

1894

1894

H. Carr

DIE FRAGMENTE DER VORSOKRATIKER

DIE FRAGMENTE
DER
VORSOKRATIKER

GRIECHISCH UND DEUTSCH

VON

HERMANN DIELS

DRITTE AUFLAGE

ZWEITER BAND

BERLIN
WEIDMANNSCHE BUCHHANDLUNG

1912

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
10 ELMSELEY PLACE
TORONTO 5, CANADA, /

MAR 30 1932

4682

INHALT DES ZWEITEN BANDES.

VORSOKRATIKER (ABDERITEN).

Kap.	Seite
54. Leukippos	1
55. Demokritos	10
56. Nessas	140
57. Metrodoros von Chios	—
58. Diogenes von Smyrna	144
59. Anaxarchos	—
60. Hekataios von Abdera	149
61. Apollodoros	155
62. Nausiphanes	—
63. Diotimos	159
64. Bion von Abdera	—
65. Bolos	160

ANHANG.

I. Kosmologische Dichtung des sechsten Jahrhunderts.

66. Orpheus	163
67. Musaios	179
68. Epimenides	185

II. Astrologische Dichtung des sechsten Jahrhunderts.

68 ^a . Hesiodos	194
69. Phokos	197
70. Kleostratos	—

III. Kosmologische und gnomische Prosa.

71. Pherekydes von Syros	198
72. Theagenes	205
73. Akusilaos	206
73 ^a . Die sieben Weisen	213

IV. Ältere Sophistik.

73 ^b . Namen und Begriff	218
74. Protagoras	219
75. Xenias	235
76. Gorgias	—
77. Prodikos	267
78. Thrasymachos	276
79. Hippias	282
80. Antiphon der Sophist	289
81. Kritias	308
82. Anonymus Iamblichi	329
83. Δίσοι λόγοι (Dialexeis)	334

ERKLÄRUNG DER TITELVIGNETTE.

(Vgl. I 72, 4 ff.)

Der Vignette liegt das Rückseitenbild einer in Ephesos geprägten, hier um die Hälfte vergrößerten Kupfermünze des Philippus I. aus der Sammlung des British Museum zugrunde. Die Beschreibung der Münze stellt sich folgendermaßen:

Vs.: ΑΥΤ Κ Μ ΙΟΥ links; ΦΙΛΙΠΠΟΣ rechts. Brustbild des Philippus I. mit Lorbeerkranz, Panzer und Mantel nach rechts.

Rs.: ΗΡΑΚΛΕΙΤΟ|C|ΕΦΕCΙΩΝ. Stehender bärtiger Herakleitos nach links; der Mantel ist so um Unterkörper und linke Schulter gelegt, daß die Brust frei bleibt. Er hat die Rechte zum Reden erhoben und trägt im linken Arm eine Keule.

H. v. FRITZE.

ZUSÄTZE UND BERICHTIGUNGEN

ZUM ZWEITEN BANDE.

II 4, 9. Nach dem Referate über Demokrit [II 23, 2] muß man ἐν αὐταῖς [näml. ἀτόμοις] statt ἐν αὐτοῖς erwarten. Die Erklärung der Stelle bei Th. Gomperz *Gr. Denk.* I³ 453 (zu S. 283) ist schwerlich richtig.

44, 25 ἐκάστωι (λείωι) πολλὰ εἶναι (καὶ τραχέα) καὶ τὸν αὐτὸν (χυλὸν μετ)έχειν Th. Gomperz *Gr. Denk.* I³ 453.

58, 13 Eine wichtige Rekonstruktion des Μικρὸς διάκοσμος des Demokrit gibt K. Reinhardt *Hermes* 47, 492 ff.

69, 16 zuzufügen, wie Malten *Kyrene* S. 28 f. erinnert: 27^a. COLUM. IX 14, 6 *progenerari posse apes iuvenco perempto Democritus et Mago nec minus Vergilius prodiderunt.*

71, 12 Gomperz *Apol. d. Heilk.*² 128 vergleicht mit Dem. B 33 u. a. Hippocr. Lex 2 [IV 640, 4 L.] ὅκως ἡ μάθησις ἐμφυσιωθεῖσα δεξιῶς καὶ εὐαλδῶς τοὺς καρποὺς ἐξενέγκηται.

97, 10 ἀνίεναι in ähnlichem Zusammenhang, aber transitiv Plat. Lach. 179 A.

99, 16 l. ἀτερπήη.

140, 15 'also las N. Καρὸς' Crönert. Vgl. Eustath. Comm.

143, 20. Mit dem Chier Metrodorus haben die Episemasien in Ptolem. Phas. III 14, 21 ff. Heiberg nichts zu tun. Denn dieser M. observierte in Italien und Sicilien (III 67, 8). Sie stammen vielmehr von dem M. *philosophus*, den Servius zu Verg. Georg. II 229, Probus zu Georg. II 224 als Verteidiger des Vergil kennen.

165, 4. Vgl. Aeschyl. Ag. 1629. Eur. Iph. A. 1211.

220, 1. Die Fabel, Protagoras sei φορμοφόρος gewesen, habe ein Kissen zum Holztragen und ein geschicktes Zusammenbinden von Holzscheiten erfunden, geht vielleicht auf Vergleiche seiner Schriften zurück, an denen er den Begriff der τέχνη klar machte. Die damalige Sitte, mit den Beispielen des Handwerks abstrakte Begriffe zu verdeutlichen, zeigen (außer Sokrates) Hippocr. de victu [I 108, 26 ff.] und die Διαλέξεις [II 343, 24 ff.]. Crönert vergleicht zu der Stelle Philodem. Rhet. I 43 (col. 19, 2) καταχρώμεθα δὲ πολλάκις ἐν τῇ συνηθείᾳ τῷ τῆς τέχνης ὀνόματι, καθάπερ καὶ ξύλα συνδεῖν ἐνίοτε καὶ βαστάζειν καὶ πονηρεύεσθαι τεχνικῶς λέγομεν. Ähnlich 59 (col. 30, 30), 74 (col. 41, 19). Die Begegnung des ἀχθοφόρος Protagoras mit Demokrit hat Gell. v 3 in seiner Weise romanhaft ausgestaltet.

54. LEUKIPPOS.

A. LEBEN UND LEHRE.

1. DIOG. IX 30 ff. Λεύκιππος Ἐλεάτης, ὡς δέ τινες, Ἀβδηρίτης, κατ' ἐνίου δὲ Μήλιος· οὗτος ἤκουσε Ζήνωνος.

- 5 ἤρεσκε δ' αὐτῷ ἄπειρα εἶναι τὰ πάντα καὶ εἰς ἄλλα μεταβάλλειν, τό τε πᾶν εἶναι κενὸν καὶ πλήρες [σωμάτων]. τοὺς τε κόσμους γίνεσθαι σωμάτων εἰς τὸ κενὸν ἐπιπτόντων καὶ ἀλλήλοις περιπλεκόμενων· ἐκ τε τῆς κινήσεως κατὰ τὴν αὔξησιν αὐτῶν γίνεσθαι τὴν τῶν ἀστέρων φύσιν. φέρεσθαι δὲ τὸν ἥλιον ἐν μείζονι κύκλῳ περὶ τὴν σελήνην· τὴν γῆν ὀχεῖσθαι περὶ τὸ μέσον δινουμένην.
- 10 σχῆμά τε αὐτῆς τυμπανῶδες εἶναι. πρῶτός τε ἀτόμους ἀρχὰς ὑπεστήσατο. (καὶ) κεφαλαιωδῶς μὲν ταῦτα· ἐπὶ μέρους δὲ ὧδε ἔχει. (31) τὸ μὲν πᾶν ἄπειρόν 343 φησιν, ὡς προεῖρηται· τούτου δὲ τὸ μὲν πλήρες εἶναι, τὸ δὲ κενόν, (ᾧ) καὶ στοιχεῖά φησι. κόσμους τε ἐκ τούτου ἀπείρους εἶναι καὶ διαλύεσθαι εἰς ταῦτα. γίνεσθαι δὲ τοὺς κόσμους οὕτω· φέρεσθαι κατὰ ἀποτομὴν ἐκ τῆς ἀπείρου
- 15 πολλὰ σώματα παντοῖα τοῖς σχήμασιν εἰς μέγα κενόν, ἅπερ ἀθροισθέντα δίνην ἀπεργάζεσθαι μίαν, καθ' ἣν προσκρούοντα (ἀλλήλους) καὶ παντοδαπῶς κυκλοῦμενα διακρίνεσθαι χωρὶς τὰ ὅμοια πρὸς τὰ ὅμοια. ἰσορρόπων δὲ διὰ τὸ πλήθος μηκέτι δυναμένων περιφέρεισθαι, τὰ μὲν λεπτὰ χωρεῖν εἰς τὸ ἔξω κενόν, ὥσπερ διαττώμενα· τὰ δὲ λοιπὰ συμμένειν καὶ περιπλεκόμενα συγκατατρέχειν ἀλλήλοις καὶ
- 20 ποιεῖν πρῶτόν τι σύστημα σφαιροειδές. (32) τοῦτο δ' οἷον ὑμένα ἀφίστασθαι περιέχοντα ἐν ἑαυτῷ παντοῖα σώματα· ὧν κατὰ τὴν τοῦ μέσου ἀντέρεισιν περιδινουμένων λεπτὸν γενέσθαι τὸν περίξ ὑμένα συρρεόντων αἰ τῶν συνεχῶν κατ' ἐπίπασιν τῆς δίνης. καὶ οὕτω γενέσθαι τὴν γῆν, συμμενόντων τῶν ἐνεχθέντων ἐπὶ τὸ μέσον. αὐτόν τε πάλιν τὸν περιέχοντα οἷον ὑμένα αὔξεσθαι κατὰ τὴν
- 25 ἐπέκκρισιν τῶν ἔξωθεν σωμάτων· δίνῃ τε φερόμενον αὐτόν, ὧν ἂν ἐπιπᾶσῃ, ταῦτα ἐπικτάσθαι. τούτων δὲ τινα συμπλεκόμενα ποιεῖν σύστημα, τὸ μὲν πρῶτον κάθυγρον καὶ πηλῶδες, ξηρανθέντα καὶ περιφερόμενα σὺν τῇ τοῦ ὅλου δίνῃ,

4 Μήλιος Hss.: 1. Μιλήσιος; s. A 8. 12. 33. 55 A 1 § 34 5 die Doxographie aus Theophrast 6 [σωμάτων] * vgl. Z. 12 9 περὶ BPF: παρὰ F 10 (καὶ) Cobet 12 (ᾧ) Hoelk ὡς προεῖρηται fehlt FΦ 14 κατὰ ἀποτομὴν] opp. κατὰ συμπλοκὴν Simpl. phys. 446, 8; vgl. zu 54 A 24 τῆς ἀπείρου so die Hss. (sc. χώρας vgl. 55 A 49 Mitte): τοῦ ἀπείρου Epikur [54 A 24] 16 μίαν] βίαι Roepers vgl. 54 A 16. Ende () * 17 διακρούεσθαι F ἰσορρόπως Roepers 18 διαττώμενα P¹B¹: διαττόμενα B²P²FΦ vgl. 55 B 165 19 ἀλλήλοις Cobet: ἄλλα Hss. 20 ἀφίστασθαι BPF (von sich abtrennen?): ὑφίστασθαι Φ, Reiske; τούτωι . . . ἀμφίστασθαι Rohde unnötig 22 λεπτὸν] παχὺν vel μείζω Reiske κατ' ἐπίπασιν FP²Φ: κατεπιπᾶσθαι BP¹ 23 συμμενόντων PF: συμβενόντων (i. e. συμβαινόντων) B vgl. unten zu A 14 (II 5, 32) 25 ἐπέκκρισιν Heidel: ἐπέκρυσιν BPF: ἐπικράτησιν Φ: ἐπίεσρυσιν Rohde *Kl. Schriften* I 208 27 ξηρανθέντα δὲ καὶ Φ

εἶτ' ἐκπυρωθέντα τὴν τῶν ἀστέρων ἀποτελέσαι φύσιν. (33) εἶναι δὲ τὸν τοῦ 343
 ἡλίου κύκλον ἐξώτατον, τὸν δὲ τῆς σελήνης προσγειότατον, τῶν ἄλλων μεταξὺ
 τούτων ὄντων. καὶ πάντα μὲν τὰ ἄστρα πυροῦσθαι διὰ τὸ τάχος τῆς φορᾶς,
 τὸν δὲ ἥλιον καὶ ὑπὸ τῶν ἀστέρων ἐκπυροῦσθαι τὴν δὲ σελήνην τοῦ πυρὸς
 5 ὀλίγον μεταλαμβάνειν. ἐκλείπειν δὲ ἥλιον καὶ σελήνην (* * * . τὴν δὲ λόξωσιν
 τοῦ Ζωιδιακοῦ γενέσθαι) τῷ κεκλίσθαι τὴν γῆν πρὸς μεσημβρίαν· τὰ δὲ πρὸς
 ἄρκτωι αἰεὶ τε νίφεσθαι καὶ κατάψυχρα εἶναι καὶ πῆγνυσθαι. καὶ τὸν μὲν ἥλιον
 ἐκλείπειν σπανίως, τὴν δὲ σελήνην συνεχῆς διὰ τὸ ἀνίσους εἶναι τοὺς κύκλους
 αὐτῶν. εἶναι τε ὥσπερ γενέσεις κόσμου, οὕτω καὶ αὐξήσεις καὶ φθίσεις καὶ φθορὰς
 10 κατὰ τινα ἀνάγκην, ἣν ὁποία ἐστὶν (οὐ) διασαφεῖ.

2. DIOG. x 13 [*Epicurea* 365, 19 Usen.] τοῦτον [Ἐπικὺρ] Ἀπολλόδωρος ἐν
 Χρονικοῖς [fr. 75 Jacoby] Ναυσιφάνους ἀκοῦσαι φησι καὶ Πραξιφάνους· αὐτὸς δὲ
 οὐ φησιν, ἀλλ' ἑαυτοῦ ἐν τῇ πρὸς Εὐρύλοχον ἐπιστολῇ [fr. 123]. ἀλλ' οὐδὲ
 Λεύκιππόν τινα γεγενῆσθαι φησι φιλόσοφον οὔτε αὐτὸς οὔτε Ἑρμαρχος,
 15 ὃν ἐνιοί φασι (καὶ Ἀπολλόδωρος ὁ Ἐπικούρειος) διδάσκαλον Δημοκρίτου γεγε-
 νῆσθαι.

3. SIMPL. phys. 25, 2 [vgl. oben 51 A 5] Diogenes v. Ap. τὰ μὲν πλεῖστα
 συμπεφορημένως γέγραφε, τὰ μὲν κατὰ Ἀναξαγόραν τὰ δὲ κατὰ Λεύκιππον λέγων.

4. CLEM. Strom. I 64 [II 40, 24 St.] Παρμενίδης τοῖνυν Ξενοφάνους ἀκουστής
 20 γίνεταί, τούτου δὲ Ζήνων, εἴτα Λ., εἴτα Δημοκρίτος. Vgl. DIOG. I 15. IX 34.

5. [GALEN.] Hist. philos. 3 (D. 601, 9) τούτου [Zeno v. Elea] δὲ Λ. ὁ Ἀβδη-
 ρίτης ἀκουστής τὴν τῶν ἀτόμων εὐρεσιν ἐπινενόηκε πρῶτος. IAMB. V. P. 104
 οἱ ἐκ τοῦ διδασκαλείου τούτου μάλιστα δὲ οἱ παλαιότατοι καὶ αὐτῷ συγχρονί-
 σαντες καὶ μαθητεύσαντες τῷ Πυθαγόρᾳ πρεσβύτηι νέοι Φιλόλαός τε καὶ Εὐρυ-
 25 τος . . . Λεύκιππός τε καὶ Ἀλκμαίων. TZETZ. Chil. II 980 Λευκίππου τοῦ μαθητοῦ
 Μελίσσου.

6. ARIST. metaphys. A 4. 985^b 4 Λ. δὲ καὶ ὁ ἐταῖρος αὐτοῦ Δημόκριτος στοι-
 χεῖα μὲν τὸ πλήρες καὶ τὸ κενὸν εἶναι φασι, λέγοντες τὸ μὲν ὄν τὸ δὲ μὴ ὄν,
 τούτων δὲ τὸ μὲν πλήρες καὶ στερεόν, τὸ ὄν, τὸ δὲ κενὸν καὶ μαρόν, τὸ μὴ ὄν
 30 (ἰδὲ καὶ οὐθὲν μάλλον τὸ ὄν τοῦ μὴ ὄντος εἶναι φασιν, ὅτι οὐδὲ τὸ κενὸν (ἐλαττον)
 τοῦ σώματος), αἷτια δὲ τῶν ὄντων ταῦτα ὡς ὕλην. καὶ καθάπερ οἱ ἐν ποιοῦντες
 τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν τᾶλλα τοῖς πάθεσιν αὐτῆς γεννῶσι, τὸ μαρόν καὶ τὸ 344
 πυκνὸν ἀρχὰς τιθέμενοι τῶν παθημάτων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οὗτοι τὰς δια-
 φορὰς αἰτίας τῶν ἄλλων εἶναι φασιν. ταύτας μέντοι τρεῖς εἶναι λέγουσι, σχήμα

1 ἄστρον Φ 2 s. dagegen Demokrit 55 A 86 3 ὄντων Φ: fehlt BPF:
 (τοὺς δὲ) vor τῶν ἄλλων nach Stephanus * 1. 2. Aufl. πυροῦσθαι BP: fehlt F und
 d. Ausgg. 3. 4 διὰ . . . ἀστέρων fehlt F¹ 5 vgl. 55 A 89^a () * 6 τῷ
 PF¹Φ: τὸ BF¹ 7 ἄρκτωι PFΦ: ἄρκτον B 8 συνεχῆς*: συνεχεῖ BP¹: συνε-
 χῶς FP²Φ 9 κόσμῳ Rohde 10 (οὐ) Stephanus 13 εὐρύδοκον BP²F:
 εὐρόλοκον P¹: verb. Menage aus § 28 über diese Streitfr. vgl. Rohde *Kl.*
Schrift. I 205. * *Verh. d. Philol.* 1880, 96. *Rh. Mus.* 42, 1 ff. Brieger *Herm.* 36, 161;
 Bokowne *Leukipp-Frage* (Dorpat 1911). Vgl. zu 54 B 1 28 λέγοντες A^b: λέ-
 γοντες οἷον E 29 κενόν τε E: κενόν γε Bekker καὶ μαρόν fehlt A^b
 30 (ἐλαττον) * nach A 8 (II 4, 14): οὐδὲ τὸ σῶμα τοῦ κενοῦ Casaubonus
 31 ταῦτά γε A^b 33 ἀρχὰς τιθ. nach τ. παθ. A^b vor τὸν fūgte zu καὶ
 ὥσπερ τῶν μαθηματικῶν var. lect. bei Alexander

- τε καὶ τάξιν καὶ θέσιν· διαφέρειν γὰρ φασὶ τὸ ὄν ῥυσμῶι καὶ διαθιγῆι καὶ 344
τροπῇ μόνον. τούτων δὲ ὁ μὲν ῥυσμὸς σχῆμά ἐστιν, ἡ δὲ διαθιγὴ τάξις, ἡ δὲ
τροπὴ θέσις· διαφέρει γὰρ τὸ μὲν Α τοῦ Ν σχήματι, τὸ δὲ ΑΝ τοῦ ΝΑ τάξει, τὸ
δὲ Ι τοῦ Η θέσει. περὶ δὲ κινήσεως, ὅθεν ἡ πῶς ὑπάρχει τοῖς οὐσι, καὶ οὗτοι
5 παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ραιθύμως ἀφεΐσαν. [Folgt 45 B 4.] Alex. in Metaph.
z. d. St. 36, 21 λέγει μὲν περὶ Λευκίππου τε καὶ Δημοκρίτου· οὗτοι γὰρ λέγουσιν
ἀλληλοτυπούσας καὶ κρουομένας πρὸς ἀλλήλας κινεῖσθαι τὰς ἀτόμους, πόθεν μέντοι
ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως τῆς κατὰ φύσιν, οὐ λέγουσιν. ἡ γὰρ κατὰ τὴν ἀλληλοτυ-
πίαν βίαιός ἐστι κίνησις καὶ οὐ κατὰ φύσιν, ὕστερα δὲ ἡ βίαιος τῆς κατὰ φύσιν.
10 PHILOP. de anima. p. 68, 3 ῥυσμὸς λέξις ἐστὶν Ἀρδηρικὴ, σημαίνει δὲ τὸ σχῆμα.
7. ARIST. de gen. et corr. A 8. 324^b85 ὁδῶι δὲ μάλιστα καὶ περὶ (325^a1) πάν-
των ἐνὶ λόγῳ διωρίκασι Α. καὶ Δημόκριτος, ἀρχὴν ποιησάμενοι κατὰ φύσιν ἥπερ
ἐστίν. ἐνίοις γὰρ τῶν ἀρχαίων ἔδοξε τὸ ὄν ἐξ ἀνάγκης ἐν εἶναι καὶ ἀκίνητον·
τὸ μὲν γὰρ κενὸν οὐκ ὄν, κινήθηναι δ' οὐκ ἂν δύνασθαι μὴ ὄντος κενοῦ κεχωρι-
15 σμένου, οὐδ' αὖ πολλὰ εἶναι μὴ ὄντος τοῦ διείγροντος . . . [folgt die 18 A 25
mitget. St.] . . . 325^a23 Α. δ' ἔχειν ὑψήθη λόγους, οἵτινες πρὸς τὴν αἴσθησιν ὁμο-
λογούμενα λέγοντες οὐκ ἀναιρήσουσιν οὔτε γένεσιν οὔτε φθορὰν οὔτε κίνησιν
καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὄντων. ὁμολογήσας δὲ ταῦτα μὲν τοῖς φαινομένοις, τοῖς δὲ
τὸ ἐν κατασκευάζουσιν ὥς οὐκ ἂν κίνησιν οὔσαν ἄνευ κενοῦ, τό τε κενὸν μὴ ὄν
20 καὶ τοῦ ὄντος οὐθὲν μὴ ὄν φησιν εἶναι· τὸ γὰρ κυρίως ὄν παμπληρὲς ὄν. ἀλλ'
εἶναι τὸ τοιοῦτον οὐχ ἔν, ἀλλ' ἄπειρα τὸ πλῆθος καὶ ἀόρατα διὰ σμικρότητα τῶν
ὄγκων. ταῦτα δ' ἐν τῷ κενῷ φέρεσθαι (κενὸν γὰρ εἶναι), καὶ συνιστάμενα μὲν
γένεσιν ποιεῖν, διαλυόμενα δὲ φθοράν. ποιεῖν δὲ καὶ πάσχειν ἢ τυγχάνουσιν
ἀπτόμενα· ταῦτη γὰρ οὐχ ἔν εἶναι. καὶ συντιθέμενα δὲ καὶ περιπλεκόμενα γεννᾶν·
25 ἐκ δὲ τοῦ κατ' ἀληθείαν ἐνός [s. 18 A 25] οὐκ ἂν γενέσθαι πλῆθος [οὐδ' ἐκ τῶν
ἀληθῶς πολλῶν ἐν, ἀλλ' εἶναι τοῦτ' ἀδύνατον· ἀλλ', ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς [21 A] 87]
καὶ τῶν ἄλλων τινὲς φασὶ πάσχειν διὰ πόρων, οὕτω πᾶσαν ἀλλοίωσιν καὶ πᾶν τὸ
πάσχειν τοῦτον γίνεσθαι τὸν τρόπον, διὰ τοῦ κενοῦ γινομένης τῆς διαλύσεως καὶ
τῆς φθορᾶς, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς αὐξήσεως, ὑπεισδυομένων στερεῶν. σχεδὸν δὲ
30 καὶ Ἐμπεδοκλεῖ ἀναγκαῖον λέγειν ὥσπερ καὶ Α. φησιν. εἶναι γὰρ ἅτα στερεά,
ἀδιαίρετα δέ, εἰ μὴ πάντῃ πόροι συνεχεῖς εἰσιν. τοῦτο δ' ἀδύνατον· οὐθὲν γὰρ
ἔσται ἕτερον στερεὸν παρὰ τοὺς πόρους, ἀλλὰ πᾶν κενόν. ἀνάγκη ἄρα τὰ μὲν
ἀπτόμενα εἶναι ἀδιαίρετα, [τὰ δὲ μεταῦ αὐτῶν κενά, οὓς ἐκεῖνος [Empedokles]
λέγει πόρους. οὕτως δὲ καὶ Α. λέγει περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν. . . . 325^b24
35 ὥσπερ ἐν τῷ Τιμαίῳ γέγραφε Πλάτων· τοσοῦτον γὰρ διαφέρει τοῦ μὴ τὸν
αὐτὸν τρόπον Λευκίππῳ λέγειν, ὅτι ὁ μὲν στερεά, ὁ δὲ ἐπίπεδα λέγει τὰ ἀδιαί-
ρετα, καὶ ὁ μὲν ἀπείροις ὠρίσθαι σχήμασι τῶν ἀδιαιρέτων στερεῶν ἕκαστον, ὁ δὲ
ὠρισμένοις, ἐπεὶ ἀδιαίρετά γε ἀμφοτέροι λέγουσι καὶ ὠρισμένα σχήμασιν. ἐκ δὲ
τούτων αἱ γενέσεις καὶ αἱ διακρίσεις Λευκίππῳ μὲν δύο τρόποι ἂν εἶεν διὰ τε

1 διαφέρει γὰρ φησι Ε διαθιγῆι Berührung untereinander 4 H Wilamowitz Comm. gr. iv Gott. 1890 p. 27: N (späte Interpolation wegen des veränderten Z) Hss. Vgl. * *Elementum* (Lpz. 1899) S. 13 ὑπάρξει Α^b 8 τῆς κατὰ φύσιν Ζeller: τοῖς κ. φ. Hss. 12 ἐνὶ λόγῳ fehlt Ε 16 λόγους] eine Theorie, ein System 19 οὐκ Ε: οὔτε FHL τό τε] ποιεῖν Ε 20 γὰρ fehlt Ε ὄν] ἐν Ε παμπληρὲς EFH: παμπληθὲς vulg. Hss. 29 εἰσδυομένων ἐτέρων Ε 30 στερεά καὶ ἀδ. Ε 32 ἕτερον fehlt Ε 36 ὁ μὲν στερεά] Leuk. ὁ δὲ ἐπίπεδα] Plato Tim. 53 Cff. 37 ὁ μὲν ἀπείροις] Leuk. ὁ δὲ ὠρισμένοις] Plato

τοῦ κενοῦ καὶ διὰ τῆς ἀφῆς (ταύτη γὰρ διαιρετὸν ἕκαστον), Πλάτωνι δὲ κατὰ 344
τὴν ἀφῆν μόνον· κενὸν γὰρ οὐκ εἶναι φησι. [Aus A 7. II 3, 16 ff. [Ar.] de MXG 6. 980^a 7
ἐν τοῖς Λευκίππου καλουμένοις λόγοις.]

8. SIMPL. phys. 28, 4 [aus Theophr. Phys. Opin. fr. 8; D. 483] Λ. δὲ ὁ Ἐλεάτης
5 ἢ Μιλήσιος (ἀμφοτέρως γὰρ λέγεται περὶ αὐτοῦ) κοινωνήσας Παρμενίδῃ τῆς
φιλοσοφίας, οὐ τὴν αὐτὴν ἐβάδισε Παρμενίδῃ καὶ Ξενοφάνει περὶ τῶν ὄντων
ὁδόν, ἀλλ' ὡς δοκεῖ τὴν ἐναντίαν. ἐκείνων γὰρ ἓν καὶ ἀκίνητον καὶ ἀγέννητον 345
καὶ πεπερασμένον ποιοῦντων τὸ πᾶν καὶ τὸ μὴ ὄν μὴδὲ Ζητεῖν συγχωρούντων,
οὗτος ἄπειρα καὶ ἀεὶ κινούμενα ὑπέθετο στοιχεῖα τὰς ἀτόμους καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς
10 σχημάτων ἄπειρον τὸ πλῆθος διὰ τὸ μὴδὲν μᾶλλον τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον εἶναι
καὶ γένεσιν καὶ μεταβολὴν ἀδιάλειπτον ἐν τοῖς οὖσι θεωρῶν. ἔτι δὲ οὐδὲν μᾶλλον
τὸ ὄν ἢ τὸ μὴ ὄν ὑπάρχειν, καὶ αἷτια ὁμοίως εἶναι τοῖς γινομένοις ἀμφω. τὴν
γὰρ τῶν ἀτόμων οὐσίαν ναστὴν καὶ πλήρη ὑποτιθέμενος ὄν ἔλεγεν εἶναι καὶ ἐν
τῷ κενῷ φέρεσθαι, ὅπερ μὴ ὄν ἐκάλει καὶ οὐκ ἔλαττον τοῦ ὄντος εἶναι φησι.
15 παραπλήσιως δὲ καὶ ὁ ἑταῖρος αὐτοῦ Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης ἀρχὰς ἔθετο τὸ
πλήρες καὶ τὸ κενόν κτλ. Cic. Acad. pr. II 37, 118 (D. 119) *L. plenum et inane*;
Democritus huic in hoc similis, uberior in ceteris.

9. ARIST. de gen. et corr. A 1. 314^a 21 Δημόκριτος δὲ καὶ Λ. ἐκ σωμάτων
ἀδιαιρέτων τᾶλλα συγκεῖσθαι φασί, ταῦτα δ' ἄπειρα καὶ τὸ πλῆθος εἶναι καὶ τὰς
20 μορφάς, αὐτὰ δὲ πρὸς αὐτὰ διαφέρειν τούτοις ἐξ ὧν εἰσι καὶ θέσει καὶ τάξει
τούτων· 315^b 6 Δημ. δὲ καὶ Λ. ποιήσαντες τὰ σχήματα τὴν ἀλλοίωσιν καὶ τὴν
γένεσιν ἐκ τούτων ποιοῦσι, διακρίσει μὲν καὶ συγκρίσει γένεσιν καὶ φθοράν, τάξει
δὲ καὶ θέσει ἀλλοίωσιν. ἐπεὶ δ' ὥοντο τᾶληθές ἐν τῷ φαίνεσθαι, ἐναντία δὲ
καὶ ἄπειρα τὰ φαινόμενα, τὰ σχήματα ἄπειρα ἐποίησαν, ὥστε ταῖς μεταβολαῖς τοῦ
25 συγκειμένου τὸ αὐτὸ ἐναντίον δοκεῖν ἄλλω καὶ ἄλλω, καὶ μετακινεῖσθαι μικροῦ
ἐμμετρίων καὶ ὅλως ἕτερον φαίνεσθαι ἐνὸς μετακινήθentos· ἐκ τῶν αὐτῶν
γὰρ τραγικῶν καὶ κωμικῶν γίνεται γραμμάτων.

10. HIPPOCR. ref. I 12 (D. 564) (1) Λ. δὲ Ζήνωνος ἑταῖρος οὐ τὴν αὐτὴν
δόξαν διετήρησεν, ἀλλὰ φησιν ἄπειρα εἶναι καὶ ἀεὶ κινούμενα καὶ γένεσιν καὶ
30 μεταβολὴν συνεχῶς οὔσαν. στοιχεῖα δὲ λέγει τὸ πλῆρες καὶ τὸ κενόν. (2) κό-
σμους δὲ (ᾧδε) γίνεσθαι λέγει· ὅταν εἰς μέγα κενὸν ἐκ τοῦ περιέχοντος ἀθροί-
σθῃ πολλὰ σώματα καὶ συρρυθῇ, προσκρούοντα ἀλλήλοις συμπλέκεσθαι τὰ ὁμοιο-
σχήμονα καὶ παραπλήσια τὰς μορφάς, καὶ περιπλεχθέντων ἄστρα γίνεσθαι, αὖτε
δὲ καὶ φθίνειν διὰ τὴν ἀνάγκην. τίς δ' ἂν εἴη ἡ ἀνάγκη, οὐ διώρισεν.

- 35 11. CIC. Acad. pr. II 37, 118 (D. 119; zwischen Parmenides und Demokrit)
L. plenum et inane. de deor. nat. I 24, 66 *ista enim flagitia Democriti, sive
etiam ante Leucippi, esse corpuscula quaedam levia, alia aspera, rutunda alia,
partim autem angulata vel hamata, curvata quaedam et quasi adunca, ex iis*

5 κοινωνήσας Παρμενίδῃ τῆς φιλοσοφίας] als Schüler Zenons A 1. 4, 10.
Vgl. Kranz *Herm.* 47, 19 (das. über die Lebenszeit des L.) 27 Vgl. * *Ele-
mentum* S. 13³ 30 συνεχῇ verm. * nach ἀδιάλειπτον Z. 11 31 (ᾧδε)

Usener γενέσθαι Hss.: verb. Roeper μέγα κενόν Roeper: μετακινον Hss.

33 ἄστρα *: εἰς ἕτερα Hss. αὖτε] intrans. Vgl. Bonitz Ind. Ar. p. 122^b 35

37 *quaedam* (et *alia quidem*) Plasberg 38 *vel hamata* * (vel = ἰ): *firmata*
AP: *foramata* C: *ipiramata* N: *piramata* O; *forma hamata* Madvig: *figura h.*
Forchhammer: *et hamata* Plasberg

effectum esse caelum atque terram nullo cogente natura, sed concursu quodam 345
fortuito: hanc tu opinionem, C. Vellei, usque ad hanc aetatem perduxisti. Vgl.
 LACT. de ira 10, 3 inst. div. III 17, 22 und 55 A 80.

12. AET. I 3, 15 (D. 285) Λ. Μιλήσιος ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα τὸ πλήρες καὶ τὸ
 5 κενὸν vgl. I 14, 3. CLEM. Protr. 66 p. 57 P.

13. SIMPL. phys. p. 925, 10 οἱ δὲ τῆς ἐπ' ἄπειρον τομῆς ἀπεγνωκότες, ὡς οὐ
 δυναμένων ἡμῶν ἐπ' ἄπειρον τεμεῖν καὶ ἐκ τούτου πιστώσασθαι τὸ ἀκατάληκτον
 τῆς τομῆς, ἐξ ἀδιαρέτων ἔλεγον ὑφεστάναι τὰ σώματα καὶ εἰς ἀδιαίρετα διαιρεῖ-
 σθαι. πλὴν ὅτι Λ. μὲν καὶ Δημόκριτος οὐ μόνον τὴν ἀπάθειαν αἰτίαν τοῖς πρῶ-
 10 τοις σώμασι τοῦ μὴ διαιρεῖσθαι νομίζουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ μικρὸν καὶ ἀμερές,
 Ἐπίκουρος [fr. 268 Us.] δὲ ὕστερον ἀμερῇ μὲν οὐχ ἡγεῖται, ἄτομα δὲ αὐτὰ διὰ
 τὴν ἀπάθειαν εἶναι φησι. καὶ πολλοῦ μὲν τὴν Λευκίππου καὶ Δημοκρίτου δόξαν
 ὁ Ἀριστοτέλης διήλεγξεν, καὶ δι' ἐκείνους ἴσως τοὺς ἐλέγχους πρὸς τὸ ἀμερές
 ἐνισταμένους ὁ Ἐπίκουρος ὕστερον μὲν γενόμενος, συμπαθῶν δὲ τῇ Λευκίππου
 15 καὶ Δημοκρίτου δόξει περὶ τῶν πρώτων σωμάτων, ἀπαθῇ μὲν ἐφύλαξεν αὐτά,
 τὸ δὲ ἀμερές αὐτῶν παρείλετο, ὡς διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐλεγχομένων.

14. — — p. 36, 1 οἱ δὲ περὶ Λεύκιππον καὶ Δημοκρίτον τὰ ἐλάχιστα 346
 πρῶτα σώματα ἄτομα καλοῦντες κατὰ τὴν τῶν σχημάτων αὐτῶν καὶ τῆς θέσεως
 καὶ τῆς τάξεως διαφορὰν τὰ μὲν θερμὰ γίνεσθαι καὶ πύρια τῶν σωμάτων, ὅσα
 20 ἐξ ὀξυτέρων καὶ λεπτομερεστέρων καὶ κατὰ ὁμοίαν θέσιν κειμένων σύγκειται τῶν
 πρώτων σωμάτων, τὰ δὲ ψυχρὰ καὶ ὑδατώδη, ὅσα ἐκ τῶν ἐναντίων, καὶ τὰ μὲν
 λαμπρὰ καὶ φωτεινὰ, τὰ δὲ ἀμυδρὰ καὶ σκοτεινὰ. de caelo p. 242, 15 οὐδὲ ὡς
 διωρισμένα ἄπειρα τῷ πλήθει δυνατόν εἶναι τὰ στοιχειώδη σώματα, ὡς οἱ περὶ
 Λεύκιππον καὶ Δημοκρίτον ὑπετίθεντο πρὸ αὐτοῦ γεγονότες καὶ μετ' αὐτὸν Ἐπί-
 25 κούρος. οὗτοι γὰρ ἔλεγον ἀπείρους εἶναι τῷ πλήθει τὰς ἀρχάς, ἃς καὶ ἀτόμους
 καὶ ἀδιαρέτους ἐνόμιζον καὶ ἀπαθείς διὰ τὸ ναστᾶς εἶναι καὶ ἀμοίρους τοῦ
 κενοῦ. τὴν γὰρ διαίρεσιν κατὰ τὸ κενὸν τὸ ἐν τοῖς σώμασιν ἔλεγον γίνεσθαι,
 ταύτας δὲ τὰς ἀτόμους ἐν ἀπείρῳ τῷ κενῷ κεχωρισμένας ἀλλήλων καὶ διαφε-
 ρούσας σχήμασι τε καὶ μεγέθεσι καὶ θέσει καὶ τάξει φέρεσθαι ἐν τῷ κενῷ καὶ
 30 ἐπικαταλαμβανούσας ἀλλήλας συγκρούεσθαι καὶ τὰς μὲν ἀποπάλλεσθαι, ὅπῃ ἂν
 τυχόναι, τὰς δὲ περιπλέκεσθαι ἀλλήλαις κατὰ τὴν τῶν σχημάτων καὶ μεγεθῶν καὶ
 θέσεων καὶ τάξεων συμμετρίαν καὶ συμμένειν καὶ οὕτως τὴν τῶν συνθέτων
 γένεσιν ἀποτελεῖσθαι.

15. AET. I 18, 3 (D. 316) Λ. Δημόκριτος . . . Ἐπίκουρος τὰ μὲν ἄτομα ἄπειρα
 35 τῷ πλήθει, τὸ δὲ κενὸν ἄπειρον τῷ μεγέθει. AUST. de caelo Γ 4. 308^a 4 οὐδ'
 ὡς ἕτεροὶ τινες λέγουσιν, οἷον Λ. τε καὶ Δημ. ὁ Ἀβδηρίτης, εὐλογα τὰ συμβαί-
 νοντα· φασι γὰρ εἶναι τὰ πρῶτα μεγέθη πλήθει μὲν ἄπειρα, μεγέθει δὲ ἀδιαίρετα,
 καὶ οὐτ' ἐξ ἐνὸς πολλὰ γίνεσθαι οὔτε ἐκ πολλῶν ἓν, ἀλλὰ τῇ τούτων συμπλοκῇ
 καὶ περιπαλάζει πάντα γεννᾶσθαι. τρόπον γάρ τινα καὶ οὔτοι πάντα τὰ ὄντα
 40 ποιοῦσιν ἀριθμούς καὶ ἐξ ἀριθμῶν· καὶ γὰρ εἰ μὴ σαφῶς δηλοῦσιν, ὅμως τοῦτο

7 τεμεῖν C: τέμνειν AF ἀκατάληπτον CF 8 ὑφίστασθαι F 12 δημο-
 κρίτου καὶ λευκίππου stellt um F 14 μὲν fehlt F 15 ἀσωμάτων F 20 ὁμοίων
 E^a 21 καὶ fehlt DE 30 ὅποι Α 32 συμμένειν * nach 54 A 1 (II 1, 19, 23);
 55 A 37 (II 22, 23, 26): συμβαίνειν Hss.: συμβαίνειν [καὶ] Heiberg nach der lat.
 Übers. des Morbeka 39 περιπαλάζει Simpl. de cael. 609, 25 DE: ἐπαλλάζει oder
 περιπλέξει Ar. Hss. Vgl. 55 A 57 (II 27, 7). 55 A 135 § 66 (II 44, 16, 24). B 168.
 * Herm. 40, 307

βούλονται λέγειν. καὶ πρὸς τούτοις, ἐπεὶ διαφέρει τὰ σώματα σχήμασιν, ἄπειρα 346
δὲ τὰ σχήματα, ἄπειρα καὶ τὰ ἀπλὰ σώματά φασιν εἶναι. ποῖον δὲ καὶ τί ἐκάστου
τὸ σχῆμα τῶν στοιχείων, οὐθὲν ἐπιδιώρισαν, ἀλλὰ μόνον τῷ πυρὶ τὴν σφαῖραν
ἀπέδωκαν· ἀέρα δὲ καὶ ὕδωρ καὶ τᾶλλα μεγέθει καὶ μικρότητι διεῖλον, ὡς οὖσαν
5 αὐτῶν τὴν φύσιν οἶον πανσπερμίαν πάντων τῶν στοιχείων.

16. ARIST. de caelo Γ 2. 300^b 8 διὸ καὶ Λευκίππῳ καὶ Δημοκρίτῳ τοῖς λέγουσιν
αἰεὶ κινεῖσθαι τὰ πρῶτα σώματα ἐν τῷ κενῷ καὶ τῷ ἀπείρῳ, λεκτέον τίνα κίνησιν
καὶ τίς ἢ κατὰ φύσιν αὐτῶν κίνησις. SIMPL. z. d. St. 583, 20 ἔλεγον αἰεὶ κινεῖσθαι
τὰ πρῶτα κατ' αὐτοὺς σώματα, τοὔτεστι τὰς ἀτόμους, ἐν τῷ ἀπείρῳ κενῷ βίαι.
10 17. HERM. irris. 12 (D. 654) ταῦτα γάρ τοι πάντα ὁ Λ. λήρον ἡγούμενος
ἀρχὰς εἶναι φησὶ τὰ ἄπειρα καὶ ἀεικίνητα καὶ ἐλάχιστα· καὶ τὰ μὲν λεπτομερῆ
ἄνω χωρήσαντα πῦρ καὶ ἀέρα γενέσθαι, τὰ δὲ παχυμερῆ κάτω ὑποστάντα ὕδωρ
καὶ γῆν.

18. ARIST. Metaph. Α 6. 1071^b 31 διὸ ἔνιοι ποιοῦσιν αἰεὶ ἐνέργειαν οἶον Λ.
15 καὶ Πλάτων· αἰεὶ γὰρ εἶναι φασὶ κίνησιν. ἀλλὰ διὰ τί καὶ τίνα, οὐ λέγουσιν οὐδ',
εἰ ὠδὶ (ἦ) ὠδί, τὴν αἰτίαν.

19. — de caelo Α 7. 275^b 29 εἰ δὲ μὴ συνεχὲς τὸ πᾶν, ἀλλ' ὥσπερ λέγει
Δημόκριτος καὶ Λ., διωρισμένα τῷ κενῷ, μίαν ἀναγκαῖον εἶναι πάντων τὴν κίνησιν.
διώριστα μὲν γὰρ τοῖς σχήμασιν· τὴν δὲ φύσιν εἶναι φασὶν αὐτῶν μίαν, ὥσπερ
20 ἂν εἰ χρυσὸς ἕκαστον εἴη κεχωρισμένον. phys. Δ 6. 213^a 27 [nach 46 Α 68] οἱ
δ' ἄνθρωποι βούλονται κενὸν εἶναι διάστημα, ἐν ᾧ μηδὲν ἐστὶ σῶμα αἰσθητόν·
οἰόμενοι δὲ τὸ ὄν ἅπαν εἶναι σῶμά φασιν, ἐν ᾧ ὅλον μηδὲν ἐστὶ, τοῦτ' εἶναι
κενόν. διὸ τὸ πλήρες ἀέρος κενὸν εἶναι. οὐκ οὖν τοῦτο δεῖ δεικνύναι, ὅτι ἔστι
τι ὁ ἀήρ, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστι διάστημα ἕτερον τῶν σωμάτων οὔτε χωριστὸν οὔτε
25 ἐνέργειαι ὄν, ὃ διαλαμβάνει τὸ πᾶν σῶμα, ὥστ' εἶναι μὴ συνεχές, καθάπερ λέγει
Δημόκριτος καὶ Λ. καὶ (213^b) ἕτεροι πολλοὶ τῶν φυσιολόγων, ἣ καὶ εἴ τι ἔξω τοῦ 347
παντὸς σώματός ἐστιν ὄντος συνεχοῦς. οὗτοι μὲν οὖν οὐ κατὰ θύρας πρὸς τὸ
πρόβλημα ἀπαντῶσιν, ἀλλ' οἱ φάσκοντες εἶναι [nämlich τὸ κενόν] ἄλλων. λέγουσι
δ' ἐν μὲν (1) ὅτι κίνησις ἢ κατὰ τόπον οὐκ ἂν εἴη (αὕτη δ' ἐστὶ φορὰ καὶ αὔξη-
30 σις) . . . ἕνα μὲν οὖν τρόπον ἐκ τούτων δεικνύουσιν ὅτι ἔστι τι κενόν. ἄλλον
δ' (2) ὅτι φαίνεται ἕνια συνιόντα καὶ πιλούμενα . . . ἔτι δὲ (3) καὶ ἡ αὔξησις δοκεῖ
πᾶσι γίνεσθαι διὰ κενοῦ . . . μαρτύριον δὲ καὶ (4) τὸ περὶ τῆς τέφρας ποιοῦνται,
ἣ δέχεται ἴσον ὕδωρ ὅσον τὸ ἀγγεῖον τὸ κενόν.

20. SIMPL. phys. 648, 12 . . . οἱ περὶ Δημόκριτον καὶ Λευκίππον ἔλεγον, οὐ
35 μόνον ἐν τῷ κόσμῳ κενὸν εἶναι τι λέγοντες, ἀλλὰ καὶ ἔξω τοῦ κόσμου.

21. — de caelo p. 202, 16 Λ. δὲ καὶ Δημόκριτος ἀπείρους τῷ πλήθει τοὺς
κόσμους ἐν ἀπείρῳ τῷ κενῷ καὶ ἐξ ἀπείρων τῷ πλήθει τῶν ἀτόμων συνίστασθαι
φησὶ. Vgl. c. 2, 17.

22. AET. II 2, 2 (D. 329) Λ. καὶ Δημόκριτος σφαιροειδῆ τὸν κόσμον. 3, 2 (D. 330)
40 Λ. δὲ καὶ Δημόκριτος καὶ Ἐπικούρου οὐτ' ἔμψυχον οὔτε προνοίαι διοικεῖσθαι,

11 ἀκίνητα Hss. (auch Patm.): verb. Gale 15 τίνα] sc. κίνησιν
16 οὐδ' εἰ ὠδὶ ἢ ὠδί *: οὐδὲ ὠδί οὐδὲ Hss. vgl. [AL.] 690, 35 διὰ τί ὠδί μὲν τάδε
κινούντας ὠδί δὲ τάδε, τούτων τὴν αἰτίαν οὐ λέγουσιν 20 κεχωρισμένον FHLM:
κεχωρισμένος E 23 ὅτι ἔστι τι ὁ ἀήρ] wie Anaxag. a. O. 26 εἴ τι τῶν
ἔξω E 29 1—3 gibt Gomperz dem Leukippos, 4 dem Demokrit ἡ κίνησις
ἢ F 33 ἴσον fehlt F

φύσει δέ τινι ἀλόγῳ, ἐκ τῶν ἀτόμων συνεστῶτα [nämlich τὸν κόσμον]. 4, 6 347 (D. 331) Ἀναξίμανδρος . . . Α. φθαρτὸν τὸν κόσμον.

23. ΔΕΤ. II 7, 2 (D. 336) Α. καὶ Δημόκριτος χιτῶνα κύκλῳ καὶ ὑμένα περι-
τείνουσι τῷ κόσμῳ διὰ τῶν ἀγκιστροειδῶν ἀτόμων συμπεπλεγμένον.

- 5 24. — I 4, 1 ff. (D. 289; Usen. *Epicur.* fr. 308, Auszug aus dem Μέγας διά-
κοσμος) (1) ὁ τοίνυν κόσμος συνέστη περικεκλασμένῳ σχήματι ἐσχηματισμένους
τὸν τρόπον τοῦτον· τῶν ἀτόμων σωμάτων ἀπρονόητον καὶ τυχαίαν ἔχόντων τὴν
κίνησιν συνεχῶς τε καὶ τάχιστα κινουμένων, εἰς τὸ αὐτὸ πολλὰ σώματα συνη-
θορίσθη [καὶ] διὰ τοῦτο ποικιλίαν ἔχοντα καὶ σχημάτων καὶ μεγεθῶν. (2) ἀθοριζο-
10 μένων δ' ἐν ταύτῳ τούτων τὰ μὲν ὅσα μείζονα ἦν καὶ βαρύτερα πάντως ὑπεκά-
θιζεν· ὅσα δὲ μικρὰ καὶ περιφερῆ καὶ λεῖα καὶ εὐόλισθα, ταῦτα καὶ ἐξεθλίβετο
κατὰ τὴν σύνοδον τῶν ἀτόμων εἰς τε τὸ μετέωρον ἀνεφέρετο. ὥς δ' οὖν ἐξέλειπε
μὲν ἡ πληθικὴ δύναμις μετεωρίζουσα οὐκ ἔτι τὴν ἡγήτην πρὸς τὸ μετέωρον,
ἐκωλύετο δὲ ταῦτα κάτω φέρεσθαι, ἐπιέζετο πρὸς τοὺς τόπους τοὺς δυναμένους
15 δέξασθαι· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ πέριξ, καὶ πρὸς τούτοις τὸ πλῆθος τῶν σωμάτων
περικέκλατο. περιπλεκόμενά τε ἀλλήλοις κατὰ τὴν περίκλασιν τὸν οὐρανὸν ἐγέν-
νησε. (3) τῆς δ' αὐτῆς ἐχόμεναι φύσεως αἱ ἄτομοι ποικίλαι οὔσαι, καθὼς εἴρηται,
πρὸς τὸ μετέωρον ἐξωθούμεναι τὴν τῶν ἀστέρων φύσιν ἀπετέλουν. τὸ δὲ πλῆθος
τῶν ἀναθυμιωμένων σωμάτων ἐπληττε τὸν ἀέρα καὶ τοῦτον ἐξέθλιβε. πνευματού-
20 μενος δὲ οὗτος κατὰ τὴν κίνησιν καὶ συμπεριλαμβάνων τὰ ἄστρα συμπεριήγεν
αὐτὰ καὶ τὴν νῦν περιφορὰν αὐτῶν μετέωρον ἐφύλαττε· κάπειτα ἐκ μὲν τῶν
ὑποκαθιζόντων ἐγεννήθη ἡ γῆ, ἐκ δὲ τῶν μετεωριζομένων οὐρανός, πῦρ, ἀήρ.
(4) πολλῆς δὲ ὕλης ἔτι περιελημμένης ἐν τῇ γῇ πυκνουμένης τε ταύτης κατὰ
τὰς ἀπὸ τῶν πνευμάτων πληγὰς καὶ τὰς ἀπὸ τῶν ἀστέρων αὔρας προσεθλίβετο
25 πᾶς ὁ μικρομερὲς σχηματισμὸς ταύτης καὶ τὴν ὑγρὰν φύσιν ἐγέννα· ῥευστικῶς
δὲ αὕτη διακειμένη κατεφέρετο πρὸς τοὺς κοίλους τόπους καὶ δυναμένους χωρη-
σαί τε καὶ στέξει, ἢ καθ' αὐτὸ τὸ ὕδωρ ὑποστὰν ἐκοίλανε τοὺς ὑποκειμένους
τόπους· τὰ μὲν οὖν κυριώτατα μέρη τοῦ κόσμου τὸν τρόπον τοῦτον ἐγεννήθη.
ΕΡΙCΥΡ. ep. II [Diog. x 88 ff. p. 37, 7 Us.] κόσμος ἐστὶ περιοχὴ τις οὐρανοῦ ἄστρα
30 τε καὶ γῆν καὶ πάντα τὰ φαινόμενα περιέχουσα, ἀποτόμῃν [vgl. A 1; II 1, 14]
ἐχουσα ἀπὸ τοῦ ἀείρου [καὶ καταλήγουσα ἐν πέρατι ἡ ἀραιῇ ἡ πυκνῇ καὶ
οὐ λυομένῳ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ σύγχευσιν λήψεται] καὶ λήγουσα ἢ ἐν περιετομέ-
νῳ ἢ ἐν στάσιν ἔχοντι καὶ στρογγύλῃ ἢ τρίγωνον [c. 6; I 35, 16] ἢ οἷαν δήποτε 348
περιγραφῇ. (89) ὅτι δὲ καὶ τοιοῦτοι κόσμοι εἰσὶν ἄπειροι τὸ πλῆθος, ἔστι
35 καταλαβεῖν, καὶ ὅτι καὶ ὁ τοιοῦτος δύναται κόσμος γίνεσθαι καὶ ἐν κόσμῳ καὶ

3 χιτῶνα καὶ ὑμένα] vermutlich Leukippische Worte (vgl. zu ὑμὴν Hipp.
de nat. inf. 12 (VII 488, 13—21 L.), χιτῶν Hipp. de carn. 3 (IX 586, 4 ff. L.);
τειγῶν καθῶνες Herod. VII 139). Vgl. A 1 (II 1, 20) 5 vgl. Rohde *Kl. Schriften*
I 200¹ 9 [καὶ] Usener μεγεθῶν (καὶ βαρῶν) Usener 10 τούτων τοσούτων
Euseb. βαρύτερα Hss.: verb. Usener 12 ἐξέλιπε Hss.: verb. * 18 ἄστρον
Eus. 19 ἐπέπληττε Eus. 21 ἐφύλαττε] ἐφείλιττε verkehrt Usener
24 πνευμάτων Hss.: σωμάτων Eus. (Usener) ἄστρον Usener αὔρας Hss.:
αὐγὰς Eus. 31 καταλήγουσα . . . πυκνῇ hat Us. als Zusatz zu Z. 32 λήγουσα
κτλ. und καὶ οὐ λυομένου . . . λήψεται zu Z. 29. 30 ausgeschaltet 32 λήγουσαν
Hss.: verb. Gassendi 35 καὶ ὅτι καὶ Hss.: καὶ ὅτι [καὶ] Schneider ἐν
κόσμῳ καὶ tilgt Woltjer καὶ] kán Usener

μετακοσμίῳ ὃ λέγομεν μεταξὺ κόσμων διάστημα ἐν πολυκένῳ τόπῳ καὶ οὐκ ἐν 348
μεγάλῳ καὶ εἰλικρινεῖ κενῳ, καθάπερ τινές φασιν, ἐπιτηδείων τινῶν σπερ-
μάτων ῥυέντων ἀφ' ἐνὸς κόσμου ἢ μετακοσμίου ἢ καὶ ἀπὸ πλειόνων κατὰ
5 τὸπον . . . (90) οὐ γὰρ ἀθροισμὸν δεῖ μόνον γενέσθαι οὐδὲ δῖνον ἐν ᾧ
ἐνδέχεται κόσμον γίνεσθαι κενῳ κατὰ τὸ δοξαζόμενον ἔξ ἀνάγκης, αὐξέσθαι τε,
ἕως ἂν ἐτέρῳ προσκρούσῃ, καθάπερ τῶν φυσικῶν καλουμένων φησί τις.
τοῦτο γὰρ μαχόμενόν ἐστι τοῖς φαινομένοις.

25. AET. III 3, 10 (D. 369) Λ. πυρὸς ἐναποληφθέντος νέφεσι παχυτάτοις ἐκ-
10 πτωσιν ἰσχυρὰν βροντὴν ἀποτελεῖν ἀποφαίνεται. Vgl. 55 A 93.

26. — — 10, 4 (D. 377; περὶ σχήματος γῆς) Λ. τυμπανοειδῆ. Vgl. 55 A 94.

27. — — 12, 1 (D. 377; περὶ ἐγκλίσεως γῆς) Λ. παρεκπεσεῖν τὴν γῆν εἰς τὰ
μεσημβρινὰ μέρη διὰ τὴν ἐν τοῖς μεσημβρινοῖς ἀραιότητα, ἅτε δὴ πεπηγότων τῶν
βορείων διὰ τὸ κατεψύχθαι τοῖς κρυμοῖς, τῶν δὲ ἀντιθέτων πεπυρωμένων. Vgl.
15 A 1 (II 2, 5) und 55 A 96.

28. ARIST. de anima A 2404^a 1 Δημόκριτος μὲν πῦρ τι καὶ θερμόν φησιν
αὐτὴν εἶναι [nāml. τὴν ψυχὴν]· ἀπείρων γὰρ ὄντων σχημάτων καὶ ἀτόμων [τὰ
σφαιροειδῆ πῦρ καὶ ψυχὴν λέγει ὅσον ἐν τῷ αἰρί τὰ καλούμενα ξύσματα ἃ φαί-
νεται ἐν ταῖς διὰ τῶν θυρίδων ἀκτίσιν, ὦν] τὴν μὲν πανσπερμίαν στοιχεῖα λέγει
20 τῆς ὅλης φύσεως (ὁμοίως δὲ καὶ Λ.)· τούτων δὲ τὰ σφαιροειδῆ ψυχὴν, διὰ
τὸ μάλιστα διὰ παντὸς δύνασθαι διαδύνειν τοὺς τοιούτους ῥυσμούς καὶ κινεῖν
τὰ λοιπὰ κινούμενα καὶ αὐτὰ, ὑπολαμβάνοντες τὴν ψυχὴν εἶναι τὸ παρέχον τοῖς
ζώοις τὴν κίνησιν. διὸ καὶ τοῦ ζῆν ὄρον εἶναι τὴν ἀναπνοήν. συνάγοντος γὰρ
τοῦ περιέχοντος τὰ σώματα καὶ ἐκθλίβοντος τῶν σχημάτων τὰ παρέχοντα τοῖς
25 ζώοις τὴν κίνησιν διὰ τὸ μὴδ' αὐτὰ ἡρεμεῖν μηδέποτε, βοήθειαν γίνεσθαι θύραθεν
ἐπεισιόντων ἄλλων τοιούτων ἐν τῷ ἀναπνεῖν· κυλῶειν γὰρ αὐτὰ καὶ τὰ ἐνυπάρ-
χοντα ἐν τοῖς ζώοις ἐκκρίνεσθαι, συνανείργοντα τὸ συνάγον καὶ πηγνύον· καὶ
ζῆν δέ, ἕως ἂν δύνωνται τοῦτο ποιεῖν. AET. IV 3, 7 (D. 388) Λ. ἐκ πυρὸς εἶναι
τὴν ψυχὴν.

30 29. AET. IV 13, 1 (D. 403) Λ., Δημόκριτος, Ἐπίκουρος κατὰ εἰδώλων εἴκρισιν
οἶνται τὸ ὁρατικὸν συμβαίνειν πάθος. ALEX. de sensu p. 24, 14 λέγει γὰρ Δη-
μόκριτος τὸ ὁρᾶν εἶναι τὸ τὴν ἔμφασιν τὴν ἀπὸ τῶν ὀρωμένων δέχεσθαι· ἔστι
δὲ ἔμφασις τὸ ἐμφαινόμενον εἶδος ἐν τῇ κόρῃ, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις
τῶν διαφανῶν, ὅσα οἷα τε τὴν ἔμφασιν φυλάττει ἐν αὐτοῖς. ἡγεῖται δὲ αὐτός τε
35 καὶ πρὸ αὐτοῦ Α. καὶ ὕστερον δὲ οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον εἰδωλὰ τινὰ ἀπορρέοντα
ὁμοιόμορφα τοῖς ἀφ' ᾧ ὦν ἀπορρεῖ (ταῦτα δὲ ἐστὶ τὰ ὁράτα) ἐμπύπτειν τοῖς τῶν
ὀρώντων ὀφθαλμοῖς καὶ οὕτως τὸ ὁρᾶν γίνεσθαι. 56, 12 εἰδωλα γὰρ τινὰ ὁμοιό-

2 καὶ εἰλικρινεῖ *: εἰλικρινεῖ καὶ Hss. τινὰ φύσιν BP¹: τινές Casau-
bonus, φασίν corr. P¹F · 3 ἢ καὶ FP²: ἢ BP¹ 5 δεινόν Hss. 7 τις] Leu-
kippos oder, wie Epikur den Autor des Μέγας διάκοσμος nannte, Demokritos
10ff. Die Verweisungen auf Demokrit sind zugefügt, um die kleinen Unterschiede
zwischen Lehrer und Schüler zu zeigen 17 τὰ σφαιροειδῆ π. κ. ψ. λέγει und
19 ὦν tilgte Madvig. Das ganze als Glossem nach 404^a 16 [45 B 40] tilgte *
31 über Theophrast als Quelle der wichtigen Notizen des Al. und über Leuk.
als Urheber der atomistischen Theorie des Sehens vgl. Zeller *Archiv f. G. d.*
Phil. 15 (1902) 138 34 οἷα τε Wendland: οἶεται Hss.

μορφα ἀπὸ τῶν ὀρωμένων συνεχῶς ἀπορρέοντα καὶ ἐμπίπτοντα τῇ ὀψει τοῦ 348
ὄραν ἡτιῶντο. τοιοῦτοι δὲ ἦσαν οἱ τε περὶ Λεύκιππον καὶ Δημόκριτον, οἱ καὶ
ἐκ τῆς τῶν ἀοράτων διὰ μικρότητα παραθέσεως τὴν τῶν μεταξὺ χρωμάτων φαν-
τασίαν ἐποιοῦν.

5 30. AET. IV 8, 5 (D. 394) Λ., Δημόκριτος τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰς νοήσεις ἐτε-
ροιώσεις εἶναι τοῦ σώματος. 8, 10 (D. 395) Λ., Δημόκριτος, Ἐπίκουρος τὴν αἴσθη-
σιν καὶ τὴν νόησιν γίνεσθαι εἰδώλων ἔξωθεν προσιόντων· μηδενὶ γὰρ ἐπιβάλλειν
μηδετέραν χωρὶς τοῦ προσπίπτοντος εἰδώλου.

31. — 14, 2 (D. 405) Λ., Δημόκριτος, Ἐπίκουρος τὰς κατοπτρικὰς ἐμφάσεις 349
10 γίνεσθαι κατ' εἰδώλων ἐνστάσεις, ἅτινα φέρεσθαι μὲν ἀφ' ἡμῶν, συνίστασθαι δὲ
ἐπὶ τοῦ κατόπτρου κατ' ἀντεπιστροφὴν.

32. — 9, 8 (D. 397) οἱ μὲν ἄλλοι φύσει τὰ αἰσθητά, Λ. δέ, Δημόκριτος
καὶ Διογένης νόμῳ, τοῦτο δ' ἐστὶ δόξῃ καὶ πάθει τοῖς ἡμετέροις. μηδὲν δ'
εἶναι ἀληθὲς μηδὲ καταληπτὸν ἐκτὸς τῶν πρώτων στοιχείων, ἀτόμων καὶ κενοῦ.
15 ταῦτα γὰρ εἶναι μόνῃ φύσει, τὰ δ' ἐκ τούτων θέσει καὶ τάξει καὶ σχήματι διαφέ-
ροντα ἀλλήλων συμβεβηκότα.

33. EPIPHAN. adv. haer. III 2, 9 (D. 590) Λ. ὁ Μιλήσιος, κατὰ δέ τινες Ἐλεάτης,
καὶ οὗτος ἐριστικός. ἐν ἀπείρῳ καὶ οὗτος τὸ πᾶν ἔφῃ εἶναι, κατὰ φαντασίαν δὲ
καὶ δόκησιν τὰ πάντα γίνεσθαι καὶ μηδὲν κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλ' οὕτω φαίνεσθαι
20 κατὰ τὴν ἐν τῷ ὕδατι κύψην.

34. AET. V 25, 3 (D. 437; ποτέρου ἐστὶν ὕπνος καὶ θάνατος, ψυχῆς ἢ σώματος;) Λ. ὕπνον σώματος γίνεσθαι ἀποκρίσει τοῦ λεπτομεροῦς πλείονι τῆς εἰσκρίσεως
τοῦ ψυχικοῦ θερμοῦ (οὔ) τὸν πλεονασμὸν αἴτιον θανάτου· ταῦτα δὲ εἶναι πάθῃ
σώματος, οὐ ψυχῆς. Vgl. A 28.

25 35. — V 4, 1 (D. 417, εἰ σῶμα τὸ σπέρμα) Λ. καὶ Ζήνων σῶμα· ψυχῆς γὰρ
εἶναι ἀπόσπασμα.

36. — 7, 5^a (D. 420; πῶς ἄρρενα γεννᾶται καὶ θήλεα;) Λ. διὰ τὴν παραλλα-
γὴν τῶν μορίων καθ' ἣν ὁ μὲν καυλόν, ἡ δὲ μήτραν ἔχει· τοσοῦτον γὰρ μόνον
λέγει. Vgl. 55 A 143.

30 37. CLEM. Strom. II 129 [II 183, 19 St.] καὶ μὴν Λύκος ὁ Περιπατητικός τὴν ἀλη-
θινήν χαρὰν τῆς ψυχῆς τέλος ἔλεγεν εἶναι, ὡς Λεύκιμος [? Λεύκιππος] τὴν ἐπὶ
καλοῖς. Vgl. 55 B 207.

B. FRAGMENTE.

ΛΕΥΚΙΠΠΟΥ ΜΕΓΑΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ.

35 Vgl. 55 A 33 (Tetral. III. IV); B 4^b.

1. ACHILL. isag. 1, 13 (aus Eudoros) τοὺς ἀστέρας δὲ ζῶια εἶναι
οὔτε Ἀναξαγόροι [46 A 79] οὔτε Δημοκρίτῳ ἐν τῷ Μεγάλῳ
διακόσμῳ δοκεῖ.

2 ἡτιῶντο Ald.: ἡτέων oder αἰτίων Hss. 10 ἐνστάσεις Meineke
nach Aët. IV 13, 2 (D. 403, 6): ἐμφάσεις Stob.: ἐπιστάσεις Gal.: ὑποστάσεις Plut.
Hss.: ἀποστάσεις Usener (vgl. Epic. fr. 320) 22 ὕπνον *: οὐ μόνον Hss.
ἀποκρίσει *: ἀλλὰ κράσει Hss.: αἱ ἐκκρίσει Bernardakis: ἀλλ' ἐκκρίσει schon Heim-
soeth 23 (οὔ) Studemund 31 Λεύκιππος Sylburg: Λυκίσκος Bywater wahr-
scheinlicher 34 Die Schriften der älteren Abderiten scheinen im vierten Jahrh.
bereits ohne Unterschied der Verf. in einem *a potiori* genannten *Corpus Demo-*

Weitere Zitate aus dem Μέγας διάκοσμος sind nicht erhalten, doch 349 sind Termini wie ἄτομοι, ναστά, μέγα κενόν, ἀποτομή, ῥυσμός, διαθιγή, τροπή, περιπάλαξις, δίνος u. a. aus den doxogr. Berichten nachweisbar. Epikureische Excerpte 54 A 24.

5

ΠΕΡΙ ΝΟΥ.

350

Vgl. 54 A 28 ff., 55 A 33; B 5^e.

2. Aët. I 25, 4 (D. 321) Λεύκιππος πάντα κατ' ἀνάγκην, τὴν δ' αὐτὴν ὑπάρχειν εἰμαρμένην. λέγει γὰρ ἐν τῷ Περὶ νοῦ.

οὐδὲν χρῆμα μάτην γίνεται, ἀλλὰ πάντα ἐκ λόγου τε 10 καὶ ὑπ' ἀνάγκης.

LEUKIPPS GROSSE WELTORDNUNG.

1. In der Gr. Welt. war geleugnet, daß die Gestirne lebende Wesen seien.

Atomistische Termini daraus: Atome, Massive (= Atome), die Weltenleere, Abtrennung, Gestalt, gegenseitige Berührung (d. h. Reihenfolge), Lage, Verflechtung, Wirbel u. a.

ÜBER GEIST.

2. Kein Ding entsteht ohne Ursache, sondern alles aus bestimmtem Grunde und unter dem Drucke der Notwendigkeit.

55. DEMOKRITOS.

A. LEBEN UND LEHRE.

LEBEN.

1. DIOG. IX 34 ff. Δημόκριτος Ἠγησιστράτου, οἱ δὲ Ἀθηνοκρίτου, τινὲς 15 Δαμασίππου Ἀβδηρίτης ἦ, ὡς ἔνιοι, Μιλήσιος [vgl. 54 A 1 § 30; A 33]. οὗτος μάγων τινῶν διήκουσε καὶ Χαλδαίων, Ξέρξου τοῦ βασιλέως τῷ πατρὶ αὐτοῦ

criticum vereinigt gewesen zu sein. Aristoteles und Theophrast, die in Makedonien wie in Assos mit der Schule der Abderiten in Verbindung getreten zu sein scheinen, hatten genaueres von dieser über den Stifter und seine Schriftstellerei erfahren. Daher erscheint bei ihnen und fast nur bei ihnen eine deutliche Sonderung des Leukippischen und Demokritischen Nachlasses. Auch konnte vermutlich aus der Klage wegen Plagiats, die Demokrit im Μικρὸς διάκοσμος gegen Anaxagoras erhoben zu haben scheint [55 B 5], die Autorschaft des Leukippos für den Μέγας διάκοσμος und Περὶ νοῦ bestätigt werden. Vgl. dazu 54 A 2. 24. 55 A 1 § 40, n. 2. 14. * *Verh. d. 35. Phil. Vers.* 1880, 96. *Rh. M.* 42, 1 ff.

7 Λευκίππου (als Lemma) Stob.: verb. Heeren 9 L. folgerte vermutlich

ἐπιστάτας καταλιπόντος, ἡνίκα ἐξενίσθη παρ' αὐτῷ, καθά φησι καὶ Ἡρόδοτος· 350
 παρ' ὧν τὰ τε περὶ θεολογίας καὶ ἀστρολογίας ἔμαθεν ἔτι παῖς ὢν. ὕστερον δὲ
 Λευκίπῳ παρέβαλε καὶ Ἀναξαγόρῃ κατὰ τινες, ἔτεσιν ὧν αὐτοῦ νεώτερος
 τετταράκοντα [Apolldoros fr. 47^b Jacoby]. Φαβωρίνος δὲ φησιν ἐν Παντοδαπῇ
 5 ἱστορίᾳ [FHG III 582 fr. 33] λέγειν Δημόκριτον περὶ Ἀναξαγόρου, ὡς οὐκ εἴησαν
 αὐτοῦ αἱ δόξαι αἷ τε περὶ ἡλίου καὶ σελήνης, ἀλλ' ἀρχαῖαι, τὸν δὲ ὑφηρῆσθαι.
 (35) διασύρειν τε αὐτοῦ τὰ περὶ τῆς διακοσμήσεως καὶ τοῦ νοῦ, ἐχθρῶς ἔχοντα
 πρὸς αὐτόν, ὅτι δὴ μὴ προσήκατο αὐτόν. πῶς οὖν κατὰ τινες ἀκήκοεν αὐτοῦ;
 φησὶ δὲ Δημήτριος ἐν Ὀμνύνμοις καὶ Ἀντισθένης ἐν Διαδοχαῖς [FHG III
 10 183 n.] ἀποδημῆσαι αὐτόν καὶ εἰς Αἴγυπτον πρὸς τοὺς ἱερέας γεωμετρίαν μαθησά-
 μενον καὶ πρὸς Χαλδαίους εἰς τὴν Περσίδα καὶ εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν γενέσθαι.
 τοῖς τε Γυμνοσοφισταῖς φασὶ τινες συμμῖξαι αὐτὸν ἐν Ἰνδία καὶ εἰς Αἰθιοπίαν
 ἐλθεῖν. τρίτον τε ὄντα ἀδελφὸν νείμασθαι τὴν οὐσίαν· καὶ οἱ μὲν πλείους φασὶ
 τὴν ἐλάττω μοῖραν ἐλέσθαι τὴν ἐν ἀργυρίῳ, χρεῖαν ἔχοντα (διὰ τὸ) ἀποδημῆσαι
 15 τούτου κἀκείνων δολίως ὑποπτευσάντων. (36) ὁ δὲ Δημήτριος ὑπὲρ ἑκατὸν
 τάλαντά φησιν εἶναι αὐτῷ τὸ μέρος, ἃ πάντα καταναλῶσαι. λέγει δὲ ὅτι τοσούτον
 ἦν φιλόπονος, ὥστε τοῦ περικήπου δωμάτιόν τι ἀποτεμώμενος κατὰ κλειστός ἦν·
 καὶ ποτε τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πρὸς θυσίαν βοὺν ἀγαρόντος καὶ αὐτόθι προσδήσαντος,
 ἱκανὸν χρόνον μὴ γινῶναι, ἕως αὐτὸν ἐκεῖνος διαναστήσας προφάσει τῆς θυσίας
 20 καὶ τὰ περὶ τὸν βοῦν διηγῆσατο [vgl. A 15; II 15, 39]. 'δοκεῖ δέ, φησί, καὶ Ἀθη-
 ναῖζε ἐλθεῖν καὶ μὴ σπουδᾶσαι γνωσθῆναι δόξης καταφρονῶν. καὶ εἰδέναι μὲν
 Σωκράτη, ἀγνοεῖσθαι δὲ ὑπ' αὐτοῦ· "ἡλθον γάρ, φησίν, εἰς Ἀθήνας καὶ
 οὔ τις με ἔγνῳκεν [B 116]".

(37) (εἴπερ οἱ Ἀντερασταὶ Πλάτωνός εἰσι, φησὶ Θρασύλος, οὗτος ἂν εἴη ὁ
 25 παραγενόμενος ἀνώνυμος, τῶν περὶ Οἰνοπίδην καὶ Ἀναξαγόραν ἕτερος, ἐν τῇ
 πρὸς Σωκράτην ὁμιλίᾳ διαλεγόμενος περὶ φιλοσοφίας, ὧν, φησίν, ὡς πεντάθλῳ 351
 ἔοικεν ὁ φιλόσοφος [Anterast. p. 136 A; vgl. c. 29, 2]. καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς ἐν
 φιλοσοφίᾳ πένταθλος· τὰ γὰρ φυσικὰ καὶ τὰ ἠθικὰ (ἥσκητο), ἀλλὰ καὶ τὰ μαθη-
 ματικὰ καὶ τοὺς ἐγκυκλίους λόγους, καὶ περὶ τεχνῶν πᾶσαν εἶχεν ἐμπειρίαν).
 30 τούτου ἐστὶ καὶ τὸ 'λόγος ἔργου σκιή' [B 145]). Δημήτριος δὲ ὁ Φαληρεὺς
 ἐν τῇ Σωκράτους ἀπολογίᾳ [fehlt FHG II 368] μὴδὲ ἐλθεῖν φησιν αὐτὸν εἰς
 Ἀθήνας. τοῦτο δὲ καὶ μείζον, εἶγε τοσαύτης πόλεως ὑπερεφρόνησεν, οὐκ ἐκ
 τόπου δόξαν λαβεῖν βουλόμενος, ἀλλὰ τόπῳ δόξαν περιθεῖναι προελόμενος.
 (38) (δῆλον δὲ καὶ τῶν συγγραμμάτων οἷος ἦν. δοκεῖ δέ, φησὶν ὁ Θρασύλος,
 35 Ζηλητῆς γεγονέναι τῶν Πυθαγορικῶν· ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ Πυθαγόρου μέμνηται,
 θαυμάζων αὐτὸν ἐν τῷ ὁμνύνμῳ συγγράμματι [s. B Schriftentitel I 1]. πάντα
 δὲ δοκεῖν παρὰ τούτου λαβεῖν καὶ αὐτοῦ δ' ἂν ἀκηκοέναι, εἰ μὴ τὰ τῶν χρόνων

daraus, daß die Wahrnehmungen auf eine mit Notwendigkeit wirkende Ursache zurückgeführt werden müßten 1 ἐπιστάτας vor τῷ πατρὶ (S. 10, 16) F αὐτοῦ F Ἡρόδοτος] die Geschichte ist nach Herodot VIII 120. VII 109 frei erfunden (vgl. II 15, 3); das Citat also irreführend (2 τε] γε Reiske 14 (διὰ τὸ) * ἀποδημῆσαι BP: καὶ ἀποδημῆσαι F 15 τούτου Reiske: τοῦτο BPF 17 τοῦ πατρὶος κήπου Reiske 24 die Einlage aus Thrasyllus unterbricht das Excerpt aus Demetrios, wie unten Z. 24 25 ἕτερος] nicht ἐταῖρος, wie Reiske vor- schlug 28 (ἥσκητο) * nach Σ (s. v. πένταθλος) 32 τοῦ τόπου und τῷ τόπῳ Σ (s. v. Δημόκρ.) 35 αὐτοῦ πυθαγόρου so die Hss.

ἐμάχετο. πάντως μέντοι τῶν Πυθαγορικῶν τινος ἀκοῦσαί φησιν αὐτὸν Γλαῦκος 351
ὁ Ῥηγίνος, κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους αὐτῷ γεγονώς. φησὶ δὲ καὶ Ἀπολλόδωρος
ὁ Κυζικηνὸς Φιλολάῳ αὐτὸν συγγεγονέναι).

ἥσκει δέ, φησὶν ὁ Ἀντισθένης [FHG III 173 n.], καὶ ποικίλως δοκιμάζειν τὰς
5 φαντασίας, ἐρημάζων ἐνίοτε καὶ τοῖς τάφοις ἐνδιατρίβων. (39) ἐλθόντα δὴ
φησιν αὐτὸν ἐκ τῆς ἀποδημίας ταπεινότατα διάγειν, ἅτε πᾶσαν τὴν οὐσίαν κατ-
αναλωκότα· τρέφεσθαι τε διὰ τὴν ἀπορίαν ἀπὸ τᾶδελφου Δαμάσου. ὡς δὲ προειπὼν
τινα τῶν μελλόντων εὐδοκίμησε, λοιπὸν ἐνθέου δόξης παρὰ τοῖς πλείστοις ἤξιώθη.
νόμου δὲ ὄντος τὸν ἀναλώσαντα τὴν πατρίαν οὐσίαν μὴ ἀξιούσθαι ταφῆς ἐν
10 τῇ πατρίδι, φησὶν ὁ Ἀντισθένης, συνέντα, μὴ ὑπεύθυνος γενηθεῖν πρὸς τινων
φθονούντων καὶ συκοφαντούντων, ἀναγνῶναι αὐτοῖς τὸν Μέγαν διάκοσμον, ὃς
ἀπάντων αὐτοῦ τῶν συγγραμμάτων προέχει· καὶ πεντακοσίους ταλάντοις τιμηθῆναι·
μὴ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χαλκαῖς εἰκόσι· καὶ τελευτήσαντα αὐτὸν δημοσίαι ταφῆναι,
βιώσαντα ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη. (40) ὁ δὲ Δημήτριος τοὺς συγγενέας αὐτοῦ
15 φησιν ἀναγνῶναι τὸν Μέγαν διάκοσμον, ὃν μόνον ἑκατὸν ταλάντων τιμηθῆναι.
ταῦτα δὲ καὶ Ἰππόβοτος φησιν.

Ἀριστόξενος δ' ἐν τοῖς ἱστορικοῖς ὑπομνήμασι [FHG II 290 fr. 83] φησι Πλά-
τωνα θελήσαι συμφλέξαι τὰ Δημοκρίτου συγγράμματα, ὅποσα ἐδυνήθη συναγαγεῖν,
Ἀμύκλαν δὲ καὶ Κλεινίαν τοὺς Πυθαγορικοὺς [c. 41, 2] κωλύσαι αὐτόν, ὡς οὐδὲν
20 ὄφελος· παρὰ πολλοῖς γὰρ εἶναι ἤδη τὰ βιβλία. καὶ δῆλον δέ· πάντων γὰρ σχεδὸν
τῶν ἀρχαίων μεμνημένος ὁ Πλάτων οὐδαμοῦ Δημοκρίτου διαμνημονεύει, ἀλλ' οὐδ'
ἐνθα ἀντειπεῖν τι αὐτῷ δέοι, δῆλον (ὅτι) εἰδώς ὡς πρὸς τὸν ἄριστον αὐτῷ τῶν
φιλοσόφων (ὁ ἀγών) ἔσοιτο· ὃν γε καὶ Τίμων τοῦτον ἐπαίνεσας τὸν τρόπον ἔχει
[fr. 46 D.]·

25 οἷον Δημοκρίτον τε περίφρονα, ποιμένα μύθων,
ἀμφίνοον λεσχῆνα μετὰ πρῶτοισιν ἀνέγνων.

(41) γέγονε δὲ τοῖς χρόνοις, ὡς αὐτὸς φησιν ἐν τῷ Μικρῷ διακόσμῳ [55
B 5], νέος κατὰ πρεσβύτην Ἀναξαγόραν, ἔτεσιν αὐτοῦ νεώτερος τετταράκοντα.
συντετάχθαι δὲ φησι τὸν Μικρὸν διάκοσμον ἔτεσιν ὕστερον τῆς Ἰλίου ἀλώσεως
30 τριάκοντα καὶ ἑπτακοσίοις. γεγόνοι δ' ἂν, ὡς μὲν Ἀπολλόδωρος ἐν Χρονικοῖς
[fr. 47^a Jacoby], κατὰ τὴν ὀγδοηκοστὴν Ὀλυμπιάδα [460—457], ὡς δὲ Θρασύλος
ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Τὰ πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Δημοκρίτου βιβλίων, κατὰ
τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἐβδόμης καὶ ἐβδομηκοστῆς Ὀλυμπιάδος [470/69], ἐνιαυτῷ,
φησὶ, πρεσβύτερος ὢν Σωκράτους. εἴη ἂν οὖν κατ' Ἀρχέλαον τὸν Ἀναξαγόρου
35 μαθητὴν καὶ τοὺς περὶ Οἰνοπίδην· καὶ γὰρ τοῦτον μέμνηται [c. 29, 3]. (42) μέμνη-
ται δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ ἐνὸς δόξης τῶν περὶ Παρμενίδην καὶ Ζήνωνα ὡς κατ'
αὐτὸν μάλιστα διαβεβοημένων, καὶ Πρωταγόρου τοῦ Ἀβδηρίτου, ὃς ὁμολογεῖται 352
κατὰ Σωκράτην γεγονέναι.

φησὶ δ' Ἀθηνόδωρος [Zeller III^a 630²] ἐν ἡ Περιπάτων, ἐλθόντος Ἰπποκράτους
40 πρὸς αὐτόν, κελευσάιν κομισθῆναι γάλα· καὶ θεασάμενον τὸ γάλα εἰπεῖν εἶναι αἰγὸς
πρωτοτόκου καὶ μελαίνης· ὅθεν τὴν ἀκρίβειαν αὐτοῦ θαυμάσαι τὸν Ἰπποκράτην.

5 δὲ FP ²	7 ὑπὸ Steph.	13 δὲ F: fehlt BP	14 Δημήτριος]
der Magnesier, vgl. Z. 6 = § 36	17 δ' ἐν F: δὲ BP	22 ἀντιπίπτειν F	
〈ὅτι〉 Reiske	αὐτῷ Cobet: οὕτω BPF	23 〈 〉 Reiske	30 ὡς μὲν BF:
ὡς ὁ μὲν P	37 διαβεβαιουμένων F	ὁμολογεῖται BF:	ὡμολόγηται P
39 περὶ πάντων BP ¹	40 εἶναι αἰγὸς Casaubonus:	καὶ αἰγὸς Hss.:	αἰγὸς εἶναι Σ

ἀλλὰ καὶ κόρης ἀκολουθούσης τῷ Ἴπποκράτει τῇ μὲν πρώτη ἡμέρᾳ ἀσπάσασθαι 352
οὕτω 'χαῖρε κόρη', τῇ δ' ἐχομένῃ 'χαῖρε γύναι·' καὶ ἦν ἡ κόρη τῆς νυκτὸς διε-
φθαρμένη.

(43) τελευτῆσαι δὲ τὸν Δημόκριτόν φησιν Ἑρμιππος [FHG III 43 fr. 29; vgl.
5 Anm. zu A 28] τοῦτον τὸν τρόπον. ἤδη ὑπέργρηων ὄντα πρὸς τῷ καταστρέφειν
εἶναι. τὴν οὖν ἀδελφὴν λυπεῖσθαι ὅτι ἐν τῇ τῶν θεσμοφόρων ἑορτῇ μέλλοι
τεθνήξεσθαι καὶ τῇ θεῷ τὸ καθήκον αὐτῇ οὐ ποιήσιν· τὸν δὲ θαρρεῖν εἰπεῖν
καὶ κελεύσαι αὐτῷ προσφέρειν ἄρτους θερμούς ὁσημέραι. τούτους δὴ ταῖς ῥίσι
προσφέρων διεκράτησεν αὐτὸν τὴν ἑορτήν· ἐπειδὴ δὲ παρήλθον αἱ ἡμέραι (τρεις
10 δ' ἦσαν), ἀλυπότατα τὸν βίον προήκατο, ὥς φησιν ὁ Ἰππαρχος, ἐννέα πρὸς τοῖς
ἐκατὸν ἔτη βιούς. ἡμεῖς τε εἰς αὐτὸν ἐν τῇ Παμμέτρῳ τοῦτον ἐποιήσαμεν τὸν
τρόπον·

καὶ τίς ἔφω σοφὸς ὦδε, τίς ἔργον ἔρεξε τοσοῦτον,
ὅσσον ὁ παντοδαῆς ἦνυσε Δημόκριτος;
15 ὅς Θάνατον παρεόντα τρὶ' ἡμέρας δύμασιν ἔσχεν
καὶ θερμοῖς ἄρτων ἄσθμασιν ἐξένισεν.

τοιούτους μὲν ὁ βίος τάνδρός.

(44) δοκεῖ δὲ αὐτῷ τάδε· ἀρχὰς εἶναι τῶν ὅλων ἀτόμους καὶ κενόν, τὰ δ'
ἄλλα πάντα νενομίσθαι. ἀπείρους τε εἶναι κόσμους καὶ γενητούς καὶ φθαρτούς.
20 μὴδὲν τε ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι μὴδὲ εἰς τὸ μὴ ὄν φθείρεσθαι. καὶ τὰς
ἀτόμους δὲ ἀπείρους εἶναι κατὰ μέγεθος καὶ πλήθος, φέρεσθαι δ' ἐν τῷ ὅλῳ
δινουμένας, καὶ οὕτω πάντα τὰ συγκρίματα γεννᾶν, πῦρ, ὕδωρ, ἀέρα, γῆν· εἶναι
γὰρ καὶ ταῦτα ἔξ ἀτόμων τινῶν συστήματα· ἅπερ εἶναι ἀπαθῆ καὶ ἀναλλοίωτα
διὰ τὴν στερρότητα. τόν τε ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ἐκ τοιούτων λείων καὶ περι-
25 φερῶν ὄγκων συγκεκρίσθαι, καὶ τὴν ψυχὴν ὁμοίως· ἦν καὶ νοῦν ταῦτόν εἶναι.
ὁρᾶν δ' ἡμᾶς κατ' εἰδῶλων ἐμπτύσεις. (45) πάντα τε κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι,
τῆς δίνης αἰτίας οὐσης τῆς γενέσεως πάντων, ἦν ἀνάγκην λέγει. τέλος δ' εἶναι
τὴν εὐθυμίαν, οὐ τὴν αὐτὴν οὖσαν τῇ ἡδονῇ, ὥς ἔνιοι παρακούσαντες ἐξε-
δέξαντο, ἀλλὰ καθ' ἣν γαληνῶς καὶ εὐσταθῶς ἡ ψυχὴ διάφει, ὑπὸ μνηδενὸς τα-
30 ραττομένη φόβου ἢ δεισιδαιμονίας ἢ ἄλλου τινὸς πάθους. καλεῖ δ' αὐτὴν καὶ
εὐεστώ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ὀνόμασι [B 3]. ποιότητας δὲ νόμῳ εἶναι, φύσει
δ' ἄτομα καὶ κενόν. καὶ ταῦτα μὲν αὐτῷ ἐδόκει. τὰ δὲ βιβλία αὐτοῦ κτλ. §§ 46—49
= 55 A 33.

(49) γεγόνاسι δὲ Δημόκριτοι ἔξ· πρῶτος αὐτὸς οὗτος, δεύτερος Χίος μουσικὸς
35 κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, τρίτος ἀνδριαντοποιός, οὗ μέμνηται Ἀντίφονος [S. 10
Wilamowitz], τέταρτος περὶ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Ἐφεσῷ γεγραφὼς καὶ τῆς πόλεως
καὶ Σαμοθράκης, πέμπτος ποιητὴς ἐπιγραμμάτων σαφὴς καὶ ἀνθηρὸς, ἔκτος Περ-
γαμνὸς ἀπὸ ῥητορικῶν λόγων (εὐδοκίμης).

1 τὴν κόρην τὴν μετὰ ἱπποκράτους πρὸς αὐτὸν ἐλθοῦσαν interpolieren ΦΣ
6 θεσμοφορίων Φ 7 αὐτὴ Ambros.: αὐτῇ F: αὐτὴν BPΣ 10 δ' FP²:
fehlt BP ὁ fehlt FP² 14 μὴνυσε Hss.: verb. Orsopoeus 15 παρεόντα F
Anth.: παριόντα BP 19 νενομίσθαι Φ: νενομίσθαι δοξάζεσθαι BPF 20 μὴ
ὄν FP²: μὴ δὲ ὄν BP: μὴ δέον Σ (cod. A): μὴδὲν ὄν Φ, Σ (vulg.) 23 τινὰ Σ
24 τὴν fehlt Σ λείων (ei in ras.) B²P¹Σ: δινῶν P²F: δι' ὧν Φ 28 ἐξη-
γήσαντο FP² 31 ποιότητας δὲ νόμῳ Zeller: ποιητὰ δὲ νόμιμα Hss. 32 ἀτό-
μους wider die Hss. Cobet 38 (εὐδοκίμης) Reiske

2. SUIDAS. Δημόκριτος Ἡγησιστράτου (οἱ δὲ Ἀθηνοκρίτου ἢ Δαμασίπου) 352
 γεγυνώς ὅτε καὶ Σωκράτης ὁ φιλόσοφος κατὰ τὴν οὖν Ὀλυμπιάδα [472—469], οἱ
 δὲ κατὰ τὴν π [460—457] φασίν) Ἀβδηρίτης ἐκ Θράκης φιλόσοφος, μαθητὴς
 5 Περσῶν. ἦλθε γὰρ καὶ εἰς Πέρσας καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰγυπτίους καὶ τὰ παρ' ἐκάστοις
 ἐπαιδεύθη σοφά, εἴτα ἐπανῆλθε καὶ τοῖς ἀδελφοῖς συνῆν Ἡροδότῳ καὶ Δαμάστῃ. 353
 ἦρξε δὲ ἐν Ἀβδήροις διὰ τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν τιμηθεῖς. μαθητὴς δὲ αὐτοῦ διαφανὴς
 ἐγένετο Μητροδώρος ὁ Χίος, οὗ πάλιν ἀκροαταὶ Ἀνάξαρχος καὶ Ἱπποκράτης ὁ
 10 ἰατρός. ἐπεκλήθη δὲ Σοφία ὁ Δημόκριτος καὶ Γελασίνοος δὲ διὰ τὸ γελᾶν πρὸς τὸ
 κενόσπουδον τῶν ἀνθρώπων· γνήσια δὲ αὐτοῦ βιβλία εἰσὶ δύο, ὃ τε Μέγας
 διάκοσμος καὶ τὸ Περὶ φύσεως κόσμου. ἔγραψε δὲ καὶ ἐπιστολάς. Soweit aus
 Hesychios.

3. AET. I 3, 16 (D. 285; vgl. das. Theodor.) Δ. Δαμασίπου Ἀβδηρίτης κτλ.

4. EUSEB. Chron. a) Cyrill. c. Jul. I p. 13 Spanh. ἐβδομηκοστῇ Ὀλυπιάδι
 15 [500—497] φασὶ γενέσθαι Δημόκριτον καὶ Ἀναξαγόραν φιλοσόφους φυσικοὺς ὅμοι
 τε καὶ Ἡράκλειτον τὸν ἐπίκλην σκοτεινόν. b) Akme: Cyrill. ὀγδοηκοστῇ ἔκτῃ
 Ὀλυπιάδι [436—433] γενέσθαι φασὶ τὸν Ἀβδηρίτην Δημόκριτον, Ἐμπεδοκλέα τε
 καὶ Ἱπποκράτην κτλ., Arm. a. Abr. 1581 [Ol. 86, 2. 435] vgl. 18 A 11. c) Tod
 Ol. 94 [404—401]: Hier. a. Abr. 1616 [Ol. 94, 4. 401], Armen. a. Abr. 1613 [Ol.
 20 94, 2. 403]. CHRON. PASCH. 317, 5 Δ. τελευτᾷ Ζήσας ἔτη ἑκατὸν [Ol. 105, 2. 359].

5. DIOD. XIV 11, 5 περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον [Ol. 94, 1. 404] καὶ Δ. ὁ φιλό-
 σοφος ἐτελεύτησε βιώσας ἔτη ἐνενήκοντα.

6. [LUC.] Macroh. 18 Δ. μὲν ὁ Ἀβδηρίτης ἐτῶν γεγυνώς τεσσάρων καὶ ἑκατὸν
 ἀποσχόμενος τροφῆς ἐτελεύτα. CENSOR. 15, 3 *Democritum quoque Abderiten et*
 25 *Isoeraten rhetorem ferunt prope ad id aetatis pervenisse quo Gorgian Leontinum,*
quem omnium veterum maxime senem fuisse et octo supra centum annos habuisse
constat. Vgl. II 12, 14. 13, 10.

7. ARIST. meteor. B 7 (περὶ σεισμοῦ) p. 365^a 17 Ἀναξαγόρας τε γὰρ ὁ Κλάζο-
 μένιος καὶ πρότερος Ἀναξιμένης ὁ Μιλήσιος ἀπεφάναντο καὶ τούτων ὕστερος
 30 Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης. Anaxagoras von Demokrit gelobt 46 B 21^a, getadelt
 55 B 5.

8. SEXT. VII 389 [A 114] ὃ τε Δ. καὶ ὁ Πλάτων ἀντιλέγοντες τῷ Πρωταγόρῃ
 ἐδίδασκον [vgl. B 156].

9. ATH. VIII p. 354 c ἐν δὲ τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ [fr. 172 p. 153. 2 Us.] ὁ Ἐπί-
 35 κουρος καὶ Πρωταγόραν φησὶ τὸν σοφιστὴν ἐκ φορμοφόρου καὶ ἔυλοφόρου πρῶ-
 τον μὲν γενέσθαι γραφέα Δημοκρίτου· θαυμασθέντα δ' ὑπ' ἐκείνου ἐπὶ ἔϋλων τινὶ
 ἰδία συνθέσει ἀπὸ ταύτης τῆς ἀρχῆς ἀναληφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ καὶ διδάσκειν ἐν

6 Δαμάσωι Menage aus A 1 § 39. A 18 5 vgl. A 16 8 ἀκροατὴς Ἀνά-
 ξαρχος, καὶ Ἱπποκράτης Wilamowitz, wozu Z. 7 ändert μαθηταὶ δ' αὐτοῦ δια-
 φανεῖς Rohde. Das Mißverständnis ist auf Seiten des Suidas oder seiner Vor-
 lage, die aus d. Artikel Ἱπποκράτης (A 10) eine dann falsch verstandene Rand-
 notiz καὶ Ἱππ. ὁ. ἰ. sc. μαθητὴς ἦν Δημοκρίτου dem Artikel Δημόκριτος angefügt
 hatte, die zur Änderung von ἀκροατὴς in den Plural führte 14 zur Chrono-
 logie vgl. * Rh. Mus. 42, 1 ff. Anders andere, zuletzt Kranz Herm. 47, 42. Warum
 der auf abderitischen Münzen vorkommende Beamtenname ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ nicht
 hierher gehört (v. Sallet), zeigt H. v. Fritze Nomisma III (1909) 23f.

κώμηι τινὶ γράμματα, ἀφ' ὧν ἐπὶ τὸ σοφιστεύειν ὀρμήσαι. PHILOSTR. vit. sophist. 353
10 p. 13, 1 Kayser Πρωταγόρας δὲ ὁ Ἀβδηρίτης σοφιστὴς καὶ Δημοκρίτου μὲν
ἀκροατὴς οἶκοι ἐγένετο, ὠμίλησε δὲ καὶ τοῖς ἐκ Περσῶν μάγοις κατὰ τὴν Ξέρξου
ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἔλασιν. Vgl. II 10, 16.

5 10. SUID. s. v. Ἱπποκράτης . . . οὗτος μαθητὴς γέγονε τὸν μὲν πρῶτον τοῦ
πατρός, μετὰ δὲ ταῦτα Ἡροδίκου τοῦ Σηλυβριανοῦ καὶ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου
ῥήτορος καὶ φιλοσόφου, ὡς δὲ τινες, Δημοκρίτου τοῦ Ἀβδηρίτου· ἐπιβαλεῖν γὰρ
αὐτῷ νέον πρεσβύτηι.

10^a. — s. v. Διαγόρας . . . ὃν εὐφυᾶ θεασάμενος Δ. ὁ Ἀβδηρίτης ὠνήσατο
10 αὐτὸν δοῦλον μυρίων δραχμῶν καὶ μαθητὴν ἐποίησατο. ὁ δὲ καὶ τῇ λυρικῇ
ἐπέθετο τοῖς χρόνοις ὧν μετὰ Πίνδαρον καὶ Βακχυλίδην, Μελανιππίδου δὲ πρε-
σβύτερος· ἦκμαζε τοῖνυν ὅῃ ὀλυμπιάδι [468—465]. Vgl. zum Φρύγιος λόγος
[55 B 299^c].

11. VAL. MAX. VIII 7 ext. 4. *Athenis autem conpluribus annis moratus omnia*
15 *temporum momenta ad percipiendam et exercendam doctrinam conferens ignotus*
illi urbi vixit, quod ipse quodam volumine testatur [B 116].

12. STRAB. XV p. 703 [aus Megasthenes] ἐν δὲ τῇ ὀρεινῇ [Indiens] Σίλαν 354
ποταμὸν εἶναι, ὧι μηδὲν ἐπιπλεῖ. Δημόκριτον μὲν οὖν ἀπιστεῖν ἅτε πολλὴν τῆς
Ἀσίας πεπλανημένον. καὶ Ἀριστοτέλης δὲ ἀπιστεῖ.

20 13. CIC. de fin. v 19, 50 *quid de Pythagora? quid de Platone aut de Demo-*
crito loquar? a quibus propter discendi cupiditatem videmus ultimas terras esse
peragratas.

ROMAN.

14. PHILO de prov. II 13 p. 52 Aucher. *D. autem alter* [neben Anaxagoras,
25 vgl. Z. 36] *opulentus et possessor multorum, eo quod ortus esset ex illustri familia,*
desiderio sapientiae familiarissimae deditus caecam invisamque opulentiam quae
pravis et vilibus tribui consuevit inhibuit; eam vero quae haud caeca est ac
constans eo quod cum bonis solis assuescat acquisivit. propterea universas patriae
leges dimovere visus est et quasi malus genius repulatus, ita ut periclitatus fuerit
30 *ne sepulcro ipso privaretur ob legem apud Abderitas vigentem quae insepultum*
proiciendum statuebat qui patrias leges non observasset. id sane subeundum
erat Democrito, nisi misericordiam sortitus esset benignitate, quam ergo eum
habuit Hippocrates Cous; aemulatores enim sapientiae inter se erant. porro
ex suis operibus celebratis quod appellatur Magnus diacosmus centum, ut non-
35 *nulli dicunt adhuc Atticis talentis cec, aestimatum fuit.* Vgl. A 1 §§ 39. 40.

15. — de vita contempl. p. 473 M. Ἀναξαγόραν καὶ Δημόκριτον Ἑλληνες
αἰδοῦσιν ὅτι φιλοσοφίας ἡμέρῳ πληχθέντες μηλοβότους εἶασαν γενέσθαι τὰς οὐσίας.
Dio 54, 2 p. 113, 21 Arn. CIC. de fin. v 29, 87 [s. A 169]. HORAT. ep. I 12, 12
miramur, si Democriti pecus edit agellos cultaque, dum peregre est animus sine
40 corpore velox.

16. AEL. V. H. IV 20 Δημόκριτον τὸν Ἀβδηρίτην λόγος ἔχει τὰ τε ἄλλα
γενέσθαι σοφὸν καὶ δὴ καὶ ἐπιθυμῆσαι λαθεῖν, καὶ ἐν ἔργῳ θέσθαι σφόδρα πάντα

8 αὐτῷ E: αὐτὸν vulg. Hss. νέωι πρεσβύτην Hss.: verb. Küster

9 vgl. 26 A 8. 74 A 12. 23. Wilamowitz *Abh. d. Gött. G. d. W. (Phil. h. Cl.)* N. F.
IV 3, 80 18 ἄτε] κατὰ * 36 Daraus Clem. quis div. salv. 11 p. 941 P; Lact.
Inst. III 23, 4; Orig. c. Cels. II 84 37 μηλοβότους] vgl. 46 A 13.

- τοῦτο. διὰ ταῦτά τοι καὶ πολλὴν ἐπήγει γῆν. ἦκεν οὖν πρὸς τοὺς Χαλδαίους 354
καὶ εἰς Βαβυλῶνα καὶ πρὸς τοὺς μάγους καὶ τοὺς σοφιστάς τῶν Ἰνδῶν [vgl. A 40, 1].
τὴν παρὰ τοῦ Δαμασίπου τοῦ πατρὸς οὐσίαν ἐς τρία μέρη νεμηθεῖσαν τοῖς
ἀδελφοῖς τοῖς τρισίν, τὰργύριον μόνον λαβὼν ἐφόδιον τῆς ὁδοῦ τὰ λοιπὰ τοῖς
5 ἀδελφοῖς εἶασεν· διὰ ταῦτά τοι καὶ Θεόφραστος [in Περὶ εὐδαιμονίας?] αὐτὸν
ἐπήγει, ὅτι περιήγει κρείττονα ἀγερμὸν ἀγείρων Μενέλεω καὶ Ὀδυσσεύς [γ 301.
δ 80. 90]. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἡλῶντο, αὐτόχρομα Φοινίκων ἐμπόρων μηδὲν δια-
φέροντες· χρήματα γὰρ ἤθροίζον καὶ τῆς περιόδου καὶ τοῦ περίπλου ταύτην
εἶχον τὴν πρόφασιν.
- 10 17. PLIN. N. H. XVIII 273 *ferunt Democritum, qui primus intellexit osten-*
dilque caeli cum terris societatem, spernentibus hanc curam eius opulentissimis
civium praevisa olei caritate futura ex vergiliarum ortu (qua diximus ratione
ostendimusque iam planius) magna tum vilitate propter spem olivae coimisse in
15 *toto tractu omne oleum, mirantibus qui paupertatem quietemque doctrinarum ei*
sciebant in primis cordi esse. atque ut adparuit causa et ingens divitiarum
cursus, restituisse mercedem anxiae et avidae dominorum poenitentiae, contentum
ita probavisse opes sibi in facili, cum vellet, fore. Vgl. B 14.
- 17*. PLUT. QU. CONV. I 10, 2 p. 628 c ταὐτὸ πεισόμεθα Δημοκρίτῳ τῷ σοφῷ
διὰ φιλολογίαν. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὡς ἔοικε τρώγων σίκκον, ὡς ἐφάνη μελιτώδης ὁ
20 χυμός, ἠρώτησε τὴν διακονοῦσαν, ὁπόθεν πρίατο· τῆς δὲ κῆπόν τινα φραζούσης,
ἐκέλευσεν ἐξαναστὰς ἡγεῖσθαι καὶ δεικνύναι τὸν τόπον· θαυμάζοντος δὲ τοῦ
γυναικοῦ καὶ πυνθανομένου τί βούλεται· τὴν αἰτίαν· ἔφη· “δεῖ με τῆς γλυκύτητος
εὔρεϊν, εὔρήσω δὲ τοῦ χωρίου γενόμενος θεατής.” “κατάκεισο δὴ” τὸ γύναιον
εἶπε μειδιῶν, “ἐγὼ γὰρ ἀγνοήσασα τὸ σίκκον εἰς ἀγρεῖον ἐθέμην μεμελιτωμένον”.
25 ὁ δ’ ὥσπερ ἀχθεσθεὶς ἀπέκναισας· εἶπε· “καὶ οὐδὲν ἦττον ἐπιθήσομαι τῷ λόγῳ
καὶ ζητήσω τὴν αἰτίαν, ὡς ἂν οἰκείου καὶ συγγενοῦς οὔσης τῷ σικκύῳ τῆς
γλυκύτητος.”
18. CLEM. Strom. VI 32 [II 446, 28 St.] Δ. δὲ ἐκ τῆς τῶν μεταρσίων παρα-
τηρήσεως πολλὰ προλέγων Σοφία ἐπωνομάσθη· ὑποδεξαμένου γοῦν αὐτὸν φιλο-
30 φρόνως Δαμάσου τοῦ ἀδελφοῦ τεκμηράμενος ἐκ τινων ἀστέρων πολλὴν ἐσόμενον
προεῖπεν ὁμβρον. οἱ μὲν οὖν πεισθέντες αὐτῷ συνέilon τοὺς καρποὺς (καὶ γὰρ ὥραι
θέρους ἐν ταῖς ἄλυσιν ἔτι ἦσαν), οἱ δὲ ἄλλοι πάντα ἀπώλεσαν ἀδοκῆτου καὶ
πολλοῦ καταρρήξαντος ὁμβροῦ. PLIN. N. H. XVIII 341 *tradunt eundem Democritum* 355
metente fratre eius Damaso ardentissimo aestu orasse, ut reliquae segeti parceret
35 *raperetque desecta sub tectum, paucis mox horis saevo imbre vaticinatione ad-*
probata. Vgl. 55 A 1 § 39.
19. PHILOSTRAT. V. Apoll. VIII 7 p. 313, 17 Kayser τίς δ’ ἂν σοφὸς ἐκλιπεῖν
σοι δοκεῖ τὸν ὑπὲρ πόλεως τοιαύτης ἀγῶνα, ἐνθυμηθεὶς μὲν Δημόκριτον ἐλευ-
θερώσαντα λοιμοῦ ποτε Ἀθηναίαν, ἐνοήσας δὲ Σαφοκλέα τὸν Ἀθηναῖον, ὃς λέ-
40 γεται καὶ ἀνέμουσιν θέλξει τῆς ὥρας πέρα πνεύσαντας κτλ.
20. IULIAN. ep. 37 φασὶ γὰρ Δημόκριτον τὸν Ἀβδηρίτην, ἐπειδὴ Δαρείῳ
γυναικὸς καλῆς ἀλγοῦντι θάνατον οὐκ εἶχεν ὅτι ἂν εἰπὼν εἰς παραμυθίαν ἀρκέ-

12 *futura ex* Pintiani: *ex futuro* Hss. 14 *qui* Ausgg.: *quibusque* Hss.

16 *conkursus* verm. Mayhoff *avidae* Ausgg.: *audire* oder *avidire* Hss.

17 Parodie der aetiologischen Methode des D. Vgl. A 130 25 ἀπέκναισας]
sc. με. Vgl. Ruhnken z. Tim. p. 42 35 *saevo imbre* Ausgg.: *seu cimbrae* oder
seca imbre Hss.

355
 σιεν, ὑποσχέσθαι οἱ τὴν ἀπελθοῦσαν εἰς φῶς ἀνάξειν, ἣν ἐθελήσῃ τῶν εἰς τὴν
 χρειάν ἡκόντων ὑποστῆναι τὴν χορηγίαν. κελεύσαντος δ' ἐκείνου μηδενὸς φείσα-
 σθαι, ὅτι δ' ἂν ἐξῆλ λαβόντα τὴν ὑπόσχεσιν ἐμπεδῶσαι, μικρὸν ἐπισχόντα χρόνον
 εἰπεῖν, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα αὐτῷ πρὸς τὴν τοῦ ἔργου πράξειν συμπορισθεῖη, μόνου
 5 δὲ ἐνὸς προσδότης τὸ δὴ αὐτὸν μὲν οὐκ ἔχειν ὅπως ἂν λάβοι, Δαρεῖον δὲ ὡς
 βασιλέα ὅλης τῆς Ἀσίας ἂν χαλεπῶς ἂν ἴσως εὐρεῖν. ἐρομένου δ' ἐκείνου, τί ἂν
 εἴη τοσοῦτον ὃ μόνῳ βασιλεῖ γινωσθῆναι συγχωρεῖται, ὑπολαβόντα φασὶ τὸν Δη-
 μόκριτον (εἰπεῖν), εἰ τριῶν ἀπενθήτων ὀνόματα τῷ τάφῳ τῆς γυναικὸς ἐπιγρά-
 ψειν, εὐθὺς αὐτὴν ἀναβιώσεσθαι τῷ τῆς τελετῆς νόμῳ δυσωπουμένην. ἀπο-
 10 ρήσαντος δὲ τοῦ Δαρείου καὶ μηδένα ἄνδρα δυνηθέντος εὐρεῖν, ὅτῳ μὴ καὶ
 παθεῖν λυπηρόν τι συνηνέχθῃ, γελάσαντα συνηθῆς τὸν Δημόκριτον εἰπεῖν· 'τί,
 ὦ πάντων ἀτοπώτατε, θρηγεῖς ἀνέδρην ὡς μόνος ἀλγίνειν τοσοῦτον περιπλακεῖς ὃ
 μὴδὲ ἓνα τῶν πώποτε γεγονότων ἄμοιρον οἰκείου πάθους ἔχων εὐρεῖν'.

21. CIC. de orat. II 58, 235 *atque illud primum quid sit ipse risus, quo pacto*
 15 *concitetur . . . viderit Democritus.* HORAT. ep. II 1, 194 *si foret in terris, rideret D.*
 SOTION [Lehrer Senecas] Περί ὀργῆς β b. Stob. flor. (III) 20, 53 τοῖς δὲ σοφοῖς
 ἀντὶ ὀργῆς Ἡρακλείτῳ μὲν δάκρυα, Δημοκρίτῳ δὲ γέλως ἐπιήει [vgl. A 40 E.].
 IUVEN. 10, 33 *perpetuo risu pulmonem agitare solebat D.; 47 tunc quoque mate-*
riam risus invenit ad omnis occursus hominum, cuius prudentia monstrat
 20 *summos posse viros et magna exempla daturos vervecum in patria crassoque sub*
aëre nasci. SCHOL. z. d. St. *Abderita nam fuit D., ubi stulti solent nasci.* Vgl.
 CIC. A 74 E.

22. CIC. Tusc. v 39, 114 *D. luminibus amissis alba scilicet discernere et atra non poterat: at vero bona mala, aequa iniqua, honesta turpia, utilia inutilia,*
 25 *magna parva poterat, et sine varietate colorum licebat vivere beate, sine notione rerum non licebat. atque hic vir impediri etiam animi aciem aspectu oculorum arbitrabatur, et cum alii saepe quod ante pedes esset non viderent, ille (in) infinitatem omnem peregrinabatur, ut nulla in extremitate consisteret.*

23. GELL. x 17 *Democritum philosophum in monumentis historiae graecae*
 30 *scriptum est, virum praeter alios venerandum auctoritateque antiqua praeditum,*
luminibus oculorum sua sponte se privasse, quia existimaret cogitationes commen-
tationesque animi sui in contemplandis naturae rationibus vegetiores et exacti-
ores fore, si eas videndi inlecebris et oculorum impedimentis liberasset. id factum
 35 *eius modumque ipsum, quo caecitatem facile sollertia subtilissima conceivit, Labe-*
rius poeta in mimo quem scripsit RESTIONEM versibus quidem satis munde atque
graphice factis descripsit, sed causam voluntariae caecitatis finxit aliam vertit-
que in eam rem, quam tum agebat, non inconcinniter. est enim persona, quae
hoc apud Laberium dicit, divitis avari et parci, sumptum plurimum asotiamque 356
adulescentis filii deplorantis. versus Laberiani hi sunt [CF³ 72 ff. p. 353 Ribbeck :

8 (εἰπεῖν) Hertlein 9 τελευτῆς Hss.: verb. Bleterius 10 ἄνδρα] ἄρα
Hercher 11 τί*: ἔτι Hss.: τί οὖν Baroccianus Petavii 21 Abdera als
Schildburg zuerst bei Machon Ath. VIII 349 B, V. 29 ff. Vielleicht gab eine Be-
merkung Demokrits selbst dazu den Anlaß 23 vgl. Usener Anm. zu *Epicurea*
fr. 599 S. 336, 19 27 *ille* in Ausgg.: *illa* B; *illa* GRK 39 *fili* vulg.: *viri*
Hss.: *vivide plorantis* Bothe

*Democritus Abderites physicus philosophus
 clipeum constituit contra exortum Hyperionis,
 oculos effodere ut posset splendore aëreo.
 ita radiis solis aciem effodit luminis,
 ita malis bene esse ne videret civibus.
 sic ego fulgentis splendorem pecuniae
 volo elucidicare exitum aetatis meae,
 ne in re bona esse videam nequam filium.*

24. LUCR. III 1039 [daraus Lact. Inst. III 18, 6]:

*denique Democritum postquam matura vetustas
 admonuit memores motus languescere mentis,
 sponte sua leto caput obvius optulit ipse.*

25. HIMER. ecl. 3, 18 ἐκὼν δὲ ἐνόσει σῶμα Δημόκριτος, ἵνα ὑγιαίνει τὰ κρείττονα.

26. TERT. apolog. 46 *D. excaecando semetipsum, quod mulieres sine concupiscentia aspicere non posset et doleat, si non esset potitus, incontinentiam emendatione profitetur.*

27. PLUT. de curios. 12 p. 521 D ἐκεῖνο μὲν ψευδός ἐστι τὸ Δημόκριτον ἐκουσίως σβέσαι τὰς ὄψεις ἀπερσιζόμενον εἰς ἑσπετον πυρὶ τ' ἀντιτεθὲν καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀνάκλασιν δεξάμενον, ὅπως μὴ παρέχῃσι θόρυβον τὴν διάνοιαν ἔξω καλοῦσαι πολλάκις, ἀλλ' ἔῳσιν ἐνδον οἰκουρεῖν καὶ διατρίβειν πρὸς τοῖς νοητοῖς ὥσπερ παρόδιοι θυρίδες ἐμφραγεῖσαι.

28. ANON. LONDIN. c. 37, 34 ff. κἀναυθὰ φησιν [Asklepiades], ὡς λόγος ἔχει Δημόκριτον ἀσιτήσαντα τέσσαρας ἡμέρας πρὸς τῷ ἀναιρεῖσθαι γίνεσθαι καὶ αὐτὸν παρακληθέντα πρὸς τινων γυναικῶν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινὰς ἐν τῷ βίῳ, καὶ ἵνα μὴ γένωνται ταύταις δυστυχῶς τὰ κατὰ κείνους τοὺς χρόνους Θεσμοφόρια λελυμένα, φασὶν αὐτὸν ἀπαλλάττειν κελεῦσαι, καθίζειν δὲ πρὸς τοὺς ἄρτους, καὶ τούτους καταπνεῖν ἀτμὸν τὸν γινόμενον. καὶ ὁ Δ. ἀποσπασάμενος τὸν ἀπὸ τοῦ ἵπνου ἀτμὸν ῥύννυται τε τὰς δυνάμεις καὶ ἐπιβιοῖ τὸ λοιπόν. CAELIUS AUREL. acut. morb. II 37 *sit igitur polenta infusa atque panis assus aceto infusus vel mala cydonia aut myrta et his similia. haec enim defectu extinctam corporis fortitudinem retinent, sicut ratio probat atque Democriti dilatae mortis exemplum fama vulgatum.*

29. ATH. epit. II p. 46 E Δημόκριτον δὲ τὸν Ἀβδηρίτην λόγος ἔχει διὰ τῆρας ἐξάξει αὐτὸν διεγνῶκότα τοῦ Ζῆν καὶ ὑφαιροῦντα τῆς τροφῆς καθ' ἐκάστην ἡμέραν, ἐπεὶ αἱ τῶν Θεσμοφορίων ἡμέραι ἐνέστησαν, δεηθεῖσιν τῶν οἰκείων γυναικῶν μὴ ἀποθανεῖν κατὰ τὴν πανήγυριν, ὅπως ἐορτάσωσι, πεισθῆναι κελεύσαντα μέλιτος

7 (V. 7) *aetatis* Nonius 19 πυρὶ τ' ἀντιτεθὲν *: πυρωθὲν Hss. 20 δεξάμενον ἀνάκλασιν Bernardakis 26 Θε(σμοφόρια λελ)υμένα erg. * 28 (κ)ατα(πνεῖν ἀτμὸν): erg. * 29 (ἵ)πνου ἀτμὸν erg. * (καὶ ἐπιβ)ιοῖ τὸ erg. * 33 Diese Anekdote stammt wahrscheinlich aus dem parodischen Buche Περὶ θανάτων, das Hermippos [s. zu I 68, 6. II 13, 4] auszuziehen pflegt. Der Verfasser knüpft an das Wort des D. an: ἐν τῷ ἀναπνεῖν καὶ ἐκπνεῖν εἶναι τὸ Ζῆν καὶ τὸ ἀποθνήσκειν [A 106; II 36, 34]. Über jenes Buch s. * *Herakleitos* Berl. 1909 S. 316 34 Variante der Parodie nach A 161

ἀργεῖον αὐτῷ πλησίον παρατεθῆναι καὶ διαζῆσαι ἡμέρας ἱκανὰς τὸν ἄνδρα τῇ 356
 ἀπὸ τοῦ μέλιτος ἀναφορᾷ μόνῃ χρῶμενον καὶ μετὰ τὰς ἡμέρας βασταχθέντος
 τοῦ μέλιτος ἀποθανεῖν. ἔχαιρε δὲ ὁ Δ. αἰὲ τῷ μέλιτι, καὶ πρὸς τὸν πυθόμενον,
 πῶς ἂν ὑγιῶς τις διάγοι, ἔφη, εἰ τὰ μὲν ἐντὸς μέλιτι βρέχοι, τὰ δ' ἐκτὸς ἐλαίῳ.
 5 30. MARC. Anton. III 3 Δημόκριτον δὲ οἱ φθεῖρες [nämlich ἀπέκτειναν. Ver-
 wechslung mit Pherekydes 71 A 1 § 118].

SCHRIFTEN. S. A 2.

357

31. SUID. Δημόκριτος [A 2; II 14, 10]. γνήσια δὲ αὐτοῦ βιβλία εἰσὶ δύο, ὃ τε
 Μέγας διάκοσμος [54 B 1] καὶ τὸ Περὶ φύσεως κόσμου [55 B 5^e]. ἔγραψε δὲ καὶ
 10 Ἐπιστολάς [55 C 2—6]. Aus Hesych.

32. SUID. Καλλίμαχος [Schriftenverzeichnis]. Πίναξ τῶν Δημοκρίτου γλωσσῶν
 καὶ συνταγμάτων. Aus Hesych. STEPH. BYZ. p. 640, 5 Mein. Ἡγησιάνᾳ γραμ-
 ματικὸς [Sussemihl *Al. L.* II 31] γράψας Περὶ τῆς Δημοκρίτου λέξεως βιβλίον ἐν
 καὶ Περὶ ποιητικῶν λέξεων. ἦν δὲ Τρωιαδεύς. Aus Hesych.

15 33. DIOG. IX 45—49 TETRALOGIEEN-ORDNUNG DES THRASYLLOS. [Vgl.
 55 B 0^a—28^e].

τὰ δὲ βιβλία αὐτοῦ καὶ Θρασύλος ἀναγράφει κατὰ τάξιν οὕτως ὥσπερ καὶ
 τὰ Πλάτωνος κατὰ τετραλογία.

(46) Ἔστι δὲ Ἡθικὰ μὲν τάδε·

- 20 I. 1. Πυθαγόρης 2. Περὶ τῆς τοῦ σοφοῦ διαθέσεως 3. Περὶ τῶν ἐν Ἀἰδοῦ
 4. Τριτογένεια (τοῦτο δὲ ἐστίν, ὅτι τρία γίνεται ἐξ αὐτῆς ἅ πάντα ἀνθρώ-
 πινα συνέχει).
 II. 1. Περὶ ἀνδραγαθίας ἢ Περὶ ἀρετῆς 2. Ἀμαλθείης κέρας 3. Περὶ εὐθυ-
 μίας 4. Ὑπομνημάτων ἠθικῶν [Bücherzahl fehlt]· ἡ γὰρ Εὐεστῶ οὐχ
 25 εὐρίσκεται. καὶ ταῦτα μὲν τὰ Ἡθικά.

Φυσικὰ δὲ τάδε·

- III. 1. Μέγας διάκοσμος (ὃν οἱ περὶ Θεόφραστον Λευκίππου φασὶν εἶναι)
 2. Μικρὸς διάκοσμος 3. Κοσμογραφίη 4. Περὶ τῶν πλανήτων.

4 διάγει OE: verb. Musurus βρέχει OE: verb. Mus. 6 Das in der
 ersten Aufl. irrthümlich mitgeteilte Apophthegma des Gnomol. [Paris. 134 [ed.
 Sternbach Krak. Ak. xx^e S. 157] n. 214 habe ich gestrichen. Vgl. Freudenthal *Rh.
 Mus.* 35, 429. Auch die andern dort stehenden Apophthegmen Nr. 116. 169
 [= B 272]. 181 [vgl. 13 B 29] verdienen nicht den Abdruck, so wenig wie die
 vielfach anderen Autoren zugeschriebenen Anekdoten des Gnomol. Vatic. 743.
 n. 265—267 (ed. Sternbach *Wien. Stud.* 16 (1888), 231 11 γλωσσῶν] also das
 Werk des Kallimachos verband ein Glossar der idiomatischen Wörter mit einem
 Verzeichnis der in der alex. Bibliothek vorhandenen oder in der Litteratur sonst
 bekannt gewordenen Schriften Demokrits 15 Die Tetralogieenordnung der
 alexandrinischen Musterausgabe des Demokrit stammt nicht erst von Thrasyllus
 (Tiberius); vgl. Usener *Altes Lehrgeb. der Philologie, Münch. S. B.* 1892, 582 ff. s. *
 Einleitung zu Didymos Comm. z. Dem. (Berlin 1904) S. XXI 20 ἄδου Σ (s. v.
 τριτογένεια): ἄδῃ P: ἀδῃ B; ἄδῃ F 23 ἀμαλθείας F 24 ἠθικῶν Steph.
 Monachius: ἢ οἰκῶν Hss. 25 καὶ F: καὶ γὰρ BP 27 λευκιππίου BP (F
 fehlt): verb. P²

- IV. 1. Περὶ φύσεως πρῶτον 2. Περὶ ἀνθρώπου φύσιος (ἢ Περὶ σαρκός) δεύ- 357
τερον 3. Περὶ νοῦ 4. Περὶ αἰσθησίων (ταῦτά τινες ὁμοῦ γράφοντες Περὶ
ψυχῆς ἐπιγράφουσι).
- V. 1. Περὶ χυμῶν 2. Περὶ χροῶν (47) 3. Περὶ τῶν διαφερόντων ῥυσμῶν
5 4. Περὶ ἀμειψιρυσμῶν.
- VI. 1. Κρατυνήρια (ὅπερ ἔστιν ἐπικριτικά τῶν προειρημένων) 2. Περὶ εἰδώλων
ἢ Περὶ προνοίας 3. Περὶ λογικῶν κανῶν ἀβ̄ γ̄ 4. Ἀπορημάτων [Bücher-
zahl fehlt]. ταῦτα καὶ περὶ Φύσεως.
- Τὰ δὲ Ἀσύντακτά ἐστι τάδε·
- 10 1. Αἰτίαι οὐράναι 2. Αἰτίαι ἀέριοι 3. Αἰτίαι ἐπίπεδοι 4. Αἰτίαι περὶ
πυρὸς καὶ τῶν ἐν πυρὶ 5. Αἰτίαι περὶ φωνῶν 6. Αἰτίαι περὶ σπερμάτων
καὶ φυτῶν καὶ καρπῶν. 7. Αἰτίαι περὶ ζώων ἀβ̄ γ̄ 8. Αἰτίαι σύμμικτοι
9. Περὶ τῆς λίθου. ταῦτα καὶ τὰ Ἀσύντακτα.
- Μαθηματικά δὲ τάδε·
- 15 VII. 1. Περὶ διαφορῆς γνῶμης ἢ Περὶ ψαύσιος κύκλου καὶ σφαίρης 2. Περὶ
γεωμετρίας 3. Γεωμετρικῶν [Bücherzahl?] 4. Ἀριθμοί.
- VIII. 1. Περὶ ἀλόγων γραμμῶν καὶ ναστῶν ἀβ̄ 2. Ἐκπετάσματα (48) 3. Μέγας
ἐνιαυτὸς ἢ Ἀστρονομία, παράπηγμα 4. ἄμιλλα κλεψύδραι [?].
- IX. 1. Οὐρανογραφία 2. Γεωγραφία 3. Πολογραφία 4. Ἀκτινογραφία.
20 τοσαῦτα καὶ τὰ Μαθηματικά.
- Μουσικά δὲ τάδε·
- X. 1. Περὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονίας 2. Περὶ ποιήσιος 3. Περὶ καλλοσύνης
ἐπέων 4. Περὶ εὐφύνων καὶ δυσφύνων γραμμάτων.
- XI. 1. Περὶ Ὀμήρου ἢ Ὀρβοσειῆς καὶ γλωσσέων 2. Περὶ ἀοιδῆς 3. Περὶ 358
25 ῥημάτων 4. Ὀνομαστικῶν [Bücherzahl?]. τοσαῦτα καὶ τὰ Μουσικά.
- Τεχνικά δὲ τάδε·
- XII. 1. Πρόγνωσις 2. Περὶ διαίτης ἢ Διαιτητικόν 3. [ἢ] Ἱητρικὴ γνῶμη
4. Αἰτίαι περὶ ἀκαιριῶν καὶ ἐπικαιριῶν.
- XIII. 1. Περὶ γεωργίας ἢ Γεωμετρικόν 2. Περὶ ζωγραφίας 3. Τακτικόν καὶ
30 4. Ὀπλομαχικόν. τοσαῦτα καὶ τάδε.

1 φύσιος (nach ἀνθρώπου) B: compend. PF δεύτερον] β̄ PF: ἢ B
2 αἰσθησίων BP: compend. F 4 ῥυσμῶν P²: ῥουσμῶν BP¹; die Stelle fehlt
F 5 ἀμειψιρυσμῶν P: ἀμειψιρυσμῶν B (F fehlt) 6 ἐπικριτικά BP (F fehlt):
ἐπικριτικὸν Suid.: ἐπικρατυνικά Bywater εἰδώλων] εἰδώλου BP: εἰδῶ F
7 λογικῶν F: λοιμῶν BP¹. Das Zitat Περὶ λοιμῶν bei Gell. iv 13, 2 [55 B 300, 7]
hat keine handschriftliche Gewähr. Die Logik war konsequent (wie schon iv 3,
oben Z. 2) der Physik eingeordnet 9 Ἀσύντακτα] nicht in die Tetralogieen-
ordnung aufgenommen, also wohl später eingereihte und verdächtige Schriften.
Vgl. Nietzsche *Philologica* I (Werke xvii) 203, Rohde *Kl. Schriften* I 215, * *Herm.*
40, 316 13 τῆς λίθου] Magnet 15 γνῶμονος Cobet, s. zu B 11¹ σφαίρος
F 16 γεωμετρικόν F 17 ναστῶν BP: νωστῶν F; s. unten zu B 11¹
18 ἄμιλλα κλεψύδραι (κλεψίδραι) Hss.: ἄμιλλα κλεψύδρας Froben, *certamen clep-*
sydrae Ambros. s. zu B 14^a 19 ἀκτινογραφία. πολογραφία stellt B 25 ὀνο-
μαστικῶν BF: ὀνομαστικὸν P 27 [ἢ] * 29 γεωμετρικῶν junge Hss.

τάττουσι δέ τινες κατ' ἰδίαν ἐκ τῶν Ὑπομνημάτων καὶ ταῦτα 358
[55 B 298^b—299^h].

(49) 1. Περὶ τῶν ἐν Βαβυλῶνι ἱερῶν γραμμάτων 2. Περὶ τῶν ἐν Μερῶνι
3. Ὠκεανοῦ περίπλους 4. Περὶ ἱστορίας 5. Χαλδαϊκὸς λόγος 6. Φρύγιος
5 λόγος 7. Περὶ πυρετοῦ καὶ τῶν ἀπὸ νόσου βησόντων 8. Νομικὰ αἵτια
9. Χερνικά [?] ἢ προβλήματα.

τὰ δ' ἄλλα, ὅσα τινὲς ἀναφέρουσιν εἰς αὐτόν, τὰ μὲν ἐκ τῶν αὐτοῦ
διεσκέυασται, τὰ δ' ὁμολογουμένως ἐστὶν ἀλλότρια. ταῦτα καὶ περὶ τῶν
βιβλίων αὐτοῦ καὶ τοσαῦτα.

10

STIL.

34. Cic. de orat. I 11, 49 *si ornate locutus est, sicut et fertur et mihi videtur, phisicus ille D., materies illa fuit phisici de qua dixit, ornatus vero ipse verborum oratoris putandus est.* orat. 20, 67 *quicquid est enim, quod sub aurium mensuram aliquam cadat, etiamsi abest a versu (nam id quidem orationis est vitium), numerus vocatur, qui graece ῥυθμός dicitur. itaque video visum esse non nullis Platonis et Democriti locutionem etsi abest a versu, tamen quod incitatius feratur et clarissimis verborum luminibus utatur, potius poema putandum quam comicorum poetarum.* de divin. II 64, 133 *valde Heraclitus obscurus, minime D. DIONYS. de comp. verb. 24 im mittleren Stile ragen hervor philosophen δὲ*
20 κατ' ἐμὴν δόξαν Δ. τε καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης· τούτων γὰρ ἐτέρους εὐρεῖν ἀμήχανον ἄμεινον κεράσαντας τοὺς λόγους. Vgl. Timon A 1 (II 12, 23.)

LEHRE. Vgl. durchweg Leukippos [c. 54]!

SIMPL. de caelo 294, 33 ὀλίγα δὲ ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Περὶ Δημοκρίτου
[s. II 22, 9]. DIOG. v 26 [Katal. der Arist. Schr. n. 124 Rose] Προβλήματα ἐκ τῶν
25 Δημοκρίτου β. v 49 [Katalog der Schr. des Theophrast] Περὶ Δημοκρίτου α. Ebenda 43 Περὶ τῆς Δημοκρίτου ἀστρολογίας α. v 87 [Katalog der Schr. des Herakleides Pontikos] Περὶ ψυχῆς καὶ περὶ φύσεως καὶ περὶ εἰδώλων πρὸς Δημοκρίτον. Ebenda 88 Πρὸς τὸν Δημόκριτον ἐξηγήσεις α. PHILOD. schol. Zenon. de lib. dic. VH¹ v 2 fr. 20 [Usener Epic. 97, 10] ὡς ἐν τε τοῖς Πρὸς Δημόκριτον
30 ἴσταται διὰ τέλους ὁ Ἐπίκουρος. DIOG. x 24 [Katal. der Schr. des Epikureers Metrodoros] Πρὸς Δημόκριτον. Vgl. Kolotes zu B 1. 156. DIOG. vii 174 [Katal. des Kleantes] Πρὸς Δημόκριτον. vii 178 [Katal. des Sphaeros] Περὶ ἐλαχίστων, Πρὸς τὰς ἀτόμους καὶ τὰ εἴδωλα.

35. ARIST. de gen. et corr. A 2. 315^a 34 ὅλως δὲ παρὰ τὰ ἐπιπολῆς περὶ
οὐδενὸς οὐδεὶς ἐπέστησεν ἔξω Δημοκρίτου. οὗτος δ' ἔοικε μὲν περὶ πάντων φροντίσαι, ἥδη δὲ ἐν τῷ πῶς διαφέρει.

1 Auch die folgenden Hypomnemata waren nicht in die Musterausgabe aufgenommen und vermutlich als verdächtig besonders (κατ' ἰδίαν) gestellt 3 περὶ τῶν ἐν βαβυλῶνι B: τὸ περὶ τ. ε. β. PF merῶν BP¹: βερῶν FP² der Zusatz ἱερῶν γραμμάτων auch nach Μερῶνι (Froben) fehlt PBF 6 χέρνικα BP²: χέρνιβα P¹F ἢ PF: fehlt B; χειρόκμητα προβλήματα [vgl. B 300] Salmasius 9 καὶ Stephan.: ἢ Hss. 28 (§ 88) Πρὸς τὸν Δημόκριτον Vulgathss.: πρῶτον δημόκριτον BP: πρῶτων δημοκριτῶν F 36 διαφέρειν E

36. ARIST. de partt. anim. A 1. 642^a 24 αἴτιον δὲ τοῦ μὴ ἔλθεῖν τοὺς προγενεστέ- 358
ρους ἐπὶ τὸν τρόπον τοῦτον [die wissenschaftliche Methode des Ar.], ὅτι τὸ τί 359
ἦν εἶναι καὶ τὸ ὀρίσασθαι τὴν οὐσίαν οὐκ ἦν, ἀλλ' ἤψατο μὲν Δ. πρῶτος, ὡς
οὐκ ἀναγκαίου δὲ τῇ φυσικῇ θεωρίᾳ, ἀλλ' ἐκφερόμενος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πρά-
5 γματος· ἐπὶ Σωκράτους δὲ τοῦτο μὲν ἠϋξήθη, τὸ δὲ ζητεῖν τὰ περὶ φύσεως ἔληξε,
πρὸς δὲ τὴν χρήσιμον ἀρετὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἀπέκλιναν οἱ φιλοσοφούντες.
metaph. M 4. 1078^b 19 τῶν μὲν γὰρ φυσικῶν ἐπὶ μικρὸν Δ. ἤψατο μόνον καὶ
ὠρίσατό πως τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν.

37. SIMPLIC. de caelo p. 294, 33 Heib. ὀλίγα δὲ ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Περὶ
10 Δημοκρίτου [fr. 208 Rose] παραγραφέντα δηλώσει τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων διά-
νομιαν. Ὅ. ἡγεῖται τὴν τῶν αἰδίων φύσιν εἶναι μικρὰς οὐσίας πληθὺς ἀπείρους·
ταύταις δὲ τόπον ἄλλον ὑποτίθῃσιν ἄπειρον τῷ μεγέθει· προσαγορεύει δὲ τὸν
μὲν τόπον τοῖσδε τοῖς ὀνόμασι τῷ τε κενῷ καὶ τῷ οὐδενὶ καὶ τῷ ἀπεί-
ρωι, τῶν δὲ οὐσιῶν ἐκάστην τῷ τε δυνάμει καὶ τῷ ναστῷ καὶ τῷ ὄντι.
15 νομίζει δὲ εἶναι οὕτω μικρὰς τὰς οὐσίας, ὥστε ἐκφυγεῖν τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις.
ὑπάρχειν δὲ αὐταῖς παντοίας μορφὰς καὶ σχήματα παντοῖα καὶ κατὰ μέγεθος δια-
φοράς. ἐκ τούτων οὖν ἤδη [καθάπερ ἐκ στοιχείων γεννᾶν καὶ συγκρίνει τοὺς
ὀφθαλμοφανεῖς καὶ τοὺς αἰσθητοὺς ὄγκους. στασιάζειν δὲ καὶ φέρεσθαι ἐν τῷ
κενῷ διὰ τε τὴν ἀνομοιότητα καὶ τὰς ἄλλας εἰρημένας διαφοράς, φερομένας δὲ
20 ἐμπύπτειν καὶ περιπλέκεσθαι περιπλοκὴν τοιαύτην, ἣ συμφυεῖν μὲν αὐτὰ καὶ
πλησίον ἀλλήλων εἶναι ποιεῖ, φύσιν μέντοι μίαν ἐξ ἐκείνων κατ' ἀλήθειαν οὐδ'
ἦντιναοῦν γεννᾶν· κοιμῶν γὰρ εὐηθες εἶναι τὸ δύο ἢ τὰ πλείονα γενέσθαι ἂν
ποτε ἔν. τοῦ δὲ συμμένειν τὰς οὐσίας μετ' ἀλλήλων μέχρι τινὸς αἰτιᾶται τὰς
ἐπαλλαγὰς καὶ τὰς ἀντιλήψεις τῶν σωμάτων· τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν εἶναι σκαληνά,
25 τὰ δὲ ἀγκιστρώδη, τὰ δὲ κοῖλα, τὰ δὲ κυρτά, τὰ δὲ ἄλλας ἀναριθμούς ἔχοντα
διαφοράς· ἐπὶ τοσοῦτον οὖν χρόνον σφῶν αὐτῶν ἀντέχεσθαι νομίζει καὶ συμ-
μένειν, ὥς ἰσχυροτέρα τις ἐκ τοῦ περιέχοντος ἀνάγκη παραγενομένη διασεισῇ
καὶ χωρὶς αὐτὰς διασπείρῃ· λέγει δὲ τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἐναντίαν αὐτῇ διά-
κρισιν οὐ μόνον περὶ ζώων, ἀλλὰ καὶ περὶ φυτῶν καὶ περὶ κόσμων καὶ συλλήβδην
30 περὶ τῶν αἰσθητῶν σωμάτων ἀπάντων. εἰ τοῖνον ἢ μὲν γένεσις σύγκρισις τῶν
ἀτόμων ἐστίν, ἢ δὲ φθορὰ διάκρισις, καὶ κατὰ Δημοκρίτον ἀλλοιώσις ἂν εἴη ἢ
γένεσις.

38. SIMPL. phys. 28, 15 nach 54 A 8 [aus Theophr. Phys. Opin. fr. 8, wie A 39.
40, 2—4] παραπλησίως δὲ καὶ ὁ ἐταῖρος αὐτοῦ [Leukippos] Δ. ὁ Ἀβδηρίτης ἀρχὰς
35 ἔθετο τὸ πλήρες καὶ τὸ κενόν, ὧν τὸ μὲν ὄν τὸ δὲ μὴ ὄν ἐκάλει· ὡς (ἦ γὰρ) ὕλην
τοῖς οὐσίαις τὰ ἀτόμους ὑποτιθέντες τὰ λοιπὰ γεννῶνσι ταῖς διαφοραῖς αὐτῶν. τρεῖς
δέ εἰσιν αὐται, ῥυσμός τροπὴ διαθιγὴ, ταῦτον δὲ εἰπεῖν σχῆμα καὶ θέσις καὶ
τάξις. πεφυκέναι γὰρ τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου κινεῖσθαι καὶ φέρεσθαι τὰ συγγενῇ
πρὸς ἄλληλα καὶ τῶν σχημάτων ἕκαστον εἰς ἐτέραν ἐγκοσμούμενον σύγκρισιν ἄλλην
40 ποιεῖν διάθεσιν· ὥστε εὐλόγως ἀπείρων οὐσῶν τῶν ἀρχῶν πάντα τὰ πάθη καὶ
τὰς οὐσίας ἀποδώσειν ἐπηγγέλλοντο, ὅφ' οὐ τέ τι γίνεται καὶ πῶς· διὸ καὶ φασί

14 δὲνι *: δὲ A: Lücke DE: δὲν schrieb Heiberg vgl. A 49 17 ῥῃδ DE:
ῥῃδ A, Heib. ἐκ A: εἰ DE ἐκ στοιχείων] daher der Begriff 'Element'
γεννᾶν καὶ συγκρίνειν Hss.: verb. * 20 τοσαύτην Hss.: verb. Karsten 25 τὰ
δὲ κοῖλα, τὰ δὲ κυρτά fehlt Hss.: erhalten in Wilhelm v. Mörbekes lat. Übers.
35 γὰρ Ald.: fehlt Hss. 39 ἐικοσμούμενον Hss.: verb. Usener

μόνοις τοῖς ἄπειρα ποιούσι τὰ στοιχεῖα πάντα συμβαίνειν κατὰ λόγον. καὶ τῶν 359
 ἐν ταῖς ἀτόμοις σχημάτων ἄπειρον τὸ πλήθος φασι διὰ τὸ μηδὲν μᾶλλον
 τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον εἶναι. ταύτην γὰρ αὐτοὶ τῆς ἀπειρίας αἰτίαν ἀποδιδόασι.
 ARIST. de gen. et corr. H 9. 327^a 16 ὀρώμεν δὲ τὸ αὐτὸ σῶμα συνεχὲς ὃν ὅτε μὲν
 5 ὑγρὸν ὅτε δὲ πεπηγός, οὐ διαιρέσει καὶ συνθέσει τοῦτο παθὸν οὐδὲ τροπήν καὶ
 διαθίγῃ, καθάπερ λέγει Δ.· οὔτε γὰρ μετατεθὲν οὔτε μεταβαλὼν τὴν φύσιν
 πεπηγὸς ἐξ ὑγροῦ γέγονεν.

39. PLUTARCH. Strom. 7 (D. 581) Δ. ὁ Ἀβδηρίτης ὑπεστήσατο τὸ πᾶν ἄπειρον
 διὰ τὸ μηδαμῶς ὑπὸ τινος αὐτὸ δεδημιουργῆσθαι. ἔτι δὲ καὶ ἀμετάβλητον αὐτὸ
 10 λέγει καὶ καθόλου οἶον πᾶν ἐστὶν ῥητῶς ἐκτίθεται· μηδεμίαν ἀρχὴν ἔχειν τὰς
 αἰτίας τῶν νῦν γιγνομένων, ἄνωθεν δ' ὅλως ἐξ ἀπείρου χρόνου προκατέχεσθαι
 τῇ ἀνάγκῃ πάνθ' ἀπλῶς τὰ γεγονότα καὶ ἐόντα καὶ ἐσόμενα. ἡλίου δὲ
 καὶ σελήνης γένεσιν φησι. κατ' ἰδίαν φέρεσθαι ταῦτα μηδέπω τὸ παράπαν ἔχοντα
 θερμὴν φύσιν, μηδὲ μὴν καθόλου λαμπροτάτην, τούναντίον δὲ ἐξωμοιωμένην τῇ 360
 15 περὶ τὴν γῆν φύσει· γεγονέναι γὰρ ἐκάτερον τούτων πρότερον ἔτι κατ' ἰδίαν
 ὑποβολὴν τινα κόσμου, ὕστερον δὲ μεγεθοποιουμένου τοῦ περὶ τὸν ἥλιον κύκλου
 ἐναποληφθῆναι ἐν αὐτῇ τὸ πῦρ.

40. HIPPOLYT. refut. I 13 (D. 565) (1) Δ. δὲ Λευκίππου γίνεται γινώριμος.
 Δ. Δαμασσίππου Ἀβδηρίτης πολλοὺς συμβαλὼν³⁴ γυμνοσοφισταῖς ἐν Ἰνδοῖς καὶ
 20 ἱερεῦσιν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἀστρολόγοις καὶ ἐν Βαβυλῶνι μάγοις.

(2) λέγει δὲ ὁμοίως Λευκίππῳ περὶ στοιχείων, πλήρους καὶ κενοῦ, τὸ μὲν
 πλήρες λέγων ὄν, τὸ δὲ κενὸν οὐκ ὄν· ἔλεγε δὲ ὡς αἰετὶ κινουμένων τῶν ὄντων
 ἐν τῷ κενῷ· ἀπείρους δὲ εἶναι κόσμους καὶ μεγέθει διαφέροντας. ἐν τισὶ δὲ
 μὴ εἶναι ἥλιον μηδὲ σελήνην, ἐν τισὶ δὲ μείζω τῶν παρ' ἡμῖν καὶ ἐν τισὶ πλείω.
 25 (3) εἶναι δὲ τῶν κόσμων ἄνισα τὰ διαστήματα καὶ τῇ μὲν πλείους τῇ δὲ ἐλάτ-
 τους καὶ τοὺς μὲν αὔξεσθαι, τοὺς δὲ ἀκμάζειν, τοὺς δὲ φθίνειν, καὶ τῇ μὲν γίνε-
 σθαι, τῇ δ' ἐκλείπειν. φθείρεσθαι δὲ αὐτοὺς ὑπ' ἀλλήλων προσπίπτοντας. εἶναι
 δὲ ἐνίους κόσμους ἐρήμους ζώων καὶ φυτῶν καὶ παντὸς ὑγροῦ. (4) τοῦ δὲ
 παρ' ἡμῖν κόσμου πρότερον τὴν γῆν τῶν ἄστρων γενέσθαι, εἶναι δὲ τὴν μὲν
 30 σελήνην κάτω, ἔπειτα τὸν ἥλιον, εἶτα τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας. τοὺς δὲ πλανήτας
 οὐδ' αὐτοὺς ἔχειν ἴσον ὕψος, ἀκμάζειν δὲ κόσμον, ἕως ἂν μηκέτι δύνῃται ἔξωθεν
 τι προσλαμβάνειν.

οὗτος ἐγέλα πάντα, ὡς γέλωτος ἀξίων πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις.

41. ARIST. phys. Γ 4. 203^a 33 Δ. δ' οὐδὲν ἔτερον ἐξ ἐτέρου γίνεσθαι τῶν
 35 πρώτων φησίν. ἀλλ' ὅμως γε αὐτῶν τὸ κοινὸν σῶμα πάντων ἐστὶν ἀρχή, μεγέθει
 κατὰ μόρια καὶ σχήματι διαφέρον.

42. — metaphys. Z 13. 1039^a 9 ἀδύνατον γὰρ εἶναι φησιν [Demokr.] ἐκ δύο
 ἔν ἢ ἐξ ἐνὸς δύο γενέσθαι· τὰ γὰρ μεγέθη, τὰ ἄτομα, τὰς οὐσίας ποιεῖ. Vgl.
 de gen. et corr. A 3. 318^b 6 Παρμενίδης λέγει δύο τὸ ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν εἶναι,
 40 φάσκων πῦρ καὶ γῆν.

43. DIONYS. bei Eus. P. E. xiv 23, 2. 3 οἱ μὲν γὰρ ἀτόμους προσειπόντες
 ἄφθαρτά τινα καὶ σμικρότατα σώματα πλήθος ἀνάρηθμα, καὶ τι χωρίον κενὸν μέγεθος

14 λαμπρότητα * 15 γεγονέναι A: γέγονεν BON 27 ἐκλείπειν Ritter:
 λείπειν Hss. 35 αὐτῶν E, Simpl. 462, 12: αὐτὸ ὑβρ. Hss.: αὐτῷ Bonitz nicht
 richtig

ἀπεριόριστον προβαλόμενοι, ταύτας δὴ φασὶ τὰς ἀτόμους ὡς ἔτυχεν ἐν τῷ κενῷ 360
 φερομένας αὐτομάτως τε συμπιπτούσας ἀλλήλαις διὰ ῥύμην ἄτακτον καὶ συμ-
 πλεκομένας διὰ τὸ πολυσχήμονας οὖσας ἀλλήλων ἐπιλαμβάνεσθαι, καὶ οὕτω τὸν
 τε κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, μᾶλλον δὲ κόσμους ἀπείρους ἀποτελεῖν. ταύτης δὲ
 5 τῆς δόξης Ἐπίκουρος γεγόνασι καὶ Δ.· τοσοῦτον δὲ διεφώνησαν ὅσον ὁ μὲν ἐλα-
 χίστας πάσας καὶ διὰ τοῦτο ἀνεπαισθήτους, ὁ δὲ καὶ μεγίστας εἶναι τινὰς ἀτόμους
 ὁ Δ. ὑπέλαβεν. ἀτόμους δὲ εἶναι φασὶν ἀμφοτέρω καὶ λέγεσθαι διὰ τὴν ἄλυτον
 στερρότητα. Vgl. Epicur. ep. I 55 [p. 15, 12 Us.] ἀλλὰ μὴν οὐδὲ δεῖ νομίζειν πᾶν
 μέγεθος ἐν ταῖς ἀτόμοις ὑπάρχειν, ἵνα μὴ τὰ φαινόμενα ἀντιμαρτυρῇ, παραλλαγὰς
 10 δὲ τινὰς μεγεθῶν νομιστέον εἶναι.

44. HERM. irrig. 13 (D. 654) Δ. . . ἀρχὰς τὸ ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν, καὶ τὸ μὲν
 ὄν πλήρες τὸ δὲ μὴ ὄν κενόν. τὸ δὲ πλήρες ἐν τῷ κενῷ τροπῇ καὶ ῥυθμῷ
 ποιεῖ τὰ πάντα.

45. ARIST. phys. A 5. 188^a 22 Δ. τὸ στερεὸν [πλήρες Simpl. 44, 16] καὶ κενόν,
 15 ὡν τὸ μὲν ὡς ὄν, τὸ δ' ὡς οὐκ ὄν εἶναι φησιν· ἔτι θέσει, σχήματι, τάξει. ταῦτα
 δὲ γένη ἐναντίων· θέσεως ἄνω κάτω, πρόσθεν ὀπίσθεν, σχήματος γωνία εὐθὺ
 περιφερές.

46. AET. I 3, 16 (D. 285) Δ. τὰ ναστὰ καὶ κενὰ [nämlich ἀρχὰς εἶναι]·
 GALEN. VIII 931 K. τί δηλοῖ τὸ 'ναστοτέρα' (bei Archigenes) οὐ πάνυ σαφῶς οἶδα
 20 διὰ τὸ μὴδὲ σύνθετος εἶναι τοῖς Ἑλλήσιν ὄνομα κατὰ τοῦ τοιοῦτου πράγματος 361
 λέγεσθαι. ἄρτον μὲν γάρ τινα ναστὸν ἐκάλουν, οὐ μὴν ἄλλο γέ τι σῶμα πρὸς
 αὐτῶν οὕτως ὀνομασμένον ἐπίσταται. αὐτὸς δὲ ὁ Ἀρχιγένης . . . δοκεῖ μοι τὸ
 ναστὸν ἀντὶ τοῦ πλήρους ὀνομάζειν.

46^a. ARIST. d. caelo Γ 7. 305^b 1 οἱ μὲν οὖν περὶ Ἐμπεδοκλέα καὶ Δ. λανθά-
 25 νουσιν αὐτοὶ αὐτοὺς οὐ γένεσιν ἐξ ἀλλήλων ποιοῦντες ἀλλὰ φαινομένην γένεσιν
 . . . (12) τὸ δὲ λεπτομερέστερον ἐν πλείονι τόπῳ γίγνεται. φανερόν δὲ τοῦτό γε
 καὶ ἐν τῇ μεταβάσει· διαμιζομένου γὰρ καὶ πνευματουμένου τοῦ ὕγρου ῥήγνυται
 τὰ περιέχοντα τοὺς ὄγκους ἀργεῖα διὰ τὴν στενοχωρίαν. ὥστ' εἰ μὲν ὅλως μὴ
 ἔστι κενὸν μὴδ' ἐπεκτείνεται τὰ σώματα, καθάπερ φασὶν οἱ ταῦτα λέγοντες [Em-
 30 pedokles, Anaxagoras], φανερόν τὸ ἀδύνατον· εἰ δ' ἔστι κενὸν καὶ ἐπέκτασις
 [Demokrit], ἄλογον τὸ ἐξ ἀνάγκης αἰεὶ πλείω τόπον ἐπιλαμβάνειν τὸ χωριζόμενον.

47. AET. I 3, 18 (D. 285) Δ. μὲν γὰρ ἔλεγε δύο, μέγεθος τε καὶ σχῆμα, ὁ δὲ
 Ἐπίκουρος τούτοις καὶ τρίτον βάρος προσέθηκεν· ἀνάγκη γάρ, φησί, κινεῖσθαι τὰ
 σώματα τῇ τοῦ βάρους πληγῇ. 12, 6 (D. 311) Δ. τὰ πρῶτὰ φησι σώματα (ταῦτα
 35 δ' ἦν τὰ ναστὰ) βάρος μὲν οὐκ ἔχειν, κινεῖσθαι (δὲ) κατ' ἀλληλοτυπίαν ἐν τῷ
 ἀπείρῳ. δυνατόν (δ') εἶναι κοσμίαν ὑπάρχειν ἄτομον. Cic. de fato 20, 46
declinat, inquit, atomus. primum cur? aliam enim quandam vim motus habebant
a Democrito impulsione quam plagam ille appellat, a te Epicure gravita-
tatis et ponderis [vgl. Usener *Epicur.* p. 378]. SIMPL. phys. 42, 10 Δ. φύσει ἀκίνητα

8 δεῖ Gassendi: δεῖ Hss. 12 καὶ Patm., Angl.: ἡ ὑβρ. Hss. 13 ποιεῖν
 Wolf 16 (τάξεως) πρόσθεν ὀπίσθεν Kranz (wie Prantl übersetzt), doch lasen
 Themist., Simpl. und Philop. unsern Text 24 περὶ fehlt E 25 οὐ] οὔτε
 E: etwa οὐδὲ? * 26 πλείονι E: μεῖζονι FHM 28 ἀργεῖα fehlt E 32 Die
 Berichte in n. 47 stammen alle aus Epikureischer Quelle, nicht aus Theo-
 phrast. Daher verdienen n. 60. 61 mehr Zutrauen. Den Widerspruch erklärt
 vielleicht Theophr. A 135 § 61 35 (δὲ) P²: fehlt P¹F 36 (δ') Heeren

λέγων τὰ ἄτομα πληγῇ κινεῖσθαι φησιν. ΑἸΤ. I 23, 3 (D. 319) Δ. ἐν γένος 361 κινήσεως τὸ κατὰ παλμὸν ἀπεφαίνεται.

48. ΑἸΤ. I 16, 2 (D. 315) οἱ τὰς ἀτόμους, περὶ τὰ ἀμερῇ ἴστασθαι καὶ μὴ εἰς ἄπειρον εἶναι τὴν τομὴν.

- 5 49. GALEN. de elem. sec. Hipp. I 2 [I 417 K, 3, 20 Helmr.] 'νόμωι γὰρ χροιή, νόμωι γλυκὺν, νόμωι πικρὸν, ἐτεῇ δ' ἄτομα καὶ κενόν' [B 125] ὁ Δ. φησιν ἐκ τῆς συνόδου τῶν ἀτόμων γίγνεσθαι νομίζων ἀπάσας τὰς αἰσθητὰς ποιότητας ὡς πρὸς ἡμᾶς τοὺς αἰσθανομένους αὐτῶν, φύσει δ' οὐδὲν εἶναι λευκὸν ἢ μέλαν ἢ ξανθὸν ἢ ἐρυθρὸν ἢ πικρὸν ἢ γλυκὺ· τὸ γὰρ δι' 'νόμωι' ταῦτὸ
10 βούλεται τῷ ὅϊον 'νομιστί' καὶ 'πρὸς ἡμᾶς', οὐ κατ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν, ὅπερ αὖ πάλιν 'ἐτεῇ' καλεῖ, παρὰ τὸ 'ἐτεόν', ὅπερ ἀληθὲς δηλοῖ, ποιήσας τοῦνομα. καὶ εἴη ἂν ὁ σύμπας νοὺς αὐτοῦ τοῦ λόγου τοιοῦδε· νομίζεται μὲν τι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις λευκὸν τε εἶναι καὶ μέλαν καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν καὶ ἄλλα
15 πάντα τὰ τοιαῦτα, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν δὲν καὶ μηδὲν ἐστὶ τὰ πάντα [vgl. B 156]· καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτ' εἴρηκεν αὐτός, 'δὲν' μὲν τὰς ἀτόμους ὀνομάζων, 'μηδὲν' δὲ τὸ κενόν. αἱ μὲν οὖν ἄτομοι σύμπασαι σώματα οὔσαι σμικρὰ χωρὶς ποιότητων εἰσὶ, τὸ δὲ κενὸν χώρα τις, ἐν ἣι φερόμενα ταυτὶ τὰ σώματα ἄνω τε καὶ κάτω σύμπαντα διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος ἢ περιπλέκεται πως ἀλλήλοις ἢ προσ-
20 κρούει καὶ ἀποπάλλεται, καὶ διακρίνει δὲ καὶ συγκρίνει πάλιν εἰς ἄλληλα κατὰ τὰς τοιαύτας ὁμίλιας καὶ τούτου τά τε ἄλλα συγκρίματα πάντα ποιεῖ καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα καὶ τὰ παθήματα αὐτῶν καὶ τὰς αἰσθήσεις. ἀπαθὴ δ' ὑποτίθενται τὰ σώματα εἶναι τὰ πρῶτα (τινὲς μὲν αὐτῶν ὑπὸ σκληρότητος ἄθραυστα, καθάπερ οἱ περὶ Ἐπίκουρον [Epicur. p. 205, 29 Us.], ἔνιοι δὲ ὑπὸ σμικρότητος ἀδιαίρετα, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Λεύκιππον), ἀλλ' οὐδ' ἄλλοιοῦσθαι κατὰ τι δυνάμενα ταύτας
25 διὰ τὰς ἀλλοιώσεις, ἃς ἅπαντες ἄνθρωποι πεπιστεύκασιν εἶναι, διδασχέοντες ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων, ὅϊον οὔτε θερμαίνεσθαι τί φασιν ἐκείνων οὔτε ψύχεσθαι, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὔτε ξηραίνεσθαι οὔθ' ὑγραίνεσθαι, πολλὸν δὲ διὰ μᾶλλον ἔτι μήτε λευκαίνεσθαι μήτε μελαίνεσθαι μήτ' ἄλλην τινὰ ὅλως ἐπιδέχεσθαι ποιότητα κατὰ μηδεμίαν μεταβολήν.

- 30 50. DIOGENES v. Oinoanda fr. 33^c. 2 [p. 41 William. Lpz. 1907] ἂν γὰρ τῷ Δημοκρίτῳ τις χρῆσθαι λόγῳ, μηδεμίαν μὲν ἐλευθέραν φάσκων ταῖς ἀτόμοις κίνησιν εἶναι διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλας σύγκρουσιν αὐτῶν, ἔνερθεν δὲ φαίνεσθαι κατηνανκασμένως πάντα κινεῖσθαι, φήσομεν πρὸς αὐτόν· οὐκ οὐκ οἶδας, ὅστις ποτὲ εἶ, καὶ ἐλευθέραν τινὰ ἐν ταῖς ἀτόμοις κίνησιν εἶναι, ἣν Δημοκρίτος μὲν οὐχ
35 εὔρεν, Ἐπίκουρος δὲ εἰς φῶς ἤγαγεν, παρενκλιτικὴν ὑπάρχουσαν ὡς ἐκ τῶν φαινομένων δέκνυσιν;

51. CIC. de nat. deor. I 26, 73 [s. 62 A 5] *quid est in physicis Epicuri non a* 362

5 νόμωι πικρὸν nach χροιή codd. dett. 6 ἄτομα Hss. außer M (ἄτομον)
9 ἢ γλυκὺ ἢ πικρὸν stellt nach der lat. Uebers. Helmreich ταῦτ' τοῦτ' αὐτὸ d. meist. Hss. 10 αὐτῶν τ. π. τὴν φύσιν l: αὐτὴν τ. π. τὴν φ. dett. 11 ὅπερ ... τοῦνομα tilgt nach lat. Übers. unrichtig Helmreich ὅπερ lM: ὅπερ δ' dett.
12 αὐτοῦ νοὺς C τι Ald.: τοι Hss.: tilgte * (1. 2. Aufl.) 13 τε M: τι dett.: fehlt l καὶ ... τοιαῦτα fehlt dett. 14. 15. δὲν Mullach: ἐν Gal.
18 σύμπαντα fehlt dett. und c (lat.) 19 διακρίνεται δὲ καὶ συγκρίνεται nach c Helmreich διὰ καὶ LMc 27 οὔθ' ὑγραίνεσθαι οὔτε ξηρ. dett. 27. 28 μήτε μελ. μήτε λευκ. dett.

Democrīto? nam etsi quaedam commutavit, ut quod paulo ante de inclinatione 362
atomorum dixi, tamen pleraque dicit eadem, atomos, inane, imagines, infinitatem
locorum innumerabilitatemque mundorum, eorum ortus interitus, omnia fere
quibus naturae ratio continetur.

5 52. DIOG. x 2 φησὶ δ' Ἑρμῖππος [FHG III 45 fr. 40] γραμματοδιδάσκαλον αὐτὸν
 [Epikur] γεγενῆσθαι, ἔπειτα μέντοι περιτυχόντα τοῖς Δημοκρίτου βιβλίοις ἐπὶ
 φιλοσοφίαν αἰεταί.

53. PLUT. adv. Colot. 3 p. 1108 E καίτοι πολὺν χρόνον αὐτὸς ἑαυτὸν ἀνηγόρευε
 10 Δημοκρίτειον ὁ Ἐπίκουρος, ὡς ἄλλοι τε λέγουσι καὶ Λεοντεύς, εἰς τῶν ἐπ' ἄκρον
 Ἐπικούρου μαθητῶν, πρὸς Λυκόφωνα γράφων, τιμᾶσθαι τέ φησι τὸν Δημόκριτον
 ὑπ' Ἐπικούρου διὰ τὸ πρότερον ἄψασθαι τῆς ὀρθῆς γνῶσεως, καὶ τὸ σύνολον
 τὴν πραγματείαν Δημοκρίτειον προσαγορεύεσθαι διὰ τὸ περιπεσεῖν αὐτὸν πρό-
 15 σότερον ταῖς ἀρχαῖς περὶ φύσεως. ὁ δὲ Μητρόδωρος ἄντικρυς (ἐν τῷ) Περὶ φιλο-
 σοφίας εἴρηκεν, ὡς εἰ μὴ καθηγήσατο Δ., οὐκ ἂν προήλθεν Ἐπίκουρος ἐπὶ τὴν
 σοφίαν. DIOG. x 8 (Epikur nannte) Δημόκριτον Ληρόκριτον.

55. STRAB. XVI p. 757 εἰ δὲ δεῖ Ποσειδωνίῳ πιστεῦσαι καὶ τὸ περὶ τῶν ἀτό-
 μων δόγμα παλαιὸν ἔστιν ἀνδρὸς Σιδωνίου Μῶχου πρὸ τῶν Τρωικῶν χρόνων
 γεγονότος. SEXT. adv. math. IX 363 Δ. δὲ καὶ Ἐπίκουρος ἀτόμους, εἰ μὴ τι ἀρ-
 20 χαιωτέραν ταύτην θετέον τὴν δόξαν, καὶ ὡς ἔλεγεν ὁ Στωικὸς Ποσειδώνιος ἀπὸ
 Μῶχου τινὸς ἀνδρὸς Φοίνικος καταγομένην. DIOG. pr. 1 τὸ τῆς φιλοσοφίας ἔργον
 ἐνίοι φασιν ἀπὸ βαρβάρων ἄρξαι . . . Φοινικά τε γενέσθαι Μῶχον καὶ Θράικα
 Ζάμολειν καὶ Λίβυν Ἀτλанта.

56. CIC. de fin. I 6, 17 ille [Demokr.] atomos quas appellat, id est corpora
 individua propter soliditatem, censet in infinito inani, in quo nihil nec summum
 25 nec infimum nec medium nec ultimum nec extremum sit, ita ferri, ut concur-
 sionibus inter se cohaerescant, ex quo efficiantur ea, quae sint quaeque cernantur,
 omnia; eumque motum atomorum nullo a principio, sed ex aeterno tempore
 intellegi convenire.

57. SCHOL. BASIL. II ed. Pasquali [N. d. Gött. G. d. W. 1910, 196] Δ. ἰδέας;
 30 [CLEM.] Recogn. VIII 15 [Dox. 250 de principiis] D. ideas. PLUT. adv. Colot. 8
 p. 1110 F τί γὰρ λέγει Δ.; οὐσίας ἀπείρους τὸ πλῆθος ἀτόμους τε κἀδιαφόρους,
 ἔτι δ' ἀποίους καὶ ἀπαθείς ἐν τῷ κενῷ φέρεσθαι διεσπαρμένας· ὅταν δὲ πελά-
 σωσιν ἀλλήλαις ἢ συμπέσωσιν ἢ περιπλεκῶσι, φαίνεσθαι τῶν ἀθροιζομένων τὸ
 35 μὲν ὕδωρ τὸ δὲ πῦρ τὸ δὲ φυτὸν τὸ δ' ἄνθρωπον· εἶναι δὲ πάντα τὰς ἀτόμους
 (ἢ) ἰδέας ὑπ' αὐτοῦ καλουμένας, ἕτερον δὲ μηδέν· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ μὴ ὄντος
 οὐκ εἶναι γένεσιν, ἐκ δὲ τῶν ὄντων μηδέν ἂν γενέσθαι τῷ μῆτε πάσχειν μῆτε
 μεταβάλλειν τὰς ἀτόμους ὑπὸ στερρότητος· ὅθεν οὔτε χρόαν ἐξ ἀχρώστων οὔτε

2 *inanes* Hss.: alte Verb. 5 γραμματοδιδάσκαλον PΦ: πραγματοδιδ. B:
 πραγματιδιδ. F 13 (ἐν τῷ) Menage 20 Μῶχου Fabricius: μόσχου Hss.
 (auch Laur. 85, 19) 21 Μῶχον] ὠχον Hss. Vgl. Zeller I⁵ 843 Anm., der nach-
 weist, daß die Schrift Fabrikat hellenistischer Zeit ist. Mochos auch bei Joseph.
 Ant. I 107, Ath. III p. 126 A, Damasc. 125 I 323, 6 Ruelle, Iambl. V. P. 14. Viel-
 leicht stammt die Schrift aus den Kreisen des Tyriers Diotimos [c. 63], doch
 vgl. * Herm. 40, 315² 31 κἀδιαφόρους] καὶ διαφόρους Hss.: καὶ ἀδιαφόρους
 Emperius 34 ἀτόμους (ἢ) ἰδέας*; gewöhnlich ändert man ἀτόμους ἰδίως

φύσιν ἢ ψυχὴν ἐξ ἀποίων καὶ ᾠπαθῶν) ὑπάρχειν. ARIST. metaph. A 1. 1069^b 22 362
καὶ ὡς Δ. φησιν, ἦν ὁμοῦ πάντα δυνάμει, ἐνεργείαι δ' οὐ.

58. ARIST. phys. Θ 9. 265^b 24 διὰ δὲ τὸ κενὸν κινεῖσθαι φασιν· καὶ γὰρ οὗτοι
τὴν κατὰ τόπον κίνησιν κινεῖσθαι τὴν φύσιν λέγουσιν. SIMPL. z. d. St. 1318, 33
5 τούτέστι τὰ φυσικὰ καὶ πρῶτα καὶ ἄτομα σώματα· ταῦτα γὰρ ἐκείνοι φύσιν
ἐκάλουν καὶ ἔλεγον κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς βαρύτητα κινούμενα ταῦτα διὰ τοῦ κενοῦ
εἰκοντος καὶ μὴ ἀντιτυποῦντος κατὰ τόπον κινεῖσθαι· περιπαλάσσεσθαι γὰρ
ἔλεγον αὐτά. καὶ οὐ μόνον πρῶτην ἀλλὰ καὶ μόνην ταύτην οὗτοι κίνησιν τοῖς
στοιχείοις ἀποδιδόασιν, τὰς δὲ ἄλλας τοῖς ἐκ τῶν στοιχείων· αὐξάνεσθαι γὰρ καὶ
10 φθίνειν καὶ ἀλλοιοῦσθαι καὶ γίνεσθαι καὶ φθεῖρεσθαι προσκρινομένων καὶ ἀπο-
κρινομένων τῶν πρῶτων σωμάτων φασίν.

59. SEXT. VIII 6 οἱ δὲ περὶ τὸν Πλάτωνα καὶ Δημόκριτον μόνα τὰ νοητὰ 363
ὑπενόησαν ἀληθῆ εἶναι, ἀλλ' ὁ μὲν Δ. διὰ τὸ μηδὲν ὑποκεῖσθαι φύσει αἰσθητόν,
τῶν τὰ πάντα συγκρινουσῶν ἀτόμων πάσης αἰσθητῆς ποιότητος ἔρημον ἔχουσῶν
15 φύσιν, ὁ δὲ Πλάτων διὰ τὸ γίνεσθαι μὲν αἰεὶ τὰ αἰσθητά, μηδέποτε δὲ εἶναι κτλ.

60. ARIST. de gen. et inter. A 8. 326^a 9 καίτοι βαρύτερόν γε κατὰ τὴν ὑπεροχὴν
φησιν εἶναι Δ. ἕκαστον τῶν ἀδιαιρέτων. de caelo Δ 2. 309^a 1 τοῖς δὲ στερεὰ
[nämlich τὰ πρῶτα λέγουσιν im Gegensatz zu Platon] μάλλον ἐνδέχεται λέγειν τὸ
μείζον εἶναι βαρύτερον αὐτῶν. τῶν δὲ συνθέτων, ἐπειδὴ περ οὐ φαίνεται τοῦτον
20 ἔχειν ἕκαστον τὸν τρόπον, ἀλλὰ πολλὰ βαρύτερα ὀρώμεν ἐλάττω τὸν ὄγκον ὄντα
καθάπερ ἐρίου χαλκόν, ἕτερον τὸ αἴτιον οἶονταί τε καὶ λέγουσιν ἔνιοι· τὸ γὰρ
κενὸν ἐμπεριλαμβανόμενον κουφίζειν τὰ σώματά φασιν καὶ ποιεῖν ἔστιν ὅτε τὰ
μείζω κουφότερα· πλεῖον γὰρ ἔχειν κενόν . . . λέγουσι μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον,
ἀνάγκη δὲ προσθεῖναι τοῖς οὕτω διορίζουσιν μὴ μόνον τὸ κενὸν ἔχειν πλεῖον, ἀν
25 ἢ κουφότερον, ἀλλὰ καὶ τὸ στερεὸν ἔλαττον· εἰ γὰρ ὑπέρεξει τῆς τοιαύτης ἀνα-
λογίας οὐκ ἔσται κουφότερον. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ πῦρ εἶναι φασιν κουφότατον,
ὅτι πλεῖστον ἔχει κενόν. συμβήσεται οὖν μικροῦ πυρὸς πολλὴν χρυσὸν πλεῖον ἔχοντα
τὸ κενὸν εἶναι κουφότερον, εἰ μὴ καὶ στερεὸν ἔξει πολλαπλάσιον. 364 ἐναντίας
δὲ [nämlich τῆς ὕλης οὕσης] (310^a) καθάπερ οἱ τὸ κενὸν καὶ πλήρες, οὐκ ἔσται
30 τὰ μεταξὺ τῶν ἀπλῶς βαρέων καὶ κούφων διὰ τίν' αἰτίαν βαρύτερα καὶ κουφό-
τερα ἀλλήλων καὶ τῶν ἀπλῶν ἔστιν. τὸ δὲ μεγέθει καὶ μικρότητι διορίζειν πεπλα-
σμένῃ μὲν ἔοικε μάλλον τῶν πρότερον . . . καὶ μήθ' ἀπλῶς εἶναι μηθὲν κούφων
μήτε φερόμενον ἄνω ἀλλ' ἢ ὑστερίζον ἢ ἐκθλιβόμενον καὶ πολλὰ μικρὰ ὀλίγων
μεγάλων βαρύτερα εἶναι.

35 60^a. — de caelo Γ 4. 303^a 25 ἀδύνατον γὰρ ἀτόμων ὄντων τῶν στοιχείων
μεγέθει καὶ μικρότητι διαφέρειν ἀέρα καὶ γῆν καὶ ὕδωρ· οὐ γὰρ οἶόν τ' ἐξ ἀλλήλων
γίνεσθαι· ὑπολείπει γὰρ αἰεὶ τὰ μέγιστα σώματα ἐκκρινόμενα, φασὶ δ' οὕτω
γίνεσθαι ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ γῆν ἐξ ἀλλήλων.

61. SIMPL. de caelo 569, 5 οἱ γὰρ περὶ Δημόκριτον καὶ ὕστερον Ἐπίκουρος
40 τὰς ἀτόμους πάσας ὁμοφυεῖς οὕσας βάρος ἔχειν φασί, τῷ δὲ εἶναι τινα βαρύτερα
ἔξωθούμενα τὰ κουφότερα ὑπ' αὐτῶν ὑφιζανόντων ἐπὶ τὸ ἄνω φέρεσθαι, καὶ οὕτω
λέγουσιν οὗτοι δοκεῖν τὰ μὲν κούφα εἶναι τὰ δὲ βαρέα. 712, 27 οἱ περὶ Δημό-

1 ᾠπαθῶν) Xylander: Lücke v. 5 Buchst. Hss. 2 φησιν] natürlich kein
Zitat, sondern eigne Interpretation 7 περιπαλάσσεσθαι Hss.: verb. * vgl. Herm.
40, 306 29 οὐκ ἔσται] ist danach etwa εἰπεῖν oder dgl. ausgefallen? Vgl.
Simpl. 691, 39 36 οἶόν τ' οἶονται falsch E 41 φέρεται Hss.: verb. *

κριτον οἶονται πάντα μὲν ἔχειν βάρος, τῷ δὲ ἔλαττον ἔχειν βάρος τὸ πῦρ 363
 ἐκθλιβόμενον ὑπὸ τῶν προλαμβανόντων ἄνω φέρεσθαι καὶ διὰ τοῦτο κοῦφον
 δοκεῖν. τούτοις δὲ τὸ βαρὺ μόνον εἶναι δοκεῖ καὶ αἰε φέρεσθαι πρὸς τὸ μέσον
 τοῦτο. Gegen Demokrit EPICUR. ep. I [DIOG. x 61. p. 18, 15 Us.] καὶ μὴν καὶ
 5 ἰσοταχεῖς ἀναγκαῖον τὰς ἀτόμους εἶναι, ὅταν διὰ τοῦ κενοῦ εἰσφέρωνται μηθενὸς
 ἀντικόπτοντος· οὔτε γὰρ τὰ (μεγάλα καὶ) βαρέα θάττον οἰσθήσεται τῶν μικρῶν
 καὶ κοῦφων, ὅταν γε δὴ μηδὲν ἀπαντᾷ αὐτοῖς, οὔτε τὰ μικρὰ (βραδύτερον) τῶν
 μεγάλων πάντα πόρον σύμμετρον ἔχοντα, ὅταν μηθὲν μηδὲ ἐκείνοις ἀντικόπτηι.
 Vgl. LUCK. II 215 ff.

10 62. ARIST. de caelo Δ 6. 313^a 21 περὶ δὴ τούτων ἀπάντων [Schwimmen von
 Metallplättchen u. dgl. auf dem Wasser] τὸ μὲν νομίζειν αἴτιον εἶναι ὥσπερ Δ.
 οὐκ ὀρθῶς ἔχει. ἐκείνος γάρ φησι τὰ ἄνω φερόμενα θερμὰ ἐκ τοῦ ὕδατος ἀνο-
 κωχεύειν τὰ πλατέα τῶν ἔχοντων βάρος, τὰ δὲ στενὰ διαπίπτειν· ὀλίγα γὰρ εἶναι
 τὰ ἀντικρούοντα αὐτοῖς. ἔδει δ' ἐν τῷ αέρι ἔτι μάλλον τοῦτο ποιεῖν, ὥσπερ
 15 ἐνίσταται κακείνος αὐτός, ἀλλ' ἐνστάς λύει μαλακῶς· φησὶ γὰρ οὐκ εἰς ἓν ὁρμᾶν
 τὸν σοῦν, λέγων 'σοῦν' τὴν κίνησιν τῶν ἄνω φερομένων σωμάτων.

63. — de gen. et int. A 7. 323^b 10 Δ. δὲ παρὰ τοὺς ἄλλους ἰδίως ἔλεξε μόνος·
 φησὶ γὰρ τὸ αὐτὸ καὶ ὅμοιον εἶναι τό τε ποιοῦν καὶ τὸ πάσχον. οὐ γὰρ ἐγκωρεῖν
 τὰ ἕτερα καὶ διαφέροντα πάσχειν ὑπ' ἀλλήλων, ἀλλὰ κἂν ἕτερα ὄντα ποιῇ τι εἰς
 20 ἄλληλα, οὐχ ἢ ἕτερα ἀλλ' ἢ ταυτόν τι ὑπάρχει, ταύτηι τοῦτο συμβαίνειν αὐτοῖς.

64. ALEX. de mixt. 2 [II 214, 18 Bruns] Δ. μὲν οὖν ἡγούμενος τὴν λεγομένην
 κρᾶσιν γίνεσθαι κατὰ παράθεσιν σωμάτων, διαιρουμένων τῶν κίρναμένων εἰς μικρὰ
 καὶ τῇ παρ' ἄλληλα θέσει τὴν μίξιν ποιουμένων, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν φησιν εἶναι 364
 πρὸς ἀλήθειαν τινα κεκραμένα, ἀλλ' εἶναι τὴν δοκοῦσαν κρᾶσιν παράθεσιν σωμά-
 25 των ἀλλήλοις κατὰ μικρὰ σμιζόντων αὐτῶν ἐκάστου τὴν οἰκείαν φύσιν, ἣν εἶχον
 καὶ πρὸ τῆς μίξεως· δοκεῖν δ' αὐτὰ κεκρασθῆαι τῷ τὴν αἴσθησιν διὰ μικρότητα
 τῶν παρακειμένων μηθενὸς αὐτῶν αἰσθάνεσθαι δύνασθαι μόνου. Vgl. oben 46 A 54.

65. ARIST. phys. Θ 1. 252^a 32 ὅλως δὲ τὸ νομίζειν ἀρχὴν εἶναι ταύτην ἰκανήν,
 ὅτι αἰε ἔστιν οὕτως ἢ γίγνεται, οὐκ ὀρθῶς ἔχει ὑπολαβεῖν, ἐφ' ὃ Δ. ἀνάγει τὰς
 30 περὶ φύσεως αἰτίας ὡς οὕτω καὶ τὰ πρότερον ἐγίνετο· τοῦ δὲ αἰε οὐκ ἀξιοῖ
 ἀρχὴν ζητεῖν.

66. CIC. de fato 17, 39 *omnia ita fato fieri, ut id fatum vim necessitatis
 adferret: in qua sententia D., Heraclitus, Empedocles, Aristoteles [Anaxagoras
 Karsten] fuit.* ARIST. de gen. animal. E 8. 789^b 2 Δ. δὲ τὸ οὐ ἔνεκα ἀφείς λέγειν,
 35 πάντα ἀνάγει εἰς ἀνάγκην οἷς χρῆται ἢ φύσις. AET. I 26, 2 (D. 321; περὶ οὐσίας
 ἀνάγκης) Δ. τὴν ἀντιτυπίαν καὶ φορὰν καὶ πληγὴν τῆς ὕλης. Vgl. A 83 und
 18 A 32.

67. SIMPL. phys. 327, 14 ἀλλὰ καὶ Δ. ἐν οἷς φησι 'δεῖνον ἀπὸ τοῦ παντός

2 προλαμβανόντων F: λαμβανόντων Δ (ὁ προλαμβάνων einfach = ὁ πρότερον
 ὦν schon in einer augusteischen Inschr. Ath. Mitt. xxiv 289) 5 μηθενὸς B:
 μηθενὸς PF 6 { } Usener 7 { } Usener 12 ἀνοκωχεύειν Pearson:
 ἀνακωχεύειν Hss. (wie alt die weitverbreitete Mißform ist, müsste noch festge-
 stellt werden) 22 [τῶν κίρναμένων] Kranz 30 τὰ πρότερον Simpl. 1186, 20:
 τὰ πρότερα K: τὸ πρότερον vulg. Hss. 38 δεῖνον in römischer Orthographie
 Simpl.

ἀποκριθῆναι παντοίων εἰδέων [B 167] (πῶς δὲ καὶ ὑπὸ τίνος αἰτίας μὴ 364 λέγει), ἔοικεν ἀπὸ ταυτομάτου καὶ τύχης γεννᾶν αὐτόν.

68. ARIST. phys. B 4. 195^b36 ἔνιοι γὰρ καὶ εἰ ἔστιν ἢ μὴ [die τύχη] ἀπο-
 5 ροῦσιν· οὐδὲν γὰρ δὴ γίνεσθαι ἀπὸ τύχης φασίν, ἀλλὰ πάντων εἶναι τι αἴτιον
 ὅσα λέγομεν ἀπὸ αὐτομάτου γίνεσθαι ἢ τύχης. Vgl. zu 196^b 14 SIMPL.
 p. 330, 14 τὸ δὲ “καθάπερ ὁ παλαιὸς λόγος ὁ ἀναιρῶν τὴν τύχην” πρὸς Δημό-
 κριτον ἔοικεν εἰρησθαι· ἐκεῖνος γὰρ κἂν ἐν τῇ κοσμοποιίᾳ ἐδόκει τῇ τύχῃ
 10 κεκρῆσθαι, ἀλλ’ ἐν τοῖς μερικωτέροις οὐδενός φησιν εἶναι τὴν τύχην αἰτίαν ἀνα-
 φέρων εἰς ἄλλας αἰτίας, οἷον τοῦ θησαυρὸν εὑρεῖν τὸ σκάπτειν ἢ τὴν φυτεῖαν
 15 τῆς ἐλαίας, τοῦ δὲ καταγῆναι τοῦ φαλακροῦ τὸ κρανίον τὸν ἀετὸν βρίαντα τὴν
 χελώνην, ὅπως τὸ χελώνιον βραγῆι. οὕτως γὰρ ὁ Εὐδήμος ἰστορεῖ [fr. 22].

69. ARIST. phys. B 4. 196^a24 εἰσὶ δὲ τινες οἳ καὶ τοῦρανθ’ οὐδὲ καὶ τῶν
 κόσμων πάντων αἰτιῶνται τὸ αὐτόματον· ἀπὸ ταυτομάτου γὰρ γίνεσθαι τὴν
 δίνην καὶ τὴν κίνησιν τὴν διακρίνασαν καὶ καταστήσασαν εἰς ταύτην τὴν τάξιν
 15 τὸ πᾶν . . . λέγοντες γὰρ τὰ μὲν ζῶια καὶ τὰ φυτὰ ἀπὸ τύχης μῆτε εἶναι μῆτε
 γίνεσθαι, ἀλλ’ ἤτοι φύσιν ἢ νοῦν ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον εἶναι τὸ αἴτιον (οὐ γὰρ
 ὁ τι ἔτυχεν ἐκ τοῦ σπέρματος ἐκάστου γίνεταί, ἀλλ’ ἐκ μὲν τοῦ τοιοῦδ’ ἐλαία,
 ἐκ δὲ τοιοῦδ’ ἄνθρωπος), τὸν δ’ οὐρανὸν καὶ τὰ θεϊότατα τῶν φανερῶν ἀπὸ τοῦ
 αὐτομάτου γενέσθαι, τοιαύτην δ’ αἰτίαν μηδεμίαν εἶναι οἷαν τῶν ζώων καὶ τῶν
 20 φυτῶν. Bezieht Simpl. phys. 331, 16 auf Demokr.

70. ARIST. phys. B 4. 196^b5 εἰσὶ δὲ τινες οἷς δοκεῖ εἶναι μὲν αἰτία ἡ τύχη,
 ἄδηλος δὲ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ ὡς θεῖον τι οὐσα καὶ δαιμονιώτερον. AET. I 29, 7
 (D. 326 n.; s. 46 A 66). LACTANT. Inst. Div. I 2 *ab illa quaestione principium su-*
mere, quae videtur prima esse natura, sitne providentia quae rebus omnibus con-
 25 *sulat an fortuitu vel facta sint omnia vel gerantur. cuius sententiae auctor est D.,*
confirmator Epicurus.

71. ARIST. phys. Θ 1. 251^b16 ἀγένητον γὰρ εἶναι λέγουσιν, καὶ διὰ τοῦτου
 Δ. γε δαίκνυσιν ὡς ἀδύνατον ἅπαντα γεγονέναι· τὸν γὰρ χρόνον ἀγένητον εἶναι.
 SIMPL. phys. 1153, 22 ὁ μέντοι Δ. οὕτως ἀίδιον ἐπέπειστο εἶναι τὸν χρόνον, ὅτι
 30 βουλόμενος δεῖξαι μὴ πάντα γενητὰ ὡς ἐναργεῖ τῷ τὸν χρόνον μὴ γεγονέναι
 προσεχρήσατο.

72. SEXT. x 181 δοκεῖ δὲ καὶ εἰς τοὺς περὶ Ἐπικούρου [fr. 294 p. 352, 32 Us.] 365
 καὶ Δημόκριτον φυσικοὺς τοιαύτη τις ἀναφέρεσθαι τοῦ χρόνου νόησις ‘χρόνος
 ἐστὶν ἡμεροειδὲς καὶ νυκτοειδὲς φάντασμα’.

73. THEOPHR. d. ign. 52 ἀπορεῖται δὲ τοῦτο, διὰ τί τὸ τῆς φλογὸς σχῆμα
 35 πυραμοειδὲς ἐστὶ· καὶ φησι Δ. μὲν περιψυχομένων αὐτῶν τῶν ἄκρων εἰς μικρὸν
 συνάγεσθαι καὶ τέλος ἀποεῦνεσθαι.

74. AET. I 7, 16 (D. 302) Δ. νοῦν τὸν θεὸν ἐν πυρὶ σφαιροειδεῖ. TERTULL.
 ad nat. II 2 *cum reliquo igni superno deos ortos D. suspicatur, cuius instar vidt*
 40 *esse naturam Zenon* [fr. 171 Arnim]. CIC. de deor. nat. I 12, 29 *quid D., qui tum*

1 ἀποκριθῆναι E: ἀποκρίνεσθαι DF. Bezieht sich auf die Kosmogonie, vgl. Simpl. p. 330, 15 (A 68) 13 κόσμων E: κοσμικῶν übr. Hss. 27 τούτου EH: τοῦτο übr. Hss. 28 ἅπαν E 36 αὐτῆς [näml. τῆς φλογός] Münzel 38 Der befremdliche Bericht des Aëtios wird durch Tert. (aus Varro, der danach zitiert wird) etwas aufgeklärt

imagines eorumque circumitus in deorum numero refert, tum illam naturam 365
quae imagines fundat ac mittat, tum sententiam intelligentiamque nostram, nonne
in maximo errore versatur? cum idem omnino, quia nihil semper suo statu
maneat, negat esse quicquam sempiternum, nonne deum omnino ita tollit, ut
 5 *nullam opinionem eius reliquam faciat?* 43, 120 *mihī quidem etiam D., vir*
magnus in primis cuius fontibus Epicurus hortulos suos irrigavit, mutare videtur
in natura deorum. tum enim censet imagines divinitate praeditas inesse in
universitate rerum tum principia mentis, quae sunt in eodem universo, deos esse
 10 *dicat, tum animantes imagines, quae vel prodesse nobis solent vel nocere, tum*
ingentis quasdam imagines tantasque, ut universum mundum conplectantur ex-
trinsecus: quae quidem omnia sunt patria Democriti quam Democrito digniora.
 Vgl. B 166.

75. SEXT. IX 24 εἰσὶ δὲ οἱ ἀπὸ τῶν γιγνομένων κατὰ τὸν κόσμον παραδόξων
 ὑπονοήσαντες εἰς ἔννοιαν ἡμᾶς ἐληλυθέναι θεῶν, ἀφ' ἧς φαίνεται εἶναι δόξης καὶ
 15 ὁ Δ.: ὀρώντες γάρ, φησί, τὰ ἐν τοῖς μετεώροις παθήματα οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώ-
 πων καθάπερ βροντὰς καὶ ἀστραπὰς κερανοῦς τε καὶ ἄστρον συνόδους ἡλίου τε
 καὶ σελήνης ἐκλείψει· ἐδειματοῦντο θεοὺς οἰόμενοι τούτων αἰτίους εἶναι. PHILOD.
 de piet. 5^a p. 69 Gomp. [Crönert *Kolot.* S. 130] θέρος [ἐν τῇ γῇ καὶ] χειμῶν καὶ
 20 ἔ[α]ρ καὶ] μεθόπωρον καὶ πάντα ταῦτα ἄνωθεν διειπετῇ γίνεται· διὸ δὴ καὶ τὸ
 20 ἔξερχαζόμενον γνόντας σέβεσθαι. οὐ φαίνεται δ' ἐμοὶ Δ. ὥσπερ ἔνιοι τὸν ...

76. PLIN. N. HIST. II 14 *innumeros quidem credere* [nämlich deos] ... *aut, ut*
Democrito placuit, duos omnino, Poenam et Beneficium.

77. PLUT. quaest. conv. VIII 10, 2 p. 734 F (διὰ τί τοῖς φθινοπωρινοῖς ἐνυπνίους
 ἥκιστα πιστεύομεν) ὁ δὲ Φαβωρίνος ... λόγον τινὰ τοῦ Δημοκρίτου παλαιὸν
 25 ὥσπερ ἐκ καπνοῦ καθελὼν ἡμαυρωμένον οἶος ἦν ἐκκαθαίρειν καὶ διαλαμπρύνειν,
 (735 A) ὑποθέμενος τοῦτο δὴ τοῦπιδήμιον ὃ φησι Δ. 'ἐγκαταβυσσοῦσθαι τὰ
 εἶδωλα διὰ τῶν πόρων εἰς τὰ σώματα καὶ ποιεῖν τὰς κατὰ ὕπνον ὄψεις
 ἐπαναφερόμενα· φοιτᾶν δὲ ταῦτα πανταχόθεν ἀπρόντα καὶ σκευῶν καὶ ἱμα-
 30 τίων καὶ φυτῶν, μάλιστα δὲ ζώων ὑπὸ σάλου πολλοῦ καὶ θερμότητος οὐ
 30 μόνον ἔχοντα μορφοειδεῖς τοῦ σώματος ἐκμεταγμένας ὁμοιότητις' (ὡς Ἐπίκουρος
 [fr. 326 Us.] οἶετα μέχρι τούτου Δημοκρίτῳ συνεπιόμοιους, ἐνταῦθα δὲ προλιπὼν
 τὸν λόγον), 'ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ ψυχὴν κινήματων καὶ βουλευμάτων (ἐν) ἐκάστωι
 καὶ ἡθῶν καὶ παθῶν ἐμφράσεις ἀναλαμβάνοντα συνεφέλκεσθαι καὶ προσπίπτοντα
 35 μετὰ τούτων ὥσπερ ἔμψυχα φράζειν καὶ διαγγέλλειν τοῖς ὑποδεχομένοις τὰς τῶν
 35 μεθιέντων αὐτὰ δόξας καὶ διαλογισμοὺς καὶ ὁρμάς, ὅταν ἐνάρθρους καὶ ἀσυγχύτους
 φυλάττοντα προσμῖξῃ τὰς εἰκόνας.' τοῦτο δὲ μάλιστα ποιεῖ δι' ἄερος λείου τῆς
 φορᾶς αὐτοῖς γιγνομένης ἀκωλύτου καὶ ταχείας. ὁ δὲ φθινοπωρινός, ἐν ᾧ φυλ-
 λοχοεῖ τὰ δένδρα, πολλὴν ἀνωμαλίαν ἔχων καὶ τραχύτητα διαστρέφει καὶ παρα-

1 *eorumque* Hss.; deuteet vielleicht auf ausgefallenes (εἶδωλα *vocat*) hin: *earum-*
que alte Correctur 2 *sententiam* Hss. (d. i. γνώμην): *scientiam* alte, *sensum*
 neueste Conjectur, beides überflüssig 4 *negat* B¹: *neget* B², übr. Hss.
 8 *mentes* Hss. *sunt* Hss.: *sint* Heindorf 9 *solent* ABC: *soleant* E
 16 ἄστρον συνόδους] Kometen vgl. A 92. Der aus Poseidonios Περὶ θεῶν ge-
 nommene Bericht gibt, wie der Stil zeigt, trotz des φησί, nur den Sinn, nicht
 die Worte Demokrits 32 (ἐν) * 34 διαγγέλλειν Wytttenbach: διαστέλλειν
 Hss. 37 φυλλοροεῖ E; vgl. οἱ φυλλοχόοι μῆνες das. 735 DE

τρέπει πολλὰχρή τὰ εἶδωλα καὶ τὸ ἐναργὲς αὐτῶν ἐξίτηλον καὶ ἀσθενὲς ποιεῖ τῇ 366
βραδυτῇ τῆς πορείας ἀμαυροῦμενον, ὥσπερ αὖ πάλιν πρὸς ὀργῶντων καὶ διακαο-
μένων ἐκθρῴσκοντα πολλὰ καὶ ταχὺ κοιμζόμενα τὰς ἐμφάσεις νεαρὰς καὶ σημαν-
τικὰς ἀποδίδωσιν.

5 78. ANONYMI Hermippus [IOANN. CATRARES?] 122 [p. 26, 13 Kroll-Viereck]
τὸ μέντοι τοῦ Δημοκρίτου (οὐ) καλῶς ἂν ἔχοι παραλιπεῖν, ὅς εἶδωλα αὐτοῦς
[πᾶσι τοὺς δαίμονας] ὀνομάζων μεστόν τε εἶναι τὸν ἀέρα τούτων [vgl. C 5]
φησί.

79. CLEM. Strom. v 88 [II 383, 25 St.] καθόλου γοῦν τὴν περὶ τοῦ θεοῦ ἔννοιαν
10 Ξενοκράτης ὁ Καληρδόσιος [fr. 21 Heinze] οὐκ ἀπελπίζει καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις, Δ.
δέ, κἂν μὴ θέλη, ὁμολογήσει διὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν δογμάτων· τὰ γὰρ αὐτὰ
πεποίηκεν εἶδωλα τοῖς ἀνθρώποις προσπίπτοντα καὶ τοῖς ἀλόγοις ζῴοις ἀπὸ τῆς
θείας οὐσίας. Vgl. A 116. 117.

80. CIC. Ac. pr. II 37, 121 *ecce tibi e transverso Lampsacenus Strato, qui det*
15 *isti deo immunitatem (magni quidem muneris; sed cum sacerdotes deorum va-*
cationem habeant, quanto est aequius habere ipsos deos): negat opera deorum se
uti ad fabricandum mundum, quaecumque sint docet omnia esse effecta natura,
nec ut ille qui asperis et levibus et hamatis uncinatisque corporibus conereta haec
esse dicat interiecto inani: somnia censet haec esse Democriti non docentis sed
20 *optantis. ipse [Strato] autem singulas mundi partes persequens, quidquid aut sit*
aut fiat, naturalibus fieri aut factum esse docet ponderibus et motibus.

81. — — 17, 55 *dein confugis ad physicos eos, qui maxime in Academia*
inridentur, a quibus ne tu quidem iam te abstinebis, et ais Democritum dicere
innumerabiles esse mundos et quidem sic quosdam inter sese non solum similes,
25 *sed undique perfecte et absolute ita pares, ut inter eos nihil prorsus intersit [et*
eo quidem innumerabiles], itemque homines.

82. SIMPL. de cael. p. 310, 5 'οὐ γὰρ εἰς ὕλην τοῦ κόσμου, φησὶν [Alexander],
ἢ διάλυσις αὐτοῦ καὶ φθορά, ἥτις δύναμιν εἶχεν τοῦ γενέσθαι κόσμος, ἀλλ' εἰς
ἄλλον κόσμον, ὧν ἀπείρων ὄντων καὶ ἀλλήλους διαδεχομένων οὐκ ἀνάγκη πάλιν
30 ἐπὶ τὸν αὐτὸν τὴν ἐπάνοδον γίνεσθαι'. οὕτως δὲ ἐδόκει τοῖς περὶ Λεύκιππον
καὶ Δημόκριτον . . . οἱ δὲ Δημοκρίτου κόσμοι εἰς ἐτέρους κόσμους μεταβάλλοντες
ἐκ τῶν αὐτῶν ἀτόμων ὄντας οἱ αὐτοὶ τῷ εἶδει γίνονται, εἰ καὶ μὴ τῷ ἀριθμῷ.

83. SEXT. IX 113 ὥστε κατ' ἀνάγκην μὲν καὶ ὑπὸ δίνης, ὡς ἔλεγον οἱ περὶ
τὸν Δημόκριτον, οὐκ ἂν κινεῖτο ὁ κόσμος.

35 84. ΔΕΤ. II 4, 9 (D. 331) Δ. φθείρεσθαι τὸν κόσμον τοῦ μείζονος τὸν μικρό-
τερον νικῶντος.

85. — — 13, 4 (D. 341; περὶ οὐσίας ἄστρον) Δ. πέτρους.

5 Den bisher anonymen Dialog Hermippus wies Elter *Byz. Z.* vi (1897) 164
auf Grund zweier Turiner Hss. (Pasini *Codd. bibl. Taur.* I p. 151. 384, wo Ἰωάννου
τοῦ Κοτρῶνῃ steht) dem Johannes Katrares (s. XIV) zu. Vgl. Diehl zu Procl. in
Tim. III². Reitzenstein in *Poimandres* 352, 27 wies nach, daß die auf unser Ex-
zerpt folgenden Worte aus Hermes c. 16, 14 entlehnt seien. Sie haben mit Demo-
krit nichts zu tun 25. 26. [*et eos quidem innumerabiles*] korrigierte und tilgte
Manutius. Vielleicht Rest einer Variante zu Z. 24

86. ΔΕΤ. II 15, 3 (D. 344; περί τάξεως ἀστέρων) Δ. τὰ μὲν ἀπλανῆ πρῶτον, 366
μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς πλανήτας, ἐφ' οἷς ἥλιον φωσφόρον σελήνην. Vgl. 46 A 78;
54 A 1 § 33.

87. — — 20, 7 (D. 349) Δ. μύδρον ἢ πέτρον διάπυρον [nämlich εἶναι τὸν
5 ἥλιον]. CIC. de fin. I 6, 20 *sol Democrito magnus videtur*.

88. LUCR. v 621 ff. (Kreislauf von Sonne und Mond)

*nam fieri vel cum primis id posse videtur,
Democriti quod sancta viri sententia ponit:
quanto quaeque magis sint terram sidera propter,
tanto posse minus cum caeli turbine ferri.*

625 *evanescere enim rapidas illius et acris
imminui sup̄ter viris ideoque relinqui
paulatim solem cum posterioribū signis,
inferior multo quod sit quam fervida signa.
et magis hoc lunam: quanto demissior eius*

630 *cursus abest procul a caelo terrisque propinquat,
tanto posse minus cum signis tendere cursum.
flaccidiore etenim quanto iam turbine fertur
inferior quam sol, tanto magis omnia signa
hanc adipiscuntur circum praeterque feruntur.*

635 *propterea fit ut haec ad signum quodque reverti
mobilius videatur, ad hanc quia signa reversiont.*

367

89. ΔΕΤ. II 23, 7 (D. 353; περί τροπῶν ἡλίου) Δ. ἐκ τῆς περιφερούσης αὐτὸν
διηήσεως.

25 89^a. PLUT. d. fac. in orb. lun. 16 p. 929 c ἀλλὰ κατὰ στάθμην, φησὶ Δ., ἵστα-
μένη τοῦ φωτίζοντος ὑπολαμβάνει καὶ δέχεται [der Mond] τὸν ἥλιον· ὥστε αὐτὴν
τε φαίνεσθαι καὶ διαφαίνειν ἐκείνον εἰκὸς ἦν. Vgl. 21 B 42.

90. ΔΕΤ. II 25, 9 (D. 356; über den Mond) s. 46 A 77. 30, 3 (D. 361; διὰ τί
γεωδὴς φαίνεται σελήνη) Δ. ἀποσκίασμά τι τῶν ὑψηλῶν ἐν αὐτῇ μερῶν· ἄρκη
30 γὰρ αὐτὴν ἔχειν καὶ νάπας.

91. ARIST. Meteorol. A 8. 345^a 25 (über die Milchstr.) s. 46 A 80; ALEX. z.
d. St. p. 37, 23 Ἀναξαγόρας δὲ καὶ Δ. φῶς εἶναι τὸ γάλα λέγουσιν ἄστρον τινῶν.
ὁ γὰρ ἥλιος νύκτωρ ὑπὸ γῆν ἰὼν ὅσα περιλάμπει τῶν ὑπὲρ γῆς ὄντων ἄστρον,
τούτων μὲν μὴ γίνεσθαι φασιν φανερόν τὸ οἰκεῖον φῶς ἐμποδιζόμενον ὑπὸ τῶν
35 τοῦ ἡλίου ἀκτίνων· ὅσοις δὲ ἡ σκιὰ τῆς γῆς ἐπιπροσθοῦσα ἐπισκοτεῖ, ὡς μὴ
ἐπιλάμπεσθαι τῷ ἀπὸ τοῦ ἡλίου φωτί, τούτων δὲ τὸ οἰκεῖον φῶς ὁρᾶσθαι, καὶ
τοῦτο εἶναι τὸ γάλα. ΔΕΤ. III 1, 6 (D. 365; περί γάλακτος) Δ. πολλῶν καὶ μικρῶν
καὶ συνεχῶν ἀστέρων συμφωτιζόμενων ἀλλήλοις διὰ τὴν πύκνωσιν συναυασμόν.
ACHILL. Is. 24 [p. 55, 24 M.; περί τοῦ γαλαξίου] ἄλλοι δὲ ἐκ μικρῶν πάνυ καὶ
40 πεπυκνωμένων καὶ ἡμῖν δοκούντων ἠνῶσθαι διὰ τὸ διάστημα τὸ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ
ἐπὶ τὴν γῆν ἀστέρων αὐτὸν εἶναι φασιν, ὡς εἴ τις ἀλάσι λεπτοῖς καὶ πολλοῖς
καταπάσειέ τι.

92. ALEX. zu Arist. Meteor. [s. 46 A 81] p. 26, 11 περί δὲ τῶν κομητῶν Ἀνα-
ξαγόρας μὲν καὶ Δ. λέγουσι τὸν κομήτην λεγόμενον ἀστέρα 'σύμφασιν' εἶναι τῶν
45 πλανήτων ἀστέρων· οὗτοι δὲ εἰσιν ὁ τε τοῦ Κρόνου καὶ ὁ τοῦ Διὸς καὶ ὁ τῆς

Ἀφροδίτης καὶ ὁ τοῦ Ἄρεος καὶ ὁ τοῦ Ἑρμοῦ. τούτους γάρ, ὅταν ἐγγὺς ἀλλήλων 367
 γένωνται, φαντασίαν ἀποτελεῖν ὡς ἄρα ἄπτονται ἀλλήλων καὶ ἔστιν εἰς ἀστήρ, ὁ
 καλούμενος κομήτης. 'σύμφασιν' γὰρ λέγει τὴν ἐκ πάντων τῶν συνελθόντων ὡς
 5 ἐξ ἑνὸς φαντασίαν γενομένην. SEN. nat. quaest. VII 3, 2 *D. quoque, subtilissimus*
antiquorum omnium, suspicari se ait plures stellas esse quae currant, sed nec
numerus illarum posuit nec nomina, nondum comprehensis quinque siderum
cursibus.

93. ΔΕΤ. III 3, 11 (D. 369) Δ. βροντὴν μὲν ἐκ συγκρίματος ἀνωμάλου τὸ περι-
 ειληφὸς αὐτὸ νέφος πρὸς τὴν κάτω φορὰν ἐκβιαζομένου· ἀστραπὴν δὲ σύγκρουσιν
 10 νεφῶν, ὑφ' ἧς τὰ γεννητικὰ τοῦ πυρὸς διὰ τῶν πολυκένων ἀραιωμάτων ταῖς
 παρατρίψεσιν εἰς τὸ αὐτὸ συναλιζόμενα διηθεῖται· κεραυνὸν δέ, ὅταν ἐκ καθαρω-
 τέρων καὶ λεπτοτέρων ὁμαλωτέρων τε καὶ πυκναρμόνων, καθάπερ αὐτὸς
 γράφει, γεννητικὸν τοῦ πυρὸς ἢ φορὰ βιάζεται· πρηστῆρα δέ, ὅταν πολυκενώτερα
 15 συγκρίματα πυρὸς ἐν πολυκένοις κατασχεθέντα χώραις καὶ περιοχαῖς ὑμένων ιδίῶν
 σωματοποιούμενα τῷ πολυμιγεῖ τὴν ἐπὶ τὸ βάθος ὀρμὴν λάβῃ.

93^a. SENEC. nat. qu. v 2 *D. ait: 'cum in angusto inani nulla sint corpus-*
cula quae ille atomos vocat, sequi ventum. at contra quietum et placidum aëris
statum esse, cum in multo inani pauca sint corpuscula. nam quemadmodum
in foro aut vico, quamdiu paucitas est, sine tumultu ambulatur, ubi turba in
 20 *angustum concurrat, aliorum in alios incidentium rixa fit: sic in hoc quo circum-*
dati sumus spatio, cum exiguum locum multa corpora impleverint, necesse est
alia aliis incidant et impellant ac repellantur implicenturque et comprimantur,
ex quibus nascitur ventus, cum illa quae colluctabantur, incubuere et diu fluctuata
ac dubia inclinavere se. at ubi in magna laxitate corpora pauca versantur, nec
 25 *arietare possunt nec impelli.*

94. ΔΕΤ. III 10, 5 (D. 377; περὶ σχήματος γῆς) Δ. δυσκοειδῇ μὲν τῷ πλάτει,
 κοίλῃν δὲ τῷ μέσῳ. EUSTATH. zu H 446 p. 690 τὴν δὲ οἰκουμένην γῆν Ποσει-
 δώνιος μὲν ὁ Στωϊκὸς καὶ Διονύσιος (v. 7) σφενδονοειδῇ φασί, Δ. δὲ προμήκη.
 Vgl. 46 A 87 und 55 B 15.

30 95. — — 13, 4 (D. 378) Δ. κατ' ἀρχὰς μὲν πλάζεσθαι τὴν γῆν διὰ τε μικρό-
 τητα καὶ κουφότητα, πυκνωθεῖσαν δὲ τῷ χρόνῳ καὶ βαρυνθεῖσαν καταστήναι.

96. — — 12, 2 (D. 377) Δ. διὰ τὸ ἀσθενέστερον εἶναι τὸ μεσημβρινὸν τοῦ
 περιέχοντος αὐξομένην τὴν γῆν κατὰ τοῦτο ἐγκλιθῆναι· τὰ γὰρ βόρεια ἄκρατα,
 τὰ δὲ μεσημβρινὰ κέκραται· ὅθεν κατὰ τοῦτο βεβάρηται, ὅπου περισσὴ ἐστὶ τοῖς 368
 35 καρποῖς καὶ τῇ αὔρῃ.

97. ARIST. meteorol. B 7. 365^a 1 Δ. δέ φησι πλήρη τὴν γῆν ὕδατος οὔσαν
 καὶ πολὺ δεχομένην ἕτερον ὄμβριον ὕδωρ ὑπὸ τούτου κινεῖσθαι· πλείονός τε γάρ
 γινομένου διὰ τὸ μὴ δύνασθαι δέχεσθαι τὰς κοιλίας ἀποβιαζόμενον ποιεῖν τὸν

6 *quinque siderum*] Planeten 9 σύγκρουσιν *: σύγκρασιν Hss. 11 συ-
 ναυλιζόμενα Hss.: verb. Meineke 13 βιάζεται *: βιώσεται Hss.: βιάσεται Gais-
 ford 15 βάρος ὀρμὴν Hss.: verb. *: βάρος ῥοπήν Usener. βάρος erkl. Wachsm.
quo pondus vergit (Schwerpunkt?). Dann müßte es wohl aber διὰ τὸ βάρος heißen
 wie A 99 (II 35, 22) 30 μικρότητα wohl richtig; die Erde war noch so wenig
 voluminös, daß sie wie ein Stäubchen im Weltall hin und her flog. Also μανό-
 τητα (Dyroff) und ὑγρότητα (W. A. Heidel) überflüssig

σεισμόν, καὶ Ξηραινομένην καὶ ἔλκουσαν εἰς τοὺς κενοὺς τόπους ἐκ τῶν πληρε- 368
στερων τὸ μεταβάλλον ἐμπίπτον κινεῖν.

98. SEN. nat. qu. VI 20 [aus Poseidonios] (1) *D. plura putat* [Ursachen der Erdbeben]. *ait enim motum aliquando spiritu fieri, aliquando aqua, aliquando*
5 *utroque, et id hoc modo prosequitur: 'aliqua pars terrae concava est; in hanc aquae magna vis confluit. ex hac est aliquid tenue et ceteris liquidius. hoc cum superveniente gravitate reiectum est, illiditur terris et illas movet; nec enim fluctuari potest sine motu eius, in quod impingitur' . . .* (2) *'ubi in unum locum congesta est et capere se desit, aliquo incumbit et primo viam pondere aperit*
10 *deinde impetu. nec enim exire nisi per devexum potest diu inclusa nec in directum cadere moderate aut sine concussione eorum, per quae vel in quae cadit.* (3) *si vero, cum iam rapi coepit, aliquo loco substitit et illa vis fluminis in se revoluta est, in continentem terram repellitur et illam, qua parte maxime pendet, exagitat. praeterea aliquando madefacta tellus liquore penitus accepto*
15 *altius sedit et fundus ipse vitatur: tunc ea pars premitur, in quam maxime aquarum vergentium pondus inclinat.* (4) *spiritus vero nonnumquam impellit undas et si vehementius instat, eam scilicet partem terrae movet, in quam coactas aquas intulit; nonnumquam in terrena itinera coniectus et exitum quaerens movet omnia; ut terra autem penetrabilis ventis est, ita spiritus subtilior est quam ut*
20 *possit excludi, vehementior, quam ut sustineri concitatus ac rapidus'.* Vgl. AET. III 15, 7 [18 A 44].

99. AET. IV 1, 4 (D. 385; περὶ Νείλου ἀναβάσεως) Δ. τῆς χιόνος τῆς ἐν τοῖς
πρὸς ἄρκτον μέρεσιν ὑπὸ θερινὰς τροπὰς ἀναλυομένης τε καὶ διαχεομένης νέφη
μὲν ἐκ τῶν ἀτμῶν πιλοῦσθαι· τούτων δὲ συνελαυνομένης πρὸς μεσημβρίαν καὶ
25 τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ τῶν ἐτησίων ἀνέμων ἀποτελεῖσθαι βάρδαious ὄμβρους, ὅψ' ὧν ἀναμίπλασθαι τὰς τε λίμνας καὶ τὸν Νεῖλον ποταμῶν.

- 99*. HIBEL PAPYR. 16 p. 62 Grenfell-Hunt [gesch. unter Philadelphos, vermutlich Fr. des Theophr. Περί ὕδατος Diog. v 45; vgl. c. 2, 27 (I 20, 26), 46 A 90, 57 A 19] col. 1 [διαφωνί]α μὲν οὖν μά[ιστ]ά που γεγένηται] περὶ τῆς γενέσε[ως
30 τῆς ἀλμυρότητος·] οἱ μὲν γὰρ ὑπό[λειμμά] φασιν τῆς πρῶ[της] ὑγρότητος [ἐξατμίσθ]εντων πλείστων ὕδ[α]των· οἱ δὲ [ιδρῶτ'] εἶναι τῆς γῆς. Δη[μόκριτος] δὲ [ὁμοίως] δοκεῖ τοῖς ἐν τῇ γῇ] ποιεῖν [τὴν] γένεσιν αὐτῆς· οἷον ἀλῶν καὶ νίτρων . . . [5 Zeilen fehlen]. col. 2 [ση]πεδόνος ἀπο. λ. λιπομένης ἀπ. δ. . . πεσθαι φησὶν ἐν τῷ ὑγρῷ τὰ ὅμοια πρὸς τὰ ὅμοια καθάπερ ἐν τῷ παντί, καὶ οὕτως γενέσθαι

6 *aliquid*] naml. das Regenwasser *hoc δ ET: huc Φ* 7 *reiectum* θρ:
rectum δ: eiectum λ: deiectum verm. Gercke *terrenis* zweifelnd Gercke
8 *fluctuare δ L* *in* fehlt δ 9 *viam Φ: illam viam δ* 11 *directum* Hss.
vel in] *et in δ* 15 *sedit Φ: sedet δ* *funditus δ* 19 *ut *:* *et Φ:*
fehlt δ *est* (nach *ventis*) tilgte Skutsch, *est* nach *subtilior* tilgte cod. B
*ita *:* *et* Hss. 22 Über Demokrit als Quelle des Aristoteles Περί τῆς Νείλου
ἀναβάσεως vgl. Bolchert *N. Jahrb. f. Phil.* xiv (1911) 150 29 ff. col. 1 [] er-
gänzte * nach Alex. Meteor. 67. 3 ff. [Theophr. Phys. Op. (?) fr. 23. D. 494]
33 Sinn klar nach Arist. Meteor. Δ 1. 379^b 4 ἡ θάλασσα κατὰ μέρος μὲν διαι-
ρουμένη ταχὺ σήπεται. Herstellung ohne Autopsie unmöglich. Versuchsweise: ση-
πεδόνος ἀπάντη λιπομένης ἀποκρίνεσθαι φησιν *; ἀγελάζεσθαι ist nach dem Her.
Hunt nicht möglich

θάλατταν καὶ τὰλλα τὰ ἀλμῶντα πάντα συνενεχθέντων τῶν ὁμοφύλων. § ὅτι 368
 δὲ ἐκ τῶν ὁμογενῶν ἔστιν θάλαττα καὶ ἔξ ἄλλων εἶναι φανερόν· οὔτε γὰρ λιβα-
 νωτὸν οὔτε θείον οὔτε σίλφιον οὔτε στυπτηρίαν οὔτε ἄσφαλτον οὔτε ὅσα μεγάλα
 καὶ θαυμαστὰ πολλοχού γίνεσθαι τῆς γῆς. § τούτῳ μὲν οὖν πρόχειρον, εἰ καὶ
 5 μὴν ἄλλο, σκέπασθαι, διότι μέρος ποιῶν τὴν θάλατταν τοῦ κόσμου τὸν αὐτὸν
 τρόπον φησὶ γενέσθαι καὶ τὰ θαυμαστὰ καὶ τὰ παραλογιώτατα τῆς
 φύσεως ὥσπερ οὐ πολλὰς οὐσας ἐν τῇ γῇ διαφοράς, § ἐπεὶ ποιοῦντί [γε] τοὺς
 χυλοὺς διὰ τὰ σχήματα, καὶ τὸ ἀλμυρὸν ἐγ' μεγάλων καὶ γωνιοειδῶν, οὐκ ἄλογόν
 πως περὶ τῇ [γῇ] γίνεσθαι τὸν αὐτὸν τρόπον τὴν ἀλμυρότητα ὥνπερ κὰν τῇ 369
 10 θαλάττῃ].

100. ARIST. meteorol. B 3. 356^b 4 περὶ δὲ τῆς ἀλμυρότητος αὐτῆς [nämlich
 τῆς θαλάττης] λεκτέον καὶ πότερον αἰεὶ ἔστιν ἢ αὐτὴ ἢ οὐτ' ἢν οὐτ' ἔσται, ἀλλ'
 ὑπολείψει· καὶ γὰρ οὕτως οἴονται τινες. τοῦτο μὲν οὖν εἰκάσι πάντες ὁμολογεῖν,
 ὅτι γέγονεν, εἶπερ καὶ πᾶς ὁ κόσμος· ἅμα γὰρ αὐτῆς ποιοῦσιν τὴν γένεσιν. ὥστε
 15 δῆλον ὡς εἶπερ αἰδίων τὸ πᾶν, καὶ περὶ τῆς θαλάττης οὕτως ὑποληπτέον. τὸ δὲ
 νομίζειν ἐλάττω τε γίνεσθαι τὸ πλῆθος, ὥσπερ φησὶ Δ., καὶ τέλος ὑπολείψειν,
 τῶν Αἰσώπου μύθων οὐθὲν διαφέρειν ἔοικεν [ὁ πεπεισμένος οὕτως]. καὶ γὰρ ἐκεῖνος
 [vgl. fr. 19 Halm] ἐμυθολόγησεν ὡς δις μὲν ἢ Χάρυβδις ἀναρροφήσασα τὸ μὲν
 20 πρῶτον τὰ ὄρη ἐποίησε φανερά, τὸ δὲ δεύτερον τὰς νήσους, τὸ δὲ τελευταῖον
 ῥοφήσασα Ξηρὰν ποιήσει πᾶμπαν. ἐκείνῳ μὲν οὖν ἤρμοττεν ὀργιζομένῳ πρὸς
 τὸν πορθμέα τοιοῦτον εἰπεῖν μῦθον, τοῖς δὲ τὴν ἀλήθειαν ζητοῦσιν ἤττον· δι' ἣν
 γὰρ αἰτίαν ἔμεινε τὸ πρῶτον εἶτε διὰ βάρος, ὥσπερ τινὲς καὶ τούτων φασίν. . .
 δῆλον ὅτι διὰ τοῦτο διαμένειν ἀναγκαῖον καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον αὐτὴν. Vgl.
 21 A 66.

25 101. ARIST. de anima A 2. 404^a 27 [nach 46 A 99] οὐ μὴν παντελῶς γ' ὥσπερ
 Δ.· ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἀπλῶς ταῦτον ψυχὴν καὶ νοῦν [s. 18 A 45]· τὸ γὰρ ἀληθές
 εἶναι τὸ φαινόμενον· διὸ καλῶς ποιῆσαι τὸν "Ὁμηρον ὡς "Εκτωρ κεῖτ' ἄλλοφρο-
 νέων". οὐ δὴ χρῆται τῷ νῷ ὡς δυνάμει τινὶ περὶ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ ταῦτο
 λέγει ψυχὴν καὶ νοῦν. 405^a 5 ἔδοξε τίσι πῦρ εἶναι· καὶ γὰρ τοῦτο λεπτομέρε-
 30 στατόν τε καὶ μάλιστα τῶν στοιχείων ἀσώματον, ἔτι δὲ κινεῖται τε καὶ κινεῖ τὰ
 ἄλλα πρῶτως. Δ. δὲ καὶ γλαφυρωτέρως εἶρηκεν ἀποφηνάμενος, διὰ τί τούτων
 ἐκάτερον· ψυχὴν μὲν γὰρ εἶναι ταῦτο καὶ νοῦν. τοῦτο δ' εἶναι τῶν πρῶτων καὶ
 ἀδιαιρέτων σωμάτων, κινητικὸν δὲ διὰ μικρομέρειαν καὶ τὸ σχῆμα· τῶν δὲ σχη-

1 ἀλμῶντα *. Das Wort bei Theophrast öfter z. B. Caus. pl. 6, 10, 5 (ἀλμυρὰ nach dem Her. unmöglich). Sinn: Weil nur auf engem Raum die homogenen Figuren sich treffen (wie bei den faulenden Stellen des Meeres), kommen diese besonders Stoffe auch auf der Erde nur in einzelnen Gegenden vor 17 [ὁ πεπεισμένος οὕτως] *. Die Fabel bei Halm n. 19 τὸ παλαιὸν χάος καὶ ὕδωρ γενέσθαι· τὸν δὲ Δία βουλόμενον καὶ τὸ τῆς γῆς στοιχεῖον ἀναδείξαι, παραινέσαι αὐτῇ, ὅπως ἐπὶ τρεῖς ἐκροφήσῃ τὴν θάλασσαν. κακείνῃ ἀρξαμένη τὸ μὲν πρῶτον τὰ ὄρη ἐξέφηνεν, ἐκ δευτέρου δὲ ἐκροφήσασα καὶ τὰ πεδία ἀπερύμνωσεν· ἐὰν δὲ δόξῃ αὐτῇ καὶ τὸ τρίτον ἐκπιεῖν τὸ ὕδωρ, ἄχρηστος ὕμιν (sc. τοῖς ναυπηγοῖς) ἡ τέχνη γενήσεται 27 "Ὁμηρον] der aus Demokrits Homer genommene Vers fehlt in unsern Ausgg. Vgl. La Roche *hom. Textkr.* 31, Düntzer *Zenodot* 35, Ludwig *Homercul.* 152 31 ἀποφανόμενος E 33 μικρομέρειαν vulg. Hss., Themist., Philop. 84, 18 ff.: λεπτομέρειαν E' T aus Philop. a. O. 84, 17; 83, 28; 87, 5

μάτων εὐκίνητότατον τὸ σφαιροειδὲς λέγει· τοιοῦτον δ' εἶναι τὸν τε νοῦν καὶ τὸ 369
πῦρ. PHILOR. z. d. St. p. 83, 27 ἀσώματον δὲ εἶπε τὸ πῦρ, οὐ κυρίως ἀσώματον
(οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν τοῦτο ἔλεγε), ἀλλ' ὡς ἐν σώμασιν ἀσώματον διὰ λεπτομέρειαν.

102. AET. IV 3, 5 (D. 388; über die Seele) Δ. πυρῶδες σύγκριμα ἐκ τῶν λόγῳ
5 θεωρητῶν, σφαιρικὰς μὲν ἐχόντων τὰς ἰδέας, πυρίνην δὲ τὴν δύναμιν, ὅπερ σῶμα
εἶναι. Vgl. 18 A 45.

103. MACROB. in S. Scip. I 14, 19 (über die Seele) *D. spiritum insertum atomis
hac facilitate motus ut corpus illi omne sit pervium.*

104. ARIST. de anima A 3. 406^b 15 ἐνιοι δὲ καὶ κινεῖν φασι τὴν ψυχὴν τὸ
10 σῶμα ἐν ᾧ ἐστιν, ὡς αὕτῃ κινεῖται, οἷον Δ. παραπλησίως λέγων Φιλίππῳ τῷ
κωμωδιοδιδασκάλῳ [II 172 fr. 22 K.]. φησὶ γὰρ τὸν Δαίδαλον κινουμένην ποιῆσαι
τὴν Ξυλίνην Ἀφροδίτῃν ἐγγέαντ' ἄργυρον χυτόν· ὁμοίως δὲ καὶ Δ. λέγει· κινου-
μένας γάρ φησι τὰς ἀδιαίρετους σφαῖρας, διὰ τὸ πεφυκέναι μηδέποτε μένειν,
συνεφέλκειν καὶ κινεῖν τὸ σῶμα πᾶν.

15 104^a. — — A 5. 409^a 32 Δ. κινεῖσθαι φησιν ὑπὸ τῆς ψυχῆς [nämlich τὸ
σῶμα] . . . εἶπερ γὰρ ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἐν παντὶ τῷ αἰσθανομένῳ σώματι, ἀναγκαῖον
ἐν τῷ αὐτῷ δύο εἶναι σώματα, εἰ σῶμά τι ἡ ψυχὴ.

105. AET. IV 4, 6 (D. 390; verm. aus epikur. Quelle) Δ., Ἐπίκουρος διμερῆ
τὴν ψυχὴν, τὸ μὲν λογικὸν ἔχουσιν ἐν τῷ θώρακι καθιδρυμένον, τὸ δὲ ἄλογον
20 καθ' ὅλην τὴν σύγκρισιν τοῦ σώματος διεσπαρμένον. 5, 1 (D. 391 not. Theodoret.)
Ἱπποκράτης μὲν γὰρ καὶ Δ. καὶ Πλάτων ἐν ἐγκεφάλῳ τοῦτο [nämlich τὸ ἡγε-
μονικόν] ἰδρῦσθαι. PHILOR. de anima p. 35, 12 ἀμερῇ γάρ φησιν αὐτὴν [n. τὴν
ψυχὴν] Δ. εἶναι καὶ οὐ πολυδύναμον, ταῦτόν εἶναι λέγων τὸ νοεῖν τῷ αἰσθάνεσθαι 370
καὶ ἀπὸ μιᾶς ταῦτα προέρχεσθαι δυνάμει.

25 106. ARIST. de resp. 4. 471^b 30 Δ. δ' ὅτι μὲν ἐκ τῆς ἀναπνοῆς συμβαίνει τι
τοῖς ἀναπνεύουσι λέγει, φάσκων κωλύειν ἐκθλίβεσθαι τὴν ψυχὴν· οὐ μέντοι ὡς
τούτου γ' ἕνεκα ποιήσασαν τοῦτο τὴν φύσιν οὐθὲν εἴρηκεν· ὅλως γὰρ ὥσπερ καὶ
οἱ ἄλλοι φυσικοί, καὶ οὗτος οὐθὲν ἄπτεται τῆς τοιαύτης αἰτίας. λέγει δ' ὡς ἡ
ψυχὴ καὶ τὸ θερμὸν [ταῦτόν, τὰ πρῶτα σχήματα τῶν σφαιροειδῶν. συγκρινο-
30 μένων οὖν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ περιέχοντος ἐκθλίβοντος, βοήθειαν γίνεσθαι τὴν ἀνα-
πνοὴν φησιν. ἐν γὰρ τῷ ἀέρι πολὺν ἀριθμὸν εἶναι τῶν τοιούτων ἃ καλεῖ ἐκεί-
νος νοῦν καὶ ψυχὴν· ἀναπνέοντος οὖν καὶ εἰσιόντος τοῦ ἀέρος συνεισιόντα
ταῦτα καὶ ἀνείργοντα τὴν θλίψιν κωλύειν τὴν ἐνοῦσαν ἐν τοῖς ζῴοις] διέναι
ψυχὴν. καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ ἀναπνεῖν καὶ ἐκπνεῖν εἶναι τὸ ζῆν καὶ τὸ ἀπο-
35 θνήσκειν· ὅταν γὰρ κρατῇ τὸ περιέχον συνθλίβον καὶ μηκέτι θύραθεν εἰσὶν
δύνηται ἀνείργειν, μὴ δυναμένου ἀναπνεῖν, τότε συμβαίνει τὸν θάνατον τοῖς
ζῴοις· εἶναι γὰρ τὸν θάνατον τὴν τῶν τοιούτων σχημάτων ἐκ τοῦ σώματος
ἔξοδον ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος ἐκθλίψεως. τὴν δ' αἰτίαν, διὰ τί ποτε πᾶσι μὲν
ἀναγκαῖον ἀποθανεῖν, οὐ μέντοι ὅτε ἔτυχεν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν μὲν γίγναι, βίαι δὲ
40 παρὰ φύσιν, οὐθὲν δεδήλωκεν.

107. SEXT. VII 349 οἱ δὲ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι [nämlich εἶναι τὴν διάνοιαν],
καθάπερ τινὲς κατὰ Δημόκριτον.

108. LUCRET. III 370

*illud in his rebus nequaquam sumere possis,
Democriti quod sancta viri sententia ponit,
corporis atque animi primordia, singula privis
apposita, alternis variare ac nectere membra.*

45

109. ΔΕΤ. IV 7, 4 (D. 393) Δ., Ἐπίκουρος φθαρτὴν [nämlich τὴν ψυχὴν] τῷ 370
σώματι συνδιαφθειρομένην.

110. SEXT. VII 369 οἱ μὲν πάντα ἀνηγίρηκασιν τὰ φαινόμενα ὡς οἱ περὶ Δημό-
κριτον. VIII 6 [s. A 59].

5 111. SEXT. VII 140 [nach 55 B 11; vgl. 46 B 21^a, c. 63, 3] Διότιμος [s. c. 63]
δὲ τρία κατ' αὐτὸν [Demokr.] ἔλεγον εἶναι κριτήρια 1) τῆς μὲν τῶν ἀδύλων
καταλήψεως τὰ φαινόμενα, . . . 2) ζητήσεως δὲ τὴν ἔννοιαν, . . . 3) αἰρέσεως
δὲ καὶ φυγῆς τὰ πάθη· τὸ μὲν γὰρ ὡς προσοικειούμεθα, τοῦτο αἰρετόν ἐστιν,
τὸ δὲ ὡς προσαλλοτριούμεθα, τοῦτο φευκτόν ἐστιν.

10 112. ARIST. metaph. Γ 5. 1009^b 7 ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς ζῴων ὑγιαίνουνσι τάναντία
περὶ τῶν αὐτῶν φαίνεσθαι καὶ ἡμῖν, καὶ αὐτῷ δὲ ἐκάστωι πρὸς αὐτὸν οὐ ταῦτὰ
κατὰ τὴν αἴσθησιν αἰεὶ δοκεῖν. ποῖα οὖν τούτων ἀληθῆ ἢ ψευδῆ, ἄδελον· οὐθὲν
γὰρ μᾶλλον τάδε ἢ τάδε ἀληθῆ, ἀλλ' ὁμοίως. διὸ Δ. γέ φησιν ἦτοι οὐθὲν εἶναι
ἀληθές ἢ ἡμῖν γ' ἄδελον. ὅλως δὲ διὰ τὸ ὑπολαμβάνειν φρόνησιν μὲν τὴν
15 αἴσθησιν, ταύτην δ' εἶναι ἀλλοίωσιν, τὸ φαινόμενον κατὰ τὴν αἴσθησιν ἐξ ἀνάγκης
ἀληθές εἶναι φασιν.

113. PHILOPON. de anima p. 71, 19 (zu Ar. A 2 p. 405^a 25 ff.) εἰ νοῦν ἔλεγον
κινῆσαι τὸ πᾶν, πόθεν ὅτι καὶ ψυχῇ τὴν κίνησιν οἰκεῖον εἶναι ἔλεγον; ναί, φησί·
ταῦτόν γὰρ ὑπελάμβανον εἶναι ψυχὴν καὶ νοῦν, ὥσπερ καὶ Δ. ἔχομεν οὖν τοῦτο
20 ἐναργῶς παρ' αὐτῶν εἰρημένον ὅτι ταῦτόν νοῦς καὶ ψυχὴ οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐκ συλ-
λογισμοῦ τοῦτο κατασκευάζει. ὁ μὲν γὰρ Δ., φησί, καὶ πρόδηλός ἐστι τοῦτο
βουλόμενος· ἄντικρυς γὰρ εἶπεν ὅτι τὸ ἀληθές καὶ τὸ φαινόμενον ταυτόν ἐστι,
καὶ οὐδὲν διαφέρειν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ τῇ αἰσθήσει φαινόμενον, ἀλλὰ τὸ
φαινόμενον ἐκάστωι καὶ τὸ δοκοῦν τοῦτο καὶ εἶναι ἀληθές, ὥσπερ καὶ Πρωτα- 371
25 γόρας ἔλεγε, κατὰ γε τὸν ὀρθὸν λόγον διαφερόντων, καὶ τῆς μὲν αἰσθήσεως καὶ
τῆς φαντασίας περὶ τὸ φαινόμενον ἐχούσης, τοῦ δὲ νοῦ περὶ τὴν ἀλήθειαν [vgl. B 11].
εἰ τοίνυν νοῦς μὲν περὶ τὴν ἀλήθειαν, ψυχὴ δὲ ἔχει περὶ τὸ φαινόμενον, τὸ ἀλη-
θές δὲ ταυτόν ἐστι τῷ φαινομένῳ, ὡς Δημοκρίτῳ δοκεῖ, καὶ ὁ νοῦς ἄρα ταυτόν
τῇ ψυχῇ. ὡς γὰρ ἔχει ὁ νοῦς πρὸς τὴν ἀλήθειαν, οὕτως ἡ ψυχὴ πρὸς τὸ φαινό-
30 μενον· οὐκοῦν καὶ ἐναλλάξ ὡς τὸ φαινόμενον πρὸς τὴν ἀλήθειαν, οὕτως ὁ νοῦς
πρὸς τὴν ψυχὴν. εἰ τοίνυν ταυτόν τὸ φαινόμενον καὶ τὸ ἀληθές, καὶ ὁ νοῦς
ἄρα καὶ ἡ ψυχὴ ταυτόν.

114. SEXT. VII 389 πᾶσαν μὲν οὖν φαντασίαν οὐκ (ἀν) εἴποι τις ἀληθῆ διὰ τὴν
περιτροπὴν, καθὼς ὁ τε Δ. καὶ ὁ Πλάτων ἀντιλέγοντες τῷ Πρωταγόρῃ ἐδίδασκον.
35 εἰ γὰρ πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθές, καὶ τὸ μὴ πᾶσαν φαντασίαν εἶναι ἀληθῆ
κατὰ φαντασίαν ὑφιστάμενον ἔσται ἀληθές, καὶ οὕτω τὸ πᾶσαν φαντασίαν εἶναι
ἀληθῆ γενήσεται ψεῦδος.

115. ΔΕΤ. IV 10, 5 (D. 399; πόσαι εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις) Δ. πλείους μὲν εἶναι
τὰς αἰσθήσεις τῶν αἰσθητῶν, τῷ δὲ μὴ ἀναλογίζειν [?] τὰ αἰσθητὰ τῷ πλήθει

10 ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς τῶν ζῴων ὑγιαίνουνσι τάναντία περὶ τῶν αὐτῶν A^b:
καὶ, ὑγιαίνουνσι, περὶ τῶν αὐτῶν fehlt den andern Hss., die τῶν ἄλλων nach
πολλοῖς zusetzen 11 αὐτὸν Bonitz: αὐτὸν vulgo 14 ὅλως E: ὁμοίως A^b:
ὅμως Kranz 33 (ἀν) Bekker 39 ἀναλογίζειν] die aktive Form selten und
nie intransitiv; ἀνὰ λόγον εἶναι oder ἀναλογεῖν vermutet * τῷ πλήθει] näm-
lich τῶν αἰσθήσεων; τὸ ἀληθές Hart, gewiß nicht richtig

λανθάνειν. Vgl. Lucr. IV 800 *quia tenuia sunt, nisi se contendit acute, cernere non potis est animus.* 371

116. AET. IV 10, 4 (D. 399) Δ. πλείους εἶναι αἰσθήσεις [nämlich τῶν πέντε s. B 11], περὶ τὰ ἄλογα ζῶια καὶ περὶ τοὺς σοφοὺς καὶ περὶ τοὺς θεοὺς. Vgl. 5 Simpl. de anima p. 173, 7. S. 55 A 79, 13 B 4.

117. — IV 4, 7 (D. 390) ὁ δὲ Δ. πάντα μετέχειν φησὶ ψυχῆς ποιᾶς, καὶ τὰ νεκρὰ τῶν σωμάτων, διότι αἰεὶ διαφανῶς τινος θερμοῦ καὶ αἰσθητικοῦ μετέχει τοῦ πλείονος διαπνεομένου [vgl. 9, 20]. ALEX. TOP. 21, 21 τὰ νεκρὰ τῶν σωμάτων αἰσθάνεται, ὡς ὤϊετο Δ. Vgl. A 160.

118. Cic. epist. xv 16, 1 (an Cassius) *fit enim nescio qui, ut quasi coram adesse videre, cum scribo aliquid ad te, neque id* κατ' εἰδῶλων φαντασίας, *ut dicunt tui amici novi qui putant etiam* διανοητικὰς φαντασίας *spectris Catianis excitari — nam, ne te fugiat, Catius Insuber Epicurius, qui nuper est mortuus, quae ille Gargettius et iam ante D.* εἰδῶλα, *hic 'spectra' nominat — his autem spectris etiamsi oculi possint feriri, quod velis (nolis) ipsa incurrunt, animus qui possit, ego non video: doceas tu me oportebit, cum salvus veneris, in meane potestate sit spectrum tuum, ut simulac mihi conlubitum sit de te cogitare, illud occurrat, neque solum de te, qui mihi haeres in medullis, sed si insulam Britanniam coepero cogitare, eius* εἰδῶλον *mihi advolabit ad pectus.*

119. ARIST. de sens. 4. 442^a 29 Δ. δὲ καὶ οἱ πλείστοι τῶν φυσιολόγων, ὅσοι λέγουσι περὶ αἰσθήσεως, ἀτοπώτατόν τι ποιοῦσιν· πάντα γὰρ τὰ αἰσθητὰ ἅπτα ποιοῦσιν. καίτοι εἰ οὕτω τοῦτ' ἔχει, δηλὸν ὡς καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ἐκάστη ἀφή τίς ἐστίν. THEOPHR. de caus. pl. VI 1, 2 αὐτὸ γὰρ τοῦτο πρῶτον ἔχει τινὰ σκέψιν, πότερον γὰρ τοῖς πάθεισιν τοῖς κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἀποδοτέον ἢ ὥσπερ Δ. τοῖς σχήμασιν ἔξ ὧν ἕκαστοι.

120. SIMPL. de caelo p. 564, 24 Δ. δέ, ὡς Θεόφραστος ἐν τοῖς Φυσικοῖς [fr. 13. D. 491] ἰστορεῖ, ὡς ἰδιωτικῶς ἀποδιδόντων τῶν κατὰ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὰ τοιαῦτα αἰτιολογούντων ἐπὶ τὰς ἀτόμους ἀνέβη, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι ἐπὶ τὰ ἐπίπεδα νομίζοντες τὰ σχήματα αἷτια καὶ τὰ μεγέθη τῆς θερμότητος καὶ τῆς ψύξεως· τὰ μὲν γὰρ διακριτικὰ καὶ διαιρετικὰ θερμότητος συναίσθησιν παρέχεσθαι, τὰ δὲ συγκριτικὰ καὶ πιλητικὰ ψύξεως.

121. ARIST. de sens. 2. 438^a 5 Δ. δ' ὅτι μὲν ὕδωρ εἶναι φησι [nämlich ὡς 372 ὁρῶμεν], λέγει καλῶς, ὅτι δ' οἶεται τὸ ὁρᾶν εἶναι τὴν ἔμφασιν οὐ καλῶς . . . ἀλλὰ καθόλου περὶ τῶν ἐμφαινόμενων καὶ ἀνακλάσεως οὐδέν πω δηλὸν ἦν, ὡς 35 εἰκεν. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ μὴ ἐπελθεῖν αὐτῷ ἀπορήσαι, διὰ τί ὁ ὀφθαλμὸς ὁρᾷ μόνον, τῶν δ' ἄλλων οὐδέν, ἐν οἷς ἐμφαίνεται τὰ εἰδῶλα.

122. — de anima B 7. 419^a 15 οὐ γὰρ καλῶς τοῦτο λέγει Δ. οἰόμενος εἰ γένοιτο κενὸν τὸ μεταξὺ, ὁρᾶσθαι ἂν ἀκριβῶς, εἰ μύρμηξ ἐν τῷ οὐρανῷ εἴη.

123. — de gener. et corr. A 2. 316^a 1 διὸ καὶ χροῖαν οὐ φησιν [Demokr.] 40 εἶναι· τροπῇ γὰρ χρωματίζεσθαι.

3 vgl. Rohde *Kl. Schr.* I 220 A. Die seine Auffassung bestätigende Stelle des Simpl. scheint auf Demokrits Lehre anzuspitzen 7 διαφανῶς] vgl. * *Herm.* 13, 4 11 εἰδῶλων] εἰδῶν M 15 (nolis) H. A. Koch *incurrunt* FHD: *currunt* M: *occurrunt* Victorius nach Z. 18 24 γὰρ] vgl. Ind. z. Dox. 39 χροῖαν FH, schwerlich Überrest des Dialekts

124. Αἲτ. ι 15, 11 (D. 314) οἱ δὲ τὰ ἄτομα, πάντα συλλήβδην ἄχροα, ἐξ ἀποίων 372
δὲ τῶν λόγῳ θεωρητῶν τὰς αἰσθητὰς ἀποφαίνονται γίνεσθαι ποιότητας.

125. — ι 15, 8 (D 314) Δ. φύσει μὲν μηδὲν εἶναι χρώμα· τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα
ἄποια, τὰ τε ναστὰ καὶ τὸ κενόν· τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν συγκρίματα κεχρώσθαι δια-
5 ταγῇι τε καὶ ῥυθμῳι καὶ προτροπῇι, ὧν ἡ μὲν ἐστὶ τάξις ὁ δὲ σχῆμα ἡ δὲ
θέσις· παρὰ ταῦτα γὰρ αἱ φαντασίαι. τούτων δὲ τῶν πρὸς τὴν φαντασίαν χρω-
μάτων τέτταρες αἱ διαφοραί, λευκοῦ μέλανος ἐρυθροῦ ὤχροῦ.

126. ARIST. de sens. 4 p. 442^b 11 τὸ γὰρ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν τὸ μὲν τραχύ
φησιν [Demokr.] εἶναι τὸ δὲ λείον, εἰς δὲ τὰ σχήματα ἀνάγει τοὺς χυμούς. Vgl.
10 A 135 (π 44, 1 ff.).

127. SCHOL. DIONYS. THRAC. p. 482, 13 Hilg. ὁ δὲ Ἐπίκουρος καὶ ὁ Δ. καὶ οἱ
Στωικοὶ σῶμά φασι τὴν φωνήν.

128. Αἲτ. ιν 19, 13 (D. 408; περὶ φωνῆς, vermutlich aus Poseidonios) Δ. καὶ
τὸν ἀέρα φησὶν εἰς ὁμοιοσχήμονα θρύπτεσθαι σώματα καὶ συγκαλινδεῖσθαι
15 τοῖς ἐκ τῆς φωνῆς θραύσμασι. 'κολοῖδς' γὰρ 'παρὰ κολοῖον ἰζάνει' καὶ 'ὥς αἰεὶ
τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὥς τὸν ὁμοῖον' [p 218]. καὶ γὰρ ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς αἱ ὅμοιαι
ψῆφοι κατὰ τοὺς αὐτοὺς τόπους ὀρῶνται κατ' ἄλλο μὲν αἱ σφαιροειδεῖς, κατ'
ἄλλο δὲ αἱ ἐπιμήκεις· καὶ ἐπὶ τῶν κοσκινευόντων δὲ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναλίζειται τὰ
ὁμοιοσχήμονα, ὥστε χωρὶς εἶναι τοὺς κυάμους καὶ ἐρεβίνθους. ἔχει δ' ἂν τις
20 πρὸς τούτους εἰπεῖν· πῶς ὀλίγ' ἂν θραύσματα πνεύματος μυριάνδρον ἐκπληροῖ
θέατρον; Vgl. B 164.

129. THEOPHR. de caus. plant. vi 1, 6 Δ. δὲ σχῆμα περιτιθεῖς ἐκάστωι [sc. χυμῳι]
γλυκὺν μὲν τὸν στρογγύλον καὶ εὐμεγέθη ποιεῖ. στρυφνὸν δὲ τὸν μεγαλόσχημον
τραχύν τε καὶ πολυγώνιον καὶ ἀπεριφερῆ. ὀξὺν δὲ κατὰ τοῦνομα τὸν ὀξὺν τῷ ὄγκῳ
25 καὶ γωνοειδῆ καὶ κάμπυλον καὶ λεπτὸν καὶ ἀπεριφερῆ. δριμὺν δὲ τὸν περιφερῆ
καὶ λεπτὸν καὶ γωνοειδῆ καὶ κάμπυλον. ἄλμυρόν δὲ τὸν γωνοειδῆ καὶ εὐμεγέθη
καὶ σκολιὸν καὶ ἰσοσκελῆ. πικρὸν δὲ τὸν περιφερῆ καὶ λείον ἔχοντα σκολιότητα
μέγεθος δὲ μικρόν. λιπαρὸν δὲ τὸν λεπτὸν καὶ στρογγύλον καὶ μικρόν [vgl.
A 135 § 67].

30 130. — — vi 2, 1 [Polemik gegen Demokrit] τάχα δ' ἂν δόξειεν, ὥσπερ
ἐλέχθη, καὶ ταῦτα ἐκείνων εἶναι χάριν· αὐτῶν γὰρ τῶν δυνάμεων οὕτως ἀποδιδούς
<τὰς διαφοράς> οἶται τὰς αἰτίας ἀποδιδόναι, δι' ἧς ὁ μὲν στύφει καὶ ξηραίνει
καὶ πήγνυσιν, ὁ δὲ λεαίνει καὶ ὁμαλύνει καὶ καθίστησιν, ὁ δὲ ἐκκρίνει καὶ διαχεῖ
καὶ ἄλλο τι τοιοῦτο δρᾶι. πλὴν ἴσως ἐκεῖνα ἂν τις ἐπιζητήσει περὶ τούτων,

3 φύσιν Hss.: verb. Meineke 4 ποιά Hss.: verb. Heeren ναστὰ*:
μεστὰ Hss. κέχρωσται Hss.: verb. Canter 5 τροπῇι nach A 123 Meineke.
προ ist wohl nur Dittographie ὁ Meineke: ἡ P: fehlt F 7 ὤχροῦ] ionisch
statt χλωροῦ (auch umgekehrt s. Gal. xv 554 K.), später auch vulgär [Arist.] 615^b 32.
932^a 31 13 nicht Theophrast, sondern, wie die Zitate und der blumige Stil
(Z. 20) zeigen, verm. aus Poseidonios 15 κολοῖδς κτλ.] vgl. [Ar.] Eth. magn.
B 11. 1208^b 9 (Sternbach *Eos* xvii 36 ff.) 18 κοσκινευομένων Burchard nach
B 165, oder ὑπὸ τῶν 20 ὀλίγ' ἂν*: ὀλίγα Hss. 26 γωνοειδῆ|γωνοειδῆ hier
die Hss. Über die von γῶνος gebildete, wohl demokriteische Form s. Dox. 517, 22
[A 135 § 19] 29 Es fehlt in der Reihe δριμύ δὲ vgl. A 135 § 67 mit Anm.
31 ταῦτα Schneider: οὗτος (οὔτως) Hss. 32 < > * 34 περὶ*: παρὰ Hss.

ὥστε καὶ τὸ ὑποκείμενον ἀποδιδόναι ποῖόν τι. δεῖ γὰρ εἰδέναι μὴ μόνον τὸ 372
 ποιοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ πάσχον, ἅλως τ' εἰ καὶ μὴ πᾶσιν ὁ αὐτὸς [sc. χυμὸς]
 ὁμοίως φαίνεται· καθάπερ φησίν. οὐθὲν γὰρ κωλύει τὸν ἡμῖν γλυκὺν ἐτέροις
 τισὶ τῶν ζώων εἶναι πικρὸν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ὁμοίως.

- 5 131. THEOPHR. d. c. pl. vi 2,3 ἄτοπον δὲ κἀκεῖνο τοῖς τὰ σχήματα λέγουσιν ἢ τῶν 373
 ὁμοίων διαφορὰ κατὰ μικρότητα καὶ μέγεθος εἰς τὸ μὴ τὴν αὐτὴν ἔχειν δύναμιν.
 οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς μορφῆς ἀλλὰ τῶν ὄγκων αἱ δυνάμεις, οὐς εἰς μὲν τὸ διαβιάσασθαι
 καὶ ἀπλῶς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον τάχ' ἂν τις ἀποδοῇ, εἰς δὲ τὸ μὴ ταῦτὸ
 δύνασθαι μηδὲ ποιεῖν οὐκ εὐλογον, ἐπεὶ ἐν τοῖς σχήμασιν αἱ δυνάμεις. εἰ γὰρ
 10 ὁμοιόσχημα ταῦτα, ταῦτ' ἂν εἴη τὸ ὑπάρχον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις.

132. — — vi 7,2 Δημοκρίτῳ μὲν γε πῶς ποτε ἔξ ἀλλήλων ἢ γένεσις [sc.
 τῶν χυμῶν], ἀπορήσειεν ἂν τις. ἀνάγκη γὰρ ἢ τὰ σχήματα μεταρρυθμίζεσθαι καὶ
 ἐκ σκαληνῶν καὶ ὀξυγωνίων περιφερῇ γίνεσθαι, ἢ πάντων ἐνυπαρχόντων οἶον τῶν
 τε τοῦ στρυφνοῦ καὶ ὀξέος καὶ γλυκέος τὰ μὲν ἐκκρίνεσθαι (τὰ ἐκάστων πρότερον)
 15 ὄντ' αἰεὶ, τὰ δ' οἰκεία καθ' ἕκαστον, θάτερα δὲ ὑπομένειν, ἢ τρίτον τὰ μὲν ἐξιέναι
 τὰ δ' ἐπεισίναι. ἐπεὶ δ' ἀδύνατον μετασχηματίζεσθαι (τὸ γὰρ ἄτομον ἀπαθές),
 λοιπὸν τὰ μὲν εἰσίναι τὰ δ' ἐξιέναι (ἢ τὰ μὲν ὑπομένειν τὰ δ' ἐξιέναι). ἄμφω
 δὲ ταῦτα ἄλογα· προσαποδοῦναι γὰρ δεῖ καὶ τί τὸ ἐργαζόμενον ταῦτα καὶ ποιοῦν.

133. — de odor. 64 τί δή ποτε Δ. τοὺς μὲν χυμοὺς πρὸς τὴν γεῦσιν ἀπο-
 20 δίδωσι, τὰς δ' ὁσμάς καὶ τὰς χροάς οὐχ ὁμοίως πρὸς τὰς ὑποκειμένας αἰσθήσεις;
 ἔδει γὰρ ἐκ τῶν σχημάτων.

134. SEXT. Pyrrh. h. ii 63 ἐκ τοῦ τὸ μέλι τοῖσδε μὲν πικρὸν τοῖσδε δὲ γλυκὺν
 φαίνεσθαι ὁ μὲν Δ. ἔφη μήτε γλυκὺ αὐτὸ εἶναι μήτε πικρὸν.

135. THEOPHR. de sens. 49 ff. (D 513) (49) Δ. δὲ περὶ μὲν αἰσθήσεως οὐ
 25 διορίζει, πότερα τοῖς ἐναντίοις ἢ τοῖς ὁμοίοις ἐστίν. εἰ μὲν γὰρ (τῷ) ἀλλοιοῦσθαι
 ποιεῖ τὸ αἰσθάνεσθαι, δόξειεν ἂν τοῖς διαφόροις· οὐ γὰρ ἀλλοιοῦσθαι τὸ ὅμοιον ὑπὸ
 τοῦ ὁμοίου· πάλιν δ' (εἰ) τὸ μὲν αἰσθάνεσθαι καὶ ἀπλῶς ἀλλοιοῦσθαι (τῷ) πάσχειν,
 ἀδύνατον δέ, φησί, τὰ μὴ ταῦτ' ἀσχεῖν, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ὄντα ποιῆι οὐχ (ἢ)
 ἕτερα ἀλλ' ἢ ταυτὸν τι ὑπάρχει, τοῖς ὁμοίοις. διὸ περὶ μὲν τούτων ἀμφοτέρως
 30 ἐστὶν ὑπολαβεῖν. περὶ ἐκάστης δ' ἤδη τούτων ἐν μέρει πειράται λέγειν.

- (50) ὁρᾶν μὲν οὖν ποιεῖ τῇ ἐμφάσει· ταύτην δὲ ἰδίως λέγει· τὴν γὰρ ἔμφασιν
 οὐκ εὐθὺς ἐν τῇ κόρῃ γίνεσθαι, ἀλλὰ τὸν ἀέρα τὸν μεταξὺ τῆς ὀψεως καὶ τοῦ
 ὀρωμένου τυποῦσθαι συσσελλόμενον ὑπὸ τοῦ ὀρωμένου καὶ τοῦ ὀρώντος· ἅπαντος
 γὰρ αἰεὶ γίνεσθαι τινα ἀπορροήν· ἔπειτα τοῦτον στερεὸν ὄντα καὶ ἀλλόχρων ἐμ-
 35 φαίνεσθαι τοῖς ὁμμασιν ὕγρασις· καὶ τὸ μὲν πυκνὸν οὐ δέχεσθαι τὸ δ' ὑγρὸν
 διείναι. διὸ καὶ τοὺς ὑγροὺς τῶν σκληρῶν ὀφθαλμῶν ἀμείνους εἶναι πρὸς τὸ
 ὁρᾶν, εἰ ὁ μὲν ἔξω χιτῶν ὡς λεπτότατος καὶ πυκνότατος εἴη, τὰ δ' ἐντὸς ὡς

1 εἰδέναι V: εἶναι Ald. 10 ὁμοιόσχημα ταῦτα*: ὁμοιοσχήματα Hss.: ὁμοιο-
 σχήματα Ald. [14 ff. Herstellung nach VM (s. Schneider v 132). Vor τὰ μὲν
 ἐκκρίνεσθαι scheint in den Hss. ἢ τὰ μὲν ἐξιέναι zu stehen τὰ τῶν πρότερον αἰεὶ
 VM: verb. * 17 ()*, ähnlich bereits Schneider a. O. 25 (τῷ) Camotius
 27 (εἰ) Wimmer (τῷ) Philippson 28 τὰ Zeller: τῷ P: τὸ F καὶ
 ἕτερα ὄντα ποιεῖν οὐχ ἕτερα, ἀλλ' ἢ ταυτὸν τι πάσχει PF: verb. nach Ar. de gen.
 et corr. A 7. 323^b 13 [55 A 63] * 29 διὸ Camotius: διὰ PF τούτων Bur-
 chard: τῶν PF

- μάλιστα σομφὰ καὶ κενὰ πυκνῆς καὶ ἰσχυρᾶς σαρκός, μεστὰ δὲ ἱκμάδος παχείας 373
 τε καὶ λιπαρᾶς, καὶ αἱ φλέβες (αἱ) κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς εὐθείαι καὶ ἀνικμοί, ὡς
 ὁμοσχημονεῖν τοῖς ἀποτυπουμένοις· τὰ γὰρ ὁμόφυλα μάλιστα ἕκαστον γνω-
 5 ρίζειν. (51) πρῶτον μὲν οὖν ἄτοπος ἡ ἀποτύπωσις ἡ ἐν τῷ ἀέρι. δεῖ γὰρ ἔχειν
 πυκνότητα καὶ μὴ θρύπτεσθαι τὸ τυπούμενον, ὥσπερ καὶ αὐτὸς λέγει παραβάλλων
 τοιαύτην εἶναι τὴν ἐντύπωσιν οἶον εἰ ἐκμάξεϊας εἰς κηρόν. ἔπειτα μᾶλλον
 ἐν ὕδατι τυποῦσθαι δυνατὸν ὅσῳ πυκνότερον· ἦττον δὲ ὁράται, καίτοι προσῆκε
 μᾶλλον. ὅλως δὲ ἀπορροῇν ποιοῦντα τῆς μορφῆς ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ τῶν εἰδῶν
 10 τί δεῖ τὴν ἀποτύπωσιν ποιεῖν; αὐτὰ γὰρ ἐμφαίνεται τὰ εἰδῶλα. (52) εἰ δὲ δὴ
 τοῦτο συμβαίνει καὶ ὁ ἀὴρ ἀπομάττεται καθάπερ κηρὸς ὠθεύμενος καὶ πυκνού-
 μενος, πῶς καὶ ποία τις ἡ ἔμφρασις γίνεται; δῆλον γὰρ ὡς ἀντιπρόσωπος (ὁ)
 τύπος ἔσται τῷ ὀρωμένῳ καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. τοιοῦτου δ' ὄντος ἀδύνατον
 ἐξ ἐναντίας ἔμφρασιν γίνεσθαι μὴ στραφέντος τοῦ τύπου. τοῦτο δ' ὑπὸ τίνος
 15 ἔσται καὶ πῶς δεικτέον· οὐχ οἷον τε γὰρ ἄλλως γίνεσθαι τὸ ὁρᾶν. ἔπειτα ὅταν
 ὁράται πλείονα κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, πῶς ἐν τῷ αὐτῷ ἀέρι πλείους ἔσσονται 374
 τύποι; καὶ πάλιν πῶς ἀλλήλους ὁρᾶν ἐνδέχεται; τοὺς γὰρ τύπους ἀνάγκη συμ-
 βάλλειν ἑαυτοῖς, ἐκάτερον ἀντιπρόσωπον ὄντα ἀφ' ὧν ἔστιν. ὥστε τοῦτο ζητησὶν
 ἔχει. (53) καὶ πρὸς τούτῳ διὰ τί ποτε ἕκαστος αὐτὸς αὐτὸν οὐχ ὁρᾷ; καθά-
 20 περ γὰρ τοῖς τῶν πέλας ὄμμασιν οἱ τύποι καὶ τοῖς ἑαυτῶν ἐμφαίνονται· ἂν, ἄλλως
 τε καὶ εἰ εὐθὺς ἀντιπρόσωποι κείνται καὶ ταῦτο συμβαίνει πάθος ὥσπερ ἐπὶ τῆς
 ἡχοῦς. ἀνακλᾶσθαι γὰρ φησὶ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν φθεγξάμενον τὴν φωνήν. ὅλως
 δὲ ἄτοπος ἡ τοῦ ἀέρος τύπωσις. ἀνάγκη γὰρ ἐξ ὧν λέγει πάντα ἐναποτυποῦσθαι
 τὰ σώματα καὶ πολλὰ ἐναλλάττειν, ὃ καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἐμπόδιον ἂν εἴη καὶ
 25 ἄλλως οὐκ εὐλογον. ἔτι δὲ εἴπερ ἡ τύπωσις διαμένει, καὶ μὴ φανερῶν [ὄντων]
 μὴδὲ πλησίον ὄντων τῶν σωματικῶν ἔχρῃν ὁρᾶν εἰ καὶ μὴ νύκτωρ, ἀλλὰ μεθ'
 ἡμέραν. καίτοι τοὺς γε τύπους οὐχ ἦττον εἰκὸς διαμένειν νυκτός, ὅσῳ ἐμψυχό-
 30 τερος ὁ ἀήρ· (54) ἀλλ' ἴσως τὴν ἔμφρασιν ὁ ἥλιος ποιεῖ [καὶ] τὸ φῶς ὥσπερ
 (ἀκτῖνα) ἐπιφέρων ἐπὶ τὴν ὄψιν, καθάπερ ἔοικε βούλεσθαι λέγειν. ἐπεὶ τό γε τὸν
 ἥλιον ἀπωθοῦντα ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἀποπληττόμενον πυκνοῦν τὸν
 35 ἀέρα, καθάπερ φησὶν, ἄτοπον· διακρίνει γὰρ πέφυκε μᾶλλον. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ
 μὴ μόνον τοῖς ὄμμασιν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι μεταδιδόναι τῆς αἰσθήσεως.
 φησὶ γὰρ διὰ τοῦτο κενότητα καὶ ὑγρότητα ἔχειν δεῖν τὸν ὀφθαλμόν, ἵν' ἐπὶ
 πλέον δέχεται καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι παραδιδῶι. ἄλογον δὲ καὶ τὸ μάλιστα μὲν

1 ἰσχυρᾶς Hss.: στιφρᾶς Usener μεστὰ*: ἔτι Hss. 2 (αἱ)* 2. 3 ὡς
 ὁμοσχημονεῖν*: καὶ μὴ εὐσχημονεῖν PF: καὶ ὁμοιοσχημονοῖεν Schneider, vgl.
 A 128 (ii 39, 14. 19) 5 θρύπτεσθαι] vgl. ebend. (ii 39, 14) τυπούμενον Zeller:
 πυκνούμενον PF 6 κηρόν Burchard: σκληρόν PF 7 ὁρᾶσθαι PF: verb.
 Wimmer 8 εἰδῶν PF (wie Arist. phys. A 2. 184^b 21 von den Atomen des
 Demokrit sagt τὸ γένος ἓν, σχήματι δὲ ἡ εἶδει διαφερούσας): εἰδύλων [vgl. zu
 A 118] Schneider 9 τί δὴ τ. ἀ. ποιεῖ, αὐτῷ γὰρ ἐμφαίνει τῷ τὰ εἰδῶλα Hss.:
 verb. Schneider 11 ἀντιπρόσωπος (nach Z. 17. 20)*: ἐπὶ προσώπου Hss. (ὁ)
 Schneider 17 ἂν πρόσωπον Hss.: verb. Stephanus 19 καὶ τοι γε αὐτῶν:
 verb. nach Schneider* 24 [ὄντων] Schneider 26 ἐμψυχότερος PF (vgl.
 A 106?): ἐμψυχρότερος Wimmer 27 [καὶ] Kranz 28 (ἀκτῖνα)* 29 ἥλιον
 ἀπωθοῦντα Schneider: ὅτι ἀπωθοῦντα PF ἀποπληττόμενον PF: verb. Usener,
 vgl. [Ar.] 899^b 24 πυκνόν PF: verb. Schneider

ὁρᾶν φάναι τὰ ὁμόφυλα, τὴν δὲ ἔμφασιν ποιεῖν τοῖς ἀλλόχρωσιν ὡς οὐκ ἐμ- 374
φαινομένων τῶν ὁμοίων. τὰ δὲ μεγέθη καὶ τὰ διαστήματα πῶς ἐμφαίνεται, καί-
περ ἐπιχειρήσας λέγειν οὐκ ἀποδίδωσιν. (55) περὶ μὲν οὖν ὅψεως ἰδίως ἔνια
βουλούμενος λέγειν πλείω παραδίδωσι ζήτησιν.

- 5 τὴν δ' ἀκοὴν παραπλησίως ποιεῖ τοῖς ἄλλοις. εἰς γὰρ τὸ κενὸν ἐμπίπτοντα
τὸν ἀέρα κίνησιν ἐμποιεῖν, πλὴν ὅτι κατὰ πᾶν μὲν ὁμοίως τὸ σῶμα εἰσιέναι, μά-
λιστα δὲ καὶ πλείστον διὰ τῶν ὤτων, ὅτι διὰ πλείστου τε κενοῦ διέρχεται καὶ
ἥκιστα διαμύμνει. διὸ καὶ κατὰ μὲν τὸ ἄλλο σῶμα οὐκ αἰσθάνεσθαι, ταύτῃ δὲ
μόνον. ὅταν δὲ ἐντὸς γένηται, σκίδνασθαι διὰ τὸ τάχος· τὴν γὰρ φωνὴν εἶναι
10 πυκνουμένου τοῦ ἀέρος καὶ μετὰ βίας εἰσιόντος. ὥσπερ οὖν ἐκτὸς ποιεῖ τῇ
ἀφῇ τὴν αἴσθησιν, οὕτω καὶ ἐντός. (56) δεῦτατον δ' ἀκούειν, εἰ δὲ μὲν ἔξω
χιτῶν εἴη πυκνός, τὰ δὲ φλεβία κενὰ καὶ ὡς μάλιστα ἄνικμα καὶ εὐτρητα κατὰ
τε τὸ ἄλλο σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς ἀκοάς, ἔτι δὲ τὰ ὅσα πυκνὰ καὶ ὁ
ἐγκέφαλος εὐκρατος καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ὡς ξηρότατον· ἀθρόον γὰρ ἂν οὕτως
15 εἰσιέναι τὴν φωνὴν ἅτε διὰ πολλοῦ κενοῦ καὶ ἀνίκμου καὶ εὐτρήτου εἰσιούσαν,
καὶ ταχὺ σκίδνασθαι καὶ ὁμαλῶς κατὰ τὸ σῶμα καὶ οὐ διεκρίπτειν ἔξω.
(57) τὸ μὲν οὖν ἀσαφῶς ἀφορίζειν ὁμοίως ἔχει τοῖς ἄλλοις. ἄτοπον δὲ καὶ ἴδιον
(τὸ) κατὰ πᾶν τὸ σῶμα τὸν ψόφον εἰσιέναι, καὶ ὅταν εἰσέλθῃ διὰ τῆς ἀκοῆς
διαχεῖσθαι κατὰ πᾶν, ὥσπερ οὐ ταῖς ἀκοαῖς, ἀλλ' ὅλῳ τῷ σώματι τὴν αἴσθησιν
20 οὔσαν. οὐ γὰρ κἂν συμπάσῃ τι τῇ ἀκοῇ, διὰ τοῦτο καὶ αἰσθάνεται. πάσαις
γὰρ τοῦτό γε ὁμοίως ποιεῖ, καὶ οὐ μόνον ταῖς αἰσθήσεσιν, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ.
καὶ περὶ μὲν ὅψεως καὶ ἀκοῆς οὕτως ἀποδίδωσι, τὰς δὲ ἄλλας αἰσθήσεις σχεδὸν
ὁμοίως ποιεῖ τοῖς πλείστοις. (58) περὶ δὲ τοῦ φρονεῖν ἐπὶ τοσοῦτον εἵρηκεν
ὅτι γίνεται συμμέτρως ἐχούσης τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν κρῆσιν· ἔαν δὲ
25 περιθερμός τις ἢ περιψυχρός γένηται, μεταλλάττειν φησί. δι' ὃ τι καὶ τοὺς πα-
λαιούς καλῶς τοῦθ' ὑπολαβεῖν ὅτι ἐστὶν ἄλλο φρονεῖν. ὥστε φανερόν, ὅτι τῇ
κράσει τοῦ σώματος ποιεῖ τὸ φρονεῖν, ὅπερ ἴσως αὐτῷ καὶ κατὰ λόγον ἐστὶ
σῶμα ποιοῦντι τὴν ψυχὴν. αἱ μὲν οὖν περὶ αἰσθήσεως καὶ τοῦ φρονεῖν δόξαι σχεδὸν
αὐταὶ καὶ τοσαῦτα τυγχάνουσιν οὔσαι παρὰ τῶν πρότερον.
- 30 (59) περὶ δὲ τῶν αἰσθητῶν, τίς ἡ φύσις καὶ ποῖον ἕκαστόν ἐστιν, οἱ μὲν 375
ἄλλοι παραλείπουσιν. τῶν μὲν γὰρ ὑπὸ τὴν ἀφῆν περὶ βαρέος καὶ κούφου καὶ
θερμοῦ καὶ ψυχροῦ λέγουσιν, οἷον ὅτι τὸ μὲν μανὸν καὶ λεπτὸν θερμόν, τὸ δὲ
πυκνὸν καὶ παχὺ ψυχρόν, ὥσπερ Ἀναξαγόρας διαιρεῖ τὸν ἀέρα καὶ τὸν αἰθέρα.
σχεδὸν δὲ καὶ τὸ βαρὺ καὶ τὸ κοῦφον τοῖς αὐτοῖς καὶ ἔτι ταῖς ἄνω καὶ κάτω
35 φοραῖς, καὶ πρὸς τούτοις περὶ τε φωνῆς ὅτι κίνησις τοῦ ἀέρος, καὶ περὶ ὁσμῆς
ὅτι ἀπορροή τις. Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ περὶ τῶν χρωμάτων, καὶ ὅτι τὸ μὲν λευκὸν
τοῦ πυρὸς τὸ δὲ μέλαν τοῦ ὕδατος [21 A 69a. B 94]. οἱ δ' ἄλλοι τοσοῦτον μόνον,

2 ὁμοίων Vossianus: ὁμοίως PF φαίνεται PF: verb. Philippson 3 οὐκ
Schneider: πῶς PF; vielleicht (φαύλως) πως oder ἀσαφῶς * 11 οὕτω (τῇ
ἀκοῇ) Schneider δεῦτατα * Dox. 12 ἄνικμα P: ἔνικμα F 13 τε] δὲ PF

14 ἂν PF: tilgte Vossian. 16 οὐ διεκρίπτειν *: οὐδὲ ἐκρίπτειν PF
17 σαφῶς PF: verb. * ἴδιον Zeller: δι' ὧν PF 18 (τὸ) * 20 οὐ Schnei-
der: εἰ PF καὶ συμπάσχει PF: verb. * αἰσθάνεσθαι PF: verb. Schneider

23 ὁμοίας PF: verb. Stephanus 24 κατὰ τὴν κρῆσιν *: μετὰ τὴν κίνησιν PF
(κατὰ τὴν κρᾶσιν Schneider) 26 ἄλλοφρονεῖν] vgl. II 35, 27 29 [παρὰ] Usener

34 ἔτι Schneider: ἐπὶ PF 35 φωνῶν (compend.) PF: verb. *

ὅτι τό τε λευκὸν καὶ τὸ μέλαν ἀρχαί, τὰ δ' ἄλλα μειγνυμένων γίνεταί τούτων. 375
καὶ γὰρ Ἀναξαγόρας ἀπλῶς εἶρηκε περὶ αὐτῶν. (60) Δ. δὲ καὶ Πλάτων ἐπὶ
πλείστον εἰσιν ἡμέτεροι, καθ' ἕκαστον γὰρ ἀφορίζουσι· πλὴν ὁ μὲν οὐκ ἀποστε-
ρῶν τῶν αἰσθητῶν τὴν φύσιν, Δ. δὲ πάντα πάθη τῆς αἰσθήσεως ποιῶν. ποτέρων
5 μὲν οὖν ἔχει τάληθές οὐκ ἂν εἴη λόγος. ἐφ' ὅσον δὲ ἐκάτερος ἥπται καὶ πῶς
ἀφώρικε πειραθῶμεν ἀποδοῦναι, πρότερον εἰπόντες τὴν ὅλην ἐφοδὸν ἐκατέρου.
Δ. μὲν οὖν οὐχ ὁμοίως λέγει περὶ πάντων, ἀλλὰ τὰ μὲν τοῖς μεγέθεσι, τὰ δὲ
τοῖς σχήμασιν, ἔνια δὲ τάξει καὶ θέσει διορίζει. Πλάτων δὲ σχεδὸν ἅπαντα πρὸς
τὰ πάθη καὶ τὴν αἴσθησιν ἀποδίδωσιν. ὥστε δόξειεν ἂν ἐκάτερος ἐναντίως τῇ
10 ὑποθέσει λέγειν. (61) ὁ μὲν γὰρ πάθη ποιῶν τῆς αἰσθήσεως καθ' αὐτὰ διορίζει
τὴν φύσιν· ὁ δὲ καθ' αὐτὰ ποιῶν ταῖς οὐσίαις πρὸς τὰ πάθη τῆς αἰσθήσεως ἀπο-
δίδωσι.

βαρὺ μὲν οὖν καὶ κοῦφον τῷ μεγέθει διαιρεῖ Δ· εἰ γὰρ διακριθεῖ καθ'
ἐν ἕκαστον, εἰ καὶ κατὰ σχῆμα διαφέρει, σταθμὸν ἂν ἐπὶ μεγέθει τὴν φύσιν
15 ἔχειν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐν γε τοῖς μεικτοῖς κουφότερον μὲν εἶναι τὸ πλεόν ἔχον
κενόν, βαρύτερον δὲ τὸ ἔλαττον. ἐν ἐνίοις μὲν οὕτως εἶρηκεν. (62) ἐν ἄλλοις
δὲ κοῦφον εἶναι φησιν ἀπλῶς τὸ λεπτόν. παραπλησίως δὲ καὶ περὶ σκληροῦ καὶ
μαλακοῦ. σκληρὸν μὲν γὰρ εἶναι τὸ πυκνόν, μαλακὸν δὲ τὸ μανόν, καὶ τὸ μᾶλλον
δὲ καὶ ἥττον καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ λόγον. διαφέρειν δέ τι τὴν θέσιν καὶ τὴν ἐν-
20 ἀπόληψιν τῶν κενῶν τοῦ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ καὶ βαρέος καὶ κοῦφου. διὸ
σκληρότερον μὲν εἶναι σίδηρον, βαρύτερον δὲ μόλυβδον· τὸν μὲν γὰρ σίδηρον
ἀνωμάλως συγκεῖσθαι καὶ τὸ κενὸν ἔχειν πολλαχῇ καὶ κατὰ μεγάλα, πεπυκνῶσθαι
δὲ κατὰ ἔνια, ἀπλῶς δὲ πλεόν ἔχειν κενόν. τὸν δὲ μόλυβδον ἔλαττον ἔχοντα
κενὸν ὁμαλῶς συγκεῖσθαι (καὶ) κατὰ πᾶν ὁμοίως· διὸ βαρύτερον μὲν, μαλακώτερον
25 δ' εἶναι τοῦ σιδήρου. (63) περὶ μὲν (οὖν) βαρέος καὶ κοῦφου καὶ σκληροῦ καὶ
μαλακοῦ ἐν τούτοις ἀφορίζει. τῶν δὲ ἄλλων αἰσθητῶν οὐδενὸς εἶναι φύσιν, ἀλλὰ
πάντα πάθη τῆς αἰσθήσεως ἀλλοιουμένης, ἐξ ἧς γίνεσθαι τὴν φαντασίαν. οὐδὲ
γὰρ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ φύσιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ τὸ σχῆμα μεταπίπτον
ἐργάζεσθαι καὶ τὴν ἡμετέραν ἀλλοίωσιν· ὃ τι γὰρ ἂν ἄθρουν ἦι, τοῦτ' ἐνισχύειν
30 ἐκάστωι, τὸ δ' εἰς μακρὰ διανενημένον ἀναίσθητον εἶναι. σημειὸν δ' ὥς οὐκ εἰσὶ
φύσει τὸ μὴ ταῦτα πᾶσι φαίνεσθαι τοῖς ζώοις ἀλλ' ὃ ἡμῖν γλυκύ. τοῦτ' ἄλλοις
πικρὸν καὶ ἐτέροις ὀξύ καὶ ἄλλοις δριμύ τοῖς δὲ στρυφνόν, καὶ τὰ ἄλλα δ' ὡσαύτως.
(64) ἔτι δ' αὐτοὺς μεταβάλλειν τῇ κήσει κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἡλικίας·
ἦι καὶ φανερόν ὥς ἡ διάθεσις αἰτία τῆς φαντασίας. ἀπλῶς μὲν οὖν περὶ τῶν
35 αἰσθητῶν οὕτω δεῖν ὑπολαμβάνειν. οὐ μὴν ἀλλ' ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα καὶ ταῦτα
ἀνατίθησι τοῖς σχήμασι· πλὴν οὐχ ἀπάντων ἀποδίδωσι τὰς μορφάς, ἀλλὰ μᾶλλον
τῶν χυλῶν καὶ τῶν χρωμάτων, καὶ τούτων ἀκριβέστερον διορίζει τὰ περὶ τοὺς
χυλοὺς ἀναφέρων τὴν φαντασίαν πρὸς ἄνθρωπον.

13 διαιρεῖν PF: verb. Stephanus διακριθεῖ PF: verb. * καθ' ἐν *: ἔνθεν
PF 14 διαφέρει διαφέρει PF: das zweite tilgte d. Vossianus σταθμοῦ
Papencordt φύσιν] vgl. II 45, 1: κρίσιν Preller: διαφορὰν Usener 15 μὲν
Usener: ἂν PF 19 τὰ λοιπὰ *: μάλιστα PF ἐναπόλειψιν PF 23 δὲ *:
καὶ PF 24 (καὶ) * ὁμοίως (πεπυκνῶσθαι) *? 25 (οὖν) Schneider
26 [ἐν]? * wegen des Hiats 28 μεταπίπτον] vgl. B 9 29 τοῦτ' Stephanus:
τοῦ PF 33 κήσει] κρίσει PF κατὰ Papencordt: καὶ PF 35 ταῦτα] sc. τὰ
πάθη 36 ἀντιτίθησι P: ἀντίθησι F¹: verb. Stephanus μᾶλλον] μόνων verm. *

- (65) τὸν μὲν οὖν ὁξὺν εἶναι τῷ σχήματι γωνοειδῇ τε καὶ πολυκαμπῇ 375
καὶ μικρὸν καὶ λεπτόν. διὰ γὰρ τὴν δριμύτητα ταχὺ καὶ πάντῃ διαδύεσθαι,
τραχὺν δ' ὄντα καὶ γωνοειδῇ συνάγειν καὶ συσπᾶν· διὸ καὶ θερμαίνειν τὸ σῶμα
κενότητος ἐμποιοῦντα· μάλιστα γὰρ θερμαίνεσθαι τὸ πλείστον ἔχον κενόν. τὸν 376
5 δὲ γλυκὺν ἐκ περιφερῶν συγκείσθαι σχημάτων κοῦκ ἄγαν μικρῶν· διὸ καὶ διαχεῖν
ὅλως τὸ σῶμα καὶ οὐ βιαίως καὶ οὐ ταχὺ πάντα περαίνειν· τοὺς (δ') ἄλλους
ταράττειν, ὅτι διαδύνων πλανᾷ τὰ ἄλλα καὶ ὑγραίνει· ὑγραίνόμενα δὲ καὶ ἐκ
τῆς τάξεως κινούμενα συρρεῖν εἰς τὴν κοιλίαν· ταύτην γὰρ εὐπορώτατον εἶναι
διὰ τὸ ταύτῃ πλείστον εἶναι κενόν. (66) τὸν δὲ στρυφνὸν ἐκ μεγάλων σχη-
10 μάτων καὶ πολυγωνίων καὶ περιφερῆς ἥκιστ' ἐχόντων· ταῦτα γὰρ ὅταν εἰς τὰ
σώματα ἔλθῃ, ἐπιτυφλοῦν ἐμπλάττοντα τὰ φλεβία καὶ κυλῖναι συρρεῖν· διὸ καὶ
τὰς κοιλίας ἰσθάναι. τὸν δὲ πικρὸν ἐκ μικρῶν καὶ λείων καὶ περιφερῶν τὴν
περιφέρειαν εἰληχότα καὶ καμπὰς ἔχουσιν· διὸ καὶ γλισχρὸν καὶ κολλῶδη. ἄλμυ-
15 ρὸν δὲ τὸν ἐκ μεγάλων καὶ οὐ περιφερῶν, ἀλλ' ἐπ' ἐνίων μὲν σκαληνῶν, (ἐπὶ
15 δὲ πλείστων οὐ σκαληνῶν), διὸ οὐδὲ πολυκαμπῶν (βούλεται δὲ σκαληνὰ
λέγειν ἅπερ περιπάλαξιν ἔχει πρὸς ἄλληλα καὶ συμποκλήν)· μεγάλων μὲν, ὅτι
ἢ ἄλμυρις ἐπιπολάζει· μικρὰ γὰρ ὄντα καὶ τυπτόμενα τοῖς περιέχουσιν μείγνυσθαι
ἂν τῷ παντί· οὐ περιφερῶν δ' ὅτι τὸ μὲν ἄλμυρὸν τραχὺ τὸ δὲ περιφερῆς λείον·
οὐ σκαληνῶν δὲ διὰ τὸ μὴ περιπαλάττεσθαι, διὸ ψαφάρων εἶναι.
20 (67) τὸν δὲ δριμὺν μικρὸν καὶ περιφερῇ καὶ γωνοειδῇ, σκαληνὸν δὲ οὐκ ἔχειν.
τὸν μὲν γὰρ δριμὺν πολυγώνιον τε ὄντα τῇ τραχύτητι θερμαίνειν καὶ διαχεῖν διὰ
τὸ μικρὸν εἶναι καὶ περιφερῇ καὶ γωνοειδῇ· καὶ γὰρ τὸ γωνοειδὲς εἶναι τοιοῦτον.
ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἐκάστου δυνάμεις ἀποδίδωσιν ἀνάγων εἰς τὰ σχήματα.
ἀπάντων δὲ τῶν σχημάτων οὐδὲν ἀκέραιον εἶναι καὶ ἀμυγῆς τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ἐν
25 ἐκάστῳ πολλὰ εἶναι καὶ τὸν αὐτὸν ἔχειν λείου καὶ τραχέος καὶ περιφεροῦς καὶ
ὀξέος καὶ τῶν λοιπῶν. οὐ δ' ἂν ἐνῇ πλείστον, τοῦτο μάλιστα ἐνισχύει πρὸς τε
τὴν αἰσθησιν καὶ τὴν δύναμιν, ἔτι δὲ εἰς ὅποιαν ἔξιν ἂν εἰσέλθῃ· διαφέρειν γὰρ
οὐκ ὀλίγον καὶ τοῦτο διὰ τὸ αὐτὸ τάναντία, καὶ τάναντία τὸ αὐτὸ πάθος ποιεῖν
ἐνόiete. (68) καὶ περὶ μὲν τῶν χυλῶν οὕτως ἀφώρικεν.
30 ἄτοπον δ' ἂν φανείη πρῶτον μὲν τὸ μὴ πάντων ὁμοίως ἀποδοῦναι τὰς αἰτίας,
ἀλλὰ βαρὺ μὲν καὶ κοῦφον καὶ μαλακὸν καὶ σκληρὸν καὶ μεγέθει καὶ σμικρότητι
καὶ τῷ μανῶι καὶ πυκνῶι, θερμὸν δὲ καὶ ψυχρὸν καὶ τὰ ἄλλα <διορίσαι> τοῖς

1 σχήματι Coray: ὅμματι PF 2 διαδύεσθαι PF¹ 5 κοῦκ*: οὐκ PF
6 ὅλως] viell. λείως* <δ> Schneider 9 τὸ ταύτῃ*: τοῦτο PF: ταύτης
Schneider: τὸ π. ἐνείναι* Dox. 13 εἰληχότα P: εἰλημμένα F: verb. Burchard
ἄλμυροι δὲ τῷ PF: verb. Stephanus 14 μὲν σκαληνῶν so PF 14. 15 < > *
16 περιπάλαξιν] vgl. Dyroff *Demokritstud.* 342; * *Herm.* 40, 307 19 περιπλάτ-
τεσθαι PF: verb.* 20 μικρὰ Usener 21 τε ὄντα*: ποιεῖν PF 22 ἄγω-
νιοειδῇ PF 23 ὡσαύτως κτλ.] die Ausführung über die zwei fehlenden χυμοί,
λιπαρός und αὐστηρός (Theophr. d. caus. pl. iv 4, 1, vgl. Arist. de anima B 10) hat
Theophr. sich erlassen. In den Hss. ist nichts ausgefallen, wie *Herm.* 40, 314 an-
genommen war 24 ἀμυγῇ PF: verb. Vossian. 25 ἐκάστῳ] sc. χυλῶι
πολλοὺς PF: verb. Wimmer; sc. σχήματα 26 οὐ δ' (oder ὡ δ') ἂν ἐνι PF:
verb. Wimmer 27 ὅποιαν ἂν stellte Usener γὰρ tilgte Schneider, indem
er ἐτι δὲ von διαφέρειν abhängig ließ. Interpunktion* 28 καὶ τοῦτο διὰ PF:
καὶ διὰ τοῦτο falsch Schneider 31 βαρὺ Philippson: δριμὺ PF 32 <διορίσαι>
nach Schneider *

- σχήμασιν. ἔπειτα βαρέος μὲν καὶ κούφου καὶ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ καθ' αὐτά 376
 ποιεῖν φύσεις (μέγεθος μὲν γὰρ καὶ σμικρότης καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ μανὸν οὐ
 πρὸς ἕτερόν ἐστι), θερμὸν δὲ καὶ ψυχρὸν καὶ τὰ ἄλλα πρὸς τὴν αἴσθησιν, καὶ
 ταῦτα πολλάκις λέγοντα διότι τοῦ θερμοῦ τὸ σχῆμα σφαιροειδές. (69) ὅλως
 5 δὲ μέριστον ἐναντίωμα καὶ κοινὸν ἐπὶ πάντων, ἅμα μὲν πάθῃ ποιεῖν τῆς αἰσθή-
 σεως, ἅμα δὲ τοῖς σχήμασι διορίζει· καὶ τὸ αὐτὸ φαίνεσθαι τοῖς μὲν πικρὸν τοῖς
 δὲ γλυκὺ τοῖς δ' ἄλλωσ'. οὔτε γὰρ οἶόν (τε) τὸ σχῆμα πάθος εἶναι οὔτε ταῦτὸν
 τοῖς μὲν σφαιροειδὲς τοῖς δ' ἄλλωσ' (ἀνάγκη δ' [εἴπερ] ἴσως, εἴπερ τοῖς μὲν γλυκὺ
 τοῖς δὲ πικρόν) οὐδὲ κατὰ τὰς ἡμετέρας ἔξεις μεταβάλλειν τὰς μορφάς. ἀπλῶς
 10 δὲ τὸ μὲν σχῆμα καθ' αὐτὸ ἐστὶ, τὸ δὲ γλυκὺ καὶ ὅλως τὸ αἰσθητὸν πρὸς ἄλλο
 καὶ ἐν ἄλλοις, ὥς φησιν. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ πᾶσιν ἄξιον ταῦτὸ φαίνεσθαι τῶν
 αὐτῶν αἰσθανομένοις καὶ τούτων τὴν ἀλήθειαν ἐλέγχειν, καὶ ταῦτα εἰρηκότα
 πρότερον τὸ τοῖς ἀνομοίως διακειμένοις ἀνόμοια φαίνεσθαι καὶ πάλιν τὸ μηθὲν
 μᾶλλον ἕτερον ἐτέρου τυγχάνειν τῆς ἀληθείας. (70) εἰκὸς γὰρ τὸ βέλτιον τοῦ
 15 χείρονος καὶ τὸ ὑγιαίνον τοῦ κάμνοντος· κατὰ φύσιν γὰρ μᾶλλον. ἔτι δὲ εἴπερ
 μὴ ἐστὶ φύσις τῶν αἰσθητῶν διὰ τὸ μὴ ταῦτὰ πᾶσι φαίνεσθαι, δῆλον ὡς οὐδὲ
 τῶν ζώων οὐδὲ τῶν ἄλλων σωμάτων· οὐδὲ γὰρ περὶ τούτων ὁμοδοξοῦσι. καίτοι
 εἰ μὴ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν γίνεσθαι πᾶσι τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν, ἀλλ' ἡ γε φύσις
 τοῦ πικροῦ καὶ τοῦ γλυκέος ἡ αὐτὴ φαίνεται πᾶσιν. ὅπερ καὶ αὐτὸς ἂν δόξειεν
 20 ἐπιμαρτυρεῖν. πῶς γὰρ ἂν τὸ ἡμῖν πικρὸν ἄλλοις ἢ γλυκὺ καὶ στρυφνόν, εἰ μὴ 377
 τις ἦν ὠρισμένη φύσις αὐτῶν; (71) ἔτι δὲ ποιεῖ σαφέστερον ἐν οἷς φησι γίνε-
 σθαι μὲν ἕκαστον καὶ εἶναι κατ' ἀλήθειαν, ἰδίως δὲ ἐπὶ πικροῦ μοῖραν ἔχειν
 συνέσεως. ὥστε διὰ τε τούτων ἐναντίον ἂν φανείη τὸ μὴ ποιεῖν φύσιν τινὰ τῶν
 αἰσθητῶν, καὶ πρὸς τούτοις ὅπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον, ὅταν σχῆμα μὲν ἀποδιδῶι
 25 τῆς (πικρᾶς) οὐσίας ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων, μὴ εἶναι δὲ λέγῃ φύσιν· ἡ γὰρ
 οὐδενὸς ὅλως ἢ καὶ τούτων ἔσται, τῆς αὐτῆς γε ὑπαρχούσης αἰτίας. ἔτι δὲ τὸ
 θερμὸν τε καὶ ψυχρὸν, ἅπερ ἀρχὰς τιθέασιν, εἰκὸς ἔχειν τινὰ φύσιν, εἰ δὲ ταῦτα
 καὶ τὰ ἄλλα. νῦν δὲ σκληροῦ μὲν καὶ μαλακοῦ καὶ βαρέος καὶ κούφου ποιεῖ τιν'
 οὐσίαν, ἅπερ οὐχ ἦττον ἔδοξε λέγεσθαι πρὸς ἡμᾶς, θερμοῦ δὲ καὶ ψυχροῦ καὶ
 30 τῶν ἄλλων οὐδενός. καίτοι τό γε βαρὺ καὶ κοῦφον ὅταν διορίζῃ τοῖς μεγέθεσιν,
 ἀνάγκη τὰ ἀπλᾶ πάντα τὴν αὐτὴν ἔχειν ὁρμὴν τῆς φορᾶς, ὥστε μᾶς τινος ἂν
 ὕλης εἴη καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως. (72) ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἔοικε συνηκολου-
 θηκέναι τοῖς ποιούσιν ὅλως τὸ φρονεῖν κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν, ἥπερ ἐστὶν ἀρχαιοτάτη
 δόξα. πάντες γὰρ οἱ παλαιοὶ καὶ [οἱ] ποιηταὶ καὶ σοφοὶ κατὰ τὴν διάθεσιν ἀπο-
 35 διδόασιν τὸ φρονεῖν. τῶν δὲ χυλῶν ἑκάστωι τὸ σχῆμα ἀποδίδωσι πρὸς τὴν δύ-

3 θερμῶν δὲ καὶ ψυχρῶν καὶ τῶν ἄλλων PF: verb. Usener (sc. ποιεῖν)

4 θερμοῦ Zeller: χυμοῦ PE 7 ἄλλωσ': ἄλλοις PF οὔτε γὰρ οἶόν (τε)*:
 οἶον οὔτε γὰρ PF 8 [εἴπερ] Stephanus Vgl. Natorp *Forschungen z. Gesch.
 d. Erkenntnisprobleme* S. 188. Brieger Hall. Progr. 1884 S. 6. Hart *Berl. Phil.
 Wochenschr.* 1887 S. 173 13 τὸ τοῖς Wimmer: τούτοις PF ἀνόμοια Coray:
 ὁμοια PF φαίνεται PF: verb. Stephanus 22 ἕκαστον] sc. ὁ αἰσθανόμεθα
 vgl. oben Z. 18 πικροῦ Schneider: μικροῦ PF ἔχειν Stephanus: ἔχει (ἐχ) PF

23 τε Schneider: τι PF ἐναντίον] sc. τοῖς ἄρτι λεγομένοις 24 πρότερον]
 § 60. 63. 68 25 (πικρᾶς) οὐσίας*: θερμασίας Usener 27 τιθέασιν] Leute wie
 Parmenides? 28 τιν'*: τὴν PF 29 ἅπερ Schneider: ὅπερ PF 34 [οἱ]*
 35 ἀποδίδωσι Schneider: ἀποδιδάσκει PF

- ναμιν ἀφομοιῶν τὴν ἐν τοῖς πάθεσιν· ὅπερ οὐ μόνον ἐξ ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν 377
αἰσθητηρίων ἔδει συμβαίνειν ἄλλως τε καὶ εἰ πάθη τούτων ἐστίν. οὐ γὰρ πᾶν τὸ
σφαιροειδὲς οὐδὲ τὰ ἄλλα σχήματα τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν, ὥστε καὶ (κατὰ τὸ)
[κάτω] ὑποκείμενον ἔδει διορίζειν, πότερον ἐξ ὁμοίων ἢ ἐξ ἀνομοίων ἐστί, καὶ
5 πῶς ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀλλοιώσις γίνεται, καὶ πρὸς τούτοις ὁμοίως ἐπὶ πάντων
ἀποδοῦναι τῶν διὰ τῆς ἀφῆς καὶ μὴ μόνον τὰ περὶ γεῦσιν. ἀλλὰ καὶ ταῦτα μὲν
ἦτοι διαφορὰν τινα ἔχει πρὸς τοὺς χυλοὺς, ἣν ἔδει διελεῖν, ἢ καὶ παρεῖται δυνατόν
ὁν ὁμοίως εἰπεῖν.
- (73) τῶν δὲ χρωμάτων ἀπλᾶ μὲν λέγει τέτταρα. λευκὸν μὲν οὖν εἶναι τὸ
10 λεῖον. ὃ γὰρ ἂν μὴ τραχὺ μὴδ' ἐπισκιάζον ἢ μὴδὲ δυσδίωδον, τὸ τοιοῦτο πᾶν
λαμπρὸν εἶναι. δεῖ δὲ καὶ εὐθύτρυπα καὶ διαυγῇ τὰ λαμπρὰ εἶναι. τὰ μὲν οὖν
σκληρὰ τῶν λευκῶν ἐκ τοιούτων σχημάτων συγκείσθαι οἷον ἡ ἐντὸς πλάξ τῶν
κορχυλίων· οὕτω γὰρ ἂν ἄσκια καὶ εὐαγῇ καὶ εὐθύπορα εἶναι. τὰ (δὲ) ψαθυρὰ
καὶ εὐθρυπτα ἐκ περιφερῶν μὲν, λοξῶν δὲ τῇ θέσει πρὸς ἄλληλα καὶ κατὰ δύο
15 συζεύξει, τὴν δ' ὅλην τάξιν ἔχειν ὅτι μάλιστα ὁμοίαν. τοιούτων δ' ὄντων ψαθυρὰ
μὲν εἶναι, διότι κατὰ μικρὸν ἢ σύναψις· εὐθρυπτα δέ, ὅτι ὁμοίως κείνται· ἄσκια
δέ, διότι λεῖα καὶ πλατέα· λευκότερα δ' ἀλλήλων τῷ τὰ σχήματα τὰ εἰρημένα
καὶ ἀκριβέστερα καὶ ἀμικτέστερα εἶναι καὶ τὴν τάξιν καὶ τὴν θέσιν ἔχειν μᾶλλον
τὴν εἰρημένην. (74) τὸ μὲν οὖν λευκὸν ἐκ τοιούτων εἶναι σχημάτων. τὸ δὲ
20 μέλαν ἐκ τῶν ἐναντίων, ἐκ τραχέων καὶ σκαληνῶν καὶ ἀνομοίων· οὕτω γὰρ ἂν
σκιάζειν καὶ οὐκ εὐθεῖς εἶναι τοὺς πόρους οὐδ' εὐδίωδους. ἔτι δὲ τὰς ἀπορροίας
νωθεῖς καὶ ταραχῶδεις· διαφέρειν γάρ τι καὶ τὴν ἀπορροὴν τῷ ποιᾶν εἶναι πρὸς
τὴν φαντασίαν, ἣν γίνεσθαι διὰ τὴν ἐναπόληψιν τοῦ ἀέρος ἁλλοίαν. (75) ἐρυθρὸν
δ' ἐξ οἷωνπερ καὶ τὸ θερμόν, πλὴν ἐκ μεζόνων. ἐὰν γὰρ αἱ συγκρίσεις ὥσι
25 μεζοὺς ὁμοίων ὄντων τῶν σχημάτων, μᾶλλον ἐρυθρὸν εἶναι. σημείον δ' ὅτι ἐκ
τοιούτων τὸ ἐρυθρὸν· ἡμᾶς τε γὰρ θερμαινομένους ἐρυθραίνεσθαι καὶ τὰ ἄλλα
τὰ πυρούμενα, μέχρις ἂν οὐ ἔχη τὸ τοῦ πυροειδούς. ἐρυθρότερα δὲ τὰ ἐκ μεγάλων
ὄντα σχημάτων οἷον τὴν φλόγα καὶ τὸν ἄνθρακα τῶν χλωρῶν εὐλων ἢ τῶν
αὔων. καὶ τὸν σίδηρον δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ πυρούμενα· λαμπρότατα μὲν γὰρ εἶναι
30 τὰ πλείστον ἔχοντα καὶ λεπτότατον πῦρ, ἐρυθρότερα δὲ τὰ παχύτερον καὶ ἑλαττον.
διὸ καὶ ἦττον εἶναι θερμὰ τὰ ἐρυθρότερα· θερμόν [μὲν] γὰρ τὸ λεπτόν. τὸ δὲ
χλωρὸν ἐκ τοῦ στερεοῦ καὶ τοῦ κενοῦ συνεστάναι μεικτὸν ἐξ ἀμφοῖν, τῇ θέσει
δὲ καὶ τάξει (διαλλάττειν) αὐτῶν τὴν χροάν. (76) τὰ μὲν οὖν ἀπλᾶ χρώματα 378
τούτοις κεκρῆσθαι τοῖς σχήμασιν· ἕκαστον δὲ καθαρώτερον, ὅσῳ ἂν ἐξ ἀμικτετέ-
35 ρων ἦι. τὰ δὲ ἄλλα κατὰ τὴν τούτων μίξιν. οἷον τὸ μὲν χρυσοειδὲς καὶ τὸ τοῦ

1 τὴν ἐν τοῖς Schneider: τοῖς (τῆς) ἐν τοῖς PF 4 καὶ τὸ κάτω κείμενον
PF: verb. Wimmer ἀνομοίων*: ἀμφοῖν PF 6 τὰ περὶ γεῦσιν] sc. ἀπο-
δοῦναι, inconcinn; τὰ περὶ γεῦσιν δηλώσαι· ταῦτα γὰρ vermutete * Dox.

7 παρῆναι Schneider 10 ἀποσκιάζη μὴδὲ δυσδίωδόν τι τοιοῦτον PF: verb. *

11 εὐρύτρυπα PF: verb. Schneider 13 (δὲ) Schneider 14 κατὰ Usener:
τὰ PF 15 συζεύξεις PF: verb. * 17 ἀλλήλων*, sc. die σκληρὰ und ψα-
θυρὰ: ἀλλήλοισ PF 21 ἐπισκιάζειν nach § 73. 79. 80 * εὐδίωδους Voss.:

εὐδὶ PF 22 τῷ Steph.: τὸ PF 24 οἷωνπερ καὶ PF: οἷωνπερ ὃ F:
οἷων περὶ F 25 ἐρυθρὸν Hss.: θερμόν Kranz *Herm.* 47, 132 27 ἔχη τὸ]

etwa ἔχηται? einfacher de igne 75 ἕως μὲν οὖν ἂν ἔχῃσι πῦρ, ἐρυθροὶ φαίνονται

30 παχύτερα PF: verb. Stephanus 31 [μὲν] tilgte Voss. 32 μεικτὸν*:
μεγάλων PF 33 () *

- χαλκοῦ καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἐκ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐρυθροῦ· τὸ μὲν γὰρ λαμπρὸν 378
 ἔχειν ἐκ τοῦ λευκοῦ, τὸ δὲ ὑπέρυθρον ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ· πίπτειν γὰρ εἰς τὰ κενὰ
 τοῦ λευκοῦ τῇ μίξει τὸ ἐρυθρόν. ἂν δὲ προστεθῇ τούτοις τὸ χλωρόν, γίνεσθαι
 τὸ κάλλιστον χρώμα, δεῖν δὲ μικρὰς τοῦ χλωροῦ τὰς συγκρίσεις εἶναι· μεγάλας
 5 γὰρ οὐχ οἷόν τε συγκειμένων οὕτω τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐρυθροῦ. διαφόρους
 δ' ἔσσεσθαι τὰς χροᾶς τῷ πλέον καὶ ἔλαττον λαμβάνειν. (77) τὸ δὲ πορφυροῦν
 ἐκ λευκοῦ καὶ μέλανος καὶ ἐρυθροῦ, πλείστην μὲν μοῖραν ἔχοντος τοῦ ἐρυθροῦ,
 μικρὰν δὲ τοῦ μέλανος, μέσην δὲ τοῦ λευκοῦ· διὸ καὶ ἡδὺ φαίνεσθαι πρὸς τὴν
 αἴσθησιν. ὅτι μὲν οὖν τὸ μέλαν καὶ τὸ ἐρυθρόν ἐνυπάρχει, φανερόν εἶναι τῇ
 10 ὄψει, διότι δὲ τὸ λευκόν, τὸ λαμπρὸν καὶ διαυγὲς σημαίνειν· ταῦτα γὰρ ποιεῖν τὸ
 λευκόν. τὴν δ' ἴσατιν ἐκ μέλανος σφόδρα καὶ χλωροῦ, πλείονα δὲ μοῖραν ἔχειν
 τοῦ μέλανος· τὸ δὲ πράσινον ἐκ πορφυροῦ καὶ τῆς ισάτιδος, ἢ ἐκ χλωροῦ καὶ
 πορφυροειδοῦς, τὸ γὰρ θεῖον εἶναι τοιοῦτον καὶ μετέχειν τοῦ λαμπροῦ. τὸ δὲ
 κυανὸν ἐξ ισάτιδος καὶ πυρώδους, σχημάτων δὲ περιφερῶν καὶ βελονοειδῶν,
 15 ὅπως τὸ στίλβον τῷ μέλανι ἐνῆι. (78) τὸ δὲ καρύϊνον ἐκ χλωροῦ καὶ κυανο-
 εἰδοῦς· ἂν δὲ χλωρὸν (καὶ λευκόν) μειχθῇ, φλογοειδὲς γίνεσθαι· τὸ γὰρ ἄσκιον
 καὶ μελανόχρων ἐξείρησθαι. σχεδὸν δὲ καὶ τὸ ἐρυθρόν τῷ λευκῷ μειχθὲν χλω-
 ρὸν ποιεῖν εὐαγρὲς καὶ οὐ μέλαν· διὸ καὶ τὰ φυόμενα χλωρὰ τὸ πρῶτον εἶναι
 πρὸ τοῦ θερμανθῆναι καὶ διαχεῖσθαι. καὶ πλήθει μὲν τοσούτων ἐπιμένεινται χρω-
 20 μάτων, ἄπειρα δὲ εἶναι καὶ τὰ χρώματα καὶ τοὺς χυλοὺς κατὰ τὰς μίξεις, ἂν τις
 τὰ μὲν ἀφαιρῇ τὰ δὲ προστιθῇ καὶ τῶν μὲν ἔλαττον μίσγῃ τῶν δὲ πλέον.
 οὐθὲν γὰρ ὅμοιον ἔσσεσθαι θάτερον θατέρωι.

- (79) πρῶτον μὲν οὖν τὸ πλείους ἀποδοῦναι τὰς ἀρχὰς ἔχει τινὰ ἀπορίαν· οἱ
 γὰρ ἄλλοι τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, ὡς τούτων ἄπλυν ὄντων μόνων· ἔπειτα τὸ
 25 μὴ πᾶσι τοῖς λευκοῖς μίαν ποιῆσαι τὴν μορφήν, ἀλλ' ἑτέραν τοῖς σκληροῖς καὶ
 τοῖς ψαθυροῖς. οὐ γὰρ εἰκὸς ἄλλην αἰτίαν εἶναι τοῖς διαφόροις κατὰ τὴν ἀφήν,
 οὐδ' ἂν ἔτι τὸ σχῆμα αἴτιον εἴη τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ μάλλον ἡ θέσις. ἐνδέχεται
 γὰρ καὶ τὰ περιφερῆ καὶ ἁπλῶς πάντα ἐπισκιάζειν ἑαυτοῖς. σημειὸν δέ· καὶ γὰρ
 αὐτὸς ταύτην φέρει τὴν πίστιν, ὅσα τῶν λείων μέλανα φαίνεται, διὰ γὰρ τὴν
 30 σύμφυσιν καὶ τὴν τάξιν ὡς τὴν αὐτὴν ἔχοντα τῷ μέλανι φαίνεσθαι τοιαῦτα. καὶ
 πάλιν ὅσα λευκὰ τῶν τραχέων. ἐκ μεγάλων γὰρ εἶναι ταῦτα καὶ τὰς συνδέσεις
 οὐ περιφερεῖς, ἀλλὰ προκρόσσας, καὶ τῶν σχημάτων τὰς μορφὰς μιγνυμένας
 ὥσπερ ἡ ἀνάβασις καὶ τὰ πρὸ τῶν τειχῶν ἔχει χρώματα· τοιοῦτον γὰρ ὃν ἄσκιον

2 ἔχει PF: verb. Camotius 8 μικρὰν P²: μακρὰν P¹F 9 ἐνυπάρχει P:
 αὐτῷ ἐνυπάρχει (erstes Wort fast unkenntlich) F (Hiat!) 13 θεῖον] zweifelhaft.
 τὸν γὰρ ἰὸν verm. * Dox. 15 ἐνῆι τῷ μέλανι wegen des Hiats? * 16 () *:
 καὶ λευκὸν statt χλωρὸν Kranz: (πλέον) Schneider 17 (τὸ) χλωρὸν Burchard
 19 διαχεῖσθαι] vgl. § 67. d. c. plant. iv 12, 12. iii 4, 1: διακαίεσθαι * Dox.

τοσούτων ἐπιμένειται PF: verb. Schneider 20 καὶ (vor τὰ) P: fehlt F 21 μίσ-
 γειν PF: verb. Schneider 22 θατέρω Schneider: θατέρου PF 23 ἀρχὰς]
 § 59 τὸ τε λευκὸν καὶ τὸ μέλαν ἀρχαί 24. 25 τὸ μὴ corr. F¹: τὸ μὲν PF
 26 εἰ γὰρ * Dox. 27 οὐδ' ἂν] οὐ δᾶν (= δὴ ἂν) * Dox. εἴη *: εἶναι PF
 διαφορᾶς Mullach: φορᾶς PF 32 προκρόσσας PF: verb. Stephanus μιγνυ-
 μένας PF nicht verständlich: ἀγνυμένας in gebrochener Linie fortlaufend wie
 bei den Zinnen (κρόσσαι), Stufen, Palisaden * (Dox.) 33 ἡ ἀνάβασις] vgl. Aen.
 Tact. 3, 3 κατὰ ἀνάβασιν ἐκάστην τοῦ τείχους. Danach verm. αἱ ἀναβάσεις *
 χρώματα Mullach: σώματα PF; der ἀνάβασις der Belagerten entspricht der

εἶναι καὶ οὐ κωλύεσθαι τὸ λαμπρόν. (80) πρὸς δὲ τούτοις πῶς λέγει καὶ Ζῶων 378
τὸ λευκὸν ἐνίων γίνεσθαι μέλαν, εἰ τεθείησαν οὕτως, ὥστ' ἐπισκιάζειν; ὅλως δὲ
τοῦ διαφανοῦς καὶ τοῦ λαμπροῦ μᾶλλον ἔοικε τὴν φύσιν ἢ τοῦ λευκοῦ λέγειν.
τὸ γὰρ εὐδίοπτον εἶναι καὶ μὴ ἐπαλλάττειν τοὺς πόρους τοῦ διαφανοῦς ἐστὶ,
5 πόσα δὲ λευκὰ τοῦ διαφανοῦς; ἔτι δὲ τὸ μὲν εὐθείς εἶναι τῶν λευκῶν τοὺς
πόρους, τῶν δὲ μελάνων ἐπαλλάττειν, ὡς εἰσιούσης τῆς φύσεως ὑπολαβεῖν ἐστίν.
ὁρᾶν δὲ φησι διὰ τὴν ἀπορροὴν καὶ τὴν ἔμφασιν τὴν εἰς τὴν ὕψιν· εἰ δὲ τοῦτ'
ἐστὶ, τί διοίσει τοὺς πόρους κείσθαι κατ' ἀλλήλους ἢ ἐπαλλάττειν; οὐδὲ τὴν
ἀπορροὴν ἀπὸ τοῦ κενοῦ πως γίνεσθαι βράδιον ὑπολαβεῖν· ὥστε λεκτέον τούτου
10 τὴν αἰτίαν. ἔοικε γὰρ ἀπὸ τοῦ φωτὸς ἢ ἀπὸ ἄλλου τινὸς ποιεῖν τὸ λευκόν· διὸ
καὶ τὴν παχύτητα τοῦ ἀέρος αἰτιάται πρὸς τὸ φαίνεσθαι μέλαν. (81) ἔτι δὲ
πῶς τὸ μέλαν ἀποδίδωσιν, οὐ βράδιον καταμαθεῖν· ἡ σκιά γὰρ μέλαν τι καὶ ἐπι- 379
πρόσθησίς ἐστι τοῦ λευκοῦ· διὸ πρῶτον τὸ λευκὸν τὴν φύσιν. ἅμα δὲ οὐ μόνον
τὸ ἐπισκιάζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν παχύτητα τοῦ ἀέρος καὶ τῆς εἰσιούσης ἀπορροῆς
15 αἰτιάται καὶ τὴν ταραχὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ. πότερον δὲ ταῦτα συμβαίνει διὰ τὸ μὴ
εὐδίοπτον ἢ καὶ ἄλλω γίνοιτ' ἂν καὶ ποίωι [ἢ μέλαν], οὐ διασφαί. (82) ἄτοπον
δὲ καὶ τὸ τοῦ χλωροῦ μὴ ἀποδοῦναι μορφήν, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ στερεοῦ καὶ
τοῦ κενοῦ ποιεῖν. κοινὰ γὰρ ταῦτά γε πάντων καὶ ἐξ ὁποιωνοῦν ἔσται σχημάτων,
χρῆν δ' ὥσπερ κὰν τοῖς ἄλλοις ἴδιόν τι ποιῆσαι. καὶ εἰ μὲν ἐναντίον τῷ ἐρυθρῷ,
20 καθάπερ τὸ μέλαν τῷ λευκῷ, τὴν ἐναντίαν ἔχειν μορφήν· εἰ δὲ μὴ ἐναντίον,
αὐτὸ τοῦτ' ἂν τις θαυμάσειεν, ὅτι τὰς ἀρχὰς οὐκ ἐναντίας ποιεῖ· δοκεῖ γὰρ ἅπασιν
οὕτως. μάλιστα δὲ χρῆν τοῦτο διακριβοῦν, ποῖα τῶν χρωμάτων ἀπλὰ καὶ διὰ τί
τὰ μὲν σύνθετα τὰ δὲ ἀσύνθετα· πλείστη γὰρ ἀπορία περὶ τῶν ἀρχῶν. ἀλλὰ τοῦτο
μὲν ἴσως χαλεπόν. ἐπεὶ καὶ τῶν χυμῶν εἴ τις δύναται τοὺς ἀπλοὺς ἀποδοῦναι,
25 μᾶλλον ἂν ὅδε λέγοι. περὶ δὲ ὁσμῆς προσαφορίζειν παρήκεν πλὴν τοσοῦτον, ὅτι
τὸ λεπτόν ἀπορρέον ἀπὸ τῶν βαρέων ποιεῖ τὴν ὁδμήν· ποῖον δὲ τι τὴν φύσιν
ὄν ὑπὸ τίνος πάσχει, οὐκέτι προσέθηκεν, ὅπερ ἴσως ἦν κυριώτατον. (83) Δ. μὲν
οὖν οὕτως ἐνία παραλείπει.

136. TERTULL. de anima 43 *D. indigentiam spiritus* [nämlich somnum esse].

30 Αἲτ. γ 2, 1 (D. 416) Δ. τοὺς ὀνείρους γίνεσθαι κατὰ τὰς τῶν εἰδῶλων παρα-
στάσεις.

137. CIC. de div. II 58, 120 *utrum igitur censemus dormientium animos per
sene ipsos in somniando moveri an, ut D. censet, externa et adventicia visione
pulsari?*

35 138. — — I 3, 5 (D. 224) *cum . . . plurimumque locis gravis auctor D. prae-
sensionem rerum futurarum comprobaret, Dicaearchus Peripateticus cetera divi-*

Damm (agger) der Belagerer, der oft mit Palisaden und Türmen versehen
wurde 48, 1 τοῦ λαμπροῦ PF: verb. Schneider Ζῶων Usener: ἐξ ὧν PF;
vgl. Arist. 785^a 21 4 ἀπαλλάττειν PF: verb. Schneider ἐστὶ *: ἐπὶ PF
5 πόσα PF: verb. * 6 φύσεως] Gegens. ἀπορροή 9 πῶς γίνεται verm. * Dox.
10 διὸ . . . μέλαν tilgte als Var. zu Z. 14 * Dox. 11 αἰτιάσθαι PF: verb. Schnei-
der 12 πῶς Usener: ὡς PF 16 ἄλλω *: ἄλλως PF [ἢ μέλαν] *: τὸ μέλαν
Wimmer 17 τὸ τοῦ Schneider: τὸ, τὸ PF 18 γε Voss.: τε PF 19 κὰν *:
καὶ PF 20 ἐναντίω PF: verb. Schneider ἔχει PF: verb. * δὲ *: δ' ἢ PF
21 ἅπασιν *: ἐν πᾶσιν PF 23 ἀπειρία PF: verb. Camotius 25 παρήκεν
Schneider: εἰρήκῃ γε PF 26 ἀπὸ τῶν θερμῶν Usener

nationis genera sustulit, somniorum et furoris reliquit. 57, 131 [aus Poseidonios] 379
D. autem censet sapienter instituisse veteres ut hostiarum inspicerentur ecta
quorum ex habitu atque ex colore tum salubritatis tum pestilentiae signa per-
cipi, non numquam etiam quae sit sterilitas agrorum vel fertilitas futura. Vgl.
 5 II 13, 30.

139. CENSOR. 4, 9 *Democrito vero Abderitae ex aqua limoque primum visum*
esse homines procreatos. AET. v 19, 6 (D. 431 n. vgl. 645, 6) Δ. γεγεννημένα εἶναι
 τὰ ζῷα συστάσει † εἰδεναστρον πρῶτον τοῦ ὕγρου ζωιογονοῦντος. LACT. Inst.
 div. VII 7, 9 *hominum causa mundum et omnia quae in eo sunt esse facta Stoici*
 10 *loquuntur: idem nos divinae litterae docent. erravit ergo Democritus, qui vermi-*
culorum modo putavit effusus esse de terra nullo auctore nullaque ratione.

140. AET. v 4, 3 (D. 417/8) Στράτων καὶ Δ. καὶ τὴν δύναμιν [nicht bloß die
 ὕλη τοῦ σπέρματος] σῶμα· πνευματικὴ γάρ.

141. — — 3, 6 (D. 417) Δ. ἀφ' ὧν τῶν σωμάτων καὶ τῶν κυριωτάτων
 15 μερῶν οἷον ὁσῶν σαρκῶν καὶ ἰνῶν [nämlich τὸ σπέρμα εἶναι]. S. B 32; vgl.
 CENSOR. 5, 3 [14 A 13].

142. — — 5, 1 (D. 418) Ἐπίκουρος, Δ. καὶ τὸ θῆλυ προῖεσθαι σπέρμα· ἔχει
 γὰρ παραστάτας ἀπεστραμμένους· διὰ τοῦτο καὶ ὄρεϊν ἔχει περὶ τὰς χρήσεις.

143. ARIST. de gen. animal. Δ 1. 764^a 6 Δ. δὲ ὁ Ἀβδηρίτης ἐν μὲν τῇ μητρὶ
 20 γίνεσθαι φησι τὴν διαφορὰν τοῦ θήλεος καὶ τοῦ ἄρρενος, οὐ μέντοι διὰ θερμό-
 τητά γε καὶ ψυχρότητα τὸ μὲν γίνεσθαι θῆλυ τὸ δ' ἄρρεν, ἀλλ' ὅποτέρου ἂν
 κρατήσῃ τὸ σπέρμα τὸ ἀπὸ τοῦ μορίου ἐλθόν, ὡς διαφέρουσιν ἀλλήλων τὸ θῆλυ
 καὶ τὸ ἄρρεν. CENSOR. 6, 5 *utrius vero parentis principium sedem prius occu-*
paverit, eius reddi naturam D. rettulit. AET. v 7, 6 (D. 420) Δ. τὰ μὲν κοινὰ μέρη 380
 25 ἔξ ὁποτέρου ἂν τύχῃ, τὰ δ' ἰδιόζοντα [καὶ] κατ' ἐπικράτειαν.

144. ARIST. de gen. animal. B 4. 740^a 33 αἱ δὲ φλέβες οἷον ρίζαι πρὸς τὴν
 ὑστέραν συστάπτουσι δι' ὧν λαμβάνει τὸ κύημα τὴν τροφήν. τούτου γὰρ χάριν
 ἐν ταῖς ὑστέραις μένει τὸ ζῷον, ἀλλ' οὐχ ὥς Δ. φησιν, ἵνα διαπλάττηται τὰ
 μόρια κατὰ τὰ μόρια τῆς ἐχούσης. 7. 746^a 19 οἱ δὲ λέγοντες τρέφεσθαι τὰ παιδία
 30 ἐν ταῖς ὑστέραις διὰ τοῦ σαρκιδίου τι βδάλλειν οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν. AET. v 16, 1
 (D. 426) Δ., Ἐπίκουρος τὸ ἔμβρυον ἐν τῇ μήτραι διὰ τοῦ στόματος τρέφεσθαι.
 ὅθεν εὐθέως γεννηθὲν ἐπὶ τὸν μαστὸν φέρεσθαι τῷ στόματι· εἶναι γὰρ καὶ ἐν
 τῇ μήτραι θηλάς τινας καὶ στόματα, δι' ὧν τρέφεσθαι.

145. — — B 4. 740^a 13 ὅσοι λέγουσιν, ὥσπερ Δ., τὰ ἔξω πρῶτον διακρίνε-
 35 σθαι τῶν ζῴων, ὕστερον δὲ τὰ ἐντός, οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν. CENSOR. 6, 1 [D. 190;
quid primum in infante formetur] D. *alium cum capite quae plurimum habent*
ex inani.

146. — — Δ 4. 769^b 30 Δ. μὲν οὖν ἔφησε γίνεσθαι τὰ τέρατα διὰ τὸ δύο
 γονὰς συμπύπτειν, τὴν μὲν πρότερον ὀρμήσασαν τὴν δ' ὕστερον. καὶ ταύτην
 40 ἔξελθοῦσαν ἐλθεῖν εἰς τὴν ὑστέραν, ὥστε συμφύεσθαι καὶ ἐπαλλάττειν τὰ μόρια.

8 εἰδέναν ἀνθρώπων verm. * vgl. Emped. 21 A 72. B 57 ff. 25 καὶ Reiske
 39 πίπτειν Hss: verb. * 40 ἐξελθοῦσαν] ἐπελθοῦσαν [c. τὴν πρότερον γονὴν vgl.
 [Philop.] de gen. anim. 186, 1 ff.]? *

ταῖς δ' ὄρνισιν ἐπεὶ συμβαίνει ταχεῖαν γίνεσθαι τὴν ὀχείαν, αἰὲ τὰ τ' ὠιά καὶ τὴν 380
 χρόαν αὐτῶν ἐπαλλάττειν φησίν.

147. ARIST. de gen. animal. E 8. 788^b9 εἶρηκε μὲν οὖν περὶ αὐτῶν [Zähne]
 καὶ Δ. . . φησὶ γὰρ ἐκπίπτειν μὲν διὰ τὸ πρὸ ὥρας γίνεσθαι τοῖς ζώοις· ἀκμα-
 5 ζόντων γὰρ ὡς εἰπεῖν φύεσθαι κατὰ γε φύσιν· τοῦ δὲ πρὸ ὥρας γίνεσθαι τὸ
 θηλάζειν αἰτιᾶται.

148. — de partt. anim. Γ 4. 665^a 30 τῶν δ' ἀναίμων οὐδὲν ἔχει σπλάγχχνον.
 Δ. δ' εἰσὶν οὐ καλῶς διαλαβεῖν περὶ αὐτῶν, εἴπερ ὠιήθη διὰ μικρότητα τῶν
 ἀναίμων ζώων ἄδηλα εἶναι ταῦτα. Vgl. LUCR. IV 116 ff.

10 149. — de gen. animal. B 8. 747^a29 [vgl. oben 21 A 82. B 92] Δ. μὲν γάρ
 φησι διεφθάρθαι τοὺς πόρους τῶν ἡμιόνων ἐν ταῖς ὑστέραις διὰ τὸ μὴ ἐκ συγ-
 γενῶν γίνεσθαι τὴν ἀρχὴν τῶν ζώων.

150. [ARIST.] hist. anim. I 39 p. 623^a 30 δύνανται δ' ἀφιέναι οἱ ἀράχνη τὸ
 ἀράχχιον εὐθὺς γενόμενοι, οὐκ ἔσωθεν ὡς ὃν περίττωμα, καθάπερ φησὶ Δ., ἀλλ'
 15 ἀπὸ τοῦ σώματος οἷον φλοῖον ἢ τὰ βάλλοντα ταῖς θριξίν, οἷον αἱ ὕστριχες.

150^a. AEL. H. N. VI 60 Μασσαγέται μὲν, ὡς Ἡρόδοτος λέγει [I 216], τὸν φαρε-
 τρεῶνα πρὸ γε αὐτῶν κρεμάσαντες, εἴτα μέντοι ὀμίλει τῇ θηλείᾳ ὁ ἄρρην
 ἐμφανῶς, εἰ καὶ ὀρώιεν αὐτοὺς οἱ πάντες, πεφροντικότες οὐδὲν ἐκείνοι γε. καμῆ-
 λων δὲ ὀμιλία οὐκ ἂν ποτε ἐμφανὴς γένοιτο οὐδὲ ὀρύντων οἶονεῖ μαρτύρων.
 20 ἀλλὰ εἴτε αἰδῶ φαμεν εἴτε φύσεως δῶρον ἀπόρρητον, ταῦτα Δημοκρίτῳ τε καὶ
 τοῖς ἄλλοις καταλείπτωμεν ἐλέγχειν τε καὶ τὰς αἰτίας λέγειν οἶεσθαι ἱκανοὺς ὑπὲρ
 τῶν ἀτεκμάρτων τε καὶ οὐ συμβλητῶν· ἤδη δὲ καὶ ὁ νομεὺς ἀπαλλάττεται ποι,
 ὅταν αἰσθηται τῆς συμφοιτήσεως αὐτοῖς τῆς πρὸς ἀλλήλους τὴν ὁρμὴν, ὥσπερ
 οὖν ἀπιστάμενος παριοῦσιν ἐς θάλαμον νύμφῃ τε καὶ νυμφίῳ.

25 151. — — XII 16 λέγει Δ. πολύγωνα εἶναι ὕν καὶ κύνα καὶ τὴν αἰτίαν προσ-
 τίθῃσι λέγων, ὅτι πολλὰς ἔχει τὰς μήτρας καὶ τοὺς τόπους τοὺς δεκτικούς τοῦ
 σπέρματος. ὁ τοίνυν θεορὸς οὐκ ἐκ μιᾶς ὁρμῆς ἀπάσας αὐτὰς ἐκπληροῖ, ἀλλὰ δῖς
 τε καὶ τρίς ταῦτα τὰ ζῶια ἐπιθόρνυται, ἵνα ἡ συνέχεια πληρώσῃ τὰ τοῦ γόνου
 δεκτικά. ἡμιόνους δὲ λέγει μὴ τίκτειν· μὴ γὰρ ἔχειν ὁμοίας μήτρας τοῖς ἄλλοις
 30 ζώοις, ἑτερομόρφους δὲ ἡκιστα δυναμένας γονὴν δέξασθαι· μὴ γὰρ εἶναι φύσεως
 ποίημα τὴν ἡμίονον, ἀλλὰ ἐπινοίας ἀνθρωπίνης καὶ τόλμης ὡς ἂν εἴποις μοιχιδίου
 ἐπιτέχνημα τοῦτο καὶ κλέμμα. δοκεῖ δέ μοι, ἢ δ' ὅς, ὄνου ἵππον βιασα-
 μένου κατὰ τύχην κυῆσαι, μαθητὰς δὲ ἀνθρώπους τῆς βίας ταύτης 381
 γεγενημένους εἴτα μέντοι προελθεῖν ἐπὶ τὴν τῆς γονῆς αὐτῶν συνή-
 35 θειαν. καὶ μάλιστα γε τοὺς τῶν Λιβύων ὄνους μεγίστους ὄντας ἐπιβαίνειν ταῖς
 ἵπποις οὐ κομῳσαῖς ἀλλὰ κεκαρμέναις· ἔχουσα γὰρ τὴν αὐτῆς ἀγλαίαν τὴν διὰ
 τῆς κόμης οὐκ ἂν ὑπομείνει τὸν τοιόνδε γαμέτην οἱ σοφοὶ τοὺς τούτων γά-
 μους φασίν.

152. — — XII 17 ἐν τοῖς νοτίοις μᾶλλον ἐκπίπτει τὰ ἔμβρυα Δ. λέγει ἢ ἐν
 40 τοῖς βορείοις, καὶ εἰκότως· χανουῖσθαι γὰρ ὑπὸ τοῦ νότου τὰ σώματα ταῖς κου-

1 [Philop.] a. O. 186, 10 ἔλεγε δὲ ὁ Δ. καὶ τὰ ὠιά τῶν ὀρνίθων τέρατα εἶναι.
 ταχεῖας γάρ, φησὶ, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ πολλάκις ἐπὶ τούτων γινομένης τῆς ὀχείας
 πολλὰ εἰσέρχονται γοναί, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ὠιοῦ τὸ μὲν ἐστὶ λευκὸν τὸ δὲ ὤχρον
 17 πρὸ γε αὐτῶν] Herod. πρὸ τῆς ἀμάξης, also Fälschung Aelians 18 ἐκεῖ-
 νοι Hercher: ἐκεῖνων Hss. 21 αἰτίας] deutet die Schrift Demokrits an (B 11 h)
 οἶεσθαι tilgte verkehrt Hercher 31 μοιχιδίων Hss.: verb. Reiske 32 βια-
 σαμένου*: βιασάμενος Hss. 37 ὑπομείνη Hss.

σαις καὶ διίστασθαι. ἄτε τοίνυν τοῦ σκήνου διακεχυμένου καὶ οὐχ ἡρμοσμένου 381
 πλανᾶσθαι καὶ τὰ κυόμενα, καὶ θερμαινόμενα δεῦρο καὶ ἐκεῖσε διολισθάνειν καὶ
 ἐκπίπτειν ῥαῖον· εἰ δὲ εἴη πάρος καὶ βορρᾶς καταπνεοί, συμπέτηγε μὲν τὸ ἔμβρυον
 δυσκίνητον δέ ἐστι καὶ οὐ ταράττεται ὡς ὑπὸ κλύδωνος, ἄτε δὲ ἄκλυστον καὶ ἐν
 5 γαλήνῃ ὃν ἔρρωται τε καὶ ἔστι σύντονον καὶ διαρκεῖ πρὸς τὸν κατὰ φύσιν χρόνον
 τῆς ζωιογονίας. οὐκοῦν ἐν κρυμῷ μὲν, φησὶν ὁ Ἀβδηρίτης, συμμένει, ἐν
 ἀλέαι δὲ ὡς τὰ πολλὰ ἐκπτύεται. ἀνάγκη δὲ εἶναι λέγει τῆς θέρμης πλεο-
 ναζούσης διίστασθαι καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰ ἄρθρα.

153. — — XII 18 αἰτίαν δὲ ὁ αὐτὸς λέγει τοῖς ἐλάφοις τῆς τῶν κεράτων
 10 ἀναφύσεως ἐκείνην εἶναι. ἡ γαστήρ αὐτοῖς ὡς ἐστὶ θερμοτάτη ὁμολογεῖ, καὶ τὰς
 φλέβας δὲ αὐτῶν τὰς διὰ τοῦ σώματος πεφυκυίας παντὸς ἀραιότητος λέγει καὶ
 τὸ ὅστέον τὸ κατειληφὸς τὸν ἐγκέφαλον λεπτότατον εἶναι καὶ ὑμενώδες καὶ
 ἀραιὸν, φλέβας τε ἐντεῦθεν καὶ ἐς ἄκραν τὴν κεφαλὴν ὑπανίσχιν παχυτάτας.
 τὴν γοῦν τροφὴν καὶ ταύτης γε τὸ γονιμώτατον ὥκιστα ἀναδίδοσθαι καὶ ἡ μὲν
 15 πιμελὴ αὐτοῖς ἔξωθεν, φησί, περιχεῖται, ἡ δὲ ἰσχὺς τῆς τροφῆς ἐς τὴν
 κεφαλὴν διὰ τῶν φλεβῶν ἀναθόρνυται. ἔνθεν οὖν τὰ κέρατα ἐκφύεσθαι διὰ πολλῆς
 ἐπαρδόμενα τῆς ἱκμάδος. συνεχὴς οὖν οὕσα ἐπιρρέουσά τε ἔξωθι τὰ πρότερα.
 καὶ τὸ μὲν ὑπερίσχον ὕγρον ἔξω τοῦ σώματος σκληρὸν γίνεται, πηγνύντος αὐτὸ
 καὶ κερατοῦντος τοῦ ἀέρος, τὸ δὲ ἔνδον ἔτι μεμικρὸς ἀπαλὸν ἐστὶ· καὶ τὸ μὲν
 20 σκληρύνεται ὑπὸ τῆς ἔξωθεν ψύξεως, τὸ δὲ ἀπαλὸν μένει ὑπὸ τῆς ἔνδον ἀλέας.
 οὐκοῦν ἡ ἐπίφους τοῦ νέου κέρατος τὸ πρεσβύτερον ὡς ἄλλοτριόν ἔξωθι θλί-
 βοντος τοῦ ἔνδοθεν καὶ ἀνωθιεν τοῦτο ἐθέλοντος καὶ ὀδυνώντος καὶ σφύζοντος
 ὥσπερ οὖν ἐπειγομένου τεχθῆναι καὶ προελθεῖν. ἡ γάρ τοι ἱκμάς πηγνυμένη καὶ
 ὑπανατέλλουσα ἀτρεμεῖν ἀδύνατός ἐστι· γίνεται γὰρ καὶ αὐτὴ σκληρὰ καὶ ἐπω-
 25 θεῖται τοῖς προτέροις. καὶ τὰ μὲν πλείω ἐκθλίβεται ὑπὸ τῆς ἰσχύος τῆς ἔνδον,
 ἥδη δὲ τινα καὶ κλάδοις περισχεθέντα καὶ ἐμποδίζοντα ἐς τὸν ὥκυν δρόμον ὑπὸ
 ῥύμης τὸ θηρίον ὠθούμενον ἀπήραξε. καὶ τὰ μὲν ἐξώλισθε, τὰ δὲ ἔτοιμα ἐκ-
 κύπτειν ἢ φύσις προάγει.

154. — — XII 19 οἱ τομίαι βόες, Δ. λέγει, σκολιὰ καὶ λεπτὰ καὶ μακρὰ φύεται
 30 τὰ κέρατα αὐτοῖς, τοῖς δὲ ἐνόρχοις παχέα τὰ πρὸς τῇ ρίζῃ καὶ ὀρθὰ καὶ πρὸς
 μήκος προήκοντα ἦττον. καὶ πλατυμετώπους εἶναι λέγει τούτους τῶν ἐτέρων
 πολλῶν μᾶλλον· τῶν γὰρ φλεβῶν πολλῶν ἐνταυθα οὐσῶν, εὐρύνεσθαι τὰ ὀστέα
 ὑπ' αὐτῶν. καὶ ἡ ἔκφους δὲ τῶν κεράτων παχυτέρα οὕσα ἐς πλάτος τὸ αὐτὸ
 τῷ ζώῳ μέρος προάγει καὶ ἐκείνη· οἱ δὲ τομίαι μικρὸν ἔχοντες τὸν κύκλον τῆς
 35 ἔδρας τῆς τῶν κεράτων πλατύνονται ἦττον, φησὶν.

155. — — XII 20 οἱ δὲ ἄκερωι ταῦροι τὸ τενοθηρνιῶδες (οὕτω δὲ ὀνομά-
 ζει Δ.) ἐπὶ τοῦ βρέγματος οὐκ ἔχοντες (εἴη δ' ἂν τὸ σιραγγῶδες λέγων) ἀντι-
 τύπου τοῦ παντὸς ὄντος ὀστέου καὶ τὰς συρροίας τῶν χυμῶν οὐ δεχομένου γυμνοί
 τε καὶ ἄμοιροι γίνονται τῶν ἀμυντηρίων. καὶ αἱ φλέβες δὲ αἱ κατὰ τοῦ ὀστέου
 40 τοῦδε ἀτροφώτεραι οὕσαι λεπτότεραί τε καὶ ἀσθενέστεραι γίνονται. ἀνάγκη δὲ
 καὶ ἡρπότερον τὸν αὐχένα τῶν ἀκεράτων εἶναι. λεπτότεραι γὰρ καὶ αἱ τούτου 382
 φλέβες, ταύτηι τοι καὶ ἔρρωμένα ἦττον. ὅσαι δὲ Ἀράβιοι βόες θήλειαι μὲν εἰσι

2 πλανᾶσθαι καὶ] ἀλαίνεσθαι ohne Grund Hercher 16 ἀναθόρνυσθαι oft
 bei Aelian, daher nicht sicher aus Demokrit s. II 50, 27 22 οἰδάναντος Pauw
 23 ῥηγνυμένη Triller 24 γίνεται δὲ ἄρα Hercher 27 ῥύμης Hss.: verb.
 Gesner 30 πρὸς] ἐς Hercher 36 ῥηγνῶδες Hss.: verb. Schneider

τὸ γένος, εὐφύεις δὲ τὰ κέρατα, καὶ ταύταις ἢ γε πολλῇ ἐπίρροια τῶν χυμῶν, 382
φησί, τροφή τῆς εὐγενοῦς βλάστης τοῖς κέρασιν ἔστιν. ἄκερωι δὲ καὶ αὐται ὅσαι
τὸ δεκτικὸν τῆς ἱκμάδος ὁστέον στερεωτέρων τε ἔχουσι καὶ δέχεσθαι τοὺς χυμοὺς
ἥκιστον. καὶ συνελόντι εἰπεῖν αὐτῆς ἢ ἐπιρροή αἰτία τοῖς κέρασι· ταύτην δὲ ἄρα
5 ἐποχεταιύουσι φλέβες πλείσταί τε καὶ παχύταται καὶ ὑγρὸν κύουσαι ὅσον καὶ
δύνανται στέγειν.

155^a. AEL. H. N. IX 64 [21 A 66 Mitte] Δ. . . μὴ τῷ ἀλμυρῷ τρέφεσθαι
τοὺς ἰχθῦς, ἀλλὰ τῷ παρακειμένῳ τῇ θαλάττῃ γλυκεῖ ὕδατι.

156. SCHOL. HOM. T zu A 554 ἐπειδὴ δὲ πολὺ ἔχει τὸ θερμόν [Löwe], δέδιε
10 τὸ πῦρ· ὅθεν οὐδὲ μῦει κοιμώμενος οὐδ', ὡς ὁ Δ. φησι, τικτόμενος. AEL. H. N.
γ 39 λέγει Δ. τῶν ζῴων μόνον τὸν λέοντα ἐκπεπταμένοις τίκτεσθαι τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς ἤδη τρόπον τινὰ τεθυμωμένον καὶ ἔξ ὠδίνων δρασεῖοντά τι γεννικόν.

157. ETYM. GENUIN. γλαυέ . . . ἔστι γὰρ ὀξυωπέστατον τὸ ζῷον ἐν νυκτὶ
ὀρᾶν δυνάμενον. Δ. δὲ ἱστορεῖ, ὅτι μόνον τῶν γαμψωνύχων καὶ σαρκοφάγων
15 μὴ τυφλὰ τίκτει, ὅτι πολὺ τὸ πυρῶδες καὶ θερμὸν περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχει, ὁ
σφοδρῶς δὲ καὶ τμητικὸν ὑπάρχον διαιρεῖ καὶ ἀναμίγνυσι τὴν ὄρασιν· διὸ καὶ
ἐν ταῖς σκοτομήνησιν ὀράι διὰ τὸ πυρῶδες τῶν ὄψεων.

158. CIC. de divin. II 26, 57 D. *quidem optimis verbis causam explicat, cur
ante lucem galli canant. depulso enim de pectore et in omne corpus diviso et*
20 *mitificato cibo cantus edere quiete satiatos.*

159. SORAN. gynaece. II 17 p. 314, 1 Rose ἡ φλεγμονὴ κέκληται μὲν ἀπὸ τοῦ
φλέγειν καὶ οὐχ, ὡς ὁ Δ. εἴρηκεν, ἀπὸ τοῦ αἴτιον εἶναι τὸ φλέγμα.

160. CIC. Tusc. I 34, 82 *fac enim sic animum interire ut corpus: num igitur
aliquis dolor aut omnino post mortem sensus in corpore est? nemo id quidem*
25 *dicit, etsi Democritum insimulat Epicurus, Democriti negant.* TERTULL. de an. 51
Plato . . . in *Politia tamen* [x 614 ff.] *cuiusdam insepulti cadaver opponit longo*
tempore sine ulla labe prae animae scilicet individuitate servatum. ad hoc et
D. crementa unguium et comarum in sepulturis aliquanti temporis denotat.
CELSUS II 6 *quin etiam vir iure magni nominis D. ne finitiae quidem vitae satis*
30 *certas notas esse proposuit, quibus medici credidissent: adeo illud non reliquit,*
ut certa aliqua signa futurae mortis essent. Vgl. A 117, B 1.

161. VARRO Sat. *Cyrenus* περὶ ταφῆς fr. 81 Büch. *quare Heraclides Ponticos
plus sapit qui praecepit, ut comburerent, quam Democritus qui ut in melle ser-*
varent. *quem si vulgus secutus esset, percam si centum denariis calicem mulsi*
35 *emere possemus.* Vgl. A 29; LUCR. III 891 Heinze.

162. THEOPHR. de caus. pl. II 11, 7 ff. [Wachstum der Pflanzen] (7) ὡς δὲ Δ.
αἰτιᾶται τὰ εὐθέα τῶν σκολιῶν βραχυβιώτερα καὶ πρωῒβλαστότερα διὰ τὰς αὐτὰς
ἀνάγκας εἶναι (τοῖς μὲν γὰρ ταχὺ διαπέμπεσθαι τὴν τροφήν ἀφ' ἧς ἡ βλάστησις
καὶ οἱ καρποί, τοῖς δὲ βραδέως διὰ τὸ μὴ εὐρου εἶναι τὸ ὑπὲρ γῆς ἀλλ' αὐτὰς
40 τὰς ρίζας ἀπολαύειν· καὶ γὰρ μακρόρριζα ταῦτα εἶναι καὶ παχύρριζα) δόξειεν ἂν
οὐ καλῶς λέγειν. (8) καὶ γὰρ τὰς ρίζας ἀσθενεῖς φησιν εἶναι τῶν εὐθέων, ἔξ
ῶν ἀμφοτέρων ρήγνουσθαι (καὶ τῷ δένδρῳ γίγνεσθαι) τὴν φθοράν· ταχὺ γὰρ
ἐκ τοῦ ἄνω διέναι καὶ τὸ ψύχος καὶ τὴν ἀλέαν ἐπὶ τὰς ρίζας διὰ τὴν εὐθυπορίαν,
ἀσθενεῖς δ' οὕσας οὐχ ὑπομένειν. ὅλως δὲ τὰ πολλὰ τῶν τοιούτων κάτωθεν ἄρχε-

σθαι γηράσκειν διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ριζῶν. ἔτι δὲ τὰ ὑπὲρ γῆς διὰ τὴν λεπτό- 382
τητα καμπτόμενα ὑπὸ τῶν πνευμάτων κινεῖν τὰς ρίζας, τοῦτου δὲ συμβαίνοντος
ἀπορρήγνυσθαι καὶ πηροῦσθαι καὶ ἀπὸ τούτων τῷ ὅλῳ δένδρῳ γίγνεσθαι τὴν 383
φθοράν. ἃ μὲν οὖν λέγει ταῦτά ἐστιν. Vgl. I 8,2 πότερα κατὰ τὰς εὐθύτητας
5 τῶν πόρων ληπτέον, ὥσπερ Δ.: εὐρους γὰρ ἢ φορά καὶ ἀνεμπόδιστος, ὡς φησιν.

163. — — VI 17, 11 ἀλλ' ἐκεῖνο ἄτοπον, ὃ καὶ πρότερον εἶπομεν, εἰ τὸ ἡμῖν
κακῶδες καὶ ἄοσμον ἐκείνοις [den Tieren] εὖοσμον γίγνεται. τάχα δ' οὐκ ἄτοπον.
ὀρώμεν δ' οὖν τοῦτο καὶ ἐφ' ἑτέροις συμβαῖνον οἷον ἐν αὐταῖς εὐθὺ ταῖς τροφαῖς,
ὧν μάλιστ' ἂν τις αἰτιάσαιτο τὰς κράσεις ἀνωμαλεῖς γε οὕσας. ἐπεὶ τὰ γε σχή-
10 ματα Δημοκρίτου, καθάπερ ἐλέχθη, τεταγμένας ἔχοντα τὰς μορφὰς τεταγμένα καὶ
τὰ πάθη [καίτοι γε οὐκ] ἐχρῆν ποιεῖν. Über die Pflanzenseele NICOL. [ARIST.]
de plant. A 2. S. oben 21 A 70 g. E.

164. ALBERT. Magn. de lapid. I 1, 4 [II 213^b Jammy] *D. autem et quidam alii
elementa tum dicunt habere animas et ipsas esse causas generationis lapidum,
15 propter quod dicit animam esse in lapide sicut in quolibet alio semine gen-
randae rei et ipsae movere calorem intrinsecus materiae in lapidis generatione
eo modo, quo movetur malleus a fabro ad securis et serrae generationem. Vgl.
21 A 69.*

165. ALEX. quaest. II 23 (II 72, 28 Bruns; περὶ τῆς Ἡρακλείας λίθου διὰ τί
20 ἔλκει τὸν σίδηρον) ὁ Δ. δὲ καὶ αὐτὸς ἀπορροίας τε γίνεσθαι τίθεται καὶ τὰ ὅμοια
φέρεισθαι πρὸς τὰ ὅμοια, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ κενὸν πάντα φέρεσθαι. ταυθ' ὑποθέ-
μενος λαμβάνει τὸ τὴν λίθον καὶ τὸν σίδηρον ἐξ ὁμοίων ἀτόμων συγκείσθαι,
λεπτοτέρων δὲ τὴν λίθον, καὶ ἐκείνου ἄραιότεραν τε καὶ πολυκενωτέραν αὐτὴν
εἶναι καὶ διὰ τούτ' εὐκινητότερ' ὄν(τα τὰ άτομα) θάττον ἐπὶ τὸν σίδηρον φέρε-
25 σθαι (πρὸς γὰρ τὰ ὅμοια ἢ φορά) καὶ ἐνδύομενα εἰς τοὺς πόρους τοῦ σιδήρου
κινεῖν τὰ ἐν ἐκείνῳ σώματα διαδύομενα δι' αὐτῶν διὰ λεπτότητα, τὰ δὲ κινήθοντα
ἔξω τε φέρεσθαι ἀπορρέοντα καὶ πρὸς τὴν λίθον διὰ τε ὁμοιότητα καὶ διὰ τὸ
κενὰ ἔχειν πλείυ, οἷς ἐπόμενον τὸν σίδηρον διὰ τὴν ἀθρόαν ἐκκρίσιν τε καὶ φοράν
φέρεισθαι καὶ αὐτὸν πρὸς τὴν λίθον. οὐκέτι δὲ ἡ λίθος πρὸς τὸν σίδηρον φέρεται,
30 ὅτι μὴ ἔχει τοσαῦτα ὁ σίδηρος κενὰ ὅσα ἡ λίθος. ἀλλὰ τὸ μὲν τὴν λίθον καὶ
τὸν σίδηρον ἐξ ὁμοίων συγκείσθαι δέξαιτ' ἂν τις, πῶς δὲ καὶ τὸ ἤλεκτρον καὶ τὸ
ἄχυρον; ὅταν δὲ καὶ ἐπ' ἐκείνων λέγη τις ταύτην τὴν αἰτίαν, ἔστι πολλὰ ἐλκό-
μενα ὑπὸ τοῦ ἤλεκτρον. οἷς πᾶσιν εἰ ἐξ ὁμοίων σύγκειται, κάκεῖνα ἐξ ὁμοίων
ἀλλήλοις συγκείμενα ἔλκοι (ἂν) ἄλληλα. DERS. b. Simpl. phys. 1056, 1 ἢ γὰρ
35 ἀπόρροιαί τινές εἰσιν ἀπὸ τῶν ἡρεμούντων καὶ οὕτως ἐλκόντων σωματικά, δι' ὧν
ἀπτομένων καὶ ἐμπλεκόμενων, ὡς τινες λέγουσιν, ἔλκεται τὰ ἐλκόμενα.

166. [3 n. Natorp] EPIPHAN. adv. haer. III 2, 9 (D. 590): Δ. ὁ τοῦ Διαμασίππου
'Αβδηρίτης τὸν κόσμον ἄπειρον ἔφη καὶ ὑπὲρ κενοῦ κεῖσθαι. ἔφη δὲ καὶ ἐν τέλος

10 τεταγμένας] τεταγμένα Hss.: verb. * 11 καὶ τοι γε οὐκ AB: καὶ τ.
Medic. (U fehlt?) ohne genaue Kenntnis der Hss. nicht sicher zu emendieren. καὶ
τὰς αἰσθήσεις verm. * (vgl. 55 A 135 § 61. 69) 21 κενὸν *: κοινὸν Hs. 22 λαμ-
βάινει Hs.: verb. Spengel 23 ἐκείνου *: ὅτι εἶναι Hs. 24 εὐκινητοτέρα
θάττον Hs.: verb. * 26 κινεῖ Hs.: verb. Spengel 32 ὅταν ... λέγη τις *:
ὅτι... λέγεται Hs. ἔστι *: ἔτι Hs. 33 σύγκειται] nämlich τὸ ἤλεκτρον
34 (ἂν) Bruns 37 vgl. Natorp *Ethica d. D. Marb.* 1893

εἶναι τῶν πάντων καὶ εὐθυμίαν τὸ κράτιστον εἶναι, τὰς δὲ λύπας ὄρους κακίας. 383
καὶ τὸ δοκοῦν δίκαιον οὐκ εἶναι δίκαιον, ἄδικον δὲ τὸ ἐναντίον τῆς φύσεως.
ἐπίνοιαν γὰρ κακὴν τοὺς νόμους ἔλεγε καὶ 'οὐ χρὴ νόμοις πειθαρχεῖν τὸν σοφόν,
ἀλλὰ ἐλευθερίως ζῆν'. Vgl. A 1 § 45 [1 N.].

- 5 167. [2 N.] STOB. II 7, 31 p. 52, 13 W. [aus Didymos Areios] Δ. καὶ Πλάτων
κοινῶς ἐν τῇ ψυχῇ τὴν εὐδαιμονίαν τίθενται. γέγραφε δ' ὁ μὲν οὕτως· 'εὐ-
δαιμονίη . . . κακοδαιμονίη' [B 170]. 'εὐδαιμονίη . . . δαίμονος' [B 171].
τὴν δ' <εὐδαιμονίαν καὶ> εὐθυμίαν καὶ εὐεστώ καὶ ἁρμονίαν, συμμετρίαν
τε καὶ ἀταραξίαν καλεῖ. συνίστασθαι δ' αὐτὴν ἐκ τοῦ διορισμοῦ καὶ τῆς δια-
10 κρίσεως τῶν ἡδονῶν, καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ κάλλιστόν τε καὶ συμφωρότατον ἀνθρώ-
ποις. Vgl. B 3 u. 4.
168. [4. n. N.] STRABO I p. 61 προστιθέασι δὲ καὶ τὰς ἐκ τῶν μεταστάσεων 384
μεταβολὰς ἐπὶ πλέον τὴν ἀθαυμασίαν ἡμῖν κατασκευάζειν ἐθέλοντες, ἣν ὕμνει Δ.
καὶ οἱ ἄλλοι φιλόσοφοι πάντες.
- 15 169. [4 N.] CIC. de fin. v 8, 23 *Democriti autem securitas quae est animi tam-
quam tranquillitas, quam appellavit εὐθυμίαν, eo separanda fuit ab hac disputa-
tione, quia ista animi tranquillitas ea est ipsa beata vita.* 29, 87 *Democritus,
qui (vere falsone quaerere (noli)mus) dicitur se oculis privasse, certe ut quam
minime animus a cogitationibus abduceretur, patrimonium neglexit, agros dese-*
20 *ruit incultos, quid quaerens aliud nisi vitam beatam? quam si etiam in rerum
cognitione ponebat, tamen ex illa investigatione naturae consequi volebat, bono
ut esset animo. ideo enim ille summum bonum εὐθυμίαν et saepe ἀθαμβίαν
appellat, id est animum terrore liberum.* (88) *sed haec etsi praeclare, nondum
tamen perpolitā; pauca enim neque ea ipsa ab hoc enucleata de virtute quidem*
25 *dicta.*

170. CLEM. Strom. II 138 [II 189, 15 St.] [170 N.] Δ. δὲ γάμον καὶ παιδοποιῶν
παραίτεται διὰ τὰς πολλὰς ἔξ αὐτῶν ἀηδίας τε καὶ ἀπολκᾶς ἀπὸ τῶν ἀναγκαί-
ο-
τέρων. συγκατατάττεται δὲ αὐτῷ καὶ Ἐπίκουρος [fr. 526 Usen].

B. FRAGMENTE.

30 ECHTE SCHRIFTEN IN THRASYLLS TETRALOGIENAUSGABE.

Als echt können die in Tetralogien geordneten Schriften zunächst nur in-
soweit gelten, als sie Kallimachos [A 32], dem Thrasyll [A 33] folgt, als Corpus
Democriteum d. h. als Nachlaß der abderitischen Schule des V./IV. Jahrh. über-
liefert vorfind, also im Gegensatze zu den alexandrinischen und späteren Fäl-
35 schungen. Auf die Titel, die zudem oft variieren, ist kein Verlaß.

3 χρῆναι Dindorf 8 { } Meineke 18 *quaereremus* BE: <non> *quaere-*
mus Davis 22 *ideo* BE: *id* Ausgg. (falsch verteidigt von Madvig) 24 *ipsa*
ab hoc enucleata BE: *ipsa enucleata ab hoc* geringe Hss., Ausgg. Man erwartet
ab hoc quidem: es folgt nämlich Sokrates

I. II. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ ΗΘΙΚΑ.

384

0^a. [Thrasyll I 1] ΠΥΘΑΓΟΡΗΣ. S. c. 4, 6; 55 A 1 (II 11, 36). [Voralexandrinische Fälschung? Vgl. oben c. 4, 6 (I 28, 29 ff.)]

0^b. [I 2] ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ.

5 0^c. [I 3] ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΙΔΟΥ (ΑΒ...?).

ATHEN. IV 168 B Δημόκριτον δ' Ἀβδερῖται δημοσίαι κρίνοντες ὡς κατεφθαρκότα τὰ πατρώια, ἐπειδὴ ἀναγνούς αὐτοῖς τὸν Μέγαν διάκοσμον καὶ τὰ Περὶ τῶν ἐν Ἀίδου εἶπεν εἰς ταῦτα ἀνηλωκέναι, ἀφείθη. Vgl. A 1 § 39. C 2.

1. PROCL. in remp. II 113, 6 Kroll. τὴν μὲν περὶ τῶν ἀποθανεῖν
10 δοξάντων ἔπειτα ἀναβιούντων ἱστορίαν ἄλλοι τε πολλοὶ τῶν παλαιῶν
ἤθροισαν καὶ Δ. ὁ φυσικὸς ἐν τοῖς Περὶ τοῦ Ἀίδου γράμμα-
μασιν. καὶ τὸν θαυμαστὸν ἐκείνον Κωλύτην, τὸν Πλάτωνος ἐχθρόν, 385
Ἐπικουρείον ὄντα πάντως ἔδει <τὰ τοῦ> καθηγεμόνος τῶν Ἐπι-
κούρου δ<ογμάτων> μὴ ἀγνοῆσαι μηδὲ ἀγνοήσαντα ζητεῖν, πῶς τὸν
15 ἀποθανόντα πάλιν ἀναβιῶναι δυνατόν. οὐδὲ γὰρ ὁ θάνατος ἦν
ἀπόσβεσις, ὡς ἔοικεν, τῆς συμπάσης ζωῆς τοῦ σώματος, ἀλλ' ὑπὸ
μὲν πληγῆς τινος ἴσως καὶ τραύματος παρείτο, τῆς δὲ ψυχῆς οἱ
περὶ τὸν μυελὸν ἔμενον ἔτι δεσμοὶ κατερριζωμένοι καὶ ἡ καρδία τὸ
ἐμπύρευμα τῆς ζωῆς εἶχεν ἐγκείμενον τῷ βάθει· καὶ τούτων μενόν-
20 των αὖθις ἀνεκτήσατο τὴν ἀπεσβηκυῖαν ζωὴν ἐπιτήδειον πρὸς τὴν
ψύχωσιν γενόμενον. Vgl. p. 117, 7.

1^a. PHILOD. de morte 29, 27 Mekler τῆς δ' αὖ σηπεδόνης ἔχεται
κατὰ Δημόκριτον [καὶ] τὸ δυσωπεῖσθαι διὰ τὴν ὁσ[φρήσεως] τοῦ[των]

I. II. ETHISCHE SCHRIFTEN.

[0^c. I 3] ÜBER DAS LEBEN NACH DEM TODE.

1. *Es wird erörtert, wie das Aufleben eines Verstorbenen möglich sei. In diesem Falle war der Tod offenbar kein Erlöschen der gesamten Lebenskraft des Körpers, sondern nur eine Ohnmacht infolge eines Schlages oder einer Verwundung, wobei die Bänder der Seele im Mark noch festgewurzelt blieben und das Herz den Funken des Lebens noch in der Tiefe bewahrte. Und infolge der Fortdauer jener Bänder erwies sich der Körper tauglich zur Beseelung und erlangte das erloschene Leben wieder.*

1^a. *Die Menschen in ihrer gewöhnlichen Todesfurcht scheuen sich an die Todesstunde zu denken und ihr Testament niederschreiben. Sie*

13 <τὰ τοῦ> Kroll 13. 14 επικ. ρ. ου las Kroll, der Ἐπικουρείων ergänzt
14 δ<ογμάτων>*: δ<όγματα> Kroll 20 ἐπιτήδειος und γενόμενος Kroll 23. [*

φαν]τασίαν] καὶ δυσμορφίας· καταφέρονται γὰρ ἐπὶ τοιοῦτο πάθος 385
 ὡσάν τῶν μετὰ τῆς εὐσαρκίας καὶ τοῦ κάλλους ἀποθνησκόντων . . .
 30, 1 καὶ παραπέμπουσιν, ὅτι πάντες ἅμα τοῖς ὡς Μίλων εὐσάρκοις
 ὀλίγου μὲν χρόνου σκελετοὶ γίνονται, τὸ δὲ πέρασ εἰς τὰς πρώτας
 5 ἀναλύονται φύσεις· ὑπακουστέον δὲ δῆλον ὅτι τὰ τοῖς εἰρημένοις
 ἀνάλογα καὶ περὶ τῆς κακοχροίας καὶ συνόλως τῆς δυσμορφίας.
 κενότατον τοίνυν ἐστὶν τὸ λυπεῖσθαι προορωμένους τὴν οὐ πολυτελῆ
 ταφὴν καὶ περίβλεπτον, ἀλλὰ λιτὴν καὶ προστυχοῦσαν. 39, 9 εἴθ'
 ὅταν ἐναργῆς αὐτοῦ [nämlich τοῦ θανάτου] γένηται θεωρία, παρὰ-
 10 δοξος αὐτοῖς ὑποπίπτει· παρ' ἣν αἰτίαν οὐδὲ διαθήκας ὑπομένοντες
 γράφεσθαι περικατάληπτοι γίνονται καὶ δίσσ' ἐμφορεῖν ἀναγκά-
 ζονται κατὰ Δημόκριτον.

1^b. [I 4] ΤΡΙΤΟΓΕΝΕΙΑ. Vgl. II 19, 21.

2. ΕΤΥΜ. ORION. p. 153, 5 Τριτογένεια ἡ Ἀθηνᾶ κατὰ Δημό-
 15 κριτον φρόνησις νομίζεται. γίνεται δὲ ἐκ τοῦ φρονεῖν τρία
 ταῦτα· βουλεύεσθαι καλῶς, λέγειν ἀναμαρτήτως καὶ πράττειν ἃ δεῖ. 386
 SCHOL. GENEV. I 111 Nic. Δ. δὲ ἐτυμολογῶν τὸ ὄνομά [sc. Τριτογέ-
 νεια] φησιν, ὅτι ἀπὸ τῆς φρονήσεως τρία ταῦτα συμβαίνει· τὸ εὖ
 λογίζεσθαι, τὸ εὖ λέγειν καὶ τὸ πράττειν ἃ δεῖ. Vgl. SCHOL.
 20 BT zu Θ 39.

2^a. [II 1] ΠΕΡΙ ΑΝΔΡΑΓΑΘΙΑΣ ἢ ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ.

2^b. [II 2] ΑΜΑΛΘΕΙΗΣ ΚΕΡΑΣ. Über den Titel Gell. xx 12. Plin. n.
 h. praef. 24.

2^c. [II 3] ΠΕΡΙ ΕΥΘΥΜΙΑΣ ἢ ΕΥΕΣΤΩ. Vgl. A 1, 46. 166 ff.; C 7.

*werden dann von ihr völlig überrumpelt und gezwungen, noch rasch, nach
 D.'s Ausdruck, sich doppelte Portionen einzustopfen.*

1^b. [I 4] ΤΡΙΤΟΓΕΝΕΙΑ (*Athena*).

2. Aus der Klugheit erwachsen diese drei *Früchte*: Wohl denken,
 wohl reden, recht handeln.

2^c. [II 3] ÜBER WOHLGEMUTHEIT.

1 [δ]υσμορφίας Mekler, der die folgenden Zeilen sicher ergänzte außer 2
 ὡσάν, wo er wider den Raum [κ]αὶ schrieb 11 δίσσ' ἐμφορεῖν *: δις ἐμφορεῖν
 Gomperz: ΔΙ|ΕΜΦΟΡΕΙΝ Neapol. Abschr.: ΔΙ|CΥΜΦΟΡΕΙΝ Pap. nach Crönert
Kolotes 130. »Es könnte auch CC im Papyrus gestanden haben, da zwischen Υ
 und dem Rest von C eine ziemlich große Lücke ist.« Seine Lesung διςσυμ-
 πορεῖν ist undenkbar. Υ enthält den rechten Bogen des C und den Bauch des ε

13 die Bedenken Lortzing's *Über d. eth. Fragm. Demokrits* Berl. Progr. 1873
 S. 5 gegen die Echtheit der Τριτογένεια sind unbegründet. Zum Titel und In-
 halt vgl. Ions *Τριαγμοί* 25 B 1. S. auch Prodikos' Ὀραὶ 77 B 1

3. [163 N.] PLUT. de tranqu. an. 2 p. 465 c ὁ μὲν οὖν εἰπὼν ὅτι 386
δεῖ τὸν εὐθυμεῖσθαι μέλλοντα μὴ . . . ξυνῇι πρῶτον μὲν ἡμῖν
πολυτελῇ τὴν εὐθυμίαν καθίστησι γιγνομένην ὥνιον ἀπραξίας. Stob.
iv 39, 25 H.

5 τὸν εὐθυμεῖσθαι μέλλοντα χρὴ μὴ πολλὰ πρήσσειν, μήτε
ιδίῃι μήτε ξυνῇι, μηδὲ ἄσσο' ἂν πράσσει, ὑπὲρ τε δύναμιν
αἰρεῖσθαι τὴν ἑαυτοῦ καὶ φύσιν· ἀλλὰ τοσαύτην ἔχειν
φυλακὴν, ὥστε καὶ τῆς τύχης ἐπιβαλλούσης καὶ ἐς τὸ
πλέον ὑπηγεομένης τῷ δοκεῖν, κατατίθεσθαι, καὶ μὴ πλέω
10 προσάπτεσθαι τῶν δυνατῶν. ἡ γὰρ εὐογκία ἀσφαλέστερον
τῆς μεγαλογκίας.

4. [3 N.] CLEM. Strom. II 130 [II 184, 10 St.] ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀδερῖται
τέλος ὑπάρχειν διδάσκουσιν· Δ. μὲν ἐν τῷ περὶ τέλους τὴν εὐθυ-
μίαν, ἣν καὶ εὐεστῶ προσηγόρευσεν. καὶ πολλάκις ἐπιλέγει·
15 ἑτέρῃσι γὰρ καὶ ἀτερπὴ οὖρος <τῶν συμφόρων καὶ τῶν
ἀσυμφόρων> [B 188], ὃ προκεῖσθαι τέλος τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων
τῶν τε νέων καὶ > τῶν περιηκμακῶτων. Ἐκαταῖος δὲ αὐτάρκειαν
[60 A 4] καὶ δὴ Ἀπολλόδοτος ὁ Κυζικηνὸς τὴν ψυχαγωγίαν [61 A 1]

3. Wer wohlgemut leben will, soll nicht vielerlei treiben weder im
eigenen noch im Staatswesen und, was immer er treibt, nicht über seine
Kraft und Natur streben, sondern so sehr auf seiner Hut sein, daß,
selbst wenn das Glück einschlägt und dem Scheine nach ihn in die
Höhe führen will, er dessen nicht achtet und nicht über die Kraft an-
faßt. Denn mäßige Fülle ist sicherer als Überfülle.

4. Denn Lust und Unlust ist die Grenzbestimmung <des Zuträglichen
und Abträglichen>.

1 Vgl. Sen. de tranqu. an. 13, 1 *hoc secutum puto Democritum ita coepisse*
'qui tranquille volet vivere nec privatim agat multa nec publice'. de ira 3, 6, 3
proderit nobis illud Democriti salutare praeceptum quo monstratur tranquillitas,
si neque (sine quo A) privatim neque publice multa aut maiora viribus nostris
egerimus. Epikur. bei Diog. v. Oinoanda [fr. 56 p. 54 William, Lpz. 1907] οὐδὲν
οὕτως εὐθυμίας ποιητικὸν ὡς τὸ μὴ πολλὰ πράσσειν μηδὲ δυσκόλοις ἐπιχειρεῖν
πράγμασιν μηδὲ . . . παρὰ δυνάμιν τι βιάζεσθαι τὴν ἑαυτοῦ· πάντα γὰρ ταῦτα τα-
ραχὰς ἐνποιεῖ τῇ φύσει 5. 6 πρήσσειν μήτε ιδίῃι hat Plut. im Dialekt erhalten.
Stob. hat manches verloren 6 ἄσσο' ἂν πράσσει A: ὅσο' ἂν προσῇ S: ἄσσαν τι
προσῇ M 7 αἰρεσθαι Linke *Philol.* 68, 574 8 ἐπιβαλλούσης AM: ἐπιβα-
λούσης S 13 ἐν τῷ περὶ τέλους ist epikureisch gefaßte Umschreibung des
echten Titels 15 οὖρος < > περιηκμακῶτων nach B 188 *: οὖρος τῶν πρηκτέων
Zeller: οὖρος τῶν πρηκτέων καὶ μὴ πρηκτέων (stoisch) Natorp: ὄρος τῶν περι-
κειμένων Hoyer

καθάπερ Ναυσιφάνης τὴν ἀκαταπληξίαν [62 B 3]· ταύτην γὰρ ἔφη 386
ὑπὸ Δημοκρίτου ἀθαμβίην λέγεσθαι.

Zugehörig vielleicht B. 170. 171. 174. 191. 194. 235. 285. 286.

4^a. [II 4] ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ (ἈΒ...?). Nicht identisch mit 387
5 den unechten Hypomnemata [B 299].

III—VI. ΦΥΣΙΚΑ.

4^b. [III 1] ΜΕΓΑΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ (ΛΕΥΚΙΠΠΟΥ); s. II 9, 34. 19, 27.

VOL. HERC. Coll. alt. VIII 58—62 fr. 1 [Crönert *Kolotes* S. 147] γράφων [ὅτι
..... τὰ] αὐτὰ πρότε[ρον εἶρητ' ἐν] τῷ Μεγάλω[ι διακόσμω]ι, ὃν φασιν εἶνα[ι
10 Λευκίππου]. καὶ τοσοῦτο τὸ [τῶν ἄλλων] ἰδιοποιούμενος [ἐλέγχετ' οἷον] μόνον ἐν
τῷ [Μικρῷ διακόσμω]ι τιθεῖς ὅσα κὰν τῷ [Μεγάλω]ι κεῖται . . . fr. 2, 6 steht
der Name Δημόκριτ[ος]. Vgl. oben II 9, 34. 19, 27.

4^c. [III 2] ΜΙΚΡΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ.

5. DIOG. IX 41 [s. II 12, 27] γέγονε δὲ [Demokrit] τοῖς χρόνοις,
15 ὡς αὐτὸς φησιν ἐν τῷ Μικρῷ διακόσμωι, νέος κατὰ πρε-
σβύτην Ἀναξαγόραν, ἔτεσιν αὐτοῦ νεώτερος τετταράκοντα. συντε-
τάχθαι δὲ φησιν τὸν Μικρὸν διακόσμον ἔτεσιν ὕστερον
τῆς Ἰλίου ἀλώσεως τριάκοντα καὶ ἑπτακοσίους. IX 34. 35
[II 11, 4] Φαβωρίνος δὲ φησιν ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ [FHG. III
20 582 fr. 33] λέγειν Δημόκριτον περὶ Ἀναξαγόρου, ὡς οὐκ εἴησαν αὐτοῦ
αἱ δόξαι αἷ τε περὶ ἡλίου καὶ σελήνης, ἀλλὰ ἀρχαῖαι, τὸν δὲ
ὑφηρήσθαι, διασύρειν τε αὐτοῦ τὰ περὶ τῆς διακοσμῆσεως καὶ
τοῦ νοῦ ἐχθρῶς ἔχοντα πρὸς αὐτόν, ὅτι δὴ μὴ προσήκατο αὐτόν.

III—VI. PHYSIKALISCHE SCHRIFTEN.

4^c. [III 2] KLEINE WELTORDNUNG.

5. D. berichtet, er habe diese Schrift 730 Jahre nach Troias Eroberung
verfaßt. Er sei jung gewesen, als Anaxagoras bereits bejahrt war. Dessen
Ansichten über Sonne und Mond seien alt, er habe sie sich von früheren
Philosophen angeeignet. Namentlich verspottet er seine Weltordnung und
Lehre vom Geiste. Denn er war Anaxagoras feindlich gesinnt, weil er
keine Aufnahme bei ihm gefunden hatte.

8 Das meiste erg. Crönert, εἶρητ' und Schluß ὅσα . . . κεῖται * 21 ἀρχαῖαι]
bezieht besonders auf Leukippos (s. II 2, 3ff. 32, 4) *; nicht widerlegt von Kranz
Herm. 47, 41. ἀρχαῖοι von der früheren Generation vgl. Aristoph. *Equ.* 507
23 Favorinus' Ausdeutung des Motivs mag falsch sein, aber die Tatsache der
Entlehnung muß er alten Quellen, vermutlich Theophrast entnommen haben. Vgl.
51 A 5. Die Worte τὰ περὶ τῆς διακοσμῆσεως καὶ τοῦ νοῦ, die sich zunächst auf
Anaxagoras beziehen, klingen merkwürdig an die beiden von Theophrast an-
erkannten Schriften des Leukippos Μέγας διάκοσμος und Περὶ νοῦ [II 19, 27] an.

Anfang der Schrift B 165?

387

5^a. [III 3] ΚΟΣΜΟΓΡΑΦΙΗ. Vgl. C 5.5^b. [III 4] ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΛΑΝΗΤΩΝ. Vgl. II 23, 30 ff. 33, 6.5^c. [VI 1] ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ Ἀ (ἢ ΠΕΡΙ ΚΟΣΜΟΥ ΦΥΣΙΟΣ). Vgl. A 2
5 [II 14, 10]; C 5.5^d. [IV 2] ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ Β ἢ ΠΕΡΙ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΦΥΣΙΟΣ ἢ ΠΕΡΙ ΣΑΡ-
ΚΟΣ. Vgl. A 139 ff., C 6.5^e. [IV 3] ΠΕΡΙ ΝΟΥ (ΛΕΥΚΙΠΠΟΥ). Vgl. II 10, 5 } ἢ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ5^f. [IV 4] ΠΕΡΙ ΑΙΣΘΗΣΙΩΝ } Vgl. A 100 ff.10 5^g. [V 1] ΠΕΡΙ ΧΥΜΩΝ. Vgl. A 129 ff. 3885^h. [V 2] ΠΕΡΙ ΧΡΩΝ. Vgl. A 123 ff.5ⁱ. [V 3] ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΑΦΕΡΟΝΤΩΝ ΡΥΣΜΩΝ (ἢ ΠΕΡΙ ΙΔΕΩΝ). Vgl.
A 135 § 63 ff.6. SEXT. VII 137 [nach B 10] ἐν δὲ τῷ Περὶ ἰδεῶν· ᾿γινώ-
15 σκειν τε χρῆ, φησίν, ἄνθρωπον τῷδε τῷ κανόνι, ὅτι ἐτεῆς
ἀπήλλακται’.7. καὶ πάλιν· ᾿δηλοῖ μὲν δὴ καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὅτι ἐτεῆι
οὐδὲν ἴσμεν περὶ οὐδενός, ἀλλ’ ἐπιρυσμὴ ἐκάστοισιν ἡ
δόξις’.20 8. καὶ ἔτι· ᾿καίτοι δῆλον ἔσται, ὅτι ἐτεῆι οἷον ἕκαστον
γινώσκειν ἐν ἀπόρῳι ἐστί’.8^a. [V 4] ΠΕΡΙ ΑΜΕΙΨΙΡΥΣΜΙΩΝ. Vgl. B 139.8^b. [VI 1] ΚΡΑΤΥΝΤΗΡΙΑ. Vgl. A 33 (II 20, 6).5ⁱ. [V 3] ÜBER DIE FORMVERSCHIEDENHEIT (DER ATOME) oder ÜBER
DIE GESTALTEN.6. Der Mensch soll aus dieser Regel erkennen, daß er fern ist von
der Wirklichkeit.7. Auch diese Darlegung zeigt ja, daß wir von nichts etwas wirk-
lich wissen, sondern Zustrom (*der Wahrnehmungsbilder*) ist jeglichem
sein Meinen.8. Und doch wird es klar werden, daß es seine Schwierigkeit hat
zu erkennen, wie jedes Ding wirklich beschaffen ist.8^b. [VI 1] BEWÄHRUNGEN.

4 ()* 14 Brandis hat erkannt, daß die ἰδέαι sich auf die Formen der
Atome beziehen, die in der Schrift περὶ τῶν διαφ. ῥυσμῶν dargestellt waren
15 ἐτεῆς Menage: αἰτίας Hss. (αἰτίας N) 17 δὴ LE: fehlt Nε ἐτεῆι
Menage: αἰτή Hss.

9. SEXT. adv. math. VII 135 Δ. δὲ ὅτε μὲν ἀναιρεῖ τὰ φαινόμενα 388
ταῖς αἰσθήσεσι καὶ τούτων λέγει μὴδὲν φαίνεσθαι κατ' ἀλήθειαν,
ἀλλὰ μόνον κατὰ δόξαν, ἀληθὲς δὲ ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν τὸ ἀτό-
μους εἶναι καὶ κενόν· 'νόμωι' γάρ φησι 'γλυκύ, [καὶ] νόμωι πικρόν,
5 νόμωι θερμόν, νόμωι ψυχρόν, νόμωι χροίη, ἐτεῆι δὲ ἄτομα καὶ
κενόν' [= B 125] (ὅπερ <ἔστι>· νομίζεται μὲν εἶναι καὶ δοξάζεται
τὰ αἰσθητά, οὐκ ἔστι δὲ κατ' ἀλήθειαν ταῦτα, ἀλλὰ τὰ ἄτομα μόνον
καὶ τὸ κενόν). (136) ἐν δὲ τοῖς Κρατυντηρίοις, καίπερ ὑπε-
σχημένος ταῖς αἰσθήσεσι τὸ κράτος τῆς πίστεως ἀναθεῖναι, οὐδὲν
10 ἦττον εὐρίσκεται τούτων καταδικάζων. φησὶ γάρ· 'ἡμεῖς δὲ τῷ
μὲν ἐόντι οὐδὲν ἀτρεκές συνίμεν, μεταπίπτον δὲ κατὰ τε
σώματος διαθήκην καὶ τῶν ἐπεισιόντων καὶ τῶν ἀντιστη-
ρίζόντων'.

10. καὶ πάλιν φησὶν· 'ἐτεῆι μὲν νυν ὅτι οἶον ἕκαστον 389
15 ἔστιν (<ἦ>) οὐκ ἔστιν οὐ συνίμεν, πολλαχῇ δεδῆλωται'.

10^a. [VI 2] ΠΕΡΙ ΕΙΔΩΛΩΝ ἢ ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ [?]. Vgl. A 77—79.
B 166. c. 54 A 29 ff.

10^b. [VI 3] ΠΕΡΙ ΛΟΓΙΚΩΝ ἢ ΚΑΝΩΝ ἈΒΓ.

Vgl. Epikur Περὶ κριτηρίου ἢ Κανῶν Diog. x 27. SEXT. VIII 327 οἱ μὲν
20 δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων ... τιθέσιν αὐτήν [nämlich τὴν ἀπόδειξιν], οἱ δὲ
'Εμπειρικοὶ ἀναιροῦσιν, τάχα δὲ καὶ Δ· ἰσχυρῶς γὰρ αὐτῇ διὰ τῶν Κανόνων
ἀντίρρηκεν. Der Plural des Titels wegen der 3 Bücher, über die vgl. A 111,
ferner c. 62 B und c. 63.

11. SEXT. VII 138 [nach B 8] ἐν δὲ τοῖς Κανόσι δύο φησὶν
25 εἶναι γνώσεις τὴν μὲν διὰ τῶν αἰσθήσεων τὴν δὲ διὰ τῆς διανοίας,
ῶν τὴν μὲν διὰ τῆς διανοίας γνησίην καλεῖ προσμαρτυρῶν αὐτῇ
τὸ πιστὸν εἰς ἀληθείας κρίσιν, τὴν δὲ διὰ τῶν αἰσθήσεων σκοτίην
ὀνομάζει ἀφαιρούμενος αὐτῆς τὸ πρὸς διάγνωσιν τοῦ ἀληθοῦς

9. Wir nehmen aber in Wirklichkeit nichts untrügliches wahr, son-
dern nur was nach der *jeweiligen* Verfassung unseres Körpers und der
ihm zuströmenden oder entgegenwirkenden *Einflüsse* sich wandelt.

10. Daß wir nun, wie jedes Ding in Wahrheit beschaffen oder
nicht beschaffen ist, nicht wahrnehmen können, ist oft dargelegt worden.

10^b. [VI 3] ÜBER LOGIK oder DENKREGELN.

1 ὅτε Usener: ὅτι Hss. 4 [καὶ] Brieger 5 ἐτεῆι Stephanus: αἰτή Hss.
6 ὅπερ ἀπερ OF ἔστι fehlt Hss. 12 διαθιγὴν (διαθηγὴν) Menzel z. Herm.
irris. p. 94 und andere, falsch: τὸ σῶμα διατίθεται, ἀλλ' οὐ διαθιγγάνει ὥσπερ τὰ
σχήματα ἀλλήλων 14 ἐτεῆι Fabricius: τῇ NLE: τοῖς ε 15 (<ἦ>) fūgte zu ed.
princ. 16 προνοίας] wahrsch. ἀποροῖης, wie Krische sah 18 s. z. II 20, 7
26 γνησίην Fabricius: γνώσιν Hss. καλεῖ Bekker: κατὰγει Hss.

ἀπλανές. (139) λέγει δὲ κατὰ λέξιν· ᾿γνώμης δὲ δύο εἰσὶν 389
 ἰδέαι, ἡ μὲν γνησίη, ἡ δὲ σκοτίη· καὶ σκοτίης μὲν τάδε
 σύμπαντα, ὄψις, ἀκοή, ὁδμή, γεῦσις, ψαύσις. ἡ δὲ γνησίη,
 ἀποκεκριμένη δὲ ταύτης². εἴτα προκρίνων τῆς σκοτίης τὴν
 5 γνησίην ἐπιφέρει λέγων· ὅταν ἡ σκοτίη μηκέτι δύνηται μήτε
 ὁρῆν ἐπ’ ἔλαττον μήτε ἀκούειν μήτε ὁδμᾶσθαι μήτε γεύε-
 σθαι μήτε ἐν τῇ ψαύσει αἰσθάνεσθαι, ἀλλ’ ἐπὶ λεπτότερον
 <δέηι ζητεῖν, τότε ἐπιγίνεται ἡ γνησίη ἅτε ὄργανον ἔχουσα
 τοῦ νῶσαι λεπτότερον>. Vgl. Hipp. de arte 11 ὅσα γὰρ τὴν
 10 τῶν ὁμμάτων ὄψιν ἐκφεύγει, ταῦτα τῇ τῆς γνῶμης ὄψει κεκρά-
 τηται.

11^a. [VI 4] ΑΠΟΡΗΜΑΤΩΝ (ΑΒ ...?).

ΑΣΥΝΤΑΚΤΑ

[nicht in die Tetralogienordnung der Physika eingereihte Problemschriften].

- 15 11^b. [Ἀσ. 1] ΑΙΤΙΑΙ ΟΥΡΑΝΙΑΙ.
 11^c. [Ἀσ. 2] ΑΙΤΙΑΙ ΑΕΡΙΟΙ.
 11^d. [Ἀσ. 3] ΑΙΤΙΑΙ ΕΠΙΠΕΔΟΙ.
 11^e. [Ἀσ. 4] ΑΙΤΙΑΙ ΠΕΡΙ ΠΥΡΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΠΥΡΙ.
 11^f. [Ἀσ. 5] ΑΙΤΙΑΙ ΠΕΡΙ ΦΩΝΩΝ.
 20 11^g. [Ἀσ. 6] ΑΙΤΙΑΙ ΠΕΡΙ ΣΠΕΡΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΦΥΤΩΝ ΚΑΙ ΚΑΡΠΩΝ.
 11^h. [Ἀσ. 7] ΑΙΤΙΑΙ ΠΕΡΙ ΖΩΩΝ ΑΒΓ. Vgl. A 151 ff.
 11ⁱ. [Ἀσ. 8] ΑΙΤΙΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΟΙ.
 11^k. [Ἀσ. 9] ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΙΘΟΥ. Vgl. A 165.

390

11. Es gibt zwei Formen der Erkenntnis, die echte und die unechte. Zur unechten gehören folgende allesamt: Gesicht, Gehör, Geruch, Geschmack, Gefühl. Die andere *Form* aber ist die echte, die von jener jedoch völlig geschieden ist. *Im Folgenden setzt er den Vorrang der echten vor der unechten Erkenntnis auseinander und fügt die Worte hinzu:* Wenn die unechte nicht mehr ins Kleinere sehen oder hören oder riechen oder schmecken oder tasten kann, sondern <die Untersuchung> ins Feinere <geführt werden muß, dann tritt an ihre Stelle die echte, die ein feineres Denkkorgan besitzt>.

3 nach γνησίη verm. Lücke Brieger 4 ἀποκεκριμένη verb. V: ἀποκρυμμένη übr. Hss. 5 δύνηται HN: δύναται übr. Hss. 7 ἀλλ’ tilgt Brieger 8. 9 () *; δέηι τὴν γνῶμην καταφεύγειν (nach Hervetus *confugiendum*) Kochalski 13 Ἀσύντακτα s. oben zu II 20, 9.

VII—IX. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ.

390

11¹. [VII 1] ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ἢ ΠΕΡΙ ΨΑΥΣΙΟΣ ΚΥΚΛΟΥ ΚΑΙ ΣΦΑΙΡΗΣ.

11^m. [VII 2] ΠΕΡΙ ΓΕΩΜΕΤΡΙΗΣ. Vgl. B 155.

5 11ⁿ. [VII 3] ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΩΝ ($\bar{A}\bar{B}$?).

11°. [VII 4] ΑΡΙΘΜΟΙ.

11^p. [VIII 1] ΠΕΡΙ ΑΛΟΓΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΚΑΙ ΝΑΣΤΩΝ $\bar{A}\bar{B}$.

11^q. [VIII 2] ΕΚΠΕΤΑΣΜΑΤΑ.

11^r. [VIII 3] ΜΕΓΑΣ ΕΝΙΑΥΤΟΣ ἢ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ. ΠΑΡΑΠΗΓΜΑ. Vgl. 10 B 14, 5; 115^a. DIOG. v 43 Theophrasts Schrift Περὶ τῆς Δημοκρίτου ἀστρολογίας $\bar{a}$.

12. CENSOR. 18, 8 *est et Philolai annus* [32 A 22] . . . *et Democriti ex annis LXXXII cum intercalariis* [nämlich mensibus] *perinde* [wie Kallippos] *viginti octo*.

15 13. APOLLON. de pronom. p. 65, 15 Schneid. καὶ Φερεκύδης ἐν τῇ Θεολογίᾳ καὶ ἔτι Δ. ἐν τοῖς Περὶ ἀστρονομίας καὶ ἐν τοῖς ὑπολειπομένοις συντάγμασι συνεχέστερον χρῶνται τῇ ἐμεῦ καὶ ἔτι τῇ ἐμέο. Vgl. B 29^a.

VII—IX. MATHEMATISCHE SCHRIFTEN.

11^r. [VIII 3] WELTJAHR oder ASTRONOMIE SAMT STECKKALENDER.

12. *Das Weltjahr Demokrits besteht aus 82 gewöhnlichen Jahren mit 28 Schaltmonaten.*

13. *Meiner [kontrahierte und unkontrahierte Form].*

2 ΓΝΩΜΗC] ΓΝΩΜΟΝΟΣ Cobet. Allmann *Hermathena* iv 206 meint, durch die Differenz des Gnomon sei er auf die Anfänge der Infinitesimalmethode geführt worden, da die Atomistik der Leibniz'schen Monadenlehre verwandt sei: ΓΩΝΗC verm. Gomperz; die Überlieferung haltend übersetzt *Über Verschiedenheit der Auffassung oder über Kreis- und Kugelberührung* H. Vogt *Bibl. Math.* III. F., X (1910) 146. Er sieht darin eine Polemik gegen Protagoras' Angriff auf die Geometrie [74 B 7] 7 *Über verhältnisslose* (nicht irrationelle) *Linien und Atome* erklärt H. Vogt a. O. 147; Hultsch verm. *κλαστών Jahrb. f. kl. Phil.* 1881, 579 8 vgl. Ptol. geogr. VII 7 ὑπογραφή τοῦ ἐκπετάσματος. ὑπογραφή δ' ἔσται καὶ τῆς τοιαύτης ἐκπετάσεως ἀρμόζουσά τε καὶ κεφαλαιώδης. ἡ τοιαύτη τῆς κρικωτῆς σφαίρας ἐπιπέδῳ καταγραφὴ κτλ. Also Projektion der Armillarsphäre auf die Ebene 9 ΠΑΡΑΠΗΓΜΑ] »Steckkalender«, ein ehernes oder marmornes Verzeichnis der Tage des Sonnenjahres nach dem Zodiakus nebst den üblichen Episemasien (Wetterzeichen). Neben den Tagen befanden sich Löcher, in die die Tage des bürgerlichen Monats eingesteckt werden konnten. S. * *Parapegmen-fragmente aus Milet, Berl. Sitz. B.* 1904, 92; 266; Heron de Villefosse *Comt. Rend. de l'Ac. des Inscript.* 1898 p. 267. Das Parapegma des Meton und Euktemon (27. Juni 432) zeigt bereits genau die Einrichtung des Demokritischen

14. ÜBERRESTE DES PARAPEGMA DER ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ.

390

1. VITRUV. IX 6,3 *de naturalibus autem rebus Thales Milesius, Anaxagoras Claxomenius, Pythagoras Samius, Xenophanes Colophonius, D. Abderites rationes, quibus eae res natura rerum gubernarentur quemadmodumcumque effectus*
 5 *habeant, excogitatas reliquerunt. quorum inventa secuti siderum (ortus) et occasus tempestatumque significatus Eudoxus, Euctemon, Callippus, Meto, Philippus, Hipparchus, Aratus ceterique ex astrologia parapegmatorum disciplinis in-*
venerunt et eas posteris explicatas reliquerunt. IX 5,4 quae figurata conformataque
sunt siderum in mundo simulaera natura divinaque mente designata, ut Demo- 391
 10 *crito physico placuit, exposui, sed tantum ea quorum ortus et occasus possumus animadvertere et oculis contueri.*

2. EUDOX. ars astron. coll. 22, 21 [p. 25 Blass.] Εὐδόξῳ Δημοκρίτῳ χειμερινὰ τροπαὶ ἀθὺρ ὅτε μὲν κ̄ ὅτε δὲ ιθ̄. 23,3 ἀπὸ ἰσημερίας μεθοπωρινῆς ἐπὶ χειμερινὰς τροπὰς Εὐδόξῳ ἡμέραι Ὠβ, Δημοκρίτῳ ἡμέραι Ὠα . . . , ἀπὸ τροπῶν χει-
 15 μερινῶν εἰς ἰσημερίαν ἐαρινὴν Εὐδόξῳ καὶ Δ—ωι ἡμέραι Ὠα, Εὐκτῆμονι Ὠβ.

3. [GEMIN.] isag. (Kalender etwa aus dem 2. J. v. Ch.) p. 218,14 Manit. [Skorpion] ἐν δὲ τῇ δ̄ ἡμέρᾳ Δημοκρίτῳ Πλειάδες δύνουσιν ἅμα ἡοί· ἄνεμοι χειμέριοι ὥς τὰ πολλὰ καὶ ψύχη ἥδη καὶ πάχνη ἐπιπνεῖν φιλεῖ· φυλλορροεῖν ἄρχεται τὰ δένδρα μάλιστα.

20 p. 220,5 ἐν δὲ τῇ ιγ̄ Δ—ωι Λύρα ἐπιτέλλει ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι· καὶ ὁ ἄρῃ χειμέριος γίνεται ὥς ἐπὶ τὰ πολλὰ.

p. 222,9 (Schütze) ἐν δὲ τῇ ις̄ Δ—ωι Ἄετος ἐπιτέλλει ἅμα ἡλίῳ· καὶ ἐπισημαίνειν φιλεῖ βροντῇ καὶ ἀστραπῇ καὶ ὕδατι ἢ ἀνέμῳ ἢ ἀμφοτέρω ὥς ἐπὶ τὰ πολλὰ.

25 p. 224,5 (Steinbock) ἐν δὲ τῇ ιβ̄ Δ—ωι νότος πνεῖ ὥς (ἐπὶ τὰ πολλὰ).

p. 224,22 (Wassermann) ἐν δὲ τῇ γ̄ Εὐκτῆμονι ὑετία. Δ—ωι ἄλοχος, χειμῶν.

p. 226,4 ἐν δὲ τῇ ις̄ Δ—ωι Ζέφυρος πνεῖν ἄρχεται καὶ παραμένει. ἡμέραι γ̄ καὶ μ̄ ἀπὸ τροπῶν.

30 p. 226,15 (Fische) ἐν δὲ τῇ δ̄ Δ—ωι ποικίλαι ἡμέραι γίνονται ἀλκυονίδες καλούμεναι.

p. 226,23 ἐν δὲ τῇ ιδ̄ Δ—ωι ἄνεμοι πνέουσι ψυχροί, οἱ ὀρνιθῆαι καλούμενοι, ἡμέρας μάλιστα ἐννέα.

p. 228,23 (Widder) Δ—ωι Πλειάδες κρύπτονται ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι καὶ
 35 ἀφανεῖς γίνονται νύκτας μ̄.

p. 232,16 (Zwillinge) ἐν δὲ τῇ ῑ Δ—ωι ὕδωρ γίνεται.

4 *quibus erebus natura* Hss.: verb. Rose 5 *habeat excogitatus* Hss.: verb. Rose
 {ortus} Machaeropieus 6 *euchemon (euxemon). callistus. mello* Hss.: verb. Rose
 7 *disciplinas* Hss.: verb. Jocundus 17 ἡοί] ἡλίῳ ἀνίσχοντι Manitius
 18 *πάχνη ἐπιπνεῖν* Unger: *πάχνη· ἐπιπνεῖν vulgo; π̄ ἐπισημαίνειν* Man.
 20 *ἐπιτέλλει* V²: *ἐπιβάλλει* übr. Hss. 23 *βροντῇ καὶ ἀστραπῇ* Hss.: verb. Wachsmuth
 25 *nach* ὥς Lücke in den Hss.: erg. Ascherson 26 *ἄλεχος* V: *ἄλεχος* ed. princ.: *fehlt* V¹: verb. * = *dies nefastus* vgl. B 166, so schon Büchli *Sonnenkr.* 90, aber ohne Komma danach 28 *ἡμέρας* Hss.: verb. *:
 ἡμέραις Unger 34 *ἀνίσχοντι* Hss.: *δύνοντι* Manit.

p. 232, 21 ἐν δὲ τῇ κθ Δ—ωι ἄρχεται Ὁρίων ἐπιτέλλειν καὶ φιλεῖ ἐπιση- 391
μαίνειν ἐπ' αὐτῷ.

4. PLIN. n. h. XVIII 231 *D. talem futuram hiemem arbitratur qualis fuerit
brumae dies et circa eum terni, item solstitio aestatem.* (Vgl. THEOPHR. q. f. de
5 sign. 57.) 312 *dein consentiunt, quod est rarum, Philippus . . . Democritus,
Eudoxus IIII Kal. Oct. [28. Sept.] Capellam matutino exoriri et III Kal. [29. Sept.]
Haedos.*

5. SCHOL. APOLL. RHOD. B 1098 'Ζεὺς δ' ἀνέμου βορέας μένος κίνησεν ἀῆναι,
ὑδαὶ σημαίνων διερὴν ὁδὸν Ἀρκτούροιο' τοῦτο δὲ ἔφη, ἐπεὶ κατὰ τὴν ἐπιτολὴν
10 τοῦ Ἀρκτούρου σφοδροὶ καταχέονται ὄμβροι, ὥς φησι Δ. ἐν τῷ Περὶ ἀστρο-
νομίας καὶ Ἄρατος [Phaen. 744].

6. CLODII CALEND. in Lydus de ost. ed. Wachsm.² p. 157, 18 καὶ ταῦτα μὲν
ὁ Κλώδιος ἐκ τῶν παρὰ Θούσκους ἱερῶν πρὸς λέξιν· καὶ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ
μὴν καὶ Εὐδοξὸς τε ὁ πολὺς, Δημόκριτος πρῶτος αὐτῶν, Βάρρων τε ὁ Ῥω-
15 μαῖος κτλ.

7. PTOLEM. apparit. epileg. ebenda p. 275, 1 καὶ τούτων ἀνέγραψα τὰς ἐπι-
σημασίας καὶ κατέταξα κατὰ τε Αἰγυπτίους καὶ Δοσίθεον . . . Δημόκριτον.
τούτων δὲ Αἰγύπτιοι ἐτήρησαν παρ' ἡμῖν . . . Δ. ἐν Μακεδονίαι καὶ Θράκῃ. διὸ
δὴ μάλιστα ἂν τις ἐφαρμόζοι τὰς μὲν τῶν Αἰγυπτίων ἐπισημασίας ταῖς περὶ τοῦ-
20 τον τὸν παράλληλον χώραις, . . . τὰς δὲ Δημοκρίτου . . . , καθ' ὃν ἡ μερίστη τῶν 392
ἡμερῶν ὥρῶν ἐστιν ἰσημερινὴν ἰε.

p. 213, 19 Thoth ιζ [14. Sept.] . . . Δ—ωι Ἀβδηρίτη (ἐπισημαίνει καὶ) χελι-
δῶν ἀφανίζεται.

p. 215, 18. Thot κθ [26. Sept.] Δ—ωι ὑετὸς καὶ ἀνέμων ἀταξία.

25 p. 217, 12. Phaophi η̄ [5. Okt.] Δ—ωι χειμάζει· σπόρου ὥρα.

p. 220, 13. Athyr β [29. Okt.] Δ—ωι ψύχη ἢ πάχνη.

p. 223, 14. Athyr ιζ [13. Nov.] Δ—ωι χειμῶν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θά-
λασσαν.

p. 227, 5. Choiak α [27. Nov.] Δ—ωι ὁ οὐρανὸς παραχύδης καὶ ἡ θάλασσα
30 ὥς τὰ πολλά.

p. 229, 10. Choiak θ [5. Dez.] Δ—ωι χειμῶν.

p. 230, 11. Choiak ιδ [10. Dez.] Δ—ωι βρονταί, ἀστραπαί, ὕδωρ, ἄνεμοι.

p. 233, 8. Tybi α [27. Dez.] Δ—ωι μέγας χειμῶν.

p. 233, 15. Tybi γ [29. Dez.] Δ—ωι ἐπισημαίνει.

35 p. 234, 17. Tybi θ [4. Januar] Δ—ωι νότος ὥς τὰ πολλά.

p. 237, 17. Tybi κε [20. Jan.] Δ—ωι ἐφύει.

p. 238, 6. Tybi κθ [24. Jan.] Δ—ωι μέγας χειμῶν.

p. 240, 12. Mechir ιβ [6. Febr.] Δ—ωι Ζέφυρος ἄρχεται πνεῖν.

p. 241, 6. Mechir ιδ [8. Febr.] Δ—ωι Ζέφυρος πνεῖ.

40 p. 243, 5. Mechir λ [24. Febr.] Δ—ωι ποικίλαι ἡμέραι αἱ καλούμεναι ἀλ-
κυονίδες.

p. 245, 1. Phamenoth ια [7. März] Δ—ωι ἄνεμοι ψυχροί· ὀρνιθίαι ἐπὶ
ἡμέρας θ.

2 ἐπ' αὐτῷι ὑετῷ Manit. 3 aus Plin. durch Apuleius Geopon. I 5, 3
14 Δημόκριτός τε Hase 22 < > aus der lat. Übers. Wachsmuth 33 μέγας]
μέσος einige Hss.

- p. 246, 16. Phamenoth $\overline{\kappa\beta}$ [18. März] Δ—ωι ἐπισημαίνει, ἄνεμος ψυχρός. 392
- p. 247, 18. Pharmuthi $\overline{\alpha}$ [27. März] Δ—ωι ἐπισημαίνει.
- p. 252, 2. Pharmuthi $\overline{\kappa\theta}$ [24. April] Δ—ωι ἐπισημαίνει.
- p. 258, 10. Payni $\overline{\gamma}$ [28. Mai] Δ—ωι ὑετία.
- 5 p. 259, 9. Payni $\overline{\theta}$ [3. Juni] Δ—ωι ὕδωρ ἐπρίνεται.
- p. 262, 19. Payni $\overline{\kappa\eta}$ [22. Juni] Δ—ωι ἐπισημαίνει.
- p. 263, 18. Epiphi $\overline{\delta}$ [28. Juni] Δ—ωι ζέφυρος καὶ ὕδωρ ἑώιον, εἴτα βορέαι
- πρόδρομοι ἐπὶ ἡμέρας $\overline{\zeta}$.
- p. 267, 4. Epiphi $\overline{\kappa\beta}$ [16. Juli] Δ—ωι ὕδωρ, καταγίδες.
- 10 p. 268, 21. Mesori $\overline{\beta}$ [26. Juli] Δ—ωι, ἵππάρχῳ νότος καὶ καὶμα.
- p. 271, 22. Mesori $\overline{\kappa\zeta}$ [19. August] Δ—ωι ἐπισημαίνει ὕδασι καὶ ἀνέμοις.
8. IOANN. LYD. de mens. IV 16ff. (Kalender).
- p. 78, 15 Wünsch [Jan. 15] Δ—ος δὲ τὸν λίβα μετὰ ὄμβρου φησὶ γίνεσθαι.
- p. 79, 5 [Jan. 18] Δ—ος λέγει δύεσθαι τὸν Δελφίνα καὶ τροπὴν ὡς ἐπὶ
- 15 πολὺ γίνεσθαι.
- p. 79, 16 [Jan. 23] Δ—ος ἄνεμον λίβα πνεῦσαι λέγει.
- p. 109, 3 [März 17] ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῶν Βακχαναλίων Δ—ος δύεσθαι τοὺς
- ἵχθους λέγει.
- p. 159, 16 [Sept. 2] ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ Δ. λέγει ἐναλλαγὴν ἀνέμων συμ-
- 20 βαίνειν καὶ βροχῆς ἐπικράτειαν.
- p. 163, 10 [Okt. 6] ὁ Δ—ος τοὺς Ἑρίφους ἀνίσχειν καὶ βορρᾶν πνεῖν δισχυ-
- ρίζεται.
- p. 169, 3 [Nov. 25] ὁ Δ—ος λέγει τὸν ἥλιον (ἐν) Τοξότῃ γίνεσθαι.
- 14^a. [VIII 4] ΑΜΙΛΛΑ ΚΛΕΨΥΔΡΑΙ [?]. 393
- 25 14^b. [IX 1] ΟΥΡΑΝΟΓΡΑΦΙΗ.
- 14^c. [IX 2] ΓΕΩΓΡΑΦΙΗ.
15. AGATHEM. I 1. 2 εἴτα [nach Anaximander (c. 2, 6. I 15, 9) Hekataios, Hellanikos] (1) Δαμάστης ὁ Σιγείεὺς [FHG. II 64] τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν Ἐκαταίου μεταγράψας περίπλουν ἔγραψεν· ἐξῆς Δ. καὶ
- 30 Εὐδοξος καὶ ἄλλοι τινὲς γῆς περιόδους καὶ περίπλους ἐπραγματεύσαντο. (2) οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ τὴν οἰκουμένην ἔγραφον στρογγύλην, μέσην δὲ κεῖσθαι τὴν Ἑλλάδα καὶ ταύτης Δελφούς· τὸν ὀμφαλὸν γὰρ ἔχειν τῆς γῆς. πρῶτος δὲ Δ. πολὺπειρος ἀνὴρ συνείδεν, ὅτι προμήκης ἐστὶν ἡ γῆ ἡμιόλιον τὸ μήκος τοῦ πλάτους ἔχουσα·
- 35 συνήνεσε τούτῳ καὶ Δικαίαρχος ὁ Περιπατητικός. Vgl. A 94.

14^c. [IX 2] GEOGRAPHIE.

15. Die Erde sei nicht rund, sondern länglich gestreckt; ihre Länge betrage das anderthalbfache der Breite.

5 ἐπρίνεται Wachsm.: ἐπὶ γῇν LP: γίνεται S 23 (ἐν) Boeckh 24 etwa
 ἄμιλλα κλεψύδρας (καὶ οὐρανοῦ)? *, vgl. Ars Eudoxi 14, 13 p. 21 Blass 28 Σι-
 γείεὺς Creuzer: κητιεὺς Hss. 32 δὲ κεῖσθαι Gronow: δ' ἡγεῖσθαι Hss. 33 τῆς
 γῆς EFG: τοῦ γὰρ BCD

- 15^a. [IX 3] ΠΟΛΟΓΡΑΦΗ. Vgl. C 5.
 15^b. [IX 4] ΑΚΤΙΝΟΓΡΑΦΗ. Bezieht sich hierauf VITRUV. VII pr. 11 [46 A 39]? Vgl. DAMIAN. opt. ed. R. Schoene (B. 1897) Anh. S. 28, 10 ff.

X. XI. ΜΟΥΣΙΚΑ.

- 5 : 15^c. [X 1] ΠΕΡΙ ΡΥΘΜΩΝ ΚΑΙ ΑΡΜΟΝΙΑΣ.
 16. MALLIUS THEODOR. de metr. p. 19 *metrum dactylicum hexametrum inventum primitus ab Orpheo Critias asserit, D. a Musaco.*
 16^a. [X 2] ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΣΙΟΣ.
 17. CIC. de orat. II 46, 194 *saepe enim audiui poetam bonum ne-*
 10 *minem (id quod a Democrito et Platone in scriptis relictum esse dicunt)*
sine inflammatione animorum existere posse et sine quodam adflatu quasi
furoris. de divin. I 38, 80 negat enim sine furore D. quemquam poetam
magnum esse posse, quod idem dicit Plato. HORAT. d. art. poet. 295
ingenium misera quia fortunatius arte credit et excludit sanos Helicone
 15 *poetas Democritus etc.* Vielleicht identisch mit:
 18. CLEM. Strom. VI 168* [II 518, 20 St.] καὶ ὁ Δ. ὁμοίως [wie 394
 Plato Ion 534 B] 'ποιητῆς δὲ ἄσσα μὲν ἂν γράφῃ μετ' ἐνθου-
 σιασμοῦ καὶ ἱεροῦ πνεύματος, καλὰ κάρτα ἐστίν'. Vgl.
 B 21. 112.
 20 18^a. [X 3] ΠΕΡΙ ΚΑΛΛΟΣΥΝΗΣ ΕΠΕΩΝ.
 18^b. [X 4] ΠΕΡΙ ΕΥΦΩΝΩΝ ΚΑΙ ΔΥΣΦΩΝΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.
 19. EUSTATH. ad Γ 1 p. 370, 15 τὸ γάμμα στοιχεῖον γέμμα φασὶν
 ἴῳνες καὶ μάλιστα Δ., ὃς καὶ τὸ μὺ μῶ λέγει aus Photius, dessen
 Glosse μῶ: τὸ μὺ στοιχεῖον Δ. erhalten ist.
 25 20. SCHOL. DIONYS. THRAC. p. 184, 3 ff. Hildeg. τὰ ὀνόματα τῶν

X. XI. PHILOLOGISCHE SCHRIFTEN.

- 15^c. [X 1] ÜBER RHYTHMEN UND HARMONIE.
 16. Nach D. hat Musaios den Hexameter erfunden.
 16^a. [X 2] ÜBER POESIE.
 17. Kein Dichter sei ohne einen gewissen Wahnsinn zu denken.
 18. Was immer ein Dichter vom Gotte und dem heiligen Geiste
 getrieben schreibt, das ist gewiß schön.
 18^b. [X 4] ÜBER WOHL UND ÜBEL KLINGENDE BUCHSTABEN.
 19. Gemma (statt Gamma), Mō (statt My).

23 μῶ auch auf einer delischen Inschrift des III. Jahrh. v. Chr. BCH.
 29, 483

στοιχείων ἄκλιτά εἰσιν . . . παρὰ Δημοκρίτῳ δὲ κλίνονται· λέγει γὰρ 394
δέλτατος καὶ θήτατος.

20^a. [XI 1] ΠΕΡΙ ΟΜΗΡΟΥ ἢ ΟΡΘΟΕΠΕΙΗΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΕΩΝ.

21. Dio 36, 1 [II 109, 21 Arnim] ὁ μὲν Δ. περὶ Ὀμήρου φησὶν
5 οὕτως· Ὀμηρος φύσεως λαχὼν θεαζούσης ἐπέων κόσμον
ἐτεκτῆνατο παντοίων, ὥς οὐκ ἔνδον ἄνευ θείας καὶ δαιμονίας
φύσεως οὕτως καλὰ καὶ σοφὰ ἔπη ἐργάσασθαι. Vgl. B 18.

22. PORPHYR. quaest. hom. I 274, 9 Schrad. [zu Φ 252] οἱ δὲ κατ-
εψεύσαντο τοῦ ποιητοῦ ὥς ᾿μελανόστου' ὕφ' ἐν ὧς Ὀρέστου
15 εἰρηκότος διὰ τὸ καὶ Δημόκριτον ἱστορεῖν ἐπὶ τοῦ αἵτου τὰ ὅσα
μέλανα εἶναι καταψευδόμενοι τῆς ἀληθείας.

23. SCHOL. HOM. A zu H 390 τὸ ᾿ὥς πρὶν ὥφελλ' ἀπολέσθαι' εἶτε
καὶ τοῖς Ἑλλήσιν εἰς ἐπήκοον λέγει ὁ κῆρυξ πρὸς τὸ συγγνωμονεῖν
τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν ὥς καὶ αὐτοῖς ὀργιζομένοις, εἶτε καθ' ἑαυτὸν
15 καὶ ἡρέμα, ὥς Δ. ἀξιοῖ ἀπρεπὲς ἡγησάμενος τὸ φανερώς λέγεσθαι,
ἀμφοτέρα προστικτέον.

24. EUSTATH. zu O 376 p. 1784 ἰστέον δὲ ὅτι ἐς τοσοῦτον ἡξιώθη 395
λόγου τοῖς παλαιοῖς ὁ εὐνοϊκὸς οὗτος δοῦλος Εὐμαιος, ὥστε καὶ
μητέρα αὐτοῦ ἐξευρίσκουσι. Δ. μὲν Πενίαν, Εὐφορίων δὲ Πάν-
20 θειαν, Φιλόξενος δὲ ὁ Σιδώνιος Δανάην.

25. — zu μ 65 p. 1713 ἀμβροσίαν δὲ τὰς ἀτμίδας αἶς ὁ ἥλιος
τρέφεται, καθὰ δοξάζει καὶ Δ.

25^a. [XI 2] ΠΕΡΙ ΑΙΟΙΔΗΣ.

25^b. [XI 3] ΠΕΡΙ ΡΗΜΑΤΩΝ.

20. Des Deltas, des Thetas.

20^a. [XI 1] ÜBER HOMER oder ÜBER SPRACHRICHTIGKEIT UND DUNKLE
WÖRTER.

21. Homer, dem ein göttliches Talent zu teil ward, zimmerte einen
Prachtbau mannigfaltiger Gedichte.

22. D. berichtet, der Adler habe schwarze Knochen.

23. Homers Worte: »O wär' er doch früher gestorben« (Alexandros)
spricht der Herold für sich und leise, wie D. meint, der es für un-
schicklich hält, diese Worte offen auszusprechen.

24. D. nennt des Eumaios Mutter Penia (Armut).

25. Unter Ambrosia versteht auch D. die Dünste, von denen sich die
Sonne nährt.

25^b. [XI 3] ÜBER DIE WÖRTER.

26. PROCL. in Crat. 16 p. 5, 25 Pasqu. ὅτι τῆς Κρατύλου δόξης γέγονε 395
 Πυθαγόρας τε καὶ Ἐπίκουρος, Δ. τε καὶ Ἀριστοτέλης τῆς Ἑρμο-
 γένους . . . p. 6, 10 διὰ δὲ τοῦ θεμένου τὰ ὀνόματα τὴν ψυχὴν ἡνίτ-
 τετο [Pythagoras], ἥτις ἀπὸ νοῦ μὲν ὑπέστη· καὶ αὐτὰ μὲν τὰ
 5 πράγματα οὐκ ἔστιν ὥσπερ ὁ νοῦς πρῶτως, ἔχει δ' αὐτῶν εἰκόνας
 καὶ λόγους οὐσιώδεις διεξοδικοὺς οἷον ἀγάλματα [vgl. Demokrit
 B 142] τῶν ὄντων ὥσπερ τὰ ὀνόματα ἀπομιμούμενα τὰ νοερὰ εἶδη,
 τοὺς ἀριθμούς· τὸ μὲν οὖν εἶναι πᾶσιν ἀπὸ νοῦ τοῦ ἑαυτὸν γινώ-
 σκοντος καὶ σοφοῦ, τὸ δ' ὀνομάζεσθαι ἀπὸ ψυχῆς τῆς νοῦν μιμου-
 10 μένης. οὐκ ἄρα, φησὶ Πυθαγόρας, τοῦ τυχόντος ἐστὶ τὸ ὀνοματοῦρ-
 γεῖν, ἀλλὰ τοῦ τὸν νοῦν ὀρῶντος καὶ τὴν φύσιν τῶν ὄντων· φύσει
 ἄρα τὰ ὀνόματα. ὁ δὲ Δ. θέσει λέγων τὰ ὀνόματα διὰ τεσσάρων
 ἐπιχειρημάτων τοῦτο κατεσκεύαζεν· ἐκ τῆς ὁμωνυμίας· τὰ γὰρ διά-
 φορα πράγματα τῷ αὐτῷ καλοῦνται ὀνόματι· οὐκ ἄρα φύσει τὸ
 15 ὄνομα· καὶ ἐκ τῆς πολυωνυμίας· εἰ γὰρ τὰ διάφορα ὀνόματα ἐπὶ
 τὸ αὐτὸ καὶ ἓν πρᾶγμα ἐφαρμόσουσιν, καὶ ἐπάλληλα, ὅπερ ἀδύ-
 νατον· τρίτον ἐκ τῆς τῶν ὀνομάτων μεταθέσεως. διὰ τί γὰρ τὸν
 Ἀριστοκλέα μὲν Πλάτωνα, τὸν δὲ Τύρταμον Θεόφραστον μετωνο-
 μάσαμεν, εἰ φύσει τὰ ὀνόματα; ἐκ δὲ τῆς τῶν ὁμοίων ἐλλείψεως·
 20 διὰ τί ἀπὸ μὲν τῆς φρονήσεως λέγομεν φρονεῖν, ἀπὸ δὲ τῆς δικαιο-
 σύνης οὐκέτι παρνομάζομεν; τύχηι ἄρα καὶ οὐ φύσει τὰ ὀνόματα.
 καλεῖ δὲ ὁ αὐτὸς τὸ μὲν πρῶτον ἐπιχείρημα πολύσημον, τὸ δὲ
 δεύτερον ἰσόρροπον, (τὸ δὲ τρίτον μετώνυμον), τὸ δὲ τέταρτον
 νώνυμον.
- 25 26^a. [XI 4] ONOMASTIKΩN. [Buchzahl fehlt.]

XII. XIII. TEXNIKA.

396

26^b. [XII 1] ΠΡΟΓΝΩΣΙΣ.

- Im Vatic. gr. 2304 s. xv/xvi f. 6^r δημοκρίτου ἀβδηρίτου προγνωστικά (Cap. 1
 περὶ οἰδημάτων) wahrsch. Rückübers. aus d. lat. Traktat *Ypoeratis Pronostica*
 30 *Democrito summo philosopho*. So Sangall. 44 s. ix f. 220. *Prognostica Democriti*
 Cod. Augiensis lat. 120 (Karlsruhe, früher Kl. Reichenau) s. ix f. 187^v. Pseud-
 hippokr. Schwindelschr. d. r. Kaiserzeit, nicht die Πρόγνωσις, liegt zu Grunde.

26^c. [XII 2] ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ ἢ ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΟΝ.

26. D. unterscheidet mehrdeutige, gleichbedeutende, ungenannte und
 unbenannte Wörter und erweist daraus den konventionellen Ursprung der
 Sprache.

1 vgl. Steinthal *Gesch. d. Sprachw.*² 176 ff. 23 < >* 25 oder Ὀνομα-
 στικόν? Inhalt zweifelhaft

Vgl. Hipp. Περί διαίτης Anf. [vi 466 L.] εἰ μὲν μοί τις ἐδόκει τῶν πρότερον 396
 συγγραμμάτων περὶ διαίτης ἀνθρωπίνης τῆς πρὸς ὑγίειαν ὀρθῶς ἐγνωκῶς συγ-
 γραφέναι πάντα διὰ παντός . . . ἰκανῶς ἂν εἶχέ μοι . . . τοῦτοισι χρεέσθαι . . . νῦν
 δὲ πολλοὶ μὲν ἤδη συνέγραψαν κτλ.

5 26^d. [xii 3] ΙΗΤΡΙΚΗ ΓΝΩΜΗ.

26^e. [xii 4] ΑΙΤΙΑΙ ΠΕΡΙ ΑΚΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΑΙΡΙΩΝ.

26^f. [xiii 1] ΠΕΡΙ ΓΕΩΡΓΙΗΣ ἢ ΓΕΩΡΓΙΚΟΝ. VARRO r. rust. i 1, 8
 [S. 35 B 8]. COLUMELLA de r. rust. i praef. 32 *accedit huc quod ille quem*
nos perfectum esse volumus agricolam, si quidem artis consummatae non
 10 *sit nec in universa rerum natura sagacitatem Democriti vel Pythagorae*
fuerit consecutus etc.

27. COLUM. iii 12, 5 *status caeli, cuius regionem quam spectare de-*
beant vineae vetus est dissensio . . . Democrito et Magone laudantibus caeli
plagam septentrionalem, quia existiment ei subiectas feracissimas fieri
 15 *vineas, quae tamen bonitate vini superentur.*

28. COLUM. xi 3, 2 *Democritus in eo libro quem Georgicon appel-*
lavit parum prudenter censet eos facere, qui hortis extruant munimenta,
quod neque latere fabricata maceries perennare possit pluviis ac tempesta-
tibus plerumque infestata, eque lapide supra rei dignitatem poscat impensa;
 20 *si vero amplum modum saepire quis velit, patrimonio esse opus.*

28^a. [xiii 2] ΠΕΡΙ ΖΩΓΡΑΦΙΗΣ.

397

28^b. [xiii 3] ΤΑΚΤΙΚΟΝ.

28^c. [xiii 3] ΟΠΛΟΜΑΧΙΚΟΝ.

XII. XIII. TECHNISCHE SCHRIFTEN.

26^f. [xiii 1] ÜBER ACKERBAU.

27. D. meint, die Weinberge sollten nach Norden angelegt werden,
 weil sie so am ertragreichsten würden, ohne freilich in der Güte des
 Weins die erste Stelle einzunehmen.

28. Unklug verfahren diejenigen, welche ihre Gärten ummauern. Denn
 eine Mauer aus Luftziegeln kann dem Regen und Sturme nicht stand-
 halten, und eine steinerne erfordert Kosten, die dem Werte der Sache nicht
 entsprechen. Wenn man gar ein großes Stück Land mit einer Mauer
 umfriedigen wollte, würde man sein väterliches Erbe verbauen müssen.

5 ΓΝΩΜΗΣ Gomperz 11 *fuerit* Lips.: *non fuerit* vulgo 12 B 27 soll
 nach Gesner aus dem in d. Geoponica v 4 περὶ κλιμάτων Δημοκρίτου exzerpier-
 ten Buche stammen. Aber dort werden nur Trivialitäten mitgeteilt, vgl. Theophr.
 H. pl. iv 1, 4, Plin. xvii 10. Über den Charakter des in den Geopon. benutzten
 Demokritos vgl. B 300, 8; über Columellas Mittelquelle Diophanes vgl. M. Well-
 mann Herm. 43, 27 14 *existiment* so die Übersl. 19 *eque lapide* *: *neque*
lapides Hss.: *neque lapidis* und *impensam* Ursinus

ECHTE FRAGMENTE AUS UNBESTIMMTEN SCHRIFTEN. 397

29. APOLLON. Cit. in Hipp. p. 6, 29 Schoene ταύτης δὲ τῆς ἐμβολῆς τὴν ἰσχυροτάτην ἀνάγκην περιεχούσης ὁ Βακχεῖος τὴν ἐπὶ τοῦ μοχλοειδοῦς ξύλου λεγομένην ἄμβην ἐν τοῖς Περὶ τῶν Ἱπποκρατείων
5 λέξεων ἐξηγεῖται, ὅτι ἐν ταῖς λέξεσιν ἀναγράφεται, ὡς Ῥόδιοι ἄμβωνας καλοῦσι τοὺς τῶν ὀρῶν λόφους καὶ καθόλου τὰς προσαναβάσεις. καὶ διὰ τούτων φησὶν πάλιν. ἀναγράφεται δὲ καὶ ὡς ὁ Δ. εἴη καλῶν τῆς ἵτιος τὴν τῷ κοίλῳ περικειμένην ὀφρὺν ἄμβην. Vgl. Erotian. p. 52, 10 Klein.
- 10 29^a. APOLL. DYSC. de pron. p. 92, 20 Schn. αἱ πληθυντικαὶ ⟨εῖ⟩ καὶ κοινολεκοῦνται κατ' εὐθείαν πρὸς τε Ἰώνων καὶ Ἀττικῶν ἡμεῖς, ὑμεῖς, σφεῖς, ἔστιν πιστώσασθαι καὶ τὸ ἀδιαίρετον τῆς εὐθείας παρ' Ἰωσιν ἐκ τῶν περὶ Δημόκριτον, Φερεκύδην, Ἑκαταῖον.
- 15 30. CLEM. Protr. 68 (I 52, 16 St.). Strom. v 103 (II 394, 21). Vgl. 51 A 8. τῶν λογίων ἀνθρώπων ὀλίγοι ἀνατείναντες τὰς χεῖρας ἐνταῦθα, οὗ νῦν ἡέρα καλέομεν οἱ Ἕλληνες. πάντα, φα-

ECHTE FRAGMENTE AUS UNBESTIMMTEN SCHRIFTEN.

29. Schildrand.

29^a. Wir, ihr, sie (*kontrahierte Formen*).

30. Einige der gelehrten Männer erheben ihre Hände zu dem Orte, wo wir Hellenen jetzt sagen, daß die Luft sich befinde, und sprechen

4 ἐν τοῖς *: οὕτως Hs.: οὕτως (ἐν τοῖς) Schoene 5 ὅτι *: ὄν Hs.: [ὄν] Schoene; ὅτι als Korrektur an falscher Stelle nach ὡς eingeschoben hat in der Hs. Ῥόδιοι verdrängt, das Schoene aus Erotian 53, 7 Kl. hergestellt 7 διὰ τούτων] = ἐν τούτοις nach späterem Zitierstil: διὰ τῶν αὐτῶν verm. Schoene 10 ⟨εῖ⟩ *: statt dessen tilgt Skrzeczka καὶ 12 vielleicht διαίρετόν? 14 Der Text des Protr. (Hs. P) lautet: ὅθεν οὐκ ἀπεικός τῳ Δ. τῶν λογίων ἀνθρώπων ὀλίγους φησὶν ἀνατείναντας τὰς χεῖρας ἐνταῦθα ὃν νῦν ἡέρα καλέομεν οἱ Ἕλληνες πάντα διαμυθεῖσθαι καὶ πάντα οὗτος οἶδεν καὶ διδοῖ καὶ ἀφαιρεῖται καὶ βασιλεὺς οὗτος τῶν πάντων, der der Strom. (Hs. L, Euseb. P. E. XIII 13) ἤδη [ἡλίου Münzel] δὲ ὡς εἰπεῖν ὑπ' αὐγὰς εἶναι τινες ὀλίγους γράφει τῶν ἀνθρώπων οἱ δὲ ἀνατείνοντες [ἀνατείναντες Eus.] τὰς χεῖρας ἐνταῦθα ὃν [οὗ Eus.] νῦν ἡέρα καλέομεν οἱ Ἕλληνες πάντα Ζεὺς μυθεῖται [μυθεῖται Eus.] καὶ πάνθ' [πάντα Eus.] οὗτος οἶδε καὶ διδοῖ καὶ ἀφαιρεῖται [L¹: ἀφαιρεῖται L³ Eus.] καὶ βασιλεὺς οὗτος τῶν πάντων. Die Protrepikusstelle schrieb nach Wilamowitz Stählin: τῶν λογίων . . . Ἕλληνες, [πάντα] Δία μυθεῖσθαι καὶ (γὰρ) πάντα οὗτος οἶδεν καὶ διδοῖ [πάντα] καὶ ἀφαιρεῖται . . . πάντων. Ähnlich in den Strom., wobei die Konstruktion schief wird 15 Mit den λόγοι, die die Luft als Zeus verehren, meint er speziell Diogenes s. 51 A 8. B 5 16 οὗ . . . καλέομεν] d. h. οὗ εἶναι φημεν nach bekanntem gr. Idiotismus (φασίν) *

σίν, > Ζεὺς μυθεῖται καὶ πάνθ' οὗτος οἶδε καὶ διδοί καὶ 397
ἀφαιρεῖται καὶ βασιλεὺς οὗτος τῶν πάντων'.

31. [50 Natorp] CLEM. paed. I 6 (I 93, 15 Stähli.) ἱατρικὴ μὲν γὰρ
κατὰ Δημόκριτον σώματος νόσους ἀκέεται, σοφίη δὲ ψυχὴν
5 παθῶν ἀφαιρεῖται. Vgl. C 6, 2.

32. [86 N.] — — 94 (I 214, 9 St.) Hipp. ref. VIII 14 p. 428, 67 Gott.
STOB. III 6, 28. Vgl. GAL. XVII A 521. XVII B 28. XIX 176. S. zu B 124.
ζυνουσίη ἀποπληξίη σμικρὴ· ἐξέσσεται γὰρ ἄνθρωπος
ἐξ ἀνθρώπου καὶ ἀποσπᾶται πληγῇ τινι μεριζόμενος.

10 33. [187 N.] CLEM. Strom. IV 151 (II 314, 12 St.) STOB. II 31, 65 398
[II 213, 1 W.] vor B 182.

ἡ φύσις καὶ ἡ διδαχὴ παραπλήσιόν ἐστι. καὶ γὰρ ἡ

dabei: Alles beredet Zeus mit sich und alles weiß und gibt und nimmt
er und König ist er über alles.

31. Die Arzneikunst heilt die Gebrechen des Leibes, die Philosophie
befreit die Seele von Leidenschaften.

32. Beischlaf ist vorübergehender Schlaganfall. Denn da fährt ein
Mensch aus dem Menschen heraus und löst sich wie mit einem Schläge
abtrennend los.

33. Die Natur und die Erziehung sind ähnlich. Denn die Er-

1 μυθεῖται] nach Hom. P 200 προτὶ ὃν μυθήσατο θυμὸν (Ζεὺς) u. ähnl. Stell.
2 τῶν πάντων] 'des Alls' Kranz 6 Clem. 'μικρὰν ἐπιληψίαν' τὴν συνουσίαν ὁ
'Αβδηρίτης ἔλεγεν σοφιστής, νόσον ἀνίατον ἡγούμενος. ἡ γὰρ οὐχὶ καὶ ἐκλύσεις
παρέπονται τῷ μεγέθει τῆς ἀπουσίας [näml. τοῦ σπέρματος, so P: συνουσίας falsch
FP?] ἀνατιθέμεναι; ἄνθρωπος γὰρ ἐξ ἀνθρώπου ἐκφύεται τε καὶ ἀποσπᾶται. Hippol.
ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου ἐξέσσεται, φησί (Μονοϊμύς), καὶ ἀποσπᾶται πληγῇ τινι
μεριζόμενος. Stob. ζυνουσίη . . . ἀνθρώπου Gal. XVII A 521 K. μικρὰν ἐπιληψίαν
εἶναι τὴν οὐσίαν. XIX 176 φησὶ δὲ Δ. ἄνθρωπον ἐξ ἀνθρώπου ἐξεσεῖσθαι [ἐξεσ-
σύσθαι Lortzing] καὶ κύνα ἐκ κυνὸς καὶ βοῦν ἐκ βοός. Plin. N. H. XXVIII 58 *venerem
damnavit D., ut in qua homo alius exiliret ex homine.* Vgl. Daremberg zu Oribas.
I 668. Die Worte πληγῇ . . . μεριζόμενος nahm für D. in Anspruch Lortzing *Über
d. eth. Fr. D.'s* S. 22 10 Clemens: ἴσμεν δὲ τὰ μὲν δυσπόριστα οὐκ ἀναγκαῖα, τὰ δὲ
ἀναγκαῖα εὐπόριστα γεγενῆσθαι φιλαγάθως παρὰ τοῦ θεοῦ. διόπερ ὁ Δ. εὖ λέγει
ὡς ἡ [ἡ tilgt Wilamowitz] φύσις τε καὶ διδαχὴ παραπλήσιόν ἐστι, καὶ τὴν αἰτίαν
συντόμως προσαποδίδωσιν· 'καὶ γὰρ ἡ διδαχὴ μεταρρυθμίζει τὸν ἄνθρωπον, μετα-
ρρυθμοῦσα δὲ φύσις ποιεῖ [L ras., φυσιοποιεῖ L corr., <καὶ> φύσις ποιεῖ Usener]
καὶ διήνεγκεν οὐδὲν ἢ φύσει πλασθῆναι τοιόνδε ἢ χρόνῳ καὶ μαθήσει μετατυπω-
θῆναι. — Stob.: δημοκρίτου (comp.) ἡ φύσις καὶ ἡ διδαχὴ π. ἐστι. καὶ γὰρ ἡ
διδαχὴ μετὰ ῥυμοῦ [so L: μεταρρυσμοὶ Mullach] τὸν ἄνθρωπον, μετὰ ῥυμοῦ
[so L: μεταρρυσμοῦσα Mullach] δὲ φύσιν [darüber is von 1. H. L.] ποιεῖ. Vgl.
Euenos fr. 9 φημὶ πολυχρονίην μελέτην ἔμεναι, φίλε, καὶ δὴ ταύτην ἀνθρώποισι
τελευτῶσαν φύσιν εἶναι

διδασχὴ μεταρυσμοῖ τὸν ἄνθρωπον, μεταρυσμοῦσα δὲ φυ- 398
σιοποιεῖ.

34. DAVID Prol. 38, 14 Busse καὶ ὥσπερ ἐν τῷ παντὶ ὁρῶμεν τὰ
μὲν μόνως ἄρχοντα οἷον τὰ θεῖα, τὰ δὲ καὶ ἄρχοντα καὶ ἀρχόμενα
5 οἷον τὰ ἀνθρώπεια (ταῦτα γὰρ καὶ ἄρχονται ἐκ τῶν θείων καὶ ἄρ-
χουσι τῶν ἀλόγων ζώων), τὰ δὲ μόνως ἀρχόμενα ὡς τὰ ἄλογα
ζῶια, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ μικρῷ κόσμῳ
ὄντι κατὰ τὸν Δημόκριτον ταῦτα θεωροῦνται. καὶ τὰ μὲν μόνως
ἀρχουσιν, ὥσπερ ὁ λόγος, τὰ δὲ καὶ ἄρχονται καὶ ἀρχουσιν ὡς ὁ
10 θυμός . . . τὰ δὲ μόνως ἄρχονται ὥσπερ ἡ ἐπιθυμία. GAL. de usu
partt. III 10 (III 241 K., I 177, 10 Helmr.) ἀλλὰ καὶ τὸ ζῷον οἷον
μικρόν τινα κόσμον εἶναι φασιν ἄνδρες παλαιοὶ περὶ φύσιν ἱκανοί.
Vgl. B 165 und ARIST. phys. Θ 2. 252^b 26.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΟΥΣ ΓΝΩΜΑΙ.

15

* bedeutet sicher unechte Einschiebsel.

35. DEMOKRATES 1. γνωμένων μευ τῶνδε εἴ τις ἐπαῖοι ξὺν
νόωι, πολλὰ μὲν ἔρξει πράγματ' ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἄξια,
πολλὰ δὲ φλαῦρα οὐχ ἔρξει.

ziehung formt zwar den Menschen um, aber durch diese Umformung
schafft sie eine *zweite* Natur.

34. Der Mensch, eine kleine Welt.

SPRÜCHE DES DEMOKRATES.

35. Wenn man diese meine Sprüche mit Verstand anhört, wird
man viele Taten tun, die eines trefflichen Mannes würdig sind, und
viele schlechten unterlassen.

7 vgl. Nechepso fr. 25 Rieß (Firm. III p. 3) *hominem quasi minorem mun-
dum stellae quinque, sol etiam et luna . . . sustentat*. Bouché-Leclercq *Astrologie
gr.* p. 77 12 φύσιν D¹LV: φύσεως D² 14 Anm. nach K. Wilke. I. Fam.:
A = cod. Arsenii, jetzt Pal. Heidelb. 356 s. xiv f. 143^v, L = Laur. 58, 4 s. xv
f. 80^r. II. Fam.: B = Barberin. 333, C = Cryptens. Z. δ. vi s. xvi f. 154^r, P = Paris.
suppl. 492 s. xvii f. 11^r, außerdem St = Stob., der diese Sammlung in einem
vollständigeren Exemplare benutzt hat. Δημοκράτης ist in den Florilegien ste-
hende Verwechslung mit Δημόκριτος [vgl. auch zu B 160. 161. 178] Titel:
γνώμαι δημοκράτους A L P (?): Δημοκράτους φιλοσόφου γνώμαι χρυσῆ B, Orelli:
γνώμαι χρ. δημοκράτους φιλοσόφου C 16 μευ B: μεῦ C: μὲν ALP: tilgt
Wilke 17 ἔρξει AL: ῥέξει BCP πράγματ' ALPBC: fehlt Orelli ἀγαθοῦ
fehlt C 18 φλαῦρα L: φαῦρα A, mrg. L: φαῦλα BCP ἔξει Hss.: verb. Orelli

36. [18 Natorp] — 2. ψυχῆς . . . τίθησιν [Stob. III 1, 27; s. B187]. 398
 37. [8 N.] — 3. ὁ τὰ ψυχῆς ἀγαθὰ αἰρεόμενος τὰ θεϊότερα 399
 αἰρέεται· ὁ δὲ τὰ σκῆνεος τὰ ἀνθρωπήϊα.
 38. [154 N.] — 4. καλὸν μὲν τὸν ἀδικέοντα κωλύειν· εἰ
 5 δὲ μή, μὴ ξυναδικέειν.
 39. [196 N.] — 5. ἀγαθὸν εἶναι χρή ἢ μιμεῖσθαι [Stob. III
 37, 25; s. B 79. 245].
 40. [15 N.] — 6. οὔτε σώμασιν οὔτε χρήμασιν εὐδαιμο-
 νοῦσιν ἄνθρωποι, ἀλλ' ὀρθοσύνη καὶ πολυφροσύνη.
 10 41. [45 N.] — 7. μὴ διὰ φόβον, ἀλλὰ διὰ τὸ δέον ἀπέχε-
 σθαι ἀμαρτημάτων [Stob. III 1, 95 H.].
 42. [90 N.] — 8. μέγα τὸ ἐν ξυμφορῇσι φρονεῖν ἃ δεῖ
 [Stob. IV 34, 68].
 43. [99 N.] — 9. μεταμέλεια ἐπ' αἰσχροῖσιν ἔργμασι βίου
 15 σωτηρίη.
 44. [112 N.] — 10, 4. † ἀληθόμυθον χρή οὐ πολύλογον [Stob.
 III 12, 13; s. B 225].
 45. [48 N.] — 11. ὁ ἀδικῶν τοῦ ἀδικουμένου κακοδαι-
 μονέστερος.

36. = B 187.

37. Wer nach geistigen Gütern strebt, strebt nach göttlicherem *Ge-
 winn*, wer nach leiblichen, nach irdischem.

38. Pflicht ist's, den Frevler zu hindern, auf alle Fälle aber nicht
 mitzufreveln.

39. Man muß entweder gut sein oder Guten nachahmen.

40. Nicht Leibeskraft oder Geld macht den Menschen glücklich,
 sondern Geradsinnigkeit und Vielseitigkeit.

41. Nicht aus Furcht, sondern aus Pflichtgefühl meide die Sünden.

42. Es ist etwas Großes um Pflichttreue im Unglück.

43. Reue über schimpfliche Handlungen ist Lebensrettung.

44. = B 225.

45. Wer Unrecht tut ist unglücklicher als wer unrecht leidet.

2 αἰρεόμενος Orelli: ἐρεώμενος ALBC: ὀρεγόμενος P 3 αἰρέεται Orelli:
 ἐρέεται ALBCP σκῆνεος AL: σκῆνους BCP τὰ ἀνθρωπήϊα AL: τὰ ἀνθρώ-
 πινα BC: τὰ ἅνια P μὴ fehlt C 6 ἀγαθὸν ἢ εἶναι χρεῶν ἢ μιμεῖσθαι St
 9 οἱ ἄνθρωποι P πολυφροσύνη] δικαιοσύνη CP 10 ἀπέχεσθαι ALBCP: χρεῶν
 ἀπέχεσθαι St 12 ξυμφορῇσι AL: συμφορῇσι BCP φρονεῖν P: φρονεῖν ALBC
 14 αἰσχροῖσιν ἔργμασι AL: αἰσχροῖσι πρήγμασι BCP 16 χρή ALC: χρή εἶναι
 P: εἶναι χρή B: s. St 18 die Sentenz klingt platonisch, vgl. bes. Gorg. 479 E
 αἰεὶ τὸν ἀδικοῦντα τοῦ ἀδικουμένου ἀθλιώτερον εἶναι κακοδαμονέστερος P

46. [218 N.] DEMOKRAT. 12. μεγαλοψυχίη τὸ φέρειν πραέως 399
πλημμέλειαν [Stob. IV 34, 69].

47. [141 N.] — 13. νόμῳ καὶ ἄρχοντι καὶ τῷ σοφωτέρῳ
εἵκειν κόσμιον [Stob. III 1, 45.]

5 48. [119 N.] — 14. μωμεομένων φλαύρων ὁ ἀγαθὸς οὐ
ποιεῖται λόγον [Stob. III 38, 46].

49. [143 N.] — 15 χαλεπὸν ἄρχεσθαι ὑπὸ χερείονος [Stob. 400
IV 4, 27].

50. [73 N.] — 16. ὁ χρημάτων παντελῶς ἥσσω οὐκ ἄν
10 ποτε εἶη δίκαιος.

51. [104 N.] — 17. ἰσχυρότερος ἐς πειθῶ λόγος πολλαχῇ
γίνεται χρυσοῦ [Stob. II 4, 12].

52. [113 N.] — 18. τὸν οἰόμενον νοῦν ἔχειν ὁ νουθετέων
ματαιοπονεῖ [Stob. III 10, 42].

15 53. [122^a N.] — 19. πολλοὶ λόγον μὴ μαθόντες ζῶσι κατὰ
λόγον.

46. Hohen Sinn bekundet es, Taktlosigkeit gelassen zu ertragen.

47. Vor Gesetz, Obrigkeit und dem Klügeren sich zu beugen zeugt
von Selbstzucht.

48. Schlechter Leute Tadel ficht den Guten nicht an.

49. Einem geringeren Manne zu gehorchen ist schlimm.

50. Wer allerwegen bestechlich ist, wird nie gerecht sein.

51. Oft erweist sich ein Wort viel stärker zur Überredung als Gold.

52. Wer den, der sich einbildet Verstand zu haben, zu Verstand
bringen will, vergeudet seine Zeit.

53. Viele, die nichts Vernünftiges gelernt haben, leben trotzdem
vernünftig.

1 μεγαλοψυχίη BSt: ἡ μεγαλοψυχίη ALP πρᾶως St 3 ἄρχοντι καὶ
τῷ σοφωτέρῳ εἵκειν P (?): ἄ. καὶ σοφωτέρῳ εἵκ. St: ἄ. καὶ τῷ σοφωτάτῳ εἵκ.
ALC: ἄρχοντι εἵκειν τῷ σοφωτάτῳ B 5 μωμεομένων ALSt: μεμφομένων
BCP φαύλων C 7 χερείονος ALC: χείρονος BPSt (S): χέρονος St (MA)
9 παντελῶς fehlt P 9. 10 ἄν ποτε] ἄποτε (so) P 11 ἰσχυρότερος εἰς πειθῶ
P: ἰσχυρὸν ἐς πειθῶ St (S): ἰσχυρότερος ἐν πειθῶ St (M?, A): ἰσχυρότερος ἐν πει-
θοῖ St (B): ὁ ἰσχυρότερος εὐπειθεῖ AL: ἰσχυρότερος εὐπειθεῖ C πολλαχῇ ALBP:
fehlt St 12 χρυσοῦ ALBPC: versetzt vor τὸν οἰόμενον (13) St 13 νοῦν
ALBCSt: νόον P(?) νουθετέων τι St: νουθετῶν ALBPC

53^a. [122^b N.] — πολλοὶ δρῶντες τὰ αἴσχιστα λόγους ἀρί- 400
στους ἀσκέουσιν [Stob. II 15, 33].

54. [31 N.] — 20. οἱ ἀξύνετοι δυστυχεόντες σωφρονέουσι.

55. [121 N.] — 21. ἔργα καὶ πρῆξις ἀρετῆς, οὐ λόγους,
5 ζηλοῦν χρειών [Stob. II 15, 36].

56. [186 N.] — 22. τὰ καλὰ γνωρίζουσι καὶ ζηλοῦσιν οἱ
εὐφυέες πρὸς αὐτά.

57. [17 N.] — 23. κτηνέων μὲν εὐγένεια ἢ τοῦ σκῆνεος
εὐθένεια, ἀνθρώπων δὲ ἢ τοῦ ἡθεος εὐτροπία [Stob. IV
10 29, 18].

58. [102 N.] — 23^a. ἐλπίδες αἱ τῶν ὀρθὰ φρονούντων
ἐφικταί, αἱ δὲ τῶν ἀξυνέτων ἀδύνατοι [Stob. IV 46, 18].

59. [188 N.] — 24. οὔτε τέχνη οὔτε σοφίη ἐφικτόν, ἣν μὴ 401
μάθῃ τις [Stob. II 31, 71. II 214, 9 W.].

15 60. [114 N.] — 25. κρέσσον τὰ οἰκῆϊα ἐλέγχειν ἀμαρτή-
ματα ἢ τὰ ὀθνεῖα [Stob. III 13, 46 H.].

53^a. Viele, die die schändlichsten Handlungen begehen, führen
höchst vernünftige Reden.

54. Durch Schaden werden die Toren klug.

55. Tugendhafter Werke und Taten soll man sich befeleißigen, nicht
tugendhafter Worte.

56. Das Edle erkennen und erstreben *nur* die von Natur dazu Be-
fähigten.

57. Rassigkeit der Zugtiere besteht in der Wohlbeschaffenheit ihres
Körpers, die der Menschen in der guten Richtung ihres Charakters.

58. Die Hoffnungen der richtig Denkenden sind erfüllbar, die der
Unverständigen unerfüllbar.

59. Keine Kunst, keine Wissenschaft ist erreichbar ohne Lernen.

60. Es ist besser, die eigenen als die fremden Fehler zu rügen.

1 πολλοί (Anfang neuen Spruches) CP (vgl. St): πολλοὶ δὲ an 53 anschließend
ALB 3 σωφρονέουσι BCP: σωφρονοῦσιν AL 4 πρῆξις St: πρῆξι ALBC:
πράξι P 5 ζηλεῖν (vulgär!) St χρειών AL: χρεών BCP: χρῶν (so) St
8 τῶν κτηνῶν μὲν P σκῆνεος St: σώματος ALBCP 9 εὐθένεια L. Din-
dorf: εὐσθένεια ALBCPSt ἡθεος ALSt: ἡθους BCP εὐπρέπεια P
εὐτροπία] nicht *Gewandtheit*! vgl. τρόπος 11 n. 23^a fehlt BCP 13 ἢν ALSt:
εἰ BCP 15 κρέσσον ALSt: κρεῖσσον BCP οἰκῆϊα St: οἰκεῖα ALBCP
ἐλέγειν P¹

61. [14 N.] DEMOKRAT. 26. οἷσιν ὁ τρόπος ἐστὶν εὐτακτος, 401
τούτοισι καὶ ὁ βίος εὖ τέτακται [Stob. III 37, 25 H.].

62. [38 N.] — 27. ἀγαθὸν οὐ τὸ μὴ ἀδικεῖν, ἀλλὰ τὸ μὴδὲ
ἐθέλειν [Stob. III 9, 29].

5 63. [106 N.] — 28. εὐλογεῖν ἐπὶ καλοῖς ἔργοις καλόν·
τὸ γὰρ ἐπὶ φλαύροις κιβδήλου καὶ ἀπατεῶνος ἔργον [Stob.
III 14, 8].

64. [190 N.] — 29. πολλοὶ πολυμαθεὲς νοῦν οὐκ ἔχουσιν
[Stob. III 4, 81].

10 65. [191 N.] — 30. πολυνοῖην, οὐ πολυμαθίην ἀσκέειν
χρή [vgl. 12 B 40].

66. [101 N.] — 31. προβουλευέσθαι κρεῖσσον πρὸ τῶν
πράξεων ἢ μετανοεῖν.

67. [224 N.] — 32. μὴ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς δοκίμοις πι-
15 στεύειν· τὸ μὲν γὰρ εὖηθες, τὸ δὲ σωφρονέοντος.

68. [40 N.] — 33. δόκιμος ἀνὴρ καὶ ἀδόκιμος οὐκ ἐξ ὧν
πράσσει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν βούλεται.

61. Diejenigen, die einen wohlgeordneten Charakter besitzen, haben
auch ein wohlgeordnetes Leben.

62. Gut ist *noch* nicht Nichtfreveln, sondern nicht einmal freveln
wollen.

63. Schön ist's, bei schönen Handlungen Beifall zu spenden; denn
bei schlechten es zu tun, ist das Werk eines Fälschers und Betrügers.

64. Viele Vielwisser haben keinen Verstand.

65. Viel Denken, nicht viel Wissen ist zu pflegen.

66. Bei seinen Handlungen ist vorzubedenken besser als nachzu-
bedenken.

67. Trau nicht allen, sondern den Bewährten. Denn jenes ist ein-
fältig, dies verständig.

68. Nicht bloß aus seinem Tun, sondern auch aus seinem Wollen
erkennt man den bewährten und den unbewährten Mann.

1 οἷσιν St: ὧν ALBCP ὁ fehlt St τούτοις ALBCPSt 2 εὖ τέ-
τακται Meineke: συντέτακται ALBCPSt 3 οὐ τὸ LBSt: αὐτὸ τὸ A
3. 4 μὴδὲ ἐθέλειν St: μὴδ' ἐθέλειν A: μὴ ἐθέλειν LBC 5 εὐλογεῖν St: εὖ λέγειν
ALBCP ἔργοις ALBCP: ἔργμασι St καλόν St: χρή ALBCP 6 φλαύ-
ροις St: φαύροις ALC: φαύλοισι BP ἔργον St: fehlt ALBCP 8 νοῦν
so ALBCPSt 17 βουλεύεται P

69. [6 N.] — 34. ἀνθρώποις πᾶσι τωὺτὸν ἀγαθὸν καὶ ἀλη- 402
θές· ἡδὺ δὲ ἄλλωι ἄλλο.

70. [62 N.] — 35. παιδός, οὐκ ἀνδρὸς τὸ ἀμέτρως ἐπι-
θυμεῖν.

5 71. [54 N.] — 36. ἡδοναὶ ἄκαιροι τίκτουσιν ἀηδίας.

72. [58 N.] — 37. αἱ περὶ τι σφοδραὶ ὀρέξεις τυφλοῦσιν
εἰς τᾶλλα τὴν ψυχὴν.

73. [87 N.] — 38. δίκαιος ἔρως ἀνυβρίστως ἐφίεσθαι τῶν
καλῶν [Stob. III 5, 23].

10 74. [5 N.] — 39. ἡδὺ μὴδὲν ἀποδέχεσθαι, ἣν μὴ συμ-
φέρηι.

75. [144 N.] — 40. κρέσσον ἄρχεσθαι τοῖς ἀνοήτοισιν ἢ
ἄρχειν [Stob. IV 2, 13].

76. [32 N.] — 41. νηπίοισιν οὐ λόγος, ἀλλὰ ζυμφορὴ γί-
15 νεται διδάσκαλος. Vgl. B 54.

77. [78 N.] — 42. δόξα καὶ πλοῦτος ἄνευ ζυνέσιος οὐκ
ἀσφαλέα κτήματα [Stob. III 4, 82].

69. Allen Menschen gilt wohl dasselbe als gut und wahr: ange-
nehm aber ist dem einen dies, dem andern das.

70. Unbegrenzte Wünsche sind Kindes, nicht Mannes Sache.

71. Unzeitige Genüsse erzeugen Ekel.

72. Die auf irgend ein Ziel heftig gerichteten Begierden verblenden
die Seele gegen alles Übrige.

73. Nur die Liebe ist berechtigt, die ohne Frevel der Schönheit
nachjagt.

74. Versage dir jeden Genuß, der nicht zuträglich ist.

75. Es ist besser für die Unverständigen zu gehorchen als zu
herrschen.

76. Nicht Wort, sondern Unglück ist der Lehrmeister der Toren.

77. Ruhm und Reichtum ohne Einsicht sind unsichere Besitz-
tümer.

1 n. 34 fehlt BCP τωὺτὸν A¹: ταὺτὸν A²L 8 ἀνυβρίστως St: ἀνύβρι-
στος LBC: ἀνύβριστα A: καὶ ἀνύβριστος P: ἀνυβριστὶ Natorp 10 συμφέρηι
B: ζυμφέρηι AL 12 κρέσσον ALSt: κρείσσον BCP ἀνοήτοισιν ALSt:
ἀνοήτοις BC 14 ἀλλὰ ζυμφορὴ AL: ἀλλ' ἢ συμφορὰ BCP 16 ζυνέσιος St:
συνέσιος LP (?): συνέσεως ABC; vgl. Aristot. fr. 57 (aus d. Protreptikos) 17 κτή-
ματα St: χρήματα ALBCP

78. [74 N.] DEMOKRAT. 43. χρήματα πορίζειν μὲν οὐκ ἀχρεῖον, 402
ἐξ ἀδικίης δὲ πάντων κάκιον [Stob. IV 31, 121].

79. [195 N.] — 44. χαλεπὸν μιμεῖσθαι μὲν τοὺς κακοὺς,
μηδὲ ἐθέλειν δὲ τοὺς ἀγαθοὺς.

5 80. [164 N.] — 45. αἰσχροὺς τὰ ὀθνεῖα πολυπραγμονέοντα 403
ἀγνοεῖν τὰ οἰκῆϊα.

81. [125 N.] — 46. τὸ ἀεὶ μέλλειν ἀτελέας ποιεῖ τὰς πρή-
ξιας [Stob. III 29, 67].

82. [123 N.] — 47. κίβδηλοι καὶ ἀγαθοφανέες οἱ λόγῳ
10 μὲν ἅπαντα, ἔργῳ δὲ οὐδὲν ἔρδοντες.

— *48. μακάριος, ὃς οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει· χρήται γὰρ εἰς
ἀ δεῖ καλῶς. [= Menand. fr. 114; III 34 K.]

83. [28 N.] — 49. ἀμαρτίης αἰτίη ἢ ἀμαθίη τοῦ κρέσσονος.

84. [43 N.] — 50. ἑωυτὸν πρῶτον αἰσχύνεσθαι χρεὼν τὸν
15 αἰσχροὺς ἔρδοντα [vgl. B 244].

85. [108 N.] — 51. ὁ ἀντιλογεόμενος καὶ πολλὰ λεσχη-
νευόμενος ἀφυῆς ἐς μάθησιν ὧν χρή [Stob. II 31, 73].

78. Geld zu erwerben ist nicht unnützlich, auf ungerechte Weise
aber ist es das allerschlimmste.

79. Den Bösen nachzuahmen, den Guten aber *nicht*, ja nicht ein-
mal *ihnen* nachahmen zu wollen, ist schlimm.

80. Es ist schimpflich, sich um das Fremde überflüssige Mühe zu
geben und das Eigene nicht zu kennen.

81. Immer zaudern läßt die Taten nicht zur Vollendung kommen.

82. Falsche und heuchlerische *Gesellen* sind die, welche alles mit
dem Mund und in Wirklichkeit nichts tun.

83. Die Unkenntnis des Besseren ist die Ursache der Verfehlung.

84. Wer Schamloses tut, muß sich vor allem vor sich selbst schämen.

85. Wer widerspricht und viel schwatzt, ist unfähig zum Lernen
dessen, was not tut.

1 μὲν πορίζειν P 2 ἀδικίης ALSt: ἀδικίας BCP πάντων ALBCPSt (A):
πάντως St (SM) κάκιον AST: χαλεπώτατον LBCP 4 μηδὲ P: μὴ ALBC
6 οἰκῆϊα AL: οικεῖα BCP 7 ἀεὶ ALB: αἰεὶ St μέλλειν StP: μέλλον ALBCP
ποιεῖ St: ποιεῖ ALBCP πρήξιας StL: πράξιας ABCP 9 κίβδηλοι
LBCP: κίβδηλοι μὲν A 10 ἔρδοτες P 11 n. 48 BCP: fehlt AL¹ 13 ἀμαθίη
LBCP: ἀμαθία A κρείσσονος CP 14 ἑωυτὸν A¹: ἑαυτὸν A²LBCP 16 ἀντι-
λογεόμενος LBCP: ἀντιλογεούμενος A: ἀντιλεγόμενος St λεσχηλευόμενος St:
εὐσημονεόμενος L: εὐσημονεούμενος A: καλλιπιζόμενος BC: καλοπιζόμενος P
17 ἐς St: εἰς ALBCP ὧν χρή fehlt St

86. [110 N.] — 52. πλεονεξίη τὸ πάντα λέγειν, μηδὲν δὲ 403
ἐθέλειν ἀκούειν [Stob. III 36, 24].

87. [152 N.] — 53. τὸν φαῦλον παραφυλάττειν δεῖ, μὴ
καιροῦ λάβηται.

5 88. [82 N.] — 54. ὁ φθονέων ἑωυτὸν ὡς ἐχθρὸν λυπείη
[Stob. III 38, 47].

89. [39 N.] — 55. ἐχθρὸς οὐχ ὁ ἀδικέων, ἀλλὰ ὁ βουλό-
μενος.

90. [137 N.] — 56. ἡ τῶν συγγενῶν ἐχθρὴ τῆς τῶν ὁθνείων
10 χαλεπωτέρη μάλα.

91. [223 N.] — 57. μὴ ὑποπτος πρὸς ἅπαντας, ἀλλ' εὐλαβῆς 404
γίνου καὶ ἀσφαλῆς.

92. [228 N.] — 58. χάριτας δέχεσθαι χρεῶν προσκοπευό-
μενον κρέσσονας αὐτῶν ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι.

15 93. [227 N.] — 59. χαριζόμενος προσκίπτει τὸν λαμ-
βάνοντα, μὴ κακὸν ἀντ' ἀγαθοῦ κίβδηλος ἐὼν ἀποδῶι.

86. *Eine Art Habgier ist's, alles reden und nichts hören zu wollen.*

87. Man muß den Schlechten überwachen; sonst nimmt er seine
Gelegenheit wahr.

88. Der Neider bereitet sich selbst Schmerzen wie einem Feind.

89. Feind ist nicht jeder, der Unrecht tut, sondern nur der es mit
Willen tut.

90. Die Feindschaft mit Verwandten ist viel drückender als mit
Fremden.

91. Zeige dich nicht argwöhnisch gegen alle, sondern vorsichtig
und fest.

92. Man soll Wohltaten nur mit dem Vorsatze annehmen, größere
wieder zu erstatten.

93. Sieh dich vor, wenn du Wohltaten erweist, daß der Empfänger
dir nicht heimtückisch Gutes mit Bösem vergelte.

1. 2 δὲ ἐθέλειν ἀκούειν St: δὲ θέλειν ἀκούειν ALB: δὲ ἀκούειν ἐθέλειν
BCP 3 φαῦλον fehlt P 5 φθονέων St: φθονῶν Hss. ἑωυτὸν StA¹:
ἑαυτὸν A²LBCP ἐχθρὸν] αἰσχροὺς P 7 ἀδικέων AL: ἀδικῶν BCP ἀλλὰ
ὁ βουλόμενος] ἀλλ' ὁ βουλόμενος AL: ἀλλὰ καὶ ὁ βουλευῶν BCP 9 ἐχθρα P:
ἐχθρ C τῆς LBCP: τῇ A 10 μάλα] μάχη P 11 μὴ BCP: καὶ AL ἅπαντας]
auch A, nicht ἅπαντα 12 γίνου Orelli: γενοῦ ABCP: γενεῖ L 14 κρέσ-
σονας ALP: κρείσσονας BC αὐτῶν AP: αὐτῷ LBC 15 προσκίπτει AL:
προσκέπτου BCP

94. [225 N.] DEMOKRAT. 60. μικραὶ χάριτες ἐν καιρῷ μέγισταί 404
τοῖς λαμβάνουσι.

95. [149 N.] — 61. τιμαὶ παρὰ τοῖς εὖ φρονέουσιν μέγα
δύνανται, οἱ ξυνιᾷσι τιμώμενοι.

5 96. [226 N.] — 62. χαριστικὸς οὐχ ὁ βλέπων πρὸς τὴν
ἀμοιβήν, ἀλλ' ὁ εὖ δρᾶν προηρημένος.

97. [210 N.] — 63. πολλοὶ δοκέοντες εἶναι φίλοι οὐκ εἰσὶ,
καὶ οὐ δοκέοντες εἰσίν.

98. [211 N.] — 64. ἐνὸς φιλῆς ξυνετοῦ κρέσσων ἀξυνέ-
10 των πάντων.

99. [209 N.] — 65. ζῆν οὐκ ἄξιος, ὅτι μὴδὲ εἰς ἐστι
χρηστὸς φίλος.

100. [216 N.] — 66. ὅτε μὴ διαμένουσιν ἐπὶ πολλὸν οἱ
πειραθέντες φίλοι, δύστροπος.

15 101. [215 N.] — 67. ἐκτρέπονται πολλοὶ τοὺς φίλους, 405
ἐπὶ ἐξ εὐπορίας εἰς πενίην μεταπέσωσιν.

94. Kleine Wohltaten zur richtigen Zeit sind für die Empfänger
die wertvollsten.

95. Ehrenbezeugungen fallen auf fruchtbaren Boden bei den Ver-
ständigen, die sich der Ehre bewußt sind.

96. Wohltätig ist nicht wer auf Erwidderung schaut, sondern wer
entschlossen ist, aus freiem Antrieb wohlzutun.

97. Viele, die Freunde scheinen, sind es nicht; und viele, die es
nicht scheinen, sind es.

98. Eines einzigen verständigen Mannes Freundschaft ist besser als
die aller Unverständigen zusammen.

99. Wer keinen einzigen braven Freund besitzt, ist nicht wert zu leben.

100. Bei wem die erprobten Freunde nicht lange ausharren, der
ist unverträglich.

101. Viele gehen ihren Freunden aus dem Wege, wenn diese aus
Wohlhabenheit in Armut geraten sind.

1 μικραὶ P¹ καιρῷ] übergeschr. δέοντι P¹ 3 τιμαὶ χάριτες παρὰ P
φρονέουσι ALCP: φρονούσι B 4 δύναται P οἱ ALC: εἰ BP 7 εἶναι
AL: fehlt BCP 8 καὶ οὐ] ἀλλ' οὐ P 9 κρέσσων AL: κρείσσων B: κρείσσον
CP ἀξυνέτων BCP: ἀσυνέτων AL 11 μὴδὲ εἰς AL: μὴδεὶς BCP 13 n. 66
fehlt BCP μὴ διαμένουσιν so AL: μὴδὲ ἀμύνουσιν sinnlos Orelli πολλὸν
Natorp: πολλὸν A¹: πολλῶ A²L: πολλήν Orelli 15 ἐκτρέπονται AL: ἐκτρέ-
πουσι BCP 16 ἐπὶ AL: εἰ BCP πενίην BCP: πενίαν AL μεταπέσωσιν
P: μεταπέσωσι ALBC

102. [51 N.] — 68. καλὸν ἐν παντὶ τὸ ἴσον· ὑπερβολὴ δὲ 405
καὶ ἔλλειψις οὐ μοι δοκέει.

103. [208 N.] — 69. οὐδ' ὑφ' ἐνὸς φιλέεσθαι δοκέει μοι ὁ
φιλέων μηδένα.

5 104. [206 N.] — 70. γέρων εὐχαρις ὁ αἰμύλος καὶ σπου-
δαιόμυθος.

105. [16 N.] — 71. σώματος κάλλος ζωῶδες, ἣν μὴ νοῦς
ὕπηι.

10 106. [214 N.] — 72. ἐν εὐτυχίῃ φίλον εὐρεῖν εὐπορον,
ἐν δὲ δυστυχίῃ πάντων ἀπορώτατον.

107. [213 N.] — 73. φίλοι οὐ πάντες οἱ ξυγγενέες, ἀλλ'
οἱ ξυμφωνέοντες περὶ τοῦ ξυμφέροντος.

107^a. [219 N.] — 74. ἄξιον ἀνθρώπους ὄντας ἐπ' ἀνθρώ-
πων συµφοραῖς μὴ γελᾶν, ἀλλ' ὀλοφύρεσθαι.

15 108. [27 N.] — 75. διζημένοισι τὰγαθὰ μόλις παραγίνεται,
τὰ δὲ κακὰ καὶ μὴ διζημένοισιν [Stob. iv. 34, 58 H.]

102. Schön ist überall das Gleichmaß; Übermaß und Mangel miß-
fällt mir.

103. Wer niemanden liebt, kann meines Bedünkens auch von nie-
mandem geliebt werden.

104. Ein liebenswürdiger Greis ist wer in Scherz und Ernst zu
plaudern weiß.

105. Körperschönheit ist etwas Tierisches, wenn sich nicht Verstand
dahinter birgt.

106. Im Glück einen Freund zu finden ist leicht, im Unglück aber
das allerschwierigste.

107. Freunde sind nicht alle Verwandten, sondern die, welche ge-
meinsame Interessen haben.

107^a. Es geziemt sich als Menschen über Menschen Unglück nicht
zu lachen, sondern zu wehklagen.

108. Wer das Gute sucht, findet's nur mit Mühe, das Schlimme
aber auch wer es nicht sucht.

1 ἐν AL: ἐπὶ BCP 3 ὑπ' οὐδενὸς P²: ὑπ' fehlt P¹ 4 οὐδένα Orelli
5 εὐχαρις καὶ ὁ αἰμύλος P 7 ζωῶδες P²: fehlt P¹ ἣν ALBC: εἰ P (?)
8 ὕπηι P¹: ὑπέη ALBC: παρῇ P² 9 εὐρεῖν fehlt P 12 ξυμφωνέοντες
AL: συμφωνέοντες BCP ξυμφέροντος A: συμφέροντος LBCEP 13 n. 74
BCP: fehlt AL¹. Wohl anderswoher eingeschwärzt. Vgl. Herodot vii 46

109. [217 N.] DEMOKRATES 76. οἱ φιλομεμφέες εἰς φιλίην 405
οὐκ εὐφυέες.

110. [173 N.] — 77. γυνή μὴ ἀσκέιτω λόγον· δεινὸν γάρ. 406

111. [170 N.] — 78. ὑπὸ γυναικὸς ἄρχεσθαι ὕβρις εἴη ἂν
5 ἀνδρὶ ἐσχάτη [Stob. IV 23, 29 H.].

112. [37 N.] — 79. θείου νοῦ τὸ αἰεὶ τι διαλογίζεσθαι
καλόν [vgl. B 18].

*80. ἦν πιστεύη τις θεοὺς ἐπισκοπεῦειν πάντα, οὔτε λάθρη
οὔτε φανερώς ἀμαρτήσεται [vgl. DEI (Sentenzen des Dem., Epiktet.,
10 Isokr.) 9 = Porphy. ad Marc. 20].

113. [116 N.] — 81. μεγάλα βλάπτουσι τοὺς ἀξυνέτους
οἱ ἐπαινέοντες.

114. [117 N.] — 82. βέλτερον ὑφ' ἑτέρου ἢ ὑφ' ἑαυτοῦ
ἐπαινέεσθαι.

15 115. [118 N.] — 83. ἦν μὴ γνωρίζῃς τοὺς ἐπαίνους, κο-
λακεύεσθαι ἡγέο.

— *84. ὁ κόσμος σκηνή, ὁ βίος πάροδος· ἦλθες, εἶδες,
ἀπῆλθες.

109. Tadelsüchtige sind nicht geschaffen zur Freundschaft.

110. Das Weib soll seine Zunge nicht üben; denn das wäre arg.

111. Einem Weib zu gehorchen ist für einen Mann wohl die
äußerste Schmach.

112. Stets etwas Schönes sich auszudenken ist *der Beruf* eines
göttlichen Geistes.

113. Wer Unverständige lobt, schadet ihnen gewaltig.

114. Andrer Lob ist besser als Eigenlob.

115. Kannst du die Lobsprüche nicht anerkennen, so nimm an, es
sei Schmeichelei.

1 φιλομόφεες P¹, verb. P² 2 εὐφυέες LBCP: ἀφυέες A in corr. 3 τὸν
λόγον P 4 ὑπὸ SB: ἀπὸ AL ὕβρις εἴη ἂν ἀνδρὶ *: ὕβρις ἀνδρὶ Stob.
SMA: ὕβρις ἂν εἴη corp. Par.: ὕβρις καὶ ἀνανδρίη AL: ὕβρις καὶ ἀνανδρία BCP
vgl. Wachsmuth *Stud. z. d. gr. Floril.* 207, n. 268. Hense z. Stob. a. O. 6 αἰεὶ
BCP: αἰεὶ AL τι AL: fehlt BCP 8 πιστεύσῃ P θεὸν P ἐπισκο-
πεῦειν BCP: ἐπισκοπήειν AL 9 ἀμαρτήσεται P 13 βέλτερον BCP: βέλτιον
AL 15 κολακέεσθαι P 16 ἡγέο AL: ἡγέου BCP es folgt in ALBC (nicht
in P) Epigr. Anth. P x 58 (Palladae sive Luciani) γῆς ἐπέβην γυμνός, γυμνός θ'
ὑπὸ γαῖαν ἄπειμι· καὶ τί μάτην μοχθῶ γυμνὸν ὄρων τὸ τέλος;

— *85. ὁ κόσμος ἀλλοίωσις, ὁ βίος ὑπόληψις [= Marc. Aur. 406 4, 3 extr.].

[35 N.] — *86. τίμιον ὀλίγη σοφία ὑπὲρ δόξαν ἀφροσύνης μεγάλης.

5 115^a. DIOG. I 22. 23. = 1 A 1 (I 1, 4. 20).

116. DIOG. IX 36 [s. A 1. II 11, 22]. CIC. Tusc. V 36, 104 *intelligendum est igitur nec gloriam popularem ipsam per sese expetendam nec ignobilitatem extimescendam. 'veni Athenas' inquit D. 'neque me quisquam ibi agnovit'. constantem hominem et gravem, qui gloriatur a gloria se afuisse. Vgl. A 11 (II 15, 14).*

10 ἦλθον γὰρ εἰς Ἀθήνας καὶ οὐ τίς με ἔγνωκεν.

117. — IX 72 [nach 19 B 4] Δ. δὲ τὰς ποιότητας ἐκβάλλων, ἴναψήσι 'νό- 407 μωι θερμόν, νόμωι ψυχρόν, ἑτεῇ δὲ ἄτομα καὶ κενόν' [B 125] καὶ πάλιν· ἑτεῇ δὲ οὐδὲν ἴδμεν· ἐν βυθῶι γὰρ ἡ ἀλήθεια.

Vgl. CIC. Ac. pr. II 10, 32 *naturam accusa, quae in profundo veritatem, ut* 15 *ait D., penitus abstruserit.* ISIDOR. Etym. VIII 6, 12.

118. DIONYSIOS, Bischof von Alexandrien, bei Eus. P. E. XIV 27, 4 Δ. γοῦν αὐτός, ὥς φασιν, ἔλεγε βούλεσθαι μᾶλλον μίαν εὐρεῖν αἰτιολογίαν ἢ τὴν Περσῶν οἱ βασιλείαν γενέσθαι.

καὶ ταῦτα μάτην καὶ ἀνατιῶς αἰτιολογῶν ὡς ἀπὸ κενῆς ἀρχῆς καὶ ὑποθέσεως 20 πλανωμένης ὁρμώμενος καὶ τὴν ρίζαν καὶ τὴν κοινὴν ἀνάγκην τῆς τῶν ὄντων φύσεως οὐχ ὁρῶν, σοφίαν δὲ μερίστην ἡγούμενος τὴν τῶν ἀσώφως καὶ ἡλιθίως συμβαινόντων κατανόησιν, καὶ τὴν τύχην τῶν μὲν καθόλου καὶ τῶν θεῶν δέσποιναν ἐφιστὰς καὶ βασιλίδα, καὶ πάντα γενέσθαι κατ' αὐτὴν ἀποφαινόμενος, τοῦ δὲ τῶν ἀνθρώπων αὐτὴν ἀποκηρύττων βίου καὶ τοὺς πρεσβεύοντας αὐτὴν ἐλέγχων ἀγνώμονας.

25 119. [29. 30 N.] — — (5) τῶν γοῦν ὑποθηκῶν ἀρχόμενος λέγει 'ἄνθρω-

115^a. Erwähnung des Thales (Geschlecht und astronomische Entdeckungen).

116. Denn ich kam nach Athen: da kannte mich keiner.

117. In Wirklichkeit wissen wir nichts; denn die Wahrheit liegt in der Tiefe.

118. D. sagte, er wolle lieber einen einzigen Beweis finden, als den Perserthron gewinnen.

1 n. 85 fehlt AL¹ 3 σοφία AL: σοφίη BC n. 86 fehlt P 4 μεγάλης
AL¹: μεγάλην L²BC 12 θερμόν vertauschen mit ψυχρόν die Ausgg. ἑτεῇ
Stephanus: αἰτῇ Hss. 18 τὴν I: τῶν O οἱ zeigt, daß Zitat des Demokrit,
kein Apophthegma vorliegt. Vgl. oben c. 9, 2^c 25 ὑποθηκῶν) wenn Ὑποθηκαὶ
Buchtitel sein soll, was nicht im Zusammenhang liegt, so bezeichnet er eine
jener populären Gnomensammlungen, die von berühmten Philosophen und Dich-
tern umliefen. Mit einer der katalogisierten Schriften [A 33] ist der Titel jeden-
falls nicht zu identifizieren

ποι...ιδίης ἀνοίης'. φύσει γὰρ γνῶμη τύχη μάχεται· καὶ τὴν ἐχθίστην τῇ 407
φρονήσει ταύτην αὐτὴν ἔφασαν κρατεῖν· μάλλον δὲ καὶ ταύτην ἄρδην ἀναιροῦν-
τες καὶ ἀφανίζοντες ἐκέλην ἀντικαθιστᾶσιν αὐτῆς· οὐ γὰρ εὐτυχὴ τὴν φρόνησιν,
ἀλλ' ἐμφρονεστάτην ὕμνουσι τὴν τύχην. STOB. II 8, 16 Δ—ου. ἄνθρωποι...
5 κατιθύνει. ERICUR. sent. 16 [p. 74, 17 Us.] βραχέα σοφῶι τύχη παρεμπίπτει, τὰ
δὲ μέγιστα καὶ κυριώτατα ὁ λογισμὸς διώικηκε καὶ κατὰ τὸν συνεχῆ χρόνον τοῦ
βίου διοικεῖ καὶ διοικῆσει.

ἄνθρωποι τύχης εἶδωλον ἐπλάσαντο πρόφασιν ιδίης
ἀβουλίας. βαιὰ γὰρ φρονήσει τύχη μάχεται, τὰ δὲ πλείστα
10 ἐν βίωι εὐξύνετος ὀξυδερκεῖ κατιθύνει.

120. EROTIAN. p. 131, 12 Kl. φλέβας δὲ οὐ τὰς συνήθως λεγο-
μένας, ἀλλὰ τὰς ἀρτηρίας ὠνόμασε. καὶ ὁ Δ. δὲ φλεβοπαλίην
καλεῖ τὴν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν.

121. EUSTATH. zu β 190 p. 1441 [aus Philoxenos Περὶ συγκριτι-
15 κῶν] Δ. δὲ 'ἐπιτηδειέστατον' φησί.

122. ETYM. GEN. ἀλαπάσαι: ἐκπορθῆσαι παρὰ τὴν λάπαθον τὴν
βοτάνην ἣ ἐστὶ κενωτικὴ γαστρός. καὶ Δ. τοὺς βόθρους τοὺς παρὰ
τῶν κυνηγετῶν γινομένους λαπάθους καλεῖ διὰ τὸ κεκενῶσθαι. 408
ANECD. BEKK. LEX. VI 374, 14 ἀμέλει Δ. τοὺς βόθρους τοὺς πρὸς
20 τῶν κυνηγῶν σκαπτομένους οἷς ὑπεράνω κόνις λεπτὴ ἐπιχεῖται καὶ
φρύγανα ἐπιβάλλεται, ἵνα οἱ λαγωοὶ ἐμπίπτωσιν εἰς αὐτούς, λαπά-
θους φησὶ καλεῖσθαι.

122^a. ETYM. GEN. γυνή: ... ἢ, ὡς Δ., γονή τις οὔσα, ἣ γονῆς δεκτικὴ.

123. — δείκελον: παρὰ δὲ Δημοκρίτῳ κατ' εἶδος ὁμοία τοῖς
25 πράγμασιν ἀπόρροια.

124. [GALEN.] defin. med. 439 [XIX 449 K.] ἐκκρίνεται τὸ σπέρμα

119. Die Menschen haben sich ein Idol des Zufalls gebildet zur
Beschönigung ihrer eigenen Ratlosigkeit. Denn nur in seltenen Fällen
wirkt der Zufall der Klugheit entgegen: das meiste im Leben weiß ein
wohlverständiger Scharfblick ins Grade zu richten.

120. Pulsschlag. 121. Geeignetesten. 122. Fallgruben.

122^a. Weib (*Etymologie*). 123. Abbild.

1 γνῶμη τύχη Hss.: verb. Ruth 6 διώικηκε καὶ Diog.: διώικηκε Stob.
Ecl. II 8, 28, der διοικεῖ καὶ διοικῆσει ausläßt: διώικησε(ohne καὶ und διοικεῖ κ.
διοικῆσει) Usener 8 vgl. Eudem. Eth. Θ 2. 1427^b 5 9 ἀβουλίας Stob.: ἀνοίης
Dion., der im folgenden frei paraphrasiert βαιὰ (adv.) Heeren: βαιὰ Stob.:
βαιῇ Meineke 10 ὀξυδερκεῖν Hss.: ὀξυδερκή Meineke 12 φλεβοπαλία auch
bei Galen. IX 499, 1 Kühn 23 δημόκριτος Vatic. Barb. gr. 70 [vgl. de Stefani
Berl. philol. Woch. 1911, 286]: Θεόκριτος Et. Gud. Sturz p. 131, 20 Dieselbe
Etymologie ohne Zitat Orion p. 39, 19. Schon bei Plato Cratyl. 414 A

ὥσπερ Πλάτων φησὶ καὶ Διοκλῆς [fr. 170 S. 196] ἀπὸ ἐγκεφάλου καὶ νω- 408
 ταιίου· Πραξαγόρας δὲ καὶ Δ. ἔτι τε Ἴπποκράτης ἐξ ὅλου τοῦ σώματος,
 ὁ μὲν Δ. λέγων ἄνθρωποι εἰς ἔσται καὶ ἄνθρωπος πάντες' [?].

125. GALEN. de medic. empir. fr. ed. H. Schoene [Berl. Sitz. Ber. 1901]
 5 1259, 8 ὃς γὰρ οὐδ' ἄρξασθαι δύναται τῆς ἐναργείας χωρὶς, πῶς ἂν
 οὗτος πιστὸς εἴη, παρ' ἧς ἔλαβε τὰς ἀρχάς, κατ' αὐτῆς <ταύτης>
 θρασυνόμενος; τοῦτο καὶ Δ. εἰδώς, ὅποτε τὰ φαινόμενα διέβαλε,
 'νόμωι χροίῃ, νόμωι γλυκύ, νόμωι πικρόν', εἰπών, 'ἐτεῆι
 δ' ἄτομα καὶ κενόν', ἐποίησε τὰς αἰσθήσεις λεγούσας πρὸς τὴν
 10 διάνοιαν οὕτως· 'τάλαινα φρήν, παρ' ἡμέων λαβοῦσα τὰς
 πίστεις ἡμέας καταβάλλεις; πτώμά τοι τὸ κατάβλημα. Vgl.
 zu B 9. 117.

126. — de differ. puls. I 25 [VIII 551 K. über den κυματώδης und
 σκωληκίζων σφυγμός] κοινὸν μὲν, ἀφ' οὗ καὶ τοῦνομα ἐκατέρους,
 15 τῷ μὲν κυματῶδει τὸ οἶον κύματα ἐπανίστασθαι κατὰ τὴν ἀρτηρίαν
 ἕτερον ἐφ' ἐτέρωι, τῷ δὲ σκωληκίζοντι σκώληκος εἰκέναι πορεΐαι
 καὶ αὐτοῦ τοῦ ζώου κυματῶδῶς κινουμένου, καθάπερ καὶ Δ. λέγει
 πού περὶ τῶν τοιούτων διαλεγόμενος τῶν 'ὅσα κυματοειδῶς ἀνὰ
 τὴν πορεΐαν πλάζεται'. ARIST. hist. anim. E 19. 551^b6 γίνονται
 20 δὲ καὶ τὰ ὑπερα καὶ τὰ πηνία ἔκ τινων τοιούτων ἄλλων, αἱ κυμαί-
 νουσι τῇ πορεΐαι καὶ προβάσαι τῷ ἐτέρωι κάμψασαι ἐπιβαίνουσιν.

127. HERODIAN. π. καθολ. προσ. bei Eustath. zu Ξ 428 p. 1766 409
 [II 445, 9 L.] καὶ Δ. 'ἔυόμενοι ἄνθρωποι ἡδονται καὶ σφιν
 γίνεται ἅπερ τοῖς ἀφροδισιάζουσιν'.

124. Aus dem ganzen Menschen fährt ein Mensch (?).

125. Nachdem D. sein Mißtrauen gegen die Sinneswahrnehmungen in
 dem Satze ausgesprochen: 'Scheinbar (d. i. konventionell) ist Farbe,
 scheinbar Süßigkeit, scheinbar Bitterkeit: wirklich nur Atome und
 Leeres' läßt er die Sinne gegen den Verstand reden: 'Du armer Ver-
 stand, von uns nimmst du deine Beweisstücke und willst uns damit
 besiegen? Dein Sieg ist dein Fall!'

126. Alle Raupen, die bei ihrer Wanderung wellenartig irren.

127. Wenn die Menschen sich kratzen, haben sie ein Wohlgefühl,
 und es wird ihnen wie beim Liebesgenuß.

3 ἄνθρωπος ἐξέσσεται ἐξ ἀνθρώπου παντός? vermutet *; vgl. B 32
 6 (ταύτης) Kalbfleisch 11 καταβάλλεις] de conatu. Vgl. 20 A 6; 74 B 1
 19 πλάζεται] eigenartig gebraucht von der unstillen Fortbewegung der Raupen.
 Anklingt Phrynich. ecl. 271 (Papyrus) πολὺ γὰρ κατ' Αἴγυπτον πλάζεται

128. HERODIAN. π. καθολ. προσ. bei Theogn. p. 79 [I 355, 19 L.] εἰς 409
 ὡν οὐδέτερον μονογενὲς ἢ εἰς ἡν ἢ εἰς ἁν ἢ εἰς ἐν ἢ εἰς ἰν ἢ εἰς
 ὡν οὐκ ἔστιν εὐρεῖν. τὸ γὰρ ἰθύτρην παρὰ Δ—ωι βεβιάσται.

129. — περὶ παθῶν in Et. gen. s. νένωται [II 253 L.] καὶ πάλιν
 5 ὡς χρυσόονται, χρυσοῦνται οὕτω καὶ νόονται, νοῦνται. Δ. φρενὶ
 θεῖα νοῦνται. Vgl. B 18. 21. 112.

129^a. — — Epimer. Hom. 396, 11 [II 224 n. L.] καὶ παρὰ τὸ κλίνω
 κέκλιται παρὰ τῷ Δ—ωι χωρὶς τοῦ ν̄.

130. HESYCH. ἀμφιδητιοί· ὡς [?] κρίκοι διάκενοι παρὰ Δ—ωι.

10 131. — ἀπάτητον· τὸ ἀνωμάλως συγκείμενον παρὰ Δ—ωι.

132. — ἀσκαληρές· ἰσόπλευρον παρὰ Δ—ωι.

133. — βροχμώδης· ἡ νοτερὰ καὶ ἀπαλή. Δ—ος.

134. — βρόχος· ἀγκύλη Δ—ος, ἀγχόνη, δεσμός.

135. — δεξαμεναί· ὑδάτων δοχεῖα, καὶ ἐν τῷ σώματι
 15 φλέβες. Δ—ου.

136. — δυοχοῖ· πωματίζει παρὰ Δ—ωι.

137. — συγγονή· σύστασις. Δ—ος.

Ohne Lemma:

138. — ἀμειψικοσμή· μετακόσμησις.

20 139. — ἀμειψιρυσμεῖν· ἀλλάσσειν τὴν σύγκρισιν ἢ μετα-
 μορφοῦσθαι. Vgl. B 8^a.

140. — εὐεστῷ· . . . εὐδαιμονία ἀπὸ τοῦ εὖ ἐστάναι τὸν οἶκον.
 Vgl. II 19, 24. 54, 8. 56, 24.

128. Gradgebohrtes Loch (?).

129. Göttliches ersinnen sie im Geiste.

129^a. Ist gelehnt.

130. *Hohle Spangen.* 131. Unbetreten [= *ungewöhnlich*].

132. Gleichseitiges. 133. Feuchtartig. 134. Riemen.

135. Behälter [= *Adern im Körper*].

136. Bedeckelt [= *versieht mit Deckel*].

137. Zusammenwuchs. 138. Weltenwechsel.

139. Formwechseln. 140. Wohlstand.

5 φρενὶ θεῖα oder θεῖη Lobeck *Rhemat.* 21: φῆνι θεὰ Hss.: φῆμι θεῖηι νοῦν-
 ται (*oraculis divinis erudiuntur*) Sylburg 6 νοῦνται] aus νο(έ)ονται, vgl.
 Bechtel *Herm.* 41, 319. 9 In der Glosse scheint ἀμφίδη = ἀμφίδεα zu stecken,
 statt τιοιωσ verm. Τήϊοι· ὡς * (s. zu 60 A 2 Ende) 11 ἀσκαληρές hinter ἀσκαπο-
 φόρον (!): ἀσκαληνές * 17 Hes. συντόνη: σύστασις wiederholt die Glosse
 korrupt

141. — ἰδέα: ἡ ὁμοιότης, μορφή, εἶδος. καὶ τὸ ἐλάχιστον 409
σῶμα. Vgl. B 6.

142. OLYMPIOD. in Plat. Phileb.² p. 242 Stallb. τί τὸ τοσοῦτον σέ- 410
βας περὶ τὰ θεῶν ὀνόματα τοῦ Σωκράτους [vgl. Phil. p. 12 c]; ἢ ὅτι
5 πάλαι καθιέρωνται τοῖς οἰκείοις τὰ οἰκεία καὶ ἄτοπον κινεῖν τὰ ἀκί-
νητα ἢ ὅτι φύσει αὐτοῖς ὠκεῖται κατὰ τὸν ἐν Κρατύλῳ λόγον ἢ
ὅτι ἀγάλματα φωνήεντα καὶ ταυτά ἐστὶ τῶν θεῶν, ὡς Δ.;
[vgl. B. 26. II 68, 6]. HIEROCL. in Pyth. c. aur. 25 τὸ τοῦ Διὸς ὄνομα
σύμβολόν ἐστι καὶ εἰκὼν ἐν φωνῇ δημιουργικῆς οὐσίας τῷ τοὺς
10 πρῶτους θεμένους τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα διὰ σοφίας ὑπερβολὴν
ὥσπερ τινὰς ἀγαματοποιοὺς ἀρίστους διὰ τῶν ὀνομάτων ὡς δι'
εἰκόνων ἐμφανίσαι αὐτῶν τὰς δυνάμεις.

143. PHILODEM. de ira 28, 17 κἀπαντῶσι δὲ πολλάκι πολλὰ συμ-
φορὰ καὶ φίλοις καὶ προσήκουσιν ἄλλοις, ἔστι δ' ὅτε καὶ πατρίσι
15 καὶ βασιλείαις, οὐ πάλαι μόνον, ὅθ' ἡ μήνις ἐκείνη μυρὶ Ἀχαιοῖς
ἄλγῃ ἔθηκεν, ἀλλ' ὅσημέραι, καὶ μικροῦ δεῖν ὅσα τις ἂν νύσαιτο
κατὰ Δημόκριτον 'κακὰ' πάντα παρακολουθεῖ διὰ τὰς ὑπερμέτρους
ὀργάς. Vgl. 57 B 2.

144. — de music. Δ 31 p. 108, 29 Kemke Δ. μὲν τοίνυν, ἀνὴρ οὐ
20 φυσιολογώτατος μόνον τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἱστορουμένων
οὐδενὸς ἦττον πολυπράγμων, μουσικὴν φησι νεωτέραν εἶναι
καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδίδωσι λέγων μὴ ἀποκρίναι τὰναγκαῖον, ἀλλὰ
ἐκ τοῦ περιεθντος ἤδη γενέσθαι.

144^a. PHOTIUS Lex. A S. 106, 23 Reitzenst. ἀναβήσομαι Δ.:
25 ἐπανεξελεύσομαι (ἐπὶ τὰ) ἐξ ἀρχῆς. Vgl. HESYCH. s. v.

145. [105 N.] PLUT. de puer. ed. 14 p. 9 F [vgl. ob. II 11, 30] λόγος
γὰρ ἔργου σκικὴ, κατὰ Δημόκριτον.

141. Gestalt. 142. Die Worte sind redende Bilder.

143. Unglück, soviel man nur erdenken könnte.

144. Die Musik sei eine junge Kunst. Denn nicht die Not habe sie
geboren, sondern sie sei aus dem bereits entwickelten Luxus entstanden.

144^a. Ich werde auf den Anfang zurückkommen.

145. Das Wort ist der Schatten der Tat.

17 κακὰ Buecheler: κατα Pap. 19 vgl. Crönert *Kolotes* S. 130⁵⁴². Der
dort nach γενέσθαι im Pap. gelesene Satz πλὴν καὶ ἀρχαιοτάτη δοθῆι ist nicht
demokritisch, sondern beginnt die Widerlegung des Diogenes v. Bab. Über
den Satz des D. vgl. Arist. metaph. A 2. 982^b 22; fr. 53 p. 63 Rose; Plato Crit.
p. 110 A 25 () aus Hesych.

146. [13 N.] PLUT. de prof. in virt. 10 p. 81 B durch Enthaltensamkeit 410 zeigt man τὸν λόγον ἐντὸς ἤδη τρεφόμενον καὶ ῥιζούμενον ἐν ἑαυτῷ καὶ κατὰ Δημόκριτον αὐτὸν ἐξ ἑαυτοῦ τὰς τέρψιας ἐπιζόμενον λαμβάνειν.
- 5 147. [23 N.] — de sanit. praec. 14 p. 129 A ἄτοπον γάρ ἐστι κοράκων μὲν λαρυγγισμοῖς καὶ κλωσμοῖς ἀλεκτορίδων καὶ συσὶν ἐπὶ φορυτῷ μαργαίνουσιν, ὡς ἔφη Δ., ἐπιμελῶς προσέχειν σημεῖα ποιουμένων πνευμάτων καὶ ὄμβρων, τὰ δὲ τοῦ σώματος κινήματα καὶ σάλους καὶ προπαθείας μὴ προλαμβάνειν μηδὲ προφυλάττειν μηδὲ ἔχειν σημεῖα χειμῶνος ἐν ἑαυτῷ γενησομένου καὶ μέλλοντος.
- 10 CLEM. prot. 10, 92, 4 (I 68, 7 St.) οἱ δὲ σκυλήκων δίκην περὶ τέλματα καὶ βορβόρους 411 τὰ ἥδονης ῥεύματα καλινδούμενοι ἀνοήτους καὶ ἀνοήτους ἐκβόσκονται τρυφάς, ὡς δεικνύουσιν ἄνθρωποι. ὕες γάρ, φησὶν, ἥδονται βορβόρῳ μᾶλλον ἢ καθαρῷ ὕδατι [vgl. 12 B 13. 37] καὶ ἐπὶ φορυτῷ μαργαίνουσιν κατὰ Δημόκριτον. Vgl. [THEOPHR.] de sign. 49 καὶ τὸ πανταχοῦ δὲ λεγόμενον σημεῖον δημόσιον
- 15 χειμέριον, ὅταν σύες περὶ φορυτοῦ μάχωνται καὶ φύρῳσιν. ARAT. 1123 σύες φορυτῷ ἐπὶ μαργαίνουσαι.

σύες ἐπὶ φορυτῷ μαργαίνουσιν.

148. — de amore prol. 3 p. 495 E ὅταν δὲ τὴν γονὴν ἀναλάβῃ προσπεσοῦσαν ἢ ὑστέρα καὶ περιστείλῃ ῥιζώσεως γενομένης (ὅ 20 γὰρ ὁμφαλὸς πρῶτον ἐν μήτρησιν, ὡς φησὶ Δ., ἀγκυρεβόλιον σάλου καὶ πλάνης ἐμφύεται, πείσμα καὶ κλῆμα τῷ γεννωμένῳ καρπῷ καὶ μέλλοντι) [καὶ] τοὺς μὲν ἐμμήνους καὶ καθαρσίους ἐκλείσεν ὀχετοὺς ἢ φύσις κτλ. Vgl. de fort. Rom. 2. 317 A.
- 25 149. [49 N.] — animine an corp. aff. 2 p. 500 D λέγωμεν οὖν ἐν ἡμῖν, ὅτι πολλὰ μὲν, ὦ ἄνθρωπε, σοῦ καὶ τὸ σῶμα νοσήματα καὶ πάθη φύσει τε ἀνίησιν ἐξ ἑαυτοῦ καὶ προσπίπτοντα δέχεται θύραθεν· ἂν δὲ σαυτὸν ἐνδοθεν ἀνοίξῃς, ποικίλον τι καὶ

146. *Der Geist*, der sich gewöhnt, aus sich selbst die Freuden zu schöpfen.

147. Schweine tollten sich auf dem Miste.

148. Zuerst bildet sich in der Gebärmutter der Nabel, ein Ankerplatz gegen Brandung und Irrfahrt, Haltseil und Ranke für die entstehende und werdende Frucht.

149. Wenn du dein Inneres öffnest, wirst du darin eine Vorrats- und Schatzkammer von allerlei bösen Leidenschaften finden.

15 φύρῳσιν *: φέρῳσιν Hss.: διαφορώσιν Kaibel (*iactare manipulos* Verg. Georg. I 400. Daraus Plin. 18, 364) σύες Maaß: μύες Hss. 19 προσπεσοῦσα Hss.: verb. Wytttenbach 21 κλῆμα] Weidenstrick zum Befestigen treibender Hölzer, wie bei Flössen 22 [καὶ] Basler Ausg.

πολυπαθὲς κακῶν ταμειῖον εὐρήσεις καὶ θησαύρισμα, ὥς 411
φῃσι Δ., οὐκ ἔξωθεν ἐπιρρεόντων, ἀλλ' ὥσπερ ἐργείους καὶ αὐτόχθο-
νας πηγὰς ἐχόντων, ἃς ἀνίσχιν ἢ κακία πολύχυτος καὶ δαυιλῆς
οὔσα τοῖς πάθεσιν.

5 150. [109 N.] — quæst. cony. I 1, 5 p. 614 DE οὕτω τὰς ψυχὰς
αἱ μὲν ἐλαφραὶ ζητήσεις ἐμμελῶς καὶ ὠφελίμως κινουσιν, ἐριδαν-
τέων δὲ κατὰ Δημόκριτον καὶ ἱμαντελικτέων λόγους ἀφετέον.
Vgl. STRAB. I p. 65 c. p. 85, 31 M; CLEM. Strom. I 22 [II 14, 25 St.]

151. [230 N.] — — II 10, 2 p. 643 F ἐν γὰρ ξυνῶι ἰχθυί
10 ἄκανθαὶ οὐκ ἔνεισιν, ὥς φῃσιν ὁ Δ.

152. — — IV 2, 4 p. 665 F τὸ κεράνιον πῦρ ἀκριβεῖαι καὶ λεπτό-
τητι θαυμαστόν ἐστιν, αὐτόθεν τε τὴν γένεσιν ἐκ καθαρᾶς καὶ ἀγνῆς
ἔχον οὐσίας καὶ πᾶν εἴ τι συμμίνυται νοτερόν ἢ γεῶδες αὐτῷ τῆς
περὶ τὴν κίνησιν ὀξύτητος ἀποσειομένης καὶ διακαθαίρουσης. 'διό- 412
15 βλητον μὲν οὐδέν, ὥς φῃσι Δ., <οῖον μὴ τὸ> παρ' αἰθρίης
στέγειν <εὐαγὲς> σέλας'.

152^a. — — VIII 10, 2 = A 77.

153. [150 N.] — reip. ger. praec. 28 p. 821 A τὴν γ' ἀληθινὴν
τιμὴν καὶ χάριν ἰδρυμένην ἐν εὐνοίαι καὶ διαθέσει τῶν μεμνημένων
20 οὐχ ὑπερόψεται πολιτικὸς ἀνὴρ, οὐδὲ γε δόξαν ἀτιμάσει φεύγων
τὸ τοῖς πέλας ἀνδάνειν, ὥς ἡξίου Δ. PHILOD. de adulat. pap. 1457
c. 10 [Crönert *Kolot.* S. 130] μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς ἰδιώταις ἄνευ τῆς
τοιαύτης ἀρεσκείας ὁράται κατακτώμενα. Δημόκριτον μέντοι Νικα-
σικράτης ἐπαινῶν κακίζοντα ἐπὶ <τῶι> τοῖς πέ[λ]α[ς] ἀνδάνειν

150. Zänker und Riemendreher.

151. Im gemeinsamen Fisch sind keine Gräten.

152. Kein Zeusgesandter Blitz, <der nicht> die <reine> Ätherhelle
bewahrte.

153. Es bringt Schaden seinen Nachbarn gefallen zu wollen.

6 ἐριδανταίων . . . ἱμαντελικάτων Plut. Hs.: ἔριν διαιτώντων altverderbt
Strabo: ἐριδαντέες (statt ἐριδάνται s. Timon fr. 28, 2 D.) καὶ ἱμαντελικτέες miß-
verständlich Clem. Unter Riemendrehern versteht D. Sophisten 9 Beim
Teilen des Fisches nimmt der eine den oberen, der andere den unteren Teil.
Der Rückgrat bleibt liegen. Der Kommunismus schließt den Streit über Mein
und Dein aus 12 τε *: περὶ Hs.: περιττὴν γένεσιν Reiske 15 <οῖον μὴ τὸ>
Bernardakis: Lücke von 5 Buchst. Hs. 16 <εὐαγὲς> * (vgl. ob. II 46, 13. 47, 18):
Lücke von 5 B. Hs. 24 ἐπὶ weniger wahrscheinlich, aber möglich ist nach
Crönert die Lesung ἐΝ. Danach ist Zeilenende. Die folgende Zeile las Cr. so:
ΤΟΙΣΠΕ·ΚΑΡΑ·ΝΔΑΝΕΙΝΩΣ; erg. *. Das folgende erg. Cr. Ζη[μ]ι[ο]ύ[σαν]

ὡς Ζη[μιάδῃ] τὴν ἀρέσκειαν οὐκ οἶδ' ὅπως ὁμολογεῖ τοῖς περὶ τὸν 412
Ἐπίκουρον.

154. PLUT. de sollert. anim. 20 p. 974 A γελοῖοι δ' ἴσως ἐσμὲν ἐπὶ
τῷ μανθάνειν τὰ ζῶια σεμνύνοντες, ὧν ὁ Δ. ἀποφαίνει μαθη-
5 τὰς ἐν τοῖς μεγίστοις γεγονότας ἡμᾶς· ἀράχνης ἐν ὑφαν-
τικῇ καὶ ἀκεστικῇ, χελιδόνος ἐν οἰκοδομαίαι, καὶ τῶν
λιγυρῶν, κύκνου καὶ ἀηδόνης, ἐν ᾧδῃ κατὰ μίμησιν.

155. — de commun. not. 39 p. 1079 E ἔτι τοίνυν ὅρα τίνα τρόπον
ἀπήγησε [Chrysippos] Δημοκρίτῳ διαποροῦντι φυσικῶς καὶ ἐπιτυχῶς·
10 εἰ κῶνος τέμνοιτο παρὰ τὴν βάσιν ἐπιπέδῳ, τί χρὴ δια-
νοεῖσθαι τὰς τῶν τμημάτων ἐπιφανείας, ἴσας ἢ ἀνίσους
γίγνομένας; ἄνισοι μὲν γὰρ οὔσαι τὸν κῶνον ἀνώμαλον
παρέξουσιν πολλὰς ἀποχαράξεις λαμβάνοντα βαθμοειδεῖς
καὶ τραχύτητας, ἴσων δ' οὐσῶν ἴσα τμήματα ἔσται καὶ
15 φανεῖται τὸ τοῦ κυλίνδρου πεπονηθὺς ὁ κῶνος, ἐξ ἴσων 413

154. Die Menschen sind auf dem Wege der Nachahmung in den wichtigsten Dingen Schüler der Tiere geworden: der Spinne im Weben und Stopfen, der Schwalbe im Bauen und der Singvögel, des Schwans und der Nachtigall, im Gesang.

155. Wenn ein Kegel parallel zur Grundfläche durch eine Ebene geschnitten wird, wie soll man sich die entstehenden Schnittflächen vorstellen, gleich oder ungleich? Sind sie ungleich, dann werden sie den Kegel ungleichmäßig machen, da er treppenartige Einschnitte und Vorsprünge erhält; sind sie dagegen gleich, so werden *auch* die Schnitte gleich sein und der Kegel wird die Erscheinung eines Zylinders dar-

3 Die früher hier stehende Nummer 154 Plut. de fac. lun. 16 p. 929 c ist A 89^a abgedruckt. Der Ausdruck κατὰ στάθμην ist nicht charakteristisch 4 μαθητὰς] vgl. A 151 (II 50, 33) 10 ἐπιπέδοις früher falsch * (vgl. H. Vogt *Bibl. Math.* III. F., x 145; Heiberg *Herm.* 42, 300) Das Problem des Demokrit berührt die Infinitesimaltheorie, die der Atomist natürlich nahe liegt und die später Archimedes, vielleicht in Anlehnung an Axiome Demokrits, weiter entwickelt hat. Vgl. ARCHIMEDES Περὶ τῶν μηχανικῶν θεωρημάτων πρὸς Ἐρατοσθένην ἔφοδος ed. Heiberg (*Herm.* 42, 245, 23 vgl. S. 300. 302) (διόπερ καὶ τῶν θεωρημάτων τούτων (ῶν) Εὐδοξος ἐξηύρηκεν πρῶτος τὴν ἀπόδειξιν, ἐπὶ τοῦ κώνου καὶ τῆς πυραμίδος, ὅτι τρίτον μέρος ὁ μὲν κῶνος τοῦ κυλίνδρου ἢ δὲ πυραμὶς τοῦ πρίσματος τῶν βάσιν ἐχόντων τὴν αὐτὴν καὶ ὕψος ἴσον, οὐ μικρὰν ἀπονεύει (ἄν) τις Δημοκρίτῳ μερίδα πρῶτῳ τὴν ἀπόφασιν τὴν περὶ τοῦ εἰρημένου σχήματος χωρὶς ἀποδείξεως ἀποφηνάμεναι; vgl. Heron. *Metr.* p. 219 Schoene und zu II 62, 2 11 ἴσας ἢ ἀνίσους] kongruent oder inkongruent

συγκείμενος καὶ οὐκ ἀνίσων κύκλων, ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώ- 413
τατον.

156. — adv. Colot. 4 p. 1108 F ἐγκαλεῖ δ' αὐτῷ [Kolotes dem Demokr.] πρῶτον, ὅτι τῶν πραγμάτων ἕκαστον εἰπὼν οὐ μᾶλλον
5 τοῖον ἢ τοῖον εἶναι συγκέχυκε τὸν βίον. ἀλλὰ τοσοῦτόν γε Δ.
ἀποδεῖ τοῦ νομίζειν μὴ μᾶλλον εἶναι τοῖον ἢ τοῖον τῶν πραγμά-
των ἕκαστον, ὥστε Πρωταγόραι τῷ σοφιστῇ τοῦτο εἰπόντι με-
μαχῆσθαι καὶ γεγραφέναι πολλὰ καὶ πιθανὰ πρὸς αὐτόν· οἷς οὐδ'
ὄναρ ἐντυχὼν ὁ Κολώτης ἐσφάλη περὶ λέξιν τοῦ ἀνδρός, ἐν ᾗ
10 διορίζεται μὴ μᾶλλον τὸ δὲν ἢ τὸ μηδὲν εἶναι, δὲν μὲν ὀνο-
μάζων τὸ σῶμα, μηδὲν δὲ τὸ κενόν, ὥς καὶ τούτου φύσιν τινὰ καὶ
ὑπόστασιν ἰδίαν ἔχοντος.

157. [133 N.] — — 32 p. 1126 A ἐμοὶ δὲ περὶ τούτων οἱ οἰκονο-
μικῶς καὶ πολιτικῶς βεβιωκότες ἐγκαλείτῳσαν; εἰσὶ δ' οὗτοι πάντες
15 οἷς Κωλώτης λελοιδόρηκεν. ὦν Δ. μὲν παραινεί τὴν τε πολιτικὴν
τέχνην μεγίστην οὔσαν ἐκδιδάσκεσθαι καὶ τοὺς πόνους
διώκειν, ἀφ' ὧν τὰ μεγάλα καὶ λαμπρὰ γίνονται τοῖς ἀν-
θρώποις. Vgl. 1100 c.

158. [129 N.] — de lat. viv. 5 p. 1129 E ὁ ἥλιος ἀνασχών . . .
20 συνώρμησε τῷ φωτὶ τὰς πράξεις καὶ τὰς νοήσεις τὰς ἀπάντων, ὥς
φησι Δ. νέα ἐφ' ἡμέρηι φρονέοντες ἄνθρωποι τῇ πρὸς ἀλλή-
λους ὀρμῇ καθάπερ ἀρτήματι συντόνῳι σπασθέντες ἄλλος ἀλλαχόθεν
ἐπὶ τὰς πράξεις ἀνίστανται. Vgl. qu. conv. III 6, 4 p. 655 D. VIII 3, 5
p. 722 D und 12 B 6.

25 159. [22 N.] — fragm. de libid. et aegr. 2 ἔοικε παλαιὰ τις αὕτη
τῷ σώματι διαδικασία πρὸς τὴν ψυχὴν περὶ τῶν παθῶν εἶναι. καὶ

bieten, insofern er aus gleichen, nicht aus ungleichen Kreisen bestehen
wird, was doch sehr ungereimt ist.

156. Das Nichts existiert ebenso sehr wie das Ichts.

157. Die Staatskunst dieser Männer (wie Parmenides, Melissos u. a.)
rät Dem. als die höchste zu erlernen und die Mühen auf sich zu neh-
men, aus denen das Große und Herrliche in der Welt erwächst.

158. Die Menschen, die täglich frische Gedanken haben.

4 εἰπὼν Xylander: ἐπιπὼν Hss. 10 δὲν] vgl. Theodotions Septuaginta-
übers. b. Philop. d. opif. II 1 p. 59, 12 Reichardt ἢ δὲ γῆ ἦν θὲν καὶ οὐθέν.
Dazu Philop. 68, 16 'θὲν ἦν', τουτέστι 'ἦν τι' 15 πολιτικὴν Reiske: πολε-
μικὴν Hss. 17 γίγνεται ohne nähere Angabe Bernardakis 21 φρονέοντες
Plut. 655. 722: τρέφοντες 1129

Δ. μὲν ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἀναφέρων <τὴν αἰτίαν τῆς> κακοδαιμον<ίας> 413
 φησίν· εἰ τοῦ σώματος αὐτῇ δίκην λαχόντος, παρὰ πάντα
 τὸν βίον ὦν ὠδύνηται <καὶ> κακῶς πέπονθεν, αὐτὸς γένοιτο
 τοῦ ἐγκλήματος δι<καστῆς>, ἡδέως ἂν καταψηφίσασθαι 414
 5 τῆς ψυχῆς, ἐφ' οἷς τὰ μὲν ἀπώλεσε τοῦ σώματος ταῖς
 ἀμελείαις καὶ ἐξέλυσε ταῖς μέθαις, τὰ δὲ κατέφθειρε καὶ
 διέσπασε ταῖς φιληδονίαις, ὥσπερ ὀργάνου τινὸς ἢ
 σκεύους κακῶς ἔχοντος τὸν χρώμενον ἀφειδῶς αἰτιασά-
 μενος¹. Vgl. de sanit. prae. 24 p. 135 E ἐπηρεάζοντες ἑτέροις ἢ
 10 φθονοῦντες ἢ φιλονικοῦντες ἢ δόξας ἀκάρπους καὶ κενὰς διώκοντες.
 πρὸς τούτους γὰρ οἶμαι μάλιστα τὸν Δημόκριτον εἰπεῖν, ὥς εἰ τὸ
 σῶμα δικάσαιτο τῇ ψυχῇ κακώσεως, οὐκ ἂν αὐτὴν ἀποφυγεῖν.

160. PORPHYR. de abst. IV 21 τὸ γὰρ κακῶς ζῆν καὶ μὴ φρονίμως
 καὶ σωφρόνως καὶ ὁσίως Δ. ἔλεγεν οὐ κακῶς ζῆν εἶναι, ἀλλὰ
 15 πολὺν χρόνον ἀποθνήσκειν.

161. SCHOL. in APOLL. RHOD. Γ 533 τὸ παλαιὸν ὥιοντο αἱ φαρ-
 μακίδες τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον καθαιρεῖν. διὸ καὶ μέχρι τῶν
 Δημοκρίτου χρόνων πολλοὶ τὰς ἐκλείψεις καθαιρέσεις ἐκάλουν.

162. — in HOM. AB zu N 137 Δ. δὲ τὸ κυλινδρικὸν σχῆμα ὁλο-
 20 οῖτροχόν καλεῖ.

159. Wenn der Leib gegen sie (*die Seele*) einen Prozeß anhängig machte wegen der Schmerzen und Mißhandlungen, die er *von ihr* zeit-
 lebens erfahren, und er selbst (*Demokrit*) als Richter über die Anklage zu
 entscheiden hätte, so würde er die Seele mit Vergnügen verurteilen, weil
 sie den Leib theils durch Vernachlässigung zugrunde richtete und durch
 Trunksucht schwächte, theils durch Wollüste vernichtete und verlotterte,
 etwa wie er einen rücksichtslosen Benutzer verantwortlich machen würde,
 wenn ein Instrument oder Gerät sich im schlechten Zustande befände.

160. Das böse, unverständige, unkeusche und unheilige Leben sei
 nicht ein böses Leben, sondern ein langwieriges Sterben.

161. Die Finsternisse nannte man häufig bis auf Demokrits Zeit
 Herabholungen (*des Mondes oder der Sonne*).

162. Statt Zylinder sagte D. Walze.

1 τὴν αἰτίαν τῆς κακοδαιμονίας*: κακοδαίμων Hss.: κακοδαιμονίαν Patzig
 2 ἢ τοῦ σ. αὐτῇ Hss.: verb. Wytttenbach 3 <καὶ> Tyrwhitt 4 δικαστῆς
 Tyrwhitt: δι.... Hss. 5 οἷς Laur.: ἥς Harlean. ἀπώλεσε Wytttenb.:
 ἀπέλυσε Hss. 14 δημοκράτης Hs.: verb. Rhoer 18 δημοκρίτου p: δημο-
 κράτους Laur.

163. SEXT. adv. math. VII 53 Ξενιάδης δὲ ὁ Κορίνθιος, οὐ καὶ Δ. 414 μέμνηται. Vgl. c. 75.

164. — VII 116 παλαιὰ . . . δόξα περὶ τοῦ τὰ ὅμοια τῶν ὁμοίων εἶναι γνωριστικά . . . (117) ἀλλ' ὁ μὲν Δ. ἐπὶ τε τῶν ἐμψύχων
5 καὶ ἀψύχων ἴσθῃσι τὸν λόγον. 'καὶ γὰρ ζῶια, φησίν, ὁμογενέσι
ζώοις συναγελάζεται ὡς περιστερὰι περιστεραῖς καὶ γέ-
ρανοι γεράνοις καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων ὡσαύτως. (ῶς)
δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων, καθάπερ ὄραν πάρεστιν ἐπὶ τε τῶν 415
κοσκινευομένων σπερμάτων καὶ ἐπὶ τῶν παρὰ ταῖς κυμα-
10 τωγαῖς ψηφίδων· ὅπου μὲν γὰρ κατὰ τὸν τοῦ κοσκίνου
δῖνον διακριτικῶς φακοὶ μετὰ φακῶν τάσσονται καὶ κριθαὶ
μετὰ κριθῶν καὶ πυροὶ μετὰ πυρῶν, ὅπου δὲ κατὰ τὴν τοῦ
κύματος κίνησιν αἱ μὲν ἐπιμήκεις ψηφίδες εἰς τὸν αὐτὸν
τόπον ταῖς ἐπιμήκεσιν ὠθοῦνται, αἱ δὲ περιφερεῖς ταῖς
15 περιφερέσιν ὡς ἂν συναγωγόν τι ἐχούσης τῶν πραγμάτων
τῆς ἐν τούτοις ὁμοιότητος'. ἀλλ' ὁ μὲν Δ. οὕτως. [Vgl. A 128].

165. — VII 265 Δ. δὲ ὁ τῇ Διὸς φωνῇ παρεικαζόμενος καὶ λέγων τὰδε
περὶ τῶν ζυμπάντων [Anfang d. Μικρὸς διάκοσμος?] ἐπεχείρησε μὲν τὴν
ἐπὶ νοίαν [den Begriff ἄνθρωπος] ἐκθέσθαι, πλεῖον δὲ ἰδιωτικῆς ἀποφάσεως οὐδὲν
20 ἴσχυεν εἰπών· 'ἄνθρωπός ἐστιν ὁ πάντες ἴδμεν'. CIC. Ac. pr. II 23, 73
*quid loquar de Democrito? quem cum eo conferre possumus non modo ingenii
magnitudine, sed etiam animi? qui ita sit ausus ordiri 'haec loquor de
universis'. nihil excipit de quo non profiteatur, quid enim esse
potest extra universa? . . . atque is non hoc dicit quod nos qui veri esse*

163. Erwähnung des Korinthers Xeniaades.

164. Denn alle Lebewesen gesellen sich zu ihrer Art wie Tauben zu Tauben, Kraniche zu Kranichen und so bei den übrigen Tieren. Ebenso ist es aber auch bei den leblosen Dingen, wie man es sehen kann bei dem Durchsieben der Samen und bei den Steinen an der Brandung. Denn dort ordnet sich durch das Wirbeln des Siebes gesondert Linse zu Linse, Gerste zu Gerste und Weizen zu Weizen, hier dagegen werden durch den Wogenschlag die länglichen Steine zu den länglichen gerollt, die runden zu den runden, als ob die Ähnlichkeit der Dinge eine gewisse Vereinigungskraft auf sie ausübe.

7 ἀλόγων. ὡσαύτως δὲ Hss.: verb. * (2. Aufl.): (ῶσαύτως) wiederholt Kochalski der Wortlaut des Fr. scheint hier und da modernisiert, namentlich der Schluß 18 ζυμπάντων (λέγω) * 1. Aufl., allein Sextus zieht das λέγω in seine Satzform hinein 20 ἴδμεν adv. m. VII 265 HR: ἴσμεν 265 NV und Pyrr. hyp. II 23 22 sit Hss.: est unr. Halm

aliquid non negamus, percipi posse negamus: ille esse verum plane negat sensusque idem non obscuros dicit, sed tenebriosos [wohl σκοτίας vgl. B 11]: *sic enim appellat eos.* Vgl. ARIST. de partt. anim. A 1. 640^b 29 εἰ μὲν οὖν τῷ σχήματι καὶ τῷ χρώματι ἕκαστον ἔστι τῶν τε ζῴων καὶ τῶν μορίων, ὁρθῶς ἂν Δ.

5 λέγοι· φαίνεται γὰρ οὕτως ὑπολαβεῖν. φησὶ γοῦν παντὶ δῆλον εἶναι οἶόν τι τὴν μορφὴν ἔστιν ὁ ἄνθρωπος, ὥς ὄντος αὐτοῦ τῷ τε σχήματι καὶ τῷ χρώματι γνωρίμου. καίτοι καὶ ὁ θενεὺς ἔχει τὴν αὐτὴν τοῦ σχήματος μορφὴν, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος. EPICUR. fr. 310 [Sext. VII 267] ἄνθρωπός ἐστι τοιουτονὶ μόρφωμα μετ' ἐμψυχίας.

10 λέγω τάδε περὶ τῶν ζυμπάντων ... ἄνθρωπός ἐστιν ὁ πάντες ἴδμεν.

166. SEXT. adv. math. IX 19 Δ. δὲ εἰδωλά τινά φησιν ἐμπελάζειν τοῖς ἀνθρώποις καὶ τούτων τὰ μὲν εἶναι ἀγαθοποιὰ τὰ δὲ κακοποιὰ· ἔνθεν καὶ εὐχετο εὐλόγῃων τυχεῖν εἰδῶλων. εἶναι δὲ

15 ταῦτα μεγάλα τε καὶ ὑπερφυῆ καὶ δύσφθαρτα μέν, οὐκ ἄφθαρτα δέ, προσημαίνειν τε τὰ μέλλοντα τοῖς ἀνθρώποις θεωρούμενα καὶ φωνὰς 416 ἀφιέντα. ὅθεν τούτων αὐτῶν φαντασίαν λαβόντες οἱ παλαιοὶ ὑπενόησαν εἶναι θεόν, μηδεὶνδ' ἄλλου παρὰ ταῦτα ὄντος θεοῦ τοῦ ἄφθαρτον φύσιν ἔχοντος. Vgl. A 75.

20 167. SIMPL. phys. 327, 24 [s. A 67 II 28, 38] δῖνον ἀπὸ τοῦ παντὸς ἀποκριθῆναι παντοίων εἰδέων.

168. — — 1318, 34 [= A 58 II 27, 5] ταῦτα [die Atome] γὰρ ἐκεῖνοι φύσιν ἐκάλουν ... περιπαλάσσεσθαι γὰρ ἔλεγον αὐτά.

165. Ich behaupte Folgendes über das All ... Mensch ist, was allen bekannt ist.

166. D. behauptet gewisse Abbilder nahten den Menschen und diese seien teils Gutes, teils Böses wirkend. Darum wünscht er auch glückbedeutender Bilder teilhaftig zu werden.

167. Ein Wirbel mannigfaltiger Formen sei von dem All abgesondert worden.

168. Die Atome nannten die Demokriteer Natur; sie würden in dem Leeren umhergeschleudert.

1 nach *negat* wiederh. *esse* BVA, doch in A auf Ras. *sensusque idem* Pavis: *sensus quidem* Hs. 2 *sed* Guet: *nec* Hss. 3 [eos] Madvig 10 τάδε λέγω stellt man gewöhnlich nach Cicero her; allein die Anfangsstellung ist dem Iupiter tonans geziemender und Sextus näher 14 εὐχετο NLE: εὐχεται cett. εὐλόγῃων NLE (vgl. II 63, 26): εὐλόγῃων ζ und Cram. Anecd. III 166, 22 15 ὑπερφυῆ Papencordt nach § 42: ὑπερμεγέθη Hss.

169. [192 N.] STOBAEUS II (ecl. eth.) 1, 12 Wachsm. Δ—ου. μὴ 416
πάντα ἐπίστασθαι προθυμέο, μὴ πάντων ἀμαθὴς γένῃ.

[104 N.] — 4, 12 = B 51.

170. [9 N.] — 7, 3ⁱ [s. A 167] εὐδαιμονίῃ ψυχῆς καὶ κακο-
5 δαιμονίῃ.

171. [10. 11 N.] — — [nach B 170] εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐν βο-
σκήμασιν οἰκεῖ οὐδὲ ἐν χρυσῷ· ψυχὴ οἰκητήριον δαίμονος.

172. [26 N.] — 9, 1 Δ—ου. ἀφ' ὧν ἡμῖν τὰγαθὰ γίγνεται,
ἀπὸ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ τὰ κακὰ ἐπαυρισκοίμεθ' ἄν,
10 τῶν δὲ κακῶν ἐκτὸς εἴημεν. αὐτίκα ὕδωρ βαθὺ εἰς πολλὰ
χρήσιμον καὶ δαῦτε κακόν· κίνδυνος γὰρ ἀποπνιγῆναι.
μηχανὴ οὖν εὐρέθῃ, νήχεσθαι διδάσκειν.

173. [25 N.] — — 2 [vgl. III 4, 51] τοῦ αὐτοῦ. ἀνθρώποισι
κακὰ ἐξ ἀγαθῶν φύεται, ἐπὴν τις τὰγαθὰ μὴ ᾧπιστῇται 417
15 ποδηγετεῖν μηδὲ ὀχεῖν εὐφύρως. οὐ δίκαιον ἐν κακοῖσι
τὰ τοιαῦτα κρίνειν, ἀλλ' ἐν ἀγαθοῖσιν ὦν· τοῖς τε ἀγαθοῖσιν
οἷόν τε χρῆσθαι καὶ πρὸς τὰ κακὰ, εἴ τιτι βουλομένῳ, ἀλκῇ.

169. Bemüh' dich nicht alles wissen zu wollen, sonst lernst du nichts.

170. Seligkeit und Unseligkeit ruht in der Seele.

171. Seligkeit wohnt nicht in Herden oder Gold: die Seele ist
seligen Wesens Wohnsitz.

172. Von wannen uns das Gute kommt, ebendaher wird uns auch
das Schlimme zuteil und das Mittel es zu meiden. Tiefes Wasser z. B.
ist zu vielem nütze und auch wieder schädlich; denn man läuft Gefahr
darin zu ertrinken. Dagegen hat man nun ein Mittel erfunden: Schwimm-
unterricht.

173. Den Menschen erwächst Schlimmes aus Gutem, wenn man
das Gute nicht zu lenken und wohl zu tragen versteht. Es ist nicht
billig, solche Dinge unter die Übel zu rechnen, vielmehr unter das
Gute; und man kann auch das Gute, wenn man will, zur Abwehr gegen
die Übel verwenden.

2 προθυμέο P: προθύμεο F: προθυμέου L 7 vgl. Apul. Plat. II 23 *genialis*
loci [= animae], wo *est virtutis* als Glossem streicht * 9 ἐπαυρισκοίμεθα, τῶν
Hss.: verb. Meineke 10 εἴημεν] εἶναι εἰδήμονος Wachsmuth; Lücke nach
εἴημεν Heeren 11 ἐναποπνιγῆναι Meineke 12 ν. διδάσκειν] wörtlich
schwimmen zu *lehren*. Überflüssig διδάσκεσθαι Meineke 15 εὐφύρως *: εὐπό-
ρως Hss.: εὐρόπως Wilamowitz <δὲ> ἐν Meineke: <ὦν> ἐν Hense 16 ὦν *:
ὦν Hss.: [ὦν] Koen: χρεὼν Meineke τε Hss.: δὲ Wachsmuth 17 ἀλκῇ *: ἀλκίην Hss.

174. [47 N.] STOBÆUS II 9, 3 ὁ μὲν εὐθυμος εἰς ἔργα 417
αἰεὶ φερόμενος δίκαια καὶ νόμιμα καὶ ὕπαρ καὶ ὄναρ χαίρει
τε καὶ ἔρρωται καὶ ἀνακηδῆς ἐστίν· ὃς δ' ἂν καὶ δίκης ἀλο-
γῇ καὶ τὰ χρῆ ἐόντα μὴ ἔρδῃ, τούτῳ πάντα τὰ τοιαῦτα
5 ἀτερπείῃ, ὅταν τευ ἀναμνησθῇ, καὶ δέδοικε καὶ ἑωυτὸν
κακίζει.

175. [24 N.] — — 4 οἱ δὲ θεοὶ τοῖσι ἀνθρώποισι διδοῦσι
τάγαθὰ πάντα καὶ πάλαι καὶ νῦν. πλὴν ὁκόσα κακὰ καὶ
βλαβερὰ καὶ ἀνωφελέα, τάδε δ' οὐ<τε> πάλαι οὔτε νῦν θεοὶ
10 ἀνθρώποισι δωροῦνται, ἀλλ' αὐτοὶ τοῖσδεσιν ἐμπελάζουσι
διὰ νοῦ τυφλότητα καὶ ἀγνωμοσύνην.

176. [64 N.] — — 5 τύχη μεγαλόδωρος, ἀλλ' ἀβέβαιος,
φύσις δὲ αὐτάρκης· διόπερ νικᾷ τῷ ἥσσονι καὶ βεβαίῳ
τὸ μείζον τῆς ἐλπίδος.

174. Der Wohlgemute fühlt sich stets zu gerechten und gesetzlichen Handlungen hingetrieben und ist darum Tag und Nacht heiter und stark und unbekümmert. Doch wer der Gerechtigkeit spottet und seine Pflichten nicht erfüllt, dem wird das alles zur Unlust, wenn er sich an irgend ein *Vergehen* erinnert, und er befindet sich in steter Angst und Selbstpeinigung.

175. Die Götter aber gewähren den Menschen alles Gute, jetzt und ehemals. Nur alles, was schlimm, schädlich und unnütz ist, das schenken die Götter weder jetzt noch ehemals den Menschen, sondern sie selbst tappen hinein infolge ihrer Sinnesverblendung und Torheit.

176. Der Zufall ist freigebig, aber unzuverlässig, die Natur dagegen ruht auf sich selbst. Und darum trägt sie mit ihren geringeren aber zuverlässigen *Mitteln* doch den Sieg davon über die größeren *Verheißungen* der Hoffnung.

1 εὐθύμῳ Wilamowitz αἰεὶ φερόμενος*: ἐπιφερόμενος Hss. 3 ἀνα-
κηδῆς Burchard: ἀνακύδης Hss.: νηκηδῆς Haupt: ἀκηδῆς Dorville: ἐπικυδῆς
Lortzing. Das nach falscher Analogie gebildete ἀνακηδῆς = ἀκηδῆς (s. Fränkel
Z. f. vgl. Spr. N. F. 42, 235) kehrt B 254 wieder 4 χρῆ ἐόντα s. Wilam. z. Eur.
Her. II² 75; Wackernagel *Verm. Beitr.* (Rektoratspr. Basel 1897) 55 5 ἀτερπείῃ
so die Hss. hier, vgl. B 4: ἀτερπέα unnötig Usener τευ*: τεῦ Hss.: τ' εὐ
unnötig Usener ἑωυτὸν F: οὐτὸν P: verb. corr. Vaticani 7 δὲ P: fehlt F
8 τὰγαθὰ] τὰλλα Wachsmuth: tilgte Meineke 10 ἀμπελάζουσι Hss.: verb.
Valckenaer 13 αὐτάρκης (καὶ βέβαιος) Meineke

[122 N.] — 15, 33 πολλοὶ δρῶντες . . . ἀσκέουσιν = B 53. 417

[121 N.] — — 36 = B 55.

177. [124 N.] — — 40 Δ—ου. οὔτε λόγος ἐσθλὸς φαύλην 418
πρῆξιν ἀμαυρίσκει οὔτε πρῆξις ἀγαθὴ λόγου βλασφημίῃ
5 λυμαίνεται.

178. [198 N.] — — 31, 56 Δ—ου. πάντων κάκιστον ἢ εὐπε-
τείῃ παιδεῦσαι τὴν νεότητα· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἢ τίκει τὰς
ἡδονὰς ταύτας, ἐξ ὧν ἡ κακότης γίνεται.

179. [197 N.] — — 57 τοῦ αὐτοῦ. ἔξω τί κως ἢ πονεῖν
10 παῖδες ἀνιέντες οὔτε γράμματ' ἂν μάθοιεν οὔτε μουσικὴν
οὔτε ἀγωνίην οὐδ' ὅπερ μάλιστα τὴν ἀρετὴν συνέχει, τὸ
αἰδεῖσθαι· μάλα γὰρ ἐκ τούτων φιλεῖ γίγνεσθαι ἡ αἰδώς.

180. [183 N.] — — 58 τοῦ αὐτοῦ. ἡ παιδεία εὐτυχοῦσι μὲν
ἐστὶ κόσμος, ἀτυχοῦσι δὲ καταφύγιον [Lemma zweifelh., vgl.
15 Aristoteles b. Stob. II 31, 35.]

181. [44 N.] — — 59 τοῦ αὐτοῦ. κρείστων ἐπ' ἀρετὴν φα-
νεῖται προτροπῇ χρώμενος καὶ λόγου πειθοῖ ἢ περ νόμῳ

177. Eine treffliche Rede verdunkelt nicht eine schlechte Tat, und eine gute Tat wird nicht durch eine lästernde Rede zu schanden.

178. Das allerschlimmste, was man die Jugend lehren kann, ist der Leichtsinn. Denn er ist es, der jene Lüste großzieht, aus denen die Lasterhaftigkeit erwächst.

179. Wenn die Knaben sich irgend zu etwas anderm als zum Arbeiten gehen lassen *dürfen*, werden sie weder Lesen noch Musik, noch Sport, noch, was vor allen Dingen die Tüchtigkeit bedingt, Respekt lernen. Denn aus jenen *drei Schulen* pflegt besonders der Respekt zu erwachsen.

180. Die Bildung ist der Glücklichen Schmuck und der Unglücklichen Zuflucht.

181. Besser wird es offenbar *bei der Erziehung* zur Tugend dem

6 Δημοκρίτου] δημοκράτους Hs. 9 ἔξωτικῶς μὴ πονεῖν Hs.: ἔξω τί κως ἢ π. *: ἔξω ἢ κόσμῳ π. * (1. Aufl.): ζηλωτικῶς ὁμῇ π. Meineke-Wachsmuth; ζω-
τικῶς μὴ πονεῖν (*live giving labour!*) Pearson *Cl. rev.* 23, 50: [ἔξω . . . πονεῖν]
Busse *N. J. f. cl. Phil.* 1910, 470 ἔξω ἢ] vgl. Herod. 7, 228 10 ἀνιέντες
intr. sonst mit Partizip, transit. mit Infinitiv häufig. Der Gedanke vom πόνος
ist lakonisch und kynisch, aber auch Demokritisch (B 182) und Epicharmisch
(13 B 36) γράμματ' ἂν Meineke: γράμματα Hs. 11 ἀγωνίῃ Hs. (vgl.
I 111, 8): ἀγωνιστικὴν falsch Meineke 12 τούτου falsch Meineke αἰδώς]
ἀρετῇ falsch Meineke

καὶ ἀνάγκῃ. λάθρῃ μὲν γὰρ ἀμαρτέειν εἰκὸς τὸν εἰργμέ- 418
νον ἀδικίῃς ὑπὸ νόμου, τὸν δὲ ἐς τὸ δέον ἡγμένον πειθοῖ
οὐκ εἰκὸς οὔτε λάθρῃ οὔτε φανερώς ἔρδειν τι πλημμελές.
διόπερ συνέσει τε καὶ ἐπιστήμῃ ὀρθοπραγέων τις ἀνδρεῖος
5 ἅμα καὶ εὐθύγνωμος γίγνεται.

[187 N.] STOB. II 31, 65 Δ—ου = B 33.

182. [189 N.] — — 66 τοῦ αὐτοῦ. τὰ μὲν καλὰ χρήματα
τοῖς πόνοις ἢ μάθησις ἐξεργάζεται, τὰ δ' αἰσχροῖς ἀνευ πό-
νων αὐτόματα καρποῦται. καὶ γὰρ οὖν οὐκ ἐθέλοντα πολ-
10 λάκις ἐξείργει τοιοῦτον εἶναι ὅτῳ μεγάλη ἐστὶ τῇ φύσι
κακεστώ.

[188 N.] — — 71 = B 59.

419

183. [185 N.] — — 72 τοῦ αὐτοῦ. ἔστι πού νέων ζύνεσις

glücken, der Aufmunterung und überredende Worte als wer Gesetz und
Zwangsmaßregeln zur Anwendung bringt. Denn wer sich nur durch
das Gesetz am Übeltun gehindert sieht, wird vermutlich im Geheimen
sündigen, wer dagegen durch Überredung einmal auf den Weg der
Pflicht geführt ist, wird voraussichtlich weder heimlich noch öffentlich
etwas Verkehrtes tun. Darum also zeigt sich Jemand, der mit Ein-
sicht und Bewußtsein das Rechte tut, zugleich als entschlossener und
geradsinniger *Mann*.

182. Die edlen Dinge erarbeitet der Unterricht nur unter Mühen,
die unedlen fallen dagegen sonder Mühe von selbst vom Baume. Denn
selbst wider Willen zwingen sie oft einen *Menschen*, dem von Natur
eine große Schwäche innewohnt, so (*unedel*) zu sein.

183. Es gibt wohl *auch* Verstand bei den Jungen und Unverstand

7 τὰ καλὰ χρήματα] Ionische Fülle statt τὰ καλὰ. Vgl. * *Berl. Sitz. Ber.* 1884, 350¹ 9 (ἢ ἀμαθίῃ) καρποῦται Usener 10 ὅτῳ . . . κακεστώ * (2. Aufl.): οὕτω μεγάλης τε τῆς φυτικῆς ἐστὶ Hs.: οὕτω μεγάλη τις τῆς φοιτήσιός ἐστι (δύναμις) vel (ἰσχὺς) Meineke: οὕτω μέγα τὸ τῆς φυσικῆς κάκης (oder κακίης) ἐστὶν Natorp: καρποῦται (καίτοι κρέσων ἢ μάθησις τῆς φύσιος)· καίπερ οὖν οὐκ ἐθέλοντα πολλάκις ἐξείργει, τοιοῦτον [sc. αἰσχροποιοῦντα] εἶναι· οὕτω μετατίθησι τὸ τῆς φυσικῆς ἐστοῦς verm. * (1. Aufl.). Dies nach B 242, doch zu weit von der Überlieferung. ἐξείργει *schränkt auf dies Gebiet ein*, d. h. *zwingt* wie Herod. 7, 96. Wer Buchstabenkritik treibt, die dieser verderbten Hs. [L] gegenüber nicht am Platze ist, könnte μεγάλη ὅτι schreiben wie B 173 μὴ πιστῆται überliefert ist 11 κακεστώ (durch Hesych. bezeugt, Gegensatz zu dem Demokritischen εὖεστώ B 140) entspricht dem sonst üblichen κάκη, über das Wilam. z. Hippol. V. 161

καὶ γερόντων ἀξυνεσίῃ· χρόνος γὰρ οὐ διδάσκει φρονεῖν, 419
ἀλλ' ὠραία τροφή καὶ φύσις.

[108 N.] — — 73 = B 85.

184. [194] — — 90 Δ—ου. φαύλων ὁμιλίῃ συνεχῆς ἔξιν
5 κακίης συναύξει.

185. [201 N.] — — 94 Δ—ου. κρέσσονές εἰσιν αἱ τῶν
πεπαιδευμένων ἐλπίδες ἢ ὁ τῶν ἀμαθῶν πλοῦτος. Vgl. A 17.

186. [212 N.] — — 33, 9 Δ—ου. ὁμοφροσύνη φιλήν ποιεῖ.

187. [18 N.] — (flor.) III t. 1, 27 Hense [vgl. B 36] Δημοκρίτου.
10 ἀνθρώποις ἀρμόδιον ψυχῆς μᾶλλον ἢ σώματος λόγον ποι-
εῖσθαι· ψυχῆς μὲν γὰρ τελεότης σκήνεος μοχθηρίην ὀρθοῖ,
σκήνεος δὲ ἰσχύς ἄνευ λογισμοῦ ψυχὴν οὐδέν τι ἀμείνω
τίθησιν.

[45 N.] — — 1,45 Δ—ου = B 47.

15 188. [2 N.] — — 1,46 ὅρος συμφόρων καὶ ἀσυμφόρων 420
τέρψις καὶ ἀτερψίη. Vgl. B 4.

189. [7 N.] — — 47 ἄριστον ἀνθρώπῳ τὸν βίον διάγειν
ὥς πλεῖστα εὐθυμηθέντι καὶ ἐλάχιστα ἀνηθέντι. τοῦτο δ'
ἂν εἴη, εἴ τις μὴ ἐπὶ τοῖς θνητοῖσι τὰς ἡδονὰς ποιοῖτο.

bei den Alten. Denn nicht die Zeit lehrt denken, sondern eine früh-
zeitige Erziehung und Naturanlage.

184. Beständiger Umgang mit Schlechten vermehrt schlechte Anlage.

185. Besser sind die Aussichten der Gebildeten als der Reichtum
der Ungebildeten.

186. Übereinstimmung der Gedanken bewirkt Freundschaft.

187. Es schickt sich für die Menschen, mehr um die Seele als um
den Leib sich zu kümmern. Denn der Seele Vortrefflichkeit richtet
des Leibes Schwäche auf, Leibesstärke aber ohne Verstandeskraft macht
die Seele um nichts besser.

188. Die Grenze zwischen Zuträglichem und Abträglichem ist Lust
und Unlust.

189. Das Beste für den Menschen ist sein Leben soviel wie mög-
lich wohlgemut und so wenig wie möglich mißmutig zu verbringen.
Dies wird aber dann der Fall sein, wenn er seine Lust nicht auf das
Sterbliche richtet.

7 ἐλπίδες] vom Standpunkt der εὐθυμία aus 8 φίλην Hs.: verb. Sarti
11 ψυχῆς μὲν τελεότης Democrat. (B 36): ψυχὴ μὲν γὰρ τελεωτάτη Stob. μοχθη-
ρίαν Dem. 12 σκήνεος δὲ Stob.: σώματος δὲ Dem. 15 συμφορέων καὶ ἀσυμ-
φορέων Hss.: verb. Cobet 17 daraus des Chiers Symmachos epigr. 88 Kaibel

190. [107 N.] ΣΤΟΒ. III 1, 91 Δ—ου. φαύλων ἔργων καὶ τοὺς 420
λόγους παραιτητέον.

[45 N.] — — 95 = B 41.

191. [52 N.] — — 210 Δ—ου. ἀνθρώποισι γὰρ εὐθυμίη
5 γίνεται μετριότητι τέρψιος καὶ βίου συμμετρίῃ· τὰ δ' ἐλ-
λείποντα καὶ ὑπερβάλλοντα μεταπίπτειν τε φιλεῖ καὶ μεγά-
λας κινήσιας ἐμποιεῖν τῇ ψυχῇ. αἱ δ' ἐκ μεγάλων δια-
στημάτων κινούμεναι τῶν ψυχῶν οὐτε εὐσταθέες εἰσὶν
οὐτε εὐθυμοί. ἐπὶ τοῖς δυνατοῖς οὖν δεῖ ἔχειν τὴν γνῶμην
10 καὶ τοῖς παρεούσιν ἀρκέεσθαι τῶν μὲν ζηλουμένων καὶ
θαυμαζομένων ὀλίγην μνήμην ἔχοντα καὶ τῇ διανοίᾳ μὴ
προσεδρεύοντα, τῶν δὲ τάλαιπωρεόντων τοὺς βίους θεω-
ρῆειν, ἐννοούμενον ἃ πάσχουσι κάρτα, ὅπως ἂν τὰ παρ-
εόντα σοι καὶ ὑπάρχοντα μέγала καὶ ζηλωτὰ φαίνεται,
15 καὶ μηκέτι πλειόνων ἐπιθυμέοντι συμβαίνει κακοπαθεῖν
τῇ ψυχῇ. ὁ γὰρ θαυμάζων τοὺς ἔχοντας καὶ μακαρίζο- 421
μένους ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τῇ μνήμῃ πᾶσαν
ῥῶαν προσεδρεύων ἀεὶ ἐπικαινουργεῖν ἀναγκάζεται καὶ

190. Von schlimmen Werken muß man auch das Reden vermeiden.

191. Wohlgemutheit erringen sich die Menschen durch Mäßigung der Lust und Harmonie des Lebens. Mangel und Überfluß aber pflegt umzuschlagen und große Erregungen in der Seele zu verursachen. Die in starken Gegensätzen sich aufregenden Seelen sind weder beständig noch wohlgemut. Man muß also sein Denken auf das Mögliche richten und sich mit dem Vorhandenen begnügen, ohne der Beneideten und Bewunderten viel zu achten und in Gedanken ihnen nachzujagen. Vielmehr muß man auf die Lebensschicksale der Trübsalbeladenen schauen und sich ernstlich ihre Leiden vergegenwärtigen, auf daß dir deine gegenwärtige Lage groß und beneidenswert erscheine und es dir nicht begegne Schaden zu erleiden an deiner Seele über der weiter schweifen- den Begier nach mehr. Denn wer die Besitzenden und von den andern Menschen selig gepriesenen bewundert und zu jeglicher Frist mit seinen Gedanken ihnen nachjagt, wird dazu gezwungen, stets etwas Neues auszuhecken und seine Gier sogar auf irgend ein unsühnbares, durch

3 Das Lemma lautet auch bei Stob. hier δημοκράτους 4 Das Fr. ahmt nach Hipparch. Stob. IV 108, 81 Mein. 5 τὰ δὲ λείποντα Hss.: verb. Hirschig
13 κάρτα] κακὰ Jacobs 15 συμβαίνει Hss.

ἐπιβάλλεσθαι δ' ἐπιθυμίην τοῦ τι πρήσσειν ἀνήκεστον ὧν νόμοι κωλύουσιν. διόπερ τὰ μὲν μὴ δίζεσθαι χρεῶν, ἐπὶ δὲ τοῖς εὐθυμέεσθαι χρεῶν, παραβάλλοντα τὸν ἑαυτοῦ βίον πρὸς τὸν τῶν φαυλότερον πρησσόντων καὶ μακαρί-
 5 ζειν ἑωυτὸν ἐνθυμεύμενον ἅ πάσχουσιν, ὁκόσωι αὐτέων βέλτιον πρήσσει τε καὶ διάγει. ταύτης γ' ἄρ' ἐχόμενος τῆς γνώμης εὐθυμότερόν τε διάξεις καὶ οὐκ ὀλίγας κῆρας ἐν τῷ βίῳ διώσεται, φθόνον καὶ ζῆλον καὶ δυσμενίην.

192. [115 N.] — 2, 36 Δ—ου. ἔστι ράϊδιον μὲν ἐπαινεῖν ἅ
 10 μὴ χρῆ καὶ ψέγειν, ἐκάτερον δὲ πονηροῦ τινος ἥθους.

193. [153 N.] — 3, 43 Δ—ου. φρονήσιος ἔργον μέλλουσιν ἀδικίην φυλάξασθαι, ἀναλησίης δὲ τὸ γενομένην μὴ ἀμύνασθαι.

194. [36 N.] — — 46 Δ—ου. αἱ μεγάλαι τέρψεις ἀπὸ τοῦ
 15 θεᾶσθαι τὰ καλὰ τῶν ἔργων γίνονται.

195. [172 N.] — 4, 69 Δ—ου. εἶδωλα ἐσθῆτι καὶ κόσμῳ διαπρεπέα πρὸς θεωρίην, ἀλλὰ καρδίας κενεά.

das Gesetz verbotenes Verbrechen zu werfen. Deshalb also ist es Pflicht, dem einen nicht nachzujagen und mit dem andern es sich wohlgemut sein zu lassen und sein eigenes Leben mit dem *anderer* zu vergleichen, denen es noch schlechter geht, und in Beherzigung ihrer Leiden sich selbst selig zu preisen, daß man es soviel besser hat und treibt. Hältst du dich also an diese Einsicht, so wirst du wohl-gemuter leben und in deinem Leben nicht wenige Fluchgeister ver-scheuchen: Neid, Ehrsucht und Verbitterung.

192. Leicht ist zu loben, was man nicht *loben*, und zu tadeln, *was man nicht tadeln* soll; beides aber fließt aus einem schlechten Charakter.

193. Klugheit verrät es, sich vor einer drohenden Beleidigung zu hüten; Stumpsinn dagegen eine erlittene nicht zu rächen.

194. Die großen Freuden stammen aus der Betrachtung der schönen Werke.

195. Mit Gewand und Schmuck zum Schauen prächtig ausgestattete Bilder, aber es fehlt ihnen das Herz.

1 δ' Hense (ohne Note): δι' Hss. 2 (οί) νόμοι Meineke 5 ὁκόσωι Wachsmuth: ὅκως Hss. αὐτέων so die Hss. 6 πρήσσεις τε καὶ διάγεις Hense γ' ἄρ' *: γὰρ vulgo 11 (τὸ) μέλλουσιν Hense 12 δέ τοι Crönert γενομένην M: γενομένον A 16 ἐσθῆτι καὶ Meineke: αἰσθητικὰ καὶ Hss.

196. [100 N.] STOB. III 4, 70 λήθη τῶν ἰδίων κακῶν θρασύ- 422
τητα γεννᾷ.

197. [33 N.] — — 71 ἀνοήμονες ῥυσμοῦνται τοῖς τῆς
τύχης κέρδεσιν, οἱ δὲ τῶν τοιῶνδε δαήμονες τοῖς τῆς
5 σοφίης.

198. [20 N.] — — 72 τὸ χρηρίζον οἶδεν, ὁκόσον χρηρίζει,
ὁ δὲ χρήζων οὐ γινώσκει.

199. [96 N.] — — 73 ἀνοήμονες τὸ ζῆν ὡς στυγέοντες
ζῆν ἐθέλουσι δείματι αἰδεῶ.

10 200. [93 N.] — — 74 ἀνοήμονες βιοῦσιν οὐ τερπόμενοι
βιοτῇ.

201. [94 N.] — — 75 ἀνοήμονες δηναϊότητος ὀρέγονται
οὐ τερπόμενοι δηναϊότητι.

202. [60 N.] — — 76 ἀνοήμονες τῶν ἀπεόντων ὀρέγονται,
15 τὰ δὲ παρεόντα καί<περ τῶν> παρῳιχημένων κερδαλεώτερα
έόντα ἀμαλδύνουσιν.

203. [97 N.] — — 77 ἄνθρωποι τὸν θάνατον φεύγοντες
διώκουσιν.

196. Vergessen der eigenen Sünden erzeugt Frechheit.

197. Toren richten sich nach den *erhofften* Gewinnen des Glückes,
die Kenner solcher *Gewinne* dagegen nach denen der Philosophie.

198. <Um wieviel weiser als der Mensch ist das Tier>, das in seinem
Bedürfnis weiß, wieviel es bedarf! Der Mensch dagegen sieht das
nicht ein, wenn er ein Bedürfnis hat.

199. Toren, denen das Leben verleidet ist, wollen trotzdem leben
aus Angst vor dem Hades.

200. Toren leben ohne Freude am Leben.

201. Toren wünschen sich langes Leben, ohne doch dessen froh
zu werden.

202. Toren haschen nach dem Abwesenden, das Gegenwärtige da-
gegen, wenn es auch vorteilhafter ist als das *ihnen* Entgangene, lassen
sie umkommen.

203. Menschen, die vor dem Tode fliehen, laufen ihm gerade nach.

4 τύχης Grotius: ψυχῆς Tr. 6 vor τὸ (relativ.) ergänzt in Lortzings
Sinn ὅσωι σοφώτερον τοῦ ἀνθρώπου τὸ θηρίον*; Zeller versteht unter τὸ
χρηρίζον τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ὁκόσων Zeller 8 ὡς A, Tr.: fehlt M:
ὁμως*: ὡς <ἄχθος> Kowalski: καὶ (= καίπερ) Hense 10 B 200 betrachtet
als Erklärung von 199 Bücheler 12 δηναϊότητος Bücheler: δὴ νεότητος Hss.,
ebenso Z. 13 15 καί<περ τῶν> Hense

204. [98 N.] — — 78 ἀνοήμονες οὐδέν' ἀνδάνουσιν ἐν 422
 ὅλῃ τῇ βιοτῇ.
 205. [95 n. N.] — — 79 ἀνοήμονες ζωῆς ὀρέγονται <ἀντὶ> 423
 γήραος θάνατον δεδοικότες.
 5 206. [95 N.] — — 80 ἀνοήμονες θάνατον δεδοικότες τη-
 ράσκειν ἐθέλουσιν.
 [190 N.] — — 81 = B 64.
 [78 N.] — — 82 = B 77.
 207. [4 N.] — 5, 22 Δ—ου. ἡδονὴν οὐ πᾶσαν, ἀλλὰ τὴν
 10 ἐπὶ τῷ καλῷ αἰρεῖσθαι χρεών. Vgl. 54 A 37.
 [87 N.] — — 23 = B 73.
 208. [199 N.] — — 24 πατρὸς σωφροσύνη μέγιστον τέ-
 κνοις παράγγελμα.
 209. [67 N.] — — 25 Δ—ου. αὐταρκείῃ τροφῆς σμικρὴ
 15 νύξ [?] οὐδέποτε γίνεται.
 210. [65 N.] — — 26 Δ—ου. τράπεζαν πολυτελέα μὲν
 τύχῃ παρατίθησιν, αὐταρκέα δὲ σωφροσύνη.

204. Toren können niemanden in ihrem ganzen Leben zufrieden stellen.

205. Toren wünschen sich das Leben, da sie den Tod fürchten statt des Alters.

206. Toren wünschen sich das Alter aus Furcht vor dem Tode.

207. Nicht jede Lust soll man erstreben, sondern nur die mit Edlem verknüpfte.

208. Vaters Selbstbeherrschung ist für die Kinder die wirksamste Vermahnung.

209. Für einen genügsamen Magen gibt es niemals eine verkürzte Nacht (?).

210. Das Glück beschert einen reichen Tisch, die Mäßigkeit einen ausreichenden.

1 οὐδέν' *: οὐδέν Hss., vulgo ἀνδάνουσιν Hss.: μανθάνουσιν Valckenaer: κατάνουσι oder ἀνύουσι Meineke: λαγχάνουσιν Wachsmuth: ἀλδαίνουσιν Hense: ἀρέσκειν τινά Eurip. Hippol. 106. 184 3 <ἀντὶ> Gomperz 4 γήραος ὡς θάνατον H. Schenkl: γήραος κάματος Hense 5 B 206 streicht als Interpretation von 205 Bücheler. Dann müßte dort freilich ζωῆς gestrichen werden 14 αὐτάρκει Stob.: αὐταρκία Corp. Democr. σμικρὴ Stob.: μακρὰ Maximus (Ribittus, Gesner): μικρὴ, μικρά Gnomol.: μικρὴ Bücheler. Ob die in σμικρὴ νύξ (*schlaflose Nacht*) liegende hygienische Anschauung antik ist, mag man ebenso wie den Ausdruck bezweifeln: σμικρὴ χοῖνιξ (*schmale Ration* vgl. B 284) verm. *

211. [56 N.] STOB. III 5, 27 Δ—ου. σωφροσύνη τὰ τερπνὰ 423
ἀέξει καὶ ἡδονὴν ἐπιμείζονα ποιεῖ.

— 6, 26 = B 214^b.

212. [128 N.] — 6, 27 Δ—ου. ἡμερήσιοι ὕπνοι σώματος
5 ὄχλησιν ἢ ψυχῆς ἀδημοσύνην ἢ ἀργίην ἢ ἀπαιδευσίην
σημαίνουσι.

[86 N.] — 6, 28 Δ—ου. ξυνουσίη... ἐξ ἀνθρώπου = B 32.

— — 59. 60 [τοῦ αὐτοῦ d. i. Ἐπικτήτου!] = B 232. 233.

213. [127 N.] — 7, 21 Δ—ου. ἀνδρεῖη τὰς ἄτας μικρὰς 424
10 ἔρδει.

214. [63. 169 N.] — — 25 Δ—ου. ἀνδρεῖος οὐχ ὁ τῶν πο-
λεμίων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν ἡδονῶν κρέσσων. ἔνιοι δὲ
πολίων μὲν δεσπόζουσι, γυναιξὶ δὲ δουλεύουσιν.

215. [46 N.] — — 31 Δ—ου. δίκης κῦδος γνῶμης θάρσος
15 καὶ ἀθαμβία, ἀδικίης δὲ δεῖμα ξυμφορῆς τέρμα.

216. [34 N.] — — 74 Δ—ου. σοφίη ἀθαμβος ἀξίη πάντων
τιμιωτάτη οὔσα.

[38 N.] — 9, 22 Δ—ου. = B 62.

217. [41 N.] — — 30 Δ—ου. μοῦνοι θεοφιλέες, ὅσοις
20 ἐχθρὸν τὸ ἀδικεῖν.

211. Mäßigkeit mehrt das Erfreuliche und macht das Vergnügen
noch größer.

212. Schlaf bei Tage verrät eine Störung des Körpers oder Nieder-
geschlagenheit, Erschlaffung oder Unbildung der Seele.

213. Tapferkeit verringert die Schicksalsschläge.

214. Tapfer ist nicht nur der Besieger der Feinde, sondern auch
der Besieger seiner Lüste. Manche aber herrschen über Städte und
dienen Weibern.

215. Der Segen der Gerechtigkeit ist zuversichtliches und unver-
blüffbares Urteil, das Ende der Ungerechtigkeit aber ist Angst vor
kommendem Unheil.

216. Weisheit, die sich nicht verblüffen läßt, ist alles wert; denn
sie verdient die höchsten Ehren.

217. Nur wem das Freveln verhaßt ist, den haben die Götter lieb.

2 ἔτι μείζονα * 5 ἀδημοσύνην Wachsmuth mit Tilgung von ἀπαιδε-
σίην 12 μόνον Flor. 17 Boissonn.: κρατῶν μόνον Stob. κρέσσων Flor.:
κρείσσων Stob. 13 πόλεων A: πόνων M, Brux.: verb. Mullach 15 ἀθαμβία
A: ἀθυμία M (daher εὐθυμία Gesner) δεῖμα und τέρμα vertauscht Kranz

218. [75 N.] — 10, 36 [IV 31, 50 H.] Δ—ου. πλοῦτος ἀπὸ 424
κακῆς ἐργασίης περιγινόμενος ἐπιφανέστερον τὸ ὄνειδος
κέκτηται.

[113 N.] — — 42 Δ—ου. = B 52.

5 219. [70 N.] — — 43 τοῦ αὐτοῦ. χρημάτων ὀρεξεις, ἣν μὴ
ὀρίζεται κόρῳι, πενίης ἐσχάτης πολλὸν χαλεπωτέρη· μέ-
ζονες γὰρ ὀρέξεις μέζονας ἐνδείας ποιεῦσιν.

220. [76 N.] — — 44 Δ—ου. κακὰ κέρδεα ζημίαν ἀρετῆς
φέρει.

10 221. [77 N.] — — 58 Δ—ου. ἐλπίς κακοῦ κέρδεος ἀρχὴ 425
ζημίας.

222. [200 N.] — — 64 Δ—ου. ἡ τέκνοις ἄγαν χρημάτων
συναγωγὴ πρόφασίς ἐστι φιλαργυρίας τρόπον ἴδιον ἐλέγ-
χουσα.

15 223. [19 N.] — — 65 τοῦ αὐτοῦ. ὦν τὸ σκῆνος χρήζει,
πᾶσι πάρεστιν εὐμαρέως ἄτερ μόχθου καὶ ταλαιπωρίας·
ὁκόσα δὲ μόχθου καὶ ταλαιπωρίας χρήζει καὶ βίον ἀλγύ-
νει, τούτων οὐκ ἱμείρεται τὸ σκῆνος, ἀλλ' ἡ τῆς γνώμης
κακοθιγίη.

218. Reichtum, der aus schimpflichem Gewerbe erwächst, besitzt
einen um so offenkundigeren Makel.

219. Wenn die Gier nach Geld nicht im Genughaben ihre Grenze
findet, ist sie noch viel schlimmer als die drückendste Armut. Denn
größere Begehrlichkeit erweckt größere Bedürfnisse.

220. Schlimmer Gewinn bringt Ehrverlust.

221. Hoffnung auf schlimmen Gewinn ist der Anfang des Verlustes.

222. Allzustarkes Geldanhäufen für die Kinder ist nur ein Vorwand,
durch die sich der eigentliche Charakter der Habgier verrät.

223. Wessen der Leib bedarf, das steht allen leicht sonder Mühe
und Not zu Gebote. Aber alles, was Mühe und Not erfordert und
das Leben betrübt, danach trägt nicht der Leib Verlangen, sondern die
Ziellosigkeit des Urteils.

2 περιγινόμενος MTr.: περιγενόμενος SA für ἐπιφανέστερον wiederholt
aus B 281, was vorhergeht, σῆμα (oder ἡμα) οὕτως ἐν τοῖς St. IV 50 6 κόρῳι]
καιρῶι Meineke, οὐρῶι Hirschig, λόγῳι Jacobs; alles überflüssig 19 κακο-
θιγίη] κακοθιγίη SA: καθοδιγίη M

224. [59 N.] STOB. III 10, 68 Δ—ου. ἡ τοῦ πλέονος ἐπιθυμία τὸ 425
παρεὸν ἀπόλλυσι τῇ Αἰσωπείῃ κυνὶ [233 H.] ἰκέλη γινο-
μένη.

225. [112 N.] — 12, 13 Δ—ου. ἀληθομυθεῖν χρεών, ὃ πολὺ
5 λῶϊον. Vgl. B 44.

[114 N.] — 13, 46 Δ—ου. = B 60.

226. [111 N.] — — 47 Δ—ου. οἰκῆιον ἐλευθερίας παρρη-
σίῃ, κίνδυνος δὲ ἡ τοῦ καιροῦ διάγνωσις.

[106 N.] — 14, 8 Δ—ου. = B 63.

10 227. [80 N.] — 16, 17 Δ—ου. οἱ φειδωλοὶ τὸν τῆς μελίσ-
σης οἶτον ἔχουσιν ἐργαζόμενοι ὡς αἰὲ βιωσόμενοι.

228. [202 N.] — — 18 τοῦ αὐτοῦ. οἱ τῶν φειδωλῶν παῖδες
ἀμαθέες γινόμενοι ὥσπερ οἱ ὀρχησται οἱ ἐς τὰς μαχαίρας
ὀρούοντες, ἦν ἐνὸς μούνου (μὴ) τύχῃσι καταφερόμενοι, 426
15 ἔνθα δεῖ τοὺς πόδας ἐρεῖσαι, ἀπόλλυνται· χαλεπὸν δὲ τυ-
χεῖν ἐνός· τὸ γὰρ ἴχνιον μούνον· λέλειπται τῶν ποδῶν·
οὕτω δὲ καὶ οὗτοι, ἦν ἀμάρτωσι τοῦ πατρικοῦ τύπου τοῦ
ἐπιμελέος καὶ φειδωλοῦ, φιλέουσι διαφθείρεσθαι.

224. Die Gier nach Mehr verliert, was sie hat, und gleicht darin
dem Hunde bei Äsop.

225. Es ist Pflicht, die Wahrheit zu sagen, was ja auch viel vor-
teilhafter ist.

226. Freimut ist das Kennzeichen freier Gesinnung, aber die Ge-
fahr liegt dabei in der Abmessung des richtigen Zeitpunktes.

227. Die Geizigen teilen das Los der Biene: sie arbeiten, als ob
sie ewig leben würden.

228. Den Kindern karger Väter geht es, wenn sie in Unwissenheit
heranwachsen, wie den Tänzern, die über Schwerter Räder schlagen.
Wenn sie beim Niederkommen den einzigen Fleck nicht treffen, wo
sie die Füße hinsetzen müssen, sind sie verloren. Es ist aber schwie-
rig den einen Fleck zu treffen. Denn nur das Plätzchen für die Fuß-
sohlen ist frei. So geht es auch jenen. Wenn sie das väterliche Vorbild
von Peinlichkeit und Kargheit verfehlen, pflegen sie zugrunde zu gehen.

1 ἡ τοῦ Brux.: τοῦ SMA 4 Diese Fassung verdient gegenüber B 44 den
Vorzug 11 βλίσσόμενοι scharfsinnig, aber nicht nötig Bücheler 14 (μὴ)
Mullach (oder ἀτυχῶσι *); zum Gedanken vgl. Plut. Ages. 33 ὥσπερ σώματος
ὕγιεινός, λίαν δ' ἀκριβεῖ καὶ κατησκημένῃ κεκρημένου διαίτη παρὰ πάντα τὸν
χρόνον, ἀμαρτία μία καὶ ῥοπή τὴν πᾶσαν ἐκλινεν εὐτυχίαν τῆς πόλεως 15 τυχεῖν]
(μὴ) ἀτυχεῖν Jacobs

229. [81 N.] — — 19 τοῦ αὐτοῦ. φειδώ τοι καὶ λιμὸς 426
χρηστή· ἐν καιρῷ δὲ καὶ δαπάνη· γινώσκειν δὲ ἀγαθοῦ.

230. [229 N.] — — 22 Δ—ου. βίος ἀνεόρταστος μακρὴ
ὁδὸς ἀπανδόκευτος.

5 231. [61 N.] — 17, 25 Δ—ου. εὐγνώμων ὁ μὴ λυπεόμενος
ἐφ' οἷσιν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ χαίρων ἐφ' οἷσιν ἔχει.

232. [57 N.] — — 37 [vgl. III 6, 59] Δ—ου. τῶν ἡδέων τὰ
σπανιώτατα γινόμενα μάλιστα τέρπει.

233. [55 N.] — — 38 [vgl. III 6, 60] τοῦ αὐτοῦ. εἴ τις ὑπερ-
10 βάλλοι τὸ μέτριον, τὰ ἐπιτερπέστατα ἀτερπέστατα ἂν γί-
γνοιτο.

234. [21 N.] — 18, 30 Δ—ου. ὑγίειν εὐχῇσι παρὰ θεῶν
αἰτέονται ἄνθρωποι, τὴν δὲ ταύτης δύναμιν ἐν ἑαυτοῖς
ἔχοντες οὐκ ἴσασιν· ἀκрасίῃ δὲ τάναντία πρήσσοντες
15 αὐτοὶ προδόται τῆς ὑγείης τῇσιν ἐπιθυμίησιν γίνονται.

235. [53 N.] — — 35 [vgl. III 6, 65] Δ—ου. ὅσοι ἀπὸ γα- 427
στρὸς τὰς ἡδονὰς ποιέονται ὑπερβεβληκότες τὸν καιρὸν
ἐπὶ βρώσεσιν ἢ πόσεσιν ἢ ἀφροδισίοισιν, τοῖσι πᾶσιν αἰ-
μὲν ἡδοναὶ βραχεῖαι τε καὶ δι' ὀλίγου γίνονται, ὁκόσον ἂν

229. Sparen und Hungerleiden ist zwar nützlich, zu Zeiten aber auch Verschwenden. Die richtige Entscheidung zu treffen ist Sache eines tüchtigen *Mannes*.

230. Ein Leben ohne Feste ist ein langer Weg ohne Wirtshäuser.

231. Wohlverstanden ist, wer sich nicht grämt um das, was er nicht hat, sich vielmehr freut über das, was er hat.

232. Von Vergnügungen erfreut am meisten, was am seltensten kommt.

233. Überschreitet man das richtige Maß, so kann das Angenehmste zum Unangenehmsten werden.

234. Gesundheit fordern die Menschen in ihren Gebeten von den Göttern. Sie wissen aber nicht, daß sie selbst Macht darüber haben. Indem sie ihr durch ihre Unmäßigkeit entgegenarbeiten, werden sie selbst infolge ihrer Gelüste zu Verrätern an ihrer Gesundheit.

235. Allen, die den Lüsten des Bauches fröhnen und in Speise, Trank oder Liebe das Maß überschreiten, dauern die Genüsse nur kurz und nur während des Augenblicks, so lange sie eben essen und

2 χρηστή (ἐν καιρῷ) Jacobs 12 ὑγίειν εὐχὴν Hss.: verb. Meineke
nach Gesner 18 ἢ ἐπὶ πόσεσιν ἢ ἐπὶ ἀφρ. Stob. 6, 65. Vgl. c. 83, 1. 2 τοῖσι
Stob. 18, 35: τούτοις 6, 65

χρόνον ἐσθίωσιν ἢ πίνωσιν, αἱ δὲ λῦπαι πολλαὶ (καὶ μα- 427
κράϊ). τοῦτο μὲν γὰρ τὸ ἐπιθυμεῖν αἰεὶ τῶν αὐτῶν πάρεστι
καὶ ὁκόταν γένηται ὁκοίων ἐπιθυμέουσι, διὰ ταχέος τε ἡ
ἡδονὴ παροίχεται, καὶ οὐδὲν ἐν αὐτοῖσι χρηστόν ἐστιν
5 ἄλλ' ἢ τέρψις βραχεῖα, καὶ αὖθις τῶν αὐτῶν δεῖ.

236. [88 N.] STOB. III 20, 56 Δ—ου. θυμῷ μάχεσθαι μὲν χα-
λεπόν· ἀνδρὸς δὲ τὸ κρατέειν εὐλογίστου. [Vgl. 12 B 85.]

237. [221 N.] — — 62 Δ—ου. φιλονικίῃ πᾶσα ἀνόητος·
τὸ γὰρ κατὰ τοῦ δυσμενέος βλαβερὸν θεωρεῦσα τὸ ἴδιον
10 συμφέρον οὐ βλέπει.

238. [145 N.] — 22, 42 Δ—ου. τελευτᾷ γὰρ ἐς κενοδοξίην
κακὴν ὁ παρεκτεινόμενος τῷ κρέσσονι.

239. [162 N.] — 28, 13 Δ—ου. ὄρκους οὕς ποιεῖνται ἐν
ἀνάγκησιν ἐόντες οὐ τηρέουσιν οἱ φλαῦροι, ἐπὶ δὲ δια-
15 φύγῳσιν.

240. [131 N.] — 29, 63. 83^a (III p. LXXIX H.) Δ—ου. οἱ ἐκούσιοι
πόννοι τὴν τῶν ἀκουσίων ὑπομονὴν ἐλαφροτέρην παρα-
σκευάζουσι.

241. [132 N.] — — 64 τοῦ αὐτοῦ. πόνος συνεχῆς ἐλαφρό- 428
20 τερος ἑαυτοῦ συνηθείῃ γίνεται.

trinken; die Leiden aber *danach* sind zahlreich (und langwierig). Diese
Begierde stellt sich eben stets wieder nach denselben Dingen ein, und
sobald ihnen wird, was sie begehren, ist der Genuß rasch verfliegen
und sie haben nichts davon als einen Augenblick der Lust: dann stellt
sich wieder dasselbe Bedürfnis ein.

236. Es ist schwer mit seinem Herzen zu kämpfen; aber der Sieg
verrät den überlegenden Mann.

237. Jede Rechthaberei ist unvernünftig; denn im Hinstarren auf
den Schaden des Feindes sieht sie den eigenen Vorteil nicht.

238. Denn wer sich nach dem Mächtigeren reckt, endet mit schlim-
mer Aufgeblasenheit.

239. Die Schurken halten die Eide, die sie in der Not schwören,
nicht, sobald sie durchgekommen sind.

240. Freiwillige Mühen gestalten das Ertragen unfreiwilliger leichter.

241. Fortgesetzte Arbeit macht sich leichter durch die Gewöhnung.

242. [193 N.] — — 66 Δ—ου. πλέονες ἐξ ἀσκήσιος ἀγα- 428
θοὶ γίνονται ἢ ἀπὸ φύσιος.

[125 N.] — — 67 τοῦ αὐτοῦ = B 81.

243. [130 N.] — — 88 Δ—ου. τῆς ἡσυχίης πάντες οἱ
5 πόννοι ἡδίονες, ὅταν ὦν εἵνεκεν πονέουσι τυγχάνωσιν ἢ
εἰδέωσι κύρσοντες. ἐν δὲ ἐκάστη ἀποτυχίῃ τὸ <πνεῖν>
πᾶν ὁμοίως ἀνιηρὸν καὶ ταλαίπωρον.

244. [42 N.] — 31, 7 Δ—ου. φαῦλον, κᾶν μόνος ἦις, μήτε
λέξεις μήτ' ἐργάσῃ· μάθε δὲ πολὺ μᾶλλον τῶν ἄλλων
10 σεαυτὸν αἰσχύνεσθαι. Vgl. B 84. 264.

[110 N.] — 36, 24 Δ—ου. = B 86.

[196 N.] — 37, 22 Δ—ου. = B 39.

[14 N.] — — 25 Δ—ου. = B 61.

[119 N.] — 38, 46 Δ—ου. = B 48.

15 [82 N.] — — 47 (τοῦ αὐτοῦ) = B 88.

245. [140 N.] — — 53 Δ—ου. οὐκ ἂν ἐκώλυον οἱ νόμοι
Ζῆν ἕκαστον κατ' ἰδίην ἐξουσίην, εἰ μὴ ἕτερος ἕτερον ἐλυ-
μαίνετο· φθόνος γὰρ στάσιος ἀρχὴν ἀπεργάζεται.

246. [66 N.] — 40, 6 Δ—ου. ξενιτεῖη βίου αὐτάρκειαν
20 διδάσκει· μᾶζα γὰρ καὶ στιβάς λιμοῦ καὶ κόπου γλυκύτατα
ἰάματα.

242. Mehr Leute werden durch Übung tüchtig als durch Anlage.

243. Alle Mühen sind angenehmer als die Ruhe, wenn man das
Ziel der Mühen erreicht oder weiß, daß man es erreichen wird. Bei
jedem Mißlingen aber ist alle Mühe in gleicher Weise lästig und
peinvoll.

244. Auch wenn du allein bist, sprich und tu nichts Schlechtes.
Lerne aber dich weit mehr vor dir selber schämen als vor den andern.

245. Wenn niemand den andern schädigte, würden die Gesetze
nichts dagegen haben, daß jeder nach eigenem Belieben lebte. Denn
die Scheelsucht ist die Quelle der Zwietracht.

246. Das Leben in der Fremde lehrt Genügsamkeit. Ein Stück
Brot und eine Streu sind hochwillkommene Mittel gegen Hunger und
Ermattung.

6 ἐν δὲ ἐκάστη ἀποτυχίῃ*: ἐν δὲ ἄκος τῇ ἀποτυχίῃ (ἐπιτυχίῃ Tr.) Str.
τὸ <πνεῖν> πᾶν*: τὸ πονεῖν Mullach. Anders Lortzing *Berl. phil. Wochenschr.*
1895, 584 8 Zweifel an der Zugehörigkeit zu den Demokritsprüchen wegen
Mangels von Dialektresten äußert Hense, Demonax weist es zu Schenk

247. [168 N.] Stob. III 40, 7 τοῦ αὐτοῦ. ἀνδρὶ σοφῶι πᾶσα 429
γῆ βατή· ψυχῆς γὰρ ἀγαθῆς πατρίς ὁ ζῦμπας κόσμος.

248. [139 N.] — (flor.) IV t. 1, 33 Hense. Δ—ου. ὁ νόμος βού-
λεται μὲν εὐεργετεῖν βίον ἀνθρώπων· δύναται δέ, ὅταν
5 αὐτοὶ βούλωνται πάσχειν εὖ· τοῖσι γὰρ πειθομένοισι τὴν
ιδίην ἀρετὴν ἐνδείκνυται.

249. [138 N.] — — 34 τοῦ αὐτοῦ. στάσις ἐμφύλιος ἐς ἐκά-
τερα κακόν· καὶ γὰρ νικέουσι καὶ ἡσσωμένοις ὁμοίῃ φθορῇ.

250. [136 N.] — — 40 Δ—ου. ἀπὸ ὁμονοίης τὰ μεγάλα
10 ἔργα καὶ ταῖς πόλεσι τοὺς πολέμους δυνατὸν κατεργά-
ζεσθαι, ἄλλως δ' οὐ.

251. [147 N.] — — 42 Δ—ου. ἡ ἐν δημοκρατίῃ πενίη τῆς
παρὰ τοῖς δυναστίῃσι καλεομένης εὐδαιμονίης τοσοῦτόν
ἐστι αἰρετωτέρη, ὁκόσον ἐλευθερίῃ δουλείῃς.

15 252. [134 N.] — — 43 τὰ κατὰ τὴν πόλιν χρεῶν τῶν λοι-
πῶν μέγιστα ἡγεῖσθαι, ὅκως ἄξεται εὖ, μήτε φιλονικέοντα
παρὰ τὸ ἐπιεικὲς μήτε ἰσχὺν ἑαυτῷ περιτιθέμενον παρὰ

247. Einem weisen Mann steht die ganze Welt offen. Denn das
Vaterland einer trefflichen Seele ist das Universum.

248. Das Gesetz will das Leben der Menschen wohl gestalten.
Das ist ihm aber *nur* möglich, wenn sie selbst den Wunsch haben
wohl behandelt zu werden. Denn denen, die ihm folgen, erweist es
seine eigene Trefflichkeit.

249. Bürgerzwist ist für beide Parteien ein Unglück. Denn er ge-
reicht den Siegern wie den Besiegten in gleicher Weise zum Verderben.

250. Nur mit Eintracht lassen sich große Dinge, wie die Kämpfe
der Staaten, vollführen, anders nicht.

251. Die Armut in einer Demokratie ist dem gepriesenen Glücke
bei den Despoten gerade so sehr vorzuziehen wie die Freiheit der
Knechtschaft.

252. Das Interesse des Staates soll man unter allen am höchsten stellen,
damit er gut verwaltet werde. Man darf dabei nicht durch Streitleust
die Billigkeit verletzen oder sich wider das allgemeine Beste irgend

1 Fr. 247 ward von Freudenthal *Theol. d. Xenoph.* S. 38 als unecht verworfen.
Die rhythmische Form mag Zufall sein, vgl. Thuc. 2, 43 ἀνδρῶν ἐπιφανῶν πᾶσα
γῆ τάφος. Der Kosmopolitismus ist bereits bei Euripides ausgesprochen,
aber die Form bei Dem. ist banal. Bedenken bleiben 5 εὖ Gnomol. Palat.,
Bar.: ἐν corp. Par.: fehlt Stob.; interpoliert Maxim. c. 58 16 αὔξεται Hss.:
verb. Koen

τὸ χρηστὸν τὸ τοῦ ξυνοῦ. πόλις γὰρ εὔ ἀγομένη μερίστη 429
 ὀρθωσίς ἐστι, καὶ ἐν τούτῳ πάντα ἔνι, καὶ τούτου σωιζο-
 μένου πάντα σώζεται καὶ τούτου διαφθειρομένου τὰ
 πάντα διαφθείρεται.

5 253. [165 N.] — — 43, 44 τοῖς χρηστοῖσιν οὐ συμφέρον ἀμε- 430
 λέοντας τῶν ἐνυτῶν ἄλλα πρήσσειν· τὰ γὰρ ἴδια κακῶς
 ἔσχεν. εἰ δὲ ἀμελείοι τις τῶν δημοσίων, κακῶς ἀκούειν
 γίγνεται, καὶ ἦν μὴδὲν μήτε κλέπτῃ μήτε ἀδικῇ. ἐπεὶ καὶ
 <μῇ> ἀμελέοντι ἢ ἀδικέοντι κίνδυνος κακῶς ἀκούειν καὶ δὴ
 10 καὶ παθεῖν τι· ἀνάγκη δὲ ἀμαρτάνειν, συγγινώσκεσθαι δὲ
 τοὺς ἀνθρώπους οὐκ εὐπετές.

254. [151 N.] — — 45 οἱ κακοὶ ἰόντες ἐς τὰς τιμὰς ὁκό-
 σῳ ἂν μᾶλλον ἀνάξιοι ἐόντες ἴωσι, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀνα-
 κηδέες γίνονται καὶ ἀφροσύνης καὶ θράσεος πίμπλονται.

15 255. [146 N.] — — 46 ὅταν οἱ δυνάμενοι τοῖς μὴ ἔχουσι
 καὶ προτελεῖν τολμέωσι καὶ ὑπουργεῖν καὶ χαρίζεσθαι, ἐν
 τούτῳ ἤδη καὶ τὸ οἰκτίρειν ἔνεστι καὶ μὴ ἐρήμους εἶναι

eine Gewalt anmaßen. Denn ein wohlverwaltetes Staatswesen ist der größte Hort. Alles ist darin beschlossen: ist dies gesund, dann ist alles gesund, und wenn es zugrunde geht, dann geht alles zugrund.

253. Den wackeren *Bürgern* ist es nicht zuträglich ihr Eigentum zu vernachlässigen, um fremde *Geschäfte* zu treiben. Denn *sonst* pflegt es um die eigenen schlecht zu stehen. Wenn man aber die öffentlichen vernachlässigen wollte, wird sich ein übler Ruf bilden, auch wenn man nichts stiehlt oder *sonst* begeht. Droht doch selbst dem, der nichts vernachlässigt oder begeht, die Gefahr in üblen Ruf, ja sogar in Ungelegenheiten zu geraten. Es ist ja unvermeidlich, Fehler zu begehen, aber recht schwer, die Verzeihung der Menschen dafür zu erhalten.

254. Je unwürdiger die schlechten Bürger, die Ehrenämter antreten, dazu sind, um so nachlässiger werden sie und um so mehr zeigen sie sich von Torheit und Frechheit geschwollen.

255. Wenn die Vermögenden es über sich gewinnen den Unvermögenden vorzustrecken und beizuspringen und wohl zu tun, so liegt

1 ξένου Hss.: verb. Wakefield 3 <τὰ> πάντα σώζεται Meineke 5 ἀμε-
 λώντας Tr.: ἀμελαίνοντας AS 6 κακῶς (ἂν) unrichtig Jacobs 7 ἀμελείοι τις
 Meineke: ἀμελείοιτο Hss.: ἀμελείοιτό τι Gaisford: ἀμελείοιτο τῶν δ. τι Gesner
 9 <μῇ> Meineke καὶ δὴ MA: καὶ δεῖ S 13 ἂν ἀκηδέες Tr.: ἀνακυδέες M:
 ἂν ἀκυδέες AS, Ant., vgl. B 174: ἀναιδέες Cobet 17 καὶ <τὸ> μὴ Meineke

καὶ τὸ ἐταίρους γίγνεσθαι, καὶ τὸ ἀμύνειν ἀλλήλοισι καὶ 430
τοὺς πολιήτας ὁμονόους εἶναι καὶ ἄλλα ἀγαθὰ, ἅσσα οὐδεὶς
ἂν δύναιτο καταλέξει.

[144 N.] STOB. IV 2, 13 = B 75.

5 256. [156 N.] — — 14 δίκη μὲν ἐστὶν ἔρδειν τὰ χρῆ ἑόντα,
ἀδικίη δὲ μὴ ἔρδειν τὰ χρῆ ἑόντα, ἀλλὰ παρατρέπεσθαι.

257. [158 N.] — — 15 τοῦ αὐτοῦ. κατὰ δὲ ζώων ἔστιν ὦν 431
φόνου καὶ μὴ φόνου ὧδε ἔχει· τὰ ἀδικέοντα καὶ θέλοντα
ἀδικεῖν ἀθώιος ὁ κτείνων, καὶ πρὸς εὐεστοῦν τοῦτο ἔρδειν
10 μᾶλλον ἢ μῆ. Vgl. B 140.

258. [160 N.] — — 16 κτείνειν χρῆ τὰ πημαίνοντα παρὰ
δίκην πάντα περὶ παντός· καὶ ταῦτα ὁ ποιῶν εὐθυμίας καὶ
δίκης καὶ θάρσεος καὶ κτήσεως ἐν παντὶ κόσμῳ μείζω
μοῖραν μεθέξει.

15 259. [159 N.] — — 17 ὅκωσπερ περὶ κιναδέων τε καὶ
ἐρπετέων <νόμοι> γεγράφαι τῶν πολεμίων, οὕτω καὶ κατὰ
ἀνθρώπων δοκεῖ μοι χρεῶν εἶναι ποιεῖν· κατὰ νόμους τοὺς

bereits hierin das Mitleid und das Nichtalleinsein und die Verbrüderung
und die gegenseitige Hilfe und die Eintracht der Bürger und andere
gute Dinge, die Niemand *alle* aufzählen könnte.

256. Gerechtigkeit heißt: seine Pflichten erfüllen, Ungerechtigkeit:
seine Pflichten nicht erfüllen, sondern beiseite schieben.

257. Mit dem Töten und Nichttöten gewisser Tiere steht es so:
wer schadenbringende und schadenwollende tötet, bleibt straflos; und
es trägt zum *allgemeinen* Besten mehr aus, dies zu tun als es zu
unterlassen.

258. Alles, was widerrechtlich Schaden bringt, muß man um jeden
Preis töten. Wer dies tut, wird in jeder Verfassung mehr Ruhe und
Recht und Vertrauen und Besitz beanspruchen dürfen.

259. Wie Gesetze erlassen sind gegen feindliches Getier und Ge-
wurm, so, mein ich, sollte man es auch gegen Menschen machen. Nach
den hergebrachten Gesetzen sollte man einen Staatsfeind in jeder Ver-

1 ἐτέρους SM: verb. corr. A 2 (τὸ) τοὺς Hense ἅσσα SM: ὅσσα
Trinc.: ἅσθ' A 5 χρῆ ἑόντα] vgl. B 174 8 φόνον καὶ μὴ φόνον Valckenaer
12 εὐθυμίας Wakefield: ἐπιθυμίας Hss.: ἐπιτιμίας? * 13 κτήσεως] κτά-
σεως Hss.: τίσιος (*honoris*) Mekler: τλήσεως Kowalski. Zweifelhafte Herstellung
16 <νόμοι> * s. II 113, 1. 2 γέγραπται Natorp

πατρίους κτείνειν πολέμιον ἐν παντὶ κόσμῳ, ἐν ᾧ μὴ νό- 431
μος ἀπείργει· ἐκνόμῳς δὲ ἀπείργει ἱερὰ ἐκάστοισι ἐπιχώρια
καὶ σπονδαὶ καὶ ὄρκοι.

260. [161 N.] — — 18 κιζάλλην καὶ ληιστὴν πάντα κτεί-
5 νων τις ἀθῷος ἂν εἴη καὶ αὐτοχειρήνι καὶ κελεύων καὶ
ψήφῳ.

[143 N.] — 4, 27 = B 49.

261. [155 N.] — 5, 43 Δ—ου. ἀδικουμένοισι τιμωρεῖν
κατὰ δύναμιν χρῆ καὶ μὴ παρίεναι· τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτον
10 δίκαιον καὶ ἀγαθόν, τὸ δὲ μὴ τοιοῦτον ἄδικον καὶ κακόν.

262. [157 N.] — — 44 Δ—ου. καὶ οἱ φυγῆς ἄξια ἔρδουσιν 432
ἢ δεσμῶν, ἢ θωιῆς ἄξιοι, καταψηφιστέον καὶ μὴ ἀπολύειν·
ὅς δ' ἂν παρὰ νόμον ἀπολύῃ κέρδει ὀρίζων ἢ ἡδονῇ, ἀδι-
κεῖ, καὶ οἱ τοῦτο ἐγκάρδιον ἀνάγκη εἶναι.

15 263. [148 N.] — — 45 τοῦ αὐτοῦ. δίκης καὶ ἀρετῆς με-
γίστην μετέχει μοῖραν ὁ [τιμᾶς] ἄξιας τὰς μεγίστας τάμνων
<τοῖς ἀξιοτάτοις>.

fassung töten dürfen, in der es ein Gesetz nicht verbietet. Gesetz-
widrigen *Mord* verbieten aber einzelne Landesheiligtümer, Verträge
und Vereidigungen.

260. Jeden Straßen- und Seeräuber zu töten, sollte jedem straflos
gestattet sein, mag dies mit eigener Hand oder durch Anstiftung *eines*
anderen oder durch *richterliche* Abstimmung geschehen.

261. Unrecht Leidenden muß man nach Kräften beispringen und
es nicht geschehen lassen. Denn solches Verhalten ist gerecht und
brav, das Gegenteil aber ungerecht und feig.

262. Zu verurteilen und nicht freizusprechen sind auch die, welche
Verbrechen begehen, auf denen Verbannung und Einkerkерung steht,
oder solche, die bußfällig sind. Wer dagegen widergesetzlich freispricht
nach Gewinn oder nach Belieben urteilend, ist ein Verbrecher, und das
muß ihm am Herzen nagen.

263. Den größten Anteil an Gerechtigkeit und Tüchtigkeit hat der zu
beanspruchen, der die größten Belohnungen <an die würdigsten> verteilt.

1 πατρίους MLS: πατρώους A 2 νόμος δὲ ἀπείργει Hss.: verb. jetzt *
(κτείνειν wird aus Z. 1 leicht ergänzt): φόνον δ. ἀπ. * (1.2. Aufl.); ἀνόμῳς δὲ
<κτείνειν> ἀπείργει Hense: [νόμος] μηδὲ ἀπείργει Elter 12 θωιῆς Burchard:
θοίνης Hs.: εὐθύνης Boissonade: ποινῆς Gesner [ἄξιοι] Hirschig 13 νόμον
Jacobs: νοῦν Hss. 16 [τιμᾶς] Meineke ὁ τιμᾶς ἀξίως τὰς μεγίστας τα-
μιεύων Gomperz τὰς μεγίστας SMA: fehlt Trinc. τάμνων] von den
Ehrenportionen hergenommen 17 <τοῖς ἀξιοτάτοις> *

264. [43 N.] Stob. IV 5, 46 τοῦ αὐτοῦ. μηδέν τι μάλλον τοὺς 432
 ἀνθρώπους αἰδεῖσθαι ἑωυτοῦ μηδέ τι μάλλον ἐξεργάζεσθαι
 κακόν, εἰ μέλλει μηδεὶς εἰδήσειν ἢ <εἰ> οἱ πάντες ἄνθρωποι·
 ἀλλ' ἑωυτὸν μάλιστα αἰδεῖσθαι, καὶ τοῦτον νόμον τῇ ψυ-
 5 χῇ καθεστάναι, ὥστε μηδὲν ποιεῖν ἀνεπιτήδειον.

265. [166 N.] — — 47 τοῦ αὐτοῦ. τῶν ἡμαρτημένων ἄν-
 θρωποι μεμνέεται μάλλον ἢ τῶν εὖ πεποιημένων. καὶ γὰρ
 δίκαιον οὕτως· ὥσπερ <γὰρ τὸν> τὰς παρακαταθήκας ἀπο-
 διδόντα οὐ χρὴ ἐπαινέσθαι, τὸν δὲ μὴ ἀποδιδόντα κακῶς
 10 ἀκούειν καὶ πάσχειν, οὕτω [καὶ τὸν ἄρχοντα. οὐ γὰρ ἐπὶ
 τούτῳ] ἡιρέθη ὡς κακῶς ποιήσων, ἀλλ' ὡς εὖ [vgl. B 253].

266. [167 N.] — — 48 τοῦ αὐτοῦ. οὐδεμία μηχανὴ τῷ νῦν
 καθεστῶτι ῥυθμῷ μὴ οὐκ ἀδικεῖν τοὺς ἄρχοντας, ἦν καὶ
 πάνυ ἀγαθοὶ ἔωσιν. οὐδενὶ γὰρ ἄλλῳ ἔοικεν ἢ ἑωυτῷ 433
 15 τὸν < * * * > αὐτὸν ἐφ' ἐτέροισι γίγνεσθαι· δεῖ δέ κως οὕτω

264. Man soll sich vor den anderen Menschen nicht mehr schämen
 als vor sich selber und um nichts mehr etwas Böses tun, ob es nie-
 mand erfahren wird oder ob alle Leute. Vielmehr soll man sich vor
 sich selbst am allermeisten schämen, und das sollte als Gesetz in *jedes*
 Seele geschrieben stehen: tue nichts Unnützes!

265. Die Menschen erinnern sich mehr [an das Verfehlt] als an
 das Gelungene. Und das ist ja auch so ganz in der Ordnung. Denn
 wie nicht der Lob verdient, der anvertrautes Gut zurückgibt, wohl
 aber der, der es nicht tut, üblen Ruf und Strafe, so steht's auch mit
 dem Beamten. Denn er ist ja nicht dazu gewählt worden, seine Sache
 schlecht zu machen, sondern gut!

266. Nach der jetzt bestehenden *Verfassungsform* gibt es kein Mittel
 für die Beamten, selbst wenn sie sehr tüchtig sind, zu verhüten, daß
 diese ihnen Unrecht tue. Denn es ziemt sich nicht, daß der Beamte
 einem andern als sich selbst <verantwortlich sei, oder daß der, der über
 andre geherrscht hat, über's Jahr> selbst in die Gewalt anderer gerate.
 Aber es muß doch auch dieser *Mißstand* irgendwie und zwar so ge-

2 ἀνθρώπους] ἄλλους Cobet: (ἄλλους) ἀνθρώπους *; die Überlieferung schützt
 Gomperz *Beitr. z. Kr.* VIII 30 (*Wien. Sitz. Ber.* 152) 3 μέλλει A: μέλλοι SM
 <εἰ> Gaisford: εἰ statt οἱ Burchard 5 καθεστάναι Hss.: καθιστάναι Orelli
 7 μέμνηται A 8 <γὰρ τὸν> * und Hirschig 11 τοῦτο Wilamowitz
 15 τὸν αὐτὸν Tr.S: τῶν αὐτῶν A: οὐδενὶ γὰρ ἄλλῳ ἔοικε ἢ τῷ [so bereits

καὶ ταῦτα κοσμηθῆναι, ὅπως ὁ μηδὲν ἀδικέων, ἦν καὶ πάνυ 433
ἐτάζῃ τοὺς ἀδικέοντας, μὴ ὑπ' ἐκείνους γενήσεται, ἀλλὰ
τις ἢ θεσμὸς ἢ τι ἄλλο ἀμυνεῖ τῷ τὰ δίκαια ποιεῖντι.

267. [142 N.] — 6, 19 Δ—ου. φύσει τὸ ἄρχειν οἰκίον
5 τῷ κρέσσονι.

268. [222 N.] — 7, 13 Δ—ου. φόβος κολακείην μὲν ἐργά-
ζεται, εὐνοίαν δὲ οὐκ ἔχει.

269. [126 N.] — 10, 28 H. Δ—ου. τόλμα πρήξιος ἀρχή,
τύχη δὲ τέλεος κυρίη.

10 270. [177 N.] — 19, 45 Δ—ου. οἰκέταισιν ὡς μέρεσι τοῦ
σκήνεος χρῶ ἄλλωι πρὸς ἄλλο.

271. [175 N.] — 20, 33 Δ—ου. ἐρωτικὴν μέμψιν ἢ ἀγαπω-
μένη [?] λύει.

ordnet werden, daß *der Beamte*, der sich nichts zu schulden kommen
läßt, wenn er die Schuldigen auch noch so scharf anfaßt, nicht in
jener Gewalt geraten könne, sondern daß irgend ein Gesetz oder eine
sonstige *Einrichtung* den Mann, der der Gerechtigkeit waltet, schütze.

267. Das Herrschen ist dem besseren *Mann* von Natur eigen.

268. Einschüchterung bewirkt Liebedienerei, Zuneigung aber bringt
sie nicht.

269. Mut ist der Tat Anfang, doch das Glück entscheidet über
das Ende.

270. Verwende deine Diener wie deine Leibesglieder, den einen
zu diesem, den anderen zu jenem *Dienste*.

271. Liebesschmollen löst nur Liebeszärtlichkeit (?).

Halm] τὸν αἰετὸν ἐπ' ἐρπετοῖσι γίνεσθαι Th. Gomperz *Wien. Sitz. Ber.* 83, 586.
152, 1, 22. Jacobs erklärt: *inter vitia quibus civitates ad popularem formam
descriptae laborant hoc quoque esse dicit D. quod novis quotannis magistratibus
creatis ii qui ius ad severam legem dixerint anno suo elapso iisdem fiant obnoxii
quorum prius coercuerint insolentiam*: Lücke nach τὸν verm. *; etwa τὸν <ἄρχοντα
εἶναι ὑπεύθυνον οὐδ' ἐτέρων ἄρξαντα μετ' ἐνιαυτὸν> αὐτὸν κτλ. ἐφ' Hss.: ὑφ'
nach Z. 3 Jacobs (αὐ) γίνεσθαι Halm 1 τοῦτο κατὰ ταῦτα κοσμηθῆναι
ὅπως [ὁ μηδὲν ἀδικέων] Gomperz 2 ἐκείνοις * (1. Aufl.) 'γενήσεται Halm:
γενέσθαι Hss. 3 ἄλλο τι A. 6 κολακείην so SMA. 10 οἰκέταισιν M¹(?) A.

12 ἀγαπωμένη A: ἀγάπη (εὐνή Meineke, στρωμνὴ M. Haupt, εὐεστὴ Mekler)
μούνη Nauck: vielleicht ἀγαπῶ oder Ἀγαπῶ (= Ἀφρώ) μόνη * vgl. Plut. conl.
praec. 38 p. 143 D; H. Schöne denkt an ein Kraut (Liebeszauber) wie c. 61, 3.
Aber pharmakol. Schriften sind in den Gnomologien wohl schwerlich ausgezogen
worden

272. [0 N.] STOB. IV 22, 108 Δ—ου. Δ. ἔφη, ὡς γαμβροῦ ὁ 433
μὲν ἐπιτυχῶν εὖρεν υἷόν, ὁ δὲ ἀποτυχῶν ἀπώλεσε καὶ
θυγατέρα.

273. [174 N.] — — 199 Δ—ου. γυνὴ πολλὰ ἀνδρὸς ὄξυ- 434
5 τέρη πρὸς κακοπραδιοσύνην.

274. [171 N.] — 23, 38 Δ—ου. κόσμος ὀλιγομυθίῃ γυναικί·
καλὸν δὲ καὶ κόσμου λιτότης.

[170 N.] — — 39 Δ—ου. = B 111.

275. [182 N.] — 24, 29 Δ—ου. τεκνοτροφίῃ σφαλερόν· τὴν
10 μὲν γὰρ ἐπιτυχίην ἀγῶνος μεστὴν καὶ φροντίδος κέκτηται,
τὴν δὲ ἀποτυχίην ἀνυπέρθετον ἐτέρῃ ὁδύνῃ.

276. [180 N.] — — 31 Δ—ου. οὐ δοκεῖ μοι χρῆναι παῖδας
κτᾶσθαι· ἐνορῶ γὰρ ἐν παίδων κτήσει πολλοὺς μὲν καὶ
μεγάλους κινδύνους, πολλὰς δὲ λύπας, ὀλίγα δὲ τὰ εὐθη-
15 λέοντα καὶ ταῦτα λεπτὰ τε καὶ ἀσθενέα.

277. [181 N.] — — 32 τοῦ αὐτοῦ. ὅτεωι χρήμῃ τεά ἐστι
παῖδα ποιήσασθαι, ἐκ τῶν φίλων τεύ μοι δοκεῖ ἄμεινον

272. *D. sagte:* Wer mit seinem Eidam Glück hat, findet einen Sohn, wer Unglück, verliert eine Tochter obendrein.

273. Das Weib ist viel rascher bei der Hand Ränke zu spinnen als der Mann.

274. Wenig Reden ist ein Schmuck des Weibes; schön ist aber auch Einfachheit im Schmuck.

275. Kindererziehung ist eine unsichere Sache. Wenn's glückt, so ist es eitel Kampf und Sorge gewesen; wenn's aber mißglückt, ist der Kummer darüber mit keinem anderen zu vergleichen.

276. Meines Bedünkens sollte man auf Nachkommenschaft verzichten. Denn ich erblicke im Kinderbesitz viel schwere Gefahren und viel Trübsal, dagegen wenig Segen und auch dies nur in geringem und schwachem Maße.

277. Wer irgend eine Nötigung hat, sich Nachkommenschaft zu

1 δημοκρίτου S: fehlt MA. Vgl. Corp. Par. 183 Elt., flor. Schenkl *Wien*.
Stud. XI 14 δημόκριτος ἔφη ὡς fehlt Esc. x—I—13, Corp. Par., flor. Schenkl;
mit Recht, wenn das fr. aus dem echten Corp. Democr. stammt ὁ vor μὲν
Corp. Par., flor. Schenkl: vor γαμβροῦ Stob. SMA 5 κακοπραδιοσύνην M
(= κακοπραδιοσύνην?) 9 Mit 275. 276 vgl. Eurip. fr. 908; Antiphon 80 B 49.
Euenos fr. 6 13 ἐνορῶ S: ἐνουρῶ MA κτήσει Gesner: κτίσει SMA
14 εὐθηνέοντα verm. Gesner 16 χρήμῃ τεά*: χρήματα Hss.: χρήμῃ bereits
Meineke 17 τεύ μοι*: τεύ μοι Meineke: τ' ἐμοὶ SMA: ἐμοὶ Tr.

εἶναι. καὶ τῷ μὲν παῖς ἔσται τοιοῦτος, οἷον ἂν βούληται· 434
 ἔστι γὰρ ἐκλέξασθαι οἷον ἐθέλει· καὶ ὃς ἂν δοκῇ ἐπιτήδειος
 εἶναι, κἄν μάλιστα κατὰ φύσιν ἔποιτο. καὶ τοῦτο τοσοῦ-
 τον διαφέρει, ὅσον ἐνταῦθα μὲν ἔστι τὸν παῖδα λαβεῖν
 5 καταθύμιον ἐκ πολλῶν, οἷον ἂν δέῃ. ἦν δέ τις ποιῇται
 ἀπὸ ἑωυτοῦ, πολλοὶ ἔννεισι κίνδυνοι· ἀνάγκη γάρ, ὃς ἂν 435
 γένηται, τούτῳ χρῆσθαι.

278. [178 N.] — — 33 τοῦ αὐτοῦ. ἀνθρώποισι τῶν ἀναγ-
 καίων δοκεῖ εἶναι παῖδας κτήσασθαι ἀπὸ φύσιος καὶ κατα-
 10 στάσιός τινος ἀρχαίης. δῆλον δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοισι·
 πάντα γὰρ ἔκγονα κτᾶται κατὰ φύσιν ἐπωφελείης γε οὐδε-
 μιᾶς εἵνεκα· ἀλλ' ὅταν γένηται, τάλαιπωρεῖ καὶ τρέφει
 ἕκαστον ὡς δύναται καὶ ὑπερδέδοικε, μέχρι σμικρὰ ἦι, καὶ
 ἦν τι πάθῃ, ἀνιάται. ἡ μὲν φύσις τοιαύτη πάντων ἔστιν

sichern, tut dies meines Bedünkens besser durch Adoption von Freundes-
 kindern. Dann wird er auf diesem Wege einen Knaben bekommen,
 wie er ihn wünscht. Denn er kann sich einen auswählen, wie er ihn
 will; und wer dazu tauglich zu sein scheint, wird ihm wohl auch in-
 folge seiner Naturanlage am meisten folgen. Und dabei ergibt sich
 folgender Unterschied: hier kann man den Knaben nach Herzenswunsch
 aus einer Menge, so wie man ihn braucht, auswählen: zeugt man ihn
 aber sich selbst, so sind viele Gefahren dabei: denn man muß doch
 mit dem, der einem gerade geboren wird, vorlieb nehmen.

278. Die Menschen glauben, es gehöre von Natur wie nach einer
 alten Gesellschaftsordnung zu den notwendigen *Pflichten*, für Nach-
 kommenschaft zu sorgen; ebenso *steht es* offenbar auch bei den übrigen
 Lebewesen. Denn alle bringen Junge zur Welt, der Natur gehorchend,
 ohne jeden *eigenen* Nutzen. Im Gegenteil, wenn sie geboren sind,
 müht sich jedes ab und zieht sie auf, so gut es geht, und ängstigt
 sich um sie ab, so lange sie noch klein sind, und härmt sich, falls
 ihnen etwas zustößt. So ist der natürliche Instinkt bei allen Wesen,

2 θέλει A

3 κἄν *: καὶ Hss.

4 ἔστι τὸν MS: λιτὸν A (d. i. Ἀ-τὸν)

5 οἷον ἂν δέῃ *: ὦν ἂν δεῖ Hss.: ὄν ἂν δέῃ Gaisford: ὄν ἂν δοκῇ Natorp
 ἦν . . . ποιῇται MA: εἰ . . . ποιεῖται Tr. S 9 καταστάσιος] vgl. Protagoras 74
 A 1 § 55 11 ἐπὶ ὠφελείῃς MA (Tr. S fehlen): verb. Schäfer 13 σμικρὰ ἦι
 Schäfer: σμικρὰς MA

ὅσσα ψυχὴν ἔχει· τῷ δὲ δὴ ἀνθρώπῳ νομίζον ἤδη πεποίη- 435
ται, ὥστε καὶ ἐπαύρεσιν τινα γίγνεσθαι ἀπὸ τοῦ ἐκγόνου.

279. [203 N.] Stob. IV 26, 25 Δ—ου. τοῖς παισὶ μάλιστα χρὴ τῶν
ἀνυστῶν δατεῖσθαι τὰ χρήματα, καὶ ἅμα ἐπιμέλεσθαι αὐτῶν,
5 μὴ τι ἀτηρὸν ποιέωσι διὰ χειρὸς ἔχοντες· ἅμα μὲν γὰρ
πολλὸν φειδότεροι γίγνονται ἐς τὰ χρήματα καὶ προθυμό-
τεροι κτᾶσθαι, καὶ ἀγωνίζονται ἀλλήλοισιν. ἐν γὰρ τῷ
ξυνῶι τὰ τελεύμενα οὐκ ἀνιᾶι ὥσπερ ἰδίῳ οὐδ' εὐθυμεῖ τὰ
ἐπικτώμενα, ἀλλὰ πολλῶι ἥσσον.

10 280. [184 N.] — 26 H. τοῦ αὐτοῦ. ἔξεστιν οὐ πολλὰ τῶν 436
σφετέρων ἀναλῶσαντας παιδεύσαι τε τοὺς παῖδας καὶ
τεῖχός τε καὶ σωτηρίην περιβαλέσθαι τοῖς τε χρήμασι καὶ
τοῖς σώμασιν αὐτῶν.

[17 N.] — 29, 18 Δ—ου. = B 57.

15 281. [72 N.] — 31, 49 Δ—ου. ὥσπερ ἐν [μὲν] τοῖς ἔλκεσι
φαγέδαινα κάκιστον νόσημα, οὕτως ἐν τοῖς χρήμασι τὸ
μὴ προσαρμόσαν καὶ τὸ συνεχές [?].

die eine Seele besitzen. Bei dem Menschen dagegen hat es sich schon
zu einer gewöhnlichen Anschauung ausgebildet, daß man auch einen
gewissen Vorteil von seinem Sprößling erwartet.

279. Soweit es sich nur immer ausführen läßt, soll man sein Ver-
mögen unter die Kinder verteilen und zugleich die Hand darüber halten,
daß sie mit dem, was sie in Händen haben, keine Tollheit begehen.
Denn einmal werden sie viel sparsamer mit dem Gelde wirtschaften
lernen und eifriger im Erwerbe sein, und es entsteht ein Wettstreit
unter einander. Denn in einer gemeinsamen *Wirtschaft* schmerzen die
Ausgaben nicht so wie im getrennten Haushalte, und die Einnahmen
erfreuen nicht ebenso, sondern viel weniger.

280. Es ist möglich, ohne viel vom Eigenen aufzuwenden, die
Kinder zu erziehen und *dadurch* zugleich um ihr Vermögen und ihr
Leben eine rettende Mauer zu ziehen.

281. Wie bei den Geschwüren der Krebs die schlimmste Krankheit
ist, so beim Vermögen das Angliedern angrenzenden Besitzes [?].

1 ὅσα *: οὔσα MA: ὅσα Gesner τῷ δὲ MA: τὸ δὲ falsch Gesner, Gaisford
ἀνθρώπῳ νομίζον Hss.: ἀνθρώπῳ μειζον' Gaisford: τῷ δὲ ἀνθρώπῳ νόμιμον
Natorp. νομίζειν faßt intransitiv wie c. 38, 1 Anf. * 3 fr. 279 S: fehlt MA
5 ποιέωσι Wakefield: τοι ἔωσι S: τι ἔωσι Tr. 6 πολλὸν Wakefield: πολλῶν S:
πολλῶι Orelli (wie Z. 9) φειδωλότεροι falsch Gesner 8 οὐδ' S: οὐκ Tr. 10 vgl.
Natorp S. v, der auf Plato Apol. 30 A verweist 15 MA: ἐν μὲν S: μὲν tilgte
Natorp 17 noch nicht hergestellt. Sinn etwa: τὸ θέλειν προσαρμόσαι [oder

282. [79 N.] — — 120 Δ—ου. χρημάτων χρήσις ζῶν νόωι 436
μὲν χρήσιμον εἰς τὸ ἐλευθέριον εἶναι καὶ δημωφελέα, ζῶν
ἀνοίῃ δὲ χορηγίῃ ζυνηί <ἀλυσιτελής>.

[74 N.] — — 121 (τοῦ αὐτοῦ) = B 78.

5 283. [68 N.] — 33, 23 Δ—ου. πενίη πλοῦτος ὀνόματα ἐν-
δείης καὶ κόρου· οὔτε οὖν πλούσιος <ὁ> ἐνδέων οὔτε πένης
ὁ μὴ ἐνδέων.

284. [69 N.] — — 24, 25 τοῦ αὐτοῦ. ἦν μὴ πολλῶν ἐπιθυ-
μείης, τὰ ὀλίγα τοι πολλὰ δόξει· σμικρὰ γὰρ ὄρεξις πενίην
10 ἰσοσθενέα πλούτῳ ποιεῖ.

[27 N.] — 34, 58 Δ—ου. = B 108.

[92 N.] — — 62 Δ—ου. vgl. B 297.

285. [84 N.] — — 65 Δ—ου. γινώσκειν χρεῶν ἀνθρωπίνην
βιοτὴν ἀφαιρῆν τε ἐοῦσαν καὶ ὀλιγοχρόνιον, πολλῇσιν τε
15 κηρσὶ συμπεφυρμένην καὶ ἀμυχανίησιν, ὅπως ἄν τις μετρίης 437
τε κτήσιος ἐπιμέλῃται καὶ ἀμέτρητα ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοισι
ταλαιπωρήῃ.

282. Geldausgeben mit Verstand dient dazu, sich freigebig und volksfreundlich zu erweisen, ohne Verstand aber ist es eine fürs Gemeinwohl <unnütze> Protzerei.

283. Armut, Reichtum: Worte für Entbehrung und Überfluß. Mithin ist, wer entbehrt, nicht reich, und wer nicht entbehrt, nicht arm.

284. Wenn du nicht nach vielem begehrst, wird dir das Wenige viel scheinen. Denn geringes Begehren verleiht der Armut dieselbe Stärke wie dem Reichtum.

285. Man soll einsehen, daß das menschliche Leben schwach und kurzdauernd, und daß es mit zahlreichen Schädlichkeiten und Schwierigkeiten verknüpft ist, auch nur mäßigen Besitz zu verwalten und unmäßige Mühe auf das Notdürftige zu verwenden.

προσαρμόσασθαι] ἀεὶ τὸ συνεχές *. Unverständlich Th. Gomperz (*Wien. Sitz. Ber.* 52, I, 26) 2 δημωφελές S 3 ζυνηί <ἀλυσιτελής> *: ζυνή Hss.: <οὐ> ζυνή Ed. Schwartz; κενεή oder <ιδίη ἢ> ζυνή Gomperz 6 <ὁ> Orelli 9 Vor σμικρὰ hat das Lemma δημοκρίτου MA: σμικρὰ . . . ποιεῖ fehlt S 15 ὅπως SM: ὅμως A τις Mullach: πρὸς Hss. 16 ἀμέτρητα *: μετρήται Hss.: μέτρια Meineke ἀναγκαίοισι Meineke: ἀναγκαίοις ἢ (ἦ) Hss.

286. [71 N.] — 39, 17 Δ—ου. εὐτυχῆς ὁ ἐπὶ μετρίοισι χρή- 437
μασιν εὐθυμεόμενος, δυστυχῆς δὲ ὁ ἐπὶ πολλοῖσι δυσθυ-
μεόμενος.

[163 N.] Stob. iv 39, 25 Δ—ου. = B 3.

5 287. [135 N.] — 40, 20 Δ—ου. ἀπορίη ξυνὴ τῆς ἐκάστου
χαλεπωτέρῃ· οὐ γὰρ ὑπολείπεται ἐλπὶς ἐπικουρίης.

288. [176 N.] — — 21 νόσος οἴκου καὶ βίου γίνεται ὄκωσ-
περ καὶ σκῆνεος.

*— 41, 59 Δ—ου. οὐκ ἔστιν οὕτως ἀσφαλῆς πλούτου πυλεών,
10 ὃν οὐκ ἀνοίγει τύχης καιρός.

289. [91 N.] — 34, 64 Meineke Δ—ου. ἀλογιστὴ μὴ ξυγχα-
ρέειν ταῖσι κατὰ τὸν βίον ἀνάγκαις.

290. [89 N.] — — 67 Δ—ου. λύπην ἀδέσποτον ψυχῆς ναρ-
κώσης λογισμῶι ἔκκρουε.

15 [90 N.] — — 68 (τοῦ αὐτοῦ) = B 42.

[218 N.] — — 69 = B 46.

291. [83 N.] — — 70 τοῦ αὐτοῦ. πενήνην ἐπιεικῶς φέρειν
σωφρονέοντος.

[102 N.] — 46, 18 Δ—ου. = B 58.

20 292. [103 N.] — — 19 Δ—ου. ἄλογοι τῶν ἀξυνέτων αἱ ἐλ-
πίδες.

293. [220 N.] — 48, 10 Δ—ου. οἷσιν ἡδονὴν ἔχουσιν αἱ

286. Glücklich, wer bei geringem Vermögen wohlgemut, unglück-
lich, wer bei großem mißmutig ist.

287. Gemeinsame Not ist schlimmer als die des einzelnen; denn
da bleibt keine Hoffnung auf Beistand.

288. Es gibt Krankheit des Hauses und des Lebens wie des Leibes.

289. Unüberlegtheit ist es, den Zwangslagen des Lebens keine
Rechnung zu tragen.

290. Das unbotmäßige Leid einer schmerzestarrten Seele banne
durch Vernunft.

291. Armut mit Würde zu tragen ist ein Zeichen von Selbstzucht.

292. Unsinnig sind der Unverständigen Hoffnungen.

293. Leute, denen des Nächsten Unglück Wohlgefallen bereitet,

10 ἀνοίγει S: ἐπανοίγει MA. Das Lemma ist versetzt oder verdorben. Hense
denkt an den Komiker Demetrios (Stob. III 2, 1) und ergänzt den zweiten Tri-
meter so: ὃν οὐκ ἂν οἴγοι τῆς τύχης καιρός (ποτε) 18 σωφρονέοντος Tr.:
σωφρονέοντα AS(M)

τῶν πέλας ξυμποραί, οὐ ξυνιᾶσι μὲν ὡς τὰ τῆς τύχης κοινὰ 438
πᾶσιν, ἀπορέουσι δὲ οἰκίης χαρᾶς.

294. [205 N.] — 50, 20 Δ—ου. ἰσχύς καὶ εὐμορφίη νεό-
τητος ἀγαθὰ, γῆραος δὲ σωφροσύνης ἄνθος.

5 295. [204 N.] — — 22 Δ—ου. ὁ γέρων νέος ἐγένετο, ὁ δὲ
νέος ἄδηλον εἰ ἐς γῆρας ἀφίξεται· τὸ τέλειον οὖν ἀγαθὸν
τοῦ μέλλοντος ἔτι καὶ ἀδήλου κρέσσον.

296. [207 N.] — 76 M. Δ—ου. γῆρας ὁλόκληρός ἐστι
πήρωσις· πάντ' ἔχει καὶ πᾶσιν ἐνδεῖ.

10 * — — 80. 81 Δημοκρίτου = Herod. III 134.

297. [92 N.] — 52, 40 [IV 34, 62] Δ—ου. ἔνιοι θνητῆς
φύσεως διάλυσιν οὐκ εἰδότες ἄνθρωποι, συνειδήσει δὲ τῆς
ἐν τῷ βίῳ κακοπραγμοσύνης, τὸν τῆς βιοτῆς χρόνον ἐν
ταραχαῖς καὶ φόβοις τλαιπωροῦσι, ψεύδεα περὶ τοῦ μετὰ
15 τὴν τελευτὴν μυθοπλαστέοντες χρόνου.

298. Suid. s. v. ἄ. βραχέως δὲ καὶ δασέως (also ἄ) τὸ ἄτινα ὡς
παρ' Ἰπποκράτει, παρὰ δὲ Δημοκρίτῳ ἴδια, παρ' Ὀμήρῳ τὰ ἑαυτοῦ.

sehen nicht ein, daß des Schicksals Wechsel allen gemeinsam ist; sie
sind auch arm an Freude im eigenen Hause.

294. Kraft und Schönheit sind Vorzüge der Jugend, die des Alters
aber ist Blüte der Besonnenheit.

295. Der Greis ist einmal jung gewesen, ob der Jüngling aber das
Greisenalter erreichen wird, ist noch ungewiß. So ist das abgeschlossene
Gut besser als das noch in der Zukunft liegende und unsichere.

296. Alter ist eine Verstümmelung bei ganzem Leibe: alles hat es,
und allem fehlt etwas.

297. Manche Leute, die von der Auflösung der menschlichen Natur
nichts wissen, sich dagegen ihres schlechten Lebenswandels wohl be-
wußt sind, mühen sich ihre Lebenszeit in Unruhen und Ängsten ab,
indem sie über die Zeit nach dem Ende erlogene Fabeln erdichten.

298. Seine eigenen.

2 οἰκης M: οἰκίης S: οἰκίης A 4 γῆρας Hss.: verb. Halm σωφρο-
σύνη falsch Meineke 7 ἔτι *: εἰ Hss.: τε Meineke 10 δημοκρίτου Hss.:
Δημοκλήδους verb. Heimsoeth (s. Hense z. d. St.) 11 ἔνιοι . . . εἰδότες Stob. IV
52: ἅπαντες IV 34 (aus interpolierender Quelle) ἔνιοι οἱ μὲν Valckenaer
12 δὲ fehlt 34 14 τλαιπωροῦσι 52 15 μυθοπλαστέοντες χρόνου 52:
μυθέοντες φόβου 34

ZWEIFELHAFTES.

438

298^a. DEMETR. de poem. B 20 [Voll. herc.² v 16 fr. 28, 4; Crönert *Kolot.* 107. 130. Vogliano *Studi italiani* 18, 287] τὸ δ' ἐρωίει σαφῶς τὸν ἐν τῷ θώρηκί σου συνιστάμενον θυμὸν καὶ ταρασσ[εῖν] τὴν 439
5 ψυχὴν φυλάσ[σου] μηδὲ πάντα ἐπίτρεπε τῇ γλώσση² [β]ο[ύλ]εται· εὖ [φ]υλάσσειν τὸν [θυμόν].

UNECHTE FRAGMENTE.

I. THRASYLLS ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ ΚΑΤ' ΙΔΙΑΝ ΤΕΤΑΓΜΕΝΑ.

Vgl. II 21, 1.

10 298^b. [Υπ. 1] ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΒΑΒΥΛΩΝΙ ΙΕΡΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.

299. CLEM. Strom. I 15, 69 [II 43, 13 St.] Pythagoras, Eudoxos und Platon seien Schüler der Barbaren: Δ. γὰρ τοὺς Βαβυλωνίους λόγους ἠθικούς [?] πεποιήται· λέγεται γὰρ τὴν Ἀκικάρου στήλην ἐρμηνευθεῖσαν τοῖς ἰδίους συντάξει

ZWEIFELHAFTES.

298^a. Halte sorgsam den Zorn, der in deiner Brust sich sammelt, zurück und hüte dich deine Seele aufzuregen und laß nicht in allem die Zunge entscheiden!

UNECHTE FRAGMENTE.

298^b. ÜBER DIE HEILIGEN SCHRIFTEN IN BABYLON.

2 Für Demokrit nahm Wilamowitz (bei Crönert) wegen des [nicht durchgeführten (σου) und in θώρηκι nicht ganz sicheren] Dialektes die von Demetrios zur Erläuterung von θυμὸν bei Alcaeus fr. 50 B. angeführte Gnome in Anspruch. Der Charakter der Sentenz stimmt (nur darf θώρηξ nicht mit Epist. Pseudhippocr. II 137, 25. 26 verglichen werden). Doch ist die Glosse ἐρωίει »hemme« (falsch im Pap. wahrsch. ἐρωίει geschrieben) immerhin bemerkenswert. Durch genauere Betrachtung des Originals könnte wohl alles herauskommen. σαφῶς ist zunächst auffallend, heißt aber wohl *sicher, sorgfältig* (σαφῶς βοηθήσαι Xen. Hell. 4, 8, 38), wie die Paraphrase gibt εὖ, das freilich auch nur unsicher vermutet (☞ gibt Crönert), wie das vorhergehende βούλεται (= *heißt*), wo Crönert O. METAI las,* 12 ἠθικούς Clem., Eus. x 4 p. 472 ist unhaltbar: οἰκείους *: ἰδίους Cobet 13 Ἀκικάρου] Theophrasts Dialog Ἀκίχαρος Diog. v 50 mag den Anlaß gegeben haben. Im Buch Tobit A 1, 22 Ἀκίχαρος (Ἀκίαρχος, Ἀχίκαρος, Αχιαχαρος, Sin. Αχεικαρ), bei Strab. xvi 762 Ἀχαίκαρος. Die Geschichte und die Sprüche des weisen Achikâr, die jetzt fragmentarisch in der aramäischen Version von Elephantine aufgetaucht sind, drangen zuerst wohl nur dem Namen nach seit dem vierten Jahrh. v. Chr. nach Griechenland und bildeten einen Bestandteil der sog. Aesopbiographie des Maximus Planudes (Eberhard *Fab. Rom.* I 125 ff.), wie längst erkannt wurde. Vgl. Smend *Z. f. altt. Wiss.* Beih. xii 57 ff.). »Der Name Ahi-ia-kar bedeutet ‚Der Bruder ist geehrt‘ B. Meißner. »Im Text

συγγράμμασι. κάσιν ἐπισημῆσθαι παρ' αὐτοῦ 'τάδε λέγει Δημόκριτος' 439
 γράφοντος. ναί μὴν καὶ περὶ αὐτοῦ [nämlich γράφει], ἣ σεμνυνόμενος φησί που
 ἐπὶ πολυμαθίαι. 'ἐγὼ δὲ τῶν κατ' ἑμαυτὸν ἀνθρώπων γῆν πλείστην
 5 στας εἶδον καὶ λογίων ἀνδρῶν πλείστων ἐπήκουσα καὶ γραμμένων
 συνθέσιος μετὰ ἀποδείξεως οὐδεὶς κώ με παρήλλαξεν οὐδ' οἱ Αἰγυ-
 πτίων καλεόμενοι Ἀρπεδονάπται· σὺν τοῖς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἐπ' ἕτα οὐ-
 δώκοντα ἐπὶ Ξείνης ἐγενήθην'. ἐπῆλθε γὰρ Βαβυλῶνά τε καὶ Περσίδα καὶ
 Αἴγυπτον τοῖς τε μάγοις καὶ τοῖς ἱερεῦσι μαθητεύων.

299. Dies sagt Demokritos . . . Ich bin von meinen Zeitgenossen am meisten
 auf der Erde herumgekommen, wobei ich die weitgehendsten Forschungen an-
 stellte, und habe die meisten Himmelsstriche und Länder gesehen und die
 meisten Gelehrten gehört; und in der Zusammensetzung der Linien mit Beweis
 hat mich noch keiner übertroffen, auch nicht die sogenannten Seilknüpfer [*Land-
 vermesser*] der Ägypter. Mit diesen bin ich nach allen andern fünf Jahre auf
 fremdem Boden zusammen gewesen.

von Elephantine ist er gewiß auch Achjaqar zu vokalisieren«. E. Meyer *Papyrus-
 fund v. Eleph.* (1912) 120. Aus Pseudodemokrit, der eine etwa im III. Jahrh. v.
 Chr. verfaßte griechische Bearbeitung unter dem Namen des abderitischen
 Weisen einführte, stammt [*Ac*]icar[us] auf dem Trierer Mosenmosaik Studemund
Arch. Jahrb. v 1 ff. **123, 1** καίπερ αὐτοῦ Schwartz: παρ' αὐτῷ Sylburg 2 καί
 που σεμνυνόμενος περὶ ἑαυτοῦ φησιν Eus. [ἦ] Stählin: δὴ Schwartz
 3 πλείστην γῆν Eus. 4 γαίᾱς Eus. 5 ἀνδρῶν Eus.: ἀνθρώπων (aus Z. 3)
 Clem. ἐπήκουσα Eus.: ἐσῆκουσα Clem. καὶ (περὶ) Schwartz 6 συνθέσιος
 Clem. Eus.: συνθέσι L. Dindorf: συνθέσει Sylburg ἀποδείσιος Sylburg
 κάμῃ Eus. οὐδ' οἱ Αἰγ. Clem.: οὔτε Αἰγ. οἱ Eus. 7 Ἀρπεδονάπται Clem.:
 ἀρπεδονάπται Eus. O: ἀρσεπεδονάπται Eus. B. Wohl gebildet von ἀρπεδόνη (ἀρ(ι)
 + πέδη, große Fessel, wie ἀρπεδής v. πέδον) und ἄπτειν σὺν τοῖς δ' Clem.:
 οἷς Eus.: σὺν τοῖς Wil. ἕτε' Clem.: ἕτα Eus. οὐδῶκοντα Clem., Eus.
 Sozom. h. eccl. II 24: richtig πέντε Diodor. I 98, 3 S. 230, 18. Die Emendation
 beruht auf Vertauschung von π (ionisches System = 80) und ρ (attisches System
 = 5). Da die letztere Bezeichnung bei Demokrit und Pseudodemokrit nicht sehr
 wahrscheinlich ist, liegt vielleicht alte Korruptel von ἐπ' ἕτα πέντε ἔνδος ἐγε-
 νήθην zugrunde. — Das Fragm. ist neuerdings von Th. Gomperz *Beitr. z. Krit. u.
 Erkl.* VIII (*Wien. Sitz. Ber.* 52, I) 23 und E. Meyer a. O. als echt reklamiert worden.
 Die Gründe für die Verwerfung sind: 1. die Βαβυλῶνιοι λόγοι werden von Cl.
 dahin charakterisiert, daß sie eine Übersetzung der Stele des Akikaros seien,
 also eines Chaldäers, der seine Weisheit auf einer Säule aufgeschrieben hatte.
 Dies Motiv der Säule, das zuerst wohl in Platons romantischem Kritias 119 c
 auftritt, das der ἑρὰ ἀναγραφὴ (vgl. den obigen Titel) des Euhemeros zu-
 grunde liegt, der es wie vieles andere aus Hekataios von Abdera entnommen
 zu haben scheint [Diod. II 40, 3], das in den bald danach entstandenen Φρύγια
 (B 299^a) wiederholt wird (Reitzenstein *Poimandres* S. 165), und später oft, ist
 für die alexandrinische Entstehungszeit ebenso charakteristisch wie der Über-
 setzungskniff, der vor der alex. Zeit undenkbar, später gerade in dieser Schwin-
 delliteratur stehend wird. In der orientalischen Überlieferung des Achikar-

299^a. [Υπ. 2] ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΜΕΡΟΗ.

299^b. [Υπ. 3] ΩΚΕΑΝΟΥ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ.

299^c. [Υπ. 4] ΠΕΡΙ ΙΣΤΟΡΙΗΣ. Vgl. Suid. unter Bolos' Schriften: Περὶ τῶν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἱστοριῶν εἰς ἐπίστασιν ἡμᾶς ἀγόντων [II 125, 4].

5 299^d. [Υπ. 5] ΧΑΛΔΑΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ. Vgl. B 298^b.

299^e. [Υπ. 6] ΦΡΥΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ. Vgl. [Diagoras] Φρύγιοι λόγοι, Fälschung d. III. J. v. Chr., zitiert in der Katalogquelle Ciceros d. nat. deor. III 16, 42, Tatian. 28. Schol. Apoll. Rh. I 558. Plut. Is. et Os. 29 p. 362 D. Damasc. II 154, 17 Ruelle. S. oben A 10^a [II 15, 9].

10 299^f. [Υπ. 7] ΠΕΡΙ ΠΥΡΕΤΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΟ ΝΟΣΟΥ ΒΗΣΣΟΝΤΩΝ.

299^g. [Υπ. 8] ΝΟΜΙΚΑ ΑΙΤΙΑ.

299^h. [Υπ. 9] ΧΕΡΝΙΚΑ [oder ΧΕΡΝΙΒΑ] Η ΤΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.

romans ist das Motiv der Säule nicht vorhanden. 2. Als Zeugnis für die Abhängigkeit des Demokrit von den Barbaren, die Cl. zuerst nur mit einem λέγεται behauptet, fügt er das eigene Zeugnis des Demokrit hinzu, der a) mit eigenen Worten am Anfang seine Autorschaft bekennt, b) innerhalb des Werkes irgendwo (που) sein Schülerverhältnis zu den bedeutendsten Gelehrten aller Länder deutlich ausspricht. Es ist unmethodisch, diese Zitate von dem Titel des schon von den antiken Pinakographen von den echten Schriften abgesonderten und auch von E. Meyer für unecht gehaltenen Buches Περὶ τῶν ἐν Βαβυλῶνι ἱερῶν γραμμάτων, auf den der Schluss ἐπῆλθε κτλ. noch einmal hinweist, trennen zu wollen. Eins muß mit dem andern fallen. Hätte Clemens verschiedene Schriften des Dem. vor sich gehabt, so hätte er sie gewiß ebenso mit Titeln unterschieden wie im Vorhergehenden den Timaeus und die Epinomis Platons. 3. Auffallend, aber nicht entscheidend ist die von Clem. hervorgehobene Ruhmredigkeit, die wir sonst bei Dem. nicht kennen (vgl. B 116, 163, von Sextus töricht verdreht). 4. Auffallend, aber ebenfalls nicht entscheidend ist die Anführung des ägyptisch-griechischen Namens ἀρπεδονάπτai, die ja bei einem Alexandriner guten Grund hat. 5. Die Tendenz, die griechische Wissenschaft von den Barbaren abzuleiten, aber doch dabei die Superiorität der Hellenen zu betonen, ist seit der Epinomis 987 E bei den Alexandrinern weitverbreitet. 6. Schief ist ἐπὶ πᾶσιν »hinter allen andern Gelehrten« und ἐπὶ ξείνης. 7. Endlich ist wenigstens auffallend μετὰ ἀποδείξεως (Singular eines sächl. Abstraktums, vgl. Tycho Mommsen *Beitr. z. d. Präp.* 112³, 357, wofür aber Gomperz *Apol. d. Heilk.* S. 188 auf. d. prisc. med. 10. 17 verweist) und durchschlagend das unklassische ἐγενήθην. Denn Epicharm fr. 209 hält Kaibel mit Recht für unecht, Hippocr. Epid. VI 32 hat die gute Hs. C ἐγένετο. Vgl. Dittenberger Syll. III 236, Rutherford z. Phryn. S. 194. Die ältesten Beispiele Hippocr. Epid. VII 3, 114 gehören (wie das verwandte Buch v) in makedonische Zeit. Das nächste Beispiel gibt Philemon. Endlich 8. ist ἐπεπλανησάμην statt ἐπεπλανήθην unerhört 124, 6 Über die Φρύγια γράμματα vgl. Reitzenstein *Poimandres* 164, *Zwei religionsgesch. Fragen* S. 94 das nähere Verhältnis der Pseudodemokritischen Schrift zu den Pseudodiagoreischen Φρ. λογ. ist nicht auszumachen 12 Weder χερνικα noch χερνιβα gibt einen Sinn. Vielleicht ist nach Salmasius *Χειρόκμητα προβλήματα* (s. II 125, 3) das richtige, obgleich die Korruptel ziemlich stark ist (ΧΕΙΡΟΚΜΗ in ΧΕΡΝΙΚΑΗ).

II. SONSTIGE FÄLSCHUNGEN.

440

300. ΒΩΛΟΥ ΧΕΙΡΟΚΜΗΤΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΑ ΔΥΝΑΜΕΡΑ (ΠΕΡΙ ΣΥΜΠΑΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΘΕΙΩΝ). Vgl. c. 65.

1. SUID. Βώλος Μενδήσιος Πυθαγόρειος Περὶ τῶν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν
5 ἱστοριῶν εἰς ἐπίστασιν ἡμᾶς ἀγόντων, Περὶ θαυμασίων, Φυσικὰ δυνάμερά·
ἔχει δὲ Περὶ συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν, Λίθων κατὰ στοιχεῖον, Περὶ
σημείων τῶν ἐξ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄρκτου καὶ λύχνου καὶ ἵριδος. Aus an-
derer Quelle Βώλος Δημοκρίτ(ει)ος φιλόσοφος Ἱστορίαν καὶ Τέχνην ἱατρικὴν
(ἔχει δὲ ἰάσεις φυσικὰς ἀπὸ τινων βοηθημάτων τῆς φύσεως).
- 10 2. VITRUV. IX 1,14 *admiror etiam Democriti De rerum natura volumina et eius commentarium quod inscribitur* Χειροκμήτων, *in quo etiam utebatur anulo, (ul) signaret cera molli quae esset expertus.* PLIN. XXIV 160 *Democriti certe Chirocmeta esse constat; at in his ille post Pythagoram Magorum studiosissimus*

2 Über Bolos (nach Kallimachos' Zeit) vgl. Müller FIG II 25; * *Berl. Sitz. Ber.* 1891, 393; Maass *Aratea* 225. Oder *Rhein. Mus.* 45, 70 ff. 48, 1. Weidlich *Sympathie in der antiken Litteratur*. Bolos-Demokrit ist durch Xenokrates von Aphrodisias zu Plinius B. 20—30. 34—37, ferner durch Krateuas [B 300, 4^a] in die pharmakologische Litteratur, durch Metrodoros von Skepsis in die Mirabilienbücher, durch Crassus Dionysius in die Geoponica, durch Poseidonios zu Seneca usw. gelangt. S. M. Wellmann *Herm.* 42, 614. Der Titel ist aus 1—4 zusammengesetzt. Χειρόκμητα kann nicht mit »Handfesten« nach E. H. F. Meyer (vgl. B 300, 2) erklärt werden. Auszugehen ist von Suid. Zosimos: Χημειτικά πρὸς Θεοσεβίαν τὴν ἀδελφὴν (ἔστι δὲ κατὰ στοιχεῖον ἐν βιβλίοις κῆ, ἐπιγράφεται δὲ ὑπὸ τινων Χειρόκμητα). Von diesem Buche, das auch Ἰμωθ (= Imhotep = Asklepios) heißt, sind große Bruchstücke syrisch erhalten. Da heißt es (Berthelot *Chimie au moyen âge* II 239) im Prooemium von B. η: »*Là sont exposés des arts nombreux de telle sorte que nous pouvons y trouver ces opérations faites à la main que l'on appelle* Χειρόκμητα (sic). Also Χειρόκμητα ist Gegensatz zu Φυσικά sc. δυνάμερά. Diese bekanntlich auch in der Mantik zugrunde liegende Zweiteilung geht (wie Stephanides Ἀθηνά 17, 56 sah) auf Arist. phys. B I. 192^b 8—30 (hier χειροκμήτων) zurück. Die Zweiteilung aber läßt sich in den Fragmenten der Democritea nicht mehr sauber scheiden. Neben den beiden Haupttiteln Φυσικά und Χειρόκμητα treten auch zahlreiche Untertitel hervor, die monographisch existiert zu haben scheinen wie Περὶ συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν B 300, 4 ff. Δυνάμερὸν (*Mittel, Arzneimittel*) ist häufiger Titel in der antiken *Materia medica*. Vgl. Promotos (Rohde *Kl. Schr.* I 380, M. Wellmann *Berl. Sitz. Ber.* 1908, 772), Nicolaos Myrepsos Δυνάμερὸν (noch nicht gr. ediert) 6 Λίθων κατὰ στοιχεῖον sc. κατάλογος 7 ἵριδος] vgl. 21 B 50 8 Δημοκρίτ(ει)ος * vgl. B 300, 4: (ὁ καὶ) Δημόκριτος versteht die Überlieferung Flach Ἱστορίαν vgl. B 299^c und Περὶ τῶν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως κτλ. Z. 4 Τέχνη ἱατρικὴ offenbar mit den Φυσικά δυνάμερά Z. 5 identisch 11 Χειροτομητῶν Hss.: verb. Salmasius 12 (ul) ... *expertus* Rose-Salmasius: *signaretur amollicie est expertus* Hss. Er drückte zum Zeichen der Bestätigung sein Siegel (παράπλασμα) neben die von ihm probat erfundenen Rezepte. Das stand natürlich in der Vorrede 13 *chirocmeta* oder *ethirocmeta* Hss.: verb. Salmasius

quanto portentosiora tradit! ut aglaophotim herbam quae admiratione hominum 440
propter eximium colorem acceperit nomen, in marmoribus Arabiae nascentem
Persico (?) latere, qua de causa et marmaritim vocari. haec Magos uti, cum velint
deos evocare. (167) adiecit his Apollodorus adsecutor eius [vgl. unten c. 61]

5 herbam aeschynomenen.

3. COLUM. VII 5, 17 sed Aegyptiae gentis auctor memorabilis Bolus Mendesius,
cuius commenta quae appellantur graece Χειρόκημητα sub nomine Democriti falso
produntur, censet propter hanc [pusula, Rotlauf] saepius ac diligenter ovium terga
perspicere, ut si forte sit in aliqua tale vitium deprehensum confestim serobem
10 defodiamus in limine stabuli et vivam pecudem quae fuerit pusulosa resupinam
obruamus patiamurque super obrutam meare totum gregem, quod eo facto morbus
propulsetur. XI 3, 53 nos autem levioere opera istud fieri apud Aegyptiae gentis
Bolum Mendesium legimus, qui praecipit aprico et stercoroso loco alternis ordi-
nibus ferulas alternis rubos in hortis consilas habere. deinde eas confecto aequi-
15 noctio paululum infra terram secare etc. (61) veteres quidam auctores ut
Democritus praecipiant semina omnia suco herbae quae sedum appellatur medi-
care eodemque remedio adversus bestiolas uti. (64) sed D. in eo libro qui graece
inscribitur Περὶ ἀντιπαθῶν affirmat has ipsas bestiolas [Raupen] enecari, si
mulier quae in menstruīs est solutis crinibus et nudo pede unamquamque aream
20 ter circumbeat: post hoc enim decidere omnes vermiculos et ita emori.

4. SCHOL. NICANDR. Ther. 764 Βῶλος δὲ ὁ Δημοκρίτειος ἐν τῷ Περὶ συμ-
παθῶν καὶ ἀντιπαθῶν Πέρσας φησὶν ἔχοντας παρ' ἑαυτοῖς θανάσιμον φυτὸν
φυτεύσαι ἐν Αἰγύπτῳ ὡς πολλῶν μελλόντων ἀναιρεθῆσθαι, τὴν δὲ ἀγαθὴν
οὔσαν εἰς τοῦναντίον μεταβαλεῖν ποιησαί τε τὸ φυτὸν καρπὸν γλυκύτατον.

- 25 4^a. CRATEUAS ed. M. Wellmann 18, 14 [Abh. d. G. G. d. W. N. F. II 1] Ἀνα-
γαλλίδες . . . χρώνται δ' αὐτῇ καὶ εἰς τὰς Δημοκρίτου δυνάμεις.

5. PLUT. quaest. conv. II 7, 1 p. 641 B ἦσαν δὲ καὶ οἱ τὰς ἀντιπαθείας θρυ-
λοῦντες καὶ ἄλλα πολλὰ παθόντων (?) ἦν ἀκούειν ὅτι μαινόμενον ἐλέφαντα κατα-
παύει κριὸς ὀφθεῖς κτλ.

- 30 6. PLIN. hist. nat. XXV 23 [nach Pythagoras, qui volumen De effectu herba-
rum composuit] composuit et Democritus, ambo peragratīs Persidis, Arabiae,
Aethiopiae, Aegypti magis; adeoque ad haec attonita antiquitas fuit, ut adfirma-
verit etiam incredibilia dictu. PETRON. 88, 2 praeis enim temporibus, cum adhuc
nuda virtus placeret, vigeabant artes ingenuae summumque certamen inter homines
35 erat, ne quid profuturum saeculis diu lateret. itaque herbarum omnium sucos

1 ut Mayhoff: N Leid. 61, Paris. 6797: fehlt d. übr. Hss. 3 Persico] unverständlich. Da die Hauptsache bei der Pflanze ihr Verborgensein bei Tag, Aufleuchten in der Nacht ist (Ael. N. H. 14, 27) verm. per diem * 6 Bolus Reinesius: dolus Hss. 7 χειρόκημητα Schneider: εἰροκήμητα cod. Goesian: ὑπομήματα vulgo 8 hanc pestem Goes. 13 Bohum] uolum P: populum übr. Hss. 18 ἀντιπαθειῶν F. Ursinus; s. zu Z. 21 21 συμπαθῶν καὶ ἀντιπαθῶν A: undeutl. K: συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν verb. aus B 300, 1 H. Keil φυτεύσαι ἐν Αἰγύπτῳ G: εἰς Αἴγυπτον πέμψαι K 23 τὴν] γῆν? * 26 καὶ ἐν τοῖς Δ. Δυναμεροῖς * 28 παθόντων Hs.: παρόντων Amyot: ἀντιπαθόντα Duebner. Bei dem Zustand der Hs., die aus lückenhafter Vorlage abgeschrieben ist, scheint Ausfall wahrscheinlicher: πολλὰ (καὶ δὴ καὶ ταῦτα περὶ τῶν ἀντιπαθόντων) * 35 herbarum L: hercula herbarum O: »fort. herbularium« Buecheler

*Democritus expressit, et ne lapidum virgultorumque vis lateret acetatem inter ex- 441
perimenta consumpsit.*

7. GAL. de simpl. medic. XIII 250 sq. [vgl. unten n. 13^a] παραπλήσια δὲ τῷ Ξενοκράτει καὶ ἄλλοι τινὲς ἔγραψαν περὶ ζώων, ἐξ ὧν καὶ αὐτὸς ὁ Ξενοκράτης ἔξεγράψατο
5 τὰ πλείστα. πόθεν γὰρ ἂν ἠγύορησε τοσούτων τε καὶ τοιούτων πραγμάτων αὐτὸς
πειραθῆναι; ὁ γοῦν ἡμέτερος γενόμενός ποτε βασιλεὺς Ἀτταλος ἐλάττονα φαίνεται
γράφων καίτοι φιλοτιμότατα σχῶν περὶ τὴν τῶν τοιούτων πείραν. ἐπαινῶν δέ τις
Ἀτευρίστου (?) τὴν αὐτὴν πραγματείαν ἔδωκέ μοι καὶ αὐτὴν διελθεῖν, ὥς γε ἐμοὶ δοκεῖ
χωρὶς αὐτοψίας ἰδίας τοῦ γράψαντος αὐτὴν γεγυῖσθαι. ἐγὼ τοίνυν οὔτε βασιλίσκων
10 οὔτε ἐλεφάντων οὔθ' ἵππων Νειλῶων οὔτ' ἄλλου τινός . . . μνημονεύσω. Gegen
PLIN. XXVIII 112 *chamaeleonem peculiari volumine (!) dignum existimatum Demo-*
crito usw. wendet sich GELL. X 12,1; vgl. 6 *his portentis atque praestigis a Plinio*
Secundo scriptis non dignum esse cognomen Democriti puto, vel illud quale est
quod idem Plinius in decimo libro [§ 137] *scripsisse adseverat aves quasdam etc. . .*
15 (8) *multa autem videntur ab hominibus istis male sollertibus huiuscemodi com-*
menta in Democriti nomen data nobilitatis auctoritatisque eius per fugio utentibus.
(Doch zitiert er selbst IV 13,2 *viperarum morsibus tibicinium seile modulateque*
*adhibitum mederi refert etiam Democriti liber qui inscribitur * * * in quo docet*
plurimis hominum morbidis medicinae fuisse incentiones tibiarum.)
20 7. Als Probe: ANON. ROHDEI (*Kl. Schr.* I 397) Δ. δὲ ἰστορεῖ ὥς καὶ αὐτόπτης
τοῦ ζώου γεγονῶς ταῦτα· ὁ βασιλίσκος ὁ κινάδης (οὕτω γὰρ αὐτὸν καλεῖ), ἔστι
μὲν κατὰ τὸ σῶμα ὀλίγος, νωθὴς δὲ κατὰ τὴν κίνησιν, ὀξυκέφαλος, ἄστεροειδὲς
βασίλειον ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, Ξανθὸς τὴν χροιάν, ἀσύγκριτος τὴν ἰσχύν καὶ
ἀνυπέρβλητος. εὐρίσκεται δὲ ἐν τοῖς ἐπέκεινα τόποις τῆς Λιβύης τῆς κατὰ
25 Κυρήνην, ὅπου καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων τῶν καλουμένων Ψύλλων γένος. τὰ γὰρ
ἀπὸ τοῦ κινάδου δῆγματα ὑπὸ τῶν Ψύλλων θεραπεύεται. ἀντιπαθὴς δὲ τῷ
κινάδῃ ἐστὶν ἡ κατοικίδιος γαλέα· ταύτης γὰρ οὔτε τὴν φωνὴν οὔτε τὸ εἶδος
φέρει, ἀλλ' εὐθὺς ἀπόλλυται. εἰ δὲ καὶ πρὸς τῷ φωλεῷ εὐροί, διασπαράσσει
τοῦτον ἡ γαλέα. αὕτη τῆς ἀντιπαθείας ἡ ἐνέργεια. Fruchtbarkeit des Hasen
30 bei THEOPHYL. colloqu. 11,2 [*Physici* ed. Id. I 178], der Demokrit neben Bolos
als Quelle zitiert quaest. phys. p. 27 ed. Boiss.
8. Naturgeschichtliche Mirabilien und Sympathiemittel aus 'Democritus'
häufig bei PLINIUS: VIII 61. XI 80. XIII 131. XIV 20. XV 138. XVII 23. 62 [vgl. d.
Georgikon B 26f]. XVIII 47. 159. 321 [mit Zitat von Verg. Georg. I 276ff.].
35 XX 19. 28. 149. XXI 62. XXIV 156. XXV 13. 14. XXVI 19. XXVII 141. XXVIII 7. 118.
153. XXIX 72. XXXII 49. XXXVII 69. 146. 149. 160. 185. SOLIN. I 54 p. 13,4² Momms.;

8 Ἀτευρίστου] Ἀβδηρίτου M. Wellmann *Herm.* 42, 628. Dann müßte Δημοκρίτου vorher ausgefallen sein. Vgl. jedoch unten S. 128, 38 mit 41 18 Der griech. Titel, etwa Περί συμπαθειῶν, ist in den Hss. ausgefallen. Die von Hertz eingeführte Form aus κινάδεω B 259. Ähnliches zu B 150 24 ἀνυπόβιτος Hss.: verb. Rohde 26 ἀντιπαθὲς Hss.: verb. Rohde 27 γαλέα*: γαλία hier und Z. 30 Hss., es ist das ionische γαλέη in die Koine übersetzt. Wiesel als Hauskatze ist bekannt. Von der Antipathie der *mustella* gegen den Basilisk spricht Plin. VIII 79. Rohde weist dies Fragm. wie A 150^a—155^a der Schrift Περί ζώων [B 11^h] zu

- III 3 p. 45, 15 (beides nicht aus Plin.). AMMIAN. MARC. XXVIII 4, 34; COLUM. 441 VI 28. VIII 8, 6. IX 14, 6. XI 64 [s. II 126, 17, 18]; PALLAD. I 35, 7. Ferner bei ANATOLIOS in den Geoponica (vermittelt durch Cassius Dionysius, Celsus, Plinius, Africanus und Apuleius) überaus häufig (s. Beckh's Index S. 531 u. bes. Oder 5 *Rhein. Mus.* 45, 70): Wetterprophetieungen, Sympathiemittel (gegen Unkraut. Ungeziefer, wilde Tiere usw). Vgl. Schol. Bodl. zu Epict. p. IXXIII 2 Schenkl. Über das Ὑδροσκοπικὸν Δημοκρίτου GEOPON. II 6 vgl. Oder *Philol. Suppl.* VII 240 ff. SCHOL. BASIL. ed. Pasquali [Gött. Nachr. 1910, 200] ἔστιν Δημοκρίτου πραγματεία τὰ Φρεωρυχικά, καὶ ἄλλοι ἔγραψαν Ὑδροσκοπικά.
- 10 9. Aus Ael. N. H. I 35—38. VII 7. 8 und Anatolios [Geopon. B. XIII und XV] schöpft die byzantinische Fälschung Δημοκρίτου Περί συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν ed. W. Gemoll Striegau 1884.
- 10 Umfangreich war in Bolos' ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΠΑΘΕΙΩΝ offenbar der die menschlichen Krankheiten umfassende Teil. CELSUS I prooem. p. 2, 11 Dar. *ideoque*
- 15 *multos et sapientiae professoribus peritos eius* [nämlich *medicinae*] *fuisse acceptimus: clarissimos vero ex iis Pythagoram et Empedoclem et Democritum.* TATIAN. 16. 17 p. 18, 6 Schw. εἰσὶν μὲν οὖν καὶ νόσοι καὶ στάσεις τῆς ἐν ἡμῖν ὕλης· δαίμονες δὲ αἴτιοι τούτων, (οἷς) τὰς αἰτίας, ἐπειδὴν συμβαίνουσιν ἑαυτοῖς, προσγράφουσιν, ἐπιόντες ὅποταν καταλαμβάνῃ κάματος (ἔστι δὲ ὅτε καὶ αὐτοὶ
- 20 χεიმῶνι τῆς σφῶν ἀβελτερίας κραδαίνουσιν τὴν ἕξιν τοῦ σώματος)· οἱ λόγῳ θεοῦ δυνάμειως πληττόμενοι δεδιότες ἀπασιν, καὶ ὁ κάμνον θεραπεύεται. (17) περὶ 442 γὰρ τῶν κατὰ τὸν Δημοκρίτον Συμπαθειῶν τε καὶ ἀντιπαθειῶν τί καὶ λέγειν ἔχομεν ἢ τοῦθ' ὅτι κατὰ τὸν κοινὸν λόγον ἀβδηρολόγος ἐστὶν ὁ ἀπὸ τῶν Ἀβδηρῶν ἄνθρωπος; Auch hier erscheinen einzelne Kapitel als Monographien. Vgl. die Excerpte aus Soran bei CAEL. AUREL. ac. morb. III 14—16
- 25 Hydrophobie; tard. IV 1 (Elephantiasis) *veterum autem medicorum nullus istius passionis curationem ordinavit excepto Themisone atque ex philosophis Democrito, si vere eius de elephantiacis conscriptus dicitur liber.* ANECD. PARIS. [ed. Fuchs *Rh. Mus.* 49, 557] τῆς δὲ ἐλεφαντιάσεως τῶν μὲν παλαιῶν οὐδεὶς ἐμνήσθη ἱατρῶν,
- 30 φιλοσόφων δὲ Δ. ἐν τῷ Περί ἐλεφαντιάσεως αὐτοῦ βιβλίῳ. Schärfer als Soran Rufus Περί τῶν ἐκτὸς παθῶν, woraus ORIBAS. IV p. 63 Dar. τὸ γὰρ εἰς Δημοκρίτον ἀναφερόμενον βιβλίον περὶ τοῦ νοσήματος [Elephantiasis] φανερώς κατέψευσται. Dagegen ohne Bedenken III p. 607, 7 D. über Bubonen. Sympathiemittel gegen Fieber und Epilepsie bei THEODOR. PRISC. phys. IV 3 p. 251, 1 Rose.
- 35 S. B 26^b II 68, 28.
11. Excerpte im VATIC. gr. 299f. 304ff. [Rohde *Kl. Schr.* I 383, ediert von M. Wellmann *Berl. Sitz. Ber.* 1908, 625 ff.] Δημοκράτους [so] κεφαλαγία, Δημοκρίτου περὶ ὀφθαλμῶν, Δημοκρίτου Ἀβδηρίτου περὶ ὀφθαλμῶν φλεγμονῆς, Δ—ου πρὸς ῥεῦμα ὀφθαλμοῦ, Δ—ου περὶ τριχιάσεως ὀφθαλμῶν, Δ. πρὸς ὑποσφάγματα ὀφθαλμῶν, Δ. περὶ χημύσεως, περὶ νεφελίων Δ., πρὸς ὑπώπια καὶ πελιώματα, Δ. περὶ φλεγμονῆς γαρρεῶννος, πρὸς ἔμετον στομάχου Δ., σταλτικὸν ἐμέτου Ἀβδηρίτου. AEL. PROMOT. c. 26 [nach Marc. 295] πρὸς τὰ λοιμικὰ πάθη καὶ μολυβδῶδη ἔχοντας τὴν χροάν . . . ἄλλο ἐστὶ δὴ τῶν Δημοκρίτου πρὸς τοὺς ὑπὸ ἀέρος ἐλῳδους βεβλαμμένους. Folgt Rezept.

6 Das Mittel gegen die κόρεις XIII 14, 9 hat auch Aëtios med. XIII 46

11 Falsch ist 1. der Autornamen, 2. die sprachliche Vermummung und Vertuschung des Plagiats 18 αἴτιοι*: αὐτοὶ Hss. (οἷς) *

12. Die graulichsten Sympathiemittel scheinen in *Περὶ συμπαθειῶν* mit dem 442
 Namen des Magiers Ostanes [oder Osthanes] verknüpft gewesen zu sein.
 TATIAN. 17 p. 18, 15 [nach ὁ ἀπὸ τῶν Ἀβδήρων ἄνθρωπος II 128, 24] ὥσπερ δὲ
 ὁ τῇ πόλει τῆς προσηγορίας αἴτιος [Abderos, Gründer der Stadt] φίλος ὢν, ὡς
 5 φασιν, Ἡρακλέους ὑπὸ τῶν Διομήδους ἵππων κατεβρώθη, τρόπῳ τῷ αὐτῷ καὶ
 ὁ τὸν μάγον Ὀστάνην καυχώμενος ἐν ἡμέραι συντελείας πυρὸς αἰωνίου βορᾷ
 παραδοθήσεται . . . πάθος οὐκ ἔστι δι' ἀντιπαθείας ἀπολλύμενον οὐδὲ ὁ μεμνῶς
 σκυτίδων ἑξαρτήμασι θεραπεύεται. APUL. apol. 27 *eos vero vulgo magos nominant*
 10 *quasi facere etiam sciunt quae sciant fieri, ut olim fuere Epimenides et Orpheus*
et Pythagoras et Ostanes. Vgl. ZACHARIAS Scholasticus *Vie de Severe* ed. Ku-
 gener S. 62.

13. PLIN. n. hist. xxx 8ff. *primus quod extet, ut equidem invenio, commentatus*
est de ea [nämlich magia] Osthanes Xerxen regem Persarum bello quod is Graeciae
intulit comitatus ac velut semina artis portentosae sparsit obiter infecto qua-
 15 *cumque commecerat mundo. diligentiores paulo ante hunc ponunt Zoroastren,*
alium Proconnesium [d. i. Aristaeas]. quod certum est, hic maxime Osthanes ad
rabiem, non aviditatem modo, scientiae eius Graecorum populos egit. quamquam
animadverto summam litterarum claritatem gloriamque ex ea scientia antiquitus
et paene semper petitam. (9) certe Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato
 20 *ad hanc descendam navigavere exsiliis verius quam peregrinationibus susceptis,*
hanc reversi praedicavere, hanc in arcanis habuere. D. Apollobechen Coptiten et
Dardanum et Phoenicem illustravit, voluminibus Dardani in sepulchrum eius
petitis, suis vero ex disciplina eorum editis, quae recepta ab ullis hominum atque
 25 *fides istis fasque omne deest adeo, ut qui cetera in viro probant haec opera eius*
esse infutientur. sed frustra. hunc enim maxime adfixisse animis eam dulcedinem 443
constat. plenumque miraculi et hoc, pariter utrasque artis effloruisse, medicinam
dico magicenque, eadem aetate illam Hippocrate hanc Democrito illustrantibus
circa Peloponnesiacum Graeciae bellum, quod gestum est a .ccc. urbis nostrae
 30 *anno . . . (11) non levem et Alexandri Magni temporibus auctoritatem addidit*
professioni secundus Osthanes comitatu eius exornatus planeque, quod nemo dubitet,
orbem terrarum peragravit.

13^a. GAL. de simpl. med. x 1 [XII 288 K.] ἔνια μὲν γὰρ αὐτῶν [Arzneimittel]
 ἀσελγῇ τέ ἐστι καὶ βδελυρά, τινὰ δὲ καὶ πρὸς τῶν νόμων ἀπηγορευμένα, περὶ ὧν
 35 οὐκ οἶδα, πῶς ἔγραψεν ὁ Ξενοκράτης, ἄνθρωπος οὐ πάλα γεροντός, ἀλλὰ κατὰ τοὺς
 πάππους ἡμῶν, τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας ἀπηγορευκυίας ἀνθρώπους ἐσθίειν, ἀλλ'
 ἐκείνους γε ὡς αὐτὸς πεπειραμένος ἀξιοπίστως πάντῳ γράφει, τίνα πάθῃ θεραπεύειν
 πέφυκεν ἐγκέφαλος ἐσθιόμενος ἢ σάρκες ἢ ἡπαρ ἀνθρώπου, τίνα δὲ τὰ τῆς κε-
 φαλῆς ἢ κνήμης ἢ δακτύλων ὅσα τὰ μὲν καυθέντα τὰ δ' ἄκαυστα πινόμενα, τίνα

9 vgl. Reitzenstein *Poimandr.* 163

15 *commecerat* R.: *cummecerant*

VG 22 et *Phoenicem* VG: *e Phoenice* einige Hss. Dardanos gilt sonst als
 Phryger. Phoenix als Erzieher des Achill und Erfinder der Buchstaben paßt
 nicht übel. Über Ὀστάνης, Ἀπολλώβηξ, Δάρδανος in den Zauberpapyri vgl.
 Dieterich *Pap. mag. Lugd. Jahrb. f. kl. Phil.* xvi 752 ff. *in sepulchrum* Hss. (von
 Wünsch durch A 1 II 12, 5 erklärt): *in* oder *a sepulchro* alte, wohl richtige
 Konjektur; s. unten n. 18 29 .cccxx. Mayhoff

- δ' αὐτὸ τὸ αἶμα. PLIN. n. h. XXVIII 5ff. *nec pauci apud Graecos singulorum vis-* 443
cerum membrorumque etiam sapes dicere omnia persecuti ad resegrina unguum,
quasi vero sanitas videri possit feram ex homine fieri morboque dignum in ipsa
medicina, egregia, hercules, frustratione, si non prosit. adspici humana exta
 5 *nefas habetur, quid mandi? quis ista invenit, Ost hanc? (6) tecum enim res*
erit eversor iuris humani monstrorumque artifex qui primus ea condidisti credo,
ne vita oblivisceretur (tui). qui invenit singula membra humana mandere? qua
coniectura inductus? quam potest medicina ista originem habuisse? quis vene-
ficia innocentiora fecit quam remedia? esto, barbari externique ritus invenerant,
 10 *etiamne Graeci suas fecere has artis? (7) extant commentationes Demo-*
criti ad aliud noxiū homini ex capite ossa plus prodesse, ad alia amici et hos-
pitis. PHILO BYBL. b. Eus. P. E. I 10,53 (nach Ζωροάστρης δὲ ὁ μάγος ἐν τῇ
ἱερᾷ συναγωγῇ τῶν Περσικῶν ὑπὲρ τοῦ θεοῦ κεφαλὴν ἔχων ἱέρακος) τὰ δ' αὐτὰ
καὶ Ὀστάνης φησὶ περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπιγραφομένῃ Ὀκτατεύχῳ. PEBECHIOS
 15 *b. Berthelot Chim. au moyen âge II 309f.*

14. SENEC. ep. 90, 32 'Democritus' inquit [Poseidonios] 'invenisse dicitur
formicem, ut lapidum curvatura paulatim inclinatum medio saxo alligaretur.
hoc dicam falsum esse; necesse est enim ante Democritum et pontes et portas
fuisse, quarum fere summa curvantur. excedit porro vobis eundem Democritum
 20 *invenisse, quemadmodum ebur mollietur, quemadmodum decoctus calculus in*
smaragdum converteretur, qua hodieque coctura inventi lapides (in) hoc utiles
colorantur.

15. An den teilweise bereits alchemistischen Charakter der Χειρόκτητα
 (B 300, 14) knüpft im Ausgang des Altertums die Schwindellitteratur der Gold-
 25 macherzunft an. In der verlorenen Schrift Δημοκρίτου Φυσικά καὶ μυστικά
 erscheint D. als Adept des Magiers Ostanes, der ihn im Tempel zu Memphis
 in die alten Schriften einweiht, aus denen dann D. Auszüge mitteilt. Fünf
 Hauptschriften werden genannt: 1. Περί χρυσοῦ, 2. Περί ἀργύρου,
 3. Περί λίθων, 4. Περί πορφύρας, 5. Πρὸς Λεύκιππον. Exzerpte
 30 daraus bei:

16. SYNCELL. I 471 Dind. Δ. Ἀβδηρίτης φυσικὸς φιλόσοφος ἤμαζεν. ἐν
 Αἰγύπτῳ μνηθεὶς ὑπὸ Ὀστάνου τοῦ Μήδου σταλέντος ἐν Αἰγύπτῳ παρὰ τῶν
 τηλικαῦτα βασιλέων Περσῶν ἄρχειν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱερῶν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς
 Μέμφεως σὺν ἄλλοις ἱερεῦσι καὶ φιλοσόφοις, ἐν οἷς ἦν καὶ Μαρία τις Ἑβραία
 35 σοφὴ καὶ Παμμένης, συνέγραψε περὶ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθων καὶ πορφύρας
 λοξῶς, ὁμοίως δὲ καὶ Μαρία. ἀλλ' οὔτοι μὲν Δ. καὶ Μαρία ἐπηνέβησαν παρὰ
 Ὀστάνου ὡς πολλοῖς καὶ σοφοῖς αἰνίγμασι κρύψαντες τὴν τέχνην, Παμμένους δὲ
 κατέγνωσαν ἀφθόνως γράφαντος.

17. [SYNES.] ad Dioscorum comment in Democr. [Berthelot Coll. d. Alchim.
 40 I 56, 7] Δ. ἐλθὼν ἀπὸ Ἀβδήρων φυσικὸς ὦν καὶ πάντα τὰ φυσικὰ ἐρευνήσας καὶ
 συγγραψάμενος τὰ ὄντα κατὰ φύσιν. Ἀβδηρα δὲ ἐστὶ πόλις Θράκης· ἐγένετο

7 (tui) Ausgg. (hinter vita) 9 invenerant YRTE: incenerint vulg. 14 ὀκτα-
 τεύχῳ AH: ὀκτατέχνῳ ὑβρ. Hss. 21 (in) Schweighäuser 24 vgl. Kopp
 Beitr. zur Gesch. der Chemie I 108 ff., P. Tannery Rev. d. Ét. grecq. III (1890) 282 ff.

δὲ ἀνὴρ λογιώτατος, ὃς ἐλθὼν ἐν Αἰγύπτῳ ἐμυσταγωγῆθη παρὰ τοῦ μεγάλου 444
 Ὀστάνου ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μέμφεως σὺν καὶ πᾶσι τοῖς ἱερεῦσιν Αἰγύπτου. ἐκ
 τούτου λαβὼν ἀφορμὰς συνεγράψατο βίβλους τέσσαρας βαφικὰς, περὶ χρυ-
 σοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθων καὶ πορφύρας. λέγω δὴ, τὰς ἀφορμὰς λαβὼν
 5 συνεγράψατο παρὰ τοῦ μεγάλου Ὀστάνου. ἐκεῖνος γὰρ ἦν πρῶτος ὁ γράψας
 ὅτι ἡ φύσις τῇ φύσει τέρπεται καὶ ἡ φύσις τὴν φύσιν κρατεῖ καὶ
 ἡ φύσις τὴν φύσιν νικᾷ κτλ. [= Nechepso fr. 28, 4 Riess *Philolog.* VI Suppl.
 379. Kopp. a. O. S. 130].

18. Auszüge aus dieser Tetrabiblos unter dem Titel Δημοκρίτου φυσικὰ
 10 καὶ μυστικὰ in Berthelots *Coll. d. Alchim.* I p. 41 ff. Probe: p. 43, 14 ὡς οὖν
 ἦμεν ἐν τῷ ναῷ ἐξ αὐτομάτου στήλη τις [ἢ κίονιον] διαρρήγνυται, ἣν ἡμεῖς
 ἐωρῶμεν ἔνδον οὐδὲν ἔχουσιν. ὁ δὲ Ὀστάνης ἔφασκεν ἐν αὐτῇ τὰς πατρίδας
 τεθησαυρίσθαι βίβλους καὶ προκομίσας εἰς μέσον ἦγαγεν· ἐγκύψαντες δὲ ἐθαυμά-
 15 ζομεν, ὅτι μὴδὲν ἦμεν παραλείψαντες, πλὴν τοῦτον τὸν λόγον εὖρομεν ἐκεῖ πάνυ
 χρήσιμον· ἡ φύσις τὴν φύσιν κτλ.

Es folgt in der Sammlung Δημοκρίτου βίβλος ἑ προσφωνηθεῖσα
 Λευκίππῳ. p. 53, 16 ἰδοὺ μὲν ὃ ἦν, ὦ Λεύκιππε, περὶ τούτων τῶν τεχνῶν
 τῶν Αἰγυπτίων (ἐν ταῖς τῶν) προφητέων Περσικαῖς βίβλοις, ἔγραψα τῇ κοινῇ
 20 διαλέκτῳ, πρὸς ἣν δὴ μάλιστα ἀρμόζονται· ἡ δὲ βίβλος οὐκ ἔστι κοινή. αἰνί-
 γματα γὰρ ἔχει μυστικὰ παλαιὰ τε καὶ ὠγύγια, ἅπερ οἱ πρόγονοι καὶ θεοὶ Αἰγύπτου
 βασιλεῖς τοῖς Φοίνεϊ ἀνέθεντο. ἐγὼ δὲ ὁ φίλος σου ὠγυγίοις αἰνίγμασιν χρή-
 σομαι ἃ δὴ γεγράφαται μοι τοῖς Αἰγυπτίων παισίν. ἀλλὰ σοί, ἱατρέ, καὶ δι' ἔρμη-
 νέως πάντα οὐ παύσομαι ἀναφανδὸν ἐνεξηγούμενος. περιέχει δὲ ἡ συγγραφή
 25 λεύκωσιν τε καὶ ξάνθωσιν ἢ χαλκολίθου τε μαλάξιας καὶ ἐψήσιας καὶ ἕως βαφικῆς,
 ὅστερον δὲ ὅσα πάλιν παράδοξα γίνεταί ἐξ αὐτοῦ τοῦ χαλκοῦ καὶ κινναβάρους,
 ἔχε ποιῆσαι χρυσὸν (ἐκ τῆς) καδμίας τε καὶ ἄλλων εἰδῶν, καὶ καύσεων πάλιν
 (καὶ) ἐπιπλοκῶν ὅσα παράδοξα γίνεταί. Vgl. Olympiod. das. p. 78, 12. 79, 3 ff.
 97, 6 u. s. f.

Zosimos a. O. II 122 aus Demokrit: 'δέξει λίθον τὸν οὐ λίθον, τὸν ἄτιμον
 30 καὶ πολύτιμον, τὸν πολύμορφον καὶ ἄμορφον, τὸν ἄγνωστον καὶ πᾶσι γνωστόν,
 τὸν πολυώνυμον καὶ ἀνώνυμον, τὸν ἀφροσέληνον λέγω'. Vgl. 119, 11 ff.

p. 159, 3 καὶ ταῦτα μὲν οὕτως πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους προφήτας ὁ Δ. γράφει
 'ἐγὼ δὲ πρὸς σέ, ὦ Φιλάρετ, πρὸς ὃν ἡ δύναμις, τὴν κατὰ πλάτος σοι γράφω
 τέχνην'.

11 [ἢ κίονιον]*: ἦν κίωνι B: κίων ἦν M: (ἢ) κίων ἦν Ruelle 12 Ὀστά-
 νης*: οὐτ' ἄντις M: andre Redakt. B 14 παραλήψαντες (= παραλαβόντες)? *

17 Der verwahrloste Text stammt aus A = Paris. 2327 s. xv, die Korrekturen
 von Ruelle λεύκηπον A τούτέον A (der Verfasser mischt einige ionische
 Formen ein) 18 προφήταις (= προφηταίων) περσικοῖς A: verb. * 19 δὴ]
 δὲ A οὐκέτι A 20 ὠγύγια*: ὅσα ὠγία A οἱ πρόγονοι] ἢ προγό-
 νων A θεία AH: verb. * 21 τοῖς Φοίνεϊ ἀνέθεντο] τῆς πηλιξοῖ αὐται-
 θήντο A ὠγυγίοις*: ὡς ὠγείης A 22 ἃ δὴ γεγράφαται*: οὐδεὶς γε-
 γράφατέ A πάσῃν A σοὶ] σύ A δι' ἔρμηνέως*: διηγεμένος A
 24 χαλκολίθου περὶ μαλάξιος καὶ ἐψήσιος vermutet * ἕως*: ἕω A 26 ἔχε =
 φέρε = ἴ. B.?: ἔχεις Ruelle 27 ὅσα*: ὡς A γίνονται A 33 κατὰ
 πλάτος] vgl. zu Anon. Londin. (Suppl. Arist. III 1) p. xviii

III 448, 19 [Stein der Weisen] ὁ Δ. φησὶ πρὸς τὸν βασιλέα 'εἰ μὴ τὰς οὐσίας 444
καταμάθῃς καὶ τὰς οὐσίας κεράσῃς καὶ τὰ εἶδη νοήσῃς καὶ τὰ γένη συνάμῃς
τοῖς γένεσιν, εἰς μάτην τῷ κόπῳ ἐπεχειρήσας, ὡ βασιλεῦ'.

Im Index des Venet. 229 [Hauptsh. der Alchem.] werden die Schriften
5 Περί χρυσοῦ ποιήσεως und Περί ἀσήμου [eig. Elektron, hier Silber] ποιήσεως
[abgedr. bei Berthelot I 49] unter Demokrits Namen besonders aufgeführt.

19. Die Anfänge der Goldmacherkunst zeigt bereits Nr. 1 der Rezeptsamm-
lung des PAPYR. LONDIN. 121 [III. Jahrh. n. Chr.] c. 5^b v. 168 [Kenyon *Greek Pap.*
in the Br. Mus. (1893) S. 89:

10

Δημοκρίτου παίγνια.

α. τὰ χαλκᾶ χρυσᾶ ποιῆσαι φαίνεσθαι: θεῖον ἄπυρον μετὰ τῆς κρητηρίας
μεΐζας ἔκμασε.

β. ὠνὸν ὅμοιον μήλῳ γενέσθαι: ζέσας τὸ ὠνὸν χρῖε κρόκῳ μεΐζας μετ' οἴνου.

15 γ. μάγειρον μὴ δύνασθαι τὴν πυρὰν ἀνάσαι: βοτάνην ἀέζωον θές αὐτοῦ εἰς 445
τὴν ἐστίαν.

δ. φαρόντα σκόρδα μὴ ὄζειν: ρίζας σεύτλου ὀπτήσας φάγε.

ε. γραῦν μήτε πολλὰ λαλεῖν μήτε πολλὰ πίνειν: πίτυν κόψας βάλε αὐτῆς εἰς
τὸ κράμα.

20 ζ. μονομάχας [so] ἐζωγραφημένους μάχεσθαι: ὑποκάτω αὐτῶν κάπνισον λαγοῦ
κεφαλῇν.

η. ψυχρὰ τρώγοντα κατακαίεσθαι: σκύλλαν εἰς ὕδωρ χλιαρὸν βρέξας δὸς αὐτῷ
νίψασθαι: λύσις ἐλαίῳ.

θ. Verstümmelt.

ι. πολλὰ πίνοντα [καὶ] μὴ μεθύειν: χοιραῖον πνεύμονα ὀπτήσας φάγε.

25 ι. ὁδοιποροῦντα μὴ διψᾶν: ὠνὸν (εἰς) οἶνον ἀνακόψας ρόφα.

ια. πολλὰ βινεῖν δύνασθαι: στροβίλια πεντήκοντα μετὰ δύο κυάθων γλυκεῖς
[so] καὶ κόκκους πεπέρεως τρίψας πίε.

ιβ. στύειν, ὅτε θέλεις: πέπερι μετὰ μέλιτος τρίψας χρῖε σου τὸ π[έλ]μα.

20. PAPYR. MAGIC. LUGD. 384 IV. Jahrh. n. Chr. [Dieterich *Jahrb. f. d. Ph.*
30 Suppl. xvi 813] Δημοκρίτου Σφαῖρα.

Προγνωστικὸν ζωῆς καὶ θανάτου. γινῶθι πρὸς τίνα σελήνην ἀνέπεσε νοσῶν
καὶ τὸ ὄνομα τὸ ἐκ γενετῆς: συμψήφισον τὴν σελήνην [Monatsdatum] καὶ βλέπε,
πόσα τριακάδες γίνονται καὶ τὰ περιλειπόμενα τοῦ ἀριθμοῦ κατανόησον εἰς τὴν
σφαῖραν καὶ ἂν ᾗ ἄνω ἢ ψήφος, ζήσει, ἐὰν δὲ κάτω, τελευτήσει.

3 τῷ κόπῳ E: τοῦ κόπου AK 6 vgl. Kopp a. O. 262 8 Kenyons
Ergänzungen werden nicht besonders angegeben. Revision von Kenyons und
Wesselys Lesung bei Wilcken *Gött. gel. Anz.* 1894, 728. Die griech. Zahlen am
Anfange zugesetzt von * 11 τῆς (nicht γῆς) Pap. κρητηρίας] = *cretaria*?
13 μήλῳ *: μῆλον pap. 16 σκορδ pap. σεύτλου Wessely: ευγλου pap. (n.
Wilcken) φαγει pap. 18 κρᾶμμα pap.: verb. * 25 (εἰς) * οἴνῳ verm.
Kenyon ανοκοψας pap. 26 β[ιν]εῖν Wessely κυᾶθων pap.: κυάμων verm.
Kenyon γλυκέος? * 28 στ. εἰν so pap. π[έλ]μα pap. nach Wessely,
Wilcken: πρ . . . Kenyon 29 vgl. Berthelot *Coll. d. Alch. gr. Introd.* I 87;
Rieß *Nechepso* fr. 37 ff. S. 388 31 τίνα *: τὴν pap.

301. FULGENT. Mitol. zitiert II 14 *Dromocrites in Theogonia*, III 7 *Dromocrites in Fisiologumenon*, wo *Democritus* emendiert wird. Auf alle Fälle Schwindel des Fulg.

302. Ohne Gewähr sind die Δημοκρίτου γνῶμαι des CORPUS PARISINUM 5 PROFANUM [Cod. Paris. gr. 1168 nach Elter; aus diesem Corpus stammen die entsprechenden Democritea des Maximus]:

- 163 εἰ μὲν ἦν μαθεῖν . . . παθεῖν γὰρ χρή [= Sotades Maximus c. 42. Usener *Rhein. Mus.* 55, 334] 164 = B 209 165 = B 234 166 ταῖς τῶν καιρῶν μεταβολαῖς καὶ οἱ σφόδρα δυνατοὶ τῶν ἀσθενεστέρων ἐνδεεῖς γίνονται. 167 (Aesch. 10 3, 147) = Stob. III 43, 35 168 νεκρὸν ἰατρεῦειν καὶ γέροντα νοθετεῖν ταυτὸν ἐστὶ [vgl. *Gnomica homoeom.* ed. Elter I p. 41. 68] 169 τὸν σπουδαῖον φίλον πρὸς μὲν τὰς εὐφροσύνας κληθέντα δεῖ παρεῖναι, πρὸς δὲ τὰς περιστάσεις αὐτόκλητον δεῖ συμπαρεῖναι = DEI 165 [Ἐκ τῶν Δημοκρίτου, Ἐπικτήτου, Ἰσοκράτους ed. Wachsm. *Stud. x. d. Floril.* S. 193; auch diese Sammlung ist ohne Gewähr]
- 15 170 τὸ μὴ δύνασθαι βοηθεῖν τοῖς φίλοις ἀπορίας, τὸ δὲ μὴ βούλεσθαι κακίας τεκμήριον. 171 οἱ ἀληθινοὶ φίλοι καὶ τὰς φιλίας ἡδεΐας καὶ τὰς συμφορὰς ἐλαφροτέρας ποιοῦσιν ὥν μὲν συναπολαύοντες ὥν δὲ μεταλαμβάνοντες. 172 (Isocr. *Demon.* 23) = DEI 73 173 = B 47 174 ποθητὸς εἶναι μᾶλλον ἢ φοβερός κατὰ τὸν βίον προαιροῦ' ὃν γὰρ πάντες φοβοῦνται, πάντας φοβεῖται. 175 τὰς 20 μὲν γραμμῆς ἀσφαλεστέρας, τὰς δὲ πράξεις λαμπροτέρας ἔχειν δεῖ [= Elter *Homoeom.* n. 142]. 176 (Isocr. *Nicoel.* 38) = DEI 87 177 τὸν ἄρχοντα δεῖ ἔχειν πρὸς μὲν τοὺς καιροὺς λογισμὸν, πρὸς δὲ τοὺς ἐναντίους τόλμαν, πρὸς δὲ τοὺς ὑποτεταγμένους εὐνοίαν. 178 δεῖ δὲ τὸν ἐτέρων μέλλοντα ἄρξειν αὐτὸν ἑαυτοῦ πρῶτον ἄρχειν. 179 μικραὶ . . . λαμβάνουσι ταύτας ἐν περιστάσει = B 94
- 25 180 = B 180 181 ἐν μὲν τοῖς ἐσόπτροις ὁ τῆς ὀψεως, ἐν δὲ ταῖς ὀμιλίαις ὁ τῆς ψυχῆς χαρακτήρ βλέπεται = *Homoeom.* n. 19^a 182 vgl. Stob. II 31, 53 183 = B 272 184 διηνεκὴς ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ τοῦ πλούτου ἐπιθυμία. μὴ κτηθεῖσα μὲν 446 γὰρ τρύχει, κτηθεῖσα δὲ βασανίζει ταῖς φροντίσιν, ἀποκτηθεῖσα δὲ ταῖς λύπαις. 185 θεοῦ ἄξιόν σε ποιήσει τὸ μηδὲν ἀνάξιον [αὐτοῦ fñgt Max. zu] πράττειν. 30 186 θεῶι ὅμοιον ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὸ εὖ ποιεῖν, ὅταν τὸ εὖ ποιεῖν μὴ κατηλεύηται, καὶ τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀληθεύειν vgl. Sternbach *Wien. Stud.* 9, 200 187 καὶ κυβερνήτης ἀγαθὸς ἐνίστε ναυαγεῖ καὶ ἀνὴρ σπουδαῖος ἀτυχεῖ = *Homoeom.* n. 124 188 vgl. Stob. III 17, 30 189 ἡ μὲν μάχαιρα τέμνει, ἡ δὲ διαβολὴ χωρίζει φίλους = *Gnom. hom.* I p. 41 190 = B 185 191 ἡ τῶν ἀγαθῶν ἕρις ὠφελεῖ 35 τὸν ζηλοῦντα μὴ βλάπτουσα τὸν ζηλούμενον 192 μικρὰ διδόναι βούλου μᾶλλον ἢ μεγάλα ἐργυᾶν' ὃ τε γὰρ κίνδυνος ἄπεστι καὶ ὁ λαβὼν ἔργου, οὐ λόγου χρεῖαν ἔχει. 193 ἐπιτηδεύοντος πρὸς φιλίαν ὁ πλεῖστα ἀδικεῖσθαι δυνάμενος καὶ φέρειν. 194 = B 218 195 = B 60 196 τάχος καὶ ἔπεισις ἀπέστω τοῦ ἐσθίειν' κυνῶδες γὰρ τοῦτο καὶ θηρίω μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ πρέπον. 197 ὥσπερ οὖν ἀλεῖμμα 40 οὐδὲ τὸ ἡδὺ καλὸν οὐδὲ τὸ μακρόν, ἀλλὰ τὸ ὑγιαῖνον, οὕτω καὶ τροφὴ οὐχ ἡ ἡδεῖα καλὴ οὐδ' ἡ πολλή, ἀλλ' ἡ ὑγιεινή. 198 ὁ ἀρετὴν τιμῶν πρῶτην ἀλήθειαν τιμᾷ καὶ μάλιστα ὡς ἀγαθοῦ παντὸς ἡγεμόνα οὔσαν. 199 = B 212 200 = B 214 201 = B 246 202 = B 78 203 = B 75 204 = B 111 493 γνῶμη Δημοκράτου = B 41 563 [wie die ff. aus Stob.] = B 41 588 = 45 B 210 591 = B 214^b 595 [Stob. 7, 31 u. 55] = B 215 691 = B 86 875 =

5 Die Zusammenstellung wird der Güte Elters verdankt, der die Ausgabe des Corp. vorbereitet

- B 294 — 710 [wie die ff. aus der Sammlung DEI] = Barocc. 190 [fehlt Wachsm.] 446
 Δ. τὸν φθόνον εἶπεν ἔλκος εἶναι ἀληθείας 711 = DEI 216 = B 89 745 [fehlt
 Wachsm.] μηδέποτε μακαρίσῃς ἀνθρωπον ἐπὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ· πάντα γὰρ τὰ
 τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν ἐλάττονι πίστει τῶν ἀνέμων δέδεται. 746. 747 = DEI
 5 193. 194 748 [fehlt Wachsm.] = B 284 749 = DEI 189 749^a [fehlt Wachsm.]
 = oben 188 750. 751 = DEI 190. 191 752 = DEI 200.

302^a. SENEC. epist. 7, 10 D. ait: *unus mihi pro populo est et populus pro uno*
 [Vgl. 12 B 49].

- 10 303. GRAECO-SYR. SPRÜCHE übers. von Ryssel [*Rhein. Mus.* 51, 539] n. 33 D.
 hat gesagt: *Weise Leute müssen, wenn sie in ein fremdes Land gehen, das nicht*
das ihre ist, unter Stillschweigen und in Ruhe die Kundschafter machen, indem
sie zusehen und nach dem Rufe hinhorchen, den die Sache der Weisen, die dort
sind, hat: wie sie sind und ob sie ihnen gegenüber bestehen können, indem sie
 15 *ihre Worte mit den ihren in ihrem Sinne heimlich abwägen. Und wenn sie es*
abgewogen und gesehen haben, welche Partei der anderen überlegen ist, alsdann
sollen sie den Reichtum ihrer Weisheit kund tun, damit sie um des Schatzes
willen, der ihr Eigentum ist, gepriesen werden, indem sie andere aus ihm be-
reichern. Und wenn der ihre zu klein ist, als daß sie davon spenden könnten,
so nehmen sie von dem anderen und so gehen sie fort.
 20 304. — 42 D. hat gesagt: *Ich allein weiß, daß ich nichts weiß.* Vgl. Gnom.
 Vatic. 743 [*Wien. Stud.* x 232] n. 56 ὁ αὐτὸς [Demokritos] εἶπεν· ἔν μόνον οἶδα,
 ὅτι οὐκ οἶδα. Vgl. 57 B 1.

305. QIFTI bei Müller gr. *Philos. in d. ar. Überl.* S. 36 »D. ein gr. Philosoph,
 Verfasser eines Buches *Über die Philosophie*«.

- 25 306. MASALA [Maschallah al-Misri ca. 800 n. Chr. griech. im Vatic. gr. 1056,
 s. *Catal. codd. astrol. gr.* I (Brux. 1898) p. 82, astrologischer Index der Araber] ὁ
 Δ. βιβλία ἰδ, ἤγουν Περὶ γενεθλίων ζ, Περὶ ἐρωτήσεων δ, Περὶ τῶν συνόδων
 δύο, Περὶ λογισμοῦ α καὶ Περὶ τῶν κλιμάτων α.

- 30 307. PSEUDORIBASII in Aphorism. Hippocr. [Original ist byz. Fälschung] 447
 ed. Io. Guinterius Andernacus Paris. 1533 f. 5^v *deinde quod nemo tale opus* [Apho-
 rismen] *aggressus sit post Hippocratem, quem philosophi amicum naturae dixerunt.*
tentavit quidem D. tale conscribere, sed non potuit.

308. COD. PARIS. 1630 [nach 12 B 139] Δημοκρίτου φιλοσόφου τούναντίον.
 Παντοίην βίοτοιο κτλ. = Anth. Pal. ix 360 Μητροδώρου.

35

C. IMITATION.

1. DAMOXEN. fr. 2 Σύντροφοι bei Athen. III p. 102 B [III 349 K.].

12 διόπερ μάγειρον, ὅταν ἴδῃς ἀγράμματον
 μὴ Δημοκρίτου τε πάντα διανεγνῶκóta,
 μάλλον δὲ κατέχοντ', εὖ κατεγλωττισμένου,

20 Vgl. Sokrates bei Cic. Ac. pr. II 23, 74 34 Delzons denkt an den
 Grammatiker Metrodoros unter Konstantin 38 (V. 13) δημοκρίτον Δ: verb.
 ed. Bas. 39 (V. 14) κατέχοντ' εὖ κατεγλωττισμένου*; die Glossen Demokrits
 sind früh berühmt, vgl. V. 22: κατέχοντα καταγελασκεναι Δ: [καταγέλα ως κε-

- 15 καὶ τὸν Ἐπικούρου Κανόνα, μινθώσας ἄφες 447
 ὡς ἐκ διατριβῆς· τοῦτο δεῖ γὰρ εἰδέναι,
 τίν' ἔχει διαφορὰν πρῶτον, ὧ βέλτιστε σύ,
 5 γλαυκίσκος ἐν χειμῶνι καὶ θέρει, πάλιν
 ποῖος περὶ δύσιν Πλειάδος συνειδέναι
 20 ἰχθὺς ὑπὸ τροπὰς τ' ἐστὶ χρησιμώτατος.
 αἱ μεταβολαὶ γὰρ αἱ τε κινήσεις, κακὸν
 ἡλίβατον ἀνθρώποισιν, ἀλλοιώματα
 10 ἐν ταῖς τροφαῖς ποιοῦσι, μανθάνεις; τὸ δὲ
 ληφθὲν καθ' ὥραν ἀποδίδωσι τὴν χάριν.
 25 τίς παρακολουθεῖ ταῦτα; τοιγαροῦν στρόφοι
 καὶ πνευμάτια γινόμενα τὸν κεκλημένον
 ἀσχημονεῖν ποιοῦσι· παρὰ δ' ἐμοὶ τρέφει
 τὸ προσφερόμενον βρῶμα καὶ λεπτύνεται
 15 ὀρθῶς τε διαπνεῖ. τοιγαροῦν εἰς τοὺς πόρους
 30 ὁ χυμὸς ὁμαλῶς πανταχοῦ συνίσταται.
 οὐ γάρ, λέγει Δημόκριτος, οὐδὲ πρᾶγματα
 γινόμενα ποιεῖ τὸν φατόντ' ἀρθριτικόν.
 — καὶ τῆς ἱατρικῆς τι μετέχειν μοι δοκεῖς.
 20 — καὶ πᾶς ὁ φύσεως ἐντός. —

2—6. EPISTULAE PSEUDHIPPOCRATEAE [Romanschriftstellerei in Briefform, etwa s. i n. Chr.]. Proben:

νοῦ] als Glossem zu μινθώσας ἄφες Kaibel, dafür ἀγνοοῦντ' Ἀρχέστρατον Kock *Rhein. Mus.* 43, 613: καταχέαντα καταγέλων κενόν Tucker *Cl. Quarterly* II 189. Zu κατέχοντα vgl. Sosipatros C. A. F. III 315, 17 K. 135, 1 (V. 15) μισθωσασαφες A: verb. Grotius-Hermann 3 (V. 17) πρῶτος A: alte Verb. 5 (V. 19) σάφ' εἰδέναι Herwerden 8 (V. 22) ἡλίβατον Glosse! ἀνθρώποισιν Porson: ἐστ' ἀνθρώποις A: ἐν τ' ἀνθρώποις CE 9 (V. 23) τροφαῖς Grotius: τροπαῖς ACE 17 (V. 31) χυμὸς λέγεις δημόκριτος οὐδὲν πρᾶγματα A: λέγει verb. Meineke, das Übrige * (*Dinge, die nicht an die gehörige Stelle im Körper gelangen, verursachen Gicht*): χυμὸς, λέγει Δημ., οὐδὲν πρᾶγμα· τὰ Kaibel; 20 (V. 34) = πᾶς ὁ φυσικὸς ἱατρὸς ἐστίν 21 Die Hippokratischen Briefe, deren älteste Überlieferung Ox. Pap. ix n. 1183 p. 195 [erste Hälfte des 1. Jahrh. n. Chr.], dann Pap. Berol. 6934 und 7094 [*Berl. Klassikert.* III 5; 2.—3. Jahrh. n. Chr.] darstellen, sind das Werk eines [oder mehrerer?] Hippokrateers [der ersten Kaiserzeit?], den es ergötzte, einen Roman in Briefen über Hippokrates und Demokrit zu schreiben, worin der Koer, von den Abderiten zur Heilung des wahnsinnigen, ewig lachenden Philosophen herbeigeht, nur feststellen kann, daß Demokrit der allein Weise und Gesunde, alle andern (ihn selbst nicht ausgeschlossen 17. ix 380 L.) von der Welt Torheit und Krankheit ergriffen seien. Ein reger Gedanken- und Bücheraustausch zwischen Demokrit und Hippokrates schließt sich an. Die Benutzung dieses Machwerks steht sicher für Plutarch [*Cat. mai.* 23; nicht bereits Cato, wie Littré glaubte], Soranos (?) *Vit. Hipp.* und den Musiker Herakleides [etwa 2. Jahrh. n. Chr.; er zitiert Pseudoarchytas Περὶ σοφίας] in seiner *Εἰσαγωγή μουσική* bei Porphyrr. in Ptoi. 3 p. 215 [ὡς φησιν ὁ Δημόκριτος, ἐκδοχείον μύθων οὔσα (ἢ ἀκοή) μένει τὴν φωνὴν ἀγγείου δίκην = ep. 23, 5 (s. II 137, 20) ἐκδοχεῖα

2. HIPPOCR. 10, 3 [ix 322 L.] ζητεῖ δὲ ὁ ἀνὴρ [Demokr.] καὶ Περὶ τῶν ἐν 447 Ἀίδου [B 0° II 55, 5] καὶ γράφει ταῦτα.

3. — 17, 15 [ix 356 L.] περὶ μανίης, ἔφη [nämlich γράφω Demokr.] . . . (16) τί περὶ μανίης γράφεις; — τί γάρ, εἶπεν, ἄλλο πλὴν ἥτις τε εἴη καὶ ὅκως 5 ἀνθρώποις ἐγγίνεται καὶ τίν' ἂν τρόπον ἀπολωφείτο· τὰ τε γὰρ ζῶια ταῦτα ὁκόσα, ἔφη, ὀρήϊς, τοῦτου μέντοι γε ἀνατέμνω εἵνεκα οὐ μισῶν θεοῦ ἔργα, χολῆς δὲ διζήμενος φύσιν καὶ θέσιν. οἶσθα γὰρ ἀνθρώπων παρακοπῆς ὡς αἰτίη ἐπὶ τὸ πολὺ αὕτη πλεονάσασα.

4. — 17, 40 [ix 368 L.] μούνη δ' αἴσθησις ἀνθρώπου ἀτρεκεῖη διανοίης τη- 10 λαυῆς τό τε ἐὼν καὶ τὸ ἐσόμενον προορεομένη. δυσαρσετεῦνται πᾶσι καὶ ἄλιν τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐμπελάζονται [B 166. 175].

5. — 18, 1 [ix 380 L.] ἐτυγχάνομεν [Demokr.] δὲ περὶ κόσμου διαθέσις 448 [B 4^b. 4^c. 5. 5^a] καὶ πολογραφίης [B 15^a] ἔτι τε ἄστρον οὐρανίων [B 11^r—14] ἔυγγραφοντες . . . ὁκόσα γὰρ ἰνδαλμοῖσι διαλλάσσοντα ἀνὰ τὸν ἡέρα πλάζει 15 ἡμέας [vgl. II 30, 36], ἃ δὲ κόσμῳ ἔυνοῦται κἂν ἀμειψιρυσμῆις [B 8^a] ἐόντα

δὲ μύθων ὡτα], Galen quod opt. med. II 5. 7 Müll.; Erotian p. 36, 18 Kl. zitiert den älteren Anhang n. 26, 27, nicht die Briefe. Zweifelhaft ist Beziehung wie Zeitalter des Antisthenes [II 12, 4] = ep. 12. Vgl. Usener *Epic.* S. 373 n. 18. Dieser Briefschreiber kennt zwar einige Schriften des Hippokrates, die er kompiliert, aber vermutlich keine des Demokritos. Vielmehr sind die dürftigen Beziehungen auf seine Lebensumstände, Sentenzen und Schriften den damals verbreiteten Viten entnommen, in denen auch bereits Hippokrates eine roman- hafte Rolle spielt [vgl. Athenodor S. 352, 3, Philon S. 354, 8]. Falls die Buch- titel epp. 10. 18. 23 [oben S. 136, 1. 12 ff. 137, 3] dem Kataloge des Thrasylos direkt oder indirekt entnommen wären [Maass *Aratea* S. 131²⁸], würde die Entstehung dieser Briefe frühestens in die Zeit des Tiberius fixiert. Falls ferner Seneca ep. 79, 14 *quandiu videbatur furere Democritus* (nämlich bis Hippokrates die Mit- bürger eines besseren belehrte) aus den Briefen geschöpft hätte (was sich nicht sicher beweisen läßt), würde die Entstehung nicht nach Claudius oder Nero an- zusetzen sein, womit sich die doch wohl als naive Widmung zu denkende Erfin- dung des Namens Paetus (Adressat von ep. 1) gut vertrüge, wenn darunter der bekannte Thrasea zu verstehen wäre. Die Naivetät dieser Namengebung hat in dem Dionysios von Halikarnass ep. 13, der doch wohl an den gefeierten Rhetor erinnern soll (Marcks *Symb. ad epistologr.* S. 43), in der Einführung eines Königs Demetrios epp. 6. 24 und des Krateuas, eines Nachkommen des bekannten unter Mithradates lebenden Rhizotomen Krateuas, sowie in den zahlreichen Gedanken- losigkeiten der Komposition ihr Gegenstück. Die Sprache trägt trotz starker Bemühung, die archaische Ias und die Sprachfülle des Demokrit zu erreichen, den Charakter der Kaiserzeit. Außer einigen aufgelesenen Glossen ist nichts echt, am wenigsten in der geschwellenen ep. 23 [s. II 137, 3], die bisher unbedenklich als Fundgrube demokritischer Fragmente ausgebeutet worden ist

136, 1 Die §§ beziehen sich auf Herchers Epistolographi 4 εἴη] πέλει Hss. οσρχψω 5 τίν' ἂν Hercher: τίνα Hss. 12 δὲ τότε einige Hss. 15 κἂν ἀμειψιρυσμῆς ἐόντα*: καὶ ἀμειψιρυσμῆς ἐόντα Hss.: καὶ ἀμειψιρυσμέοντα [vgl. B 139] Littré, Hercher

τέτευχε, ταῦτα νόος ἐμὸς φύσιν ἐρευνήσας ἀτρεκέως ἐς φάος ἤγαγεν. μάρτυρες 448
δὲ τούτων βίβλοι ὑπ' ἐμέο γραφεῖσαι.

6. — 23, 1 ff. [ix 392 L.] Δημόκριτος Ἱπποκράτει περὶ φύσιος ἀνθρώπου.

- (1) χρὴ πάντας ἀνθρώπους ἱητρικὴν τέχνην ἐπίστασθαι, ὡς Ἱπποκράτης (καλὸν
5 γὰρ ἅμα καὶ εὐμεφρόνως ἐς τὸν βίον), τούτων δὲ μάλιστα τοὺς παιδείας καὶ λόγων
ἰδρίας γεγενημένους· ἱστορίην σοφίης γὰρ δοκέω ἱητρικῆς ἀδελφὴν καὶ εὐνοικον.
(2) 'σοφίῃ μὲν γὰρ ψυχὴν ἀναρύεται παθέων, ἱητρικὴ δὲ νοῦσους σωμάτων ἀφαι-
ρέεται' [vgl. B 31]. αὖξεται δὲ νόος παρεούσης ὑγείης, ἣν καλὸν προνοεῖν τοὺς
ἐσθλὰ φρονέοντας· ἔξωθεν δὲ σωματικῆς ἀλγεοῦσης οὐδὲ προθυμίην ἄρει νόος ἐς
10 μελέτην ἀρετῆς· νοῦσος γὰρ παρεούσα δεινῶς ψυχὴν ἀμαυροῖ, φρόνησιν ἐς συμ-
παθείην ἄγρουσα. (3) φύσιος δὲ ἀνθρωπίνης υπογραφῇ θεωρίην ἔχει τοιγύνη·
ὁ μὲν ἐγκέφαλος φρουρεῖ τὴν ἄκρην τοῦ σώματος, ἀσφάλειαν ἐμπειστευμένους,
ὕμεισι νευρώδεσιν συνεισκατοικέων, ὑπὲρ ὧν ὁστέων διπλῶν φύσιες ἀναγκαίῃ
ἀρηρηταί δεσπότην φύλακα διανοίης καλύπτουσιν ἐγκέφαλον, τριχῶν εὐκοσμίαι
15 χρώτα κοσμεῦσαι. (4) τὸ δὲ τῶν ὀμμάτων ὀρητικὸν ἐν πολυχίτωνι φωλεῶν
ὕγρου εὐσταθεῖν ὑπομετώπῳ κοιλασίῃ ἐνίδρυται· θεωρίας δὲ αἴτιον ἀκριβῆς
[δὲ] κόρη φύλακα ταρσὸν εὐκαιρίῃ ὑπομένει. διπλοὶ δὲ ῥύθωνες, ὁσφρήσιος
ἐπιγνώμονες, διορίζουσιν ὀφθαλμῶν γειτνίην. (5) μαλακὴ δὲ χειλῶν ἀφῇ στό-
ματι περιπτυσσομένη, ῥημάτων αἴσθησιν ἀκριβῇ τε διάρθρωσιν παρέσχηκε κυβερ-
20 νωμένη. γένειον δὲ ἀκροτελὲς καὶ χελύνειον γόμφους συνηρμοσμένον. ἐκδοχεῖα
δὲ μύθων ὦτα δημιουργὸς ἀνέωιγεν, οἷς ἐπειὼν ὁ θυμὸς οὐκ ἀσφαλῆς διήκονος
ἀλογιστίης γίνεται. λαλιῆς μήτηρ γλῶσσα, ψυχῆς ἄγγελος, πυλωρεῦσα τὴν γεῦσιν,
ὄχυροῖς ὀδόντων θριγκοῖσι πεφρούρηται. (6) βρόγχος δὲ καὶ φάρυγξ ἡρμοσμένοι
ἀλλήλοις γειτνιῶσιν· ὁ μὲν γὰρ ἐς κέλευθον πνεύματος, ὁ δὲ ἐς βυθὸν κοιλίης
25 τροφὴν προπέμπει λάβρον ὠθεύμενος. κωνοειδὴς δὲ καρδίη βασιλὶς, ὀργῆς τιθη-
νός, πρὸς πᾶσαν ἐπιβουλὴν ἐνέδεδυκε θύρακα. θαμινὰ δὲ πνευμόνων σήραγγες
ἡέρι διοδεύμεναι, φωνῆς αἴτιον πνεῦμα τίκτουςιν. (7) τὸ δὲ χορηγὸν αἵματος
καὶ μεταβάλλον εἰς τροφὴν σὺν λοβοῖς πολλάκις κοιλίῃ περιπλόσις ἐστὶ ἥπαρ
ἐπιθυμίας αἴτιον. χολὴ δὲ χλωρὴ πρὸς ἥπατι μένουσα, καὶ διαφθορὰ σώματος
30 ἀνθρωπίνου υπερβλύσασα γίνεται. βλαβερὸς δὲ σώματος ἀνθρωπίνου καὶ ἀνω-
φελὴς ἔνοικος σπλὴν ἀπέναντι εὐδαι πρᾶγμα μηδὲν αἰτούμενος. (8) μέση δὲ
τούτων χορηγεῖ πανδέκτειρα κοιλίῃ, κατ' εὐνάζεται διοικέουσα τὴν πέψιν. ἔνοχα
δὲ κοιλίης, συνθέσιος δημιουργίῃ συνδονούμενα, εἰλεῖται περὶ κοιλίην ἔντερα,
λήψιος καὶ ἀποκρίσεως αἴτια. (9) δίδυμοι δὲ νεφροὶ ἰσχύοισιν ἐνηδρασμένοι καὶ
35 ἡμφιεσμένοι δημῷ, οὖρων ἐκκρίσιος οὐκ ἀλλότριον πεφύκασιν. κύριος δὲ ἀπάσης
κοιλίης ὁ καλούμενος ἐπίπλους γαστέρα πᾶσαν ἐμπεριείληφε, μόνου σπληνὸς

2 ἐμέο Hss. στω: ἐμεῖο CDHJ: ἐμοῖο übr. Hss. 5 τούτων] πάντων
Hercher (ohne Ang.) 13 συνεισκατοικέων Hss.: ἐγκατοικέων Hercher
ἀναγκαῖαι Hss.: verb. Littré 14 ἐγκέφαλον tilgt Hercher, τριχῶν (δὲ) schreibend
15 κοσμεῖσαι *: κοσμῶσαι Hss. 16 εὐσταθεῖν *: ἐνστασις Hss.: ἐνστάσι
Hercher ὑπὸ μέτωπον κολασίῃ Hss.: verb. * ἐνίδρυται Hercher: συνί-
δρυται Hss. 17 [δὲ] Hercher εὐκαιρίας Hss.: verb. * 20 ἀκροτενὺς man.
alt. b 21 θυμὸς Hss.: μῦθος m. a. b, Littré falsch 24 ἐς κέλευθον] ἐστὶ
κέλευθος? * 26 πνευμάτων Hss.: verb. Littré 27 διοδεύμεναι Hb: διαδύ-
μεναι übr. Hss.: διοδεύμενοι Hercher 28 περιπλόος Hss.: verb. Littré
32 κατευνάζεται Hss.: verb. *

ἀτερ. (10) ἐξῆς νευρώδης κύστις ἰσχύι στόμα ἐνὶ δρασμένη, συμπεπλεγμένην 448
 ἀργείων, οὖρων ἐκκρίσιος αἰτή γίνεται. ἡ δὲ γειννῶσα ταύτη μήτηρ βρεφῶν
 ἢ (δεῖνόν ἄλλος) τῶν ἐν γυναικὶ μόχθων μυρίων παρατῆ μήτρη πεφύλευκεν· ἡ
 πυλωρὸς μυχοῖς ἰσχύων βράσασα σὰρξ σφίγγεται νεύροισιν, ἐκ δὲ πλήθους ἐκχέουσα
 5 γαστρὸς φύσιος, ἐκ τόκου προνοίης. (11) ἐκ δὲ σώματος κρεμαστοὶ ἐκτὸς οἰκίην
 νέμονται ἐκτὸν κτίσται ὄρχεις, πολυχίτωνες ἔοντες· εὐναίη δ' ἦβη, ἀπὸ φλε-
 βέων τε καὶ νεύρων πλέγμα οὖρων ἔκχυσιν ποιούμενον, συνουσίης ὑπουργόν,
 φύσιος ὑπο δεδημιούρηται, θριξὶν ἦβης πυκαζόμενον. (12) σκέλη δὲ καὶ
 βραχίονες καὶ τὰ προσηρτημένα τουτέοισιν ἄκρα, δικονίης πᾶσαν ἀρχὴν συνη- 449
 10 θροισμένα ἔχοντα, νεύρων [τε] ἀσφαλῆ λειτουργίην τελέουσιν. ἡ δὲ ἀσώματος
 ἐν μυχοῖς φύσις ἐξέτευε παντάμορφα σπλάγχνων γένη, ἃ δὴ θάνατος ἐπισταθεῖς
 ὠκέως ἔπαυσε λειτουργίης.

7. Stob. IV 44, 81 Ἰππάρχου Πυθαγορείου ἐκ τοῦ Περί εὐθυμίας.

(1) ὡς πρὸς τὸν ζύμπαντα αἰῶνα ἐξετάζοντι βραχύτατον ἔχοντες οἱ ἄνθρωποι
 15 τὸν τὰς ζωᾶς χρόνον, κάλλιστον ἐν τῷ βίῳ οἰοῖντι τινα παρεπιδαμίαν ποιησοῦνται
 ἐπ' εὐθυμίας καταβιώσαντες. ταύταν δὲ ἔξοντι μάλιστα πάντων ἀκριβῶς ἐπιστά-
 μενοι καὶ ἐπεγνώκοτες ἑαυτούς, ὅτι ἐντὶ θανατοῖ καὶ σάρκινον, εὐαδίκητον καὶ
 φθαρτὸν κεκτημένοι σώμα, καὶ πάντων (τῶν) χαλεπωτάτων αὐτοῖς ἐπικρεμαμένων
 μέχρις ἐσχάτας ἀναπνοᾶς. (2) καὶ πρῶτόν γ' ἐπένθωμεν ἐπὶ τὰ συμβαίοντα·
 20 περὶ τὸ σῶμα πλευρίτιδες περιπλευμονίαι φρενίτιδες ποδάγραι στραγγουρίαι δυσεν-
 τερίαι ληθαργίαι ἐπιληψία σιηπέδονες, ἄλλα μυρία· περὶ δὲ τὰν ψυχὰν πολλῶι
 μείζονα καὶ χαλεπώτερα· πάντα γὰρ τὰ κατὰ τὸν βίον ἄθεσμα, κακά, παράνομα
 καὶ ἀσεβήματα ἐκ τῶν κατὰ τὰν ψυχὰν παθημάτων ἐντί. (3) διὰ γὰρ τὰς παρὰ
 φύσιν ἀμέτρους ἐπιθυμίας πολλοὶ εἰς ἀκατασχέτους ὁρμὰς ἐξώκειλαν, καὶ οὔτε
 25 τὰς ἐκ τῶν θυγατέρων οὔτε τὰς ἐκ τῶν ματέρων ἀνοσιωτάτας ἡδονὰς ἀπέσχοτο,
 ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πατροκτονίαι παρεγένοντο, καὶ πολλοὶ τὰ ἴδια τέκνα κατέσφαξαν.
 (4) τί λέγω τὰ ἀπὸ τῶν ἐκτὸς ἐπηρτημένα κακά, τὰς ἐπομβρίας καὶ αὐχμῶς, ὑπερ-
 βολὰς καμμάτων, ὑπερβολὰς ψύξιος, ὥστε πολλὰκις ἐκ τὰς κατὰ τὸν ἀέρα ἀνω-
 μαλίας λοιμόν τε καὶ λιμὸν γίνεσθαι καὶ ποικιλίαν παντοδαπῶν συμπτωμάτων
 30 καὶ ὅλας πόλεις ἐρημοῦσθαι; (5) πολλῶν οὖν τοιούτων ἐπικρεμαμένων μήτε
 ταῖς κατὰ τὸ σῶμα εὐαμερίαις ποτέχοντες σεμνυνόμενοι ἐπαιρώμεθα, αἱ τινες ὀλίγω
 πυρετῷ ἐπιγενομένῳ ἀνθέων τρόπῳ συντόμως μαραίνονται, μήτε ταῖς ἐκτὸς νομι-
 ζομέναις εὐτυχίαις, (αἰ) καὶ αὐταὶ πολλάκις τάχιον ἀπόλλυσθαι ἢ γίνεσθαι πεφύ-
 καντι· πάντα γὰρ ταῦτα, ἄστατά τε καὶ ἀβέβαια Εὐρίπου τρόπον, ἐν πολλαῖς καὶ
 35 ποικίλαις μεταβολαῖς γενόμενα παρειλήφαμεν, καὶ οὐδὲν αὐτῶν μένον οὐδὲ ἀκί-
 νητον οὐδὲ βέβαιον οὐδὲ ἀναφαίρετον. (6) διὸ ταῦτα μὲν ἐνθυμηθέντες, (κέρδος

3 ἡ tigt Ermerius μήτηρ b: μήτηρ übr. Hss. 6 ἐκγόνων κτ. Brinck: ἐκγονοὶ κτ. Hss.: vielleicht ἐκγονοκτίσται * εὐναίη δ' *: εὐνοίης H: ευνοὶ b: εὐνοον übr. Hss. φλεβέων so Hss. 8 θριξὶν Ermerius: ὄρεξιν Hss. 10 [τε] Littré 18 εὐφθαρτον Buresch *Leipz. Stud.* IX 84 (τῶν) Pflugk 19 γ' ἐπένθωμεν Jacobs: γε πενθώμεν SM: γε γενέσθαι A 23 [καὶ]? * 27 ἐπηρτημένα Tr.: ἐπηρτημένων SMA κακὰ Canter: κατὰ Hss. αὐχμῶς S 28 καμμάτων S: καμάτων MA¹ 29 παντοδαπὰν A 32 ἀνθέων Hemsterhuis: σὺν θεῶν Hss. μαραίνονται Hss.: verb. Meineke 33 (αἰ) Hemsterhuis 34 εὐρίπου Hemsterh.: εὖρε τὸν Hss. 35 γενόμενα A: γινόμενα SM 36 ἀναφαίρετον Wyttenbach: ἀδιαίρετον Hss. (κέρδος δὲ) Meineke

- δε) νομίζοντες, εἰ τὰ παρεόντα καὶ δεδομένα καὶ τὸν ἐλάχιστον χρόνον διαμεῖναι 449
 δύναται, ἐν εὐθυμίαι διάζομεν γενναίως φέροντες τὰ προσπίπτοντα. (7) νῦν δὲ
 πολλοὶ πάντα τὰ ὑπὸ φύσιος καὶ τύχας παρεόντα καὶ δεδομένα αὐτοῖς ἐπὶ τὸ
 βέλτιον προαναπλάσαντες καὶ οὐχ οἷα ἔστι λογισάμενοι, ἀλλ' οἷα ἐπ' ἄκρον ἐπι-
 5 τυγχανόμενα δύναται γενέσθαι, ἄφνω στερόμενοι πολλοῖς καὶ μεγάλοις καὶ ἀθέσμοις
 καὶ ἀνοήτοις κακοῖς καταφορτίζοντι τὴν ψυχάν· καὶ οὕτω συμβαίνει αὐτοῖς πικρό-
 τατον ἔχειν τὸν βίον καὶ χαλεπώτατον. (8) ταῦτα δὲ γίνεται ἐπὶ τε ἀποβολαῖς
 χρημάτων ἢ φίλων θανόντων ἢ τέκνων ἢ τινων ἄλλων τῶν νομιζομένων τιμι-
 τάτων ἡμεν. εἴτα κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι λέγοντι αὐτοὺς μόνους ἀτυχεστάτους
 10 καὶ κακοδαίμονας, οὐ μεμναμένοι ὅτι κατταυτὰ καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἐγένετο καὶ
 νῦν γίνεται, οὐδὲ δυνάμενοι κατανοῆσαι τὸν τε τῶν παρεόντων βίον καὶ τὸν τῶν
 προεξεστακῶτων ἐν ὅσαις συμφοραῖς καὶ κακῶν τρικυμίαις καὶ νῦν ἐντὶ πολλοὶ
 καὶ πρὸ τοῦ ἐγένοντο. (9) ἐπιλογισάμενοι οὖν ὅτι πολλοὶ ἀποβαλόντες χρήματα
 ὕστερον διὰ τὰν τῶν χρημάτων γενομένην ἀπώλειαν αὐτοὶ περιεσώθησαν, ἢ
 15 ληισταῖς διὰ τοῦτο μέλλοντες περιπεσεῖν ἢ τυράννῳ· πολλοὶ δὲ φιλήσαντές τινας
 καὶ καθ' ὑπερβολὴν εὐνοήσαντες ἐν τῷ μετέπειτα χρόνῳ μεγάλως ἐμίσησαν· ἃ
 δὴ πάντα ἀναλογισάμενοι ἐκ τὰς παραδεδομένας ἀμίν ἱστορίας, καὶ μαθόντες ὅτι
 καὶ ὑπὸ τέκνων καὶ φίλων μάλιστα φιληθέντων πολλοὶ ἀπώλοντο, καὶ ἀντιπαρα-
 βάλλοντες τὸν αὐτῶν βίον πρὸς τὸν τῶν πρassoμένων φαυλότερον, καὶ τὰ προσ-
 20 πίπτοντα ἀνθρώπινα νομίζοντες καὶ μὴ (ἀμίν) μόνοις συμβαίνοντα, εὐθυμότερον
 διάζομεν. (10) οὐδὲ γὰρ θέμις ἄνθρωπον μὲν ὄντα τὰ τῶν ἄλλοτρίων συμπτώ- 450
 ματα εὐφορα νομίζειν, ἀλλὰ μὴ τὰ ἴδια κάδεα, ἰδόντα ὅτι πολλὰ κἄρες κατὰ
 πάντα τὸν βίον πεφύκанти. (11) οἱ δὲ κλαίοντες καὶ κατοδυρόμενοι, πρὸς τῷ
 μῆδ' ἡντιοῦν ὠφέλειαν τῷ ἀπολομένῳ ἢ τῷ ἀποιοχόμενῳ περαίνεσθαι, ἐς
 25 μέζονα παθήματα τὰν ψυχάν ἐλαύνοντι, μεστὰν πολλῶν (καὶ) φαύλων φυσικῶμάτων
 οὖσαν. (12) προσήκει οὖν ἐκνίπτοντας καὶ ἀνακαθαίροντας ἀπορρύπτεσθαι πάσαις
 μηχαναῖς τὰς ἐγκατεσκευασμένας κηλίδας τῷ κατὰ φιλοσοφίαν λόγῳ. ποιήσομεν
 δὲ τοῦτο ἀντεχόμενοι φρονήσιος καὶ σωφροσύνας καὶ μεταποιούμενοι (εὐθυμίας
 καὶ ἀρκούμενοι) τοῖς παρeοῦσι καὶ μὴ πολλῶν ὀρεγόμενοι. (13) οἱ γὰρ ἄνθρωποι
 30 τὰ πολλὰ παρασκευαζόμενοι, ὥς οὐκ ἔστι ζῆν μετὰ τὸν τὰς ζωᾶς χρόνον, (ἐπι-
 λανθάνονται καὶ ὥς οὐ πλειονάκις ἢ ἅπα) ἔστι γενέσθαι. (τοιγαροῦν) χρῆσώμεθα

1 εἰ SA: εἰς M 4 προαναπλήσαντες S 6 ἀνιᾶτοις Meineke 8 ἢ
 φίλων] καὶ φ. Meineke 10 ὅτι κατταυτὰ Hss.: ὅτι κατὰ ταῦτα Halm ἐγέ-
 νετο Gaisford: ἐγένοντο Hss. 11 γίνεται MA: γίνονται S οὔτε Hss.: verb.
 Meineke 12 προεξεστακῶτων Gesner: παρεξητακῶτων Hss. 15 περιπεσεῖν
 A: περιπίπτειν SM 16 εὐνοήσαντες Tr.: ἐννοήσαντες SMA 17 παραβιδο-
 μένας Hss.: verb. Gesner 17. 18 vgl. 55 B 191 19 πρassoόντων Cobet
 20 (ἀμίν) Cobet 21 vielleicht ἀνθρωπῶν γ' ὄντα *: μὲν nach τὰ Cobet
 22 νομίζεν M: νομίζειν SA ἀλλὰ μὴ *: ἀλλὰ καὶ Hss.: ἀλλ' οὐ Meineke. Vgl.
 B 285 ἰδόντα Valcken.: ἰδόντας Hss. 25 μέζονα MS1: μέιονα S: μειζονα
 A ἐλαύνοντο SMA μέσαν Hss.: verb. Meibom () Meineke 27 ἐγκα-
 τεσκευασμένας SM: ἐγκατασκευασμένας A: verb. Gesner 28 () nach Cobet
 und Hense *: καὶ σωφροσύνας μεταπ. καὶ (ἀρκούμενοι) Walter Arndt; καὶ σωφρο-
 σύνας μεταποιούμενοι (ἐπὶ) τοῖς παρeοῦσι Meineke 30. 31 () erg. Ko-
 walsky nach Epicurea fr. 204 Us.; ἄς (= ἔως) ἔξεστι Jacobs 31 (τοιγαροῦν)
 Kowalsky

παρουσίαί τῶν ἀγαθῶν, ἐκ δὲ τᾶς φιλοσοφίας καὶ λαβρότερον ἀπληστευσόμεθα· 450
ἀπληστεύμενοι γὰρ τῶν ἐκ φιλοσοφίας καλῶν καὶ σεμνῶν, καὶ τὰς ἐκ τῶν
φαύλων ἀπολυθισόμεθα ἀπληστίας.

56. NESSAS.

5

A. LEBEN.

1. EUS. P. E. XIV 17,10 [aus seinem vulgären biogr. Compendium, nicht Aristokles] Παρμενίδης· τούτου Μέλισσος, οὐ Ζήνων, οὐ Λεύκιππος, οὐ Δημόκριτος, οὐ Πρωταγόρας καὶ Νεσσᾶς· τοῦ δὲ Νεσσᾶ Μητρόδωρος, οὐ Διογένης, οὐ Ἀνάξαρχος· Ἀναξάρχου δὲ γινώριμος γέγονε Πύρρων.
- 10 2. DIOG. IX 58 (Anaxarchos) ἤκουσε Διογένους τοῦ Σμυρναίου, ὁ δὲ Μητρόδωρος τοῦ Χίου, ὃς ἔλεγε μὴδ' αὐτὸ τοῦτ' εἰδέναι ὅτι οὐδὲν οἶδε. Μητρόδωρον δὲ Νεσσᾶ τοῦ Χίου, οἱ δὲ Δημοκρίτου φασὶν ἀκοῦσαι.

B. FRAGMENTE.

1. PORPHYR. Quaest. hom. I 137, 14 Schrader [aus Apollodoros]
15 Νέσσος δὲ ὁ Χίος καὶ τὸ ᾧ [in I 378 'τίω δέ μιν ἐν καρδὸς αἴσῃ]
μηκύνει οὐδὲν φροντίσας τοῦ μέτρου.
2. PROCL. in Hes. opp. 84 [aus Apollodor Perì theῶn] Νέσσος δὲ ὁ Χίος <διάκτορον λέγει> ἀπὸ τοῦ διάγειν τὰς τῶν τελευτώντων ψυχάς.

1. Das ᾧ in καρδὸς sei lang.

2. Hermes habe den Beinamen Diaktoros von dem Totengeleite.

20

57. METRODOROS VON CHIOS.

A. LEBEN UND LEHRE.

1. CLEM. Strom I 64 [II 41, 1 St.] (D. 244. 601) Δημοκρίτου δὲ ἀκουσται Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης καὶ Μ. ὁ Χίος, οὐ Διογένης ὁ Σμυρναῖος, οὐ Ἀνάξαρχος, τούτου δὲ Πύρρων, οὐ Ναυσιφάνης· τούτου φασὶν ἔνιοι μαθητὴν Ἐπίκουρον

2 ἀπληστεύμεθα Hss.: verb. Meineke 8 Νεσσᾶς] der Name erinnert an Abdera, in dessen Nähe der Nessos (Nestos) ins Meer fließt. Nessas kam vielleicht von dort zu Metrodor. Vgl. Friedländer *Herakles* (Wilamowitz *Phil. Unters.* XIX) S. 81¹ 10 Διομένους Hss.: verb. Menagius ὁ δὲ BP 11 Μητρόδωρος Hss.: verb. Cobet 12 νεσσᾶ BP: νέσα P¹(Q): νέσσου P²F 14 vgl. Hefermehl *Studia in Apollod.* περὶ Θεῶν fr. *Genev.* S. 32 19 <διάκτορον λέγει> Dimitrijevič *Stud. Hes.* 38 adn.

γενέσθαι. SUID. s. v. Πύρρων . . . διήκουσε Βρύσωνος . . . εἶτα Ἀναξάρχου τοῦ 451
Μητροδώρου μαθητοῦ τοῦ Χίου, οὗ διδάσκαλος ἦν Μητρόδωρος ὁ Ἀβδηρίτης.
Vgl. c. 56 n. 2.

1^a. ATHEN. III 100 D μνημονεύει τῆς μήτρας καὶ Ἀντιφάνης ἐν Φιλομήτορι
5 [fr. 220 II 108 K.] οὕτως·

ἔμμητρον ἂν ἦι τὸ ζύλον, βλάστην ἔχει·
μητρόπολις ἐστίν, οὐχὶ πατρόπολις (πόλις)·
μήτραν τινὲς πωλοῦσιν ἥδιστον κρέας·
Μητρᾶς ὁ Χίος ἐστὶ τῷ δήμῳ φίλος.

10 2. AET. I 3, 17 (D. 285) M. Θεοκρίτου Χίος τὰ ἀδιαίρετα καὶ τὸ κενόν (näml.
ἀρχὰς εἶναι). SUID. Θεόκριτος Χίος ῥήτωρ μαθητὴς Μητροδώρου τοῦ Ἰσοκρατικοῦ.

3. THEOPHR. Phys. Opin. fr. 8 [Simpl. phys. 28, 27] καὶ M. δὲ ὁ Χίος ἀρχὰς σχε-
δόν τι τὰς αὐτὰς τοῖς περὶ Δημόκριτον ποιεῖ, τὸ πλήρες καὶ τὸ κενόν τὰς πρώτας
αἰτίας ὑποθέμενος, ὥν τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ μὴ ὄν εἶναι· περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἰδίαν
15 τινὰ ποιεῖται τὴν μέθοδον. Vgl. CLEM. protr. 5, 66 (I 50, 15 St.).

4. [PLUT.] Ström. 11 (D. 582) M. ὁ Χίος αἰδίων εἶναι φησὶ τὸ πᾶν, ὅτι εἰ ἦν
γενητόν, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἂν ἦν· ἄπειρον δέ, ὅτι αἰδίων· οὐ γὰρ ἔχειν ἀρχὴν
ὅθεν ἤρξατο οὐδὲ πέρας οὐδὲ τελευτήν· ἀλλ' οὐδὲ κινήσεως μετέχειν τὸ πᾶν.
κινεῖσθαι γὰρ ἀδύνατον μὴ μεθιστάμενον· μεθίστασθαι δὲ ἀναγκαῖον ἦτοι εἰς
20 πλήρες ἢ εἰς κενόν. * * * πυκνούμενον δὲ τὸν ἀέρα ποιεῖν νεφέλας εἶτα ὕδωρ,
ὃ καὶ κατὶδὸν ἐπὶ τὸν ἥλιον σβεννύναι αὐτόν, καὶ πάλιν ἀραιούμενον ἐξάπτεσθαι
[vgl. Epicur. ep. 2, 92. 96 p. 39, 10. 42, 4 Us.]. χρόνῳ δὲ πηγνυσθαι τῷ Ξηρῷ
τὸν ἥλιον καὶ ποιεῖν ἐκ τοῦ λαμπροῦ ὕδατος ἀστέρας, νύκτα τε καὶ ἡμέραν ἐκ
τῆς σβέσεως καὶ ἐξάψεως καὶ καθόλου τὰς ἐκλείψεις ἀποτελεῖν.

5. SIMPL. phys. 1121, 21 [verm. aus Theophr. Phys. Opin.] ἀπ' ἀρχῆς δὲ χρόνου
δοκοῦσι λέγειν γεγενέναι τὸν κόσμον Ἀναξαγόρας τε καὶ Ἀρχέλαος καὶ M. ὁ Χίος.

6. AET. I 5, 4 (D. 292) M. ὁ καθηγητὴς Ἐπικούρου [dieselbe Ungenauigkeit II 1, 3
unten Z. 35; vgl. II 140, 24] φησὶν ἄτοπον εἶναι ἐν μεγάλῳ πεδίῳ ἕνα στάχυν γενη-
θῆναι καὶ ἕνα κόσμον ἐν τῷ ἀπειρῷ. ὅτι δὲ ἄπειροι κατὰ τὸ πλήθος, δῆλον
30 ἐκ τοῦ ἄπειρα τὰ αἷτια εἶναι. εἰ γὰρ ὁ κόσμος πεπερασμένος, τὰ δ' αἷτια πάντα
ἄπειρα, ἐξ ὧν ὅδε ὁ κόσμος γέγονεν, ἀνάγκη ἀπείρους εἶναι· ὅπου γὰρ τὰ αἷτια
ἄπειρα, ἐκεῖ καὶ τὰποτελέσματα. αἷτια δὲ ἦτοι αἱ ἄτομοι ἢ τὰ στοιχεῖα.

7. — II 1, 3 (D. 327) . . . Διογένης, Λεύκιππος, Δημόκριτος, Ἐπίκουρος καὶ
ὁ τοῦτου καθηγητὴς M. ἀπείρους κόσμους ἐν τῷ ἀπείρῳ κατὰ πάσαν περιαγωγὴν
35 [Stob., περίστασις Plut.].

8. SIMPL. phys. 684, 14 καὶ ἔξω τοῦ κόσμου [nämlich κενὸν εἶναι], ὅπερ δῆλον
ὅτι τόπος μὲν οὐκ ἂν εἴη, αὐτὸ δὲ καθ' αὐτὸ ὑφέστηκε. ταύτης δὲ τῆς δόξης
γέγονε καὶ M. ὁ Χίος. Vgl. c. 54 A 20 II 6, 34.

9. AET. II 17, 1 (D. 346) M. ἅπαντας τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας ὑπὸ τοῦ ἡλίου
40 προσάμπεσθαι. Stellung der Planeten s. I 19, 5.

1 δρύσωνος und ἀλεξάνδρου Hss. 2 Μητρόδωρος Hss.: Δημόκριτος verb.
Küster 6 ἂν] ἐάν Hss. 7 (πόλις) Meineke, der auch die Identität des
Kurznamens mit unserem Metrodor erkannte FCG. I 314. III 129. Vgl. A 25
11 Ist dieser M. derselbe? 20 Lücke erkannte Zeller I 961 26 Das
Folgende (s. 46 A 64) bezieht sich nur auf Anaxagoras und Archelaos 29 ἄπειροι
Meineke (vgl. Z. 32): ἄπειρον Hss. 32 ἄπειρα forderte Reiske: πάντα Hss.
τὰ vor ἀποτελ. ergänzt v. Byzant.

10. Αἲτ. II 18, 2 (D. 347) Μ. τῶν ὀρώντων ὀφθαλμῶν μετὰ δέους καὶ κατα- 451
πλήξεως εἶναι στυλβηδόνας [nämlich τοὺς Διοσκούρους].

11. — — 20, 8 (D. 349^a 10) Παρμενίδης καὶ Μ. πύρινον ὑπάρχειν τὸν ἥλιον.
20, 6 (D. 349^a 4) s. 46 A 72; 54 A 1 § 33; 55 A 86.

5 12. — — 27, 5 (D. 358; Mond) Θαλῆς πρῶτος ἔφη ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζε-
σθαι . . . Μ. ὁμοίως.

13. — III 1, 3 (D. 365) Μ. διὰ τὴν πάροδον τοῦ ἡλίου [nämlich γίνεσθαι τὸν
γαλαξίαν]· τοῦτον γὰρ εἶναι τὸν ἡλιακὸν κύκλον.

14. — — 2, 10 (D. 367; Sternschnuppen) Μ. τὴν εἰς τὰ νέφη τοῦ ἡλίου
10 βίαιον ἔμπωσιν πολλάκις σπινθηρίζειν.

15. — — 3, 3 (D. 368; περὶ βροντῶν, κεραυνῶν, πρηστήρων) Μ. ὅταν εἰς
νέφος πεπηγὸς ὑπὸ πυκνότητος ἐμπέσῃ πνεῦμα, τῇ μὲν συνθραύσει τὸν κτύπον
ἀποτελεῖ, τῇ δὲ πληγῇ καὶ τῷ σχισμῷ διαυγάζει, τῇ δ' ὀξύτητι τῆς φορᾶς
προσλαμβάνον τὴν ἀπὸ τοῦ ἡλίου θερμότητα κεραυνοβολεῖ, τοῦ δὲ κεραυνοῦ τὴν 452
15 ἀσθένειαν εἰς πρηστήρα περιίστησιν.

16. — — 4, 3 (D. 371) Μ. ἀπὸ τῆς ὑδατώδους ἀναφορᾶς ὑπὸ τοῦ ἀέρος
συνίστασθαι τὰ νέφη.

17. — — 5, 12 (D. 374; nach Theophr.) Μ. ὅταν διὰ νεφῶν ἥλιος διαλάμψῃ,
τὸ μὲν νέφος κυανίζει, τὴν δ' αὐγὴν ἐρυθραίνεισθαι. SCHOL. ARAT. p. 516 Maass
20 (D. 231; Theophr. durch Poseid.) Μ. τὴν ἱρὴν αἰτιολογῶν φησιν· ὅταν ἔξ ἐναντίας
τῷ ἡλίῳ συνσταθῇ νέφος πεπυκνωμένον, τηνικαῦτα ἐμπιπτούσης τῆς αὐγῆς τὸ
μὲν νέφος φαίνεται κυανοῦν διὰ τὴν κρᾶσιν, τὸ δὲ περιφαινόμενον τῇ αὐγῇ
φοινικοῦν, τὸ δὲ ὄν κάτω λευκόν. τοῦτο εἶναι ἔθεσαν ἡλιακὸν φέγγος.

18. — — 7, 3 (D. 375; περὶ ἀνέμων) Μ. ὑδατώδους ἀναθυμιάσεως διὰ τὴν
25 ἡλιακὴν ἔκκασιν γίνεσθαι ὁρμὴν πνευμάτων + θείων· τοὺς δὲ ἐτησίας πνεῖν τοῦ
πρὸς ταῖς ἄρκτοις παχυνθέντος ἀέρος ὑποχωροῦντι τῷ ἡλίῳ κατὰ τὴν θερινὴν
τροπὴν ἐπισυρρέοντος.

19. ΔΙΕΞ. Meteor. p. 67, 17 [46 A 90]. Αἲτ. III 16, 5 (D. 382; περὶ θαλάσσης
πῶς συνέστη καὶ πῶς ἐστὶ πικρά) Μ. διὰ τὸ διηθεῖσθαι διὰ τῆς γῆς μετελιηφέναι
30 τοῦ περὶ αὐτὴν παχέος καθάπερ τὰ διὰ τῆς τέφρας ὑλίζόμενα. Vgl. oben 11 A 33 § 4.
46 A 90.

20. Αἲτ. III 9, 5 (D. 376) Μ. τὴν μὲν γῆν ὑπόστασιν εἶναι καὶ τρύγα τοῦ
ὑδατος, τὸν δὲ ἥλιον τοῦ ἀέρος.

21. — — 15, 6 (D. 380; Erdbeben) Μ. μηδὲν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ σῶμα
35 κινεῖσθαι, εἰ μὴ τις προώσειεν ἢ καθελκύσειε κατ' ἐνέργειαν. διὸ μηδὲ τὴν γῆν
ἄτε δὴ κειμένην φυσικῶς κινεῖσθαι, τόπους δὲ τινὰς αὐτῆς * * * νοστεῖν τοῖς
ἄλλοις. SENECA. n. quast. VI 19, 1. 2 *Metrodorum Chium . . . audiamus . . . dicūt*:
quomodo cum in dolii cantant os, vox illa per totum cum quadam discussione
percurrit ac resonat et tam leviter mota tamen circumit non sine tactu eius tu-

16 ὑπὸ *: ἐπὶ Hss. 20 αἰτίας Hss.: ἐναντίας Ald.: ἀντίας Maß 21 συν-
σταθῇ *: ἐνσταθῇ Hss. 25 θείων verderbt: θερμῶν * 27 ἐπισυρρέοντας
Hss.: verb. * 35 προώσειεν Hss.: verb. Dübner 36 νοστεῖν C: νοσεῖν AB
38 *in dolii cantant os, vox illa* *: *in dolio cantantis vox illa* Hss.: *cantatur* Sal-
masius: *cantas* (dann *vox tua*) Haupt: *cantat quis* Madvig. Dagegen mit Bei-
behaltung der hslichen Lesart wird statt *illa* vermutet *illabitur* Haase: *illisa* (mit
Tilgung von *in* nach *cum*) G. Müller: *illata* Schultess: *timēt* Leo: *ululat* Gercke

multique, quo inclusa est: sic speluncarum sub terra pendentium vastitas habet aera suum, quem simul alius superne incidens percussit, agit non aliter quam illa, de quibus paulo ante retuli, inania indito clamore sonuerunt'.

22. — IV 9, 1 (D. 396) Δημόκριτος, Μ., Πρωταγόρας, Πλάτων ψευδεῖς εἶναι 5 τὰς αἰσθήσεις.

23. EPIPHAN. adv. haer. III 2,9 (D. 590,35) Μ. ὁ Χίος ἔφη μηδὲνα μηδὲν ἐπίσταςθαι, ἀλλὰ ταῦτα, ἃ δοκοῦμεν γινώσκειν, ἀκριβῶς οὐκ ἐπιστάμεθα οὐδὲ ταῖς αἰσθήσεσι δεῖ προσέχειν· δοκῇσι γάρ ἐστι τὰ πάντα.

24. ARISTOTEL. b. Eus. P. E. XIV 20,1 ἔνιοι μέντοι φασὶ καὶ τὸν Ὅμηρον 10 αἰνίττεσθαι τὸ τοιοῦτο πάντων ἀποφαίνοντα τὸν Ὁκεανὸν ἀρχήν, ὡς ἐν ῥύσει τῶν πραγμάτων ὄντων· ὦν δ' ἴσμεν ἔοικε μὲν καὶ Μ. ὁ Χίος τὸ αὐτὸ τοῦτο λέγειν, οὐ μὴν ἀλλ' ἀντικρὺς γε Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης.

25. SEXT. Math. VII 87. 88 [vgl. § 48] οὐκ ὀλίγοι δὲ ἦσαν . . . οἱ καὶ τοὺς περὶ Μητρόδωρον καὶ Ἀνάξαρχον, ἔτι δὲ Μόνιμον, φήσαντες ἀνηρηκέναι τὸ 15 κριτήριον, ἀλλὰ Μετρόδωρον μὲν ὅτι εἶπεν· 'οὐδὲν ἴσμεν οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἴσμεν ὅτι οὐδὲν ἴσμεν' [vgl. B 1]. PHILODEM. Rhet. fr. inc. 3, 1 (II 169 Sudhaus) οὐ γὰρ ἂν κατ' Ἀ(ν)αξα(γ)όραν φηΐσαι τις ἀκολουθῶ(ς) πάν) ὑπάρχειν ἐν παντ(ι οὐδ' ἂν) κατὰ τὸ(ν) Χεῖον Μητ(ρ)άν) ὁμολογῶναι τῷ μὴ (εἰδέναι) μηδ' αὐτὸ τοῦτο. Vgl. B 1.

B. FRAGMENTE.

453

20

ΜΕΤΡΟΔΩΡΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ.

1. CIC. Ac. pr. II 23, 73 [nach 55 B 165 II 94, 3] *is qui hunc maxime est admiratus Chius Metrodorus initio libri qui est De natura 'nego, inquit, scire nos sciamusne aliquid an nihil sciamus, ne id ipsum quidem nescire aut scire scire nos, nec omnino sitne aliquid an nihil sit'.*

25 Eus. P. E. XIV 19, 8 [aus seinem biogr. Compendium] ἔπεται τούτοις [mit den Aristippeern] συνεξετάσαι καὶ τοὺς τὴν ἐναντίαν βαδίσαντας καὶ πάντα χρῆναι πιστεύειν ταῖς τοῦ σώματος αἰσθήσεσιν ὀρισμένων, ὦν εἶναι Μητρόδωρον τὸν Χίον καὶ Πρωταγόραν τὸν Ἀβδηρίτην. τὸν μὲν οὖν Μητρόδωρον Δημοκρίτου ἔφασαν ἀκηκοέναι· ἀρχὰς δὲ 30 ἀποφήνασθαι τὸ πλήρες καὶ τὸ κενόν, ὦν τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ μὴ ὄν εἶναι. γράφων γέ τοι Περὶ φύσεως εἰσβολῇ ἐχρήσατο τοιαύτη· 'οὐδεῖς ἡμῶν οὐδὲν οἶδεν οὐδ' αὐτὸ τοῦτο, πότερον οἶδαμεν ἢ οὐκ οἶδαμεν (οὐδ' ὅλως πότερον ἔστι τι ἢ οὐκ ἔστιν)'.

1. Niemand unter uns weiß irgend etwas, nicht einmal das, ob wir etwas wissen oder nichts wissen, (oder überhaupt, ob es etwas gibt oder nichts gibt).

15 εἶπεν οὐδὲν Ες: εἶπαν οὐδὲ Ν: εἶπ ἐνδὲν L 16 ff. erg. Sudhaus
 18 Μητράν Wilamowitz Herm. 34, 636. Vgl. A 1*; Μητρόδωρον * (zu lang für den Raum) 29 Vgl. aber S. 140, 7—8 33 (οὐδ' . . . ἔστιν) * nach Z. 24

ἥτις εἰσβολὴ κακὰς ἔδωκεν ἀφορμὰς τῷ μετὰ ταῦτα γενομένῳ 453
Πύρρωνι [vgl. 59 A 1. 2]. προβάς δέ φησιν ὅτι

2. 'πάντα ἐστίν, ὃ ἄν τις νοήσαι'. Vgl. II 140, 11. 143, 15. 18.

ΤΡΩΙΚΑ

5 3. [FHG III 205] ATHEN. IV 184 A. M. δ' ὁ Χίος ἐν Τρωικοῖς σύριγγα μέν
φησιν εὐρεῖν Μαρσύαν καὶ αὐλὸν [?] ἐν Κελαιναῖς, τῶν πρότερον ἐνὶ καλάμῳ
συριζόντων.

4. [0] SCHOL. HOM. GENAV. Φ 441 p. 208, 21 Nic. M. ἐν Τρωικοῖς· 'μετὰ
ταῦτα λέγουσι παρ' αὐτὸν ἀφικέσθαι δύο ἄνδρας, ὁπόθεν μὲν καὶ οὔτινες, οὐδεὶς
10 ἔχει εἰπεῖν ἀτρεκέως· ἐλθόντας δέ εἰπεῖν, ὅτι Λαομέδοντι χρὴ ἀνδρὶ βασιλεῖ εἶναι
ἀκρόπολιν ἐν τῇ πόλει, ἐν ἣ αὐτὸν οἰκεῖν πρέποι· ἡμεῖς οὖν σοι θέλομεν τειχίον
κτίσαι καὶ ἐπιστατήσαι'.

5. Vgl. zu c. 48, 5.

ΙΩΝΙΚΑ [des Chiers?]

15 6. [FHG III 205] PLUT. quaest. conv. VI 2 p. 694 A τὸ δὲ τεκμήριον ἐλαμβά-
νομεν ἐκ τῶν Μητροδώρου Ἰωνικῶν· ἱστορεῖ γὰρ ὅτι Σμυρναῖοι τὸ παλαιὸν
Αἰολεῖς ὄντες θύουσι Βουβρώσκει ταῦρον μέλανα καὶ κατακόψαντες αὐτόδορον
ὀλοκαυστοῦσιν.

2. Alles ist das, was jeder einzelne sich denken kann.

58. DIOGENES VON SMYRNA.

454

20 1. S. EUS. II 140, 8; DIOG. das. Z. 10; CLEM. das. Z. 23.

2. EPIPHAN. adv. haer. III 2, 9 n. 19 (D. 591) Διογένης ὁ Σμυρναῖος, κατὰ δέ
τινας Κυρηναῖος, τὰ αὐτὰ τῷ Πρωταγόρᾳ ἐδόξεσε.

59. ANAXARCHOS.

A. LEBEN UND LEHRE.

25 1. DIOG. IX 58—60 Ἀνάξαρχος Ἀβδηρίτης. οὗτος ἤκουσε Διογένους τοῦ
Σμυρναίου· ὁ δὲ Μητροδώρου τοῦ Χίου, ὃς ἔλεγε μὴδ' αὐτὸ τοῦτ' εἰδέναι ὅτι
οὐδὲν οἶδε· Μητρόδωρον δὲ Νεσσᾶ τοῦ Χίου, οἱ δὲ Δημοκρίτου φασὶν ἀκοῦσαι.
ὁ δ' οὖν Ἀνάξαρχος καὶ Ἀλεξάνδρῳ συνῆν καὶ ἤκμαζε κατὰ τὴν δεκάτην καὶ
ἐκατοστὴν ὀλυμπιάδα [340—337] καὶ εἶχεν ἐχθρὸν Νικοκρέοντα τὸν Κύπρου τύ-
30 ραννον· καί ποτε ἐν συμποσίῳ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐρωτήσαντος αὐτόν, τί ἄρα δοκεῖ

6 καὶ αὐλὸν tilgt Wilamowitz wohl mit Recht 25—27 Vgl. zu S. 140,
10—12 25 διομένους Hss.: verb. Menagius 26 ὁ PB: οἱ P²B²F

- τὸ δειπνον, εἰπεῖν φασιν· ὡ βασιλεῦ, πάντα πολυτελῶς· ἔδει δὲ λοιπὸν κεφαλὴν 454
 σατραπίου τινὸς παρατεῖσθαι· ἀπορρίπτων πρὸς τὸν Νικοκρέοντα. (59) ὁ δὲ
 μνησικακήσας μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ βασιλέως ὅτε πλέων ἀκουσίως προσηνέχθη
 τῇ Κύπρῳ ὁ Ἀναξάρχος, συλλαβὼν αὐτὸν καὶ εἰς ὄλμον βαλὼν ἐκέλευσε τύπτε-
 5 θαι σιδηροῖς ὑπέροις. τὸν δὲ οὐ φροντίσαντα τῆς τιμωρίας εἰπεῖν ἐκεῖνο δὴ τὸ
 περιφερόμενον· πτίσσε τὸν Ἀναξάρχου θύλακον, Ἀναξάρχον δὲ οὐ πτίσσεις·
 κελεύσαντος δὲ τοῦ Νικοκρέοντος καὶ τὴν γλῶτταν αὐτοῦ ἐκμηθῆναι, λόγος
 ἀποτραγόντα προσπτύσαι αὐτῷ. καὶ ἔστιν ἡμῶν εἰς αὐτὸν οὕτως <ἔχον> [Anth.
 P. VII 133].
- 10 πτίσσετε, Νικοκρέων, ἔτι καὶ μάλα· θύλακός ἐστι·
 πτίσσετ'· Ἀναξάρχον δ' ἐν Διός ἐστι πάλα.
 καὶ σὲ διαστείλασα γνάφοις ὀλίγον (?) τάδε λέξει
 ῥήματα Φερσεφόνη· ἔρρε μλωθρὲ κακέ·
- (60) οὗτος διὰ τὴν ἀπάθειαν καὶ εὐκολίαν τοῦ βίου Εὐδαιμονικὸς ἐκαλεῖτο·
- 15 καὶ ἦν ἐκ τοῦ ράιστου δυνατὸς σωφρονίζειν. τὸν γοῦν Ἀλέξανδρον οἰόμενον
 εἶναι θεὸν ἐπέστρεψεν· ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τινος πληγῆς εἶδεν αὐτῷ καταρρέον αἷμα,
 δεῖξας τῇ χειρὶ πρὸς αὐτὸν φησί· 'τουτὶ μὲν αἷμα καὶ οὐκ ἰχώρ, οἷός περ τε
 ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι' [E 340]. Πλούταρχος [s. II 146, 19] δ' αὐτὸν Ἀλέξανδρον
 τοῦτο λέξει πρὸς τοὺς φίλους φησίν. ἀλλὰ καὶ ἄλλοτε [s. II 147, 32] προπίνοντα
 20 αὐτῷ τὸν Ἀναξάρχον δεῖξαι τὴν κύλικα καὶ εἰπεῖν·

βεβήλῃσεται τις θεῶν βροτησαίαι χερὶ [Eur. Or. 271].

2. DIOG. IX 61 Πύρρων Ἠλείος ... ἤκουσε Βρύσωνος τοῦ Στίλπωνος, ὡς
 Ἀλέξανδρος ἐν Διαδοχαῖς [fr. 146 FHG III 243] εἶτα Ἀναξάρχου ἑυνακολουθῶν παν-
 ταχοῦ, ὡς καὶ τοῖς Γυμνοσοφισταῖς ἐν Ἰνδαίαι συμμίξει καὶ τοῖς Μάγοις ...
- 25 (63) ἐκπατεῖν τε αὐτὸν καὶ ἐρημάζειν, σπανίως ποτ' ἐπιφαινόμενον τοῖς οἴκοι.
 τοῦτο δὲ ποιεῖν ἀκούσαντα Ἰνδοῦ τινος ὀνειδίζοντος Ἀναξάρχῳ, ὡς οὐκ ἂν ἑτερόν
 τινα διδάξει οὗτος ἀγαθόν, αὐτὸς αὐλὰς βασιλικὰς θεραπεύων. αἰεὶ τε εἶναι ἐν
 τῷ αὐτῷ καταστήματι, ὥστε εἰ καὶ τις αὐτὸν καταλίποι μεταξὺ λέγοντα, αὐτῷ
 διαπεραίνειν τὸν λόγον, καίτοι κεινημένον τε (* * *) ὄντα ἐν νεότητι. πολλάκις
 30 φησί [Antigonos v. Karyst. S. 35 Wilam.], καὶ ἀπεδήμει, μηδὲν προειπῶν, καὶ συν- 455
 ἐρέμβετο οἷσιςιν ἤθελεν. καὶ ποτ' Ἀναξάρχου εἰς τέλμα ἐμπεσόντος, παρῆλθεν
 οὐ βοηθήσας· τινῶν δὲ αἰτιωμένων, αὐτὸς Ἀναξάρχος ἐπήνει τὸ ἀδιάφορον καὶ
 ἄστοργον αὐτοῦ. Vgl. c. 57, 1.

3. PLUT. Alex. 52 [aus Hermippos, der sich auf den Bericht des Strobilos,
 35 Vorlesers des Kallisthenes, an Aristoteles bezieht, vgl. c. 54 Anf.] (nach Kleitos

1 φησὶν BP¹ πολυτελὴ Φ 2 παρατεθῆναι Φ 6 πτίσσε BPF: πτίσσε
 πτίσσε Φ πτίσσεις Menagius (vgl. II 148, 18): πλήττεις Hss. 8 <ἔχον>
 Cobet 12 διαστείλασα γνάφοις ὀλίγον τάδε λέξει Jacobs: διαστείλας ὀλίγον
 τὰ δὲ νέφη (ταδ////νεφῇ P, τὰ δυσνεφῇ F) τάδε λέξει BPF γνάφοις Jacobs:
 γένειφει Anth.: ähnl. Verderbnis steckt in δνεφῇ des Diog. etwa ὀλίγ' ἐνθάδε
 (nach Martern hienieden schickt sie dich (Nikokr.) mit kurzen Worten εἰς κόρα-
 κας)? * 13 περσεφόνη Anth. ἔρρε Anth.: ἔρρε P: ἔρρε BF κακὴ Hss.
 Anth. 16 ἐπέτρεψεν F 22 δρύσωνος Hss. τοῦ] ἢ Nietzsche. Zu den
 chronologischen Schwierigkeiten, die sich bei diesem Verhältnis ergeben, vgl.
 Zeller II⁴ 250⁴ 29 τε BP: fehlt F < > *. Sinn etwa: (τῷ τοῦ ὄχλου κρό-
 τῳ καὶ φιλόδοξον) πολλάκις BΦ: πολλάκι PF 30 συνερέμβετο (so) Hss.
 31 ἔθελεν BP¹

Τοδ) Καλλισθένης μὲν ἠθικῶς ἐπειράτο καὶ πράως ὑποδουόμενος τῷ λόγῳ καὶ 455
 περιῶν ἀλύπως λαβέσθαι τοῦ πάθους, ὁ δὲ Ἀνάξαρχος ἰδίαν τινὰ πορευόμενος
 ἐξ ἀρχῆς ὁδὸν ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ δόξαν εἰληφῶς ὑπεροψίας καὶ ὀλιγωρίας τῶν
 συνήθων εὐθὺς εἰσελθὼν ἀνεβόησεν· ‘οὗτός ἐστιν Ἀλέξανδρος, εἰς ὃν ἡ οἰκουμένη
 5 νῦν ἀποβλέπει· ὁ δὲ ἔρριπται κλαίων ὥσπερ ἀνδράποδον ἀνθρώπων νόμον καὶ
 φόγον δεδοικώς, οἷς αὐτὸν προσήκει νόμον εἶναι καὶ ὄρον τῶν δικαίων, ἐπεὶ περ
 ἄρχειν καὶ κρατεῖν νενίκηκεν, ἀλλὰ μὴ δουλεύειν ὑπὸ κενῆς δόξης κεκρατημένον.
 οὐκ οἶσθα, εἶπεν, ὅτι τὴν Δίκην ἔχει πάρεδρον ὁ Ζεὺς καὶ τὴν Θέμιν, ἵνα πᾶν
 τὸ πραχθὲν ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος θεμιτὸν ᾖ καὶ δίκαιον;’ τοιούτοις τισὶ λόγοις
 10 χρησάμενος ὁ Ἀνάξαρχος τὸ μὲν πάθος ἐκούφισε τοῦ βασιλέως, τὸ δὲ ἦθος εἰς
 πολλὰ χαυνότερον καὶ παρανομώτερον ἐποίησεν, αὐτὸν δὲ δαιμονίως ἐνήρμοσε
 καὶ τοῦ Καλλισθέους τὴν ὁμίλιαν οὐδὲ ἄλλως ἐπίχαριν διὰ τὸ αὐστηρὸν οὔσαν
 προσδιέβαλε. λέγεται δὲ ποτε παρὰ δεῖπνον ὑπὲρ ὥρων καὶ κράσεως τοῦ περι-
 έχοντος λόγων ὄντων τὸν Καλλισθένην μετέχοντα δόξης τοῖς λέγουσι τάκει μᾶλλον
 15 εἶναι ψυχρὰ καὶ δυσχείμερα τῶν Ἑλληνικῶν, ἐναντιουμένου τοῦ Ἀναξάρχου καὶ
 φιλονικούντος εἰπεῖν· ‘ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη σοι ταῦτα ἐκείνων ὁμολογεῖν ψυχρότερα·
 σὺ γὰρ ἐκεῖ μὲν ἐν τριβῶνι διεχέμαζες, ἐνταῦθα δὲ τρεῖς ἐπιβεβλημένος δάπιδας
 κατὰκείσαι’. τὸν μὲν οὖν Ἀνάξαρχον καὶ τοῦτο προσπαρώξυνε.

4. PLUT. Alex. 28. Den Vers ἰχὺρ κτλ. [II 145, 17] sprach der König selbst.
 20 ἐπεὶ δὲ μεγάλης ποτὲ βροντῆς γενομένης καὶ πάντων ἐκπλαγέντων Ἀ. ὁ σοφιστὴς
 παρὼν ἔφη πρὸς αὐτόν· ‘μὴ τι σὺ τοιοῦτον ὁ τοῦ Διός;’, γελᾶσας ἐκείνος· ‘οὐ
 βούλομαι γάρ, εἶπε, φοβερὸς εἶναι τοῖς φίλοις ὥσπερ σὺ με κελεύεις ὁ κατα-
 φαυλίζων μου τὸ δεῖπνον, ὅτι ταῖς τραπέζαις ἰχθύας ὀρεῖς ἐπικειμένους, οὐ σα-
 τραπῶν κεφαλὰς’. τῷ γὰρ ὄντι λέγεται τὸν Ἀνάξαρχον ἰχθυοῖν Ἡφαιστίου
 25 πεμφθέντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὸν προειρημένον ἐπιφθέξασθαι λόγον, οἷον ἐξευ-
 τελίζοντα καὶ κατειρωνεύομενον τοὺς τὰ περίβλεπτα μεγάλοις πόνοις καὶ κινδύνους
 διώκοντας, ὡς οὐδὲν ἢ μικρὸν ἐν ἡδοναῖς καὶ ἀπολαύσει πλεόν ἔχοντας τῶν
 ἄλλων. Vgl. Satyros b. Athen. vi 250 E [fr. 18 FHG III 164] Ἀναξάρχον φησι
 τὸν εὐδαιμονικὸν φιλόσοφον ἕνα τῶν Ἀλεξάνδρου γενέσθαι κολάκων καὶ συνο-
 30 δεύοντα τῷ βασιλεῖ, ἐπεὶ ἐγένετό ποτε βροντὴ κτλ. PLUT. Alex. virt. I 40
 p. 331 E ὅτι τὸν μὲν ἁρμονικὸν Ἀνάξαρχον ἐντιμώτατον τῶν φίλων ἐνόμιζε [Ale-
 xander].

5. ARR. Anab. IV 9, 7 εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσιν Ἀνάξαρχον τὸν σοφιστὴν ἐλθεῖν
 μὲν παρ’ Ἀλέξανδρον κληθέντα ὡς παραμυθησόμενον· εὐρόντα δὲ κείμενον καὶ
 35 στένοντα ἐπιγελάσαντα ἀγνοεῖν, φάναι, διότι ἐπὶ τῷδε οἱ πάλοι σοφοὶ ἄνδρες
 τὴν Δίκην πάρεδρον τῷ Διὶ ἐποίησαν ὡς ὅτι ἂν πρὸς τοῦ Διὸς κυρωθῇ, τοῦτο
 εἶναι δίκην πεπραγμένον· καὶ οὖν καὶ τὰ ἐκ βασιλέως μεγάλου γιγνόμενα δίκαια
 χρῆναι νομίζεσθαι, πρῶτα μὲν πρὸς αὐτοῦ βασιλέως ἔπειτα πρὸς τῶν ἄλλων ἀν-
 θρώπων. ταῦτα εἰπόντα παραμυθήσασθαι μὲν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ τότε· κακὸν
 40 δὲ μέγα, ὡς ἐγὼ φημι, ἔξεργάσασθαι Ἀλεξάνδρῳ καὶ μείζον ἔτι ἢ ὅτῳ τότε
 εὐνείχεται· εἶπερ οὖν σοφοῦ ἄνδρὸς τήνδε ἔγνω τὴν δόξαν ὡς οὐ τὰ δίκαια ἄρα
 χρὴ σπουδῇ ἐπιλεγόμενον πράττειν τὸν βασιλέα, ἀλλὰ ὅτι ἂν καὶ ὅπως οὖν ἐκ
 βασιλέως πραχθῇ, τοῦτο δίκαιον νομίζειν. ἐπεὶ καὶ προσκυνεῖσθαι ἐθέλειν Ἀλέ- 456
 ξάνδρον λόγος κατέχει, . . . οὐκ ἐνδεῆσαι δὲ οὐδὲ πρὸς τοῦτο αὐτῷ τοὺς κολα-

31 ἁρμονικὸν] Εὐδαιμονικὸν Menagius; vgl. auch Bernays *Ges. Abh.* I 125, 1
 35 στένοντα Abicht: ἐπιστένοντα Hss. 44 αὐτῷ Wytttenbach: αὐτὸ Hss.

καίαι ἐς αὐτὸ ἐνδιδόντας, ἄλλους τέ τινας καὶ δὴ καὶ τῶν σοφιστῶν τῶν ἀμφ' 456
αὐτὸν Ἀνάξαρχόν τε καὶ Ἀγιν Ἀργεῖον ἐποποιούν.

6. ARR. ANAB. IV 10, 5 ὑπὲρ δὲ τῆς προσκυνήσεως ὅπως ἦναντιώθη Ἀλεξάνδρῳ καὶ τοιόσδε κατέχει λόγος. *Εὐγκεῖσθαι μὲν γὰρ τῷ Ἀλεξάνδρῳ πρὸς τοὺς*
5 *σοφιστάς τε καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν Περσῶν καὶ Μήδων τοὺς δοκιμωτάτους μνήμην*
τοῦ λόγου τοῦδε ἐν πότῳ ἐμβαλεῖν· ἄρξαι δὲ τοῦ λόγου Ἀνάξαρχον, ὡς πολὺ
δικαιότερον ἂν θεὸν νομιζόμενον Ἀλέξανδρον Διονύσου τε καὶ Ἡρακλέους, μὴ
ὅτι τῶν ἔργων ἔνεκα ὅσα καὶ ἡλίκα καταπέπρακται Ἀλεξάνδρῳ, ἀλλὰ καὶ ὅτι
10 *Διόνυσος Θηβαῖος μὲν ἦν οὐδέν τι προσήκων Μακεδόσι, καὶ Ἡρακλῆς Ἀργεῖος*
οὐδὲ οὗτος προσήκων ὅτι μὴ κατὰ γένος τὸ Ἀλεξάνδρου· Ἡρακλεῖδην γὰρ εἶναι
Ἀλέξανδρον· Μακεδόνας δὲ αὐτὸν σφῶν βασιλέα δικαιότερον θεαῖς τιμαῖς κο-
σμοῦντας, καὶ γὰρ οὐδὲ ἐκεῖνο εἶναι ἀμφίλογον ὅτι ἀπελθόντα γε ἐξ ἀνθρώπων
ὡς θεὸν τιμήσουσι· πόσω δὴ δικαιότερον ζῶντα γεραίρειν ἥπερ τελευτήσαντα ἐς
οὐδὲν ὄφελος τῷ τιμωμένῳ. c. 11 λεχθέντων δὲ τούτων τε καὶ τοιούτων λόγων
15 *πρὸς Ἀναξάρχου τοὺς μὲν μετεσχηκotas τῆς βουλῆς ἐπαινεῖν τὸν λόγον καὶ ἤδη*
ἐθέλειν ἄρχεσθαι τῆς προσκυνήσεως· τοὺς Μακεδόνας δὲ τοὺς πολλοὺς ἀχθομέ-
νους τῷ λόγῳ σιγῇ ἔχειν. Καλλισθένην δὲ ὑπολαβόντα· Ὁ Ἀλέξανδρον μὲν,
εἰπεῖν, ὦ Ἀνάξαρχε, οὐδεμιᾶς ἀνάξιον ἀποφαίνω τιμῆς ὅσαι ζύμμετροι ἀνθρώπῳ
20 *κτλ. CURT. VIII 5, 8 Agis quidem Argivus, pessimorum carminum post Choer-*
ilum conditor, et ex Sieilia Cleo ... hi tum caelum illi aperiebant Herculem-
que et Patrem Liberum et cum Polluce Castorem novo numini cessuros esse
iactabant.

7. PHILODEM. de vitiis IV [Gomperz *Comment. Mommsen.* 471; Crönert *Kolot.*
(*Wessely's Stud.* IV) 187] c. 5. 6 οὐκ εἰκῇ δέ, ἀλλὰ συνπαρατιθεῖς ἐντέχνως τῷ
25 δάκνοντι τὸ γλυκύ, οἷον μίσγων ἐπαινῶν (ἄ)δρότερον ἐλάττονι ψόγῳ καὶ συνκατά-
θεσιν ἀντιλογίαι, καθάπερ τοιοῦτος, οὐ προσιεμένοις δεῦτέρῃ διδασί τις (τῷ) γλυκεῖ
δαμνιστέρῳ χρώμενι. τοιοῦτον δ(ἐ) καὶ τὸν Ἀνάξαρχον λέγουσιν· (ἀντει)πῶν
γάρ (Ἀ)λεξάνδρῳ δ(ιότι στέ)ρ(γ)ει τοῖς κόλαξιν, ἐπήνει (πάλιν· ἀλλὰ μὴν πρέπει
τοῦτο τοῖς ἀπὸ Διός· Διόνυσος μὲν γὰρ ἔχαιρε Σατύροις, Ἡρακλῆς δὲ Κέρκυσι.
30 ἔστιν δ' ὅτε καὶ διερεθισθεῖς μὲν ἐπίκρανε, ἑαυτοῦ δὲ μνησθεῖς ἐγλύκανε, ὡς ὁ
ῥηθεῖς [sc. Anaxarchos] (β)αλόντος αὐτὸν ὑβριστικώτερον (ausgefallen μῆλιν τοῦ
βασιλέως, ὅτ' ἀπειλήσεν) ἐπαράμενος τὸ ποτήριον· βεβλήσεται τις θεῶν βροτησίαι
χερί'. Vgl. Plut. de adul. et am. 18 p. 60 B. PLUT. quaest. conv. IX 1, 2 p. 737 A
καὶ Ἀ. ὑπ' Ἀλεξάνδρου μῆλιν βαλλόμενος παρὰ δεῖπνον, ἐπαναστὰς καὶ εἰπὼν
35 βεβλήσεται ... χερί'. Vgl. II 145, 22.

8. DEL. V. H. IX 37 Ἀ. ὁ ἐπικληθεῖς Εὐδαιμονικὸς κατεγέλα Ἀλεξάνδρου ἑαυτὸν
ἐκθεοῦντος. ἐπεὶ δὲ ἐνόσησέ ποτε Ἀ., εἶτα προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἰατρὸς ρόφημα
σκευασθῆναι, γελᾶσας ὁ Ἀ. τοῦ μέντοι θεοῦ ἡμῶν εἶπεν· ἐν τρυβλίου ροφήματι
αἱ ἐλπίδες κείνται'.
40 9. ΔΙΗΓ. XII p. 548 B περὶ δ' Ἀναξάρχου Κλέαρχος ὁ Σολεὺς ἐν πέμπτῳ
Βίων [fr. 14 FHG II 308] οὕτω γράφει· τῷ Εὐδαιμονικῷ καλουμένῳ Ἀναξάρχῳ
διὰ τὴν τῶν χορηγησάντων ἄνοιαν περιπεσοῦσης ἐξουσίας γυμνῇ μὲν ὠινοχόει
παιδίσκῃ πρόσηβος ἢ προκριθεῖσα διαφέρειν ὥραι τῶν ἄλλων. ἀνασύρουσα πρὸς
ἀλήθειαν τὴν τῶν οὕτως αὐτῇ χρωμένων ἀκрасiάν. ὁ δὲ σιτοποιὺς χειρίδας ἔχων

καὶ περὶ τῷ στόματι κημὸν ἔτριβε τὸ σταῖς, ἵνα μήτε ἵδρωσ ἐπιρρέοι μήτε τοῖς 456
φυράμασιν ὁ τρίβων ἐμπνέοι'.

10. TIMON. fr. 58 Diels:

5

ἐν δὲ τὸ θαρσαλέον τε καὶ ἐμμανές, ὅππῃ ὁρούσαι,
φαίνεται Ἀναξάρχου κύνεον μένος· ὅς ῥα καὶ εἰδώς,
ὥς φασαν, ἄθλιος ἔσκε· φύσις δέ μιν ἐμπαλιν ἦεν
ἡδονοπλήξ, ἣν πλείστοι ὑποτρεῖουσι σοφιστῶν.

457

11. PLUT. tranq. an. 4 p. 466 D Ἀλέξανδρος Ἀναξάρχου περὶ κόσμων ἀπειρίας
ἀκούων ἐδάκρυε καὶ τῶν φίλων ἐρωτῶντων ὅ τι πέπονθεν, 'οὐκ ἄξιον, ἔφη, δα-
10 κρίνειν, εἰ κόσμων ὄντων ἀπείρων ἐνὸς οὐδέπω κύριοι γεγόναμεν;'

12. STRAB. XIII p. 594 ἐκεῖνος [Alexander] γὰρ κατὰ συγγενείας ἀνανέωσιν
ῥωμῆσε προνοεῖν αὐτῶν [der Ilier wegen der Verwandtschaft der Aiakiden mit
Andromache] ἅμα καὶ φιλόμηρος ὦν· φέρεται γοῦν τις διόρθωσις τῆς Ὀμήρου
ποιήσεως, ἣ ἐκ τοῦ νάρθηκος λεγομένη, τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ τῶν περὶ Καλλι-
15 σθένη καὶ Ἀνάξαρχον ἐπελθόντος καὶ σημειωσαμένου τινά, ἔπειτα καταθέντος εἰς
νάρθηκα, ὃν ἡῦρεν ἐν τῇ Περσικῇ γάζῃ πολυτελῶς κατεσκευασμένον.

13. Zu A 1 II 145, 6: CLEM. Strom. IV 57 [II 274, 13 St.] τὰ γὰρ Ἀναξάρχου
σιωπῶ 'πτίσσε' ἐπιβούντος 'τὸν Ἀναξάρχου θύλακον· Ἀνάξαρχον γὰρ οὐ πτίσ-
σεις', ὅπηνίκα πρὸς τοῦ τυράννου ὑπέροις σιδηροῖς ἐπτίσσετο [Dio] Corinth. 37, 45.

20 PHILO Quod om. prob. p. 462 Mang. zusammen mit Zeno [s. 19 A 8. 9], wo-
raus die Konfusion bei VAL. MAX. III extr. 4, der zusetzt: *multorum aures illa
lingua et in primis Alexandri regis admiratione sui adtonitas habuerat, dum
terrae condicionem, habitum maris, siderum motus, totius denique mundi natu-
ram prudentissime et facundissime expromit.*

25 14. [GAL.] h. ph. 4 (D. 602; Namen der philosophischen Sekten) (ἡ δὲ) ἐκ
τέλους ὥσπερ ἡ Εὐδαιμονική· ὁ γὰρ Ἀνάξαρχος τέλος τῆς κατ' αὐτὸν ἀγωγῆς
τὴν εὐδαιμονίαν ἔλεγεν.

15. — — 7 (D. 64) σκεπτικούς δὲ Ζήγωνα τὸν Ἐλεάτην καὶ Ἀνάξαρχον τὸν
'Αβδηρίτην καὶ τὸν ἄγαν ἡκριβωκέναι τὴν ἀπορητικὴν ὑποληφθέντα Πύρρωνα.

30 16. SEXT. adv. m. VII 88 [nach II 143, 16] Ἀνάξαρχον δὲ καὶ Μόνιμον ὅτι
σκηνογραφίαι ἀπέκασαν τὰ ὄντα τοῖς τε κατὰ ὕπνου ἢ μανίαν προσπίπτουσι
ταῦτα ὡμοιωσθαι ὑπέλαβον.

17. Epikurs Brief Πρὸς Ἀνάξαρχον [Plut. adv. Col. 17 p. 1147 A; fr. 116 Us.]
ist nicht an den Abderiten gerichtet.

35

B. FRAGMENTE.

ΑΝΑΞΑΡΧΟΥ ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ.

1. CLEM. Str. I 36 [II 23, 22 St.] εὖ γοῦν καὶ Ἀ. ὁ Εὐδαιμονικὸς ἐν τῷ
Περὶ βασιλείας γράφει· 'πολυμαθείη ... δεξιὸν ὄντα ... ὅρος. ὅσοι
δὲ καὶ θύρησι ἀεῖδουσιν ἢ ἦν πηι πεπνυμένην ἀεῖδωσιν οὐ τιθέ-
40 μενοι ἐν σοφίῃ, γνήμην δ' ἔχουσι μωρίας'. STOB. III (flor.) 34, 19 H.
'Αναξάρχου· 'πολυμαθίῃ ... δεξιὸν ἄνδρα ... ὅρος. οἱ δὲ ἔξω καιροῦ

4 ἐμμανές Plut. de vit. pud. 2 p. 529 A: ἐμμενές de virt. mor. 6 p. 446 B
ἦν 446: τῇ quaest. conv. VII p. 705 c 25 (ἡ δὲ) * 26 Nach τέλους tilgte
καὶ δόγματος * 29 ἀποληφθέντα A: ἀπολειφθέντα B: verb. *

ῥῆσιν μουσικὴν πεπνυμένως αἰείσουσιν, οὐ παραδέχονται ἐν ἀργίῃ 457
γνώμην αἰτίην δ' ἔχουσι μωρίας. Vgl. ATHEN. mech. p. 4 Wesch.

πολυμαθίῃ κάρτα μὲν ὠφελεῖ, κάρτα δὲ βλάπτει τὸν 458
ἔχοντα· ὠφελεῖ μὲν τὸν δεξιὸν ἄνδρα, βλάπτει δὲ τὸν ῥῆϊ-
5 δίως φωνεῦντα πᾶν ἔπος κῆν παντὶ δῆμῳ, χρῆ δὲ καιροῦ
μέτρα εἰδέναι· σοφίης γὰρ οὗτος ὄρος. οἱ δὲ ἔξω καιροῦ
ῥῆσιν αἰείδουσιν, κῆν πεπνυμένην αἰίδωσιν, οὐ τιθέμενοι
ἐν σοφίῃ γνῶμην αἰτίην ἔχουσι μωρίας.

2. AEL. V. Hist. IV 14 (vgl. 46 B 24) καὶ Ἀνάξαρχος ἐν τῷ Περὶ
10 βασιλείας φησὶ χαλεπὸν χρήματα συναγεῖρασθαι, χαλεπώτερον δὲ
φυλακὴν τούτοις περιθεῖναι.

ÜBER DAS KÖNIGTUM.

1. Viel wissen nützt wohl sehr, schadet aber auch sehr dem, der
es hat. Es nützt dem geschickten Mann, schadet aber dem, der leicht-
fertig jedes Wort und vor jedem Publikum ausspricht. Man muß die
Grenzen der richtigen Zeit kennen. Das ist der Markstein der Weisheit.
Die freilich, welche zur Unzeit ein Sprüchlein herleiern, mag es auch
an sich verständig sein, ziehen sich den Vorwurf der Torheit zu, da sie
Weisheit nicht mit Klugheit zu verbinden wissen.

2. Schwer ist's Geld zu sammeln, schwerer es zu hüten.

60. HEKATAIOS VON ABDERA.

A. LEBEN UND LEHRE.

1. SUID. [aus Hesych.] Ἑκαταῖος Ἀβδηρίτης φιλόσοφος, ὃς ἐπεκλήθη καὶ
15 κριτικὸς γραμματικὸς, οἷα γραμματικὴν ἔχων παρασκευήν. γέγονε δὲ ἐπὶ τῶν
διαδόχων. βιβλία αὐτοῦ ταῦτα· Περὶ τῆς ποιήσεως Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου. Vgl. B 15.

2. STRAB. XIV p. 644 Τήιοι τὴν πόλιν ἐκλιπόντες εἰς Ἀβδηρα ἀπώικησαν
Θραικίαν πόλιν οὐ φέροντες τὴν τῶν Περσῶν ὕβριν . . . πάλιν δ' ἐπανήλθον τινες
αὐτῶν χρόνῳ ὕστερον. εἴρηται δὲ καὶ περὶ Ἀπελικῶντος ὅτι Τήιος ἦν κάκεινος·

2 Anaxarchos scheint auf Kallisthenes anzuspielen [s. A 3], von dem Aristoteles
sagte: λόγῳ μὲν ἦν δυνατὸς καὶ μέγας, νοῦν δὲ οὐκ εἶχεν [Plut. Alex. 54]

4 τὸν δεξιὸν ἄνδρα Stob.: τόνδε ἄξιον ὄντα Clem. 5 κῆν *: κ' ἐν Clem.:
καὶ ἐν Stob. 6 οἱ δὲ (oder εἰ δὲ οἱ) Stob.: ὅσοι δὲ Clem. ἔξω καιροῦ ῥῆσιν
μουσικὴν πεπνυμένως ἀνείδουσιν Stob.: καὶ θύρησις αἰίδουσιν κῆν πῃ πεπνυ-
μένην αἰίδωσιν Clem. οὐ τιθέμενοι (τίθεμεν Wilamowitz) ἐν σοφίῃ, γνῶμην
δ' ἔχουσι μωρίας Clem.: οὐ παραδέχονται ἐναργίῃ γνῶμην αἰτίην δ' ἔχουσι μωρίας
Stob. 9 Ἀνάξαρχος Wilamowitz: Ἀναξαγόρας Hss. 15 κριτικὸς καὶ Hss.:
verb. Küster

γέγονε δὲ καὶ συγγραφεὺς Ἑκαταῖος ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως. SCYM. q. d. perieg. 458 869 ὡς Ἑκαταῖος εἶφ' ὁ Τήσιος [über d. Tanais].

3. DIOG. IX 69 πρὸς τούτοις [Eurylochos, Philon] διήκουε τοῦ Πύρρωνος Ἑ. τε ὁ Ἀβδηρίτης καὶ Τίμων ὁ Φλιάσιος.

5 4. [fr. 20 Müller FHG II 396] CLEM. Str. II 130 [II 184, 14 St.; s. II 57, 17] Ἑ. δὲ αὐτάρκειαν [nämlich τέλος ὑπάρχειν; vgl. 55 B 246].

5. [fr. 21 M.] PLUT. quaest. cony. IV 3, 1 p. 666 E τῶν νομοθετῶν τοὺς τῇ πολυτελείᾳ κατὰ κράτος πολεμήσαντας ὀρίσαι μάλιστα τῶν εἰς τοὺς γάμους καλουμένων τὸ πλήθος. ὁ γὰρ εἰπών, ἔφη [Sossios], περὶ τῆς αἰτίας αὐτῆς τῶν 10 παλαιῶν φιλοσόφων οὐδὲν ἔμοι γοῦν κριτῇ πιθανὸν εἶρηκεν Ἑ. ὁ Ἀβδηρίτης λέγει δὲ τοὺς ἀγομένους γυναῖκας πολλοὺς παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν ἐστίασιν, ἵνα πολλοὶ συνειδῶσι καὶ μαρτυρῶσιν ἐλευθέρους οὔσι καὶ παρ' ἐλευθέρων γαμοῦσι.

6. PLUT. Lyc. 20 [= arophth. Luc. 218 B] Ἀρχιδαμίδας δὲ μεμφομένων τινῶν Ἑκαταῖον τὸν σοφιστὴν, ὅτι παραληφθεὶς εἰς τὸ συσσίτιον οὐδὲν ἔλεγεν· ὁ εἰδώς, 15 ἔφη, λόγον καὶ καιρὸν οἶδεν'.

B. FRAGMENTE.

459

ΕΚΑΤΑΙΟΥ ΠΕΡΙ ΥΠΕΡΒΟΡΕΩΝ.

1. [5 M.] STEPH. BYZ. Ἑλίξοια νῆσος Ὑπερβορέων οὐκ ἐλάσσων Σικελίας ὑπὲρ ποταμοῦ Καραμβύκα. οἱ νησιῶται Καραμβύκαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, ὡς Ἑ. 20 ὁ Ἀβδηρίτης [vgl. s. v. Καραμβύκαι]. [6] STRAB. VII 299 τὴν παρὰ Θεοπόμπῃ [fr. 76 FHG I 290] Μεροπίδα γῆν, παρ' Ἑκαταίῳ δὲ Κιμμερίδα πόλιν.

2. [6^a] PLIN. n. h. VI 55 de his [näml. Attacori] *privatim condidit volumen Amometus, sicut H. de Hyperboreis*. IV 94 *septentrionalis oceanus: Amalchium eum H. appellat a Parapaniso amne qua Scythiam adluit, quod nomen eius gentis 25 lingua significat 'congelatum'* [= μάλκιος].

3. [4] AEL. n. hist. XI 1 ἀνθρώπων Ὑπερβορέων γένος καὶ τιμὰς Ἀπόλλωνος τὰς ἐκεῖθι αἰδουσι μὲν ποιηταί, ὕμνοισι δὲ καὶ συγγραφεῖς, ἐν δὲ τοῖς καὶ Ἑ. ὁ Μιλήσιος οὐ, ἀλλ' ὁ Ἀβδηρίτης. Gottesdienst der Boreaden. Apollons Schwäne. Vgl. B 5.

30 4. [1] SCHOL. APOLL. II 675 Ἑ. δὲ μέχρι τῶν αὐτοῦ χρόνων εἶναι φησι τὸ τῶν Ὑπερβορέων ἔθνος. ἔστι δὲ αὐτῷ βιβλία ἐπιγραφόμενα Περὶ τῶν Ὑπερβορέων· τιμᾶται δὲ παρὰ τοῖς Ὑπερβορέοις ὁ Ἀπόλλων· διὸ καὶ ἐκεῖσε χωρῶν ὤφθη. τρία δὲ ἔθνη τῶν Ὑπερβορέων, Ἐπιζεφύριοι καὶ Ἐπικνημίδιοι καὶ Ὀζόλοι.

35 5. [2] DIODOR. II 47, 1 ff. τῶν γὰρ τὰς παλαιὰς μυθολογίας ἀναγεγραφότων Ἑ. καὶ τινες ἕτεροί φασιν ἐν τοῖς ἀντιπέρας τῆς Κελτικῆς τόποις κατὰ τὸν ὠκεανὸν εἶναι νῆσον οὐκ ἐλάττω τῆς Σικελίας. ταύτην ὑπάρχειν μὲν κατὰ τὰς ἄρκτους, κατοικεῖσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ὀνομαζομένων Ὑπερβορέων ἀπὸ τοῦ πορρωτέρω

2 ὁ Τήσιος Roeper (über einige Schriftsteller mit Namen Hekataeos I II Danzig 1877, 78): οἷσις Hss. Vgl. F. Jacoby Pauly-Kroll VI 2750f. 10 ἀβαρρήτης Hs.: verb. Xylander 13 aus 59 B 1 auf Hek. übertragen? 19 ὑπὲρ Meineke: ὑπὸ Hs. 31 Variante der Genealogie bei Schol. Pind. Ol. 3, 28 [3 Müll.] 32 < > fp 36 Κελτικῆς vgl. Müllenhoff D. Alt. I 423

κεῖσθαι τῆς βορείου πνοῆς· οὖσαν δ' αὐτὴν εὐγείον τε καὶ πάμορον, ἔτι δ' εὐκρα- 459
 σίαι διαφέρουσιν, διττοὺς κατ' ἔτος ἐκφέρειν καρπούς. 2—4 *Apollocult. Abaris.*
 (5) φασὶ δὲ καὶ τὴν σελήνην ἐκ ταύτης τῆς νήσου φαίνεσθαι παντελῶς ὀλίγον
 ἀπέχουσιν τῆς γῆς καὶ τινὰς ἔσοχὰς γεώδεις ἔχουσιν ἐν αὐτῇ φανεράς. (6) λέ-
 5 γεται δὲ καὶ τὸν θεὸν δι' ἐτῶν ἱθ' καταντᾶν εἰς τὴν νῆσον, ἐν οἷς αἱ τῶν ἀστρων
 ἀποκαταστάσεις ἐπὶ τέλος ἄγονται· καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐννεακαιδεκαετῆ χρόνον
 ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μέγαν ἐνιαυτὸν ὀνομάζεσθαι. (7) κατὰ δὲ τὴν ἐπιφάνειαν
 ταύτην τὸν θεὸν κιθαρίζειν τε καὶ χορεύειν συνεχῶς τὰς νύκτας ἀπὸ ἰσημερίας
 ἑαρινῆς ἕως πλειάδος ἀνατολῆς ἐπὶ τοῖς ἰδίῳις εὐημερίμασι τερπόμενον. βασιλεύειν
 10 δὲ τῆς πόλεως ταύτης καὶ τοῦ τεμένου ἐπάρχειν τοὺς ὀνομαζομένους Βορεάδας
 ἀπογόνους ὄντας Βορέου καὶ κατὰ γένος αἰεὶ διαδέχεσθαι τὰς ἀρχάς.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ $\bar{A} \bar{B}$ [... ?]

(ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΩΝ?)

6. [19. 7] *Diog. I 9—11* (9) ὃς [*Theopomp. fr. 71 FHG I 289*] καὶ ἀναβιύ-
 15 σσθαι κατὰ τοὺς Μάγους φησὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀθανάτους ἔσσεσθαι, καὶ τὰ
 ὄντα ταῖς αὐτῶν περικυκλήσει διαμενεῖν. ταῦτα δὲ καὶ Εὐδήμος ὁ Ῥόδιος [*fr. 51 Sp.*]
 ἰστορεῖ. Ἐκαταῖος δὲ καὶ γεννητοὺς τοὺς θεοὺς εἶναι κατ' αὐτοὺς. Κλέαρχος δὲ
 ὁ Σολεὺς ἐν τῷ Περὶ παιδείας [*fr. 28 FHG II 313*] καὶ τοὺς Γυμνοσοφιστὰς ἀπο-
 γόνους εἶναι τῶν Μάγων φησίν· ἐνιοὶ δὲ καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἐκ τούτων εἶναι.
 20 πρὸς τούτοις καταγινώσκουσιν Ἡροδότου οἱ τὰ περὶ Μάγων γράψαντες· μὴ γὰρ
 ἂν ἐς τὸν ἥλιον βέλη Ξέρην ἀκοντίσαι, μηδ' εἰς τὴν θάλασσαν πέδας καθεῖναι,
 θεοὺς ὑπὸ τῶν Μάγων παραδεδομένους. τὰ μὲντοι ἀγάλματα εἰκότως καθαιρεῖν.
 (10) τὴν δὲ τῶν Αἰγυπτίων φιλοσοφίαν εἶναι τοιαύτην περὶ τε θεῶν καὶ ὑπὲρ
 δικαιοσύνης. φάσκειν τε ἀρχὴν μὲν εἶναι τὴν ὕλην, εἴτα τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἐξ
 25 αὐτῆς διακριθῆναι, καὶ ζῶια παντοῖα ἀποτελεσθῆναι. θεοὺς δ' εἶναι ἥλιον καὶ 460
 σελήνην, τὸν μὲν Ὀσίριν, τὴν δ' Ἰσιν καλουμένην· αἰνίττεσθαι τε αὐτοὺς διὰ τε
 κανθάρου καὶ δράκοντος καὶ ἱέρακος καὶ ἄλλων, ὧς φησὶ Μανέθωσ ἐν τῇ τῶν
 Φυσικῶν ἐπιτομῇ καὶ Ἐ. ἐν τῇ πρώτῃ Περὶ τῆς Αἰγυπτίων φιλοσοφίας.
 κατασκευάζειν δὲ (καὶ) ἀγάλματα καὶ τεμένη τῷ μὴ εἰδέναι τὴν τοῦ θεοῦ μορφήν.
 30 (11) τὸν κόσμον γενητὸν καὶ φθαρτὸν καὶ σφαιροειδῆ· τοὺς ἀστέρας πῦρ εἶναι,
 καὶ τῇ τούτων κράσει τὰ ἐπὶ γῆς γίνεσθαι· σελήνην ἐκλείπειν εἰς τὸ σκίασμα
 τῆς γῆς ἐμπίπτουσιν· τὴν ψυχὴν καὶ ἐπιδιαμένειν καὶ μετεβαίνειν· ὑέτους κατὰ
 ἀέρος τροπὴν ἀποτελεῖσθαι· τὰ τε ἄλλα φυσιολογεῖν, ὧς Ἐκαταῖος τε καὶ Ἀριστα-
 γόρας ἰστοροῦσιν. ἔθεσαν δὲ καὶ νόμους ὑπὲρ δικαιοσύνης, οὓς εἰς Ἑρμῆν ἀνή-
 35 γεγκαν· καὶ τὰ εὐχρηστα τῶν ζῴων θεοὺς ἔδοξαν. λέγουσι δὲ καὶ ὡς αὐτοὶ
 γεωμετρίαν τε καὶ ἀστρολογίαν καὶ ἀριθμητικὴν ἀνεῦρον. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς
 εὐρέσεως ὧδε ἔχει.

5 οἷς καὶ C 6 Vgl. c. 29, 9 7 μέγαν C: Μέτωνος d. übr. Hss.

10 δὲ Dindorf: τε Hss. 12 Über die Tendenz der Aegyptiaka s. E. Schwartz
Rhein. Mus. 40, 223 15 ἔσσεσθαι ἀθανάτους stellen die Ausg. 15. 16. τῶν

ὄντι? * 16 ταῖς αὐτῶν περικυκλήσει *: ταῖς αὐτῶν ἐπικλήσει Hss. 20 πρὸς
 τούτοις καταγινώσκουσιν B^P: καταγινώσκουσιν δὲ (nach der Interpol. von Φ) F¹

τὰ fehlt F¹Φ 22 παραδιδόμενους B 25 παντοῖα Cobet: τινα Hss.

28 τῆς τῶν F 29 (καὶ) Cobet 34 ἐρμηνείαν ἤνεγκαν B 36 ἀνευρόντες B

7. [0] DIODOR. I 11, 1 ff. τοὺς δ' οὖν κατ' Αἴγυπτον ἀνθρώπους τὸ παλαιὸν 460
γενομένους ἀναβλέψαντας εἰς τὸν κόσμον καὶ τὴν τῶν ὄλων φύσιν καταπλεγέντας
τε καὶ θαυμάσαντας, ὑπολαβεῖν εἶναι δύο θεοὺς ἀδίδους τε καὶ πρῶτους, τὸν τε
ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, ὧν τὸν μὲν "Οσίριν τὴν δὲ "Ισιν ὀνομάσαι . . . (5) τού-
5 τους δὲ τοὺς θεοὺς ὑφίστανται τὸν σύμπαντα κόσμον διοικεῖν τρέφοντάς τε καὶ
αὔξοντας πάντα τριμέρεσιν ὥραις ἀοράτῳ κινήσει τὴν περίοδον ἀπαρτιζούσας,
τῇ τε ἐαρινῇ καὶ θερινῇ καὶ χειμερινῇ· ταύτας δ' ἐναντιωτάτην ἀλλήλαις τὴν
φύσιν ἐχούσας ἀπαρτίζειν τὸν ἐνιαυτὸν ἀρίστη συμφωνίαι· φύσιν δὲ συμβάλλεσθαι
πλείστην εἰς τὴν τῶν ἀπάντων ζωογονίαν τῶν θεῶν τούτων τὸν μὲν πυρῶδους
10 καὶ πνεύματος τὴν δὲ ὕγρου καὶ Ξηροῦ, κοινῇ δ' ἀμφοτέρους ἀέρος· καὶ διὰ τού-
των πάντα γεννᾶσθαι καὶ τρέφεσθαι. (6) διὸ καὶ τὸ μὲν ἅπαν σῶμα τῆς τῶν
ὄλων φύσεως ἐξ ἡλίου καὶ σελήνης ἀπαρτίζεται, τὰ δὲ τούτων μέρη πέντε τὰ
προειρημένα, τό τε πνεῦμα καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸ Ξηρόν, ἔτι δὲ τὸ ὕγρον καὶ τὸ
τελευταῖον τὸ ἀερῶδες, ὥσπερ ἐπ' ἀνθρώπου κεφαλὴν καὶ χεῖρας καὶ πόδας καὶ
15 τᾶλλα μέρη κατὰριθμοῦμεν, τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ σῶμα τοῦ κόσμου συγκεῖσθαι
πᾶν ἐκ τῶν προειρημένων. c. 12, 1 τούτων δ' ἕκαστον θεὸν νομίσαι καὶ προ-
ηγορίαν ἰδίαν ἐκάστω θείναι κατὰ τὸ οἰκεῖον τοὺς πρῶτους διαλέκτῳ χρησα-
μένους διηρθρωμένην τῶν κατ' Αἴγυπτον ἀνθρώπων. (2) τὸ μὲν οὖν πνεῦμα
Δία προσαγορεύσαι . . . (3) τὸ δὲ πῦρ μεθερμηνεούμενον "Ηφαιστον ὀνομάσαι
20 νομίσαντας μέγαν εἶναι θεὸν καὶ πολλὰ συμβάλλεσθαι πᾶσιν εἰς γένεσίν τε καὶ
τελείαν αὔξησιν. (4) τὴν δὲ γῆν ὥσπερ ἀργεῖόν τι τῶν φυσωμένων ὑπολαμβά-
νοντας μητέρα προσαγορεύσαι . . . (5) τὸ δ' ὕγρον ὀνομάσαι λέγουσι τοὺς πα-
λαιούς "Ωκεάνην, ὃ μεθερμηνεούμενον μὲν εἶναι τροφὴν μητέρα . . . (7) τὸν
δ' ἀέρα προσαγορεύσαι φασὶν "Αθηνᾶν μεθερμηνεουμένης τῆς λέξεως . . . (9) φασὶ
25 δὲ τοὺς πέντε θεοὺς τοὺς προειρημένους πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπιπορεύεσθαι
φανταζομένους τοῖς ἀνθρώποις ἐν ἱερῶν ζώων μορφαῖς, ἔστι δ' ὅτε εἰς ἀνθρώπων
ἰδέας ἢ τινων ἄλλων μεταβάλλοντας . . . c. 13, 1 ἄλλους δὲ ἐκ τούτων ἐπιγείους
γενέσθαι φασὶν, ὑπάρξαντας μὲν θνητοὺς, διὰ δὲ σύνεσιν καὶ κοινὴν ἀνθρώπων
εὐεργεσίαν τετευχότας τῆς ἀθανασίας, ὧν ἐνίους καὶ βασιλεῖς γεγόνεαι κατὰ τὴν
30 Αἴγυπτον. (2) μεθερμηνεούμενων δ' αὐτῶν τινὰς μὲν ὁμνυμούς ὑπάρχειν τοῖς
οὐρανίοις, τινὰς δ' ἰδίαν ἐσχέκειναι προσηγορίαν "Ηλίον τε καὶ Κρόνον καὶ "Ρεάν
ἔτι δὲ Δία τὸν ὑπὸ τινων "Αμμωνα προσαγορευόμενον, πρὸς δὲ τούτοις "Ηραν καὶ
"Ηφαιστον, ἔτι δ' "Εστίαν καὶ τελευταῖον "Ερμῆν. καὶ πρῶτον μὲν "Ηλιον βασι-
λεῦσαι τῶν κατ' Αἴγυπτον ὁμνυμον ὄντα τῷ κατ' οὐρανὸν ἄστρῳ. (3) ἐνιοὶ
35 δὲ τῶν ἱερῶν φασὶ πρῶτον "Ηφαιστον βασιλεῦσαι πυρὸς εὐρετὴν γεγόμενον . . .
(4) μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Κρόνον ἄρξει καὶ γήμαντα τὴν ἀδελφὴν "Ρεάν γεννήσαι
κατὰ μὲν τινὰς τῶν μυθολόγων "Οσίριν καὶ "Ισιν, κατὰ δὲ τοὺς πλείστους Δία τε 461
καὶ "Ηραν, οὓς δι' ἀρετὴν βασιλεῦσαι τοῦ σύμπαντος κόσμου κτλ. Die Theologu-
mena gehen bis c. 27 (außer 15, 6—8. 17—20, 6). Es folgt Geographisches
40 30—41 (mit Fremdem), Königs-geschichte 43—68, Philosophie (πολιτεία) 69—98.

8. [9] PLUT. de Is. et Os. 9 p. 354 CD τῶν πολλῶν νομιζόντων ἴδιον παρ'
Αἰγυπτίοις ὄνομα τοῦ Διὸς εἶναι τὸν Ἀμοῦν . . . "Ε. δ' ὁ Ἀβδηρίτης φησὶ τού-
τῳ καὶ πρὸς ἀλλήλους τῷ ῥήματι χρῆσθαι τοὺς Αἰγυπτίους, ὅταν τινὰ προσ-
καλῶνται· προσκλητικὴν γὰρ εἶναι τὴν φωνήν. διὸ τὸν πρῶτον θεόν, (ὄν) τῷ

13 ἔτι δὲ] vgl. Z. 31 23 "Ωκεάνην Wesseling (vgl. Diod. a. O. 19, 4): ὠκε-
ανόν CD: ὠκέλημν F 44 (ὄν) Bentley

παντὶ τὸν αὐτὸν νομίζουσιν, ὡς ἀφανῆ καὶ κεκρυμμένον ὄντα προσκαλούμενοι καὶ 461
παρακαλοῦντες ἐμφανῆ γενέσθαι καὶ δῆλον αὐτοῖς, Ἄμοῦν λέγουσιν.

9. [8] AET. II 20, 16 (D. 351) Ἡράκλειτος καὶ Ἐ. ἀναμμα νοερὸν τὸ ἐκ θαλάττης εἶναι τὸν ἥλιον.

5 10. [0] DIOD. I 45, 2 (Menas führte den Luxus ein) διὸ καὶ πολλαῖς ὕστερον γεναῖς βασιλεύοντα Τνέφαχθον [Τέχνακτις Plut. de Is. 8, der wohl aus Hekat. dieselbe Gesch. erzählt] τὸν Βοκχόριδος τοῦ σοφοῦ πατέρα λέγουσιν εἰς τὴν Ἀραβίαν στρατεύσαντα, τῶν ἐπιτηδείων αὐτὸν διὰ τε τὴν ἐρημίαν καὶ τὰς δυσχωρίας ἐκλιπόντων, ἀναγκασθῆναι μίαν ἡμέραν ἐνδεᾶ γενόμενον χρῆσασθαι διαίτηι παντελῶς
10 εὐτελεῖ παρὰ τισι τῶν τυχόντων ιδιωτῶν, ἡσθέντα δὲ καθ' ὑπερβολὴν καταγνώ-
ναι τῆς τρυφῆς καὶ τῷ καταδείξαντι τὴν πολυτέλειαν ἐξ ἀρχῆς βασιλεῖ καταρᾶσθαι· οὕτω δ' ἐγκάρδιον αὐτῷ τὴν μεταβολὴν γενέσθαι τὴν περὶ τὴν βρώσιν καὶ πόσιν καὶ κοίτην, ὥστε τὴν κατάραν ἀναγράψαι τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν εἰς τὸν τοῦ Διὸς ναὸν ἐν Θήβαις. Vgl. ATHEN. X p. 418 E.

15 11. [10] PLUT. de Is. 6 p. 353 AB οἶνον δ' οἱ μὲν ἐν Ἡλίου πόλει θερα-
πεύοντες τὸν θεὸν οὐκ εἰσφέρουσι τὸ παράπαν εἰς τὸ ἱερόν, ὡς οὐ προσήκον
ἡμέρας πίνειν, τοῦ κυρίου καὶ βασιλέως ἐφορῶντος [nämlich Ἡλίου]· οἱ δ' ἄλλοι
χρῶνται μὲν, ὀλίγῳ δέ. πολλὰς δ' αἰόλους ἀργείας ἔχουσιν, ἐν αἷς φιλοσοφοῦντες
καὶ μανθάνοντες καὶ διδάσκοντες τὰ θεῖα διατελοῦσιν. οἱ δὲ βασιλεῖς καὶ μετρη-
20 τὸν ἔπινον ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ὡς Ἐ. ἰστόρηκεν, ἱερεῖς ὄντες. Vgl. DIOD.
I 70, 11.

12. [12] DIOD. I 46, 8 οὐ μόνον δ' οἱ κατ' Αἴγυπτον ἱερεῖς ἐκ τῶν ἀναγραφῶν
ἱστοροῦσιν [über die theban. Dynastie], ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων τῶν παρα-
βαλόντων μὲν εἰς τὰς Θήβας ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, συνταξαμένων δὲ τὰς
25 Αἰγυπτιακὰς ἱστορίας, ὧν ἔστι καὶ Ἐ., συμφωνοῦσι τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένους.
Vgl. c. 47—49.

13. [13] — XL 3, 8 [Exc. Phot. bibl. c. 244] Nach einem Abriß der jüdischen
Geschichte, Gesetzgebung (Moses), Sitten: κατὰ δὲ τὰς ὕστερον γενομένας ἐπι-
κρατείας ἐκ τῆς τῶν ἀλλοφύλων ἐπιμειξίας ἐπὶ τε τῆς τῶν Περσῶν ἡγεμονίας
30 καὶ τῶν ταύτην καταλυσάντων Μακεδόνων πολλὰ τῶν πατρίων τοῖς Ἰουδαίοις
νομίμων ἐκινήθη. Das meiste davon sei falsch, sagt Photius, Diodor verstecke
aber seine Lügen hinter einem anderen: ἐπάγει γάρ· 'περὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων
'Εκαταῖος ὁ Μιλήσιος [gemeint ist ὁ Ἀβδηρίτης] ταῦτα ἱστόρηκεν'.

13^a. STEPH. BYZ. Διόσπολις ἡ μεγάλη πόλις τῆς Αἰγυπτίας Θηβαίδος, ἡ λεγο-
35 μένη ἐκατόμυλος, κτίσμα Ὀσίριδος καὶ Ἰσιδος· πρὶν δὲ ὑπὸ Περσῶν ἀφανισθῆναι,
φησὶν Ἐκαταῖος, ὅτι μυρίας τρισχιλίας κῶμας εἶχε καὶ τριάκοντα, ἀνθρώπων δὲ
μυριάδας ἑπτακοσίας, ἀρουρῶν δὲ τόπον μεμετρημένον τρισχίλιον καὶ ἑπτακο-
σίῳ, ἐκατὸν δὲ πύλας διακεκοσμημένας, τετρακόσια στάδια τὸ μήκος. εἰσὶ δὲ καὶ

3 Die Ansicht konnte bei der Nilschwelle geäußert sein. Vgl. Herod. II 25. Vgl. auch oben II 152, 22 ἀναμμα A: verb. Heeren νοερὸν] stoisch (Poseidonios) 14 Der bei Ath. a. O. u. 447 c gen. Hekataios ist der Milesier. Aber der dort aus Alexis [Alexinos?] angeführte Bokchoris gehört hierher 33 Ob Aristes ad Philocr. ep. 31 aus dem echten oder unechten [s. n. 15] Hek. geschöpft hat, ist kontrovers. Vgl. Gefleken *Zwei gr. Apolog.* XII 35 ἐκατόμυλος A: ἐκατόμυλος übr. Hss.: verb. Xylander 36 Ἐκαταῖος Heeren (vgl. Wilamowitz *Herm.* 33, 521): κάτων Hss. μυρίας κτλ.] richtig (τρισχιλίας τρισχιλίας) εἶχε * 38 πύλαι διακεκοσμημέναι Hss.: verb. Berkelius

ἄλλαι μικραὶ ἐν Αἰγύπτῳ τέσσαρες ὧν ἐν τῇ μιᾷ τιθασεύουσι τοὺς κροκοδεί- 461
λους ἐν ἄντροις καὶ φρέασι σέβοντες μὴδὲ τοῦ ποταμοῦ γευόμενοι, μὴδ' εἰ σφόδρα
φλέγοντο. PORPHYR. Quaest. hoin. (zu I 383) I 138, 18 Schrad. νῦν δὲ Διόσπολις κα-
λοῦνται αἱ τὸ παλαιὸν Θῆβαι, καὶ φασὶ δέικνυσθαι περὶ τὴν Διόσπολιν πολλῶν πυλῶν
5 ἔχνη. ὡς δ' Ἐκαταῖος ἱστορεῖ, ἡ Διόσπολις ἡ μεγάλη πρὸ τοῦ ὑπὸ Περσῶν
ἀφανισθῆναι κύμας μὲν εἶχε τρισμυρίας, γ(τ)λ, ἀνθρώπων δὲ μυριάδας ψ, ἑκατὸν δὲ
πύλας διεκοσμεῖτο. ταύτην ἐτείχισε βασιλεὺς Ὅσιρις. τινὲς δὲ φασὶ τῶν ἱερέων,
ὅτι ῥ εἶχε πύλας, ἐξ ἐκάστης δὲ ὀπλῖται μύριοι, ψ δὲ ἵπποι ἔξεστράτευον.

GRAMMATISCHES.

10

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ ΟΜΗΡΟΥ ΚΑΙ ΗΣΙΟΔΟΥ.

Vgl. 5. Die Homerzitate in Diodors Excerpten I 12, 2. 5. 10 und 15, 7. In
ein grammatisches Werk gehört

14. [O] EROTIAN. q. f. p. 89, 16 κυρβασίην· τὴν λεγομένην τιάραν. Ἐ. δὲ
φησιν, ὅτι πῖλον βαρβαρικὸν οἱ κωμικοὶ λέγουσι.

15

FÄLSCHUNGEN.

462

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ (ΠΕΡΙ ΑΒΡΑΜΟΥ).

15. [14—18] IOSEPH. c. Ap. I 183 Ἐ. δὲ ὁ Ἀβδηρίτης ἀνὴρ φιλόσοφος ἅμα
καὶ περὶ τὰς πράξεις ἱκανώτατος Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνακμάσας καὶ Πτολε-
μαίῳ τῷ Λάγῳ συγγενόμενος οὐ παρέργως, ἀλλὰ περὶ αὐτῶν Ἰουδαίων συγγέ-
20 γραφε βιβλίον. Folgen Excerpte 184—204; I 214 Ἐ. μὲν καὶ βιβλίον ἔγραψεν
περὶ ἡμῶν; ebensolche II 43ff. Antiq. Iud. XII 38 [hier aus Aristeeas ep. 31].
Monographie oder Sondertitel eines Kapitels über Abraham Ant. I 158. 159
μνημονεύει δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβράμου Βηρωσός. . . Ἐ. δὲ καὶ τοῦ μνησθῆναι
πλεῖον τι πεποίηκε· βιβλίον γὰρ περὶ αὐτοῦ συνταξάμενος κατέλιπε. Vgl. CLEM.
25 Strom. V [II 402, 20 St.] ὁ μὲν Σοφοκλῆς, ὡς φησιν Ἐ. ὁ τὰς ἱστορίας συνταξά-
μενος ἐν τῷ κατ' Ἀβραμον καὶ τοὺς Αἰγυπτίους.

16. [p. 385^a] ORIG. c. Cels. I 15 καὶ Ἐκαταίου δὲ τοῦ ἱστορικοῦ φέρεται Περὶ
Ἰουδαίων βιβλίον, ἐν ᾧ προστίθεται μᾶλλον πως ὡς σοφῇ τῷ ἔθνει ἐπὶ τοσοῦ-
τον, ὡς καὶ Ἐρένιον Φίλωνα ἐν τῷ Περὶ Ἰουδαίων συγγράμματι πρῶτον μὲν
30 ἀμφιβάλλειν, εἰ τοῦ ἱστορικοῦ ἐστὶ τὸ σύγγραμμα, δεύτερον δὲ λέγειν ὅτι, εἴπερ
ἐστὶν αὐτοῦ, εἰκὸς αὐτὸν συνηρπάσθαι ἀπὸ τῆς παρὰ Ἰουδαίους πιθανότητος καὶ
συγκατατεθεῖσθαι αὐτῶν τῷ λόγῳ. Den Anlaß zu den Fälschungen gab die
Erwähnung der Juden in d. Αἰγυπτιακά; vgl. B 13.

17. Die auf den Abderiten bezogene Erwähnung des H. b. Agatharch.
35 M. r. 64 meint den Milesier. Die Konjektur Müllers Ἐκαταῖος statt Ἀσκάνιος
DIOG. IX 61 ist nicht überzeugend.

3 * (erg. ὑπὸ δόψης vgl. Dion. Hal. Ant. IX 66): λέγουντο Hss. 5 ὡς δὲ

κάτων B: verlesen aus ωδεκα^τ (Autornamen werden in der alten Scholienlite-
ratur oft abgekürzt) s. ob. II 153, 36 Anm. 6 (τ) Wilamowitz. Vielleicht ist
hinter λ auch γ ausgefallen 22 als besondere Schrift aufgefaßt von Elter
Gnomol. hist. p. V p. 141, IX 254; Willrich *Judaica* (1900) 80 u. a., zuletzt Jacoby
(Pauly-Kroll VII 2767) 32 αὐτῶν Bouhéreau: αὐτῷ Hss.

61. APOLLODOROS.

462

1. CLEM. Str. II 130 [II 184, 14 St.; s. oben II 57, 18] Ἀπολλόδοτος [so] ὁ Κυ-
ζικηνὸς τὴν ψυχαγωγίαν [d. i. ψυχικὴν ἡδονήν, τέλος ὑπάρχειν].

2. DIOG. IX 38 [s. II 12, 2] φησὶ δὲ καὶ Ἀπολλόδωρος ὁ Κυζικηνὸς Φιλολά-
5 αὐτὸν [Demokrit] συγγεγονέναι.

3. PLIN. XXIV 167 *adiecit his* [Mirabilien der Cheiromkmeta s. II 126, 4] *Apol-
lodoros adsector eius* [des Demokrit] *herbam aeschynomenen*.

62. NAUSIPHANES.

A. LEBEN UND LEHRE.

10 1. DIOG. prooem. I 15 Δημόκριτος οὐ πολλοὶ μὲν, ἐπ' ὀνόματος δὲ Ναυσιφά-
νης [καὶ Ναυκύδης], ὧν Ἐπίκουρος.

2. — IX 64 [Pyrrhon] καταληφθεὶς δὲ ποτε καὶ αὐτῷ λαλῶν καὶ ἐρωτηθεὶς τὴν
αἰτίαν ἔφη μελετᾶν χρηστὸς εἶναι. ἔν τε ταῖς ζητήσεσιν ὑπ' οὐδενὸς κατεφρονεῖτο
διὰ τὸ (καὶ δι)εξοδικῶς λέγειν καὶ πρὸς ἐρωτήσιν· ὅθεν καὶ Ναυσιφάνην ἡδη
15 νεανίσκον ὄντα θηραθῆναι. ἔφρασκε γοῦν γίνεσθαι δεῖν τῆς μὲν διαθέσεως τῆς
Πύρρωνιου, τῶν δὲ λόγων τῶν ἑαυτοῦ. ἔλεγέ τε πολλάκις καὶ Ἐπίκουρον θαυ-
μάζοντα τὴν Πύρρωνος ἀναστροφὴν συνεχὲς αὐτοῦ πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ [aus 463
Antigonos v. Kar. S. 36 Wil.].

3. — IX 69 διήκουσε τοῦ Πύρρωνος . . . [neben Hekataios und Timon] ἔτι
20 τε Ναυσιφάνης (ὁ) Τήσιος, οὗ φασὶ τινες ἀκοῦσαι Ἐπίκουρον. Vgl. IX 102.

4. SUID. Ἐπίκουρος . . . ἀκούσας δὲ Ναυσιφάνους τοῦ Δημοκριτείου καὶ
Παμφίλου τοῦ Πλάτωνος μαθητοῦ.

5. CIC. d. nat. d. I 26, 73 *sed hunc Platonium* [nämlich Pamphilos] *mirifice
contemnūt Epicurus: ita metuit, ne quid umquam didicisse videatur. in Nausi-
25 phane Democriteo tenetur, quem cum a se non neget auditum, vexat tamen om-
nibus contumeliis. atqui si haec Democritea non audisset, quid audierat? quid
est in physicis Epicuri non a Democrito?* Vgl. ebenda 33, 93.

6. DIOG. X 14 Ἀρίστων δὲ φησιν ἐν τῷ Ἐπικούρου βίῳ τὸν Κανόνα γράψαι
αὐτὸν ἐκ τοῦ Ναυσιφάνους Τρίποδος, οὗ καὶ ἀκοῦσαι φησιν αὐτός, ἀλλὰ καὶ
30 Παμφίλου τοῦ Πλατωνικοῦ ἐν Σάμῳ. ἄρξασθαι τε φιλοσοφεῖν ἐτῶν ὑπάρχοντα
δυσοκαίδεκα [328].

7. SEXT. adv. math. I 2 die Abneigung Epikurs gegen die Mathematik erklärt
sich auch διὰ τὴν πρὸς Ναυσιφάνην τὸν Πύρρωνος ἀκουστικὴν ἔχθραν· πολλοὺς
γὰρ τῶν νέων συνέχε καὶ τῶν μαθημάτων σπουδαίως ἐπεμελεῖτο, μάλιστα δὲ
35 ῥητορικῆς. γενόμενος οὖν τούτου μαθητῆς ὁ Ἐπίκουρος ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν αὐτο-
δίδακτος εἶναι καὶ αὐτοφυῆς φιλόσοφος ἡρνεῖτο ἐκ παντὸς τρόπου, τὴν τε περὶ

6 *apollodotus* Vd, vgl. Zeile 2 11 [καὶ Ναυκύδης] * (alte Variante zu
Ναυσιφάνης): καὶ ναυκίδης F: καὶ λακύδης Φ 12 [καὶ] Cobet 13 [καὶ δι]εξο-
δικῶς Wilamowitz: διεξοδικῶς schon Kühn 19 διήκουσε BF: διήκουε P
(ὁ) * 28 ἄριστον οἱ δὲ φασιν Hss.: verb. Cobet

- αὐτοῦ φήμην ἔξαλείφειν ἔσπευδε πολὺς τε ἐγένετο τῶν μαθημάτων κατήγορος ἐν 463
οἷς ἐκεῖνος ἐσεμνύνετο. φησὶ γοῦν ἐν τῇ Πρὸς τοὺς ἐν Μυτιλήνῃ φίλους ἐπι-
στολῇ [fr. 214 Us.] 'οἶμαι δὲ ἔγωγε τοὺς βαρυστόνους καὶ μαθητὴν με δόξειν τοῦ
πλεύμονος εἶναι μετὰ μειρακίων τινῶν κραιπαλιῶντων ἀκούσαντα', νῦν 'πλεύμονα'
5 καλῶν τὸν Ναυσιφάνην ὡς ἀναίσθητον· καὶ πάλιν προβάς πολλά τε κατεπιπῶν
τάνδρὸς ὑπεμφαίνει τὴν ἐν τοῖς μαθήμασιν αὐτοῦ προκοπὴν λέγων 'καὶ γὰρ
πονηρὸς ἄνθρωπος ἦν καὶ ἐπιτετηδευκῶς τοιαῦτα, ἔξ ὧν οὐ δυνατόν εἰς σοφίαν
ἐλθεῖν', αἰνισσόμενος τὰ μαθήματα.
8. DIOG. x 13 τοῦτον [Epikur] Ἀπολλόδωρος ἐν Χρονικοῖς [fr. 75 Jacoby] Ναυσι-
10 φάνους ἀκοῦσαι φησι καὶ Πραξιφάνους· αὐτὸς δὲ οὐ φησιν, ἀλλ' ἑαυτοῦ ἐν τῇ
Πρὸς Εὐρύλοχον ἐπιστολῇ [fr. 123 Us.].
9. — x 7 [Epikur] καὶ ἐν ταῖς ἐπτὰ καὶ τριάκοντα βίβλοις ταῖς Περὶ φύσεως
τὰ πλεῖστα ταῦτα λέγειν καὶ ἀντιγράφειν ἐν αὐταῖς ἄλλοις τε καὶ Ναυσιφάνει τὰ
πλεῖστα, καὶ αὐτῇ λέξει φάσκειν οὕτως 'ἀλλ' ἴψωσαν· εἶχε γὰρ ἐκεῖνος ὠδίνων
15 τὴν ἀπὸ τοῦ στόματος καύχησιν τὴν σοφιστικὴν, καθάπερ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν
ἀνδραπόδων'. καὶ (τὸν) αὐτὸν Ἐπίκουρον ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς περὶ Ναυσιφάνους
λέγειν· 'ταῦτα ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἔκστασιν τοιαύτην, ὥστε μοι λοιδορεῖσθαι καὶ
ἀποκαλεῖν διδάσκαλον [nämlich ἑαυτὸν Ἐπικούρου]'. 'πλεύμονά' τε αὐτὸν ἐκάλει
καὶ 'ἀγράμματον' καὶ 'ἀπατεῶνα' καὶ 'πόρνην'.

20

B. FRAGMENTE.

ΝΑΥΣΙΦΑΝΟΥΣ ΤΡΙΠΟΥΣ.

- Vgl. Ions Τριαγμός c. 25 B, DIOG. x 14 [oben A 6] und II 60, 21. GAL. subf. empir.
p. 63, 12 Bonnet *Hippocrates* . . . *non utique per deum interrogans eum qui per*
tria sermonem [d. i. οὐ τοί γε μὰ Δί' ἐρωτῶν τὸν Διὰ τριῶν λόγον] *sicut Serapio*
25 *neque Tripodem sicut Glaucias*. S. bes. Diotimos c. 63, 3. Die Fragmente sind
nur auszugsweise erhalten.
1. PHILOD. rhet. II p. 48 Sudh. c. 34, 1 (τὸν οὖν φυσικὸν τὴν ῥητορικὴν ἔξιν 464
ἔχειν κατὰ τὸ εἰρη)μένον φήσει τις, κἄν μηδέποτε ῥητορεύσῃ διὰ τὸ μὴ προσ-
εῖναι τοῖς κοινοῖς. καὶ γὰρ τεκτονικὴν φάμεν ἔξιν ἔχειν οὐ τὸν ἐνεργοῦντα μόνον

DER DREIFUSS.

1. Man wird behaupten dürfen, daß der Physiker nach dieser Darlegung die Fähigkeit zum Redner besitzt, auch wenn er niemals als Redner sich betätigt hat, weil er dem öffentlichen Leben fern blieb. Wir behaupten ja doch auch, es besitze jemand die Fähigkeit zum Bauen nicht bloß, wenn er diese

2 φίλους Diog. x 36: φιλοσόφους Sext., Diog. x 7 5 vgl. Zeile 18
7 δύναται N 9 λυσιφάνους F γρ. P² 11 εὐρύλοκον P¹: εὐρύδοκον BP²F:
verb. Menagius 13 ἄλλαις BP 14 ἀλλ' ἴψωσαν· εἶχε γὰρ ἐκεῖνος Usener:
ἀλλειτῶς (εἰτω /// P¹: ἡτις F¹) ἀλλ' εἶχε γὰρ κείνος BP¹F¹ 16 (τὸν)* ταῖς
P: fehlt BF 18 (μισο)διδάσκαλον oder διδάκτυλον wie umgekehrt τετράπηχυς
Plato Rep. 426 D H. Schoene 21 Zum Titel vgl. Ilberg *N. Jahrb. f. cl. Philol.*
1907, 409⁴ 27 ff. Die aufgenommenen Ergänzungen von Sudhaus sind nicht
bezeichnet

οὐδ' εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν ἀποβλέποντες, ἀλλ' εἰς τὸ δύνασθαι λαβόνθ' ὕλην 464
καὶ τὰ προσήκοντ' ὄργανα δημιουργεῖν τὸ ἀπὸ τῆς τεκτονικῆς ἔργον, ὡς ἐπ' ἱατρι-
κῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν. ὥστε πῶς οὐχὶ καὶ τὴν ῥητορικὴν τῷ φυσικῷ
φήσαιμεν ἀκολουθεῖν, εἴπερ ἄρα παρατεθέντων πραγμάτων, ἐν οἷς ὁ πολιτικὸς
5 καὶ ῥήτωρ ἀγαθὸς οἰοῖται δημιουργεῖν τὴν ὀρθὴν δημηγορίαν, δύναται ἂν κατὰ
τρόπον ὥσει καὶ τις ἄλλος διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν;

2. Die weiteren Auszüge Philodems sind noch weniger genau: Rhet. 4, 10
[II p. 5 Sudh. vgl. Arnim *Dio* (Berl. 1898) S. 46 ff.] ὅθεν καὶ N. οὐκ ἀπέδρα· λέγει
γὰρ προαιρησέσθαι τὸν σοφὸν ῥητορεῦναι ἢ πολιτεύεσθαι. 22, 2 [p. 33] ἀλλὰ πᾶν
10 ἡγησάμενος εἶναι τὸ τίμιον καὶ ἀξιόλογον ἐν ταῖς παρὰ τῶν πολλῶν δόξαις καὶ
μνήμαις ἐπὶ πολιτικαῖς δεινότησιν ἢ ταῖς κενῶς κομπουμέναις ἀρεταῖς καὶ καλο-
καγαθίαις, ἐπὶ ταῦτα ἄγειν τὸν ἀριστον προεῖληφε συλλογισμόν. c. 37, 3 ἅμα
δ' ἐπὶ νομοθεσίας κατεφέρετο. 11, 1 [p. 1] ἀλλ' ἄντικρυς ἔφησεν (ὅτι οὖν) δυ-
νήσεσθαι πείθειν τοὺς ἀκούοντας τὸν φυσικὸν καὶ σοφόν· καὶ τὸν σοφὸν οὐκ ἐν
15 ἀμφισβητήσῃ κατέλιπεν, ἀλλ' ἑαυτὸν ἔφη τοῖς λόγοις ἄξειν ἐν(θ') ἂν βούληται
τοὺς ἀκούοντας. 15, 4 [p. 19] τοιοῦτον γὰρ κἂν (ἐν) ἔτος ἄνδρα τις ἔχηι συν-
ζῶντα καὶ μὴ βραχεῖς χρόνους ὁμιλοῦντα, καὶ τοῦτο πλεοναζόντως δύνασθαι ἂν
καὶ παρακολουθεῖν. 25, 1 τὴν γὰρ αἰτίαν τῆς πειστικῆς δυνάμεως οὐκ ἐξ ἱστορίας,
ἀλλ' ἀπὸ τῆς εἰδήσεως τῶν πραγμάτων παραγίνεσθαι φησιν, ὥστ' ὁμοίως αὐτῷ
20 πείθοι ἂν ὁ φυσικὸς ὁποιοῦν ἐθνός. Diese Unterweisung erstreckt sich 14, 3
[p. 5] περὶ ἑνα τὸν εὐφυῆ καὶ πρόθυμον. 15, 9 [p. 7] Widerlegung: ἔτι τίς ἂν
εἰδῇσιν ἔχων ὁ φυσικὸς τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως ἀπὸ ταύτης δύναιτο πείθειν
αὐτούς; ἄρα γε τὴν ἐκ τίνων ἢ ποίων στοιχείων συνεστήκασι [n. die Menschen];
καὶ τίς ἂν διὰ ταυτὶ πείθειν περὶ ὧν ἂν διεξίηι δύναιτο τοὺς ἀνθρώπους μᾶλλον
25 ἢ τοῖς . . . 16, 2 [p. 8] τὸ συγγενικὸν τέλος [das angeborene Lebensziel; vgl.
Epikur p. 63, 1 Us.], ὅπερ ἐστὶν ἡδεσθαι καὶ μὴ ἀλγεῖν, ἀλλὰ (εὐθὺς ἕκαστος)
ἄνθρωπος πρὸς τοῦτο φέρεται καὶ χωρὶς τῆς τούτων προσδοκίας εἴτ' ἀλόγως
εἴτε λελογισμένως οὔτε διώκειν τοῖς ὅλοις οὐδὲν οὔτε φεύγειν, μᾶλλον δ' οὐδὲ
τὰ ζῶια ἄλλον ἐνδέχεται τρόπον. 7, 2 [p. 9] καὶ γὰρ οὕτως τὰ μέγιστα λέγων
30 ἂν πείθοι πολλὴν προθυμίαν καὶ τῶν πολλῶν πρὸς τοῦτο παρεχομένων, διότι

Fähigkeit ausübt, oder im Hinblick auf die Tätigkeit als solche, sondern im
H Hinblick auf das Vermögen mit Baumaterial und den nötigen Werkzeugen das
Bauwerk auszuführen, wie bei der Arzneikunst und den übrigen Wissenschaften.
Wie sollten wir also nicht auch von der Redekunst behaupten dürfen, sie stehe
dem Physiker zu Gebote, wenn er nämlich Angelegenheiten gegenüber, bei
denen sich der Politiker und Berufsredner tüchtig erweist die richtige Volks-
rede gleichsam zu zimmern, ebenfalls imstande ist, sich darüber gehörig aus-
zusprechen, so gut wie irgend ein anderer!

12 ἄγειν Arnim p. 47: ἡ(χ)ένας Sudhaus 13 (ὅτι οὖν)*: (λέγε)ιν Sudhaus
14 πείθειν τοὺς ἀκούοντας Arnim: πείσειν (δ' ὁ)ακούοντας Sudh. 15 ἐν(θ')
las Crönert: ἐ(φ' ὃ) Sudh. 16 τοιοῦτον*: σοφὸν Arnim; das Folgende nach
Arnim. S. 48. 56 21 τίς ἂν*: πῶς ἂν Sudh.: ποῖαν Arnim; das Folgende wie
Arnim S. 50. 51 26 (εὐθὺς ἕκαστος)*: εἰ) μὲ(ν ἔσ)τι τ(ι)ς Sudh. 29 ἐν-
δέχεται*: ἐπιδ(έ)χεται Sudh. 30 ff. nach Arnim S. 52—55

- πειστικὸν ἐστὶ τὸ γινώσκειν, πόθεν ἤκει τὸ συμφέρον. ἄνευ γὰρ τῆς περὶ τούτου 465
[π. τοῦ τέλους] πειθοῦς ἀχάριστοι γινόμενοι τοῖς προδιδάξαι, τῶν ἄλλων πειθόντων
οὐκ ἂν πεισθεῖεν (οὐδενί). 8, 2 [p. 10] τὸν φυσικὸν μόνον, τοῦτο θεωρηκτότα,
τῷ γινώσκειν ὁ βούλεται ἢ φύσις καὶ λέγειν καὶ λέγοντα τὸ πρὸς τὴν βούλησιν
5 (ἀποδιδόναι), δυνήσασθαι πείθειν. 22, 2 [p. 16] ἅπερ ἂν εἰδῶσιν βουλομένους τε
καὶ μὴ μεταμελησομένους διὰ τὸ συμφερόντως βουλευέσθαι [nämlich οἱ ῥήτορες
τοὺς πολλούς]. 23, 1 [p. 17] πάντα δυναμένου πείθειν καὶ περὶ ὧν αὐτοὶ προ-
πεπεισμένοι δι' αὐτῶν εἰσι, ληφόμενοι τοὺς πολλοὺς συνομολογήσαντας. Stil:
18, 3 [p. 27] θαυμαστὸν μὲν οὖν φυσιολόγου καὶ τὴν λαλιὰν ὡς συνεστῶσαν ἄκρας
10 κατ' εὐδοίαν τῶν ὠμιλημένων καὶ μεταφοραῖς ἐπὶ τὸ ἀγνοούμενον πρᾶγμα ἄριστα
μετενηγεμένην καὶ οὐ πλάσματι κενῶ καὶ νόμῳ γεγονυῖαν ἀλλὰ τῇ τῶν πρα-
γμάτων φύσει καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν. Logik: 33, 7 [p. 46] ἐπεὶ καὶ τὰκόλουθον
καὶ τὸ ὁμολογούμενον ἐν τοῖς λόγοις ἐνορᾶν καὶ τίνων ληφθέντων τί συμβαίνει,
ληπτέον οὕτως ὑπὸ τὴν τῶν ὄλων διάγνωσιν, ἄλλως δ' οὐ νομιστέον ἐγγίνεσθαι.
15 46, 8 [p. 47] πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τῆς φυσικῆς καὶ μετὰ λόγου τῶν τε ἀδή-
λων σταθμίσεως καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἐπιλογιστικῆς θεωρίας ἀλίσκετ', ἄλλως
δ' οὐδαμῶς, ὥστε καὶ ὁδῷ γίνεσθαι καὶ οὐκ ἰδίαις τινῶν ἐμπειρίαις τὰ πράγμαθ',
ὡς φασιν, οὐκ εἰδότες. Unterschied von Philosophie und Rhetorik: 24, 9
[p. 36] καὶ μόνον δεῖν οἰόμενος τῷ σχηματίσει διαφέρειν σχεδὸν τὸν τε τοῦ
20 σοφοῦ λόγον καὶ τὸν τοῦ πολιτικοῦ ῥήτορος, ὥσπερ δὴ ταῖς διανοήσεσι μὲν οὐ
διαφέροντας τοὺς τὴν ἀλήθειαν κατὰ φύσιν ἐγνωκότας τῶν πολιτικῶν ῥητόρων,
σχήματι δὲ μόνον λόγων, καὶ ταῦτα πρὸς οὐδένα λόγον κατεσκευασμένων. Wider-
legung: τί γὰρ ὁ συλλογισμὸς καὶ ἡ ἐπαγωγὴ δύνατ', εἰ ταυτό τι σημαίνει τῷ
ἐνθυμήματι καὶ παραδείγματι; 26, 1 [p. 38] (δεικνύει) χρήσιμον διαλογισμὸν ὄντα
25 ἐκ τῶν φανερῶν αἰεὶ καὶ ὑπαρχόντων περὶ τῶν μελλόντων, καὶ τοὺς πραγματικω-
τάτους αἰεὶ τῶν προεστώτων εἴτε δημοκρατίας εἴτε μοναρχίας εἴθ' ἥς δήποτε
πολιτείας τοιοῦται τρόπον διαλογισμοῦ χρωμένους. Katechese und Vortrag: 43, 1
[p. 43] ὁ γὰρ μακρῶι λόγῳ καὶ συνευρομένῳ καλῶς χρώμενος ἄριστα χρήσεται καὶ
τῷ διὰ ἐρωτήσεως καλουμένῳ, καὶ ὁ τοῦτῳ κἀκείνῳ· (καὶ γὰρ τὸ ἐπὶ) τοῦ
30 συνευρομένου γινώσκειν, μέχρι ὅσου τοῖς ἀκούσασι γινώριμον δεῖ ποιεῖν τὸ πίπτον
ὑπὸ μίαν διάνοιαν ταυτό τί ἐστὶ τῷ δύνασθαι θεωρεῖν, μέχρι ὅσου προτείνων οὐτ'
ἂν ἐλλείποι τις οὐθ' ὑπερβαίνει τοῦ προάξοντος τὸν ἀποκρινόμενον ἐπὶ τὴν ἰδέαν
ἀγνοουμένου πράγματος. Disposition: 31, 3 [p. 43] κατανεοηκῶς μόνος ἂν δύ-
ναιτο τῶν τηλικαῦτα διαιρῶν προτείνειν καθ' ὅσα τὸ φῆσαι καὶ ἀποφῆσαι μὴ
35 περὶ τῶν φανερῶν ὅππῃ εἰσὶν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀδήλων καὶ ἀδιαιλήτων, τοῖς μαν-
θάνουσι προτατέον. Vgl. 30, 2 [p. 42] ἀδυνατήσῃ ἐν ἐκείνῃ τῷ λαλήματι δια-
λέγεσθαι τὸν ὀρθῶς φυσιολογούντα, ὅτ(ωι) πάνυ χρήται κατὰ πηλικά τινα διαιρ(ῶν)
τὰ τοῦ λόγου καθ' ἕκαστα μέχρι τοῦ ποιεῖν κεφαλαιώματά τινα κατὰ τοὺς τούτων
ἐναργῆ ἐπιστήμην ἀπειργασμένους.
- 40 3. CLEM. Str. II 130 (II 184, 14 St.) nach Apollodoros [s. II 155, 3] καθάπερ N.

11 μετενηγεμένων Pap.: verb. Crönert 15—22 nach Arnim S. 59, 60

24 (δεικνύει) χρ. δ. . . φανερῶν αἰε *: ἐκ(τ(ίθησιν ἀ)εῖ χρ. δ. . . φανερῶν ἂν Sudh.

29 (καὶ γὰρ τὸ ἐπὶ) Crönert: (ὅτι) κ(αὶ τὸ ἐ)πὶ Sudh. 32 ἐπ(ὶ τὴν ἰδέαν

Sudh.: ἐπ(ὶ) τι(ν') ἰδέαν? Crönert 33ff. nach Arnim S. 61 36 (λ)αλήματι

(vgl. Rhet. II 26, 7; Arnim S. 56) Crönert: (πο)λίσματι Sudh.: (πα)λαίσματι Arnim

37 ὅτ(ωι) Crönert: ὅτι οὐ Sudh. διαιρ(ῶν) Arnim: διαιρ(εῖν) Sudh.

τὴν ἀκαταπληξίαν [als τέλος bezeichnet]· ταύτην γὰρ ἔφη ὑπὸ Δημοκρίτου 465
 'ἄθαμβήν' λέγεσθαι [55 B 4. 215].

4. SENECA. ep. 88, 43 N. ait ex his quae videntur esse nihil magis esse quam
 non esse.

5

63. DIOTIMOS.

466

1. AET. II 17, 3 (D. 346) Διότιμος Τύριος ὁ Δημοκρίτειος τὴν αὐτὴν τούτοις
 εἰσηνέγκато γνώμην [nach Metrodor und Straton vgl. II 141, 41].

2. CLEM. Str. II 130 [II 184, 16 St.; s. Z. 2] ἔτι πρὸς τούτοις [Demokrit,
 Hekataios, Apollodoros, Nausiphanes] Δ. τὴν παντέλειαν τῶν ἀγαθῶν, ἣν
 10 εὖ εστὶ τῷ προσαγορεύεσθαι [nämlich ὑπὸ Δημοκρίτου 55 B 4. 140], τέλος ἀπέφηνεν.

3. SEXT. VII 140 Δ. δὲ τρία κατ' αὐτὸν [Demokrit 55 A 111] ἔλεγεν εἶναι
 κριτήρια (1) τῆς μὲν τῶν ἀδῆλων καταλήψεως τὰ φαινόμενα ('ὅψις γὰρ τῶν ἀδῆ-
 λων τὰ φαινόμενα', ὡς φησιν Ἀναξαγόρας [46 B 21^a], ὃν ἐπὶ τούτῳ Δημοκρίτος
 ἐπαινεῖ), (2) ζητήσεις δὲ τὴν ἔννοιαν ('περὶ παντὸς γάρ, ὦ παῖ, μία ἀρχὴ τὸ εἰδέναι
 15 περὶ ὅτου ἔστιν ἡ Ζήτησις' [Plato Phaedr. p. 237 B]), (3) αἰρέσεως δὲ καὶ φυτῆς
 τὰ πάθη· τὸ μὲν γὰρ ὡι προσοικειούμεθα, τοῦτο αἰρετόν ἐστιν, τὸ δὲ ὡι προσαλ-
 λοτριούμεθα, τοῦτο φευκτόν ἐστιν.

64. BION VON ABDERA.

1. DIOG. IV 58 γεγόνاسι δὲ Βίωνες δέκα· . . . τέταρτος [vorhergeht der
 20 Borysthenite] Δημοκρίτειος καὶ μαθηματικός, Ἀβδηρίτης, Ἀτθίδι γεγραφῶς καὶ
 Ἰάδι· οὗτος πρῶτος εἶπεν εἶναι τινὰς οἰκίσεις, ἔνθα γίνεσθαι ἔξ μηνῶν τὴν νύκτα
 καὶ ἔξ τὴν ἡμέραν.

2. STRAB. I p. 29 τοῦ δὲ δύο εἶναι τοὺς ἀνέμους ποιοῦνται μάρτυρας Θρασυ-
 ἄλκην τε καὶ τὸν ποιητὴν αὐτὸν τῷ τὸν μὲν ἀργέστην τῷ νότῳ προσνέμειν
 25 'ἀργέσταο Νότοιο' [A 306. Φ 334], τὸν δὲ Ζέφυρον τῷ βορείᾳ Βορέης καὶ Ζέ-
 φυρος, τῷ τε Θρήικηθεν ἄητον' [15]. φησὶ δὲ Ποσειδώνιος μηδένα οὕτως παρα-
 δεδωκέναι τοὺς ἀνέμους τῶν γνωρίμων περὶ ταῦτα οἶον Ἀριστοτέλην, Τιμοσθένη
 [der Admiral des Philadelphos], Βίωνα τὸν ἀστρολόγον. ἀλλὰ τὸν μὲν ἀπὸ θερι-
 νῶν ἀνατολῶν καικίαν, τὸν δὲ τούτῳ κατὰ διάμετρον ἐναντίον λίβα ἀπὸ δύσεως
 30 ὄντα χειμερινῆς· πάλιν δὲ τὸν μὲν ἀπὸ χειμερινῆς ἀνατολῆς εὖρον, τὸν δ' ἐναν-
 τίον ἀργέστην· τοὺς δὲ μέσους ἀπηλιώτην καὶ ζέφυρον.

1 ἀκαταπληξίαν Heinsius: κατάπληξιν L 6 Δημοκρίτειος *: διοκρίτιος A
 21 Hultsch (Pauly-Wissowa III 486) schließt aus dieser auf Berechnung beruhen-
 den Annahme, welche den Standpunkt des mathematischen Wissens vor Eu-
 doxos voraussetze, daß Bion zu Anfang des 4. Jahrh. gelebt habe 23 Θρασυ-
 ἄλκην] vgl. Strabo XVII 790 τὸ δ' ὅτι ἔξ ὄμβρων αἱ ἀναβάσεις μὴ ζητεῖν μηδὲ
 τοιούτων δεῖσθαι μαρτύρων οἷους Ποσειδώνιος εἴρηκε. φησὶ γὰρ Καλλισθένη λέ-
 γειν τὴν ἐκ τῶν ὄμβρων αἰτίαν τῶν θερινῶν παρὰ Ἀριστοτέλους [fr. 246 ff.] λα-
 βόντα, ἐκέινον δὲ παρὰ Θρασυάλκου τοῦ Θασίου (τῶν ἀρχαίων δὲ φυσικῶν εἰς
 οὗτος), ἐκέινον δὲ παρ' ἄλλου, τὸν δὲ παρ' Ὀμήρου διειπετέα φάσκοντος τὸν
 Νεῖλον 'ἄψ δ' εἰς Αἰγύπτου διειπετέος ποτάμιο'. Vgl. Senec. N. Q. IV^a fr. 4
 [p. 158, 7 Gercke] 24 τῷ (vor τὸν) A²: fehlt A¹BCI

65. BOLOS.

466

Über ihn und seine Δυναμερά vgl. II 125, 2 ff.

ΒΩΛΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΝ
ΗΜΑΣ ΑΓΟΝΤΩΝ (ΠΕΡΙ ΘΑΥΜΑΣΙΩΝ).

- 5 APOLLON. mirab. 1 führt mit dem Lemma Βώλου eine Reihe von Exzerpten über Epimenides, Aristeas und andere Wundertäter aus Theopomp und Aristoteles ein [s. oben I 29, 4]. Ebenda 31 ein Zitat aus Theophrast H. pl. IX 17, 4, zitiert auch bei STEPH. "Ἀψυνθος] . . . ἔστι καὶ εἶδος φυτοῦ, περὶ οὗ Βώλος ὁ Δημοκρίτειος, ὅτι Θεόφραστος ἐν τῷ Περὶ φυτῶν ἐνάτῳ· τὰ πρόβατα τὰ ἐν τῷ
- 10 Πόντῳ τὸ ἀψύνθιον νεμόμενα οὐκ ἔχει χολήν'.

Ein jüngerer Bolos aus Mendes als Verf. eines pharmakologischen Gedichtes wird vielleicht zitiert GAL. de antid. XIV 144 K. [überliefert Ὡρος ὁ Μενδήσιος].

9 Nach πρόβατά hat Apollon. φησιν, was der Epitomator des Steph. wegläßt. Theophr. selbst sagt a. O. τὸ ἀψύνθιον τὰ μὲν ἐνταῦθα πρόβατα οὐ φασί τινες νέμεσθαι, τὰ δ' ἐν τῷ Πόντῳ νέμεται, καὶ γίνεται πότερα καὶ καλλίῳ καί, ὥς δὴ τινες λέγουσιν, οὐκ ἔχοντα χολήν.

ANHANG
ZU DEN TEXTEN
DER
VORSOKRATIKER

I. Kosmologische Dichtung des sechsten Jahrhunderts.

469

66. ORPHEUS.

A. Leben und Schriften.

- 5 1. Suid. Ὀρφεὺς Λειβήθρων τῶν ἐν Θράκῃ (πόλις δὲ ἐστὶν ὑπὸ τῇ Πιερίᾳ)
υἱὸς Οἰάγρου καὶ Καλλιόπης· ὁ δὲ Οἰάγρος πέμπτος ἦν ἀπὸ Ἀτλαντος, κατὰ
Ἀλκυόνην μίαν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ. γέγονε δὲ πρὸ τῶν γενεῶν τῶν Τρωικῶν
καὶ φασὶ μαθητὴν γενέσθαι αὐτὸν Λίνου, βιώναι δὲ γενεὰς θ, οἱ δὲ τῶν φασίν.
ἔγραψε Τριαγμούς (λέγονται δὲ εἶναι Ἰωνος τοῦ τραγικοῦ [vgl. I 285 ff.]. ἐν
10 δὲ τούτοις τὰ Ἱεροστολικά καλούμενα, κλήσεις κοσμικά). Νεωτευκτικά.
Ἱεροὺς λόγους ἐν ῥαψωδίαις κδ (λέγονται δὲ εἶναι Θεογνήτου τοῦ Θεσσαλοῦ,
οἱ δὲ Κέρκωπος τοῦ Πυθαγορείου [c. 5 I 35, 6]). Χρησμούς, οἱ ἀναφέρονται
εἰς Ὀνομάκριτον [s. 66 B 11. 67 A 5. B 20^a]. Τελετάς (ὁμοίως δὲ φασὶ καὶ
ταύτας Ὀνομακρίτου). Ἀιθικά· ἐν τούτοις δ' ἔστι περὶ λίθων γλυφῆς, ἥτις
15 Ὀγδοηκοντάλιθος ἐπιγράφεται. Σωτήρια· ταῦτα Τιμοκλέους τοῦ Συρακου-
σίου λέγεται ἢ Περσίνου τοῦ Μιλησίου. Κρατῆρας [66 A 1^b. 67 A 7]· ταῦτα
Ζωπύρου φασί. Ὀρονισμούς μητρώιους καὶ Βακχικά· ταῦτα Νικίου 470
τοῦ Ἐλεάτου φασίν εἶναι. Εἰς Ἀίδου κατάβασιν· ταῦτα Ἡροδίκου τοῦ

8 γενεὰς] vgl. Rohde *Kl. Schr.* I 16 ff. 9 τριασμούς Hss.: verb. Küster.
Vgl. Sext. P. H. III 30 Ὀνομάκριτος δὲ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ
γῆν und Orpheus b. Clem. Str. VI 17 (II 435, 21 St.) nach 12 B 36 gefälscht
10 Ἱεροστολικά] vgl. Macrob. Sat. I 18, 22 [fr. 152 Ab.], Lobeck *Aglaoph.* 371
κλήσεις κοσμικά] *heidnische Lilancien* christl. Scholion? κτίσεις κόσμου verm.
Eschenbach νεοτευκτικά Hss.: verb. Fabricius 11 Ἱεροὺς λόγους] die
rhapsodische Theogonie, vgl. B 12 g. E. Θεογνήτου] unbekannt 13 Clem.
Protr. 2 (I 14, 11 St.) ὁ τῆς Τελετῆς ποιητῆς Ὀρφεύς fr. 196 Abel 14 Ἀιθικά]
Bernhardy. S. Abel *Orphica* S. 109 ff. Ruelle in de Mély's *Lapidaires* II 135 ff.
15 Σωτήρια und die folgenden Autoren sonst unbekannt 17 Ζωπύρος der
Herakleote, bei Tzetz. 20, 28; 30, 173 Kaib. [c. G. F. I] Mitglied der Peisistrate-
ischen Kommission Ὀρονισμούς] vgl. Plato *Euthyd.* 277 v ἐν τῇ τελετῇ τῶν
Κορυβάντων ὅταν τὴν θρόνῳσιν ποιῶσιν περὶ τοῦτον ὃν ἂν μέλλωσι τελεῖν; Dio
Chrys. 12, 33 καθάπερ εἰώθασιν ἐν τῷ καλουμένῳ Ὀρονισμῷ καθίσαντες τοὺς
μυομένους οἱ τελούντες κύκλῳ περιχορεύειν 18 Εἰς Ἀίδου κ.] vgl. Dieterich
Nekyia 129

- Περινθίου [vgl. I 35, 9]. Πέπλον καὶ Δίκτυον [vgl. B 10^a]. καὶ ταῦτα Ζωπύρου 470
 τοῦ Ἡρακλεώτου, οἱ δὲ Βροτίνου [c. 7, 4 I 36, 13]. Ὀνομαστικόν, ἔπη, ἄσ.
 Θεογονίαν, ἔπη, ἄσ. Ἀστρονομίαν, Ἀμμοσκοπίαν [?], Θυηπολικόν,
 Ὠιοθυτικά ἢ Ὠιοσκοπικά, ἐπικῶς. Καταζωστικόν, Ὕμνους, Κορυ-
 5 βαντικόν, καὶ Φυσικά, ἃ Βροτίνου φασίν.
 Ὀρφεὺς Κροτωνιάτης ἐποποιός, ὃν Πεισιστράτῳ συνεῖναι τῷ τυράννῳ
 Ἀσκληπιάδης φησιν ἐν τῷ ἔκτῳ βιβλίῳ τῶν Γραμματικῶν. Δωδεκαετηρίδας,
 Ἀργοναυτικά καὶ ἄλλα τινά.
 Ὀρφεὺς Καμαριναῖος ἐποποιός, οὗ φασιν εἶναι τὴν Εἰς Ἄιδου κατάβασιν.
 10 1^a. SUID. Ἴππος Νισαῖος. ἐν δὲ Δικτύῳ Ὀρφεὺς λέγει, ὅτι ἡ Νίσσα τόπος
 ἐστὶν ἐν Ἐρυθρᾷ κείμενος.
 1^b. CLEM. Str. I 131 (II 81, 7 St.) τοὺς μὲν ἀναφερομένους εἰς Μουσαῖον
 [67 B 20^a—22] Ὀνομακρίτου εἶναι λέγουσι, τὸν Κρατῆρα δὲ τὸν Ὀρφέως Ζω-
 πύρου τοῦ Ἡρακλεώτου, τὴν τε Εἰς Ἄιδου κατάβασιν Προδίκου τοῦ Σαμίου.
 15 Ἴων κτλ. s. I 287, 1.
 2. IBYC. fr. 10A Bergk ὀνομάκλυτος Ὀρφην.
 3. Aeschyl. Ag. 1629
 Ὀρφεὶ δὲ γλῶσσαν τὴν ἐναντίαν ἔχεις.
 ὁ μὲν γὰρ ἦγε πάντ' ἀπὸ φθογγῆς χαρᾶι.
 20 Vgl. Simon. fr. 40. Eur. Bakch. 561. Iph. A. 1211.
 4. PAUS. x 30, 6 [Polygnots Unterweltsbild] ἀποβλέπαντι δὲ αὐθις ἐς τὰ κάτω
 τῆς γραφῆς ἔστιν ἐφεξῆς μετὰ τὸν Πάτροκλον οἷα ἐπὶ λόφου τινὸς Ὀρφεὺς
 καθεζόμενος, ἐφάπτεται δὲ καὶ τῇ ἀριστερᾷ κιθάρας, τῇ δὲ ἐτέρᾳ χειρὶ ἰτέας
 κλώνες εἰσιν ὧν ψαύει, προσανακέκλιται δὲ τῷ δένδρῳ· τὸ δὲ ἄλσος ἔοικεν 471
 25 εἶναι τῆς Περσεφόνης, ἐνθα αἴγειροι καὶ ἰτέαι δόξῃ τῇ Ὀμήρου [κ 509] πεφύ-
 κασιν. Ἑλληνικὸν δὲ τὸ σχῆμά ἐστι τῷ Ὀρφεὶ καὶ οὔτε ἡ ἐσθὴς οὔτε ἐπιθήμᾳ
 ἐστὶν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ Θράκιον.
 5. HEROD. II 53 Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὀμηρον ἡλικίῃν τετρακοσίοις ἔτεσι δοκέω
 μεν πρεσβυτέρους γενέσθαι καὶ οὐ πλέοσι ... οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι

1 Πέπλον] vgl. 71 A 11. B 2 Δίκτυον] s. 66 A 1^a, B 10^a. Vgl. Lobeck
Agl. 837 Kern *Herm.* 25, 7 2 βροτίνου A: βροντίνου IBE (ebenso 5) Ὀνο-
 μαστικόν] unsicher von Giesecke mit den Hymnen identifiziert, die bei Abel
 S. 57 ff. stehen Θεογονίαν] verschieden von der rhapsodischen Theogonie
 ob. II 163, 11 3 Ἀστρονομίαν] sonst unbekannt; vgl. Heeg *Die ang. Orph.* Ἔργα
 καὶ Ἡμέραι (Münch. 1907) 10 Ἀμμοσκοπίαν *: ἀμμοκοπία oder ἀμοκοπία Hss.:
 ἀμνοσκοπία oder ἀστροσκοπία Lobeck: ἀνεμοσκοπία Fabr. Vielleicht war die
 »Sandschau« ähnlich der ἀλιφριτομαντεία Lob. *Agl.* 815 Θυηπολικόν] sonst nicht
 bekannt Ὠιοθυτικά ἢ Ὠιοσκοπικά] s. Lobeck *Agl.* 410 4 Καταζωστικόν] vgl.
 Ἱεροστολικά ob. II 163, 10 Ὕμνους] Abel S. 57 ff. Κορυβαντικόν] zitiert in
 d. orph. Argon. 25 5 Φυσικά] unbek. 7 Ἀσκληπιάδης] v. Myrlea Δωδε-
 καετηρίδας * nach Tzetz. (Lobeck *Agl.* 424): δεκαετηρίδα, δεκαετηρίας, δεκαετη-
 ρίαν Hss. Inhalt astrologisch vgl. fr. 23. 285 Ab.; Heeg a. O. 11 ff. 8 Ἀργο-
 ναυτικά] p. 3 ff. Ab. 10 Δικτύῳ Küster nach Z. 1: δικτύῳ Hss.; Lücke nach
 λέγει Gaisford 14 Προδίκου] sonst unbekannt; vgl. Ἡροδίκου oben S. 163, 18
 16 ὀνομάκλυτον Prisc.: verb. Bergk 23 ἰτέας P: ἰτέας ψαύει (mit wiederh.
 ψαύει nach ὧν) vulg. 29 πρότεροι PRV

τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι ὕστερον ἔμοιγε δοκεῖν ἐγένοντο ... τὰ δὲ ὕστερα 471
τὰ ἐς Ἡσίοδον τε καὶ Ὅμηρον ἔχοντα ἐγὼ λέγω. II 81 s. oben I 27, 18.

6. EURIP. Alc. 357

5 εἰ δ' Ὀρφέως μοι γλῶσσα καὶ μέλος παρῆν,
ὥστ' ἢ κόρην Δήμητρος ἢ κείνης πόσιν
ὕμνοισι κηλήσαντά σ' ἔξ "Αἰδου λαβεῖν,
κατῆλθον ἄν. (Vgl. Med. 543.)

7. — — 962 ἐγὼ καὶ διὰ μούσας

καὶ μετάρσιος ἦῖξα καὶ
10 πλείστων ἀψάμενος λόγων

965 κρεῖσσον οὐδὲν Ἀνάγκας
ἡῦρον, οὐδέ τι φάρμακον
Θρήῃσσαι ἐν σανίσιν, τὰς
Ὀρφεῖα κατέγραψεν

15 970 γῆρυς, οὐδ' ὅσα Φοῖβος Ἀσκληπιάδαις ἔδωκε
φάρμακα πολυπόνοις ἀντιτεμῶν βροτοῖσιν.

8. — HIPPOL. 925 [Theseus zu Hippolytos]

ἤδη νυν αὖχει καὶ δι' ἀψύχου βορᾶς
20 σίτ' ἐκκαπήλευ', Ὀρφέα τ' ἀνακτ' ἔχων
βάκχευε πολλῶν γραμμάτων τιμῶν καπνούς.

9. — Cycl. 646

ἀλλ' οἶδ' ἐπιωιδὴν Ὀρφέως ἀγαθὴν πάνυ,
ὥς αὐτόματον τὸν δαλὸν εἰς τὸ κρανίον
στεῖχονθ' ὑφάπτειν τὸν μονῶπα παῖδα γῆς.

25 9^a. — Hypsipyle [Ox. Pap. VI n. 852 col. 3, 8 p. 36 Hunt]

ὙΨ(ιπύλη) ... μέσσω δὲ παρ' ἰστώϊ

Ἀσιὰς ἔλεγον ἰήιον

Θρήῃσ' ἐβόα κίθαρις Ὀρφέως

μακροπόδων πιτύλων ἐρέτησι κε-

30 λεύσματα μελπομένα, τοτὲ μὲν ταχύ-

πλουν τοτὲ δ' εἰλατίνας ἀνάπαυμα πλάτας.

9^b. — — [fr. 64 col. 2 p. 70 Hunt]

1614 ΕΥ(νεως) Ἀργῷ με καὶ τόνδ' ἤγαγ' εἰς Κόλχων πόλιν

ὙΨ(ιπύλη) ἀπομαστιδίον γ' ἐμῶν στέρνων.

1 ὕστερον PRSV 3 Gleichzeitig mit diesem Drama ist ungefähr das be-
kannte Orpheusrelief, die ältesten Zeugen dieser Sage 10 ἀρξάμενος Stob.
15 ἔδωκε Musgrave: παρέδωκε Hss. 19 σίτ' ἐκκαπήλευ' * (sc. τοῖς ἔξω βεβή-
λοις vgl. Philostr. V. Apoll. 1, 15 τὸν γὰρ σίτον οἱ δυνατοὶ ἐυκλείσαντες εἶχον,
ἴν' ἐκκαπηλευθεῖη τῆς χώρας): σίτοις καπήλευ' Hss.: σιγὰς κ. Goram, ἀστοῖς κ.
Badham, σίτους (wider Euripides' Sprachgebrauch) κ. Reiske. σίτα = σίτησις vgl.
11 B 1, 21. Ar. Equ. 575 27 ΕΛΕΓΕΝ Pap.: verb. Wilam. 29 ΜΑΚΡΟΠΟ-
ΛΩΝ Pap.: verb. Wilam. 30 ΜΕΛΠΟΜΕΝΑΝ Pap.: verb. Hunt 32 Iason
hat seine beiden Knaben Eunaios und Thoas deren Mutter Hypsipyle von der
Brust weg auf der Argo mit nach Kolchis genommen. Nach seinem Tod nimmt
sich Orpheus der verwaisten Kinder an und erzieht sie in Thrakien (Robert *Herm.*
44, 376) 34 ἀπομαστιδίω? *

- ΕΥ ἐπεὶ δ' ἴασων ἔθαν' ἐμός, μήτερ, πατήρ, 471
 ΥΥ οἴμοι κακὰ λέγεις, δάκρυά τ' ὄμμασιν,
 τέκνον, ἐμοῖς δίδως —
 ΕΥ Ὀρφεύς με καὶ τόνδ' ἤγαγ' εἰς Θράικης τόπον,
 5 1620 ΥΥ τίνα πατέρι ποτὲ χάριν ἀθλίωι
 τιθέμενος; ἔνεπέ μοι, τέκνον.
 ΕΥ μοῦσάν με κιθάρας Ἀσιάδος διδάσκειται,
 τοῦτον δ' ἐς Ἄρεως ὄπλ' ἐκόσμησεν μάχης.
10. [EURIP.] Rhes. 943
 10 μυστηρίων τε τῶν ἀπορρήτων φανὰς
 ἔδειξεν Ὀρφεύς, αὐτανέμιος νεκροῦ 472
 τοῦδ' ὃν κατακτείνεις σύ· Μουσαῖόν τε, σόν
 σεμνὸν πολίτην καπὶ πλείστον ἄνδρ' ἕνα
 ἐλθόντα Φοῖβος σύγγονοί τ' ἤσκησαμεν.
- 15 11. ARISTOPH. Frösche 1032
 Ὀρφεύς μὲν γὰρ τελετάς θ' ἡμῖν κατέδειξε φόνων τ' ἀπέχεσθαι
 Μουσαῖος δ' ἐξακέσεις τε νόσων καὶ χρησμούς.
12. — Vög. 693 (Chor der Vögel)
 20 Χάος ἦν καὶ Νῦξ Ἐρεβός τε μέλαν πρῶτον καὶ Τάρταρος εὐρύς,
 Γῆ δ' οὐδ' Ἄηρ οὐδ' Οὐρανὸς ἦν· Ἐρέβους δ' ἐν ἀπείροσι κόλποις
 τίκτει πρῶτιστον ὑπηνέμιον Νῦξ ἢ μελανόπτερος ὠϊόν,
 ἔξ οὗ περιτελλομέναις ὥραις ἐβλασταν Ἐρως ὁ ποθεινός
 στίλβων νῶτον πτερύγοιν χρυσαῖν, εἰκὼς ἀνεμώκεσι δίναις.
 25 οὔτος δὲ Χάει πτερόεντι μιγείς νυχίωι κατὰ Τάρταρον εὐρύν
 ἐνεόττευσεν γένος ἡμέτερον καὶ πρῶτον ἀνήγαγεν εἰς φῶς.
 πρότερον δ' οὐκ ἦν γένος ἀθανάτων, πρὶν Ἐρως ξυνέμειξεν ἅπαντα·
 ξυμμιγνυμένων δ' ἐτέρων ἐτέροις γένετ' Οὐρανὸς Ὠκεανὸς τε
 καὶ Γῆ πάντων τε θεῶν μακάρων γένος ἄφθιτον.
- 12^a. TIMOTHEOS Pers. 234 Wilamowitz
 30 πρῶτος ποικιλόμουσος Ὀρ-
 235 φεύς (χέλ)υν ἐτέκνωσεν
 υἱὸς² Καλλιόπας Πιερίας ἐπι.
 Τέρπανδρος δ' ἐπὶ τῷι δέκα
 τεῦξε μοῦσαν ἐν ὠιδαῖς.
- 35 13. CLEM. Strom. vi 15 (II 434, 19 St.) aus HIPPIAS [79 B 6] τούτων ἴσως
 εἴρηται τὰ μὲν Ὀρφεὶ τὰ δὲ Μουσαίωι κατὰ βραχὺ ἄλλωι ἀλλαχοῦ, τὰ δὲ Ἡσιόδωι
 τὰ δὲ Ὀμήρωι.

2 κακὰ Murray: KAKΩΝ Pap. 11 νεκροῦ] des Musensohnes Rhesos
 12 τοῦδ' οὖν κατακτείνασα (oder οὐνεκα κτείνασα) Hss.: verb. Bothe: τοῦδ' οὐ
 γελᾷς κτείνασα Reiske σύ] Athena 24 οὔτος Χάει ἡερόεντι G. Hermann
 wider die Absicht des Dichters νύχιος Herwerden, unnötig 29 Text nach
 Wilam. unsicherer Herstellung. Sicher ist nur, daß Orpheus als Ahnherr der
 Kitharodik vor Terpander und Timotheos erscheint, wie oben B 9^a 30 Ὀρ-
 φεύς χέλυν] ΟΡΙΥΣΥΝ Pap. 32 ΚΑΛΛΙΟΠΑ ἐπι] ENI 33 δ'] A
 34 ΤΕΥΞΕ: Ζεῦξε Wilam.; Sinn beider Lesungen unsicher 36 ἄλλως Geel

13^a. OLYMPIODOR. b. Phot. bibl. c. 80. 61^a 31 (Oasis) ταύτην καλεῖ Ἡρόδοτος 472
[III 26] 'μακάρων νήσους', Ἡρόδοτος δὲ ὁ τὴν Ὀρφῆως καὶ Μουσαίου συγγράμματος
ἱστορίαν, Φαιακίδα ταύτην καλεῖ.

14. PLATO Symp. 179 D Ὀρφέα δὲ τὸν Οἰάγρου ἀτελῇ ἀπέπεμψαν ἐξ Ἰδίου,
5 φάσμα δεῖξαντες τῆς γυναικὸς ἐφ' ἣν ἦκεν, αὐτὴν δὲ οὐ δόντες, ὅτι μαλθακί-
ζεσθαι ἐδόκει, ἅτε ὦν κιθαρῳδός, καὶ οὐ τολμᾶν ἔνεκα τοῦ ἔρωτος ἀποθνήσκειν
ὥσπερ Ἀλκηστis, ἀλλὰ διαμηχανᾶσθαι ζῶν εἰσέναι εἰς Ἰδίου. τοιγάρτοι διὰ ταῦτα
δίκην αὐτῷ ἐπέθεσαν, καὶ ἐποίησαν τὸν θάνατον αὐτοῦ ὑπὸ γυναικῶν γενέσθαι.

14^a. — Ion 536 B ἐκ δὲ τούτων τῶν πρώτων δακτυλίων, τῶν ποιητῶν, ἄλλοι
10 ἐξ ἄλλου αὐ ἡρτημένοι εἰσὶ καὶ ἐνθουσιάζουσιν, οἱ μὲν ἐξ Ὀρφῆως, οἱ δ' ἐκ 473
Μουσαίου, οἱ δὲ πολλοὶ ἐξ Ὀμήρου κατέχονται τε καὶ ἔχονται.

14^b. ISOOCR. XI 38 τοιούτους δὲ λόγους περὶ αὐτῶν τῶν θεῶν εἰρήκασιν
[nämlich die Dichter], οἷους οὐδεὶς ἂν περὶ τῶν ἐχθρῶν εἰπεῖν τολμήσειεν· οὐ
γὰρ μόνον κλοπὰς καὶ μοιχείας καὶ παρ' ἀνθρώποις θητείας αὐτοῖς ὠνεῖδισαν, ἀλλὰ
15 καὶ παίδων βρώσεις καὶ πατέρων ἔκτομάς καὶ μητέρων δεσμούς καὶ πολλὰς ἄλλας
ἀνομίας κατ' αὐτῶν ἐλογοποίησαν. (39) ὑπὲρ ὧν τὴν μὲν ἄξιαν δίκην οὐκ ἔδοσαν,
οὐ μὴν ἀτιμώρητοί γε διέφυγον, ἀλλ' οἱ μὲν ... [Homer, Hesiod], Ὀρφεὺς δ' ὁ
μάλιστα τούτων τῶν λόγων ἀψάμενος διασπασθεὶς τὸν βίον ἐτελεύτησεν.

15. DIOD. v 64, 4 ἔνιοι δ' ἱστοροῦσιν, ὧν ἐστὶ καὶ Ἐφορος [fr. 65 FHG I 253],
20 τοὺς Ἰδαίους Δακτύλους γενέσθαι μὲν κατὰ τὴν Ἰδὴν τὴν ἐν Φρυγίᾳ, διαβῆναι
δὲ μετὰ Μύγδονος εἰς τὴν Εὐρώπην· ὑπάρξαντας δὲ γόητας ἐπιτηδεύσαι τὰς τε
ἐπιωδὰς καὶ τελετὰς καὶ μυστήρια, καὶ περὶ Σαμοθράκην διατρίψαντας οὐ μετρίως
ἐν τούτοις ἐκπλήττειν τοὺς ἐγχωρίους· καθ' ὃν δὴ χρόνον καὶ τὸν Ὀρφέα φύσει
25 καὶ πρῶτον εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξενεγκεῖν τελετὰς καὶ μυστήρια.

16. THEOPHR. char. 16, 11 καὶ ὅταν ἐνύπνιον ἴδῃ [der deisidaimōn], πορεύεσθαι
πρὸς τοὺς ὄνειροκρίτας, πρὸς τοὺς μάντις, πρὸς τοὺς ὀρνιθοσκόπους ἐρωτήσων
τίνι θεῶν ἢ θεᾷ εὐχέσθαι δεῖ, καὶ τελεσθησόμενος πρὸς τοὺς Ὀρφεοτελεστὰς
κατὰ μῆνα πορεύεσθαι μετὰ τῆς γυναικὸς (ἐὰν δὲ μὴ σχολάζῃ ἢ γυνή, μετὰ τῆς
30 τίτῃς) καὶ τῶν παίδων. Vgl. Demosth. d. cor. 129. 259.

B. ALTBEZEUGTE FRAGMENTE.

1. PLAT. Phileb. 66 c (nach Aufzählung der fünf Güter) 'ἐκτῇ
δ' ἐν γενεᾷ', φησὶν Ὀρφεύς, 'καταπαύσατε κόσμον αἰοιδῆς',
ἀτὰρ κινδυνεύει καὶ ὁ ἡμέτερος λόγος ἐν ἐκτῇ καταπεπαυμένος εἶναι
35 κρίσει.

2 Herodoros, gewiß der Herakleenser vgl. 68 B 2. Anders Müller FHG II 27^b
5 φάσμα B: φάντασμα TW 7 διαμηχανήσασθαι W ζῶν ἰέναι M: ζῆν ἰέναι T
10 αὐ ἡρτημένοι TF: ἀνηρτημένοι W 13 οἷους Γ: ὄσους Θ: οὓς Λ τολ-
μήσειεν εἰπεῖν ΘΛ 15 δεσμούς Γ¹: συνουσίας Γ²ΘΛ 16 κατὰ τούτων ἐλογο-
ποίησαν Θ: ἐλογοποίησαν κατὰ τούτων Λ 18 τῶν τοιούτων ΘΛ 21 μετ'
ἀμύγδονος D: μετὰ μυγδώνος F: μετὰ μίνωος Α 29 κατὰ μῆνα] monatliche
Erneuerung der Weihen?

2. PLAT. Cratyl. 402 BC ὥσπερ αὖ Ὅμηρος Ὀκεανόν τε θεῶν 473
γένεσιν' φησιν 'καὶ μητέρα Τηθύν' [Ξ 201]. οἶμαι δὲ καὶ Ἡσίοδος
[Theog. 337]. λέγει δὲ πού καὶ Ὀρφεὺς ὅτι

Ὀκεανὸς πρῶτος καλλίρροος ἦρξε γάμοιο,
5 ὅς ῥα κασιγνήτην ὁμομήτορα Τηθύν ὄπυιεν.

3. — — 400 BC καὶ γὰρ σήμ' αἱ τινὲς φασιν αὐτὸ εἶναι τῆς ψυχῆς
[nämlich τὸ σῶμα], ὡς τεθαμμένης ἐν τῷ νῦν παρόντι· καὶ διότι
αὖ τούτῳ σημαίνει ἃ ἂν σημαίνει ἡ ψυχὴ, καὶ ταύτη σήμ' αἱ ὀρθῶς
καλεῖσθαι. δοκοῦσι μέντοι μοι μάλιστα θέσθαι οἱ ἀμφὶ Ὀρφέα
10 τοῦτο τὸ ὄνομα, ὡς δίκην διδούσης τῆς ψυχῆς ὧν δὴ ἕνεκα δίδω-
σιν, τοῦτον δὲ περίβολον ἔχειν, ἵνα σώζηται, δεσμοτηρίου εἰκόνα. 474
εἶναι οὖν τῆς ψυχῆς τοῦτο, ὥσπερ αὐτὸ ὀνομάζεται, ἕως ἂν ἐκτείσῃ
τὰ ὀφειλόμενα 'σῶμα', καὶ οὐδὲν δεῖν παράγειν οὐδὲ ἐν γράμμα.
Vgl. 32 B 14. 15.

15 4. — Rep. II 363 C Μουσαῖος δὲ τούτων [Hesiod und Homer] νεα-
νικώτερα τάχαθ' αἰ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ παρὰ θεῶν διδόασιν τοῖς δικαίοις·
εἰς Ἄιδου γὰρ ἀγαγόντες τῷ λόγῳ καὶ κατακλίναντες καὶ συμ-
πόσιον τῶν ὀσίων κατασκευάσαντες ἐστεφανωμένους ποιοῦσι τὸν
ἅπαντα χρόνον ἤδη διάγειν μεθύοντας, ἡγήσάμενοι κάλλιστον ἀρετῆς
20 μισθὸν μέθην αἰώνιον. οἱ δ' ἔτι τούτων μακροτέρους ἀποτίνουσιν
μισθοὺς παρὰ θεῶν· παῖδας γὰρ παίδων φασὶ καὶ γένος κατόπισθεν
λείπεσθαι τοῦ ὀσίου καὶ εὐόρκου. ταῦτα δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐγκω-
μιάζουσιν δικαιοσύνην· τοὺς δὲ ἀνοσίους αὖ καὶ ἀδίκους εἰς πηλὸν
τινα κατορύττουσιν ἐν Ἄιδου καὶ κοσκίνῳ ὕδωρ ἀναγκάζουσι φέρειν
25 ἔτι τε ζῶντας εἰς κακὰς δόξας ἄγοντες.

5. — — 364 E βίβλων δὲ ὄμαδον παρέχονται Μουσαίου καὶ
Ὀρφέως Σελήνης τε καὶ Μουσῶν ἐγγόνων, ὡς φασι, καθ' ἃς θυη-
πολοῦσι πείθοντες οὐ μόνον ἰδιώτας ἀλλὰ καὶ πόλεις, ὡς ἄρα λύσεις
τε καὶ καθαρμοὶ ἀδικημάτων διὰ θυσιῶν καὶ παιδιᾶς ἡδονῶν εἰσὶ
30 μὲν ἔτι ζῶσιν, εἰσὶ δὲ καὶ τελευτήσασιν, ἃς δὲ τελετὰς καλοῦσιν,
αἱ τῶν ἐκεῖ κακῶν ἀπολύουσιν ἡμᾶς, μὴ θύσαντας δὲ δεινὰ περιμένει.

8 σημήνη T 9 μοι fehlt Stob. 12 τοῦτο αὐτό, ὥσπερ stellt Stob.
13 σῶμα Stob.: τὸ σῶμα Hss. οὐδὲν BT, Stob.: οὐδὲ Gudian. 44 οὐδὲ ἐν *:
οὐδὲν B, Stob.: οὐδὲ T 16 υἱὸς] Eumolpos? Jedenfalls meint Plato hier die
Orphiker vgl. Plut. comp. Cim.-Luc. 2 Πλάτων ἐπισκώπτει τοὺς περὶ τὸν Ὀρφέα
τοῖς εὐ βεβιωκόσι φάσκοντας ἀποκείσθαι γέρας ἐν Αἰδοῦ μέθην αἰώνιον 20 ἀπο-
τείνουσιν A: verb. Monac. B (= ἀποτίνεσθαί φασιν, wie oben διδόασιν) 26 ὄμα-
δον] ὄρμαθον verm. * vgl. Theophr. char. 6, 8 27 ἐγγόνων Hss. 29 διὰ
AM: μετὰ F [ἡδονῶν] Madvig

5^a. — Legg. II 669 D ποιηταὶ δ' ἀνθρώπινοι σφόδρα τὰ τοιαῦτα 474
[unpassende Töne] ἐμπλέκοντες καὶ συγκυκλώντες ἀλόγως γέλωτ' ἂν
παρασκευάζοιεν τῶν ἀνθρώπων ὅσους φησὶν Ὀρφεὺς λαχεῖν ὥραν
τῆς τέρψιος.

5 6. — — IV 715 E ὁ μὲν δὴ θεός, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος,
ἀρχὴν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἀπάντων ἔχων,
εὐθείαι περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος. τῷ δ' αἰὲ ξυνέπεται
Δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός, ἥς ὁ μὲν εὐδαι-
μονήσῃν μέλλων ἐχόμενος ξυνέπεται ταπεινὸς καὶ κεκοσμημένος, ὁ
10 δέ τις ἑξαρθεὶς ὑπὸ μεγαλαυχίας ἢ χρήμασιν ἐπαιρόμενος . . . φλέγεται
τὴν ψυχὴν μεθ' ὕβρεως . . . καταλείπεται ἔρημος θεοῦ, καταλειφθεὶς
δὲ καὶ ἔτι ἄλλους τοιοῦτους προσλαβὼν σκιρτᾷ ταραπτων πάντα
ἅμα, καὶ πολλοῖς τισιν ἔδοξεν εἶναί τις, μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολὺν
ὑποσχὼν τιμωρίαν οὐ μεμπτὴν τῇ Δίκῃ ἑαυτὸν τε καὶ οἶκον καὶ
15 πόλιν ἄρδην ἀνάστατον ἐποίησεν. PSEUDARIST. de mundo 7 [Orph.
fr. 46, 2 Abel] Ζεὺς κεφαλὴ, Ζεὺς μέσσα, Διὸς δ' ἐκ πάντα
τέτυκται.

6^a. — — VIII 829 D E μηδέ τινα τολμᾶν αἰδεῖν ἀδόκιμον μούσαν
μὴ κρινάντων τῶν νομοφυλάκων, μηδ' ἂν ἡδίων ἢ τῶν Θαμύρου τε
20 καὶ Ὀρφείων ὕμνων.

7. — Symp. 218 B πάντες γὰρ κεκοινωνήκατε τῆς φιλοσόφου 475
[Sokrates] ματίας τε καὶ βακχείας· διὸ πάντες ἀκούσεσθε . . . οἱ δὲ
οἰκέται, καὶ εἴ τις ἄλλος ἐστὶν βέβηλός τε καὶ ἄγροικος, πύλας πάνυ
μεγάλας τοῖς ὡσὶν ἐπίθεσθε. Vgl. Iust. coh. 15 [Orph. fr. 4, 1] φθέγξο-
25 μαι οἷς θέμις ἐστί· θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.

8. — Tim. p. 40 D περὶ δὲ τῶν ἄλλων δαιμόνων εἰπεῖν καὶ γινῶναι
τὴν γένεσιν μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς, πειστέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἔμπρο-
σθεν, ἐκτόνοις μὲν θεῶν οὐσιν, ὡς ἔφασαν, σαφῶς δὲ που
τούς γε αὐτῶν προτόνους εἰδόσιν . . . οὕτως οὖν κατ' ἐκείνους ἡμῖν
30 ἡ γένεσις περὶ τούτων τῶν θεῶν ἐχέτω καὶ λεγέσθω· Γῆς τε καὶ

3. 4 ὅσοι (ῆβης μέτρον ἴκοντο,) λάχον δὲ τε τέρψιος ὥρην Lobbeck 7 πο-
ρεύομενος [Ar.] de mundo 9 καὶ κεκοσμημένος Rand A, tilgte Schanz
9. 10 ὁ δὲ τις Hss., Clem., Eus., Stob.: εἰ δὲ τις Plut., Theodor. 16 κεφαλὴ]
ἀρχὴ Schol. Plat. 17 τέτυκται Hss.: πέφυκε Procl. theol. Plat. VI 8, 363: τε-
λείται * (2. Aufl.) wie Orph. 6, 10 Ab., da κεφαλὴ nicht = τέλος sein kann (wie
Gruppe will *Fleckeis. Jahrb. Suppl.* XVII 705). Die Konjekturen bestätigen die von
Helmreich edierten Galenscholien (*Handschr. Studien z. Gal.* I Ansbacher Progr.
1910 S. 30 n. 97) φησὶ δὲ Ὀρφεὺς· Ζεὺς . . . πάντα τελείται. Neuplat. Quelle?
26 δαιμόνων Δ¹ 29 εἰδόσιν Δ²: εἰδότων Δ¹, Philop., Clem., Eus.

Οὐρανοῦ παῖδες Ὠκεανός τε καὶ Τηθὺς ἐγενέσθην, τούτων 475
 δὲ Φόρκυς Κρόνος τε καὶ Ῥέα καὶ ὅσοι μετὰ τούτων, ἐκ δὲ
 Κρόνου καὶ Ῥέας Ζεὺς Ἥρα τε καὶ πάντες ὅσους ἴσμεν
 ἀδελφοὺς λεγομένους αὐτῶν, ἔτι τε τούτων ἄλλους ἐκ-
 5 γόνους.

9. ARIST. *Metaph.* A 6. 1071^b 26 καίτοι εἰ ὡς λέγουσιν οἱ θεολόγοι
 οἱ ἐκ Νυκτὸς γεννῶντες ἢ ὡς οἱ φυσικοὶ ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα'
 [46 B 1] φασί, τὸ αὐτὸ ἀδύνατον. N 4. 1091^b 4 οἱ δὲ ποιηταὶ οἱ
 ἀρχαῖοι ταύτη ὁμοίως, ἢ βασιλεύειν καὶ ἄρχειν φασὶν οὐ τοὺς πρῶ-
 10 τοὺς οἶον Νύκτα καὶ Οὐρανὸν ἢ Χάος ἢ Ὠκεανόν, ἀλλὰ τὸν Δία.

10. — — A 3. 983^b 27 εἰσὶ δέ τινες οἱ καὶ τοὺς παμπαλαίους
 καὶ πολὺ πρὸ τῆς νῦν γενέσεως καὶ πρῶτους θεολογήσαντας οὕτως
 [wie Thales] οὔνται περὶ τῆς φύσεως ὑπολαβεῖν. Ὠκεανόν τε γὰρ
 καὶ Τηθὺν ἐποίησαν τῆς γενέσεως πατέρας [66 B 2] καὶ τὸν ὄρκον
 15 τῶν θεῶν ὕδωρ τὴν καλουμένην ὑπ' αὐτῶν Στύγα τῶν ποιητῶν.
 τιμιώτατον μὲν γὰρ τὸ πρεσβύτατον. ὄρκος δὲ τὸ τιμιώτατόν ἐστιν.
 εἰ μὲν οὖν ἀρχαία τις αὕτη καὶ παλαιὰ τετύχηκεν οὔσα περὶ τῆς
 φύσεως ἢ δόξα, τάχ' ἂν ἄδηλον εἶη [s. n. 11].

10^a. — *de gen. anim.* B 1. 734^a 16 ἢ γὰρ τοι ἅμα πάντα γίγνεται
 20 τὰ μόρια, οἶον καρδία πλεύμων ἥπαρ ὀφθαλμοὶ καὶ τῶν ἄλλων
 ἕκαστον, ἢ ἐφεξῆς ὥσπερ ἐν τοῖς καλουμένοις Ὀρφείως ἔπεσιν.
 ἐκεῖ γὰρ ὁμοίως φησὶ γίγνεσθαι τὸ ζῶιον τῇ τοῦ δικτύου πλοκῇ
 [vgl. ob. II 164, 1. 10].

11. — *de anima* A 5. 410^b 22 φαίνεται γὰρ τὰ τε φυτὰ ζῆν οὐ
 25 μετέχοντα φορᾶς οὐδ' αἰσθήσεως καὶ τῶν ζῶιων πολλὰ διάνοιαν οὐκ
 ἔχειν. εἰ δέ τις καὶ ταῦτα παραχωρήσειε καὶ θεῖη τὸν νοῦν μέρος
 τι τῆς ψυχῆς, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ αἰσθητικόν, οὐδ' ἂν οὕτω λέγοιεν
 καθόλου περὶ πάσης ψυχῆς οὐδὲ περὶ ὅλης οὐδεμιᾶς. τοῦτο δὲ
 πέπονθε καὶ ὁ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς ἔπεσι καλουμένοις λόγος.
 30 φησὶ γὰρ τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ ὅλου εἰσιέναι ἀναπνεόντων, φερομένην
 ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Dazu Philop. p. 186, 24 λεγομένοις εἶπεν, ἐπειδὴ
 μὴ δοκεῖ Ὀρφείως εἶναι τὰ ἔπη, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς Περὶ φιλο-
 σοφίας λέγει [fr. 7 Rose]. αὐτοῦ μὲν γὰρ εἰσι τὰ δόγματα, ταῦτα δὲ 476
 φασιν Ὀνομάκριτον ἐν ἔπεσι κατατεῖναι. Vgl. I 35, 7. AELIAN. V. H.
 35 VIII 6 τῶν ἀρχαίων φασὶ Θραικῶν μηδὲνα ἐπίστασθαι γράμματα . . .
 ἔνθεν τοι καὶ τολμῶσι λέγειν μηδὲ τὸν Ὀρφέα σοφὸν γεγονέναι

7 ἦν fehlt E 11 παλαιούς A 15 [τῶν ποιητῶν] Christ 28 οὐδὲ
 μιᾶς E: οὐδὲ περὶ μιᾶς Simpl. 30 ἀναπνεόντων] vgl. 45 B 30

Θράϊκα ὄντα, ἀλλ' ἄλλως τοὺς μύθους αὐτοῦ κατεψεῦσθαι· ταῦτα 476
 Ἀνδροτίων λέγει [fr. 36 FHG I 375]. ΤΑΤΙΑΝ 41 p. 42, 4 Ὀρφεὺς δὲ κατὰ
 τὸν αὐτὸν χρόνον Ἑρακλεῖ γέγονεν, ἄλλως τε καὶ τὰ εἰς αὐτὸν
 ἐπιφερόμενά φασιν ὑπὸ Ὀνομακρίτου τοῦ Ἀθηναίου συντετάχθαι
 5 γενομένου κατὰ τὴν Πεισιστρατιδῶν ἀρχὴν περὶ τὴν πεντηκοστὴν
 Ὀλυμπιάδα [580—577]. τοῦ δὲ Ὀρφέως Μουσαῖος μαθητής.

12. DAMASC. d. princ. 124 [I 319, 8 Ruelle] ἡ δὲ παρὰ τῷ Περι-
 πατητικῷ Εὐδήμῳ [fr. 117 Speng.] ἀναγεγραμμένη ὡς τοῦ Ὀρ-
 φέως οὔσα Θεολογία πᾶν τὸ νοητὸν ἐσιώπησεν . . . ἀπὸ δὲ τῆς
 10 Νυκτὸς ἐποιήσατο τὴν ἀρχὴν, ἀφ' ἧς καὶ Ὅμηρος, εἰ καὶ μὴ
 συνεχῇ πεποιήται τὴν γενεαλογίαν, ἴστησιν· οὐ γὰρ ἀποδεκτόν
 Εὐδήμου λέγοντος ὅτι ἀπὸ Ὠκεανοῦ καὶ Τηθύος ἄρχεται [Homer
 Ξ 302 Ὠκεανὸν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν]· φαίνεται γὰρ
 εἰδῶς καὶ τὴν Νύκτα μερίστην οὕτω θεόν, ὡς καὶ τὸν Δία σέβεσθαι
 15 αὐτήν· ἄζετο γὰρ μὴ Νυκτὶ θοῇ ἀποθύμια ῥέζοι [Ξ 261]. ἀλλ'
 Ὅμηρος μὲν καὶ αὐτὸς ἀρχέσθω ἀπὸ Νυκτός. Ἡσίοδος δέ μοι δοκεῖ
 πρῶτον γενέσθαι τὸ Χάος ἱστορῶν τὴν ἀκατάληπτον τοῦ νοητοῦ
 καὶ ἡνωμένην παντελῶς φύσιν κεκληκέναι Χάος, τὴν δὲ Γῆν πρῶτην
 ἐκείθεν παράγειν ὥς τινα ἀρχὴν τῆς ὅλης γενεᾶς τῶν θεῶν. εἰ μὴ
 20 ἄρα Χάος μὲν τὴν δευτέραν τῶν δυεῖν ἀρχῶν Γῆν δὲ καὶ Τάρταρον
 καὶ Ἑρῶτα τὸ τριπλοῦν νοητόν, τὸν μὲν Ἑρῶτα ἀντὶ τοῦ τρίτου,
 ὡς κατὰ ἐπιστροφὴν θεωρουμένην. τοῦτο γὰρ οὕτως ὀνομάζει καὶ
 Ὀρφεὺς ἐν ταῖς Ῥαψωιδίαις . . . [Vgl. 123 (316, 18 R.) ἐν μὲν
 τοίνυν ταῖς φερομέναις ταύταις Ῥαψωιδίαις Ὀρφικαῖς ἡ
 25 θεολογία ἥδε τίς ἐστιν ἢ περὶ τὸ νοητόν, ἦν καὶ οἱ φιλόσοφοι διερ-
 μηνεύουσιν, ἀντὶ μὲν τῆς μιᾶς τῶν ὅλων ἀρχῆς τὸν Χρόνον τιθέν-
 τες, ἀντὶ δὲ τοῖν δυεῖν Αἰθέρα καὶ Χάος, ἀντὶ δὲ τοῦ ὄντος ἀπλῶς
 τὸ ὠιδὸν ἀπολογιζόμενοι, καὶ τριάδα ταύτην πρῶτην ποιοῦντες· εἰς
 δὲ τὴν δευτέραν τελεῖν ἦτοι τὸ κυούμενον καὶ τὸ κύον ὠιδὸν τὸν
 30 θεὸν ἢ τὸν ἀργῆτα χιτῶνα ἢ τὴν νεφέλην, ὅτι ἐκ τούτων ἐκθρῶσκει
 ὁ Φάνης· ἄλλοτε γὰρ ἄλλα περὶ τοῦ μέσου φιλοσοφοῦσιν . . . τὴν
 δὲ τρίτην τὸν Μῆτιν ὡς νοῦν, τὸν Ἑρικεπαῖον ὡς δύναμιν,

1 καταψεῦσασθαι Hss.: verb. Perizonius 5 Richtig wäre (πέμπτην καὶ)
 πεντηκοστὴν (560), aber schon Clem. Str. I 131 (II 81, 3 St.) las so 10 καὶ
 V(enetus, archetypus): καὶ ὁ C (apogr.) Ausgg. 11 ἐνίστησιν verm. Kroll
 18 Γῆν] τὴν V: verb. Lobeck 20 Γῆν] τὴν V: verb. Taylor 23 Ὀρφεὺς V:
 ὁ Ὀρφεὺς C, Ausgg. 25 ἥδε Kroll: δὲ V: δὴ Cod. Oxon. 30 ἀργῆτα V:
 ῥαγέντα Bentley cf. Dam. I 253, 12 R. οὐχὶ δὲ καὶ Ὁ. ἀπὸ τοῦ ὠιδὸ παράγει καὶ
 τῆς νεφέλης ῥαγείσης τὸν πολυτίμητον Φάνητα 32 ὡς νοῦν am Rand. vom
 Revisor falsch getilgt Die sechs Generationen [vgl. B 1] dieser bei den Neu-

τὸν Φάνητα αὐτὸν ὡς πατέρα . . . τοιαύτη μὲν ἡ συνήθης Ὀρ- 477
φική θεολογία. ACHILL. isag. 4 p. 33, 17 Maass. τὴν δὲ τάξιν, ἣν
δεδώκαμεν τῷ σφαιρώματι, οἱ Ὀρφικοὶ λέγουσι παραπλησίαν εἶναι
τῇ ἐν τοῖς ὠίοις· ὃν γὰρ ἔχει λόγον τὸ λέπυρον ἐν τῷ ὠίῳ, τοῦ-
5 τον ἐν τῷ παντὶ ὁ οὐρανός, καὶ ὡς ἐξήρηται τοῦ οὐρανοῦ κυκλο-
τερῶς ὁ αἰθήρ, οὕτως τοῦ λεπύρου ὁ ὠμήν.]

13. DAMASC. 123 bis [I 317, 15 R.] ἡ δὲ κατὰ τὸν Ἱερώνυμον
φερομένη καὶ Ἑλλάνικον, εἴπερ μὴ καὶ ὁ αὐτός ἐστιν, οὕτως ἔχει·
ὕδωρ ἦν, φησίν, ἐξ ἀρχῆς καὶ ὕλη, ἐξ ἧς ἐπάγη ἡ γῆ δύο ταύτας
10 ἀρχάς ὑποτιθέμενος πρῶτον, ὕδωρ καὶ γῆν . . . τὴν δὲ τρίτην ἀρχὴν
μετὰ τὰς δύο γεννηθῆναι μὲν ἐκ τούτων, ὕδατός φημι καὶ γῆς,
δράκοντα δὲ εἶναι κεφαλὰς ἔχοντα προσπεφυκυίας ταύρου καὶ
λέοντος, ἐν μέσῳ δὲ θεοῦ πρόσωπον, ἔχειν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων
πετερά, ὠνομάσθαι δὲ Χρόνον ἀγήραον καὶ Ἡρακλῆα τὸν αὐτόν.
15 συνεῖναι δὲ αὐτῷ τὴν Ἀνάγκην φύσιν οὔσαν τὴν αὐτὴν καὶ
Ἀδράστειαν ἀσώματον διωργισυμμένην ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ τῶν
περάτων αὐτοῦ ἐφαπτομένην. ταύτην οἶμαι λέγεσθαι τὴν τρίτην
ἀρχὴν κατὰ τὴν οὐσίαν ἐστῶσαν, πλὴν ὅτι ἀρσενόθηλυν αὐτὴν ὑπε-
στήσατο πρὸς ἔνδειξιν τῆς πάντων γεννητικῆς αἰτίας . . . ὁ Χρόνος
20 οὗτος ὁ δράκων γεννάται τριπλὴν γονήν· Αἰθέρα, φησί, νοτερόν
καὶ Χάος ἄπειρον καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις Ἑρεβος ὀμιχλῶδες . . .
ἀλλὰ μὴν ἐν τούτοις ὁ Χρόνος ὠίδον ἐγέννησεν . . . καὶ τρίτον ἐπὶ
τούτοις θεὸν ἀσώματον πτέρυγας ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχοντα χρυσᾶς, ὃς
ἐν μὲν ταῖς λαγόσι προσπεφυκυίας εἶχε ταύρων κεφαλὰς, ἐπὶ δὲ τῆς
25 κεφαλῆς δράκοντα πελώριον παντοδαπαῖς μορφαῖς θηρίων ἰνδαλλό-
μενον . . . καὶ ἥδ' ἡ θεολογία Πρωτόγονον ἀνυμνεῖ καὶ Δία καλεῖ
πάντων διατάκτορα καὶ ὅλου τοῦ κόσμου· διὸ καὶ Πᾶνα καλεῖ-
σθαι. ATHENAG. leg. 18 Ὀρφέως δὲ ὃς καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν [*der*
Götter] πρῶτος ἐξηῦρεν καὶ τὰς γενέσεις διεξῆλθεν καὶ ὅσα ἐκάστοις
30 πέπρακται εἶπεν καὶ πεπίστευται παρ' αὐτοῖς ἀληθέστερον θεολογεῖν,
ᾧ καὶ Ὅμηρος τὰ πολλὰ καὶ περὶ θεῶν μάλιστα ἔπεται, καὶ αὐτοῦ

platonikern üblichen, vermutlich späten Redaktion scheinen gewesen zu sein:

1) Χρόνος, Αἰθήρ ~ Χάος 2) ὠιδόν 3) Φάνης (= Μῆτις, Ἡρικεπαῖος) ~ Νύξ,
4) Οὐρανός ~ Γαῖα 5) Ζεὺς ~ Περσεφόνη 6) Διόνυσος Ζαγρεύς 4 τῇ ἐν
Maass: τὴν ἐν V: fehlt M τούτων ἔχειν ἐν M 5 ὁ οὐρανός Maass: τὸν
οὐρανὸν Hss. ἐξερύηται V 6 ὁ (vor αἰθήρ) fehlt V 7 Ἱερώνυμον] etwa
der bei Ioseph. Antiqu. iud. I 94 genannte Ἱερ. ὁ Αἰγύπτιος ὁ τὴν Ἀρχαιολογίαν
τὴν Φοινικικὴν συγγραψάμενος 10 πρῶτος so V (Archet.): verb. Apogr.
14 ἀγήρατον so V 20 γεννάται] *aus sich* τριπλὴν γονήν] so V φημι
Lobeck νοτερόν so V: νοερόν falsch Apogr. 26 ἥδε ἡ apogr. B: ἥδη V

τὴν πρώτην γένεσιν αὐτῶν ἐξ ὕδατος συνιστάντος Ὡκεανός, ὅσπερ 477
 γένεσις πάντεσσι τέτυκται' [Ξ 201]. ἦν γὰρ ὕδωρ ἀρχὴ κατ' αὐτὸν
 τοῖς ὅλοις, ἀπὸ δὲ τοῦ ὕδατος ἰλὺς κατέστη, ἐκ δὲ ἐκατέρων ἐγεν-
 νήθη Ζῳιον δράκων προσπεφυκυῖαν ἔχων κεφαλὴν λέοντος <καὶ
 5 ἄλλην ταύρου>, διὰ μέσου δὲ αὐτῶν θεοῦ πρόσωπον, ὄνομα Ἡρα-
 κλῆς καὶ Χρόνος. οὗτος ὁ Ἡρακλῆς ἐγέννησεν ὑπερμέτεθες ὠϊόν,
 ὃ συμπληρούμενον ὑπὸ βίας τοῦ γεγεννηκότος ἐκ παρατριβῆς εἰς
 δύο ἐρράγη. τὸ μὲν οὖν κατὰ κορυφὴν αὐτοῦ Οὐρανὸς εἶναι 478
 ἐτελέσθη, τὸ δὲ κάτω ἐνεχθὲν Γῇ· προῆλθε δὲ καὶ θεός τις δισώ-
 10 ματος. Οὐρανὸς δὲ Γῇ μιχθεὶς γεννᾷ θηλείας μὲν Κλωθῶ Λά-
 χεσιν Ἄτροπον, ἄνδρας δὲ Ἐκατόγχειρας Κόττον Γύγην
 Βριάρεων καὶ Κύκλωπας Βρόντην καὶ Στερόπην καὶ Ἀργην·
 οὓς καὶ δῆσας κατεταρτάρωσεν, ἐκπεσεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν παίδων
 τῆς ἀρχῆς μαθών. διὸ καὶ ὀργισθεῖσα ἡ Γῇ τοὺς Τιτᾶνας ἐγέννησεν·
 15 κούρους δ' Οὐρανίωνας ἐγείνατο πότνια Γαῖα,
 οὓς δὴ καὶ Τιτῆνας ἐπὶ κλησιν καλέουσιν,
 οὐνεκα τεισάσθην μέγαν Οὐρανὸν ἀστερόεντα.

14. [DEMOSTH.] c. Aristog. i 11 καὶ τὴν ἀπαραίτητον καὶ σεμνὴν
 Δίκην ἣν ὁ τὰς ἀγιωτάτας τελετὰς ἡμῖν καταδείξας Ὅρφεὺς παρὰ
 20 τὸν τοῦ Διὸς θρόνον φησὶ καθημένην πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων
 ἐφορᾶν.

15. MARM. PAR. A 25 ep. 14 S. 7 Jacoby <ἀφ' οὗ Ὅρφεὺς ὁ Οἰάγρου
 καὶ Καλλιόπης> υἱὸς τὴν ἑαυτοῦ ποίησιν ἐξέθηκε, Κόρης τε ἀρπα-
 γὴν καὶ Δήμητρος Ζήτησιν καὶ τὸν αὐτοῦ <ργηθέντα αὐτῇ σπό-
 25 ρον, ὃν ἐδίδαξε τὸ πλῆ>θος(?) τῶν ὑποδεξαμένων τὸν καρπὸν. Vgl.
 Themist. or. 30 p. 422 Dind. ORPH. ARGON. 26 Δήμητρός τε πλάνην
 καὶ Φερσεφόνης μέγα πένθος, θεσμοφόρος θ' ὡς ἦν.

15^a. PAPYR. BEROL. 44 s. II v. Chr. [Berl. Klassikertexte v S. 8]
 (Paraphrase einer Orphischen Version des Demeterhymnus). col. 1, 1 ff.

4. 5 <καὶ ... ταύρου> Zoega 9 κάτω κατενεχθὲν Hs.: verb. Schwartz
 τις δισώματος Lobeck (*mannweiblich*): γηδιασώματος Hs.: τρίτος ἢ ἡ ἀσώματος
 Th. Gomperz 11 ἀτραπὸν Hs. δὲ] τε Hs. κόττυν γυνή Hs. 12 Βρόν-
 την] κρότην Hs. ἄργον Hs. 17 τισάσθην (mit Einschub der Glossen τιμω-
 ρήσωσιν ἢ τιμῆσωσιν) Hs. 22 < > Böckh 24 < > *, πλήθος Wilamowitz,
 πάθος Böckh, ἔθος * bei Hiller Inscr. Par. p. 105 28 Die Version des para-
 phrasierten Gedichtes geht vermutlich auf die durch die Lykomiden im Kulte
 (unt. S. 174, 8) überlieferte Fassung zurück, die die Orphiker des 6. Jahrh. der Sage
 mit Benutzung des hom. Hymnus gegeben hatten. Paus. ix 27, 2 Ὡλῆνος δὲ ὕστε-
 ρον Πάμφως τε ἔπη καὶ Ὅρφεὺς ἐποίησαν· καὶ σφισιν ἀμφοτέροις πεποιημένα
 ἐστὶν ἐς Ἐρωτα, ἵνα ἐπὶ τοῖς δρωμένοις Λυκομίδαι καὶ ταῦτα αἰδωσιν. ἐγὼ δὲ

- [Ὅρφευς υἱὸς ἦν Οἰάτ]ρου καὶ Καλλιόπης τῆς [Μούσης, ὁ δὲ 478
 Μουσ]ῶν βασιλεὺς Ἀπόλλων τού[τῳ ἐπέπνευσεν, ὅθεν] ἔνθεος
 γενόμενος [ἐποίησεν τοὺς ὕμνους,] οὓς ὀλίγα Μουσαῖος ἐπα[νορ-
 θώσας κατέγρ]αψεν· παρέδωκεν δὲ [θεοὺς πλείστους] σέβεσθαι Ἑλ-
 5 λησὶν τε καὶ [βαρβάρους, καὶ κ]α[θ'] ἑκαστον σέβημα ἦν ἐ[πιμελέ-
 στατος περὶ] τελετὰς καὶ μυστήρια καὶ [καθαροὺς καὶ] μαντεῖα.
 τ[ῇ]ν Δ[ή]μητρα θε[άν] ... col. 2, 1 ff. [ἦν Ὅ]ρφευς [μὲ]ν Διὸς ἀδελφὴν
 παραδέδωκεν, οἱ δὲ μητέρα· ὧν οὐδὲν τῶν εὐσεβούντων εἰς ἐπίμνη-
 σιν ποιητέον. ἔχει γὰρ ἐκ Διὸς καὶ Δήμητρος θυγατρὸς ἀρχήν,
 10 Φερσεφόνης <νάρκισσον εὐ>ρισκούσης συμπαρουσῶν τῶν Ὀκεανοῦ
 θυγατέρων, ὧν ὀνόματα ταῦτα ἐκ τῶν Ὀρφείως ἐπῶν. (Folgen aus
 Homers Demeterhymn. 418. 420—423.) col. 3: Beim Pflücken des Nar- 479
 kissos wird Persephone von Aidoneus geraubt. Zeus hilft dem Bru-
 der, indem er unter Donner und Blitz schwarze Schweine (?) mit auf-
 15 lädt, mit denen Artemis und Athena in Verbindung gesetzt werden.
 Demeter eilt aus Sicilien herbei. col. 4 τὴν συμφοράζουσιν στενάχειν
 ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς· Καλλιόπης δὲ καὶ Κλεισιδίκης καὶ Δημωνάσσης[?]
 μετὰ τῆς βασιλίσσης ἐφ' ὕδρεϊαν ἐλθουσῶν πυνθάνεσθαι τῆς Δήμη-
 τρος ὡς θνητῆς τινος, χρεῖας δ' ἔνεκά τινος αὐτὴν παραγεγονέναι
 20 ὁ Μουσαῖος διὰ τῶν ἐπῶν αὐτοῦ λέγων ἐστίν. Sinn des Kult-
 gebrauches von Krokos und Hyakinthos (?). Folgen die Verse des
 Demeterh. 8 ff. (Narkissos). col. 5: Flucht des Aidoneus = Demeterh.
 17. 32—36. Hekate. col. 6: Baubo (Königin) übergibt Demeter ihren
 Sohn Demophon. Er gedeiht wunderbar, gesalbt mit Ambrosia, nachts
 25 durch das Feuer geweiht. Baubo merkt den Zauber und schreit (=
 D.-h. 249. 250). Darauf Demeter: ἄφρονες ἄνθρωποι δυστήμονες
 [οὔτε κακοῖο αἶσαν ἐπ]ερ[χομένου πρ]ογνώμονες οὔτ' ἀγαθοῖο. Das
 Folgende weicht ab. Dann V. 263. Der Knabe wird verbrannt. col. 7:
 Die Göttin entdeckt sich: εἰμὶ δὲ Δημήτηρ ὠρηφόρος ἀγλαόδωρος.
 30 τίς θεὸς οὐράνιος ἢ ἐθνητῶν ἀνθρώπων ἥρπασε Φερσεφόνην καὶ
 [ἐδὼν φίλον ἥπα]φε θυμόν; Folgt Keleos' Heimkehr und weiteres im
 Pap. Zerstörtes bis Triptolemos (7, 19). Schluß 7, 20: ὅθεν Κάθοδος
 λέγεται.

ἐπελεξάμην ἀνδρὶ ἐς λόγους <ἐλθὼν> δαιδουχοῦντι. Vgl. 67 B 20. Die teilweise
 sehr unsicheren Ergänzungen stammen meist von Buecheler 174, 1 ὁ δὲ *
 2 τούτῳ ... ὅθεν erg. Stegmann 7 unbefriedigende Ergänzungen bei Allen
 Class. Rev. 1907, 97 ἦν ... παραδέδωκεν las und erg. Crönert 9 ποιη-
 τέον *: ΠΟΙΗΤΑΙ Pap.: πεποιήται Schubart ἔχει] verm. τὰ μυστήρια (Z. 6)
 10 < > ausgelassen im Pap., erg. *; παιζούσης, ἀνθολογούσης Buecheler 32 Κά-
 θοδος λέγεται] das Fest oder der Hymnus?

16. APOLLON. RHOD. I 494

ἀν δὲ καὶ Ὀρφεύς

479

495 λαιῇ ἀνασχόμενος κίθαριν πείραζεν ᾠοῖδης.
 ἦιδεν δ' ὡς γαῖα καὶ οὐρανὸς ἡδὲ θάλασσα
 τὸ πρὶν ἐπ' ἀλλήλοισι μιῇ συναρηρότα μορφῇ
 5 νείκεος ἔξ ὀλοοῖο διέκριθεν ἄμφις ἕκαστα·
 ἦδ' ὡς ἔμπεδον αἰὲν ἐν αἰθέρι τέκμαρ ἔχουσιν
 500 ἄστροι σεληναίη τε καὶ ἡελίοιο κέλευθοι·
 οὐρεά θ' ὡς ἀνέτειλε, καὶ ὡς ποταμοὶ κελάδοντες
 αὐτῇσιν νύμφησι καὶ ἔρπετὰ πάντ' ἐγένοντο.
 10 ἦιδεν δ' ὡς πρῶτον Ὀφίων Εὐρυνόμη τε
 Ὀκεανὶς νιφόντος ἔχον κράτος Οὐλύμποιο·
 505 ὥς τε βίηι καὶ χερσὶν ὁ μὲν Κρόνῳ εἵκαθε τιμῆς,
 ἦ δὲ Ῥήϊ, ἔπεσον δ' ἐνὶ κύμασιν Ὀκεανοῖο·
 480 οἱ δὲ τέως μακάρεσσι θεοῖς Τιτῇσιν ἄνασσον,
 15 ὄφρα Ζεὺς ἔτι κοῦρος, ἔτι φρεσὶ νήπια εἰδώς
 Δικταῖον ναίεσκεν ὑπὸ σπέος, οἱ δέ μιν οὐπῶ
 510 γηγενέες Κύκλωπες ἐκαρτύναντο κεραυνῶι
 βροντῇ τε στεροπῇ τε· τὰ γὰρ Διὶ κύδος ὀπάζει.

17. Goldplättchen von Petelia c. 4.—3. Jahrh. v. Chr. [I. G. XIV

20 n. 638 Kaib., Harrison-Murray *Prolegomena* (Cambr. 1903) 661 ff., Compag-
 retti *Laminette Orfiche* (Fir. 1910) 32].

εὐρήσεις δ' Αἶδαο δόμων ἐπ' ἀριστερὰ κρήνην,
 παρ' δ' αὐτῇ λευκὴν ἐστηκυῖαν κυπάρισσον·
 ταύτης τῆς κρήνης μηδὲ σχεδὸν ἐμπελάσειας.
 25 εὐρήσεις δ' ἐτέραν, τῆς Μνημοσύνης ἀπὸ λίμνης
 5 ψυχρὸν ὕδωρ προρέον· φύλακες δ' ἐπίπροσθεν ἕασιν.
 εἰπείν· Ἦς παῖς εἰμι καὶ Οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
 αὐτὰρ ἐμοὶ γένος οὐράνιον· τόδε δ' ἴστε καὶ αὐτοί·
 δίψῃ δ' εἰμ(ι) αὕη καὶ ἀπόλλυμαι· ἀλλὰ δότ' αἶψα
 30 ψυχρὸν ὕδωρ προρέον τῆς Μνημοσύνης ἀπὸ λίμνης·
 10 καὶ τοί σοι δώσουσι πιεῖν θείης ἀπ(ὸ κρήν)ης,
 καὶ τότε ἔπειτ' ἄλλοισι μεθ' ἡρώεσσι ἀνάξεις.

1—9 aus Empedokles, nicht aus d. Orphica 1 ἀν] ἀνα L: verb. Guelferb.

19 Diese Goldplättchen werden dem Toten als Wegweiser und Erkennungsschein
 an die Totengötter mitgegeben 26 ψυχρὸν ὕδωρ] vgl. Schiff *Alex. Dipinti* I 19

24 Ähnliche Quellen im Trophonion Paus. IX 39, 5 29 Die Vorlage selbst
 hatte δίψῃ δ' αὖος ἐγὼ wie B 17^a 1 31 erg. Göttling; ἀπ(ὸ λίμν)ης Kaibel

32 Folgen drei verstümmelte Verse, in denen θανεῖσθ(αι), τόδ' ἔγραψ(α) und am
 Schluß σκότος ἀμφικαλύψας lesbar sind

17^a. Goldplättchen von Eleuthernai (Kreta) 2. Jahrh. v. Chr. [*B. C. hell.* 480
xvii 121. Harr.-Murr. 662, Comp. 37]

δίψαι αὔος ἐγὼ καὶ ἀπόλλυμαι· ἀλλὰ πῖμ(μ)οι
κράνας αἰενάω ἐπὶ δεξιᾷ, τῇ κυφάρισσος.

5 τίς δ' ἐσί; πῶ δ' ἐσί; γὰς υἱὸς ἡμι καὶ ὠρανῶ ἀστερόεντος.

18. — von Thuriōi ders. Zeit wie n. 17 [I. G. 641, 1, Comp. 1]

ἔρχομαι ἐκ κοθαρώ(ν) κοθαρά χθονί(ων) βασιλεια,
Εὐκλῆς, Εὐβουλεύς τε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι·

10 καὶ γὰρ ἐγὼν ὑμῶν γένος ὄλβιον εὖχομαι εἶμεν,
ἀλλὰ με Μοῖρ(α) ἐδάμασσε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι

5 < * * * > καὶ ἀστεροβλήτα κεραυνόν.

κύκλου δ' ἐξέπταν βαρυπενθέος ἀργαλείοι

ἡμερτοῦ δ' ἐπέβαν στεφάνου ποσὶ καρπαλίμοισι,

Δεσποίνας δ(ὲ) ὑπὸ κόλπον ἔδυν χθονίας βασιλείας.

15 (9 = 7)

10 ὄλβιε καὶ μακαριστέ, θεὸς δ' ἔσηι ἀντὶ βροτοῖο·

ἔριφος ἐς γὰλ' ἔπετον.

19. — I. G. xiv, 641, 2, Comp. 21

ἔρχομαι ἐκ καθαρῶν [χθονίων] καθάρᾳ, χθονίων βασιλεια,

20 Εὐκλε καὶ Εὐβουλεύ καὶ ὅσοι θεοὶ δαίμονες ἄλλοι·

καὶ γὰρ ἐγὼν ὑμῶν γένος εὖχομαι ὄλβιον εἶναι,

ποινὰν δ' ἀνταπέτεισ(α) ἔργων ἔνεκ(α) οὔτι δικαίων

εἴτε με Μοῖρ(α) ἐδαμάσατο (?) < * * *

* * * > στεροπῇτι κεραυνῶι.

25 νῦν δ' ἰκέτι(ς ἢ)κω παρ' ἀγαυὴν Φερσεφόνειαν,

ὥς με πρόφρων πέμψηι ἔδρας εἰς εὐαγε(όν)τω(ν).

19^a. — von Rom [Harr.-Murr. 672. * in Kleinerts *Philotesia* (Berl.
1907) 39. Comp. 43].

1 Es sind 3 Repliken. ΑΥΟCΑΛ·CΘ[= ὅλις?]ΕΓΩ ein Ex. Der Inf. πῖν(?)
abhängig von einem in einem ausgelassenen Verse stehenden δότε wie in n. 17?

4 αἰενάω] 2 Exemplare αἰερώω 5 Das überschüssige πῶ δ' ἐσί haben alle
3 Ex. 6 Nr. 18. 19 sind Dubletten, deren dialektische und orthographische
Varianten in den angeführten Ausgaben verzeichnet sind 10 ff. vgl. Rader-

macher *Rhein. Mus.* 67, 472 17 vgl. Anm. zu II 177, 9. 19 ΕΡΧΟΜΑΕ-
ΚΑΡΩΙΣΧΘΝΩΙ ΒΑ . . . ΚΑΘΑΡΑΧΘΝΙΩΝΒΑΣΙΛΗΑ corr. nach einem dritten

Exempl. (Comp. 6 S. 19) 20 < > Raderm. 23. 24 Das 3. Ex. (b) hat nur
ΜΟΙΡΑΕΤΕΡΟΠΗΙΙΚΑΙΚΕΡΑΥΝΟ.; Comp. erg. στεροπή τε κεραυνῶν 25 παρ'

ἀγαυὴν *: ΠΑΙΔΓΝΗ: ἀγνήν las wohl der Schreiber 26 ΠΕΙΥΗΕΔΡΑ'ΣΕΣΕΥ-
ΑΓΕΙΩΙ: εὐαγειῶν verstand der Schreiber: < > *: εὐαγέων (Pentameter!) Kaibel-

Raderm.

ἔρχεται ἐκ καθαρῶν καθάρᾳ, χθονίων βασιλεία,
 Εὐκλεες Εὐβουλεῦ τε, Διὸς τέκος ἀγλάᾳ, ἔχω δὲ
 Μνημοσύνης τόδε δῶρον ἀοίδιμον ἀνθρώποισιν.
 'Καικιλία Σεκουδεῖνα, νόμωι ἴθι δῖα γεγῶσα'.

481

5 20. — Thurioi [I. G. xiv 642. Comp. 6]

ἀλλ' ὁπόταμ ψυχὴ προλίπηι φάος ἀελίοιο,
 δεξιὸν ἔνθ', ᾧς δεῖ [τινα], πεφυλαγμένον εὖ μάλα πάντα.
 χαῖρε παθὼν τὸ πάθημα· τὸ δ' οὐπὼ πρόσθ(ε) ἐπεπόνθεις·
 θεὸς ἐγένου ἐξ ἀνθρώπου· ἔριφος ἐς γάλα ἔπετες.
 10 χαῖρε, χαῖρε, δεξιὰν ὁδοιπορ(ῶν)
 λειμῶνάς τ(ε) ἱεροὺς κατὰ τ' ἄλσεα Φερσεφονείας.

21. Ebendaher [* *Orphischer Demeterhymnus* (Festschr. f. Gomperz)
 S. 1 ff. Comp. 10]. Vgl. II 173, 23 und Iustin. coh. 17 (Orph. fr. 209
 Abel).

15 πρατογόνωι Γῆι ματρὶ ἔφη Κυβελία Κόρρα·
 Δήμητρος . . . πανόπτα Ζεῦ

2 ἀγλαά nach römischer Weise verkürzt? richtig wäre ἀγλαόν 3 Μνη-
 μοσύνης δῶρον] nicht die Quelle (B 17, 9), sondern das Täfelchen selbst, das von
 den Menschen gepriesen wird (nach Hom. Z 357). Anders Comp. 4 Antwort
 der chthonischen Götter: *Tritt ein, Du bist nach dem Gesetze zur Göttin gewor-*
den; vgl. B 20, 11 101 ist sicher gelesen: αἰεὶ falsch Murr., Comp. ΔΙΑ
 (oder ΘΙΑ [= Θεῖα]): δῖα in Anlehnung an *diva*; διαγεγῶσα (!) Comp. 7 Text
 verdorben und wie B 21 mit prosaischer Paraphrase untermischt oder lücken-
 haft; ΕΝΟΙΑΣΔΕΙ: verb. *; 'gelange auf die rechte Seite, bis wohin man (gelangen)
 darf'; die dorischen Formen wie B 21 und hier Z. 9. 10 eingemischt; der Weg
 rechts führt in das Elysium (Z. 10. B 17, 4 ff.) τινα ist jedenfalls prosaische
 Interpolation 8 In den verschiedenen Stadien der Metempsychose ist die Seele
 bisher noch nicht zum letzten und höchsten, der Apotheose, angelangt 9 ἔρι-
 φος κτλ.] Sinn wohl: der Myster hat jetzt Milch und Honig die Fülle. Als ἔριφος
 wird er wegen der Beziehung zu Dionysos bezeichnet. Παρὰ δὲ Μεταποντίνοισ
 Ἐρίφιος [sc. ἐκαλεῖτο Διόνυσος] Apollodor b. Steph. Byz. Ἀκρῶρεια. Et. gen. s. v.
 ἔρεψα; Hes. s. v. ἔριφος. Also ἔριφος = βάκχος. S. Dieterich *Mithras*. 171
 12 Nr. 21 habe ich selbst März 1904 nachgeprüft und Siebourgs Abschrift der
 schwierigen Tafel fast vollständig korrekt befunden. Einiges, was ich anders
 las, werde ich bemerken. Die Varianten können hier nicht vollständig gegeben
 oder gerechtfertigt werden. Die Herstellung ist überall durchaus hypothetisch.
 Die Auffassung Murrays und Comparettis, daß die Schrift dieser Tafel auf ab-
 sichtlich unverständlicher Kryptographie beruhe, ist ohne Grundlage. Denn die
 Verwünschungstafeln haben ein total abweichendes System 15 ΠΡΑΤΟΤΟΝΟ;
 Dorisch und episch geht durcheinander oder steht nebeneinander Κυβελία
 (mit ᾱ) *: ΚΥΒΕΛΕΙΑ

- Ἥλιε Πῦρ διὰ πάντ' ἄσθη νίσειαι, ὅτε Νίκαις 481
 ἡδὲ Τύχαις ἐφάνης <καὶ ὁμοῦ> παμμήστορι Μοίραι,
 5 τῇ τοι γάννυα παίνεις τῇ σῇ, κλυτὲ δαῖμον, 482
 δεσποτεία· τὴν πάντα δαμαστά, <τὰ> πάντα κρατυντά,
 5 ἐμβρόντητα δὲ πάντα· <τὰ> Μοίρης τλητέα πάντα.
 μητέρι Πῦρ μὲν μ' ἄγ(ε), εἰ νῆστις οἷδ' <ὑπομείναι>,
 ἑπτὰ τε νῆστιν νυξὶν ἢ μεθ' ἡμέραν(?) ἐλινύεν.
 10 ἐπτήμαρ τὴν νῆστις ἔην, Ζεῷ Ὀλύμπιε καὶ πανόπτα
 Ἄλιε

* * *

- 10 22. CLEM. Strom. v 49 (II 360 St.) οὐχὶ καὶ Ἐπιγένης ἐν τῷ Περὶ
 τῆς Ὀρφείως ποιήσεως τὰ ἰδιάζοντα παρ' Ὀρφεὶ ἐκτιθέμενός φησι
 'κερκίσι καμπυλόχοισι' τοῖς ἀρότροις μηνύεσθαι, 'στήμοσι' δὲ
 τοῖς αὔλαξι, 'μίτον' δὲ τὸ σπέρμα ἀλληγορεῖσθαι καὶ 'δάκρυα Διός'
 τὸν ὄμβρον δηλοῦν 'Μοίρας' τε αὖ τὰ μέρη τῆς Σελήνης, τριακάδα
 15 καὶ πεντεκαίδεκάτην καὶ νομηνίαν· διὸ καὶ 'λευκοστόλους' αὐτὰς
 καλεῖν τὸν Ὀρφέα φωτὸς οὔσας μέρη. πάλιν 'ἄνθιον' μὲν τὸ ἔαρ
 διὰ τὴν φύσιν, 'ἀργίδα' δὲ τὴν νύκτα διὰ τὴν ἀνάπαυσιν καὶ
 'Γοργόνιον' τὴν σελήνην διὰ τὸ ἐν αὐτῇ πρόσωπον, Ἀφροδί-
 την' τε τὸν καιρὸν καθ' ὃν δεῖ σπεῖρειν, λέγεσθαι παρὰ τῷ θεο-
 20 λόγῳ. Vgl. 45 C 1. 2.

1 Die Rolle, die Helios hier spielt, erklärt sich wohl daraus, daß bei dem Fasten der Mysten (das hier ätiologisch erklärt wird), wie bei dem langen Tag der Juden das Verschwinden der Sonne das Signal zum Essen gab. Vgl. Callim. h. Cerer. 6 ff. Ovid. Fast. 4, 535 ἄσθη] vgl. 18 B 1, 3 3 ΓΑΝΝΥΑ] = γάνεα Buecheler τῇ σῇ, κλυτὲ δαῖμον] ΤΗΣΥΚΛΗΤΕΔΑΡΜΟΝ 4 τὴν πάντα] ΤΙΣΠΑΝΗ 5 πάντη] ΤΕΑΠΗ 6 οἷδ' ΟΙΛ' 7 ΗΜΕΡΑΛΕΓΙΝΥΕΤ Der Vers ist zerstört. Er konnte lauten: ἑπτὰ τε νῆστιν νύκτας ἰδ' ἐπτήμαρ ἐλινύειν oder ἰδ' ἡμέρας ἑπτ' ἐλινύειν. Vgl. Ovid. Metam. 10, 13 septem tamen ille [Orpheus] diebus squalidus in ripa Cereris sine munere sedit 8 τὴν νῆστις ἔην] ΤΙΝΗΣΤΙΑΣΤΑΝ. Die Nesteia spielte auch beim Thesmophorienfeste eine große Rolle [Plut. Dem. 30] Ὀλύμπιε] ΕΝΟΡΥΤΙΕ 9 ΑΛΙΕ ist klar; dahinter nach 19 Buchst. las δυσσεβέ(ων) ἄστακτα πυρός ... πεδίου ... Ῥαδάμ(α)νθου συμμήστορα Μοίρην *. Das Übrige in Z. 7—10 der Tafel ist unleserlich oder zusammenhanglos
 10 Epigenes alexandrinischer Grammatiker, daher wenigstens römische Orphica ausgeschlossen 12 καμπυλόχοισι Hesych.: καμπυλόχρῳσι Clem. Verstehe vomeres rotis instructi 13 μίτον] vgl. zu II 164, 1 Δίκτηον δάκρυα] vgl. Orph. fr. 236, 1 A 6 14 vgl. Dieterich Abrax. 102 ff. Heeg Orph. Ἔργα κ. ἡμ. 38 f. τριακάδα] seltsame Dreiteilung! 18 Γοργόνιον] vgl. Plut. de fac. in orb. l. 29. 944 B; Lobeck Agl. II 840

67. MUSAIOS.

482

A. LEBEN UND SCHRIFTEN.

Vgl. II 164, 12; 166, 11. 16; 167, 11; 168, 15. 26; 171, 6.

1. SUID. Μουσαῖος Ἐλευσίνιος ἐξ Ἀθηνῶν υἱὸς Ἀντιφῆμου, τοῦ Εὐφῆμου τοῦ
 5 Ἐκφάντου τοῦ Κερκυῶνος, ὃν κατεπολέμησεν ὁ Θησεύς, καὶ Σελήνης γυναικός.
 ἐποποιὸς μαθητὴς Ὀρφῆως, μᾶλλον δὲ πρεσβύτερος. ἤκμαζε γὰρ κατὰ τὸν δεύτερον 483
 Κέκροπα καὶ ἔγραψεν Ὑποθήκας Εὐμόλπωι τῷ υἱῷ ἔπη, δὲ καὶ ἄλλα πλείστα.

1^a. HARPOCR. Μουσαῖος: Λυσίας πρὸς τὴν Μεισιδήμου γράφην, εἰ γνήσιος,
 [fr. 176, Sauppe A. O. 197^b 17] 'καὶ δύο παῖδας αὐτῷ ἀκολουθοῦς εἶναι, ὧν οὗτος
 10 τὸν μὲν Μουσαῖος καλεῖ, τὸν δὲ Ἡσίοδον.' ὅτε μὲν ὁ κρινόμενος ἐπετήδευσε τοὺς
 οἰκέτας οὕτω καλεῖν, ὅλον· περὶ δὲ Μουσαίου Ἀριστόξενος ἐν τοῖς Πραξίδαμαν-
 τείοις [fr. 51 FHG II 284] φησίν, ὅτι οἱ μὲν ἐκ Θράκης εἰρήκασι τὸν ἄνδρα εἶναι,
 οἱ δὲ αὐτόχθονα ἐξ Ἐλευσίνος. εἰρήκασι δὲ περὶ αὐτοῦ ἄλλοι τε καὶ Γλαῦκος
 [fr. 1 FHG II 23].

15 2. HERMESIANAX Leontion 15 ff. [b. Ath. XIII 597 D].

15 οὐ μὴν οὐδ' υἱὸς Μήνης ἀγέραστον ἔθηκεν
 Μουσαῖος Χαρίτων ἥρανος Ἀντιόπην·
 ἥ τε πολλὴν μύστησιν Ἐλευσίνος παρὰ πέζαν
 εὐασμὸν κρυφίῳν ἐξεφόρει λογίῳν
 20 Ῥάριον ὀργειῶν νόμῳ διαποιπνύουσα
 Δήμητρα· γνωστὴ δ' ἐστὶ καὶ εἰν Αἴδηι.

3. [ARIST.] Mirab. 131. 843^b 1 φασὶν οἰκοδομοῦντων Ἀθηναίων τὸ τῆς Δήμητρος
 ἱερὸν τῆς ἐν Ἐλευσίνι περιεχομένην στήλην πέτραις εὐρεθῆναι χαλκῆν, ἐφ' ἧς
 ἐπεγέγραπτο Ἀηδότης τότε σῆμα, ἣν οἱ μὲν λέγουσι Μουσαίου εἶναι γυναικα,
 25 τινὲς δὲ Τριπολέμου μητέρα γενέσθαι.

3^a. SCHOL. SOPH. Oed. Col. 1053 τινὲς δὲ φασὶ καὶ τὸν Εὐμόλπον εὐρεῖν τὴν
 μῆσιν τὴν συντελούμενην κατ' ἐνιαυτὸν ἐν Ἐλευσίνι Δήμητρι καὶ Κόρηι. Ἄνδρων
 [fr. 11 FHG II 351] μὲν οὖν γράφει οὐ (τοῦτον) τὸν Εὐμόλπον εὐρεῖν (τὴν) μῆσιν,
 ἀλλ' ἀπὸ τούτου Εὐμόλπον πέμπτον γεγονότα· Εὐμόλπου γὰρ γενέσθαι Κήρυκα, τοῦ
 30 δὲ Εὐμόλπον, τοῦ δὲ Ἀντιφῆμον, τοῦ δὲ Μουσαίου τὸν ποιητὴν, τοῦ δὲ Εὐμόλ-
 πον τὸν καταδείξαντα τὴν μῆσιν καὶ ἱεροφάντην γεγονότα.

4. DIOG. PROOEM. 13 παρὰ μὲν Ἀθηναίοις γέγονε Μ., παρὰ δὲ Θηβαίοις Λίνος.
 καὶ τὸν μὲν Εὐμόλπου παῖδά φασὶ ποιῆσαι δὲ Θεογονίαν καὶ Σφαῖραν πρῶτον,
 φάνα τε ἐξ ἐνὸς τὰ πάντα γίνεσθαι καὶ εἰς ταῦτ' ἀναλύεσθαι. τοῦτον τελευτήσας
 35 Φαληροὶ καὶ αὐτῷ ἐπιγεγράφθαι τότε τὸ ἐλεγείον·

Εὐμόλπου φίλον υἱὸν ἔχει τὸ Φαληρικὸν οὔδας
 Μουσαῖον, φθίμενον σῶμ', ὑπὸ τῷδε τάφῳ.

5 Σελήνης] ἐλήνης I V: ἐλένης BE(A?) 18 πολυμνηστησιν Hs.: verb.
 Bloomfield 20 ὀργιωνανέμει Hs.: verb. G. Hermann διαποιπνύουσα Hs.
 27 ἄνδρων Hs.: vulgo Ἀνδρωτίων (fr. 34), unnütz, s. Keil Anon. Argent. 69.
 Der Halikarnassier scheint von Akestodoros, dieser von Didymos ausgeschrieben
 28 (τοῦτον) *, statt τὸν Müller (τὴν) Lascaris 34 γένεσθαι P: γενέσθαι FΦ
 37 Μουσαίου falsch Bergk. Eher σῶμ' ὅτου ὡδε τάφη. Auf alle Fälle üble Poesie

5. PAUS. I 22,7 ἔτι δὲ τῶν γραφῶν [der Pinakothek] παρέντι τὸν παῖδα τὸν 483
τὰς ὑδρίας φέροντα καὶ τὸν παλαιστήν, ὃν Τιμαίνετος ἔγραψεν, ἔστι Μουσαῖος·
ἐγὼ δὲ ἔπι μὲν ἐπελεξάμην ἐν οἷς ἔστι πέτεσθαι Μουσαῖον ὑπὸ Βορέου δῶρον,
δοκεῖν δέ μοι πεποίηκεν αὐτὰ Ὀνομάκριτος· καὶ ἔστιν οὐδὲν Μουσαίου βεβαίως
5 ὅτι μὴ μόνον ἐς Διήμητρα ὕμνος Λυκομίδαις [s. B 20].

6. SCHOL. ARISTOPH. Ran. 1033 τὸν Μουσαῖον παῖδα Σελήνης καὶ Εὐμόλπου 484
Φιλόχορος [fr. 200 FHG I 417] φησιν. οὗτος δὲ παραλύσεις (?) καὶ τελετὰς καὶ
καθαρμοὺς συνέθηκεν. ὁ δὲ Σοφοκλῆς χρησμολόγον αὐτόν φησι [fr. 1012].

7. SERV. VERG. Aen. vi 667 *theologus fuit iste* [Musaeus] *post Orpheum et*
10 *sunt variae de hoc opinioniones: nam eum alii Lunae filium, alii Orphei volunt,*
cuius eum constat fuisse discipulum. nam ad ipsum [d. h. Musaios] *primum*
carmen scripsit [Orpheus 66 A 1], *quod appellatur Crater.*

8. MARMOR. PAR. A 27 ep. 15 p. 7 Jacoby <ἀφ' οὗ Εὐμόλπος ὁ Μουσαίου τοῦ
ὕπ' Ὀρφῆως τετελεσμένον τὰ μυστήρια ἀνέφηγεν ἐν Ἑλευσίνι καὶ τὰς τοῦ <πατρὸς
15 Μουσαίου ποιήσεις ἐξέθηκ' ἐν τῇ ΧΗΔ βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Ἐρεχθέως τοῦ
Πανδίωνος [1373 v. Chr.]>.

B. FRAGMENTE.

ΜΟΥΣΑΙΟΥ ΘΕΟΓΟΝΙΑΣ Α̅Β̅Γ̅ . . . (ΕΥΜΟΛΠΙΑ).

1. [4 Kern (Rostock 1898)] SCHOL. APOLL. Rhod. III 1179 ἐν δὲ τῇ
20 ᾧ Μουσαῖος Τιτανογραφίαι [?] λέγεται ὡς Κάδμος ἐκ τοῦ Δελφικοῦ
ἐπορεύετο προκαθηγουμένης αὐτῷ τῆς βοός.

2. [5] — IV 156 ἐν τούτοις καὶ τοῖς ἐφεξῆς φησι τὴν Μήδειαν
ἐπιρραίνουσιν ἀρκεύθωι φάρμακον κομίσει τὸν δράκοντα ἐπάιδου-
σαν . . . ἡ δὲ ἄρκευθος δένδρον τι ἀκανθώδες Ἀπόλλωνος ἵδιον
25 ὡς ἱστορεῖται ἐν τρίτῳ τῶν εἰς Μουσαῖον ἀναφερομένων.

3. [21] ARIST. hist. anim. Z 6. 563^a 18 ὁ δ' αἰτὸς ὡιὰ μὲν τίκτει
τρία, ἐκλέπει δὲ τούτων τὰ δύο ὥσπερ ἔστι καὶ ἐν τοῖς Μουσαίου
λεγομένοις ἔπεσιν·

ὅς τρία μὲν τίκτει, δύο <δ'> ἐκλέπει, ἐν δ' ἀλεγίζει.

30 4. [24] CLEM. Str. VI 5 (II 424, 26 St.) γράψαντός τε Μουσαίου

1 ἔτι Hermann: ἐπὶ Hss. 3 πέτεσθαι] Abarismotiv 7 λύσεις nach
66 B 5 Dindorf; vielleicht παρακλήσεις (= Ὑποθήκας A 1) 10 Anrede des
Musaios findet sich in fast allen Orphicis s. Abel S. 311^b. Dazu das Fr. aus
Rhapsod. B. 4 bei Buresch *Klaros* S. 117, 5 13 <ἀφ' οὗ κτλ.>*. Die Lücke
beträgt ungefähr 40 Buchstaben. Vgl. 66 B 15^a 14 <πατρὸς> Pridéaux
15 <ἐν τῇ ΧΗ- βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Ἐρεχθέ> Palmerius 19 ἐν δὲ τῇ τρίτῃ
<τῆς> Μουσαίου Τιτανομαχίας Passow. Vielleicht ἐν δὲ τῇ ᾧ Μουσαίου Τιτανο-
<μαχία> ἐπιγραφείσῃ * 29 <δ'> Plut. Marius 36: fehlt Arist. δ' ἀλεγίζει Arist.
A^aC^aD^a: δὲ λειπίζει Ar. P.: ἀλυβάζει Plut. (falsch trotz Nauck *Mél. gr. r.* IV 400.
Lobeck *El. Pathol.* I 40⁴¹)

ὥς αἰεὶ τέχνη μέγ' ἀμείνων ἰσχύος ἐστίν
 Ὅμηρος λέγει· 'μή τί τοι' κτλ. [Ψ 315]· πάλιν τοῦ Μουσαίου ποιή-
 σαντος·

5. [25] ὥς δ' αὐτως καὶ φύλλα φύει Ζεῖδωρος ἄρουρα·
 5 ἄλλα μὲν ἐν μελίησιν ἀποφθίνει, ἄλλα δὲ φύει·
 ὥς δὲ καὶ ἀνθρώπων γενεὴ καὶ φύλον ἐλίσσει,
 Ὅμηρος μεταγράφει· 'φύλλα τὰ μὲν' κτλ. [Z 147. 148].

6. [p. 14] CLEM. Str. vi 25 (ii 442, 3 St.) αὐτοτελῶς γὰρ τὰ ἐτέρων
 ὑφελόμενοι ὥς ἴδια ἐξήνεγκαν καθάπερ Εὐγάμων ὁ Κυρηναῖος ἐκ
 10 Μουσαίου τὸ περὶ Θεσπρωτῶν βιβλίον ὀλόκληρον.

7. [23] — — vi 26 (ii 442, 15 St.) Ἡσίοδος τε ἐπὶ τοῦ Μελάμποδος
 [fr. 164 Rzach.²] ποιεῖ·

ἦδὺ δὲ καὶ τὸ πυθέσθαι, ὅσα θνητοῖσιν ἔδειμαν
 ἀθάνατοι δειλῶν τε καὶ ἐσθλῶν τέκμαρ ἐναργές,
 15 καὶ τὰ ἐξῆς παρὰ Μουσαίου λαβὼν τοῦ ποιητοῦ κατὰ λέξιν.

8. [3] [ERATOSTH.] catast. 13 ἐσχημάτισται δ' ἐν τούτῳ ἡ Αἰεὶ καὶ
 οἱ Ἑριφοί. Μουσαῖος γὰρ φησι Δία γεννώμενον ἐγχειρισθῆναι ὑπὸ
 Ῥέας Θέμιδι, Θέμιν δὲ Ἀμαλθείαι δοῦναι τὸ βρέφος, τὴν δὲ ἔχουσιν
 αἰῖα ὑποθεῖναι, τὴν δ' ἐκθρέψαι Δία· τὴν δὲ Αἰῖα εἶναι Ἥλιου
 20 θυγατέρα φοβερὰν οὕτως, ὥστε τοὺς κατὰ Κρόνον θεούς, βδελυττο-
 μένους τὴν μορφήν τῆς παιδός, ἀξιῶσαι Γῆν κρύψαι αὐτὴν ἐν τινι
 τῶν κατὰ Κρήτην ἄντρων· καὶ ἀποκρυψαμένην ἐπιμέλειαν αὐτῆς τῇ
 Ἀμαλθείαι ἐγχειρίσαι, τὴν δὲ τῷ ἐκείνης γάλακτι τὸν Δία ἐκθρέψαι·
 ἐλθόντος δὲ τοῦ παιδός εἰς ἡλικίαν καὶ μέλλοντος Τιτᾶσι πολεμεῖν,
 25 οὐκ ἔχοντος δὲ ὄπλα, θεσπισθῆναι αὐτῷ τῆς αἰγὸς τῇ δορᾷ ὄπλῳ
 χρήσασθαι διὰ τε τὸ ἄτρωτον αὐτῆς καὶ φοβερὸν καὶ διὰ τὸ εἰς
 μέσην τὴν ῥάχιν Γοργόνης πρόσωπον ἔχειν· ποιήσαντος δὲ ταῦτα
 τοῦ Διὸς καὶ τῇ τέχνῃ φανέντος διπλασίονος, τὰ ὅσῃ δὲ τῆς αἰγὸς
 καλύψαντος ἄλλῃ δορᾷ καὶ ἔμψυχον αὐτὴν καὶ ἀθάνατον κατασκευά-
 30 σαντος, αὐτὴν μὲν φασιν ἄστρον οὐράνιον [κατασκευάσαι] <γενέ-
 σθαι, τὸν δὲ Δία αἰγίοχον κληθῆναι>. LACT. inst. div. i 21, 39 *huius*
capellae corio usum esse pro scuto Iovem contra Titanas dimicantem M.

6 γενεὴν Heyne (ἐλίσσει intr. ist nicht sicher belegt) 7 φύλλον Hs.:
 verb. Sylburg 9 Εὐγάμων Dindorf (εὐγράμων Bus.). Natürlich schöpfte der
 Verf. umgekehrt aus Eugamon 13 τὸ | τὰ O. Schneider πείθεσθαι Hs.:
 verb. Sylburg ἔδειμαν (metaph. wie κτίσαι) Hs.: ἔδειξαν Götting: ἐνεῖμαν
 Marcetscheffel 24 Τιτᾶσι Robert: γίγασσι Hss. 30 [] < >*. Ähnlich
 bereits Robert. κατασκευάσαι ist alte Verkleisterung des Ausfalls. Schol. Arat. 156
 (anonym) Αἰγίοχος κικλήσκεται ἀνθρώποισιν s. das. Maass

auctor est, unde a poetis αἰγίοχος nominatur. Vgl. Epimenides 68 B 24 486 π 193, 23.

9. [10] HARPOCR. Μελίτη δῆμός ἐστι τῆς Κεκροπίδος. κεκλησθαι δέ φησι τὸν δῆμον Φιλόχορος ἐν γ [fr. 74 FHG I 396] ἀπὸ Μελίτης 5 θυγατρὸς κατὰ μὲν Ἡσίοδον [fr. 106 Rz.²] Μύρμηκος, κατὰ δὲ Μουσαῖον Δίου τοῦ Ἀπόλλωνος.

10. [14] PAUS. I 14, 3 ἔπη δὲ αἰδεταί Μουσαίου μὲν, εἰ δὲ Μουσαίου καὶ ταῦτα, Τριπτόλεμον παῖδα Ὠκεανοῦ καὶ Γῆς εἶναι. Vgl. Pherekydes b. Apoll. bibl. I 32.

11. [13] — x 5, 6 ἔστι δὲ ἐν Ἑλλήσι ποίησις, ὄνομα μὲν τοῖς ἔπεσιν ἐστὶν Εὐμολπία, Μουσαίῳ δὲ τῷ Ἀντιοφίμου προσποιούσι τὰ ἔπη. πεποιημένον οὖν ἐστὶν ἐν τούτοις Ποσειδῶνος ἐν κοινῷ καὶ Γῆς εἶναι τὸ μαντεῖον [zu Delphi] καὶ τὴν μὲν χρᾶν αὐτήν. Ποσειδῶνι δὲ ὑπὲρ 15 ρέτην ἐς τὰ μαντεύματα εἶναι Πύρκωνα. καὶ οὕτως ἔχει τὰ ἔπη.

15 αὐτίκα δὲ Χθονίης φωνὴ πινυτὸν φάτο μῦθον.
σὺν δέ τε Πύρκων ἀμφίπολος κλυτοῦ Ἑννοσιγαίου.

12. [15] PHILOD. de piet. 59, 1 p. 31 G. ἀλλ' ὁ Ζεὺς, ὥς φασι, ν, τὴν κεφαλὴν ὑπὸ Ἡφαίστου διαιρεῖται, κατὰ δὲ τὸν <τὴν> Εὐμολπ(ίαν) 20 συν)θέντα [τα] πο<ι>ητήν ὑπὸ Παλαμάονος. SCHOL. PIND. OL. VII 66 ἐν τοῖς Μουσαίου Παλαμάων λέγεται πληῆξαι τοῦ Διὸς τὴν κεφαλὴν, ὅτε τὴν Ἀθηνᾶν ἐγέννα.

13. [8] PHILOD. de piet. 97, 18 p. 47 G. (Argos) ἐστὶ τέτταρας ἔχων ὀφθαλμούς. Μουσαῖος δὲ τὸν <Ἄργον> φησὶ τέτταρας Αἰθί<ο> 25 π>ας' καὶ βασιλεῖς <μερ>όπων' ἐκ Κελαινοῦς γεννῆσαι τῆς Ἄτλαντος.

14. [1] — — 137, 5 p. 61 G. ἐμ μὲν τισιν ἐκ Νυκτὸς καὶ Ταρτάρου λέγεται τὰ πάντα, ἐν δὲ τισιν ἐξ Αἰδοῦ καὶ Αἰθέρος· ὁ δὲ τὴν Τιτανομαχίαν γράψας ἐξ Αἰθέρος φησίν, Ἀκουσίλαος δ' ἐκ Χάους 30 πρῶτου τᾶλλα· ἐν δὲ τοῖς ἀναφερομένοις εἰς Μουσαῖον γέγραπται Τάρταρον πρῶτον <καὶ Ν>ύκτα. Vgl. 13, 16 p. 80 G. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ [Chrysippos] Περὶ φύσεως] τὰ τε εἰς Ὀρφέα καὶ Μουσαῖον ἀναφερόμενα . . . πειράται συνοικεῖσθαι ταῖς δόξαις αὐτῶν.

11 Εὐμολπία scheint der letzte Teil der Theogonia gewesen zu sein, wie B 1 die Titanomachia einzeln zitiert wird. S. B 12 Ἀντιοφίμου] ep. Form auch Orph. Arg. 308 15 φωνὴ Lobeck: σφῶν oder σφῶν δὴ Hss. 17—19 ergänzte * 23 (<Ἄργον> * 24 Aigyptos, Danaos, Kepheus, Phineus vgl. Aesch. Prom. 877 W. Eurip. fr. 881. Anders Maass *De Aeschyli suppl.* Gryph. 1890/1. Μερόπων Th. Gomperz: Ἑλλόπων Kern. Der Vers konnte heißen: τέσσερας Αἰθίφας τέκε οἱ, μερόπων βασιλῆας 30 (καὶ Ν)ύκτα Zeller: <τὴν Ν>ύκτα Gomperz, aber im Pap. ist nach Ν)ύκτα Punkt oder Spatium

14, 18 p. 81 κὰν τῷ <δ>ε(υ)τ(έρ)ῳι [nämlich Περὶ φύσεως] τὴν 487
Νύκτα θεὰν φησιν εἶναι πρωτίστην.

15. [2] SCHOL. APOLL. Rhod. III 1 ἐν δὲ τοῖς εἰς Μουσαῖον
ἀναφερομένοις δύο ἱστοροῦνται γενέσεις Μουσῶν, πρεσβυτέρων
5 μὲν μετὰ Κρόνου, νεωτέρων δὲ τῶν ἐκ Διὸς καὶ Μνημοσύνης.

16. [6] — III 1035 M. ἱστορεῖ Δία ἐρασθέντα Ἀστερίας μιγῆναι
καὶ μιγέντα δοῦναι αὐτὴν τῷ Περσεῖ.

17. [9] — III 1377 τὰς δὲ τοιαύτας φαντασίας (n. τῶν διατρε-
χόντων ἀστέρων) ὁ M. ἀναφερομένας φησὶν ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ κατὰ
10 τὸν αἰθέρα ἀποσβέννυσθαι. τοὺς δὲ ὑπὸ Μουσαίου ἀστέρας εἰρη-
μένους Ἀπολλώνιος πιθανῶς μαρμαρυγὰς εἶρηκε.

18. [7] SCHOL. ARAT. 172 p. 369, 24 Maass Θαλῆς μὲν οὖν δύο
αὐτὰς εἶπεν εἶναι [n. τὰς Ὑάδας] . . . Μουσαῖος ἔ. SERV. in Georg.
138 *Hyadas*] . . . *nutrices Liberi patris, ut M. scripsit, ab Hya fratre,*
15 *quem in venatione interemptum flevērunt, unde Hyades dictae.* SCHOL.
GERM. p. 75, 10 [Robert *Eratosth.* 110] *M. ita refert: Aethra ex Oceano*
procreavit filias duodecim, ex quibus quinque stellis figuratas Hyadas,
septem autem Pliadas. his unus fuit frater Hyas, quem omnes sorores
dilexere. quem in venatu alii ab leone, alii ab apro interfectum dicunt.
20 *quae flentes eum obierunt Hyadas nuncupatas, alias Pliadas.* Vgl. SCHOL.
AR. 254 p. 386, 13 M. HYG. II 21.

19. [19] THEOPHR. h. plant. IX 19, 2 καὶ ὡς δὴ φασι τὸ τριπόλιον
καθ' Ἡσίодον [fr. 229 Rz.²] καὶ Μουσαῖον εἰς πᾶν πρᾶγμα σπουδαῖον
χρήσιμον εἶναι, δι' ὃ καὶ ὀρύττουσιν αὐτὸ νύκτωρ σκηνὴν πηξάμενοι.

25

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΔΙΟΝΥΣΟΝ.

19^a. [p. 13] ARISTID. Or. 41 [II 330, 16 Keil] τοὺς μὲν οὖν τελέους
ὕμνους τε καὶ λόγους περὶ Διονύσου Ὀρφεῖ καὶ Μουσαίῳ
παρῶμεν καὶ τοῖς ἀρχαίοις τῶν νομοθετῶν.

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΔΗΜΗΤΡΑ ΛΥΚΟΜΙΔΑΙΣ.

30 20. [20] PAUS. IV 1, 5 πρῶτοι δ' οὖν βασιλεύουσιν ἐν τῇ χώρῃ
ταύτῃ Πολυκάων τε ὁ Λέλεγος καὶ Μεσσήνη γυνὴ τοῦ Πολυκάονος.

1 δευτέρῳ * wegen c. 13, 16; die Abschr. eher πρώτῳ (Petersen) δ μετὰ
Κρόνον Hs.: μετὰ τοῦ Κρόνου απογρ. f.; etwa κατὰ Κρόνον? * 7 αὐτὸν τῷ
περσῇ Hs. (L.¹) 16 *Aethra* Muncker: *hacc tibi (thia)* Hss. *ex Oceano*
'*debeat Oceani filia ex Atlante*' Robert 17—18 *Hyadas* . . . *Pliadas* Robert:
umgek. Hss. 22 fr. 19 aus den angebl. Καθαρμοῖ [A 6] Kern. Im Hexameter
müßte das Kraut τριπόλιον heißen s. Hesych.; *polium* Plin. 21, 44. 145
28 'Platonem dicit respiciens legg. II 665 A sqq.' Keil

παρὰ ταύτην τὴν Μεσσήνην τὰ ὄργια κομίζων τῶν Μεγάλων θεῶν 488
Καύκων ἦλθεν ἐξ Ἐλευσίνος ὁ Κελαίνου τοῦ Φλύου. Φλύον δὲ
αὐτὸν Ἀθηναῖοι λέγουσι παῖδα εἶναι Γῆς. ὁμολογεῖ δὲ σφισι καὶ
ὕμνος Μουσαίου Λυκομίδαις ποιηθεὶς ἐς Δῆμητρα. Vgl.
5 II 173, 28 Anm. 180, 5.

ΧΡΗΣΜΟΙ.

(Vgl. c. 15, 1 I 137, 6. 66 A 11. 67 A 6.)

20^a. HEROD. VII 6 (die Peisistratiden) ἔχοντες Ὀνομάκριτον ἄνδρα
Ἀθηναῖον χρησμολόγον τε καὶ διαθέτην Χρησμῶν τῶν Μουσαίου
10 ἀναβεβήκεσαν [näm]. ἐς Σοῦσα] τὴν ἐχθρὴν προκαταλυσάμενοι· ἐξη-
λάσθη γὰρ ὑπὸ Ἰππάρχου τοῦ Πεισιστράτου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθη-
νέων ἐπ' αὐτοφώρῳ ἀλοὺς ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέος ἐμποιέων ἐς
τὰ Μουσαίου χρησμόν, ὡς αἱ ἐπὶ Λήμνῳ ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανι-
ζοῖατο κατὰ τῆς θαλάσσης. διὸ ἐξήλασέ μιν ὁ Ἰππαρχος πρότερον
15 χρεώμενος τὰ μάλιστα. Vgl. 66 A 1^b.

21. [17] — VIII 96 [Schlacht bei Salamis] τῶν δὲ ναυηγίων πολλὰ
ὑπολαβὼν ἄνεμος Ζέφυρος ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τὴν ἡϊόνα τὴν
καλεομένην Κωλιάδα. ὥστε ἀποπλῆσαι τὸν χρησμόν τόν τε ἄλλον
πάντα τὸν περὶ τῆς ναυμαχίας ταύτης εἰρημένον Βάκιδι καὶ Μουσαίῳ
20 καὶ κτλ. (folgt der Spruch des Lysistratos).

22. [18] PAUS. X 9, 11 τὴν δὲ πληγὴν Ἀθηναῖοι τὴν ἐν Αἰγὸς
ποταμοῖς οὐ μετὰ τοῦ δικαίου συμβῆναί σφισιν ὁμολογοῦσι. προδο-
θῆναι γὰρ ἐπὶ χρήμασιν ὑπὸ τῶν στρατηγησάντων, Τυδέα δὲ εἶναι
καὶ Ἀδεΐμαντον οἱ τὰ δῶρα ἐδέξαντο παρὰ Λυσάνδρου. καὶ ἐς ἀπό-
25 δεῖξιν τοῦ λόγου Σιβύλλης παρέχονται τῶν χρησμῶν . . . τὰ δὲ ἕτερα
ἐκ Μουσαίου χρησμῶν μνημονεύουσι·

καὶ γὰρ Ἀθηναίοισιν ἐπέρχεται ἄγριος ὄμβρος
ἡγεμόνων κακότητι, παραιφασίη δέ τις ἔσται·
ἦ τ(ε) ἄλλις ἡμύσουσι πόλιν, τείσουσι δὲ ποινήν.

2 Κολαίνου O. Mueller nach IX 34, 8 10 προκαταλυσόμενοι ABC
ἐξηλάθη Hss. 11 πεισιστρατίδew ὀνομάκριτος ABC 13 λήμνου Hss.: verb.
Krüger ἀφανιοῖατο Krüger 14 μὲν ABC 18 ἀποπλῆσαι Hss.: ἀπο-
πλησθῆναι nach Valla Ausgg.: ἀποπλῆσθαι Buttman (vgl. 18 B 12, 1)
29 *: ἡτταλοῖς ἡμύσουσι oder ἡγ' ἄλλις ἡμύσουσι (L¹) Hss.: ἡττης· οὐ λήσουσι
Emperius

68. EPIMENIDES.

489

A. LEBEN.

1. DIOG. I 109 ff. Ἐπιμενίδης, καθά φησι Θεόπομπος [fr. 69 FHG I 288] καὶ ἄλλοι συχνοί, πατὴρ μὲν ἦν Φαιστίου, οἱ δὲ Δωσιάδα, οἱ δὲ Ἀγησάρχου· Κρής
 5 τὸ γένος ἀπὸ Κνωσοῦ, καθέσει τῆς κόμης τὸ εἶδος παραλλάσσων. οὗτός ποτε πεμφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς εἰς ἀγρὸν ἐπὶ πρόβατον, τῆς ὁδοῦ κατὰ μεσημβρίαν ἐκκλίνας ὑπ' ἄνθρωι τινὶ κατεκοιμήθη ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα ἔτη. διαναστὰς δὲ μετὰ ταῦτα ἐζήτει τὸ πρόβατον, νομίζων ἐπ' ὀλίγον κεκοιμήσθαι. ὥς δὲ οὐχ εὔρισκεν, παρεγένετο εἰς τὸν ἀγρὸν, καὶ μετεσκευασμένα πάντα καταλαβὼν καὶ
 10 παρ' ἐτέρωι τὴν κτῆσιν, πάλιν ἦκεν εἰς ἄστὺ διαπορούμενος. κάκει δὲ εἰς τὴν ἑαυτοῦ εἰσιὼν οἰκίαν περιέτυχε τοῖς πυθανομένοις, τίς εἴη, ἕως τὸν νεώτερον ἀδελφὸν εὐρὼν τότε ἦδη γέροντα ὄντα, πᾶσαν ἔμαθε παρ' ἐκείνου τὴν ἀλήθειαν. (110) γνωσθεὶς δὲ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι θεοφιλέστατος εἶναι ὑπελήφθη. τότε καὶ Ἀθηναῖοις [τότε] λοιμῶι κατεχομένοις ἔχρησεν ἡ Πυθία καθῆραι τὴν πόλιν· οἱ
 15 δὲ πέμπουσι ναῦν τε καὶ Νικίαν τὸν Νικηράτου εἰς Κρήτην, καλοῦντες τὸν Ἐπιμενίδην. καὶ ὃς ἔλθων Ὀλυμπιάδι τεσσαρακοστῇ ἔκτῃ [596—593] ἐκάθηρεν αὐτῶν τὴν πόλιν καὶ ἔπαυσε τὸν λοιμὸν τοῦτον τὸν τρόπον. λαβὼν πρόβατα μέλανά τε καὶ λευκὰ ἤγαγεν πρὸς τὸν Ἄρειον ἄγον· κάκειθεν εἶσεν ἰέναι οἱ βούλοιντο, προστάξας τοῖς ἀκολουθοῖς, ἔνθα ἂν κατακλίνοι αὐτῶν ἕκαστον, θύειν τῷ
 20 προσήκοντι θεῷ· καὶ οὕτω λῆξαι τὸ κακόν. ὅθεν ἔτι καὶ νῦν ἔστιν εὐρεῖν κατὰ τοὺς δήμους τῶν Ἀθηναίων βωμοὺς ἀνωνύμους, ὑπόμνημα τῆς τότε γενομένης ἐξιλάσεως. οἱ δὲ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν τοῦ λοιμοῦ τὸ Κυλύνειον ἄγρος σημαίνειν τε τὴν ἀπαλλαγὴν· καὶ διὰ τοῦτο ἀποθανεῖν δύο νεανίας Κρατῖνον καὶ Κτησίβιον, καὶ λυθῆναι τὴν συμφορὰν. (111) Ἀθηναῖοι δὲ τάλαντον ἐψηφίσαντο δοῦναι
 25 αὐτῷ καὶ ναῦν τὴν εἰς Κρήτην ἀπάξουσιν αὐτόν. ὁ δὲ τὸ μὲν ἀργύριον οὐ προσήκατο· φιλίαν δὲ καὶ συμμαχίαν ἐποίησατο Κνωσίων καὶ Ἀθηναίων. καὶ ἐπανελθὼν ἐπ' οἴκου μετ' οὐ πολὺ μετήλλαξεν, ὥς φησι Φλέγων ἐν τῷ 490
 Περὶ μακροβίων [FHG III 610¹] βιούς ἔτη ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν· ὥς δὲ Κρήτες λέγουσιν, ἐνὸς δέοντα τριακόσια· ὥς δὲ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος [11 B 20]
 30 ἀκηκοέναι φησί, τέτταρα πρὸς τοῖς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ἐποίησε δὲ Κουρήτων καὶ Κορυβάντων γένεσιν καὶ Θεογονίαν ἔπη πεντακισχίλια, Ἀργεὺς ναυπηγίαν τε καὶ Ἰάσονος εἰς Κόλχους ἀπόπλουν ἔπη ἑξακισχίλια πεντακόσια. (112) συνέγραψε δὲ καὶ καταλογάδην Περὶ θυσιῶν καὶ τῆς ἐν Κρήτῃ πολιτείας καὶ Περὶ Μίνω καὶ Ραδαμάνθους εἰς ἔπη τετρακισχίλια. ἰδρύ-
 35 σατο δὲ καὶ παρ' Ἀθηναῖοις τὸ ἱερὸν τῶν Σεμνῶν, ὥς φησι Λόβων ὁ Ἀργεῖος ἐν

2 Literatur über die Epimenidesfrage bei Demoulin *Epiménide* Bruxelles 1901 (Bibl. de l'Un. de Liège XII) p. 3 ff. 4 Φαιστίου] der Vatersname bezieht sich vielmehr auf seine Vaterstadt vgl. A 3. 4. B 11 Δωσιάδα] ebenfalls Konfusion vgl. B 20 5 κνωσοῦ so BP 10 πάλιν ἦκεν P: ἦκεν BA: ἐπανῆκεν Φ (F¹ fehlt) 13 τότε BV: ὅτε P¹: ὅθεν P² 14 [τότε] tilgte als Korr. der f. L. ὅτε (13)*: ποτέ Reiske 16 Ὀλυμπιάδι τεσσαρακοστῇ ἔκτῃ] Solon Archon Ol. 46, 3 20 λῆξαι (ἀν) Bywater 22 stark verkürzter Bericht: οἱ δὲ [φασὶ τὴν Πυθίαν] σημαίνειν τε Kühn (vgl. Schultess *de Epimen.* 22): σημαίνοντες Hss.: σημαίνοντα (sc. τὸν θεόν?) Cobet 27 φλέγων B: φάσγων P: σφάγων V

τῷ Περί ποιητῶν. λέγεται δὲ καὶ πρῶτος οἰκίας καὶ ἀγροὺς καθῆραι καὶ ἱερὰ 490
 ἰδρύσασθαι. εἰσὶ δ' οἱ μὴ κοιμηθῆναι αὐτὸν λέγουσιν, ἀλλὰ χρόνον τινὰ ἐκπατήσαι
 ἀσχολούμενον περὶ ῥιζοτομίαν . . . (Folgt § 113 Brief an Solon.)

- (114) φησὶ δὲ Δημήτριός τιςα ἰστορεῖν ὡς λάβοι παρὰ Νυμφῶν ἔδεσμά τι
 5 καὶ φυλάττοι ἐν χηλῇ βός· προσφερόμενός τε κατ' ὀλίγον μηδεμίαι κενουῖσθαι
 ἀποκρίσει μὴδὲ ὀφθῆναι ποτε ἐσθίων. μέμνηται αὐτοῦ καὶ Τίμαιος ἐν τῇ δευτέραι
 [fr. 45 FHG I 201].

- λέγουσι δὲ τινες ὅτι Κρήτες αὐτῷ θύουσιν ὡς θεῷ· φασὶ γὰρ καὶ (προ)-
 γνωστικώτατον γεγενῆσθαι. ἰδόντα γοῦν τὴν Μουνιχίαν παρ' Ἀθηναίοις ἀγνοεῖν
 10 φάναι αὐτούς, ὅσων κακῶν αἰτίων ἔσται τοῦτο τὸ χωρίον αὐτοῖς· ἐπεὶ καὶ τοῖς
 ὁδοῦσιν αὐτὸ διαφορῆσαι [B 10]. ταῦτα ἔλεγεν τοσούτοις πρότερον χρόνοις. λέ-
 γεται δὲ ὡς καὶ πρῶτος αὐτὸν Αἰακὸν λέγοι (καὶ Λακεδαιμονίους προεῖποι τὴν ὑπ'
 Ἀρκάδων ἄλωσιν) προσποιηθῆναι τε πολλάκις ἀναβεβηκέναι. (115) Θεόπομπος
 δ' ἐν τοῖς Θαυμασίοις [fr. 70 FHG I 289] κατασκευάζοντος αὐτοῦ τὸ τῶν Νυμφῶν
 15 ἱερὸν ῥαγῆναι φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ· Ἐπιμενίδη, μὴ Νυμφῶν, ἀλλὰ Διός· Κρησὶν
 τε προεῖπειν τὴν Λακεδαιμονίων ἦτταν ὑπὸ Ἀρκάδων, καθάπερ προεῖρηται· καὶ
 δὴ καὶ ἐλήφθησαν πρὸς Ὀρχομενῶνι. γηράσαι τε ἐν τοσαύταις ἡμέραις αὐτὸν ὅσαπερ
 ἔτη κατεκοιμήθη· καὶ γὰρ τοῦτό φησι Θεόπομπος. Μυρνιακὸς δὲ ἐν Ὀμοίοις 491
 [fr. 1 FHG IV 454] φησὶν ὅτι Κούρηται αὐτὸν ἐκάλουν Κρήτες· καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ
 20 φυλάττουσι Λακεδαιμόνιοι παρ' ἑαυτοῖς κατὰ τι λόγιον, ὡς φησι Σωσίβιος ὁ Λάκων
 [fr. 17 FHG II 628].

γεγόνασι δὲ καὶ Ἐπιμενίδαι ἄλλοι δύο ὃ τε γενεαλόγος καὶ τρίτος ὁ Δωρίδι
 γεγραφῶς περὶ Ῥόδου.

2. Suid. Ἐπιμενίδης Φαίστου ἢ Δωσιάδου ἢ Ἀγησάρχου υἱὸς καὶ μητὸς
 25 Βλάστας, Κρῆς ἀπὸ Κνωσσοῦ ἐποποιός. (οὗ λόγος ὡς ἔξιοι ἡ ψυχὴ ὅποσον ἤθελε
 καιρὸν καὶ πάλιν εἰσῆιει ἐν τῷ σώματι· τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ πόρρω χρόνων
 τὸ δέρμα εὐρῆσθαι γράμμασι κατὰστικτον.) γέγονε δὲ ἐπὶ τῆς λ' Ὀλυμπιάδος [660
 —657], ὡς προτερεῖται καὶ τῶν ζ' κληθέντων σοφῶν ἢ καὶ ἐπ' αὐτῶν γενέσθαι.
 30 ἐκάθηρε γοῦν τὰς Ἀθήνας τοῦ Κυλωνεῖου ἄγους κατὰ τὴν μδ' Ὀλυμπιάδα [604
 —601] γηραιὸς ὢν. ἔγραψε δὲ πολλὰ ἐπικῶς καὶ καταλογάδην μυσθῆριά τινα καὶ
 καθαρμοὺς καὶ ἄλλα αἰνιγματώδη.

πρὸς τοῦτον γράφει Σόλων ὁ νομοθέτης μεμφόμενος (τὴν) τῆς πόλεως
 κάθαρσιν [aus Diog. I 64].

οὗτος ἔζησεν ρν ἔτη, τὰ δὲ ε' ἐκαθεύδῃσεν.

- 35 καὶ παροιμία 'τὸ Ἐπιμενίδειον δέσμα' ἐπὶ τῶν ἀποθέτων.

1 ἱερὰ (Νυμφῶν) Bywater vgl. Z. 4. 14 4 τινα B¹ 8 (προ) Bywater
 11 πρότερον] s. unten S. 190, 12 Anm. 12 πρῶτος] αὐτὸς verm. *: πρῶτον
 Casaubonus (im Gegens. zu späteren Metempsychosen)? Oder wird er mit Pytha-
 goras verglichen [c. 4, 8 I 30, 17]? 14 Θαυμασίοις] Nebentitel einer Auswahl
 aus seiner Geschichte 15 ἐπιμενίδης BΦ Κρησὶν] φησὶν Urlichs. Über die
 Niederlage der Lakedaimonier, die sonst unbekannt ist, vgl. Herod. I 65 ff.
 16 καθὰ Φ 20 λακεδαιμόνιοι φυλάττουσι stellt B 24 Δωσιάδου Diog.
 [II 185, 4]: Δωσιάδου V: Δωσιάδος I: Δωσιάδος M: Δωσιάδης BE Ἀγησάρχου
 Diog. [II 185, 4]: ἀγησάρχου Hss. 30 vgl. unten S. 188, 30 Anm. 34 ε' Wolfius:
 εἴ Hss. 35 Die Lese Frucht fehlt in der schlechteren Überlieferung.

3. STRAB. x 479 ἐκ δὲ τῆς Φαιστοῦ τὸν τοὺς καθαροὺς ποιήσαντα διὰ τῶν 491
ἐπὶν Ἐπιμενίδην φασὶν εἶναι.

4. ARIST. Ἀθ. πολ. 1 . . . Μύρωνος καθ' ἱερῶν ὁμόσαντες ἀριστίνδην. κατα-
γνωσθέντος δὲ τοῦ ἄγρου αὐτοὶ [Alkmaeopiden] μὲν ἐκ τῶν τάφων ἐξεβλήθησαν,
5 τὸ δὲ γένος αὐτῶν ἔφυγεν ἀειφυγίαν. Ἐ. δ' ὁ Κρῆς ἐπὶ τούτοις ἐκάθηρε τὴν
πόλιν. PLUT. Sol. 12 ἐν δὲ τῷ τότε χρόνῳ τῆς στάσεως ἀκμὴν λαβούσης μάλιστα
καὶ τοῦ δήμου διαστάντος ἤδη δόξαν ἔχων ὁ Σόλων παρήλαθεν εἰς μέσον ἅμα
τοῖς ἀρίστοις τῶν Ἀθηναίων καὶ δεόμενος καὶ διδάσκων ἔπεισε τοὺς ἐναγεῖς λεγο-
μένους δίκην ὑποσχεῖν καὶ κριθῆναι τριακοσίων ἀριστίνδην δικαζόντων. Μύρωνος
10 δὲ τοῦ Φλυεύς κατηγοροῦντος ἐάλωσαν οἱ ἄνδρες καὶ μετέστησαν οἱ ζῶντες·
τῶν δ' ἀποθανόντων τοὺς νεκροὺς ἀνορύξαντες ἐξέριπναι ὑπὲρ τοὺς ὄρους.
ταύταις δὲ ταῖς ταραχαῖς καὶ Μεγαρέων συνεπιθεμένων ἀπέβαλόν τε Νίσαιαν οἱ
Ἀθηναῖοι καὶ Σαλαμῖνος ἐξέπεσον αὐθις. καὶ φόβοι τινὲς ἐκ δεισιδαιμονίας ἅμα
καὶ φάσματα κατεῖχε τὴν πόλιν, οἳ τε μάντις ἄγῃ καὶ μισαμοὺς δεομένουσιν καθαρ-
15 μῶν προφαίνεσθαι διὰ τῶν ἱερῶν ἠγόρευον. οὕτω δὲ μετὰ πειμπος αὐτοῖς ἦκεν
ἐκ Κρήτης Ἐ. ὁ Φαίστιος, ὃν ἔβδομον ἐν τοῖς σοφοῖς καταριθμοῦσιν ἔνιοι τῶν 492
οὐ προσιεμένων τὸν Περίανδρον. ἐδόκει δὲ τις εἶναι θεοφιλὴς καὶ σοφὸς περὶ
τὰ θεῖα τὴν ἐνθουσιαστικὴν καὶ τελεστικὴν σοφίαν. διὸ καὶ παῖδα νύμφης ὄνομα
Βάλτης καὶ Κούρητα νέον αὐτὸν οἱ τότε ἄνθρωποι προσηγόρευον. ἐλθὼν δὲ καὶ
20 τῷ Σόλῳ χρησάμενος φίλῳ πολλὰ προσυπειργάσατο καὶ προωδοποίησεν αὐτῷ
τῆς νομοθεσίας. καὶ γὰρ εὐσταλεῖς ἐποίησε τὰς ἱερουργίας καὶ περὶ τὰ φένην
πραστέρους θυσίας τινὰς εὐθὺς ἀναμίξαζ πρὸς τὰ κήδη καὶ τὸ σκληρὸν ἀφελὼν
καὶ τὸ βαρβαρικόν, ὧι συνείχοντο πρότερον αἱ πλείστα γυναῖκες. [Folgt B 10.]
Ἐ. μὲν οὖν μάλιστα θαυμασθεῖς καὶ χρήματα διδόντων πολλὰ καὶ τιμὰς μεγάλας
25 τῶν Ἀθηναίων οὐδὲν ἢ θαλλὸν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας αἰτησάμενος καὶ λαβὼν
ἀπῆλθεν. Über den Zusammenhang mit Kreta s. THEOPHR. b. Porph. de abst. II 21
[21 B 128 I 271, 11].

5. PLATO legg. I 642 D [der Kreter Kleinias spricht zu dem athenischen
Fremdling] τῇδε γὰρ ἴσως ἀκήκοας, ὡς Ἐ. γέγονεν ἀνὴρ θεῖος, ὃς ἦν ἡμῖν
30 οἰκεῖος, ἐλθὼν δὲ πρὸ τῶν Περσικῶν δέκα ἔτεσιν πρότερον παρ' ὑμᾶς κατὰ τὴν
τοῦ θεοῦ μαντεῖαν θυσίας τε ἐθύσατό τινας, ἃς ὁ θεὸς ἀνείλεν, καὶ διὰ καὶ φοβου-
μένων τὸν Περσικὸν Ἀθηναίων στόλον εἶπεν, ὅτι δέκα μὲν ἐτῶν οὐχ ἤξουσιν,
ὅταν δὲ ἔλθωσιν, ἀπαλλαγῇσονται πράξαντες οὐδὲν ὧν ἠλπιζον παθόντες τε ἢ
δράσαντες πλείω κακά. τότ' οὖν ἐξενώθησαν ὑμῖν οἱ πρόγονοι ἡμῶν. Vgl. III
35 p. 677 D [nach Erwähnung von Daidalos, Orpheus, Palamedes, Marsyas, Olympos,
Amphion] ἀρ' ἴστ', ὦ Κλεινία, τὸν φίλον ὅτι παρέλιπες τὸν ἀτεχνῶς χθὲς γενό-
μενον; — μῶν φράξεις Ἐπιμενίδην; — ναὶ τοῦτον· πολὺ γὰρ ὑμῖν ὑπερεπήδησε
τῷ μηχανήματι τοὺς ἑμπαντας, ὦ φίλε, ὃ λόγῳ μὲν Ἡσίοδος ἐμαντεύετο πάλαι
τῷ δ' ἔργῳ ἐκείνος [Brim.] ἀπετέλεσεν. PLUT. sap. conv. p. 157 D Σόλωνος δὲ

1 τῶν fehlt Eustath.: τ̄ verm. *; vgl. unten S. 188, 30 Anm. 3 καταγνωσθέν-
τος] καθαρθέντος übergesch. 1. Hand Pap. 15 προσφαίνεσθαι Hss.: verb.

Stephanus δὴ Coraes: δὲ Hss. 29 τῇδε] ἤδη Ast 30 δέκα] ῥκα falsch
Meursius 36 ἴστ' Hs.: οἶσθ' apogr. Marc. 38 Ἡσίοδος] vgl. unten S. 188, 4

39 Die orphische Askese, die der Kreis des Onomakritos dem Kreter Epime-
nides beigelegt hatte, war in den Kretern des Eur. zum Angelpunkt des Stücks
gemacht worden, vgl. fr. 472 N. Berl. Klassikert. v 2, 76 f.

ἔενον Ἐπιμενίδην νόμος τις ἀπέχεσθαι τῶν ἄλλων σιτίων κελεύει, τῆς δ' ἀλίμου 492
 δυνάμεως, ἣν αὐτὸς συντίθησι μικρὸν εἰς τὸ στόμα λαμβάνοντα διημερεύειν
 ἀνάριστον καὶ ἀδειπνον . . . ὁ δὲ Σόλων ἔφη θαυμάζειν τὸν Ἀρδαλον, εἰ τὸν νόμον
 οὐκ ἀνέγνωκε τῆς διαίτης τοῦ ἀνδρὸς [Epim.] ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖς Ἡσιόδου γεγραμ-
 5 μένον· ἐκεῖνος γὰρ ἔστιν ὁ πρῶτος Ἐπιμενίδῃ σπέρματα τῆς τροφῆς ταύτης
 παρασχὼν καὶ ζητεῖν [ὁ] διδάξας ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ
 [Opp. 41]· ὅϊει γάρ, ὁ Περιάνδρος εἶπε, τὸν Ἡσιόδον ἐννοῆσαι τι τοιοῦτον, οὐκ
 ἐπαινέτην ὄντα φειδοῦς αἰεὶ καὶ πρὸς τὰ λιτότατα τῶν ὄψων ὡς ἡδιστα παρα- 493
 καλεῖν ἡμᾶς; ἀγαθὴ μὲν γὰρ ἡ μαλάχῃ βρωθῆναι, γλυκὺς δ' ὁ ἀνθέρικος· τὰ δ'
 10 ἄλιμα ταῦτα καὶ ἄδιπα φάρμακα μᾶλλον ἢ σίτια πυνθάνομαι. Vgl. II 186, 4.

6. THEOPHR. hist. pl. VII 12, 1 ἐδωδῖμοι . . . καὶ ἡ τοῦ ἀσφοδέλου ρίζα καὶ ἡ
 τῆς σκίλλης πλὴν οὐ πάσης, ἀλλὰ τῆς Ἐπιμενίδείου καλουμένης, ἥ ἀπὸ τῆς
 χρήσεως ἔχει τὴν προσηγορίαν. Vgl. charact. 16, 13 ἱερείας καλέσας σκίλλῃ ἡ
 σκύλακι κελεύσαι αὐτὸν περικαθάραι.

15 6^a. APUL. apol. 27 *quī providentiam mundi curiosius vestigant et impensius
 deos celebrant eos vero vulgo magos nominant, quasi facere etiam sciant quae
 sciant fieri, ut olim fuere E. et Orpheus et Pythagoras et Ostanes ac dein simi-
 liter suspectata Empedocli catharmoe, Socrati daemonion, Platonis τὸ ἀγαθόν.*

7. CLEM. protr. 2, 26 [I 19, 25 St.] [aus Poseidonios Περί Θεῶν] Ἐ. ὁ παλαιοὺς
 20 Ὑβρεως καὶ Ἀναιδείας Ἀθήνησιν ἀναστήσας βωμούς. Vgl. II 185, 21. 34 f.

8. PAUS. I 14, 4 πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦδε [Eleusinion in Athen] ἔνθα καὶ τοῦ
 Τριπτολέμου τὸ ἄγαλμα, ἔστι βουὸς χαλκοῦς οἷα ἐς θυσίαν ἀγόμενος. πεποιήται δὲ
 καθήμενος Ἐ. Κνώσιος, ὃν ἐλθόντα εἰς ἀγρὸν κοιμᾶσθαι λέγουσιν ἐσελθόντα ἐς
 σπῆλαιον. ὁ δὲ ὕπνος οὐ πρότερον ἀνῆκεν αὐτὸν πρὶν ἢ οἱ τεσσαρακοστὸν ἔτος
 25 γενέσθαι καθεύδοντι. καὶ ὕστερον ἔπη τε ἐποίει καὶ πόλεις ἐκάθηρεν ἄλλας τε
 καὶ τὴν Ἀθηναίων. Attischer Heros: SERV. Georg. 1, 19 *unicuique puer monstrator
 anatri . . . vel Epimenides, qui postea Buxyges dictus est secundum Aristotelem*
 [fr. 386 R.]. HES. Βουζύγης: ἥρως Ἀττικὸς ὁ πρῶτος βουὸς ὑπ' ἄροτρον ζεύξας·
 ἐκαλεῖτο δὲ Ἐπιμενίδης.

ΕΠΙΜΕΝΙΔΟΥ ΘΕΟΓΟΝΙΑ ἢ ΧΡΗΣΜΟΙ. ΚΡΗΤΙΚΑ.

1. PAUL. ad Tit. 1, 12 εἶπέν τις ἐξ αὐτῶν [Kreter], ἴδιος αὐτῶν
 προφήτης·

Κρήτες αἰεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

19 S. Cic. de legg. II 11, 28. Vgl. Wendland *Arch. f. G. d. Phil.* I (1888), 200 ff.
 21 Paus. verwechselt den Buzyges mit dem Kreter 30 Die erhaltenen Frag-
 mente des Epimenides scheinen sich auf zwei oder drei Verfasser zu verteilen:
 1) Θεογονία aus dem Kreise des Onomakritos, Ende des 6. Jahrh. verfaßt, nach
 dem Inhalte auch Χρησμοί genannt; 2) Κρητικά, nach E. Neustadt *de Iove Cretico*
 (Berl. 1906) Prosawerk, zwischen Megasthenes und Arat verfaßt, kretische Lokal-
 geschichte; zweifelhaft 3) Καθαρμοί in Prosa [II 186, 30] oder in Hexametern
 [II 187, 2]? Über A 3 vgl. zu B 4. Lobon (II 185, 31 ff.), mag er gescherzt (Croenert)
 oder geschwindelt (Hiller) haben, darf nicht ernst genommen werden

- CLEM. Str. I 59 (II 37, 21 St.) τὸν δὲ ἑβδομον [Weisen] οἱ μὲν Περίανδρον εἶναι λέγουσιν τὸν Κορίνθιον οἱ δὲ Ἀνάχαρσιν τὸν Σκύθην οἱ 494 δὲ Ἐπιμενίδην τὸν Κρήτα [ὃν Ἑλληνικὸν οἶδε προφήτην], οὐ μέμνηται ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Τίτον ἐπιστολῇ [folgt Zitat].
- 5 Aus dessen Quelle Hieron. comm. in ep. ad Tit. VII 606 Migne dicitur autem iste versiculus in Epimenidis Cretensis poetae Oraculis reperiri . . . denique ipse liber Oraculorum titulo praenotatur. Vgl. ep. 70 [I 666 M.], wo er zuzügt: cuius heroici hemistichium postea Callimachus usurpavit [h. 1, 8 Κρήτες αἰεὶ ψεύσται· καὶ γὰρ τάφον, ὦ ἄνα, σείο
- 10 Κρήτες ἐτεκτῆναντο· σὺ δ' οὐ θάνες· ἐσσί γὰρ αἰεὶ]. MAXIM. TYR. c. 38 (p. 439, 14 Hobein = c. 22 p. 224 Dav.) ἦλθεν Ἀθήναζε καὶ ἄλλος Κρῆς ἀνὴρ ὄνομα Ἐ· οὐδὲ οὗτος ἔσχεν εἰπεῖν αὐτῷ διδάσκαλον· ἄλλ' ἦν μὲν δεινὸς τὰ θεῖα, ὥστε τὴν Ἀθηναίων πόλιν κακουμένην
- 15 λοιμῷ καὶ στάσει διεσώσατο ἐκθυσάμενος· δεινὸς δὲ ἦν ταῦτα οὐ μαθὼν, ἀλλ' ὕπνον αὐτῷ διηγείτο μακρὸν καὶ ὄνειρον διδάσκαλον. c. 10 (p. 110, 13 H. = c. 28 p. 286 Dav.) ἀφίκετό ποτε Ἀθήναζε ἀνὴρ Κρῆς ὄνομα Ἐ· κομίζων λόγον οὕτως ῥηθέντα πιστεύεσθαι χαλεπὸν· <μέσης γάρ> ἡμέρας ἐν Δικταίου Διὸς τῷ ἄντρῳ κείμενος ὕπνῳ βαθεῖ ἔτη συχνὰ ὄναρ ἔφη ἐντυχεῖν αὐτὸς θεοῖς καὶ θεῶν
- 20 λόγοις καὶ Ἀληθείαι καὶ Δίκῃ.

2. [5 Kern de Orph. cet. theog. p. 64] AEL. n. anim. XII 7 καὶ μέντοι καὶ τὸν Νεμεαῖον λέοντα τῆς σελήνης ἐκπεσεῖν φασι. λέγει γοῦν καὶ τὰ Ἐπιμενίδου ἔπη·

καὶ γὰρ ἐγὼ γένος εἰμὶ Σελήνης ἡυκόμοιο,

25 ἦ δεινὸν φρίξας ἀπεσεῖσατο θῆρα λέοντα·

3 [] Wilamowitz 13 τὴν τῶν Ἀθ. MN 18 < > nach Markland *. Vgl. * Parm. (1897) S. 161 Δικταίου) Ἰδαίου Rohde 19. 20 θεῶν λόγοις] also Orakel. Daher der Titel Χρησμοί. Der Vers selbst stand, wie Hesiods Vorbild [Th. 26] und Kallimachos' Nachahmung [Aῖτια] zeigen, im Proömium. Hier wohl auch die Metempsychose des Aíakos [II 186, 12], zu der Ennius' Proömium die Analogie gibt. Der politisch und religiös tendenziöse Dichter ließ den Epimenides nach 100 Jahren erwachen, um sowohl die Vergangenheit [B 4] wie die nahe Zukunft [A 5] enthüllen zu können. B 10. 11 weisen auf die Situation von Athen um 508 hin, vgl. Arist. Ath. Π. 19, 2. 20, 3; Herod. v 72. Platon [A 5], der das Gedicht zu seinem Ansatz benutzte, weist sogar auf die Zeit nach 490 hin (s. * Berl. Sitz. Ber. 1891, 398). Die Verstimmung gegen Delphi [B 11] erklärt Herod. v 63 24 εἰμὶ Musaios von Epimenides redend eingeführt (C. Robert) wenn nicht Aelian beider Namen verwechselt hat

ἐν Νεμέαι δ' ἄγχουσ' αὐτὸν διὰ πότινιαν Ἥραν 494
 <θεΐη ἵς ἐδάμασσε βίης Ἑρακληείης>.

[S. 46 A 77]. HERODOROS b. Tatian. 28 πῶς οὐκ ἡλίθιον πιθέσθαι 495
 τοῖς Ἡροδώρου βιβλίοις περὶ τοῦ καθ' Ἑρακλέα λόγου, γῆν ἄνω
 5 κηρύττουσιν [u. τὴν σελήνην] κατεληλυθέναι τε ἀπ' αὐτῆς λέοντα
 τὸν ὑφ' Ἑρακλέους φονευθέντα; Vgl. 66 A 13^a.

3. ARIST. pol. A 2. 1252^b 13 ἡ μὲν οὖν εἰς πᾶσαν ἡμέραν συνε-
 στηκυῖα κοινωνία κατὰ φύσιν οἶκός ἐστιν, οὓς ὁ μὲν Χαρώνδας καλεῖ
 ὁμοσιπύους, Ἐ. δὲ ὁ Κρῆς ὁμοκάπνους.

10 4. — rhet. Γ 17. 1418^a 21 τὸ δὲ δημηγορεῖν χαλεπώτερον τοῦ
 δικάζεσθαι, εἰκότως, διότι περὶ τὸ μέλλον· ἐκεῖνο δὲ περὶ τὸ γεγο-
 νός, ὃ ἐπιστητὸν ἤδη καὶ τοῖς μάντεσιν, ὡς ἔφη Ἐ. ὁ Κρῆς· ἐκεῖνος[?]
 γὰρ περὶ τῶν ἐσομένων οὐκ ἐμαντεύετο, ἀλλὰ περὶ τῶν γεγονότων,
 ἀδῆλων δέ.

15 5. [1 K.] DAMASC. 124 I 320, 17 R. [Eudem fr. 117] τὸν δὲ Ἐπι-
 μενίδην δύο πρώτας ἀρχὰς ὑποθέσθαι Ἀέρα καὶ Νύκτα . . ., ἐξ ὧν
 γεννηθῆναι Τάρταρον, οἶμαι τὴν τρίτην ἀρχήν, ὥς τινα μικτὴν ἐκ
 τῶν δυεῖν συκραθεῖσαν, ἐξ ὧν δύο Τιτᾶνας (τὴν νοητὴν μεσότητα
 οὕτω καλέσαντα, διότι ἐπ' ἄμφω διατείνει τό τε ἄκρον καὶ τὸ πέρας),
 20 ὧν μιχθέντων ἀλλήλοις ὠϊὸν γενέσθαι . . ., ἐξ οὗ πάλιν ἄλλην γενεὰν
 προελθεῖν. PHILOD. de piet. 47^a, 2 p. 19 ἐν δὲ τοῖς εἰς Ἐπιμενίδην [näml.
 ἀναφερομένοις ἔπεσιν] ἐξ Ἀέρος καὶ Νυκτὸς τὰ πάντα συστήναι
 <ὥσπερ καὶ> Ὅμηρος <ἀποφαί>νετ' Ὀκεανὸν ἐκ Τηθύος τοὺς θεοὺς
 γεννᾶν <λέγων>· Ὀκεανὸν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν' [Ξ 201],
 25 <ἕτερός> τις δὲ Κρόνον τε καὶ Ρέα, οἱ δὲ <Δία καὶ> Ἥραν πατέρα
 καὶ μητέρα θεῶν νομίζουσιν.

1 ἐν νεμεαία ἄγουσ' oder ἐν νεμεαίαν ἄγουσ' Hss.: verb. * vgl. Euphorion
 fr. 47, 3 p. 84 Mein. οὐ γάρ πω τρηχεῖα λαβὴ καταμήσατο χειρῶν Μῆνης παῖδα
 χάρωνα παρ' Ἀσωποῦ γενετείρῃ (d. i. Nemea); ἐν Νεμέαι ἀνάγουσ' Bentley, ἐν Ν.,
 ἀγαροῦς Schoemann, ἐς Νεμεαίαν ἄγουσ' Gesner; alle sinnlos 2 < > * nach
 Hes. Th. 332 7 Wenn dies Fr. aus den »Gesetzen« des E. wäre (E. Meyer
 Gesch. d. Altert. II 570; vgl. 68 A 1 § 112 II 185, 33 f.), wäre es jung 9 ὁμοκά-
 πνους Π¹: ὁμοκάπους Π² (Hufegenossen) vgl. O. Schrader Z. f. Völkerk. 19 (1909), 331

11 ἐκεῖνο Victorius: ἐκεῖ Hss. 12 ἐκεῖνος Hss.: ἐκεῖ verm. *, nämlich in
 dem Gedicht, wo er jenes Wort ausspricht. Die Übel der Gegenwart aus den
 noch ungesühnten Verbrechen der Vergangenheit abzuleiten (Kylonischer Frevel)
 und diese mit der Urzeit in religiöse Verbindung zu bringen, war wohl der
 Hauptzweck dieser Theogonie. Vgl. II 186, 12. 187, 13. Daher konnte Strabo diese
 Poesie vielleicht καθαρμοὶ nennen A 3 18 Τιτᾶνας Kroll: τινὰς V 23 <ὥσπερ
 καὶ>, <ἀποφαίνετ' > * 24 <λέγων> * 25 <ἕτερος> * <Δία καὶ> Gomperz

6. [3 K.] PAUS. VIII 18, 2 'Ε. δὲ ὁ Κρής εἶναι μὲν καὶ οὗτος θυγα- 495
τέρα Ὁκεανοῦ τὴν Στύγα ἐποίησε, συνοικεῖν δὲ αὐτὴν οὐ Πάλλαντι,
ἀλλὰ ἐκ Πείραντος Ἐχιδναν τεκεῖν, ὅστις δὴ ὁ Πείρας ἐστί.

7. [7^b K.] PHILOD. de piet. 46^b 7 p. 18 G. τὰς Ἀρπυίας ἀλ-
5 ὑπὸ τῶν Βορέου παίδων . . . 18 Ἐπιμενίδης γὰρ Ὁκεανοῦ καὶ
Γ(ῆς γεννήμα)τ' εἶναι, π(ερὶ δὲ Ῥή)γιον (?) αὐ(τὰς φονευθῆ)ναί (?)
φ(ησιν).

8. [4 K.] — — 61^b 1 p. 46 G. <ἐπιθέσθαι Τυφῶνα εἰρή>κα(σι τῇ
βασιλείαι) Διός, <ὡς Αἰσχύλος> ἐν Προ(μνηεῖ καὶ Ἄ)κουσίλα(ος καὶ
10 Ἐπι)μενίδ(ης καὶ ἄλλοι) πολλοί. <παρ' Ἐπι)μενίδῃ <δ' ἀναβὰς>
Τυφῶν <καθεύδον>τος Διός <ἐπὶ τὸ βα>σίλειον, ἐ(πικρα)τήσ(ας δὲ 496
τῶν πυλῶν) καθι(κέσθαι μὲν ἔσω), παρα(βοηθήσας δὲ) ὁ Ζεὺς <καὶ
τὸ βασιλείον ἰδῶ(ν ληφθὲν κτεῖ)ναι λέγ(εται κεραυνῶι).

9. [7^a K.] — — 92, 24 p. 43 G. καὶ τὰς Ἀρπυίας τὰ μῆ(λα φ)υ-
15 λάττειν Ἀκο(υσίλ)αος, 'Ε. δὲ καὶ τοῦτο καὶ τὰς αὐτὰς εἶναι ταῖς
'Εσπερίσιν.

10. PLUT. Sol. 12 [über Epimenides, nach A 4 II 187, 26] τὸ δὲ
μέγιστον ἰλασμοῖς τισὶ καὶ καθαρμοῖς καὶ ἰδρύσεσι κατοργιάσας
καὶ καθοσιώσας τὴν πόλιν ὑπήκοον τοῦ δικαίου καὶ μᾶλλον εὐπειθῆ
20 πρὸς ὁμόνοιαν κατέστησε. λέγεται δὲ τὴν Μουνιχίαν ἰδὼν καὶ
καταμαθὼν πολὺν χρόνον εἰπεῖν πρὸς τοὺς παρόντας, ὡς τυφλὸν
ἐστί τοῦ μέλλοντος ἄνθρωπος· ἐκφαγεῖν γὰρ ἂν Ἀθηναίους τοῖς
αὐτῶν ὁδοῦσιν, εἰ προήιδεσαν ὅσα τὴν πόλιν ἀνιάσει τὸ
χωρίον [s. II 186, 9].

25 11. — def. orac. 1 p. 409 E ἀετούς τινας ἢ κύκνους . . . μυθολο-
γοῦσιν ἀπὸ τῶν ἄκρων τῆς γῆς ἐπὶ τὸ μέσον φερομένους εἰς ταῦτο
συμπεσεῖν Πυθοῖ περὶ τὸν καλούμενον ὀμφαλόν· ὕστερον δὲ χρόνῳ
τὸν Φαίστιον Ἐπιμενίδην ἐλέγχοντα τὸν μῦθον ἐπὶ τοῦ θεοῦ καὶ
λαβόντα χρησμὸν ἀσαφῆ καὶ ἀμφίβολον εἰπεῖν·

30 οὔτε γὰρ ἦν γαίης μέσος ὀμφαλὸς οὔτε θαλάσσης·
εἰ δέ τις ἔστι, θεοῖς δῆλος, θνητοῖσι δ' ἄφαντος.

12. [5 Müller FUG IV 405] SCHOL. APOLL. RHOD. II 1122 τοῦτους
[Söhne des Phrixos] δὲ Ἡρόδωρός φησιν ἐκ Χαλκιόπης τῆς Αἰήτου
θυγατρός, Ἀκουσίλαος δὲ καὶ Ἡσίοδος ἐν ταῖς Μεγάλαις Ἡοίαις
35 [fr. 152 Rz.²] φασὶν ἐξ Ἰοφώσσης τῆς Αἰήτου. καὶ οὗτος μὲν φησιν

4 Ἀρπυίας Th. Gomperz ἀλούσας * 5 ὑπὸ . . . παίδων erg. Gomp.
'Ὁκεανοῦ κτλ. erg. * 8—13 erg. * 14 erg. Gomp. 30 γῆς Hss.:
verb. Xylander οὔτε θαλ. E: οὐδὲ θ. übr. Hss.

αὐτοὺς τέσσαρας· Ἄργον, Φρόντιν, Μέλανα, Κυτίσῳρον. Ἐ. 496 δὲ πέμπτου προστίθῃσι Πρέσβωνα.

13. [4 M.] SCHOL. APOLL. RHOD. III 242 Ἐ. δὲ φησι Κορίνθιον τῷ γένει τὸν Αἰήτην, μητέρα δὲ αὐτοῦ Ἐφύραν φησί.

5 14. [8 K., 3 M.] — IV 57 Ἐ. δὲ αὐτὸν [Endymion] παρὰ θεοῖς διατρίβοντα ἐρασθῆναι φησι τῆς Ἥρας· διόπερ Διὸς χαλεπήναντος αἰτήσασθαι διὰ παντὸς καθεύδειν.

15. [6 M.] SCHOL. EURIP. PHOEN. 13 Ἐ. Εὐρύκλειαν τὴν Ἑκφαντός φησιν αὐτὸν [Laios] γεγαμηκέναι, ἐξ ἧς εἶναι τὸν Οἰδίποδα.

10 16. [7 M., 6 K.] — RHES. 36 Ἐ. δὲ Καλλιστοὺς καὶ Διὸς παῖδας γεγενῆσθαι Πάνα καὶ Ἀρκάδα διδύμους. SCHOL. THEOCR. AMBR. I 3 Ἐ. δὲ ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ Διὸς καὶ Καλλιστοὺς Πάνα καὶ Ἀρκάδα διδύμους.

17. [2 M.] SCHOL. PIND. OL. I 127 Namen der 13 von Oinomaos 497 erschlagenen Freier: τούτῳ τῷ ἀριθμῷ τῶν ἀπολομένων μνηστήρων καὶ Ἡσίοδος [fr. 147 Rz.] καὶ Ἐ. συμμαρτυρεῖ.

18. [1 M.] — — VII 24 Ἡρόφιλος δὲ Ποσειδῶνος καὶ Ἀφροδίτης τὴν Ῥόδον εἶναί φησιν, Ἐ. δὲ αὐτὴν Ὠκεανοῦ γενεαλογεῖ, ἀφ' ἧς τὴν πόλιν ὠνομάσθαι.

20 19. [2 K.] SCHOL. SOPHOC. OED. COL. 42 Ἐ. Κρόνου φησὶ τὰς Εὐμενίδας

ἐκ τοῦ καλλίκομος γένετο χρυσοῇ Ἀφροδίτῃ
Μοῖραί τ' ἀθάνατοι καὶ Ἐρινύες αἰολόδωροι.

ΚΡΗΤΙΚΑ.

25 20. DIODOR. V 80 ἐπεὶ δὲ τῶν τὰ Κρητικὰ γεγραφότων οἱ πλεῖστοι διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους, οὐ χρὴ θαυμάζειν ἐὰν μὴ πᾶσιν ὁμολογούμενα λέγωμεν· τοῖς γὰρ τὰ πιθανώτερα λέγουσι καὶ μάλιστα πιστευομένοις ἐπηκολουθήσαμεν, ἃ μὲν Ἐπιμενίδῃ τῷ θεολόγῳ προσσχόντες, ἃ δὲ Δωσιδάδῃ καὶ Σωσικράτει καὶ Λαοσθενίδα. Vgl. 30 XII 66—77.

15 ἀπολωλότων nur B 22 Der bisher aus dem das Sophoklesschol. aus-schreibenden Tzetz. z. Lycophr. 406 ed. Sebastiani vorgesetzte Vers γήματο δ' Εὐονύμην θαλερὴν Κρόνος ἀγκυλόμητις ist als moderne Fälschung ausgemerzt von Scheer Lycophr. II p. v 23 αἰολόδωροι Heyne, αἰολόμορφοι Heinrich unnütz 24 Κρητικά] Über dieses Werk vgl. oben zu II 188, 30 29 Λαοσθενίδα] Ἀγλαοσθένει Robert. Über die Abtrennung des Anteils des Epimenides vgl. Bethe Herm. 24, 402; Leo Hesiodica 1894 S. 20. Diodor scheint freilich nicht die Kretika, sondern die Theogonie benutzt zu haben. Denn abgesehen vom Inhalte

21. ARAT. 163. 164

497

Αἴξ ἱερή, τὴν μὲν τε λόγος Διὶ μαζὸν ἐπισχεῖν·
 Ὀλενίην δέ μιν Αἶγα Διὸς καλέουσ' ὑποφῆται.

22. — 30

εἰ ἐτεδὸν δῆ,

5 Κρήτηθεν κείναι γε [Kynosura, Helike] Διὸς μεγάλου ἰότητι
 οὐρανὸν εἰσανέβησαν, ὃ μιν τότε κουρίζοντα
 δίκτωι ἐν εὐώδει ὄρεος σχεδὸν Ἰδαίοιο
 ἄνθρωι ἐγκατέθεντο καὶ ἔτρεφον, εἰς ἑνιαυτὸν
 Δικταῖοι Κούρητες ὅτε Κρόνον ἐψεύδοντο.

10 23. SCHOL. ARAT. 46 [349, 23 M.] φέρεται δὲ περὶ τοῦ Δράκοντος 498

Κρητικὸς μῦθος, ὡς ἄρα ἐπιόντος ποτὲ τοῦ Κρόνου ὁ Ζεὺς εὐλα-
 βηθεὶς ἑαυτὸν μὲν εἰς δράκοντα μετεμόρφωσε, τὰς δὲ τροφούς εἰς
 ἄρκτους καὶ ἀπατήσας τὸν πατέρα μετὰ τὸ προλαβεῖν τὴν βασιλείαν
 τὸ συμβὰν ἑαυτῷ τε καὶ ταῖς τροφοῖς τῷ ἀρκτικῷ ἐνεστήριξε
 15 κύκλωι.

24. [ERATOSTH.] catast. 27 Αἰγοκέρως. οὗτός ἐστι τῷ εἶδει
 ὁμοῖος τῷ Αἰρίπανι· ἐξ ἐκείνου γὰρ γέγονεν· ἔχει δὲ θηρίου τὰ κάτω
 μέρη καὶ κέρατα ἐπὶ τῇ κεφαλῇ· ἐτιμήθη δὲ διὰ τὸ σύντροφος εἶναι
 20 τῷ Δίῃ, καθάπερ Ὁ. ὁ τὰ Κρητικὰ ἱστορῶν φησιν, ὅτι ἐν τῇ
 Ἰδίῃ συνῆν αὐτῷ, ὅτε ἐπὶ τοὺς Τιτᾶνας ἐστράτευσεν· οὗτος δὲ δοκεῖ
 εὐρεῖν τὸν κόχλον, ἐν ᾧ τοὺς συμμάχους καθώπλισε διὰ τὸ τοῦ
 ἥχου Πανικὸν καλούμενον, ὃ οἱ Τιτᾶνες ἔφυγον. παραλαβὼν δὲ τὴν
 ἀρχὴν [Zeus] ἐν τοῖς ἄστροις αὐτὸν ἔθηκε καὶ τὴν Αἶγα τὴν μητέρα.
 διὰ δὲ <τὸ> τὸν κόχλον <εὐρεῖν> ἐν τῇ θαλάσσῃ παράσημον ἔχει
 25 ἰχθύος <οὐράν>. Vgl. 67 B 8. Diod. XII 70.

25. — 5 (Marc.) p. 5, 21 Olivieri (περὶ τοῦ Στεφάνου) οὗτος λέ-
 γεται ὁ τῆς Ἀριάδνης . . . ὃ τε τὰ Κρητικὰ γεγραφῶς λέγει, <ὅτι>

spricht die Umgestaltung der Hesiodverse, die Leo für Epimenides nachweist,
 genau dem, was wir bei der Theogonie des Musaios feststellen [67 B 6. 7 II 181],
 die aus derselben Fabrik der Peisistr. Zeit stammen dürfte 193, 3 Ὀλενίην]
 so verstand Apollodoros, nicht ὠλενίην, vgl. Neustadt S. 28 5 Kynosura
 und Helike (ἄκρα Ἀρκαδίας) sind (wie Olenos aus Achaia) nach Kreta verlegt
 7 δίκτωι] = δικτάμωι, nicht Δίκτωι Andere Aratische Katasterismen sucht
 auf Epimenides zu beziehen Rehm *Mythogr. Unters.* (Münch. 1896) S. 44. Maass
Aratea (Wilamowitz *Philol. Unters.* XII) c. IX 17 γὰρ Wilamowitz: δὲ Hss.
 18 σύντροφον Hss.: verb. Wilamowitz 19 Pan stammt aus dem Gefolge des
 indischen Dionysos. So zuerst bei Megasthenes Polyaen. I 2. S. Neustadt a. a. O.
 Vgl. Ἰνδικῶν B 25 Διί, <ῆ> Neustadt S. 27 21 ἐν ᾧ] während 23 ἀρχὴν
 (ὁ Ζεὺς) Fell 24 <τὸ> Bernhardt κόχλον] aus der Tritonsage entlehnt
 <εὐρεῖν> und <οὐράν> Heyne 27 <ὅτι> Olivieri

ὅτε ἦλθε Διόνυσος πρὸς Μίνω φθεῖραι βουλόμενος αὐτήν, δῶρον 498
αὐτῇ τοῦτον δέδωκεν, ᾧ ἠπατήθη ἡ Ἀριάδνη. Ἡφαίστου δὲ ἔργον
εἶναί φασιν ἐκ χρυσοῦ πυρώδους καὶ λίθων Ἰνδικῶν . . . ἐν δὲ τοῖς
ἄστροις ὕστερον αὐτὸν τεθηκέναι. Vgl. DIODOR. VI 4 [Tert. d. cor. 7.]

5

SPÄTGEFÄLSCHTES.

26. LAUR. LYD. de mens. IV 17 οἱ δὲ περὶ Ἐπιμενίδην ἄρρενα καὶ θήλειαν
ἐμύθευσαν τοὺς Διοσκόρους, τὸν μὲν αἰῶνα ὥσπερ μονάδα, τὴν δὲ φύσιν ὡς
δυάδα καλέσαντες· ἐκ γὰρ μονάδος καὶ δυάδος ὁ πᾶς ζωογονικὸς καὶ ψυχογονικὸς
ἐξεβλάστησεν ἀριθμός. Vgl. 71 B 14 II 205, 11.

10

II. ASTROLOGISCHE DICHTUNG DES SECHSTEN JAHRHUNDERTS.

499

68^a. HESIODOS.

A. SCHRIFT.

1. PHILIPP. Epinom 990 A σοφώτατον ἀνάγκη τὸν ἀληθῶς ἀστρονόμον εἶναι
15 μὴ τὸν καθ' Ἡσίοδον ἀστρονομοῦντα καὶ πάντας τοὺς τοιούτους οἷον δυσμᾶς τε
καὶ ἀνατολὰς ἐπεσκεμμένον, ἀλλὰ κτλ.

2. CALLIM. ep. 27

Ἡσίοδου τό τ' αἶισμα καὶ ὁ τρόπος· οὐ τὸν ἀοιδῶν
ἔσχατον, ἀλλ' ὁκνέω μὴ τὸ μελιχρότατον

20

τῶν ἐπέων ὁ Σολεὺς ἀπεμάξατο· χαίρετε λεπταὶ
ρήσιες, Ἀρήτου σύντονος ἀγρυπνίη.

3. PLUT. Pyth. or. 18. 402 F ἐν μέτροις πρότερον Εὐδόξου καὶ Ἡσίοδου καὶ
Θαλοῦ [1 B 1] γραφόντων.

B. FRAGMENTE.

25

ΗΣΙΟΔΟΥ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ.

1. [177 Rzach (1908)] ATHEN. XI 491 CD [aus Asklepiades v. Myrlea]
καὶ ὁ τὴν εἰς Ἡσίοδον δὲ ἀναφερομένην ποιήσας Ἀστρονομίαν αἰεὶ
Πελεϊάδας αὐτὰς λέγει·

τὰς δὲ βροτοὶ καλέουσι Πελεϊάδας.

4 τεθηκέναι] so die Hs. 6 Lydus' Quelle sind οἱ φιλόσοφοι d. h. Neu-
pythagoreer. S. Dieterich *Abraças* 130¹, dessen Skepsis sonst zu weit geht
17 auf Arats *Phaenomena* 21 σύμβολον ἀγρυπνίης nach Leonidas Ruhnken,
nicht zwingend 23 γραφόντων] γεγραφότων Robert 25 Das früher
für alexandrinisch gehaltene Gedicht haben als alt erwiesen Robert *Eratosth.* 237,

2. [178] — — καὶ πάλιν·

499

χειμέριαι δύνουσι Πελειάδες.

3. [179] — — καὶ πάλιν·

τῆμος ἀποκρύπτουσι Πελειάδες.

5 4. PLIN. N. H. XVIII 213 *occasum matutinum Vergiliarum H. (nam huius quoque nomine exstat Astrologia) tradidit fieri, cum aequinoctium autumni conficeretur, Thales [1 A 18] xxv die ab aequinoctio.*

5. [180] SCHOL. ARAT. 172 (2—4 ebend. 254 'H. ἐν τῇ ἀστρικῇ 500 αὐτοῦ βίβλῳ) 'H. γάρ φησι περὶ αὐτῶν [Hyaden]·

10 νύμφαι Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι

Φαισύλη ἡδὲ Κορωνίς ἐυστέφανός τε Κλέεια

Φαίω θ' ἡμερόεσσα καὶ Εὐδώρη τανύπεπλος,

ἄς Ὑάδας καλέουσιν ἐπὶ χθονὶ φύλ' ἀνθρώπων.

6. [181] [ERATOSTH.] *Catast.* 1 Ἄρκτου μεγάλης. ταύτην Ἡσιόδος
 15 φησι Λυκάονος θυγατέρα ἐν Ἀρκαδίαι οἰκεῖν, ἐλέσθαι δὲ μετὰ Ἀρτέ-
 μιδος τὴν περὶ τὰς θήρας ἀγωγὴν ἐν τοῖς ὅρεσι ποιεῖσθαι· φθαρεῖ-
 σαν δὲ ὑπὸ Διὸς ἐμμεῖναι λανθάνουσαν τὴν θεόν· φωραθῆναι δὲ
 ὕστερον ἐπίτοκον ἤδη οὔσαν ὀφθεῖσαν ὑπ' αὐτῆς λουομένην· ἐφ' ᾧ
 ὀργισθεῖσαν τὴν θεὸν ἀποθηριῶσαι αὐτήν· καὶ οὕτως τεκεῖν ἄρκτον
 20 γενομένην τὸν κληθέντα Ἀρκάδα. οὔσαν δ' ἐν τῷ ὄρει θηρευθῆναι
 ὑπὸ αἰπόλων τινῶν καὶ παραδοθῆναι μετὰ τοῦ βρέφους τῷ Λυκάονι·
 μετὰ χρόνον δὲ τινα δόξαι εἰσελθεῖν εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄβατον [ἱερὸν]
 ἀγνοήσασαν τὸν νόμον. ὑπὸ δὲ τοῦ ἰδίου υἱοῦ διωκομένην καὶ τῶν
 Ἀρκάδων, καὶ ἀναιρεῖσθαι μέλλουσαν διὰ τὸν εἰρημένον νόμον ὁ
 25 Ζεὺς διὰ τὴν συγγένειαν αὐτὴν ἐξείλετο καὶ ἐν τοῖς ἄστροις αὐτὴν
 ἔθηκεν. Ἄρκτον δὲ αὐτὴν ὠνόμασε διὰ τὸ συμβεβηκὸς αὐτῇ σύμ-
 πτωμα. COMM. ARAT. Suppl. 8 p. 574 M. περὶ τούτου [Bootes] λέγεται,
 ὅτι Ἀρκάς ἐστιν ὁ (ἐκ) Καλλιστοῦς καὶ Διὸς γεγονώς· ὥικησε δὲ
 περὶ τὸ Λύκαιον. φθείραντος αὐτὴν Διὸς οὐ προσποιησάμενος ὁ
 30 Λυκάων τὸν Δία ἐξένιζεν, ὥς φησιν 'H., καὶ τὸ βρέφος κατακόψας
 παρέθηκεν ἐπὶ τὴν τράπεζαν. [AROLLOD.] bibl. III 100 W. Εὐμηλος
 δὲ καὶ τινες ἕτεροι λέγουσι Λυκάονι καὶ θυγατέρᾳ Καλλιστῷ γενέσθαι·

Rehm *Mythogr. Unters.* S. 36 ff. (gegen Franz *Leips. St.* 12, 351), Nilson *Rhein. Mus.* 60, 180. Vielleicht vorthaletisch wegen Plin. B 4. Der Skorpion muß bereits vor Kleostratos [70 B 1, 2] bekannt gewesen sein (Rob. 238, gegen Rehm 47)

195, 12 καὶ 172. 254 A: ἰδ' M 172 13 Νύμφαι ἄς Ὑάδας καλέουσιν φύλ' ἀ.
 Tzetzes 17 δὲ Robert: τε Hss. 22 δόξαι tilgte Fell [ἱερὸν] Koppiers

26 αὐτὴν (vor ὠνόμασε) tilgte Heyne 28 (ἐκ) Maass

Ἡ. μὲν γὰρ αὐτὴν μίαν εἶναι τῶν νυμφῶν λέγει, Ἄσιος δὲ Νυκτέως, 500
Φερεκύδης δὲ Κητέως. HYGIN. astr. II 1.

7. [182] [ERATOSTH.] cat. 32 Ὀρίωνος. τοῦτον Ἡ. φησιν Εὐρύα-
λης τῆς Μίνως καὶ Ποσειδῶνος εἶναι, δοθῆναι δὲ αὐτῷ δωρεάν,
5 ὥστε ἐπὶ τῶν κυμάτων πορεύεσθαι καθάπερ ἐπὶ τῆς γῆς. ἐλθόντα
δὲ αὐτὸν εἰς Χίον Μερόπην τὴν Οἰνοπίωνος βιάσασθαι οἰνωθέντα,
γνόντα δὲ τὸν Οἰνοπίωνα καὶ χαλεπῶς ἐνεγκόντα τὴν ὕβριν ἐκτυ-
φλῶσαι αὐτὸν καὶ ἐκ τῆς χώρας ἐκβαλεῖν. ἐλθόντα δὲ εἰς Λῆμνον
ἀλγτεύοντα Ἡφαίστῳ συμμῖξαι, ὃς αὐτὸν ἐλεήσας δίδωσιν αὐτῷ
10 Κηδαλίωνα τὸν αὐτοῦ [οἰκεῖον] οἰκέτην, ὅπως ὁδηγῇ [καὶ ἡγῆται
αὐτοῦ]· ὃν λαβὼν ἐπὶ τῶν ὤμων ἔφερε σημαίνοντα τὰς ὁδοὺς· ἐλθὼν
δ' ἐπὶ τὰς ἀνατολὰς καὶ Ἡλίῳ συμμῖξας δοκεῖ ὑγιασθῆναι καὶ οὕτως 501
ἐπὶ τὸν Οἰνοπίωνα ἐλθεῖν πάλιν τιμωρίαν αὐτῷ ἐπιθήσων· ὁ δὲ ὑπὸ
τῶν πολιτῶν ὑπὸ γῆν ἐκέκρυπτο. ἀπελπίσας δὲ τὴν ἐκείνου ζήτησιν
15 ἀπῆλθεν εἰς Κρήτην καὶ περὶ τὰς θήρας διῆγε κυνηγετῶν τῆς Ἀρτέ-
μιδος παρούσης καὶ τῆς Λητοῦς, καὶ δοκεῖ ἀπειλήσασθαι ὡς πᾶν
θηρίον ἀνελεῖν τῶν ἐπὶ γῆς γιγνομένων· θυμωθείσα δὲ αὐτῷ Γῆ
ἀνῆκε σκορπίον εὐμεγέθη, ὑφ' οὗ τῷ κέντρῳ πληγείς ἀπώλετο·
ὅθεν διὰ τὴν αὐτοῦ ἀνδρίαν ἐν τοῖς ἄστροις αὐτὸν ἔθηκεν ὁ Ζεὺς
20 ὑπὸ Ἀρτέμιδος καὶ Λητοῦς ἀζιωθεῖς, ὁμοίως καὶ τὸ θηρίον τοῦ εἶναι
μνημόσυνον (αὐτῶν) καὶ τῆς πράξεως.

8. [183] DIODOR. IV 85, 4 [Meerenge v. Messina] ἔνιοι δὲ λέγουσι
σεισμῶν μεγάλων γενομένων διαρραγῆναι τὸν αὐχένα τῆς ἡπείρου
καὶ γενέσθαι τὸν πορθμόν, διειργούσης τῆς θαλάσσης τὴν ἡπειρον
25 ἀπὸ τῆς νήσου. Ἡ. δὲ ὁ ποιητὴς φησι τοῦναντίον, ἀναπεπταμένου
τοῦ πελάγους Ὀρίωνα προσχῶσαι τὸ κατὰ τὴν Πελωρίδα κείμενον
ἄκρωτήριον καὶ τὸ τέμενος τοῦ Ποσειδῶνος κατασκευάσαι, τιμώ-
μενον ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων διαφερόντως. ταῦτα δὲ διαπραξάμενον εἰς
Εὐβοίαν μετανασθῆναι κάκεῖ κατοικῆσαι· διὰ δὲ τὴν δόξαν ἐν τοῖς
30 κατ' οὐρανὸν ἄστροις καταριθμηθέντα τυχεῖν ἀθανάτου μνήμης.

10 Κηδαλίωνα Schol. Nicandr. Ther. 15 p. 5, 32 K.: ἡνδαλίωνα Hss. [οἰ-
κεῖον] Heyne [καὶ ... αὐτοῦ] Robert 14 Ζήτησιν] εὗρεσιν Schol. Nicandr.

21 (αὐτῶν)*; καὶ tilgte Heyne 22 S. Robert Erat. 238³, der auch Erat. 8
Ἀρκτοφύλαξ auf Hes. zurückführt

69. PHOKOS.

501

ΦΩΚΟΥ ΣΑΜΙΟΥ ΝΑΥΤΙΚΗ ΑΣΤΡΟΛΟΓΙΑ.

Vgl. I 1, 13. 12, 33 ff.

70. KLEOSTRATOS.

A. LEBEN UND SCHRIFT.

- 5 1. THEOPHR. de sign. 4 διὸ καὶ ἀγαθοὶ γεγένηνται κατὰ τόπους τινὰς ἀστρονόμοι ἔνιοι οἷον Ματρικέτας ἐν Μηθύμνῃ ἀπὸ τοῦ Λεπετύμνου καὶ Κλεόστρατος ἐν Τενέδῳ ἀπὸ τῆς Ἰδῆς καὶ Φαινὸς Ἀθήνησιν ἀπὸ τοῦ Λυκαβηττοῦ τὰ περὶ τὰς τροπὰς συνείδε, παρ' οὗ Μέτων ἀκούσας τὸν τῶν ἐνὸς δεόντων εἴκοσιν (ἐτῶν) ἐνι-
 10 αὐτὸν συνέταξεν· ἦν δὲ ὁ μὲν Φαινὸς μέτοικος Ἀθήνησιν, ὁ δὲ Μέτων Ἀθηναῖος. 502
 2. SCYLAX 95 νῆσος κατὰ ταῦτα κεῖται Τένεδος καὶ λιμὴν, ὅθεν Κλεόστρατος ὁ ἀστρολόγος ἐστί.
 3. ARAT. V. 2, 5 p. 324, 10 Maass πολλοὶ γὰρ καὶ ἄλλοι Φαινόμενα ἔγραψαν [außer Arat] καὶ Κλεόστρατος καὶ Σμίνθης καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς κτλ.
 15 4. ATHEN. VII 278 A ὁ δὲ ὀψοδαίδαλος Ἀρχέστρατος ἐν τῇ Γαστρολογίᾳ (οὕτως γὰρ ἐπιγράφεσθαι φησι Λυκόφρων ἐν τοῖς Περὶ κωμωιδίας, ὡς τὴν Κλεοστράτου τοῦ Τενεδίου Ἀστρολογίαν) κτλ.

B. ΚΛΕΟΣΤΡΑΤΟΥ ΑΣΤΡΟΛΟΓΙΑ.

1. SCHOL. EURIP. Rhes. 528 ὁ μὲν οὖν Παρμενίσκος ἑκὼν πρῶτα ση-
 20 μεία' φησὶ λέγεσθαι τὰς τοῦ σκορπίου πρώτας μοίρας διὰ τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων οὕτως αὐτὰς λέγεσθαι, διότι ταύταις ὁ Βούτης ἅμα ἄρχεται καταδύεσθαι. Κλεόστρατον γοῦν τὸν Τενεδίον ἀρχαίον (ὄντα ἀστρολόγον εἰπεῖν) οὕτως·
 ἀλλ' ὁπόταν τρίτον ἡμᾶρ ἐπ' ὀγδῶκοντα μένησι
 25 (Ἀρκτοφύλαξ φαίνων, τότε δὴ σημήϊα πρῶτα)
 σκορπίου εἰς ἅλα πίπτει ἅμ' ἡοὶ φαινομένηφι.

8 Τενέδῳ] darum Tod des Thales daselbst [1 A 8], um die Schultradition zu erklären 9 *: τὸν τοῦ ἐνὸς δέοντα εἴκοσιν ἐνιαυτῶν Ald. Vgl. c. 29, 9 I 297, 31; ἐνιαυτὸν verb. Schneider 11 κλειόστρατος Hs. 14 κλειοπάτρης Hs.: verb. Bergk 17 γαστρολογίαν Hs.: verb. Heringa 21 διότι Schwartz: καὶ ὅτι Hs. 22. 23 < > *, ähnlich Schwartz 24 Erklärung gab Boll *Sphaera* 1921: »Wenn der Bootes mit seinem Spätaufgang 83 Tage am Nachthimmel verweilt, so geht der Anfang des Skorpions in der Morgendämmerung unter, gleichzeitig mit den ersten Sternen des Bootes« ὀγδοήκοντα Hs.: verb. Dindorf 25 < > *. Da zu μένησι eine Ergänzung notwendig, πρῶτα σημεία durch ὑπὸ τῶν ἀρχαίων οὕτως αὐτὰς λέγεσθαι gegeben ist, so kann der ausgefallene Vers nicht viel anders gelautes haben. Der das ganze Sternbild umfassende Name ἀρκτοφύλαξ ist aus ἀρκτοβρος im wissenschaftlichen Interesse gebildet und zwar gewiß von einem Didaktiker vor Arat

2. PLIN. h. nat. II 31 [nach Anaximander s. I 15, 2] *signa deinde in eo* 502 [Zodiacus] *Cl., et prima arietis ac sagittarii.*

3. HYGIN. astron. II 13 [wie 1 aus Parmeniskos] *haedos Cl. Tenedius dicitur inter sidera ostendisse.*

5 4. CENSOR. 18, 5 *hanc octaëterida vulgo creditum est ab Eudoxo Cnidio institutam, sed alii Cleostratum Tenedium primum ferunt composuisse et postea alios aliter qui mensibus varie intercalandis suas octaëteridas protulerunt, ut fecit Harpalus, Nauteles, Menestratus, item alii.*

III. Kosmologische Prosa.

503

71. PHEREKYDES VON SYROS.

A. Leben und Schrift.

1. DIOG. I 116 ff. Φερεκίδης Βάβυος Σύριος, καθά φησιν Ἀλέξανδρος ἐν Διαδοχαῖς, Πιττακοῦ διακήκοεν. τοῦτόν φησι Θεόπομπος [fr. 66 FHG I 287 vgl. A 6] πρῶτον περὶ φύσεως καὶ θεῶν γράψαι. πολλὰ δὲ καὶ θαυμάσια λέγεται περὶ 15 αὐτοῦ· καὶ γὰρ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς Σάμου περιπατοῦντα καὶ ναῦν οὐριοδρομοῦσαν ἰδόντα εἰπεῖν ὡς οὐ μετὰ πολὺ καταδύσεται· καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ καταδύναι. καὶ ἀνιμθέντος ἐκ φρέατος ὕδατος πίνοντα προειπεῖν, ὡς εἰς τρίτην ἡμέραν ἔσοιτο σεισμός, καὶ γενέσθαι. ἀνιόντα τε ἔξ Ὀλυμπίας ἐς Μεσσήνην τῷ ξένῳ Περιλάῳ συμβουλευθεῖσαι ἔξοικῆσαι μετὰ τῶν οἰκείων· καὶ τὸν μὴ πεισθῆναι, Μεσ- 20 σήνην δὲ ἑάλωκέναι. (117) καὶ Λακεδαιμονίοις εἰπεῖν μῆτε χρυσὸν τιμὰν μῆτε ἄργυρον, ὡς φησι Θεόπομπος ἐν Θαυμασίοις [fr. 66 s. o.]. προστάξει δὲ αὐτῷ ὄναρ

8 *Harpalus*] vermutlich der Erbauer der Brücke über den Hellespont für Xerxes (481/0) nach *Laterc. Alexandr.* 8, 8 (*Abh. d. Berl. Ak.* 1904 S. 8). Früher nur Zeit zwischen Kleostratos und Meton bestimmt. S. Avien. *Arat.* 1366 *nam qui solem hiberna novem putat aethere volvi, ut lunae spatium redeat, vetus Harpalus, ipsam oecius in sedes momentaque prisca reducit. illius ad numeros proluxa decennia rursum adieciisse Meton Cecropea dicitur arte.* Da zur Verbesserung der Rechnung einige Oktaeteriden verstrichen sein mußten, darf Kleostratos etwa 520 angesetzt werden. Dodwell *de vet. cycl.* III 140 um 544, willkürlich

12 Βάβυος (aus A 2. 3) verb. Aldobrand.: βάδυος Hss. 13 διακήκοεν B¹: διακήκοε B²P: vulg. διήκουσε, doch vgl. IX 25 15 Σάμου Scaliger, Casaubonus aus A 6: ψάμμου Hss. 16 οὐ μετ' οὐ πολὺ (ποὺλὺ) BP: μετ' οὐ πολὺ Φ: verb. * (*non post multum tempus* Λ) ὀφθαλμῶν BP¹ 17 ἡμέραν tilgte Cobet falsch s. A 6 18 ἔξ Ὀλυμπίας F: εἰς Ὀλυμπίαν BP: εἰς Ὀ. ἐκ Μεσσήνης Richards 19 ἔξοικῆσαι BP¹Φ: μετοικῆσαι P² μεσσήνην δὲ ἑάλωκέναι corr. P¹: μεσσήνη δὲ ἑάλω B und vor d. Korr. P¹ (aus Φ, wo alles in die or. dir. umgesetzt ist) 20 εἰπεῖν fehlt B 21 ἐν τοῖς θαυμασίοις seit Stephanus

τοῦτο τὸν Ἡρακλέα, ὃν καὶ τῆς αὐτῆς νυκτὸς τοῖς βασιλεῦσι κελευσάι Φερεκύδην 503
 πείθεσθαι. ἔνιοι δὲ Πυθαγόρῃ περιάπτουσι ταῦτα [s. A 6].

φησὶ δ' Ἑρμῖππος πολέμου συνεστῶτος Ἐφεσίοις καὶ Μάγνησι βουλούμενον
 τοὺς Ἐφεσίους νικῆσαι πυθέσθαι τινὸς παριόντος πόθεν εἴη, τοῦ δ' εἰπόντος ἔξ
 5 Ἐφέσου, ἔλκυσόν με τοῖνον, ἔφη, τῶν σκελῶν καὶ θῆς εἰς τὴν τῶν Μανητῶν
 χώραν, καὶ ἀπάγγειλόν σου τοῖς πολίταις μετὰ τὸ νικῆσαι αὐτόθι με θάμναι,
 (118) ἐπεσκηφέναι τε ταῦτα Φερεκύδην. ὁ μὲν (οὖν) ἀπήγγειλεν· οἱ δὲ μετὰ 504
 μίαν ἐπελθόντες κρατοῦσι τῶν Μανητῶν καὶ τὸν τε Φερεκύδην μεταλλάξαντα
 θάπτουσιν αὐτόθι καὶ μεγαλοπρεπῶς τιμῶσιν. ἔνιοι δὲ φασιν ἐλθόντα εἰς Δελφοὺς
 10 ἀπὸ τοῦ Κωρυκίου ὄρους αὐτὸν δισκῆσαι. Ἀριστόξενος δ' ἐν τῷ Περὶ Πυθαγόρου
 καὶ τῶν γυναικῶν αὐτοῦ [fr. 3 FHG II 272] φησι νοσήσαντα αὐτὸν ὑπὸ Πυθαγόρου
 ταφῆναι ἐν Δήλῳ. οἱ δὲ φθειρίσαντα τὸν βίον τελευτήσαι· ὅτε καὶ Πυθαγόρου
 παραγενομένου καὶ πυνθανομένου, πῶς διακείτο, διαβαλόντα τῆς θύρας τὸν δάκτυ-
 λον εἰπεῖν· ἡχοῖ δὴ λᾶ. καὶ τοῦντεῦθεν παρὰ τοῖς φιλολόγοις ἡ λέξις ἐπὶ τῶν
 15 χειρόνων τάττεται, οἱ δ' ἐπὶ τῶν βελτίστων χρώμενοι διαμαρτάνουσιν. (119) ἔλεγέ
 τε ὅτι οἱ θεοὶ τὴν τράπεζαν θυμῶν καλοῦσιν [B 12].

Ἄνδρων δ' ὁ Ἐφέσιός φησι δύο γεγονέναι Φερεκύδας Συρίους, τὸν μὲν
 ἀστρολόγον, τὸν δὲ θεολόγον υἱὸν Βάβυος, ὧι καὶ Πυθαγόραν σχολάσαι. Ἐρατο-
 σθένης δ' ἓνα μόνον, καὶ ἕτερον Ἀθηναῖον γενεαλόγον [FHG I 70 ff.].
 20 σίωζεται δὲ τοῦ Συρίου τό τε βιβλίον ὃ συνέγραψεν οὐ ἡ ἀρχή· Ζᾶς... διδοῖ
 [B 1], σίωζεται δὲ καὶ ἡλιотροπείον ἐν Σύρῳ τῇ νήσῳ. Folgt Duris s. I 287, 16 ff.
 Dann Epigramm des Diog.

(121) γέγονε δὲ κατὰ τὴν πεντηκοστὴν καὶ ἐνάτην ὀλυμπιάδα. Folgt Brief
 an Thales.

25 2. Suid. Φερεκύδης Βάβυος Σύριος (ἔστι δὲ νῆσος μία τῶν Κυκλάδων ἡ
 Σύρα πλησίον Δήλου)· γέγονε δὲ κατὰ τὸν Λυδῶν βασιλέα Ἀλυάττην, ὡς συγχρο-
 νεῖν τοῖς 7 σοφοῖς καὶ τετέχθαι περὶ τὴν μὲ ὀλυμπιάδα [600—597]. διδαχθῆναι
 δὲ ὑπ' αὐτοῦ Πυθαγόραν λόγος, αὐτὸν δὲ οὐκ ἐσχηκέναι καθηγητὴν, ἀλλ' ἑαυτὸν
 ἀσκήσαι κτησάμενον τὰ Φοινίκων ἀπόκρυφα βιβλία. πρῶτον δὲ συγγραφὴν ἐξ-
 30 ενεγκεῖν πεζῷ λόγῳ τινὲς ἰστοροῦσιν, ἐτέρων τοῦτο εἰς Κάδμον τὸν Μιλήσιον
 φερόντων. καὶ πρῶτον τὸν περὶ τῆς μετεμψυχώσεως λόγον εἰσηγήσασθαι. ἐξ ἧς
 τύπει δὲ τὴν Θάλητος δόξαν. καὶ τελευταὶ ὑπὸ πλήθους φθειρῶν. Vgl. Ios. c
 Ap. I 2 [A 11 I 9, 25]; Diog. II 46.

ἔστι δὲ ἅπαντα ἃ συνέγραψε ταῦτα· Ἐπτάμυχος ἦτοι Θεοκρασία ἢ Θεογονία. 505
 35 ἔστι δὲ Θεολογία ἐν βιβλίοις 1 [?] ἔχουσα θεῶν γένεσιν καὶ διαδοχάς.

Φερεκύδης Ἀθηναῖος (πρεσβύτερος τοῦ Συρίου, ὃν λόγος τὰ Ὀρφείως συν-
 αταγεῖν) ἔγραψεν Αὐτόχθονας (ἔστι δὲ περὶ τῆς Ἀττικῆς ἀρχαιολογίας) ἐν βιβλίοις 1,

1 Φερεκύδης BP	3 ἐφεστῶτος Froben	7 Punkt nach Φερεκύδην
schon B < > Cobet	8 μίαν] sc. ἡμέραν, was Φ interpoliert	τε fehlt B
10 δισκεῖν Φ	13 [Heracl.] Polit. 32 p. 378, 5 Rose (aus Arist. Πολιτεία	
	Σαμίων) Φ. ὁ Σύριος ὑπὸ φθειρῶν καταβρωθεὶς ἐν Σάμῳ ἐτελεύτησεν, ὅτε καὶ	
	ἐλθόντι Πυθαγόρῃ τὸν δάκτυλον διὰ τῆς ὀπῆς ἔδειξε περιεπιλωμένον	14 χροῖ
	BΦS und vor d. Korr. P ¹ (wie Synes. ep. 116 p. 710 Heracl.)· χροῖ nach d. Korr.	
P ¹ V	18 βάβυος BP ¹ : βάβυος P ²	21 ἡλιотρόπιον Hss.: verb. Bywater
σύρα Hss. Σ: verb. Menage	30 τινὲς] Porphyrios Φιλόσοφος ἱστορία s. Z. 37	
35 1 vielleicht vom Athener (Z. 37) übertragen (Gutschmid)	37 περὶ τῆς	
ἀρχ. τῆς ἀττικῆς stellt V	ἀρχαιολογία verm. Kranz	

Παραινέσεις δι' ἐπῶν. Πορφύριος δὲ τοῦ προτέρου οὐδένα πρεσβύτερον δέχεται, 505
ἀλλ' ἐκείνον μόνον ἡγρεῖται ἀρχηγὸν συγγραφῆς.

s. v. Ἑκαταῖος . . . πρῶτος δὲ ἱστορίαν πεζῶς ἐξήνεγκε [Hekataios], συγγραφὴν
δὲ Φ· τὰ γὰρ Ἀκουσιλάου νοθεύεται.

5 2^a. DIOG. I 42 Hermippos zählt Ph. unter d. 7 Weisen. S. 73 A 1.

3. STRABO x p. 487 Σύρος δ' ἐστὶ μνηκύνουσι τὴν πρώτην συλλαβὴν, ἐξ ἧς
Φερεκύδης ὁ Βάβυος ἦν. νεώτερος δ' ἐστὶν ὁ Ἀθηναῖος ἐκείνου.

4. DIOD. x 3, 4 [aus Aristoxenos s. I 29, 35] ὅτι Πυθαγόρας πυθόμενος Φερε-
κύδην τὸν ἐπιστάτην αὐτοῦ γεγεννημένον ἐν Δήλῳ νοσεῖν καὶ τελέως ἐσχάτως
10 ἔχειν, ἐπλευσεν ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Δήλον. ἐκεῖ δὲ χρόνον ἰκανὸν τὸν ἄνδρα
γυροτροφῆσας πᾶσαν εἰσηνέγκато σπουδὴν, ὥστε τὸν πρεσβύτερον ἐκ τῆς νόσου
διασῶσαι. κατισχυθέντος δὲ τοῦ Φερεκύδου διὰ τὸ γῆρας καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῆς
νόσου, περίεστειλεν αὐτὸν κηδεμονικῶς, καὶ τῶν νομιζομένων ἀειώσας ὥσανεί-
15 τις υἱὸς πατέρα πάλιν ἐπανήλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. PORPH. V. Pyth. 56 (nach ἐπι-
βουλῇ c. 4, 16 I 33, 39) Φερεκύδην γὰρ πρὸ τῆς ἐκ Σάμου ἀπάρσεως τελευτήσαι.

5. [10 Kern] CIC. Tusc. I 16, 38 *itaque credo equidem etiam alios tot saeculis,*
sed quod litteris exstet, Ph. Syrius primum dixit animos esse hominum sempi-
ternos, antiquius sane; fuit enim meo regnante gentili [Servius Tullius 578—535].
Aus Poseidonios wie n. 6. APONIUS In Canticum Canticorum [ed. Bottino et
20 Martini Rom 1843] v p. 95 sq. zu Cant. 3, 5 *In priore enim >filiarum Jerusalem*
adiuratione caprearum et cervorum< personas Thalesianae et Ferecidensis philo-
sophiae intellegi diximus . . . de quibus Thales nomine initium omnium rerum
aquam in suo esse dogmate pronuntiavit, et inde omnia facta subsistere ab invisio
et magno. causam vero motus aquae spiritum insidentem confirmat, simulque
25 *geometricam artem perspicaci sensu prior invenit, per quam suspicatus est unum*
rerum omnium creatorem. Ferecides autem vocabulo animam hominis prior omni-
bis immortalem auditoribus suis tradidisse docetur, et eam esse vitam corporis 506
et unum nobis de coelo spiritum, alterum credidit terrenis seminibus comparatum.
deorum vero naturam et originem ante omnes descripsit. quod opus multum reli-
30 *gioni nostrae conferre probatur, ut noverit turpiter natos turpioremque vitam*
duxisse, dedecorosius mortuos quos idolatriae cultor deos affirmat.

6. PORPHYR. ἀπὸ τοῦ α τῆς Φιλολόγου ἀκροάσεως b. Eus. P. E. x 3, 6 Ἀν-
δρωνος γὰρ ἐν τῷ Τρίποδι περὶ Πυθαγόρου τοῦ φιλοσόφου τὰ περὶ τὰς προρ-
ρήσεις ἱστορηκότες εἰπόντος τε ὡς διψήσας ποτὲ ἐν Μεταποντίῳ καὶ ἔκ τινος
35 φρέατος ἀνιμήσας καὶ πῶν προεῖπεν ὡς εἰς τρίτην ἡμέραν ἔσοιτο σεισμός, καὶ
ἕτερα ἃ τούτοις ἐπαγαγὼν ἐπιλέγει· ταῦτ' οὖν τοῦ Ἀνδρωνος περὶ Πυθα-
γόρου ἱστορηκότες πάντα ὑφείλετο Θεόπομπος [fr. 66 FHG I 287]. εἰ μὲν περὶ
Πυθαγόρου λέγων, τάχα ἂν καὶ ἕτεροι περὶ αὐτοῦ ἡπίσταντο καὶ ἔλεγον· ταῦτα
(δ) καὶ αὐτὸς εἶπεν· νῦν δὲ τὴν κλοπὴν δῆλῳ πεποίηκεν ἢ τοῦ ὀνόματος μετὰ-

4 ἀγησιλάου Hss.: verb. Voss *hist. Gr.* p. 13 W. 7 βάβυος D: βάβιος übr. Hss.
9 τελέως tilgt Cobet 12 κατισχυθέντος Reiske: κατισχύσαντος Hs. 17 *primus*
Baiter 19 Aponius hat nach Harnack, der das Zitat nachwies, zwischen 390
und 430 geschrieben. Quelle Porphyrius christlich vermittelt? 24 *et magno*
ad magnum? * 32 Es spricht der Grammatiker Apollonios 38 ταῦτα καὶ
αὐτὸς εἰπὼν Hss.: verb. *: ταῦτα καὶ αὐτὸς εἶπεν Viguier: ταῦτα ἐκείνῳ αὐτὸν
εἶπεν Corssen *Berl. phil. Woch.* 1911, 1389

θεσις. τοῖς μὲν γὰρ πράγμασι κέχρηται τοῖς αὐτοῖς, ἕτερον δ' ὄνομα μετενήνοχε· 506
Φερεκύδην γὰρ τὸν Σύριον πεποίηκε ταῦτα προλέγοντα· οὐ μόνον δὲ τούτῳ τῷ
ὀνόματι ἀποκρύπτει τὴν κλοπὴν, ἀλλὰ καὶ τόπων μεταθέσει· τό τε γὰρ περὶ τῆς
προρρήσεως τοῦ σεισμοῦ ἐν Μεταποντίῳ ὑπ' Ἀνδρωνος ῥηθὲν ἐν Σύρῳ εἰρήσθαι
5 φησιν ὁ Θεόπομπος, τό τε περὶ τὸ πλοῖον οὐκ ἀπὸ Μεγάρων τῆς Σικελίας, ἀπὸ
δὲ Σάμου φησὶ θεωρηθῆναι, καὶ τὴν Συβάρεως ἄλυσιν ἐπὶ τὴν Μεσσήνης μετα-
τέθεικεν· ἵνα δέ τι δοκῇ λέγειν περιττόν, καὶ τοῦ ξένου προστέθεικε τοῦτονομα
Περίλαον αὐτὸν καλεῖσθαι λέγων· Vgl. A 1. APOLLON. Hist. mirab. 5. Cic. divin. I
50, 112. MAX. TYR. 29, 5 Hob. Φ. σεισμὸν Σαμίους προεμήνυσε.

10 7. ARIST. Metaph. N 4 1091^b 8 [s. II 170, 8] ἐπεὶ οἱ γε μεμειγμένοι αὐτῶν
[der Theologen] καὶ τῷ μὴ μυθικῶς ἅπαντα λέγειν οἷον Φ. καὶ ἕτεροί τινες τὸ
γεννήσαν πρῶτον ἄριστον τιθέασι [nämlich Zeus].

7^a. PLOTIN. VI 9 ὥστε τῶν ἀρχαίων οἱ μάλιστα συντασσόμενοι τοῖς Πυθα-
γόρου καὶ τῶν μετ' αὐτόν, καὶ Φερεκύδου δέ, περὶ ταύτην ἔσχον τὴν φύσιν (näm-
15 lich τὸ αἰδῖον καὶ νοητὸν ἐν). ἀλλ' οἱ μὲν ἐξειργάσαντο ἐν τοῖς αὐτῶν λόγοις, οἱ
δὲ οὐκ ἐν λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀγράφοις συνουσίαις ἢ ὅλως ἀφείσαν.

8. DAMASC. de princ. 124^b [I 321 R. aus Eudemos fr. 117] Φερεκύδης δὲ ὁ Σύριος
Ζάντα μὲν εἶναι αἰεὶ καὶ Χρόνον καὶ Χθονίαν τὰς τρεῖς πρώτας ἀρχάς . . .
τὸν δὲ Χρόνον ποιῆσαι ἐκ τοῦ γόνου ἑαυτοῦ πῦρ καὶ πνεῦμα καὶ ὕδωρ . . . , ἐξ
20 ὧν ἐν πέντε μυχοῖς διηιρημένων πολλὴν γενεὰν συστήναι θεῶν, τὴν πεντέ-
μυχον καλουμένην, ταῦτόν δὲ ἴσως εἰπεῖν, πεντέκοσμον. Vgl. B 1.

9. PROB. ad. Verg. Buc. 6, 31 (App. Serv. ed. Hagen p. 343, 18) *consentit et Ph.* 507
sed diversa affert elementa: Ζῆνα *inquitt* καὶ Χθόνα καὶ Κρόνον, *ignem ac terram*
et tempus significans, et esse aethera qui regat, terram quae regatur, tempus in
25 *quo universa pars moderetur*. HERMIAS irr. 12 (D. 654) Φ. μὲν ἀρχὰς εἶναι λέγων
Ζῆνα καὶ Χθονίην καὶ Κρόνον· Ζῆνα μὲν τὸν αἰθέρα, Χθονίην δὲ τὴν γῆν,
Κρόνον δὲ τὸν χρόνον, ὁ μὲν αἰθὴρ τὸ ποιοῦν, ἡ δὲ γῆ τὸ πάσχον, ὁ δὲ χρόνος
ἐν ᾧ τὰ γινόμενα. Ζηλοτυπία τοίνυν τῶν γερόντων πρὸς ἀλλήλους. LYN. de mens.
IV 3 Ἥλιος αὐτὸς [nämlich Ζεύς] κατὰ Φερεκύδην.

30 10. SEXT. P. Hyp. III 30 Φ. μὲν γὰρ ὁ Σύριος γῆν εἶπε τὴν πάντων εἶναι ἀρχήν.

11. MAX. TYR. x p. 174 R. ἀλλὰ καὶ τοῦ Συρίου τὴν ποιήσιν σκόπει καὶ τὸν
Ζῆνα καὶ τὴν Χθονίην καὶ τὸν ἐν τούτοις Ἔρωτα, καὶ τὴν Ὀφιονέως
γένεσιν καὶ τὴν θεῶν μάχην [B 4] καὶ τὸ δένδρον καὶ τὸν πέπλον [B 2].

12. PROCL. in Tim. 23^c I 129, 15 Diehl ἡ τοῦ Πλάτωνος παράδοσις οὐκ ἐστὶ
35 τοιαύτη αἰνιγματώδης οἷα ἡ Φερεκύδου.

4 Σύρῳ*: συρίῳ BO: Συρία vulgo. Vgl. ἐν Σύρῳ (so Hs.) Apoll. a. a. O. S. 45, 17 Keller 13 μάλιστα οἱ? Wilamowitz τοῖς Π. Kirchhoff: αὐτοῖς Π. Hss. 14 [καὶ Φερεκύδου δέ] H. Müller: καὶ Φερεκύδης δὲ Wilam. 15 ἐν τοῖς Kirchhoff: ἐν αὐτοῖς Hss. 18 Ζάντα μὲν εἶναι αἰεὶ, καὶ χρόνον καὶ χθονίαν so d. Hs. Über die Deklination Ζάς, Ζάντα s. Kretschmer bei Kern a. a. O. 93⁶⁴. Ehlert *Zur indog. Sprachg.* (Königsb. 1910) 43 und *Unters. über gr. Beton.* 247¹. S. B 1 19 ἑαυτοῦ Hs.: αὐτοῦ, d. h. Ζάντος, wohl richtig Kern 20 πεντέμυχον] so im Text Hs., am Rande von anderer, alter Hd. νυχὸν (so). Die Metapher erklärt sich aus der Allegorie von ἄντρον B 6 23 *ac* PM: *et* VE 24 *ac tempus* P

B. FRAGMENTE.

507

ΦΕΡΕΚΥΔΟΥΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ.

1. [1 Kern *de Orphci* cett. *theogon.* p. 84] DIOG. I 119 [s. II 199, 20] Ζὰς μὲν καὶ Χρόνος ἦσαν ἀεὶ καὶ Χθονίη· Χθονίῃ δὲ ὄνομα ὃ ἐγένετο Γῆ, ἐπειδὴ αὐτῇ Ζὰς γῆν γέρας διδοῖ. Vgl. HEROD. π. μον. λέξ. p. 6, 15 καὶ γὰρ Δίς καὶ Ζῆν καὶ Δῆν καὶ Ζὰς παρὰ Φερεκύδη κατὰ κίνησιν ἰδίαν. Vgl. A 8.

1^a. ACHILL. Isag. 3 (31, 28 Maass) Θαλῆς δὲ ὁ Μιλήσιος καὶ Φ. ὁ Σύριος ἀρχὴν τῶν ὅλων τὸ ὕδωρ ὑφίστανται, ὃ δὴ καὶ Χάος 10 καλεῖ ὁ Φ., ὡς εἰκὸς τοῦτο ἐκλεξάμενος παρὰ τοῦ Ἡσιόδου οὕτω λέγοντος [Th. 116]· ἦτοι μὲν πρῶτιστα Χάος γένετο·

2. [4] GRENFELL-HUNT GREEK PAPYR. Ser. II n. 11 p. 23 αὐτῶι ... φᾶρος. CLEM. Str. VI 9 (II 428, 19 St.) αὐθὶς τε Ὀμήρου ἐπὶ τῆς ἡφαιστοτεύκτου ἀσπίδος εἰπόντος· ἔν μὲν γαῖαν ἔτευξ', ἐν δ' οὐρα- 15 νόν, ἐν δὲ θάλασσαν· ἐν δ' ἐτίθει ποταμοῖο μέγα σθένος Ὀκεανοῖο' [Σ 483. 607] Φ. ὁ Σύριος λέγει· Ὑπὸ δὲ Ζὰς ... δώματα· VI 53 (II 459, 4) aus Isidoros ἵνα μάθωσι τί ἐστὶν ἡ ὑπόπτερος δρυς καὶ τὸ ἐπ' 508 αὐτῇ πεποικιλμένον φᾶρος, πάντα ὅσα Φ. ἀλληγορήσας ἐθεολόγησεν λαβὼν ἀπὸ τῆς τοῦ Χάμ προφητείας τὴν ὑπόθεσιν.

20 col. 1 αὐτῶι ποιοῦσιν τὰ οἰκία πολλά τε καὶ μεγάλα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐξετέλεσαν πάντα καὶ χρήματα καὶ θεράπον- τας καὶ θεραπαίνας καὶ τᾶλλα ὅσα δεῖ πάντα, ἐπεὶ δὴ πάντα ἐτοῖμα γίνεταί, τὸν γάμον ποιεῦσιν. κάπειδὴ τρίτῃ ἡμέρῃ γίνεταί τῶι γάμῳ, τότε Ζὰς ποιεῖ φᾶρος μέγα τε καὶ

2 Vgl. * *Berl. Sitz.* 1897, 144, Wilamowitz *Eur. Heracl.* 2 II 262, Blass *Rhein. Mus.* 55, 101, Weil *Études sur l'ant. gr.* 122 4 Ζὰς BP¹: Ζεὺς FP². Über den Akzent s. zu II 201, 18 Κρόνος nach A 9 Preller ἦσαν ἀεὶ *: ἦς ἀεὶ (Comp. an als Spirit. asper verl.) B: εἰσαεὶ P¹: εἰς ἀεὶ P² καὶ χθονίη V: καὶ χθόνην B: καὶ χθών ἦν P. PAUS. III 14, 5 Διμήτρα δὲ Χθονίαν Λακεδαιμόνιοι μὲν σέβειν φασὶ παραδόντος σφίσιν Ὀρφῆως. *Inscr. v. Mykonos B. C. Hell.* VII 398 Γῆι Χθονίῃ [s. 21 B 121, 2. 67 B 11] χθονίῃ δὲ Hss. 5 Ζεὺς FP² γῆν γέρας B: γῆ γέρας P¹: γέρας P² vgl. *Arch. f. G. d. Ph.* I 11 γέρας] den Peplos, der die Erde darstellt (unten Z. 24. Anm. zu S. 203, 4)? 17 ὑπόπτερος δρυς] der mit Flügeln versehene (schwebende) Mastbaum der Erde, an dem wie bei der Prozession der Athena [B 5] der Peplos segelartig aufgehängt ist. Vgl. den Peplos der Hera (Elis) und des Dionysos-Helios Orph. 152, 4 Abel. ὑπόπτερος von der Sonne Mimn. 12, 7 B. Vgl. die geflügelten Ἄρκτοι bei Kritias 81 B 18, 4 20 αὐτῶι * vgl. Herod. I 98 (Beginn der Regierung des Deïokes) οἰκοδομέουσιν τε γὰρ αὐτῶι οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρά (s. ebend. I 114) ποιοῦσιν] Koineform statt ποιεῖσιν (Z. 23) 24 Ζὰς so akz. die Hs. des Clem.

καλὸν καὶ ἐν αὐτῷ ποικίλλει Γῆν καὶ Ὠτηνὸν καὶ τὰ Ὠτη- 508
νοῦ δώματα ...

col. 2 βουλόμενος) γὰρ σέο τοὺς γάμους εἶναι τούτῳ
ζ σε τιμῷ. σὺ δέ μοι χαῖρέ τε καὶ σύνισθι. ταῦτά φασιν
5 ἀνακαλυπτῆρια πρῶτον γενέσθαι· ἐκ τούτου δὲ ὁ νόμος
ἐγένετο καὶ θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν. ἡ δέ μι(ν ἀμείβε)ται
δεξαμ(ένη εὐ τὸ φᾶ)ρος ...

3. [2] PROCL. in Tim. 32 c; II 54, 28 Diehl ὁ Φ. ἔλεγεν εἰς Ἑρωτα
μεταβεβλήσθαι τὸν Δία μέλλοντα δημιουργεῖν, ὅτι δὴ τὸν κόσμον
10 ἐκ τῶν ἐναντίων συνιστὰς εἰς ὁμολογίαν καὶ φιλίαν ἤγαγε καὶ ταυ-
τότητα πᾶσιν ἐνέσπειρε καὶ ἔνωσιν τὴν δι' ὅλων διήκουσαν.

4. [3] ORIG. c. Cels. VI 42 [II 111, 13 K.; aus Celsus] Φερεκύδην δὲ
πολλῷ ἀρχαιότερον γενόμενον Ἑρακλείτου μυθοποιεῖν στρατείας
στρατεῖαι παραταττομένην καὶ τῆς μὲν ἡγεμόνα Κρόνον (ἀπο)διδόναι,
15 τῆς ἐτέρας δ' Ὀφιονέα. προκλήσεις δὲ καὶ ἀμίλλας αὐτῶν ἱστορεῖ,
συνθήκας τε αὐτοῖς γίνεσθαι, ἵν' ὁπότεροι αὐτῶν εἰς τὸν Ὠτηνὸν
ἐμπέσωσι, τούτους μὲν εἶναι νενικημένους, τοὺς δ' ἐξώσαντας καὶ
νικήσαντας τούτους ἔχειν τὸν οὐρανόν. τούτου δὲ τοῦ βουλήματός 509
φησιν ἔχεσθαι καὶ τὰ περὶ τοὺς Τιτᾶνας καὶ Γίγαντας μυστήρια θεο-
20 μαχεῖν ἀπαγγελλομένους, καὶ τὰ παρ' Αἰγυπτίοις περὶ Τυφῶνος καὶ
Ὠρου καὶ Ὀσίριδος. PHILO BYBL. Sanchuniath. [Eus. P. E. I 10, 50]
παρὰ Φοινίκων δὲ καὶ Φ. λαβὼν τὰς ἀφορμὰς [vgl. oben I 9, 25
II 199, 29] ἐθεολόγησε περὶ τοῦ παρ' αὐτῷ λεγομένου Ὀφιονέως
θεοῦ καὶ τῶν Ὀφιονιδῶν. TEXT. de coron. 7 Saturnum Ph. ante omnes
25 refert coronatum, Iovem Diodorus [VI 4] post devictos Titanas. PROCL. in
Tim. 20 D; I 77, 15 D.

5. [6] ORIG. c. Cels. VI 42 [II 112, 20 K.] καὶ διηγούμενός γε τὰ
Ὀμηρικὰ ἔπη [A 590 O 18] φησὶ [Celsus] λόγους εἶναι τοῦ θεοῦ πρὸς
τὴν ὕλην τοὺς λόγους τοῦ Διὸς πρὸς τὴν Ἥραν, τοὺς δὲ πρὸς τὴν
30 ὕλην λόγους αἰνίττεσθαι, ὡς ἄρα ἐξ ἀρχῆς αὐτὴν πλημμελῶς ἔχουσιν

3 βουλόμενος) Weil σέο] Chthonie (als Thesmophoros oder als Hera?)
soll die Ehen unter sich haben 4 Die Bedeutung der Zahl ζ am Rande
(Kapitel oder στίχος 600) ist zweifelhaft σύνισθι] CY·|·CΘI pap.: erg. Blass;
»Sei mein Weib!« Zu dem Hochzeitspeplos vgl. Apollod. bibl. III 25 ἔδωκε δὲ
αὐτῇ [Harmonia] Κάδμος πέπλον καὶ τὸν ἡφαιστότευκτον ὄρμον, ὃν ὑπὸ Ἠφαί-
στου λέγουσιν τινες δοθῆναι Κάδμῳ, Φερεκύδης [der Athenaeus fr. 45 F11G I 83]
δὲ ὑπὸ Εὐρύπης· ὃν παρὰ Διὸς λαβεῖν 6 () erg. * 7 ΔΕΞΑΜ Pap.
(Crönert); () erg. * 13 μυθοποιεῖν Bouhéreau: μυθοποιῶν Hs. sinnlos
14 διδόναι Hs.: verb. Preller 15 δ' Ὀφιονέα] δὲ φιονέα Hs. ἱστορεῖν un-
nötig Bouhéreau 23 Ὀφιονέως] ὀφινέως O: ὀφεινέως B: ὀφίονος A

διαλαβὼν ἀναλογίαις τισὶ συνέδησε καὶ ἐκόσμησεν ὁ θεός, καὶ ὅτι 509
 τοὺς περὶ αὐτὴν δαίμονας, ὅσοι ὑβρίζαι, τούτους ἀπορριπτεῖ κολά-
 ζων αὐτοὺς τῇ δευρὸ ὁδῷ. ταῦτα δὲ τὰ Ὀμήρου ἔπη οὕτω νοη-
 θέντα τὸν Φερεκύδην φησὶν εἰρηκέναι τὸ 'κείνης δὲ τῆς μοίρας
 5 ἔνερθεν ἔστιν ἡ ταρταρή μοῖρα· φυλάσσουσι δ' αὐτὴν
 θυγατέρες Βορέου Ἀρπυιαί τε καὶ Θύελλα· ἔνθα Ζεὺς ἐκ-
 βάλλει θεῶν ὅταν τις ἐξυβρίσῃ'. τῶν τοιούτων δὲ φησὶν ἔχε-
 σθαι νοημάτων καὶ τὸν [περὶ] τῆς Ἀθηνᾶς πέπλον ἐν τῇ πομπῇ
 τῶν Παναθηναίων ὑπὸ πάντων θεωρούμενον. δηλοῦται γάρ, φησὶν,
 10 ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι ἀμήτωρ τις καὶ ἄχραντος δαίμων ἐπικρατεῖ θρασυνο-
 μένων τῶν γηγενῶν.

6. [5] PORPH. de antr. Nymph. 31 τοῦ Συρίου Φερεκύδου μυχοὺς
 καὶ βόθρους καὶ ἄντρα καὶ θύρας καὶ πύλας λέγοντος καὶ διὰ
 τούτων αἰνιττομένου τὰς τῶν ψυχῶν γενέσεις καὶ ἀπογενέσεις.
 15 PROCL. in Tim. 29 A; I 333, 28 D. τῶν παλαιῶν ἄντρον καλούντων
 τὸν κόσμον [vgl. auch 21 B 120] καὶ φρουρὰν [32 B 15 I 316, 9] καὶ
 σπήλαιον.

7. [0] PSEUDOGAL. [d. i. PORPHYR.] ad Gaurum ed. Kalbf. [Abh. Berl.
 Ak. 1895] S. 34, 26 κἄνταυθα πολὺς ὁ Νουμήνιος καὶ οἱ τὰς Πυθα-
 20 γόρου ὑπονοίας ἐξηγούμενοι, καὶ τὸν παρὰ μὲν τῷ Πλάτῳ [Rep.
 x 621 A] ποταμὸν Ἀμέλητα, παρὰ δὲ τῷ Ἡσιόδῳ καὶ τοῖς Ὀρφικοῖς
 τὴν Στύγα, παρὰ δὲ τῷ Φερεκύδῃ τὴν ἐκροὴν ἐπὶ τοῦ σπέρματος
 ἐκδεχόμενοι.

8. [9] SCHOL. APOLL. Rhod. I 645 Φ. δὲ φησὶν ὅτι δῶρον εἶχε 510
 25 παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ ὁ Αἰθαλίδης τὸ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ποτὲ μὲν ἐν
 Ἄιδου ποτὲ δὲ ἐν τοῖς ὑπὲρ τὴν γῆν τόποις εἶναι. Vgl. c. 4, 8
 I 30, 18, oben A 5.

9. [8] HEROD. π. μον. λέξ. p. 7, 4 εἰ δὲ τις λέγει 'καὶ ἡ Ῥέα Ῥῆ
 κέκληται ὑπὸ τοῦ Συρίου', ἴστω ὅτι αὐτοῦ ἴδιος ἡ χρῆσις.
 30 10. [11] APOLL. de pron. p. 65, 15 Schn. καὶ Φ. ἐν τῇ Θεολογίᾳ
 καὶ ἔτι Δημόκριτος [55 B 13] ... συνεχέστερον χρῶνται τῇ ἐμεῦ
 καὶ ἔτι τῇ ἐμέο.

3 οὕτω νοηθέντα Hs.: ὑπονοήσαντα (d. h. *allegorisierend* s. Z. 20)? *: οὕτω
 νοήσαντα schon Guet; <κατὰ> ταῦτα verm. Schöne 8 [περὶ] * 24 Phere-
 kydes scheint hier nicht der Athener zu sein, da die Sache mit Pythagoras zu-
 sammenhängt. Wahrscheinlich gab die Erwähnung des Aethalides bei Pherek.
 Anlaß zu der Ausgestaltung der Metempsychose des Pythagoras, wie sie Hera-
 kleides a. a. O. gibt 25. 26 εἰς ἄδου Hs. 26 ὑπὲρ f: ὑπὸ L 28 Ῥῆ]
 vgl. 51 B 10

11. [12] — p. 93, 1 ἔστιν πιστώσασθαι καὶ τὸ ἀδιαίρετον τῆς 510
εὐθείας [näml. ἡμεῖς, ὑμεῖς, σφεῖς] παρ' Ἰωσιν ἐκ τῶν περὶ Δημό-
κριτον [55 B 29^a], Φερεκύδην, Ἐκαταῖον.

12. [7] ΔΙΟΓ. I 119 [A 1] ἔλεγέ τε ὅτι οἱ θεοὶ τὴν τράπεζαν
5 θουαρὸν καλοῦσιν.

13. [0] PHILOD. de piet. 47^a 14 p. 19 G. [vgl. 68 B 5] οἱ δὲ Δία
καὶ Ἥραν πατέρα καὶ μητέρα θεῶν νομίζουσιν, Πίν(δαρος) δ' (ἐκ)
Κυβέ(λης μ)ητρὸς ἐν τῷ ὕμν(ω)ι (εἰς) Κυβέ(λαν) ματέρα [fr. 80 Schr.],
Φερε(κύδης) δ' ὁ (Σύ)ριος ...

10 UNECHTES.

14. LAUR. LXD. II 7 τὸ λμαν δὲ καὶ οἱ περὶ Φερεκύδην ἐκάλεσαν τὴν δυάδα
καὶ ὁρμὴν καὶ δόξαν καλοῦσιν, ὅτι τὸ ἀληθές καὶ ψευδές ἐν δόξει ἐστί. Vgl.
II 194, 6.

72. THEAGENES.

15 1. TATIAN. 31 p. 31, 16 Schw. περὶ γὰρ τῆς Ὀμήρου ποιήσεως γένους τε αὐτοῦ
καὶ χρόνου καθ' ὃν ἤκμασεν προηρεύνησαν πρεσβύτατοι μὲν Θεαγένης τε ὁ Ῥηγίνος
κατὰ Καμβύσιν [529—522] γεγωνὺς καὶ Στῆσιμβροτος ὁ Θάσιος καὶ Ἀντίμαχος ὁ 511
Κολοφώνιος Ἡρόδοτός τε ὁ Ἀλικαρνασσεὺς καὶ Διονύσιος ὁ Ὀλύμπιος κτλ. Vgl.
c. 48 I 414.

20 1^a. SCHOL. DIONYS. THRAC. p. 164, 23 Schn. διττὴ δὲ ἐστὶν ἡ γραμματικὴ· ἡ
μὲν γὰρ περὶ τοὺς χαρακτήρας καὶ τὰς τῶν στοιχείων ἐκφωνήσεις καταγίνεται,
ἥτις καὶ γραμματικὴ λέγεται παλαιὰ οὖσα καὶ πρὸ τῶν Τρωικῶν, σχεδὸν δὲ καὶ
ἅμα τῇ φύσει προελθοῦσα· ἡ δὲ περὶ τὸν ἐλληνισμόν, ἥτις καὶ νεωτέρα ἐστίν,
ἀρξαμένη μὲν ἀπὸ Θεαγέτους, τελεσθεῖσα (δὲ) παρὰ τῶν Περιπατητικῶν Πραξι-
25 φάνους τε καὶ Ἀριστοτέλους. Vgl. daselbst p. 448, 13.

2. SCHOL. HOM. B zu Y 67 [Porphyr. I 240, 14 Schrader.] τοῦ ἀσυμφόρου μὲν ὁ
περὶ θεῶν ἔχεται καθόλου λόγος, ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ ἀπρεποῦς· οὐ γὰρ πρέποντας
τοὺς ὑπὲρ τῶν θεῶν μύθους φησίν. πρὸς δὲ τὴν τοιαύτην κατηγορίαν οἱ μὲν ἀπὸ
τῆς λέξεως ἐπιλύουσιν, ἀλληγορίαι πάντα εἰρῆσθαι νομίζοντες ὑπὲρ τῆς τῶν στοι-
30 χείων φύσεως, οἷον (ἐν) ἐναντιώσεσι τῶν θεῶν. καὶ γὰρ φασὶ τὸ ξηρὸν τῷ
ὕγρῳ καὶ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ μάχεσθαι καὶ τὸ κοῦφον τῷ βαρεῖ. ἔτι δὲ τὸ

1 ἀδιαίρετον] s. zu 55 B 29^a 7—9 erg. *. Die Ergänzung des Pindar-
fragmentes bei Bergk und Nachfolgern widerstreitet den Spatien. Der Lirier
heißt bei Apollodor und so bei Philodem ὁ Ἀθηναῖος, so ist ὁ Σύριος sicher.
Seine hier vorgetragene Theogonie ist verloren 8. 9 Überreste des Pap. 20
... ΟΙΝ. ΚΥΒΕ, 21 ... ΜΑΤΡ... ΦΕΡΕ, 23 ... ΚΑΟ... ΡΙΟC 16 πρεσβύτατοι
μὲν Eus.: οἱ πρεσβύτατοι Hss. ῥήγιος Hss. 17 καὶ Στῆσιμβροτος Eus.:
στησιμβροτός τε Hss. ἀντίμαχος Hss.: Καλλιμαχος Eus. 28 κατηγορίαν
Schrader: ἐπίλυσιν Hss. 29 ἐπιλύουσιν Schrader: κατηγοροῦντες B: κατηγο-
ροῦνται L. Die urspr. Stellung war wohl κατηγορίαν ἐπιλύουσιν 30 (ἐν)
Schrader 31 Die Theorie ist stoisch

μὲν ὕδωρ σβεστικὸν εἶναι τοῦ πυρός, τὸ δὲ πῦρ ξηραντικὸν τοῦ ὕδατος. ὁμοίως 511
 δὲ καὶ πᾶσι τοῖς στοιχείοις, ἐξ ὧν τὸ πᾶν συνέστηκεν, ὑπάρχειν ἐναντίωσιν, καὶ
 κατὰ μέρος μὲν ἐπιδέχεσθαι φθορὰν ἅπαζ, τὰ πάντα δὲ μένειν αἰωνίως. μάχας δὲ
 διατίθεσθαι αὐτόν, διονομάζοντα τὸ μὲν πῦρ Ἀπόλλωνα καὶ Ἥλιον καὶ Ἥφαιστον,
 5 τὸ δὲ ὕδωρ Ποσειδῶνα καὶ Σκάμανδρον, τὴν δ' αὖ σελήνην Ἄρτεμιν, τὸν ἀέρα
 δὲ Ἥραν καὶ τὰ λοιπά. ὁμοίως ἔσθ' ὅτε καὶ ταῖς διαθέσεσι ὀνόματα θεῶν τιθέναι,
 τῇ μὲν φρονήσει τὴν Ἀθηνᾶν, τῇ δ' ἀφροσύνῃ τὸν Ἄρεα, τῇ δ' ἐπιθυμίᾳ τὴν
 Ἀφροδίτην, τῷ λόγῳ δὲ τὸν Ἑρμῆν, καὶ προσοικειοῦσι τούτοις· οὗτος μὲν οὖν
 (ὁ) τρόπος ἀπολογίας ἀρχαῖος ὧν πάνυ καὶ ἀπὸ Θεαγένους τοῦ Ῥηγίνου, ὃς
 10 πρῶτος ἔγραψε περὶ Ὀμήρου, τοιοῦτός ἐστιν ἀπὸ τῆς λέξεως.

3. SCHOL. HOM. A (zu A 381 ἐπεὶ μάλα οἱ φίλος ἦεν) Σέλευκός φησιν ἐν τῇ
 Κυπρίαί καὶ Κρητικῇ (εἶναι) 'ἐπεὶ ρά νύ οἱ φίλος ἦεν'· καὶ Θ. οὕτως προ-
 φέρεται.

4. SUID. Θεαγένους χρήματα: . . . εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι δύο Θεαγένης, εἷς μὲν ὁ
 15 περὶ Ὀμήρου γράσας, ἕτερος δὲ ὁ ἐπὶ μαλακίαι σκωπτόμενος.

73. AKUSILAOS.

512

A. LEBEN UND SCHRIFT.

1. DIOG. I 41 [s. 79^a 2] ἔνιοι προστιθέασιν Ἀκουσίλαον Κάβα ἢ Σκάβρα Ἀρ-
 γεῖον. (42) Ἑρμιππος δ' ἐν τῷ Περὶ τῶν σοφῶν [fr. 8 FHG III 37] ἐπτακαίδεκα
 20 φησιν . . . εἶναι δὲ Σόλωνα, Θαλῆν, Πιττακόν, Βίαντα, Χίλωνα, Κλεόβουλον, Περί-
 ανδρον, Ἀνάχαρσιν, Ἀκουσίλαον, Ἐπιμενίδην [68 A], Λεώφαντον, Φερεκύδην [71 A
 2¹] κτλ.

2. SUID. Ἀ. Κάβα υἱὸς Ἀργεῖος, ἀπὸ Κερκάδος πόλεως οὔσης Αὐλίδος πλησίον,
 ἱστορικὸς πρεσβύτατος. ἔγραψε δὲ Γενεαλογίας ἐκ δέλτων χαλκῶν, ἃς λόγος
 25 εὔρεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ ὀρύξαντά τινα τόπον τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

3. — Ἐκαταῖος . . . πρῶτος δὲ ἱστορίαν πεζῶς ἐξήνεγκε, συγγραφήν δὲ Φερε-
 κύδης· τὰ γὰρ Ἀκουσίλαου νοθεύεται.

4. CLEM. Strom. VI 26 (II 443, 2 St.) τὰ δὲ Ἡσιόδου μετέλλαξαν εἰς πεζὸν
 λόγον καὶ ὡς ἴδια ἐξήνεγκαν Εὐμηλός [FHG II 20] τε καὶ Ἀ. οἱ ἱστοριογράφοι.

5. SUID. Σαβῖνος σοφιστὴς γερονὼς ἐπὶ Ἀδριανοῦ Καίσαρος· ἔγραψεν . . .
 30 Εἰς Θουκυδίδην καὶ Ἀκουσίλαον καὶ ἄλλους ὑπομνήματα καὶ ἑτέρα τινα ἐξηγητικά.

2 ὑπάρχει ἡ ἐναντίωσις Hs.: verb. * 9 (ὁ) H. Schöne 12 (εἶναι)*:
 (φέρεσθαι) Ribbeck 15 δὲ ὁ nach Suid. Ἐκάτειον: δὲ Suid. a. O. 23 Κερ-
 κάδος] unbekannt, gehört vielleicht zu der Notiz über die ehernen Tafeln (Z. 24),
 die auf eine in römischer (frühestens alexandrinischer) Zeit gefälschte Schrift
 oder Bericht zurückgehen muss. Vielleicht ist die alte Schrift im ersten Jahrh.
 n. Chr. mit gefälschtem Vorwort (wie Anaximenes' Rhetorik) neu herausgegeben
 worden. Das Interesse dieser Epoche zeigt A 5 27 ἀγῆσιλάου Hss.: verb.
 Vossius 30 Σαβῖνος] Kommentar zu Hippokrates 11 A 36 i 52, 29 Die
 Notiz des Tatian 24 ἐρρέτω καὶ τὰ Ἡγησίῳ [MV: ἡγῆσιλάου P] μυθολογήματα
 ist im Namen wie im Zusammenhang unverständlich. Es liegt kein Grund vor
 Ἀκουσίλαου (wie B 21) zu konjizieren

B. FRAGMENTE.

512

ΑΚΟΥΣΙΛΑΟΥ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΩΝ Α̅Β̅Γ̅.

1. [fr. 1, 3. 4 Kordt *de Acusilao* Bas. 1903] DAMASC. de princ. 124
[I 320, 10 R.] Ἀ. δὲ Χάος μὲν ὑποτίθεσθαι μοι δοκεῖ τὴν πρώτην
5 ἀρχὴν ὡς πάντῃ ἄγνωστον ... Ἐρεβος μὲν τὴν ἄρρενα, τὴν δὲ
θήλειαν Νύκτα ... ἐκ δὲ τούτων φησὶ μιχθέντων Αἰθέρα γενέσθαι
καὶ Ἐρωτα καὶ Μῆτιν ... παράγει δὲ ἐπὶ τούτοις ἐκ τῶν αὐτῶν
καὶ ἄλλων θεῶν πολλὸν ἀριθμὸν κατὰ τὴν Εὐδήμου ἱστορίαν [fr. 117]. 513
PHILOD. de piet. 137, 13 p. 61 G. Ἀ. δ' ἐκ Χάους πρώτου τᾶλλα.
- 10 2. [1, 1] PLATO Symp. 178 B Ἡσιόδος [Theog. 116] πρῶτον μὲν
Χάος φησὶ γενέσθαι, αὐτὰρ ἔπειτα [Γαί' εὐρύστερνος, πάντων ἔδος
ἀσφαλὲς αἰεὶ, ἢδ' Ἐρος φησὶ] μετὰ τὸ Χάος δύο τούτῳ γενέσθαι,
Γῆν τε καὶ Ἐρωτα. [Παρμενίδης δὲ τὴν γένεσιν λέγει ἑκ πρώτιστον ...
πάντων] 18 B 13.] Ἡσιόδῳ δὲ καὶ Ἀκουσίλεως ξύμφησιν. οὕτω
15 πολλαχόθεν ὁμολογεῖται ὁ Ἐρως ἐν τοῖς πρεσβύτατος εἶναι.
3. [1, 2] SCHOL. THEOCR. arg. XIII [aus Theon] ἀμφιβάλλουσι, τίνος
υἱὸν τὸν Ἐρωτα <χρὴ νομίζειν>. Ἡσιόδος [Theog. 120] μὲν γὰρ Χάους
καὶ Γῆς, Σιμωνίδης Ἄρεος καὶ Ἀφροδίτης, Ἀ. Νυκτὸς καὶ Αἰθέ-
ρος. Vgl. Antagoras DIOG. IV 26.
- 20 4. [2] ETYM. M. s. v. Κοῖος [= SCHOL. HESIOD. 134] οὗτοι δὲ Τι-
τάνες καλοῦνται καὶ Τιτανίδες, ὡς Ἀ.
5. [3. 4] PHILOD. de piet. 92, 12 p. 43 G. Ὀμηρος μὲν γὰρ οὐ μόνον
τοὺς Ὀνειρούς ἀγγέλους τῶν θεῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἑρμὴ Διὸς ἄγγε-
λὸν φησιν εἶναι καὶ τὴν Ἴριν. ἐνιοὶ δὲ ταύτην καὶ τῆς Ἥρας, Ἀκου-
25 σίλας δὲ καὶ θεῶν πάντων. Φερεκύδης δ' ὁ Ἀθηναῖος [fehlt rna 1]
καὶ τὸν Ἑρμῇ καὶ τὰς Ἀρπυΐας τὰ μῆλα φυλάττειν Ἀκο(υσίλ)αος,
Ἐπιμενίδης [68 B 9] δὲ καὶ τοῦτο καὶ τὰς αὐτὰς εἶναι ταῖς Ἑσπε-
ρίσιν.
6. [6] — — 42, 12 p. 14 G. Ἡσιόδος [Th. 306 ff.] <δὲ> καὶ Ἀκου-
30 σίλαος <Ἐχίδν>ης καὶ Τυφῶ(νος κύ)να Κέρβε(ρον ἀθά)νατον

3 Kordts Sammlung versucht die ursprüngliche Reihenfolge, die aus den Nummern seiner Fragmente ersichtlich ist, herzustellen 14 ξύμφησιν Stob.: ὁμολογεῖ Platonhss. 15 πρεσβυτάτοις Stob. 17 <χρὴ νομίζειν> Wilamowitz

21 Die Titaniden sind kritiklos hier zugefügt aus umfassenderer allegorischer Exegese ἀρεσίλαος Schol. Hes. 26 Ἀκουσίλαος erg. Th. Gomperz

27 Die Hesperidenversion auch auf der kyrenäischen Schale Studniczka *Kyrene* 18 29 ff. erg. nach Kordt und Körte

καὶ ἄλλα τερατώδη ἔκτ(ον)α, τόν τε ἀε(τόν) τὸν καθ' Ἡσίο(δον) 513
[Th. 523] τὸ τοῦ Προμ(ηθέως ἦπαρ ἐσθίοντα).

7. [9] PHILOD. de piet. 61^b 1 p. 46 = 68 B 8.

8. [11] — — 43, 1 p. 15 γέρων, ἀλλ' ἔτυχε) τῆς ἀθανα(σίας
5 Πρω)τεύς· καὶ τινες ἔλεγον Φόρκ(υος εἶ)ναι τοῦτον (πατέρα),
τινὲς Εἶδο(θέας) Φόρκυν καὶ (Φόρ)κου Γραίας. (οὕτως) καὶ
Ἀκουσί(λαος).

9. [28] — — 45^b 5 p. 17 G. τὸν Ἀσκλ(ηπιὸν) δ' ὑπὸ Διὸς
κα(τακτα)θῆναι γέγραφεν Ἡσίοδος [fr. 125] κα(ὶ Πίν)δαρος (P. 3, 57 ?) 514
10 καὶ Φερεκύδης ὁ Ἀθηναῖος [fr. 76 FHG I 90] καὶ (Πανύ)ασσις [fr. 19 K.]
καὶ Ἀνδρων [fehlt FHG II 349] καὶ Ἀκουσίλαος.

10. [29] — — 63, 1 p. 34 G. Ἀνδρων δ' ἐν τοῖς Συγγενικοῖς [fehlt
FHG II 349] Ἀδμήτῳ λέγει τὸν Ἀπόλλω θητεῦσαι Διὸς ἐπιτάξαντος.
Ἡσίοδος [fr. 126] δὲ καὶ Ἀ. μέλλειν μὲν εἰς τὸν Τάρταρον ὑπὸ τοῦ
15 Διὸς ἐμβληθῆναι τῆς δ(ὲ Λητοῦς) ἱκετευσά(σης ἀν)δρὶ θητ(εῦσαι.)

11. [17] [AROLLODOX.] bibl. II 2 Νιόβης δὲ καὶ Διός, ἥ πρώτη
γυναικὶ Ζεὺς θνητῇ ἐμίγῃ, παῖς Ἄργος ἐγένετο, ὡς δὲ Ἀκουσίλαός
φησι, καὶ Πελασγός, ἀφ' οὗ κληθῆναι τοὺς τὴν Πελοπόννησον
οἰκοῦντας Πελασγούς. Vgl. HYGIN. fab. 124 p. 106, 3 Schm.

20 12. [18] — — II 5 Ἡσίοδος [fr. 187] δὲ καὶ Ἀ. Πειρήνος αὐτὴν
[Io] φασιν εἶναι.

13. [19] — — II 6 [Argos] Ἀ. δὲ γηγενῇ αὐτὸν λέγει.

14. [22] — — II 26 [Proetiden, Lysippe, Iphinoë, Iphianassa] αὗται
δὲ ὡς ἐτελειώθησαν, ἐμάνησαν, ὡς μὲν Ἡσιόδός [fr. 27] φησιν, ὅτι
25 τὰς Διονύσου τελετὰς οὐ κατεδέχοντο, ὡς δὲ Ἀ. λέγει, διότι τὸ τῆς
Ἥρας ξόانون ἐξηυτέλισαν.

15. [26] — — II 94 [Arbeit des Herakles] ἔβδομον ἐπέταξεν ἄθλον
τὸν Κρῆτα ἀγαγεῖν ταῦρον. τοῦτον Ἀ. μὲν εἶναι φησι τὸν διαπορ-
θμεύσαντα Εὐρώπην Δί.

30 16. — — III 30 Αὐτονόης δὲ καὶ Ἀρισταίου παῖς Ἀκταίων
ἐγένετο, ὃς τραφεὶς παρὰ Χίρωνι κυνηγὸς ἐδιδάχθη καὶ ἔπειτα ὕστε-

1 τόν τε] τόν γε Kordt: τὸν δὲ Gomperz; pap.? 4 ff. erg. nach Gomperz,
Georg Schmidt (*Jahresb. d. St. Katharinensch. Petersburg*, 1885 S. 42), Kordt und
Körte γέρων] Glaukos hatte vergessen um ewige Jugend zu bitten (Schol.
Ap. I 1310 u. a.), aber ἀθανασίας ἔτυχε (Schol. Pl. rep. x 611 D) ἔτυχε)*
8 ff. erg. nach Gomperz, Kordt, Körte. Vgl. Wilam. *Isyllos* 64 f. 12 ff. nach
Gomperz (63, 10 nach Kordt) 15 ἱκετεουσα pap. 16 von hier an nach
dem Alphabet der Autoren geordnet Διὸς δὲ καὶ Νιόβης Heyne; καὶ Διὸς
tilgte Eberhard 30 vgl. Malten *Kyrene* 18 ff.

ρον ἐν τῷ Κιθαιρῶνι κατεβρώθη ὑπὸ τῶν ἰδίων κυνῶν. καὶ τοῦτον 514
ἐτελεύτησε τὸν τρόπον, ὡς μὲν οὖν ᾿Α. λέγει, μηνίσαντος τοῦ Διός,
ὅτι ἐμνηστεύσατο Σεμέλῃν.

17. [24] — III 133 Μενέλαος μὲν οὖν ἐξ Ἑλένης Ἑρμιόνην
5 ἐγέννησε καὶ κατὰ τινὰς [Hesiod. fr. 99] Νικόστρατον, ἐκ δούλης
† Πιερίδος γένος Αἰτωλίδος, ἥ καθάπερ ᾿Α. φησι Τηρηίδος, Μεγα-
πένθη.

18. [25] — III 156 ὁ δὲ ᾿Ασωπὸς ποταμὸς ᾿Ωκεανοῦ καὶ Τηθύος,
ὡς δὲ ᾿Α. λέγει Πηροῦς καὶ Ποσειδῶνος, ὡς δέ τινες, Διὸς καὶ
10 Εὐρυνόμης.

19. [30] — III 199 Ζήτην καὶ Κάλαιν πτερωτοῦς, οἳ πλέοντες σὺν
᾿Ιάσωνι καὶ τὰς Ἀρπυίας διώκοντες ἀπέθανον, ὡς δὲ ᾿Α. λέγει, περὶ 515
Τήνον ὑφ' Ἡρακλέους ἀπώλοντο.

20. [16] CLEM. Str. I 102 (II 66, 5 St.) ἦν δὲ κατὰ τὴν Ἑλλάδα
15 κατὰ μὲν Φορωνέα τὸν μετὰ Ἰναχον ὁ ἐπὶ ᾿Ωγύγου κατακλυσμός καὶ
ἡ ἐν Σικυῶνι βασιλεία, πρώτου μὲν Αἰγιαλέως, εἶτα Εὐρωπος, εἶτα
Τελχίνος, καὶ ἡ Κρητὸς ἐν Κρήτῃ. ᾿Α. γὰρ Φορωνέα πρῶτον ἄνθρω-
πον γενέσθαι λέγει. IUL. AFRIC. b. EUS. P. E. x 10, 7 (Ogygos) ἐφ' οὗ
γέγονεν ὁ μέγας καὶ πρῶτος ἐν τῇ Ἀττικῇ κατακλυσμός, Φορωνέως
20 βασιλεύοντος, ὡς ᾿Α. ἰστορεῖ.

21. [7] DIDYMOΣ [p. 85 Schmidt] b. MACR. Sat. v 18, 9 ἄμεινον δὲ
λέγειν, ὅτι διὰ τὸ πάντων τῶν ποταμῶν πρεσβύτατον εἶναι Ἀχε-
λῳιον τιμὴν ἀπονέμοντας αὐτῷ τοὺς ἀνθρώπους πάντα ἀπλῶς τὰ
νάματα τῷ ἐκείνου ὀνόματι προσαγορεύειν. ὁ γοῦν ᾿Α. διὰ τῆς
25 πρώτης ἱστορίας δεδήλωκεν, ὅτι Ἀχελῷος πάντων τῶν ποταμῶν
πρεσβύτατος. ἔφη γάρ. ᾿Ωκεανὸς δὲ γαμεῖ Τηθὺν ἑαυτοῦ
ἀδελφὴν, τῶν δὲ γίνονται τρισχίλιοι ποταμοί, Ἀχελῷος
δὲ αὐτῶν πρεσβύτατος καὶ τετίμηται μάλιστα.

22. [14] HARPOCR. Ὀμηρίδας γένος ἐν Χίωι, ὅπερ ᾿Α. ἐν γ, Ἑλ-
30 λάνικος [fr. 55 FHG I 52] ἐν τῇ Ἀτλαντιάδι ἀπὸ τοῦ ποιητοῦ φησιν
ὠνομάσθαι.

23. [35] IOSEPH. ant. Iud. I 107 μαρτυροῦσι δέ μου τῷ λόγῳ
πάντες οἱ παρ' Ἑλλήσι καὶ βαρβάροις συγγραψάμενοι τὰς ἀρχαιολο-

2 μὲν οὖν] οὖν tilgte Hercher 5 Westermann (δὲ) nach δούλης. Viel-
leicht ἐκ δούλης (δὲ) γένος Αἰτωλίδος . . . φησι Πιερίδος Μεγαπένθη *; vgl. Wila-
mowitz *Hom. Unters.* 174¹⁷ 8 ποταμοῦ Hs.: verb. Aegius 17. 18 ἀνθρώπων
Eus. Clem. führt im folgenden Plato Tim. 22 A auf A. zurück 24 Ἀκου-
σίλαος Gronov: αἰγισιαλος Hs.

γίας . . . συμφωνοῦσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις [Langlebigkeit der 515
Patriarchen] Ἡσίοδος [Opp. 113. 130 fr. 161. 171] τε καὶ Ἐκαταῖος
[fr. 365 FHG I 30] καὶ Ἑλλάνικος [fr. 89 FHG I 57] καὶ Ἀ. καὶ πρὸς
τούτοις Ἐφορος [fr. 24 FHG I 239] καὶ Νικόλαος [fr. 97 FHG III 427]
5 ἱστοροῦσι τοὺς ἀρχαίους Ζήσαντας ἔτη χίλια.

24. [23] PAUSAN. II 16, 4 [Mykene nach Hesiod. fr. 146] ἀπὸ ταύτης
οὖν γεγενῆσθαι καὶ τὸ ὄνομα τῇ πόλει φασί. ὃν δὲ προσποιούσιν
Ἀκουσιλάωι λόγον, Μυκηναῖα υἱὸν εἶναι Σπάρτῳ, Σπάρτῳ δὲ
Φορωνέῳ, οὐκ ἂν ἔγωγε ἀποδεξαίμην, διότι μηδὲ αὐτοὶ Λακεδαι-
10 μόνιοι.

25. [31] SCHOL. APOLL. RHOD. II 1122 [68 B 12] Ἀ. δὲ καὶ Ἡσίοδος
ἐν ταῖς Μεγάλαις Ἠοίαις φασὶν ἐξ Ἰοφώσσης τῆς Αἰήτου [die
Söhne des Phrixos].

26. [34] — IV 57 Λάτμος ὄρος Καρίας, ἔνθα ἔστιν ἄντρον, ἐν ᾧ
15 διέτριβεν Ἐνδυμίων. ἔστι δὲ καὶ πόλις ἡ λεχθεῖσα Ἡρακλεία. τὸν
δὲ Ἐνδυμίωνα Ἡσίοδος [fr. 11] μὲν Ἀεθλίῳ τοῦ Διὸς καὶ Καλύκης 516
παρὰ Διὸς εἰληφότα τὸ δῶρον ἔν αὐτῷ ταμίαν εἶναι θανάτου, ὅτε
θέλοι ὀλέσθαι. καὶ Πείσανδρος [fehlt Kinkel] καὶ Ἀ.

27. [5] — IV 828 Ἀ. Φόρκυνος καὶ Ἐκάτης τὴν Σκύλλαν
20 λέγει. Vgl. B 8.

28. [13] — IV 992 Ἀ. ἐν τῇ τρίτῃ φησίν, ὅτι ἐκ τῆς ἐκτομῆς
τοῦ Οὐρανοῦ βανίδας ἐνεχθῆναι συνέπεσεν, τούτεστι τὰς σταγόνας,
κατὰ τῆς γῆς, ἐξ ὧν γεννηθῆναι τοὺς Φαίακας, οἱ δὲ τοὺς Γίγαντας.
καὶ Ἀλκαῖος [fr. 116 PLG III 185] δὲ λέγει τοὺς Φαίακας ἔχειν τὸ
25 γένος ἐκ τῶν σταγόνων τοῦ Οὐρανοῦ.

29. [32] — 1147 περὶ δὲ τοῦ δέρουσ ὅτι ἦν χρυσοῦν οἱ πλείστοι
ἱστοροῦσιν. Ἀ. δὲ ἐν τῷ Περὶ γενεαλογιῶν πορφυρευθῆναι
φησιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης.

30. [8] SCHOL. HES. Theog. 379 ἀργέστην Ζέφυρον Βορέην τ' αἰψη-
30 ροκέλευθον καὶ Νότον] Ἀ. δὲ τρεῖς ἀνέμους εἶναι φησι κατὰ Ἡσίο-
δον [Th. 870] Βορρᾶν, Ζέφυρον καὶ Νότον. τοῦ Ζεφύρου
ἐπίθετον τὸ ἀργέστην φησίν.

8 Ἀκουσιλάωι Porson: ἀκοῦσι Hss. 14 λάτμον Hs. 17 ἴν] ἐν Hss.
Der Vers lautete (vgl. Apoll. d. pron. p. 82, 23 Schn.) ἴν δ' αὐτῷ θανάτου ταμίης,
ὅτε μέλλοι ὀλέσθαι (Schluß *) 21 etymologische Spielerei mit Δρεπάνη, Sitz
der Phaeaken. Vgl. Schol. Apoll. IV 984 23 οἱ δὲ] Hes. Th. 185 26 δέ-
ρους f: δέρος L 28 ἀπὸ L: ὑπὸ f 29 s. Usener Rhein. Mus. 58, 5. Natur-
lich gab A. keine grammatische Interpretation, wie der Schol. sagt. Vgl. B 32

31. [39] SCHOL. HOMER. AB zu Υ 307 Ἀφροδίτη χρησμοῦ ἔκπε- 516
 σόντος, ὅτι τῆς τῶν Πριαμιδῶν ἀρχῆς καταλυθείσης οἱ ἀπ' Ἀγχίσου
 Τρώων βασιλεύσουσιν, Ἀγχίσιῃ ἤδη παρηκμακότη συνήλθεν, τεκοῦσα
 δ' Αἰνεΐαν καὶ βουλομένη πρόφασιν κατασκευάσαι τῆς τῶν Πρια-
 5 μιδῶν καταλύσεως Ἀλεξάνδρῳ πόθον Ἑλένης ἐνέβαλε καὶ μετὰ τὴν
 ἀρπαγὴν τῷ μὲν δοκεῖν συνεμάχει τοῖς Τρωσὶ, ταῖς δὲ ἀληθείαις
 παρηγόρει τὴν ἥτταν αὐτῶν, ἵνα μὴ παντελῶς ἀπελπίσαντες ἀποδώσι
 τὴν Ἑλένην. Ἡ ἱστορία παρὰ Ἀκουσιλάῳ.

32. [12] — T z. Υ 296 Ἀ. ἐν τρίτῳ Γενεαλογιῶν κύριον
 10 ἤκουσε τὸ Ἑχέπωλος οὕτως· Κλεωνύμου δ' Ἀγχίσιης, τοῦ δὲ
 Ἑχέπωλος·

33. [20] — HQ z. κ 2 Δευκαλίῳ, ἐφ' οὗ ὁ κατακλυσμὸς γέ-
 γονε, Προμηθέως μὲν ἦν υἱός, μητρὸς δὲ ὡς <οἱ> πλείστοι
 λέγουσι, Κλυμένης, ὡς δὲ Ἡσίοδος [fr. 3] Προνόης, ὡς δὲ Ἀ., Ἡσιό-
 15 νης τῆς Ὠκεανοῦ καὶ Προμηθέως.

34. [37] — QV z. λ 520 Εὐρύπυλος ὁ Ἀστυόχης καὶ Τηλέφου 517
 τοῦ Ἡρακλέους παῖς λαχὼν τὴν πατρῴαν ἀρχὴν τῆς Μυσίας προ-
 ἵστατο. πυθόμενος δὲ Πρίαμος περὶ τῆς τούτου δυνάμεως ἔπεμψεν
 ὡς αὐτόν, ἵνα παραγένηται σύμμαχος. εἰπόντος δὲ αὐτοῦ, ὡς οὐκ
 20 ἐξῆν αὐτῷ διὰ τὴν μητέρα, ἔπεμψεν ὁ Πρίαμος τῇ μητρὶ αὐτοῦ
 δῶρον Ἀστυόχῃ χρυσὴν ἄμπελον· ἡ δὲ λαβοῦσα τὴν ἄμπελον τὸν
 υἱὸν ἔπεμψεν ἐπὶ στρατείαν, ὃν Νεοπτόλεμος ὁ τοῦ Ἀχιλλέως υἱὸς
 ἀναιρεῖ· ἡ δὲ ἱστορία παρὰ Ἀκουσιλάῳ.

35. [38] — HY z. ξ 533 Ἐρεχθεὺς ὁ τῶν Ἀθηναίων βασιλεὺς
 25 ἴσχει θυγατέρα τοῦνομα Ὠρεΐθυιαν κάλλει διαπρεπεστάτην. κοσμή-
 σας δὲ ταύτην ποτὲ πέμπει κανηφόρον θύσουσαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν
 τῇ Πολιάδι Ἀθηνᾶι. ταύτης δὲ ὁ Βορέας ἄνεμος ἐρασθεὶς λαθὼν
 τοὺς βλέποντας καὶ φυλάσσοντας τὴν κόρην ἤρπασεν. καὶ διακο-
 μίσας εἰς Θράικην ποιεῖται γυναικα. γίνονται δὲ αὐτῷ παῖδες ἕξ
 30 αὐτῆς Ζήτης καὶ Κάλαις, οἱ καὶ δι' ἀρετὴν μετὰ τῶν ἡμιθέων εἰς
 Κόλχους ἐπὶ τὸ νάκος ἔπλευσαν ἐν τῇ Ἀργεῖ. ἡ δὲ ἱστορία παρὰ
 Ἀκουσιλάῳ.

36. [40] — z. ρ 207 Πτερελάου παῖδες Ἰθακος καὶ Νήριτος ἀπὸ
 Διὸς ἔχοντες τὸ γένος ὠίκουν τὴν Κεφαλληνίαν. ἀρέσαν δὲ αὐτοῖς

1 Bei der Unzuverlässigkeit der ἱστορία-Zitate (Schwartz *Jahrb. f. kl. Phil. Suppl.* 1881, 405 ff.) ist zweifelhaft, ob und was auf A. geht ἐμπεσόντος B 13 <οἱ> Dindorf 14 πρυνείης Q: πρυνός H: verb. Dindorf 15 καὶ Προμ. Welcker: τοῦ Πρ. Hss. 16 fr. 34—36 s. zu B 31! 30 ἡμιθέων] ἡιθέων Sturz nach Schol. z. μ 69 33 Πτερελάου Eustath.: περελάου vulg.

τοῦτο καταλιπόντες τὰ σφέτερα ἤθη παραγίνονται εἰς τὴν Ἰθάκην. 517
καὶ τόπον ἰδόντες εὖ πεπονημένον εἰς συνοικισμὸν διὰ τὸ τῶν παρα-
τεθειμένων ὑψηλότερον εἶναι [καὶ] κατοικήσαντες δεῦρο τὴν Ἰθάκην
ἔκτισαν. καὶ ἐκ μὲν τοῦ Ἰθάκου ἡ νῆσος ἐπωνομάσθη Ἰθάκη, τὸ δὲ
5 παρακείμενον ὄρος ἐκ τοῦ Νηρίτου Νήριτον. ἡ δὲ ἱστορία παρὰ
Ἀκουσιλάωι.

37. [10] SCHOL. NICANDR. Ther. 11 Ἀ. δέ φησιν ἐκ τοῦ αἵματος
τοῦ Τυφῶνος πάντα τὰ δάκνοντα γενέσθαι.

38. [21] SCHOL. PIND. O. IX 70^a κοινὰ τὰ περὶ Δευκαλίωνα καὶ
10 Πύρραν. καὶ ὅτι τοὺς λίθους κατόπιν ρίπτοντες ἀνθρώπους ἐποιοῦν
μαρτυρεῖ Ἀ.

39. [27] — — P. III 25 διὰ τί δὲ προὔτιμησε [Koronis] τὸν
Ἰσχυν τοῦ Ἀπόλλωνος; Ἀ. φησὶν, ὡς κατὰ δέος ὑπεροψίας θνη-
τῶι βουληθεῖσα συνεῖναι.

15 40. [15] STRAB. X p. 472 Ἀ. δ' ὁ Ἀργεῖος ἐκ Καβιροῦς καὶ
Ἐφαισίου Κάμιλλον λέγει, τοῦ δὲ τρεῖς Καβίρους, οἷς < * * * > 518
< καὶ τρεῖς > Νύμφας Καβιρίδας.

ZWEIFELHAFTES.

41. [36] SCHOL. PIND. O. VII 42^a ἔοικε δὲ ὁ Πίνδαρος ἐντετυχέναι τῷ
20 † ἀχαιῶι ἱστοριογράφωι· ἐκείνος γὰρ οὕτως γενεαλογεῖ· Ὑπερόχης Εὐρύπυλος, οὗ
Ὀρμενος, οὗ Φέρης, οὗ Ἀμύντωρ, οὗ Ἀστυδάμεια ἡ Τληπολέμου μήτηρ· καὶ
αὐτὸς δὲ Ἀμύντωρ εἰς Δία τὸ γένος ἀνάγει.

3 [καὶ] Buttmann 4 νῆσος] πόλις Spohn 6 ἀρκεσίλαος oder ἀρκυ-
σίλαος Hss. 8 δακετά Stiehl 9 vgl. Hesiod. fr. 115 13 ἀκουσίλαος G:
ἀγησίλαος übr. Hss. κατὰ δέος] δέους G 15 Καβιροῦς *: καβειροῦς, κα-
βείρου, καβείρης Hss. 16 Κάδμιλος steht bei Steph. Byz. Καβειρία nach
οἷς Lücke *: καὶ statt οἷς C. Müller: τρεῖς δὲ Kordt. Pherekydes [fr. 6 FHG I 71],
dem A. folgt: ἐκ δὲ Καβιροῦς τῆς Πρωτέως καὶ Ἐφαισίου Καβίρους τρεῖς καὶ
Νύμφας τρεῖς Καβιρίδας, ἑκατέροις δ' ἱερὰ γίνεσθαι. Aus den letzten Worten ist
die Lücke zu ergänzen 19. 20 τῷ ἀχαιῶι BEG: τῷ παλαιῷ C: (< Ἀκουσιλάωι >
τῷ ἀρχαίω Boeckh: < Αὐτεσίωνι > τῷ ἀρχ. Bergk: τῷ Ἀργεῖω oder Ἐκαταίω
C. Müller

Prob. Verg. Buc. 2, 48 [fr. 21^a Müll.] hat mit *Aeusilaus*, wie Egnatius edierte,
nichts zu tun [Hss. *euximades*, *euxiniades* oder *euriniades*], ebensowenig Schol.
Thuc. 1, 51, 4 Ἀνδοκίδης] ὁ εἰς τῶν δέκα βητόρων, ὡς φησιν Ἀκουσίλαος [l. ὁ Καί-
κλιος? *; vgl. Caecil. fr. 99. 99^a. 156^a Ofenloch]

73^a. DIE SIEBEN WEISEN.

518

1. DIOG. I 40 ff. περὶ δὴ τῶν ἑπτὰ (ἄξιον γὰρ ἐνταῦθα καθολικῶς κἀκείνων ἐπιμνησθῆναι) λόγοι φέρονται τοιοῦτοι. Δάμων ὁ Κυρηναῖος γεγραφὼς Περί τῶν φιλοσόφων [FHG IV 277] πᾶσιν ἐγκαλεῖ, μάλιστα δὲ τοῖς ἑπτὰ. Ἀναξιμένης δὲ 5 φησι πάντας ἐπιθέσθαι ποιητικῇ· ὁ δὲ Δικαίarchος [fr. 28 FHG II 243 vgl. *Hermes* 27, 120. 126] οὔτε σοφοὺς οὔτε φιλοσόφους φησὶν αὐτοὺς γεγονέναι, συνετοὺς δὲ τινὰς καὶ νομοθετικούς. Ἀρχέτιμος δὲ ὁ Συρακούσιος [FHG IV 318] ὁμιλίαν αὐτῶν ἀναγέγραφε παρὰ Κυψέλῳ, ἣ καὶ αὐτός φησι παρατυχεῖν· Ἐφορος [fr. 101 FHG I 262] δὲ παρὰ Κροίσῳ πλὴν Θαλοῦ. φασὶ δὲ τινες καὶ ἐν Πανιωνίῳ καὶ ἐν 10 Κορίνθῳ καὶ ἐν Δελφοῖς συνελθεῖν αὐτοὺς. (41) διαφωνοῦνται δὲ καὶ αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν καὶ ἄλλου ἄλλο φασίν, ὡς ἐκείνο [81 B 7].

ἦν Λακεδαιμόνιος Χίλων σοφός, ὃς τὰδ' ἔλεξε·
'μηδὲν ἄγαν' καιρῷ πάντα πρόσσεσι καλά'.

- στασιάζεται δὲ καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν. Λεάνδριος [fr. 4 FHG II 336] μὲν 519 15 γὰρ ἀντὶ Κλεοβούλου καὶ Μύσωνος Λεώφαντον Γοργιάδα Λεβέδιον ἢ Ἐφέσιον ἐγκρίνει καὶ Ἐπιμενίδην τὸν Κρητὰ· Πλάτων δὲ ἐν Πρωταγόρῃ [s. Z. 32] Μύσωνα ἀντὶ Περιάνδρου· Ἐφορος [fr. 101 FHG I 262] δὲ ἀντὶ Μύσωνος Ἀνάχαρσιν· οἱ δὲ καὶ Πυθαγόραν προσγράφουσιν. Δικαίarchος [s. o.] δὲ τέσσαρας ὠμολογημένους ἡμῖν παραδίδωσιν Θαλῆν, Βίαντα, Πιττακόν, Σόλωνα. ἄλλους δὲ ὀνομάζει ἕξ, ὧν 20 ἐκλέξασθαι τρεῖς, Ἀριστόδημον, Πάμφυλον, Χίλωνα Λακεδαιμόνιον, Κλεόβουλον, Ἀνάχαρσιν, Περιάνδρον. ἔνιοι προστιθέασιν Ἀκουσίλαον [73 A 1] Κάβα ἢ Σκάβρα Ἀργεῖον. (42) Ἑρμιππος δ' ἐν τῷ Περί τῶν σοφῶν [fr. 8 FHG III 37] ἑπτακαίδεκά φησιν, ὧν τοὺς ἑπτὰ ἄλλους ἄλλως αἰρεῖσθαι· εἴηαι δὲ Σόλωνα, Θαλῆν, Πιττακόν, Βίαντα, Χίλωνα, (Μύσωνα), Κλεόβουλον, Περιάνδρον, Ἀνάχαρσιν, Ἀκου- 25 σίλαον, Ἐπιμενίδην [68 B 1 II 189, 3], Λεώφαντον, Φερεκύδην [71 A 2^a], Ἀριστόδημον, Πυθαγόραν, Λᾶσον Χαρμαντίδου ἢ Σισυμβρίνου, ἢ ὡς Ἀριστόξεως [fr. 52 FHG II 285], Χαβρίνου, Ἑρμιονέα, Ἀναξαγόραν [46 A 30. 33]. Ἰππόβοτος δὲ ἐν τῇ τῶν Φιλοσόφων ἀναγραφῇ· Ὅρφέα, Λίνον, Σόλωνα, Περιάνδρον, Ἀνάχαρσιν, Κλεόβουλον, Μύσωνα, Θαλῆν, Βίαντα, Πιττακόν, Ἐπίχαρμον [13 A 6^e], Πυθαγόραν.

- 30 2. PLATO Protag. 343 A τούτων [nämll. τῶν φιλοσόφως λακωνιζόντων] ἦν καὶ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος καὶ Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος καὶ Βίας ὁ Πριηνεὺς καὶ Σόλων ὁ ἡμέτερος καὶ Κλεόβουλος ὁ Λίνδιος καὶ Μύσων ὁ Χηνεὺς, καὶ ἔβδομος ἐν τούτοις ἐλέγετο Λακεδαιμόνιος Χίλων· οὗτοι πάντες εἰληταὶ καὶ ἔρασταὶ καὶ μαθηταὶ ἦσαν τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας· καὶ καταμάθοι ἂν τις αὐτῶν τὴν

2 Da nur wenig von der überreichen Überlieferung hier gegeben werden kann, sei verwiesen auf E. Meyer *Gesch. d. Altert.* II § 441 ff.; M. Wundt *Gesch. d. gr. Ethik* I 75 f. (genauere Untersuchungen fehlen) — Wulf de fabellis VII sapp. Diss. Hal. XIII (1896) 3 (ὁ) γεγραφὼς Bywater 5 ποιητικῇ· ὁ δὲ Stephanus, Menage: ποιητικῆς δὲ BP¹: ποιητικά ὁ δὲ F 7 δὲ (nach 'Arch.) BF: τε P 8 παρατυχεῖν BP¹: περιτυχεῖν F εὐφορος P 10 αἱ B: om. PF 11 αὐτῶν fehlt B φασίν B¹: φασὶν εἶναι PB²: εἶναι φασίν F 14 Λεάνδριος] vielmehr Maiάνδριος s. zu I A 1 I 3, 1 15 Γοργιάδα Reiske: γορσιάδα PB: κορσίλλα F, mrg. P²: γρ. γοργασιάδα F² 20 Πάμφυλον so BPF; vgl. Roeper *Z. f. Altert.* 1852, 453 21 σκάβρα BP: σκάβα F 24 () Casaubonus

- σοφίαν τοιαύτην οὔσαν, ῥήματα βραχεία ἀξιωμακόμενευτα ἐκάστωι εἰρημένα. οὗτοι 519
καὶ κοινῇ ξυνελθόντες ἀπαρχὴν τῆς σοφίας ἀνέθεσαν τῷ Ἀπόλλωνι εἰς τὸν νεῦν
τὸν ἐν Δελφοῖς, γράψαντες ταῦτα, ἃ δὴ πάντες ὑμνοῦσι, Γνῶθι σαυτὸν καὶ
Μηδὲν ἄγαν. τοῦ δὴ ἔνεκα ταῦτα λέγω; ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἦν τῶν παλαιῶν
5 τῆς φιλοσοφίας, βραχυλογία τις Λακωνική. καὶ δὴ καὶ τοῦ Πιττακοῦ ἰδία περιε-
φέρετο τοῦτο τὸ ῥήμα ἐγκωμιαζόμενον ὑπὸ τῶν σοφῶν τὸ Χαλεπὸν ἐσθλὸν
ἔμμεναι. Charm. 146 D ff. σχεδὸν γάρ τι ἔγωγε αὐτὸ τοῦτό φημι εἶναι σωφρο-
σύνην τὸ γινώσκειν ἑαυτὸν καὶ συμφέρομαι τῷ ἐν Δελφοῖς ἀναθέντι τὸ
τοιοῦτον γράμμα ... τὸ γὰρ Γνῶθι σαυτὸν καὶ τὸ Σωφρόνει ἐστὶ μὲν ταῦτὸν 520
10 ὡς τὰ γράμματα φησιν καὶ ἐγώ, τάχα δ' ἂν τις οἰηθεῖ ἄλλο εἶναι· ὁ δὲ μοι
δοκοῦσιν παθεῖν καὶ οἱ τὰ ὕστερον γράμματα ἀναθέντες τό τε Μηδὲν ἄγαν καὶ
τὸ Ἑγγύη πάρα δ' ἄτη. καὶ γὰρ οὗτοι ἔμβουλήν ωῆθησαν εἶναι τὸ Γνῶθι
σαυτὸν, ἀλλ' οὐ τῶν εἰσιόντων [ἐνεκεν] ὑπὸ τοῦ θεοῦ πρόσρῃσιν· εἴθ' ἵνα δὴ καὶ
σφεῖς μὴδὲν ἤττον συμβουλὰς χρησίμους ἀναθεῖεν, ταῦτα γράψαντες ἀνέθεσαν.
15 3. Stob. III 1, 172 Δημητρίου Φαληρέως Τῶν ἐπὶ σοφῶν ἀποφθέγματα.

α. Κλεόβουλος Εὐαγόρου Λίνδιος ἔφη.

1. μέτρον ἄριστον. 2. πατέρα δεῖ αἰδεῖσθαι. 3. εὐ τὸ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν
ψυχὴν. 4. φιλήκοον εἶναι καὶ μὴ πολύλαον. 5. πολυμαθὴ ἢ ἀμαθὴ. 6. γλῶσσαν
εὐφρημον κεκτῆσθαι. 7. ἀρετῆς οἰκείον, κακίας ἀλλότριον. 8. ἀδικίαν μισεῖν, εὐ-

1 εἰρημένα οὗτοι Hss.: εἰρημέν' ἃ Schanz. Vgl. Lagercrantz *Herm.* 36, 411
12 ἐγγύα und ἄτα Stob. 13 [ἐνεκεν] Heindorf Die übrigen Δελφικά
γράμματα sind alle zweifelhaft, so 1) Varro *Eum.* 36 [Bücheler Petron.⁴ 180]
intellego recte scriptum esse Delphis: θεῶι ἦρα [(sc. φέρειν) Oehler: *hera* Nonius:
ἔπου Bücheler], 2) Cic. fin. III 23, 73 *vetera praecepta sapientium qui iubent Tem-*
pori parere [parcere nach Sen. ep. 94, 28 Roscher] *et Sequi deum et Se noscere*
et Nihil nimis, 3) Νόμοις πείθου s. Roscher *Philol.* 59, 37. Über das angebliche
Παραχάραξον τὸ νόμισμα vgl. * *Arch. f. Gesch. d. Phil.* VII (1894) 314. Das be-
rühmte *E Delphicum* ist vermutlich ursprünglich ebensowenig ein Spruch wie ein
Buchstabe, sondern ein andersartiges ἀνάθημα gewesen (Robert *Hermes* 36, 490),
vermutlich eine κλεῖς κρυπτή, die zunächst als eine Erfindung geweiht, dann
symbolisch gefaßt und endlich als E gedeutet wurde. Denn der Balanosschlüssel
sieht einem archaischen E sehr ähnlich. Diese Erfindung scheint in das Alter der
sieben Weisen hinaufzugehen. S. * *Parmenides* (1897) 143 15 Über Demetrios'
Sammlung vgl. Brunco *Act. Sem. Erl.* III 299, Stanjek *Quaest. de sent. VII sap.* I
Bresl. Diss. 1891. Ähnliches Excerpt hinter dem des Demetrios Stob. I 173 H.
Σωσιάδου τῶν 7 σοφῶν ὑποθήκαι. Beide latein. verarbeitet in den sogen. Senecae
Monita (Wölfflin Erl. 1878, besser Brunco Bayreuth. Progr. 1885) und im sog.
Gastmahl des Cicero ed. Traube *Rhein. Mus.* 47, 558 ff. Die älteste Sammlung
dieser Sprüche (ohne Namen der Weisen) findet sich auf einem wohl zu Schul-
zwecken hergerichteten Stein (s. III. a. Chr.), den Hasluck *J. of Hell. Stud.* 27, 62
ungenügend veröffentlicht hat. Vgl. * *Berl. Sitz. Ber.* 1907, 457. Hense *Berl. phil.*
Woch. 1907, 765. Über den Zusammenhang dieser Sammlungen mit den ,*Dicta*
Catonis' vgl. E. Stechert *De Cat. q. d. distichis* Greifsw. 1912 17 ἔχειν Stob.:
ἀσκεῖν Diog. I 92 18 φιλομαθὴ μάλλον ἢ ἀμαθὴ Diog. I 92 19 οἰκείον
εἶναι Diog.

σέβειαν φυλάσσειν. 9. πολίταις τὰ βέλτιστα συμβουλευεῖν. 10. ἡδονῆς κρατεῖν. 520
 11. βίαι μὴδὲν πράττειν. 12. τέκνα παιδεύειν. 13. τύχῃ εὖχεσθαι. 14. ἔχθρας
 διαλύειν. 15. τὸν τοῦ δήμου ἐχθρὸν πολέμιον νομίζειν. 16 γυναικὶ μὴ μάχεσθαι
 μὴδὲ ἄγαν φρονεῖν ἄλλοτρίων παρόντων· τὸ μὲν γὰρ ἄνοια, τὸ δὲ μανίαν δύ-
 5 ναται παρέχειν. 17. οἰκέτας μεθύοντας μὴ κολάζειν· εἰ δὲ μή, δόξεις παροινεῖν.
 18. γαμεῖν ἐκ τῶν ὁμοίων· ἐὰν γὰρ ἐκ τῶν κρειττόνων, δεσπότης, οὐ συγγενεῖς 521
 κτήσῃ. 19. μὴ ἐπιγελᾶν τῷ σκώπτοντι· ἀπεχθὴς γὰρ ἔσῃ τοῖς σκωπτομένοις.
 20. εὐποροῦντα μὴ υπερήφανον εἶναι, ἀποροῦντα μὴ ταπεινοῦσθαι.

β. Σόλων Ἑξηκεστιδίου Ἀθηναῖος ἔφη.

10 1. μὴδὲν ἄγαν. 2. κριτὴς μὴ κᾄθησο· εἰ δὲ μή, τῷ ληφθέντι ἐχθρὸς ἔσῃ.
 3. ἡδονὴν φεῦγε, ἥτις λύπην τίκτει. 4. φύλασσε τρόπου καλοκαγαθίαν ὅρκου
 πιστοτέραν. 5. σφραγίζου τοὺς μὲν λόγους σιγῇ, τὴν δὲ σιγὴν καιρῷ. 6. μὴ
 ψεύδου, ἀλλ' ἀλήθευε. 7. τὰ σπουδαῖα μελέτα. 8. τῶν γονέων μὴ λέγε δικαι-
 ότερα. 9. φίλους μὴ ταχὺ κτῷ, οὓς δ' ἂν κτήσῃ, μὴ ταχὺ ἀποδοκίμαζε. 10. ἄρ-
 15 χεσθαι μαθῶν ἄρχειν ἐπιστήσῃ. 11. εὐθυναν ἐτέρους ἀξιῶν διδόναι καὶ αὐτὸς
 ὕπεχε. 12. συμβούλευε μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ βέλτιστα τοῖς πολίταις. 13. μὴ
 θρασύνου. 14. μὴ κακοῖς ὁμίλει. 15. χρῷ τοῖς θεοῖς. 16. φίλους εὐσέβει. 17. ὃ
 δᾶν (μὴ) ἴδῃς, μὴ λέγε. 18. εἰδῶς σίγα. 19. τοῖς σεαυτοῦ πρῶος ἴσθι. 20. τὰ
 ἀφανῇ τοῖς φανεροῖς τεκμαίρου.

20 γ. Χίλων Δαμαγῆτου Λακεδαιμόνιος ἔφη.

1. γνῶθι σαυτόν. 2. πίνων μὴ πολλὰ λάλει· ἀμαρτήσῃ γάρ. 3. μὴ ἀπείλει
 τοῖς ἐλευθέροις· οὐ γὰρ δίκαιον. 4. μὴ κακολόγῃ τοὺς πλησίον· εἰ δὲ μή, ἀκούσῃ,
 ἐφ' οἷς λυπηθήσῃ. 5. ἐπὶ τὰ δεῖπνα τῶν φίλων βραδέως πορεύου, ἐπὶ δὲ τὰς
 ἀτυχίας ταχέως. 6. γάμους εὐτελεῖς ποιοῦ. 7. τὸν τετελευτηκότα μακάριζε.
 25 8. πρεσβύτερον σέβου. 9. τὸν τὰ ἄλλότρια περιεργαζόμενον μίσει. 10. Ζημίαν
 αἰροῦ μάλλον ἢ κέρδος αἰσχροῦ· τὸ μὲν γὰρ ἅπα' λυπήσῃ, τὸ δὲ αἶε. 11. τῷ
 δυστυχοῦντι μὴ ἐπιγέλα. 12. τραχὺς ὢν ἥσυχον σεαυτὸν παρέχε, ὅπως σε αἰσχύ-
 νωνται μάλλον ἢ φοβῶνται. 13. τῆς ἰδίας οἰκίας προστάτει. 14. ἡ γλῶσσά σου
 μὴ προτρεχέτω τοῦ νοῦ. 15. θυμοῦ κράτει. 16. μὴ ἐπιθύμει ἀδύνατα. 17. ἐν
 30 ὁδῷ μὴ σπεύδε προάγειν. 18. μὴδὲ τὴν χεῖρα κινεῖν· μανικὸν γάρ. 19. νόμοις
 πείθου. 20. ἀδικούμενος διαλλάσσου, ὑβριζόμενος τιμωροῦ.

δ. Θαλῆς Ἑξαμύου Μιλήσιος ἔφη.

1. ἐγγυά, πάρα δ' ἄτα. 2. φίλων παρόντων καὶ ἀπόντων μένησο. 3. μὴ τὴν
 ὄψιν καλλωπίζου, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἴσθι καλός. 4. μὴ πλούτει κακῶς

1 πόλει Diog. 2 ἔχθραν Diog. 3 μὴ φιλοφρονεῖσθαι Diog.: μὴδ' ἄγαν
 ἀγανοφρονεῖν Valckenaer 4. 5 δύναται παρέχειν Stob.: σημαίνει Diog.
 5 μεθύοντας Stob.: παρ' οἶνον Diog. 6 οὐ] τοὺς Diog. 7 ἐπιγελᾶν Diog.:
 ἐπιγέλα Stob. 8 Diog. schließt an: τὰς μεταβολὰς τῆς τύχης γενναίως ἐπί-
 στασο φέρειν vgl. Stob. IV 44, 75 (Θεοβούλου!) 10 φίλων κριτῆς Paris. 1630
 13 vgl. [Isocr.] 1, 22 14 n. 10 vgl. Ar. Pol. II 1. 1333^a 2. Stob. IV 5, 22
 ἄρχε πρῶτον μαθῶν ἄρχεσθαι· ἄρχεσθαι γὰρ μαθῶν κτλ. 18 δᾶν = δὴ ἂν
 μὴ aus Vatic. 711 30 μὴδὲ] 1. λέγοντα μὴ nach Diog. I 70 32 n. 9 aus
 der Vorhalle des delphischen, n. 10 aus der des delischen Tempels auf Thales
 übertragen 33 ἐγγυᾶ (= εἰ ἐγγυᾶ) Stahl *Syntax* 246, 1

5. μή σε διαβαλλέτω λόγος πρὸς τοὺς πίστεως κεκοινωνηκότας. 6. κολακεύειν 522
γονεῖς μή ὄκνει. 7. μή πατὴρ δέχου τὸ φαῦλον. 8. οἷους ἂν ἐράνους ἐνέγκῃς
τοῖς γονεῦσι, τοιοῦτους αὐτὸς ἐν τῷ γήρῳ παρὰ τῶν τέκνων προσδέχου. 9. χα-
λεπὸν τὸ ἑαυτὸν γνῶναι. 10. ἥδιστον οὐ ἐπιθυμεῖς τυχεῖν. 11. ἀνιὰρὸν ἀργία.
12. βλαβερὸν ἀκρασία. 13. βαρὺ ἀπαιδευσία. 14. δίδασκε καὶ μάθανε τὸ ἄμεινον.
15. ἀργὸς μή ἴσθι, μηδ' ἂν πλουτῇς. 16. κακὰ ἐν οἴκῳ κρύπτει. 17. φθονοῦ
μᾶλλον ἢ οἰκτίρου. 18. μέτρῳ χρῶ. 19. μή πᾶσι πίστευε. 20. ἄρχων κόσμει
σεαυτόν.

ε. Πιττακὸς Ὑρρα Λέσβιος ἔφη.

- 10 1. καιρὸν γνῶθι. 2. ὃ μέλλεις ποιεῖν, μή λέγε· ἀποτυχὼν γὰρ καταγελα-
σθήσῃ. 3. τοῖς ἐπιτηδεύουσιν χρῶ. 4. ὅσα νεμεσᾷς τῷ πλησίον, αὐτὸς μή ποιεῖ.
5. ἀπραγοῦντα μή ὀνειδίζε· ἐπὶ γὰρ τούτοις νέμεσις θεῶν κάθηται. 6. παρακατα-
θήκας ἀπόδος. 7. ἀνέχου ὑπὸ τῶν πλησίων μικρὰ ἐλαττούμενος. 8. τὸν φίλον
κακῶς μή λέγε μηδ' εὖ τὸν ἐχθρόν· ἀσυλλόγιστον γὰρ τὸ τοιοῦτον. 9. δεινὸν
15 συνιδεῖν τὸ μέλλον, ἀσφαλὲς τὸ γεγόμενον. 10. πιστὸν γῆ, ἄπιστον θάλασσα.
11. ἀπληστον κέρδος. 12. κτῆσαι ἴδια. 13. θεράπευε εὐσέβειαν, παιδείαν, σωφρο-
σύνην, φρόνησιν, ἀλήθειαν, πίστιν, ἐμπειρίαν, ἐπιδεξιότητα, ἔταιριαν, ἐπιμέλειαν,
οἰκονομίαν, τέχνην.

ς. Βίας Τευταμίδου Πριηνεὺς ἔφη.

- 20 1. οἱ πλείστοι ἄνθρωποι κακοί. 2. εἰς κάτοπτρον, ἔφη, ἐμβλέψαντα δεῖ, εἰ 523
μὲν καλὸς φαίνεται, καλὰ ποιεῖν· εἰ δὲ αἰσχρὸς, τὸ τῆς φύσεως ἐλλίπες διορθοῦ-

2 πατὴρ δέχου *: προσδέχου Stob.; vgl. Par. 1630 πατὴρ λοιδορίαν μὴ δέχου·
φαῦλον γάρ, wo die Sentenz freilich mißverstanden ist οἷους ... τοιοῦτους
Maximus: οἷους ... τούτους Stob.: οὓς ... τοὺς αὐτοὺς Diog., Paris. εἰσενέγ-
κησις Diog., doch vgl. Demosth. 21, 101 = 184 4 ἑαυτὸν Diog. I 36, Paris.: εὖ
Stob. οὐ ἐπιθυμεῖς Par.: τοῦ [so A¹: τὸ A² cett.] ἐπιθυμίας Stob. Vgl.
Eudem. Eth. A 1. 1214^a ὁ μὲν ἐν Δήλῳ παρὰ τῷ θεῷ τὴν αὐτοῦ γνῶμην ἀπο-
φηνάμενος συνέγραψεν ἐπὶ τὸ προπύλαιον τοῦ Ληγίου ... 'κάλλιστον τὸ δικαιοῦ-
τατον, λῦσις δ' ὑγιαίνειν, πάντων ἥδιστον δ' οὐ τις ἐραὶ τὸ τυχεῖν'. Ar. Eth.
Nic. 1099^b 27. S. außerdem Theogn. 256, Sophocl. fr. 329 6. 7 φθονοῦ μάλ-
λον ἢ *: φθόνου χάριν μὴ Stob.; vgl. Pind. P. 1, 85, Herod. 3, 52 9 Ὑρρα
Stob. A²Br., Diog. P I 74: Ὑρράδου Stob. A¹M., vgl. Schneider Callim. I 404
12 κακοπραγοῦντα Gesner: ἀτυχίαν μὴ ὀνειδίζειν Diog. I 78 13. 14 φίλον μὴ λέ-
γειν κακῶς, ἀλλὰ μηδὲ ἐχθρόν Diog. 16 ἴδια vgl. Stob. III 1, 173 p. 125, 14 H.:
ἰδία Nauck θεράπευε *: θεραπείαν Stob. Der Text des Stob. ist in Un-
ordnung. Es ist eine Reihe von kurzen Vorschritten zusammengedrängt. Vgl.
Diog. εὐσέβειαν ἀσκεῖν· σωφροσύνην φιλεῖν· ἀλήθειαν ἔχειν, πίστιν, ἐμπειρίαν,
ἐπιδεξιότητα, ἔταιριαν, ἐπιμέλειαν. Versieht man jedes dieser Objekte mit Ver-
bum, so erscheint die legitime Zahl 20, die in den vier ersten Kapiteln bewahrt
ist. Es fehlt auch die von Plato (c. 73^a 2) überlieferte Sentenz 19 Ὑβρις
s. Crusius Pauly-Wissowa III 383, Wilamowitz Berl. Sitz. Ber. 1906, 44, Zeugnisse
bei Hiller Inscr. v. Priene n. 111, 245; 113, 88; 117, 34; 422—428. 436. 500. (Sext.
P. H. III 65, a. m. x 45 l. βίος nach N) Τευταμίδου Stob. Diog. (I 82) B: Τευ-
τάμου richtig Diog. PF vgl. Heraklit 12 B 39 20 n. 1 s. 12 B 104 n. 2 ist
durch Bindringen apophthegmatischer Form verdorben, vgl. Stob. III 21, 11

- σθαι τῇ καλοκαγαθίαι. 3. βραδέως ἐγχείρει· οὐ δ' ἂν ἄρξει, διαβεβαίου. 4. μίσει 523
 τὸ ταχὺ λαλεῖν, μὴ ἀμάρτης· μετάνοια γὰρ ἀκολουθεῖ. 5. μήτ' εὐήθης ἴσθι μήτε
 κακοήθης. 6. ἀφροσύνην μὴ προσδέχου. 7. φρόνησιν ἀγάπα. 8. περὶ θεῶν λέγε,
 ὡς εἰσίν. 9. νόει τὸ πραττόμενον. 10. ἄκουε πολλά. 11. λάλει καίρια. 12. πένης
 5 ὢν πλουσίοις μὴ ἐπιτίμα, ἦν μὴ μέγα ὠφελής. 13. ἀνάξιον ἄνδρα μὴ ἐπαίνει
 διὰ πλοῦτον. 14. πείσας λαβέ, μὴ βιασάμενος. 15. ὅτι ἂν ἀγαθὸν πράσσης,
 θεοῦς, μὴ σεαυτὸν αἰτιῷ. 16. κτῆσαι ἐν μὲν νεότητι εὐπραξίαν, ἐν δὲ τῷ γῆραι
 σοφίαν. 17. ἔξεις ἔργῳ μνήμην, καιρῷ εὐλάβειαν, τρόπῳ γενναϊότητα, πόνῳ
 ἐγκράτειαν, φόβῳ εὐσέβειαν, πλούτῳ φιλίαν, λόγῳ πειθῷ, σιγῇ κόσμον, γνῶμῃ
 10 δικαιοσύνην, τόλμῃ ἀνδρείαν, πράξει δυναστείαν, δόξῃ ἡγεμονίαν.

Ζ. Περὶ ἀνδρός Κυψέλου Κορίνθιος ἔφη.

1. μελέτα τὸ πᾶν. 2. καλὸν ἡσυχία. 3. ἐπισφαλές προπέτεια. 4. κέρδος
 αἰσχρόν. 5. * φύσεως κατηγορία. 6. δημοκρατία κρεῖττον τυραννίδος. 7. αἱ μὲν
 ἡδοναὶ θνηταί, αἱ δ' ἄρεται ἀθάνατοι. 8. εὐτυχῶν μὲν μέτριος ἴσθι, ἀτυχῶν δὲ
 15 φρόνιμος. 9. φειδόμενον κρεῖττον ἀποθανεῖν ἢ ζῶντα ἐνδεῖσθαι. 10. σεαυτὸν
 ἄξιον παρασκεύαζε τῶν γονέων. 11. ζῶν μὲν ἐπαινοῦ, ἀποθανὼν δὲ μακαρίζου.
 12. φίλοις εὐτυχοῦσι καὶ ἀτυχοῦσιν ὁ αὐτὸς ἴσθι. 13. ὁ ἂν ἐκὼν ὁμολογήσης,
 <διατῆρει>· πονηρὸν <γὰρ τὸ> παραβῆναι. 14. λόγων ἀπορρήτων ἐκφορὰν μὴ 524
 ποιοῦ. 15. λοιδοροῦ ὡς ταχὺ φίλος ἐσόμενος. 16. τοῖς μὲν νόμοις παλαιοῖς χρῶ,
 20 τοῖς δὲ ὅποις προσφάτοις. 17. μὴ μόνον τοὺς ἁμαρτάνοντας κόλαζε, ἀλλὰ καὶ
 τοὺς μέλλοντας κώλυε. 18. δυστυχῶν κρύπτε, ἵνα μὴ τοὺς ἐχθροὺς εὐφράνησι.

1 οὗ Stob. M: ὁ A, wonach vielleicht ὁ δ' ἂν αἰρήῃ zu lesen. Vgl. ὁ δ' ἂν
 ἔλῃ Diog. I 87 4 εἰσίν Diog. I 88: εἰσὶ θεοὶ Stob. 6 ὅτι ἂν Diog.: ὅταν
 Stob. 7 εἰς θεοὺς ἀνάπεμπε Diog. n. 16 ἐφόδιον ἀπὸ νεότητος εἰς γῆρας
 ἀναλάμβανε σοφίαν· βεβαιότερον γὰρ τοῦτο τῶν ἄλλων κτημάτων Diog. 8 n. 17
 erkannte Wölfflin als Interpolation. Vgl. auch Traube *Rhein. Mus.* 47, 567, 18.
 Statt dessen fehlen alte ὑποθήκαι z. B. Arist. rhet. B 13. 1389^b 23 καὶ οὔτε φιλοῦ-
 σιν σφόδρα οὔτε μισοῦσι διὰ ταῦτα, ἀλλὰ κατὰ τὴν Βίαντος ὑποθήκην 'καὶ φιλοῦ-
 σιν ὡς μισήσοντες καὶ μισοῦσιν ὡς φιλήσοντες' 12 μελέτα Stob. A: μελέτη M
 Diog. I 99 n. 4 so Diog. I 97 vgl. das. andere Fassung μηδὲν χρημάτων
 ἕνεκα πράττειν· δεῖν γὰρ τὰ κέρδαντα [so P] κερδαίνειν und oben ε 11 13 n. 5
 fehlt Diog. a. O., gewöhnlich an 4 angehängt. Wahrscheinlich verstümmelte Sen-
 tenz 14 ἀτυχῶν Stob.: δυστυχῶν Diog. 15 n. 9 vgl. Stob. 10, 61
 17 ὁ Diog. 1, 98: ὃν Stob. ὁμολογῆς Diog. BP 18 διατῆρει Diog.: fehlt
 Stob.: ποίει Paris. 1630 πονηρὸν γὰρ τὸ παραβῆναι Par.: πονηρὸν παράβαινε
 Stob.: fehlt Diog. Vgl. Traube a. O. 22 21 δυστυχῶν Stob.: δυστυχίαν Brux.:
 ἀτυχίαν Par. 1630 u. a. vgl. 4, 16 und Buresch *Klaros* S. 125 n. 88

IV. ÄLTERE SOPHISTIK.

524

73^b. NAMEN UND BEGRIFF.

1. ARISTID. 46 (II 407 Dind.) ἀρχὴν δὲ οὐδ' εἰδέναι μοι δοκοῦσιν οὐδ' αὐτὸ τοῦνομα τῆς φιλοσοφίας ὅπως εἶχε τοῖς Ἕλλησι καὶ ὅτι ἡδύνατο οὐδ' ὅλως
 5 τῶν περὶ ταύτ' οὐδέν. οὐχ' Ἡρόδοτος Σόλωνα σοφιστὴν κέκληκεν [I 29], οὐ Πυθα-
 γόραν πάλιν [IV 95; s. oben I 27, 29]; οὐκ Ἀνδροτίων [fr. 39 FHG I 375] τοὺς ἐπὶ τὰ
 σοφιστὰς προσεῖρηκε, λέγω δὴ τοὺς σοφοὺς, καὶ πάλιν αὖ Σωκράτην σοφιστὴν
 τοῦτον τὸν πάνυ; αἰθὺς δ' Ἰσοκράτης σοφιστὰς μὲν τοὺς περὶ τὴν ἔριν καὶ τοὺς
 10 ὡς ἂν αὐτοὶ φαίεν διαλεκτικούς [13, 1], φιλόσοφον δ' ἑαυτὸν καὶ τοὺς ῥήτορας
 καὶ τοὺς περὶ τὴν πολιτικὴν ἔξιν φιλοσόφους; ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν τούτῳ συγ-
 γενομένων ὀνομάζουσί τινες. οὐ Λυσίας (fr. 281 OA II 212^a 9) Πλάτωνα σοφιστὴν
 καλεῖ καὶ πάλιν Αἰσχίνην; κατηγορῶν οὐτός γε, φαίη τις ἄν. ἀλλ' οὐχ οἱ γε ἄλλοι
 κατηγοροῦντες ἐκείνων τῶν ἄλλων ὅμως ταῦτ' οὗτο προσεῖρηκασιν αὐτούς.
 15 ἔτι δ' εἰ καὶ Πλάτωνος ἔξῃν κατηγοροῦντα σοφιστὴν προσεῖπεν, τί τούτους γ' ἂν
 εἴποι τις; ἀλλ' οἶμαι καὶ σοφιστῆς ἐπιεικῶς κοινὸν ἦν ὄνομα καὶ ἡ φιλοσοφία
 τοῦτ' ἡδύνατο φιλοκαλία τις εἶναι καὶ διατριβὴ περὶ λόγους, καὶ οὐχ ὁ νῦν τρόπος
 οὗτος, ἀλλὰ παιδεία κοινῶς ... καὶ τὸν σοφιστὴν δοκεῖ μὲν πως κακίζειν αἰεὶ καὶ
 ὁ γε δὴ μάλιστα ἐπαναστὰς τῷ ὀνόματι Πλάτων εἶναι μοι δοκεῖ. αἴτιον δὲ τούτου
 καὶ τῶν πολλῶν αὐτὸν καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ὑπερφρονῆσαι. φαίνεται δὲ καὶ ταύτῃ
 20 εἰς ἅσας εὐφημίαν τῇ προσηγορίαι κεκρημένους. ὃν γοῦν ἀξιοὶ σοφώτατον εἶναι
 θεὸν καὶ παρ' ὧ πᾶν εἶναι τάλῃθές, τοῦτον δὴ που 'τέλεον σοφιστὴν' κέκληκεν
 [Cratyl. 403 E].

2. PLAT. Soph. 231 D τὸ πρῶτον εὐρέθη [näml. ὁ σοφιστῆς] νέων καὶ πλου-
 σίων ἔμμισθος θηρευτής ... τὸ δέ γε δεύτερον ἔμπορος τις περὶ τὰ τῆς ψυχῆς 525
 25 μαθήματα ... τρίτον δὲ ἄρα οὐ περὶ τὰ αὐτὰ κάπηλος ἀνεφάνη; ... καὶ τέταρτόν
 γε αὐτοπώλης περὶ τὰ μαθήματα ἡμῖν ... πέμπτον δὲ ... τῆς γὰρ ἀγωνιστικῆς
 περὶ λόγους ἦν τις ἀθλητής, τὴν ἐριστικὴν τέχνην ἀφωρισμένος ... τό γε μὴν
 ἕκτον ἀμφισβητήσιμον μὲν, ὅμως δ' ἔθεμεν αὐτῷ συγχωρήσαντες δοξῶν ἐμποδίων
 μαθήμασιν περὶ ψυχὴν καθαρτὴν αὐτὸν εἶναι. Vgl. Prot. 317 B [unten 221, 31].
 30 2^a. XENOPH. Mem. I 1, 11 οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως ἡ περὶ
 τῶν ἄλλων ὡς οἱ πλείστοι διελέγετο [Sokrates] σκοπῶν, ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ
 τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔχει καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται τῶν οὐρανίων.
 6, 13 καὶ τὴν σοφίαν ὡσαύτως τοὺς μὲν ἀργυρίου τῷ βουλομένῳ πωλοῦντας
 σοφιστὰς ὡς περ πόρνους ἀποκαλοῦσιν. Cyn. 13, 8 οἱ σοφισταὶ δ' ἐπὶ τῷ ἔξα-
 35 πατᾶν λέγουσι, καὶ γράφουσιν ἐπὶ τῷ ἑαυτῶν κέρδει καὶ οὐδένα οὐδὲν ὠφελοῦσιν.

2 vgl. I 417, 15; Brandstätter *Leipz. Stud.* xv, 1, 129 ff.; Th. Gomperz *Gr. Denk.* I³ 337 ff. 460 ff. 6 Ἀνδρῶν Siebelis ohne Grund. Ist Etym. m. σοφιστής, wo Aristoteles [fr. 5 Rose] zitiert wird, identisch? Vgl. auch Iambli. V. P. 83 [45 C 4] 7 λέγων Reiske 9 φιλοσόφων δ' αὐτῶν Reiske 23 νέων [καὶ] Cobet 26 ἡμῖν (ἦν) Heindorf: ἡμῖν nach ἀνεφάνη (Z. 25) C. F. Hermann 30 ἡ περὶ Euseb. P. E. I 8. xv 62: ἡπερ Hss. 31 ὡς Eus.: fehlt Hss. 32 ἔχει Eus.: ἔφω Hss. 34 [ὡς περ πόρνους] Ruhnken

οὐδὲ γὰρ σοφὸς αὐτῶν ἐγένετο οὐδεὶς οὐδ' ἔστιν, ἀλλὰ καὶ ἀρκεῖ ἐκάστωι σο- 525
φιστὴν κληθῆναι, ὃ ἔστιν ὄνειδος παρὰ γε <τοῖς> εὖ φρονούσι. τὰ μὲν οὖν τῶν
σοφιστῶν παραγγέλματα παραινῶ φυλάττεσθαι, τὰ δὲ τῶν φιλοσόφων ἐνθυμή-
ματα μὴ ἀτιμάζειν.

5 3. ARISTOT. soph. el. 1. 165^a 21 ἔστι γὰρ ἡ σοφιστικὴ φαινομένη σοφία οὐσα
δ' οὐ, καὶ ὁ σοφιστὴς χρηματιστὴς ἀπὸ φαινομένης σοφίας ἀλλ' οὐκ οὔσης.

74. PROTAGORAS.

A. LEBEN UND LEHRE.

1. DIOG. IX 50 ff. Πρωταγόρας Ἀρτέμωνος ἢ, ὡς Ἀπολλόδωρος [fr. 40 Jac.]
10 καὶ Δείωνος ἐν Περσικῶν εἰ [fr. 6 FHG II 90; vgl. A 2], Μαιανδρίου Ἀβδηρίτης,
καθὰ φησιν Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός ἐν τοῖς Περὶ νόμων [fr. 21 Voss], ὃς καὶ
Θουρίοις νόμους γράψαι φησὶν αὐτόν· ὡς δ' Εὐπολὶς ἐν Κόλαξιν [fr. 146 I 297 K.],
Τήιος· φησὶ γάρ· 'ἐνδοθὶ μὲν ἐστὶ Πρωταγόρας ὁ Τήιος'. οὗτος καὶ Πρόδικος ὁ
Κεῖος λόγους ἀναγινώσκοντες ἡρανίζοντο· καὶ Πλάτων ἐν τῷ Πρωταγόρῳ [316 A]
15 φησὶ βαρύφωνον εἶναι τὸν Πρόδικον. διήκουσε δ' ὁ Πρωταγόρας Δημοκρίτου.
(ἐκαλεῖτό τε Σοφία, ὡς φησὶ Φαβρίνιος ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ [fr. 36 FHG III 583,
nāml. Demokrit, vgl. oben II 14, 9. 16, 29]). (51) καὶ πρῶτος ἔφη δύο λόγους
εἶναι περὶ παντὸς πράγματος ἀντικειμένους ἀλλήλοισ· οἷς καὶ συνηρώτα, πρῶτος
τοῦτο πράξας. ἀλλὰ καὶ ἡρᾶτό που τοῦτον τὸν τρόπον· 'πάντων ... ἔστιν'
20 [B 1]. ἔλεγε τε μηδὲν εἶναι ψυχὴν παρὰ τὰς αἰσθήσεις, καθὰ καὶ Πλάτων φησὶν
ἐν Θεαίτητῳ [p. 152 ff.], καὶ πάντα εἶναι ἀληθῆ. καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τοῦτον ἡρᾶτο
τὸν τρόπον· 'περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω εἶδέναι οὐθ' ὡς εἰσὶν ... ἀνθρώπου'
[B 4]. (52) διὰ ταύτην δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματος ἐξεβλήθη πρὸς Ἀθη-
ναίων· καὶ τὰ βιβλία αὐτοῦ κατέκαυσαν ἐν τῇ ἀγορᾷ ὑπὸ κήρυκι ἀναλεξάμενοι
25 παρ' ἐκάστου τῶν κεκτημένων.

οὗτος πρῶτος μισθὸν εἰσεπράξατο μνᾶς ἑκατόν· καὶ πρῶτος μέρη χρόνου 526
διώρισε καὶ καιροῦ δύναμιν ἐξέθετο καὶ λόγων ἀγῶνας ἐποιήσατο καὶ σοφίσματα
τοῖς πραγματολογοῦσι προσήγαγε· καὶ τὴν διάνοιαν ἀφείς πρὸς τοῦνομα διελέχθη
καὶ τὸ νῦν ἐπιπόλαιον γένος τῶν ἐριστικῶν ἐγέννησεν· ἴνα καὶ Τίμων φησὶ περὶ
30 αὐτοῦ· 'Πρωταγόρης τ' ἐπίμεικτος ἐριζέμεναι εὖ εἰδώς' [fr. 47 D.]. (53) οὗτος
καὶ τὸ Συκρατικὸν εἶδος τῶν λόγων πρῶτος ἐκίνησε. καὶ τὸν Ἀντισθένης λόγον
τὸν πειρώμενον ἀποδεικνύειν, ὡς οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν, οὗτος πρῶτος διελέκται.
καθὰ φησὶ Πλάτων ἐν Εὐθυδήμῳ [286 C]. καὶ πρῶτος κατέδειξε τὰς πρὸς τὰς
θέσεις ἐπιχειρήσεις, ὡς φησὶν Ἀρτεμίδωρος ὁ διαλεκτικὸς ἐν τῷ Πρὸς Χρύσιππον.

2 <τοῖς> Schneider 10 δῖων BPF: verb. Menage ἐν περσικῶ ἐν P¹
(ἐν tilgte P²): ἐν περσικοῖς ἐν (d. erste ἐν ausgewischt) B: ἐν περσικοῖς F Mai-
ανδρίου so die Hss.: Μαιανδρίδου ἢ καὶ Νεανδρίδου Suid. s. unten S. 220, 32
13 ἐνδοθὶ (ἐνδο^θ BF) Hss.: ἐνδον Cobet 18 οἷς] *vermitteltst welcher*: οὗς Richards
συνηρώτα] vom syllogistischen Dialog 24 κήρυκι Φ: κήρυκα BPF ἀναλ.
ἐκάστους F 27 ἐποιήσατο BP¹ Suid.: ἐθεάσατο FP² σοφίσματα Hss.: verb.
Aldobr. 29 ἐπιπολάζον Lobeck ἴνα] *zu diesem Punkte* 33 κατέληξεν
(v ausr.) B 34 θέσεις] *gestellte Themata* Ἀρθεμίδωρος] sonst unbekannt

- καὶ πρῶτος τὴν καλουμένην τύλην, ἐφ' ἧς τὰ φορτία βαστάζουσιν, εὔρεν, ὥς 526
 φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Περὶ παιδείας [fr. 63 R.]: φορμοφόρος γὰρ ἦν, ὥς καὶ
 Ἐπίκουρός ποῦ φησι [s. 55 A 9], καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἦρθη πρὸς Δημοκρίτου
 5 ζύλα δεδεκῶς ὀφθείς, διεΐλε τε τὸν λόγον πρῶτος εἰς τέτταρα, εὐχωλήν, ἐρώ-
 τησιν, ἀπόκρισιν, ἐντολήν· (54) (οἱ δέ, εἰς ἑπτὰ, διήγησιν, ἐρώτησιν, ἀπό-
 κρισιν, ἐντολήν, ἀπαγγελίαν, εὐχωλήν, κλήσιν), οὓς καὶ πυθμένας εἶπε λόγων.
 Ἀλκιδάμας δὲ [fr. 8 OA II 155^b 36] τέτταρας λόγους φησί, φάσιν, ἀπόφασιν, ἐρώ-
 τησιν, προσαγόρευσιν. πρῶτον δὲ τῶν λόγων ἑαυτοῦ ἀνέγνω τὸν Περὶ θεῶν, οὐ
 10 τὴν ἀρχὴν ἄνω [II 219, 22] παρεθέμεθα: ἀνέγνω δ' Ἀθήνησιν ἐν τῇ Εὐριπίδου
 οἰκίᾳ ἢ, ὥς τινες, ἐν τῇ Μεγακλείδου· ἄλλοι ἐν Λυκείῳ, μαθητοὺ τὴν φωνὴν
 αὐτῷ χρήσαντος Ἀρχαγόρου τοῦ Θεοδότου. κατηγορήσε δ' αὐτοῦ Πυθόδωρος
 Πολυζήλου, εἰς τῶν τετρακοσίων· Ἀριστοτέλης δ' Εὐαθλὸν φησιν [fr. 67; s. B 6].
 (55) ἔστι δὲ τὰ σωιζόμενα αὐτοῦ βιβλία τάδε· * * * Τέχνη ἐριστικῶν,
 Περὶ πάλης, Περὶ τῶν μαθημάτων, Περὶ πολιτείας, Περὶ φιλοτιμίας, 527
 15 Περὶ ἀρετῶν, Περὶ τῆς ἐν ἀρχῇ καταστάσεως, Περὶ τῶν ἐν Ἀίδου,
 Περὶ τῶν οὐκ ὀρθῶς τοῖς ἀνθρώποις πρασσομένων, Προστακτικὸς,
 Δίκη ὑπὲρ μισθοῦ, Ἀντιλογιών ᾱβ. καὶ ταῦτα μὲν αὐτῷ τὰ βιβλία.
 γέγραφε δὲ καὶ Πλάτων εἰς αὐτὸν διάλογον. φησὶ δὲ Φιλόχορος, [fr. 168 FHG
 I 412] πλέοντος αὐτοῦ εἰς Σικελίαν τὴν ναὺν καταποντωθῆναι· καὶ τοῦτο αἰνίτ-
 20 τεσθαι Εὐριπίδην ἐν τῷ Ἰεῖονι [aufgeführt 410—8]. ἔνιοι κατὰ τὴν ὁδὸν τελευ-
 τῆσαι αὐτόν, βιώσαντα ἔτη πρὸς τὰ ἐνενηκόντα. (56) Ἀπολλόδωρος [fr. 41 Jac.
 δὲ φησιν ἐβδομήκοντα, σοφιστεῦσαι δὲ τεσσαράκοντα καὶ ἀκμάζειν κατὰ τὴν τε-
 τάρτην καὶ ὀγδοηκοστὴν Ὀλυμπιάδα [444—1]. Folgt Epigramm des Diog.
 λέγεται δὲ ποτε αὐτὸν ἀπαιτοῦντα τὸν μισθὸν Εὐαθλὸν τὸν μαθητὴν ἐκείνου
 25 εἰπόντος· ἄλλ' οὐδέπῃς νίκην νένικηκα· εἰπεῖν ἄλλ' ἐγὼ μὲν ἂν νικήσω, ὅτι ἐγὼ
 ἐνίκησα, λαβεῖν με δεῖ· ἐὰν δὲ σύ, ὅτι σύ· [vgl. B 6].
 γέγονε δὲ καὶ ἄλλος Πρωταγόρας ἀστρολόγος, εἰς ὃν καὶ Εὐφορίων ἐπική-
 δειον ἔγραψε· καὶ τρίτος Στωικὸς φιλόσοφος.
 2. PHILOSTR. V. soph. I 10, 1 ff. [vgl. oben II 15, 1] Π. δὲ ὁ Ἀβδηρίτης
 30 σοφιστὴς καὶ Δημοκρίτου μὲν ἀκροατὴς οἶκοι ἐγένετο, ὠμίλησε δὲ καὶ τοῖς ἐκ
 Περσῶν μάγοις κατὰ τὴν Ξέρξου ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἔλασιν. πατὴρ γὰρ ἦν αὐτῷ
 Μαϊάνδριος πλούτῳ κατεσκευασμένος παρὰ πολλοὺς τῶν ἐν τῇ Θρακίᾳ, δεξά-

3 δημόκριτον Hss.: verb. *, vgl. Epikur a. O. [II 14, 37] ἀναληφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ 4 δεδεκῶς Casaub.: δεδοκῶς oder δεδωκῶς Hss. 6 ἐπαγγελίαν Hss. Σ (s. v. πυθμήν): verb. Froben: εἰσαγγελίαν Σ (s. v. Πρωταγόρας) 7 δὲ] δ' εἰς Bywater 9 ἄνωθεν F 10 λυκεῖω F: λυκεῖα P: λυκία B 11 ἀρσα- γόρου B Ἐπιζήλου Bethe *Mitt. d. ath. Inst.* xiv 399; dagegen Jacoby *Apol- lodor* 268⁵ 13 Das Verzeichnis ist lückenhaft: die Hauptschriften fehlen nicht deswegen, weil sie früh verloren gingen oder nicht in den Buchhandel gelangten (Th. Gomperz *Apologie d. Heilk.* 185), sondern weil nur der Nachtrag erhalten ist, der (wie der entsprechende Teil des Aristoteles-Pinax des Hesych. n. 140—187, Rose p. 16) auch aus der Literatur geschöpfte Titelvarianten enthält (vgl. zu 74 B 8^b), wie die Liste des Kallimachos bei Suid. ἐριστικῶν] ἐριστικῶν BP¹ 14 περὶ τῶν BP: περὶ F 17 ᾱβ BP: β F αὐτοῦ F 19 καταποντι- σθῆναι Froben 21 ἔτη (ῆ) πρὸς Reiske; doch s. A 3 32 Μαϊάνδριος aus II 219, 10 *: μαϊάνδρος Hss. Der Roman stammt aus Deinons Persika, in dem die Magier vorherrschen. S. 74 A 1 II 219, 10

μενος δὲ καὶ τὸν Ξέρην οἰκίαι τε καὶ δώροις τὴν Ξυνουσίαν τῶν μάγων τῷ 527
 παιδί παρ' αὐτοῦ εὔρετο. οὐ γὰρ παιδεύουσι τοὺς μὴ Πέρσας Πέρσαι μάγοι, ἢν
 μὴ ὁ βασιλεὺς ἐφῆι. (2) τὸ δὲ ἀπορεῖν φάσκειν, εἴτε εἰσὶ θεοὶ εἴτε οὐκ εἰσὶ,
 δοκεῖ μοι Π. ἐκ τῆς Περσικῆς παιδεύσεως παρανομῆσαι· μάγοι γὰρ ἐπιθειάζουσι
 5 μὲν οἷς ἀφανῶς δρῶσι, τὴν δὲ ἐκ φανεροῦ δόξαν τοῦ θεοῦ καταλίσουσιν οὐ βουλό-
 μενοι δοκεῖν παρ' αὐτοῦ δύνασθαι. (3) διὰ μὲν δὴ τοῦτο πάσης γῆς ὑπὸ Ἀθη-
 ναίων ἠλάθη ὡς μὲν τινες, κριθεῖς, ὡς δὲ ἐνίοις δοκεῖ, ψήφου ἐπενεχθείσης μὴ
 κριθέντι. νήσους δὲ ἔξ ἡπείρων ἀμείβων καὶ τὰς Ἀθηναίων τριῆρεις φυλαττόμενος
 10 πάσαις θαλάτταις ἐνεσπαρμέναις κατέδου πλέων ἐν ἀκατίῳ μικρῷ. (4) τὸ δὲ
 μισθοῦ διαλέγεσθαι πρῶτος εὔρε, πρῶτος δὲ παρέδωκεν Ἑλλῃσι, πρᾶγμα οὐ
 μεμπτόν· ἃ γὰρ σὺν δαπάνῃ σπουδάζομεν, μᾶλλον ἀσπαζόμεθα τῶν προῖκα. γνοὺς
 δὲ τὸν Πρωταγόραν ὁ Πλάτων σεμνῶς μὲν ἐρμηνεύοντα, ἐνυπτιάζοντα δὲ τῇ
 σεμνότητι καὶ πού καὶ μακρολογώτερον τοῦ συμμέτρου, τὴν ἰδέαν αὐτοῦ μῦθῳ 528
 μακρῶν ἐχαρακτήρισεν [C 1].

15 3. HESYCH. Onomatol. bei Schol. Plat. rep. 600 c Π. Ἀρτέμωνος Ἀβδηρίτης.
 οὗτος φορτοβαστάκης ἦν, ἐντυχὼν δὲ Δημοκρίτῳ ἐφιλοσόφησε καὶ ἐπὶ ῥητο-
 ρεῖαν ἔσχε. καὶ πρῶτος λόγους ἐριστικούς εὔρε καὶ μισθὸν ἔπραξε τοὺς μαθητὰς
 μνᾶς ῥ. διὸ καὶ ἐπεκλήθη Λόγος. τούτου μαθητῆς Ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ καὶ Πρό-
 δικος ὁ Κεῖος. ἐκαύθη δὲ τὰ τούτου βιβλία ὑπ' Ἀθηναίων. εἶπε γάρ· 'περὶ θεῶν
 20 οὐκ ἔχω εἰδέναι οὔτε ὡς εἰσὶν οὔτε ὡς οὐκ εἰσὶν [B 4]. ἔγραψε δὲ εἰς
 αὐτὸν ὁ Πλάτων διάλογον. πλείοντος δὲ αὐτοῦ εἰς Σικελίαν ἐτελεεύτησε ναυαγῆσας
 ἐτῶν ἐνενήκοντα, σοφιστεύσας ἔτη τεσσαράκοντα. SUID. Πρωταγόρας (aus A 1
 u. 3 kontaminiert).

4. EUSEB. Chron. Hier. *Euripides . . . clarus habetur et P. sophista cuius*
 25 *libros decreto publico Atheniensis combusserunt* Ol. 84, 1 [444]. APUL. Flor. 18
P. qui sophista fuit longe multiscius et cum primis rhetoricae repertoribus per-
facundus, Democriti physici civis aequaevus (inde ei suppeditata doctrina est),
eum Protagoran aiunt cum suo sibi discipulo Euathlo mercedem nimis uberem
condicione temeraria pepigisse etc. Vgl. B 6.

30 5. PLATO Protag. 317 B [Szene um 431] Protagoras: ἐγὼ οὖν τούτων [der
 verkappten Sophisten wie Orpheus] τὴν ἐναντίαν ἅπασαν ὁδὸν ἐλήλυθα, καὶ ὁμο-
 λογῶ τε σοφιστῆς εἶναι καὶ παιδεύειν ἀνθρώπους . . . C καίτοι πολλά γε ἔτη
 ἤδη εἰμὶ ἐν τῇ τέχνῃ· καὶ γὰρ καὶ τὰ ἑυμπαντα πολλὰ μοί ἐστιν· οὐδενὸς ὅτου
 οὐ, πάντων ἂν ὡμῶν καθ' ἡλικίαν πατὴρ εἴην . . . 318 A ὦ νεανίσκε, ἔσται τοίνυν
 35 σοι, ἐὰν ἐμοὶ συνῆς, ἢ ἂν ἡμέραι ἐμοὶ συγγένῃ, ἀπέναντι οἴκαδε βελτίονι γεγο-
 νότι καὶ ἐν τῇ ὑστεραίᾳ ταῦτά ταῦτα· καὶ ἐκάστης ἡμέρας ἀεὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον
 ἐπιδιδόναι . . . 318 E οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι λωβῶνται τοὺς νέους· τὰς γὰρ τέχνας
 αὐτοὺς πεφευγότας ἄκοντας πάλιν αὖ ἄγοντες ἐμβάλλουσιν εἰς τέχνας, λογισμούς
 τε καὶ ἀστρονομίαν καὶ γεωμετρίαν καὶ μουσικὴν διδάσκοντες (καὶ ἅμα εἰς τὸν
 40 ἵππιαν ἀπέβλεψεν), παρὰ δ' ἐμὲ ἀφικόμενος μαθήσεται οὐ περὶ ἄλλου τοῦ ἢ περὶ

8 νήσους δὲ (ἐκ νήσων καὶ ἡπείρους) ἔξ Kayser 18 Λόγος ἔμμοθος
 Suid.

25 Akme 444 wegen der Gesetzgebung von Thurioi A 1 II 219, 12
 s. Jacoby *Apollodor* S. 268 34 [πάντων] Cobet. Platons Äußerung ist nicht
 wörtlich zu nehmen. Wenn Protagoras ungefähr 480 geboren ist, könnte er
 nicht Vater des Sokrates (geb. 469) sein. Aber auf ein paar Jahre kommt es
 nicht an. Vgl. auch A 9. S. Jacoby a. O. S. 287 ff. 36 [ἐν] Hirschig

οὐ ἦκει. τὸ δὲ μάθημά ἐστιν εὐβουλία περὶ τῶν οἰκείων, ὅπως ἂν ἄριστα τὴν 528
αὐτοῦ οἰκίαν διοικοῖ, καὶ περὶ τῶν τῆς πόλεως, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατῶτατος
ἂν εἴη καὶ πράττειν καὶ λέγειν . . . 319 A Sokr. Δοκεῖς γάρ μοι λέγειν τὴν πο- 529
λιτικὴν τέχνην καὶ ὑπὸ σχνεῖσθαι ποιεῖν ἄνδρας ἀγαθοὺς πολίτας. — Αὐτὸ μὲν οὖν
5 τοῦτο ἐστίν, ἔφη, ὦ Σώκратες, τὸ ἐπάγγελμα ὃ ἐπαγγέλλομαι. 349 A σύ
γ' ἀναφανδὸν σεαυτὸν ὑποκηρυζάμενος εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας σοφιστὴν ἐπο-
νομάσας σεαυτὸν ἀπέφνησας παιδεύσεως καὶ ἀρετῆς διδάσκαλον, πρῶτος τοῦτου
μισθὸν ἀξιῶσας ἄρνησθαι.

6. PLATO Protag. 328 B (Protag. spricht) διὰ ταῦτα καὶ τὸν τρόπον τῆς πράξεως
10 τοῦ μισθοῦ τοιοῦτον πεποιήμαι· ἐπειδὴν γάρ τις παρ' ἐμοῦ μάθῃ, ἐὰν μὲν βούληται,
ἀπέδωκεν ὃ ἐγὼ πράττομαι ἀργύριον· ἐὰν δὲ μή, ἐλθὼν εἰς ἱερὸν ὁμόσας, ὅσου
ἂν φῇ ἄξια εἶναι τὰ μαθήματα, τοσοῦτον κατέθηκε.

7. — 329 B Π. δὲ ὅδε ἱκανὸς μὲν μακροὺς λόγους καὶ καλοὺς εἰπεῖν,
ὡς αὐτὸ δηλοῖ, ἱκανὸς δὲ καὶ ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνασθαι κατὰ βραχὺ καὶ ἐρό-
15 μενος περιμεῖναι τε καὶ ἀποδέξασθαι τὴν ἀπόκρισιν, ἃ ὀλίγοις ἐστὶ παρεσκευα-
σμένα. Vgl. 334 D ff.

8. — Menon 91 D οἶδα γὰρ ἄνδρα ἕνα Πρωταγόραν πλείω χρήματα κτησά-
μενον ἀπὸ ταύτης τῆς σοφίας ἢ Φειδίαν τε, ὃς οὕτως περιφανῶς καλὰ ἔργα
ἠργάζετο, καὶ ἄλλους δέκα τῶν ἀνδριανοποιῶν . . . E Πρωταγόρας δὲ ἄρα ὅλην
20 τὴν Ἑλλάδα ἐλάνθανεν διαφθεῖρων τοὺς συγγιγνομένους καὶ μοχθηροτέρους ἀπο-
πέμπων ἢ παρελάμβανεν πλείν ἢ τετταράκοντα ἔτη. οἶμαι γὰρ αὐτὸν ἀποθανεῖν
ἐγγὺς καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη γεγονότα, τετταράκοντα δὲ ἐν τῇ τέχνῃ ὄντα. καὶ ἐν
ἅπαντι τῷ χρόνῳ τούτῳ ἔτι εἰς τὴν ἡμέραν ταυτηνὴν εὐδοκιμῶν οὐδὲν πέπαυται.

9. — Hipp. mai. 282 D E (Hippias spricht, s. 79 A 7) ἀφικόμενος δέ ποτε εἰς
25 Σικελίαν Πρωταγόρου αὐτόθι ἐπιδημοῦντος καὶ εὐδοκιμοῦντος καὶ πρεσβυτέρου
ὄντος πολὺ νεώτερος ὢν κτλ.

10. PLUT. Pericl. 36 [aus Stesimbrotos, fr. 11 FHG II 56] πεντάθλου γάρ τινος
ἀκοντίῳ πατάξαντος Ἐπίτιμον τὸν Φαρσάλιον ἀκουσίως καὶ κτείναντος, ἡμέραν
ὅλην ἀναλῶσαι [Perikles] μετὰ Πρωταγόρου διαποροῦντα, πότερον τὸ ἀκόντιον ἢ
30 τὸν βαλόντα μᾶλλον ἢ τοὺς ἀγωνοθέτας κατὰ τὸν ὀρθότατον λόγον αἰτίους χρῆ
τοῦ πάθους ἡγείσθαι. Vgl. Antiphon tetr. β.

11. ATHEN. v 218 B ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ ἐν τῷ 'Πρωταγόρῃ' διάλογος μετὰ τὴν
'Ἰππονίκου τελευτὴν γενόμενος παρειληφότος ἤδη τὴν οὐσίαν Καλλίου, τοῦ Πρω- 530
ταγόρου (μένηται) παραγεγονότος τὸ δεύτερον οὐ πολλὰς πρότερον ἡμέρας
35 [309 D]. ὁ δ' Ἰππόνικος ἐπὶ μὲν Εὐθυδήμου ἄρχοντος [431] στρατηγῶν παρατέ-
τακται μετὰ Νικίου πρὸς Ταναγραίους καὶ τοὺς παραβηθοῦντας Βοιωτῶν καὶ τῇ
μάχῃ νενίκηκε, τέθηκε δὲ πρὸ τῆς ἐπ' Ἀλκαίου [421] διδασκαλίας τῶν Εὐπόλιδος

11 ἀπέδωκεν Kroschel: ἀποδέδωκεν Hss.: [ἀποδέδωκεν] Sauppe 13 μα-
κροὺς λόγους] *zusammenhängender Lehrvortrag*. Vgl. II 158, 28 14 αὐτὸ
apograph. Paris.: αὐτὰ BTW ἀποκρίνασθαι W: ἀποκρίνεσθαι BT κατὰ
βραχὺ] vgl. c. 83, 8 18 τε F: γε BTW 19 ἠργάζετο T: εἰργάζετο BWF
ὅλην ἄρα F 22 τετταράκοντα δὲ ἔτη ἀντὶ τέχνη F 23 ταύτην F
25 ἐπιδημήσαντος F 26 πολὺ F: καὶ πολὺ TW 28 κτείναντος S: κατα-
κτείναντος d. übr. 30 μᾶλλον S: fehlt sonst. 31 γείσθαι] γενέσθαι S
32 aus Herodikos 34 (μένηται) Casaub.

Κολάκων οὐ πολλῶι χρόνῳι κατὰ τὸ εἰκός [bei Delium 424] ... ἐν οὖν τούτῳ 530
 τῷ δράματι Εὐπολὶς τὸν Πρωταγόραν ὡς ἐπιδημοῦντα εἰσάγει [s. II 219, 12],
 Ἀμειψίας δ' ἐν τῷ Κόννῳι [I 673 K.] δύο πρότερον ἔτεσιν διδαχθέντι [423] οὐ
 5 τῶν χρόνων παραγέγονεν. XI 505 F ἀλλὰ μὴν οὐ δύνανται Πάραλος καὶ Ξάνθιπ-
 πος οἱ Περικλέους υἱοὶ τελευτήσαντος τῷ λοιμῷ Πρωταγόραι διαλέγεσθαι, ὅτε
 (τὸ) δεύτερον ἐπεδήμησε ταῖς Ἀθήναις, οἱ ἔτι πρότερον τελευτήσαντες τῷ λοιμῷ.
 Vgl. EUSTATH. 1547, 53 ἐμφαίνειν Εὐπολὶς λέγεται τὸν φυσικὸν Πρωταγόραν δια-
 κωμωιδῶν ἐν τῷ ὅς ἀλαζονεύεται μὲν ἀλιτήριος περὶ τῶν μετεώρων, τὰ δὲ
 10 χαμάθεν ἐσθίει' [fr. 146^b Kock, s. II 219, 12]. Vgl. fr. 147^c πίνειν γὰρ αὐτὸν
 [Kallias] Πρωταγόρας ἐκέλευ', ἵνα πρὸ τοῦ κυνὸς τὸν πνεῦμον' ἐκκλυστον φορῇ'.

12. SEXT. adv. m. IX 55. 56 [nach 81 B 25] συμφέρεται δὲ τούτοις τοῖς ἀν-
 δράσι [Euhemerios, Diagoras, Prodikos, Kritias] καὶ Θεόδωρος ὁ ἄθεος καὶ κατὰ
 15 οὗθ' ὅποιοι τινές εἰσι δύναμαι λέγειν· πολλὰ γάρ ἐστι τὰ κωλύοντά με'
 [B 4]. παρ' ἣν αἰτίαν θάνατον αὐτοῦ καταψηφισαμένων τῶν Ἀθηναίων διαφυγῶν
 καὶ κατὰ θάλατταν πταίσας ἀπέθανεν. μέμνηται δὲ ταύτης τῆς ἱστορίας καὶ Τίμων
 ὁ Φλιάσιος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Σίλλων [fr. 5 D.] ταῦτα διεξερχόμενος·

† ὥστε καὶ μετέπειτα σοφιστῶν
 20 οὐτ' ἀλιγυγλώσσωι οὐτ' ἀσκόπωι οὐτ' ἀκυλίστωι
 Πρωταγόρῃ. ἔθελον δὲ τέφρην συγγράμματα θεῖναι,
 ὅττι θεοὺς κατέγραψ' οὐτ' εἰδέναι οὔτε δύνασθαι
 ὅποιοι τινές εἰσι καὶ οἱ τινες ἀθρήσασθαι,
 25 πᾶσαν ἔχων φυλακὴν ἐπεικείης. τὰ μὲν οὐ οἱ
 χραίσμησ', ἀλλὰ φυγῆς ἐπεμαίετο, ὅφρα μὴ οὕτως
 Σωκρατικὸν πᾶν ψυχρὸν ποτὸν αἰδα δύνῃ.

531

13. PLAT. Cratyl. 385 E f. ὥσπερ Π. ἔλεγεν λέγων πάντων χρημάτων
 μέτρον εἶναι ἄνθρωπον [B 1], ὡς ἄρα οἷα μὲν ἂν ἐμοὶ φαίνηται τὰ πράγματα
 εἶναι, τοιαῦτα μὲν ἔστιν ἐμοί· οἷα δ' ἂν σοί, τοιαῦτα δὲ σοί.
 30 14. SEXT. Pyrrh. h. I 216 ff. καὶ ὁ Π. δὲ βούλεται πάντων χρημάτων εἶναι
 μέτρον τὸν ἄνθρωπον τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστιν, τῶν δὲ οὐκ ὄντων
 ὡς οὐκ ἔστιν [B 1], μέτρον μὲν λέγων τὸ κριτήριον, χρημάτων δὲ τῶν
 πραγμάτων, ὡς δυνάμει φάσκειν πάντων πραγμάτων κριτήριον εἶναι τὸν ἄνθρωπον,
 τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστιν, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἔστιν. καὶ διὰ τοῦτο
 35 τίθησι τὰ φαινόμενα ἐκάστωι μόνῃ καὶ οὕτως εἰσάγει τὸ πρὸς τι... (217) φησὶν
 οὖν ὁ ἀνὴρ τὴν ὕλην ῥευστὴν εἶναι, ῥεούσης δὲ αὐτῆς συνεχῶς προσθέσεις ἀντί

3 Κόννῳι Casaub.: κοινῶι Hs. 6 τελευτήσαντος Gercke *Einl. in d. Alter-
 tumszw.* 1² 62: τελευτήσαντες Hs. 7 (τὸ) Kaibel 11 ἐκκλυστον Reiske:
 ἔκλυτον Athen.: ἐκλυρον Plut. 14 εἰ] εἰ μὲν N 17 τῆς ἱστορίας ταύτης N
 18 Σίλλων] σειληνῶν N 19 ὥστε LEAB: ὅστε V: ἔση τε N: ὡς Stephanus.
 Die Stelle ist noch nicht geheilt. Sinn vielleicht (πάντων πρωτίστῳι τό)τε καὶ
 μ. σοφ. * 21 συγγράμματι Hss. 22 κατέγραψεν] κατέρριψεν N 23 οἱ]
 εἰ Bekker 25 αὕτως Bekker 26 αἰδα Menage: αἰδι Hss. δύνῃ (Opt.)
 Meineke 29 εἶναι fehlt T, tilgt Burnet τοιαῦτα δὲ σοί T: τοιάδε B: τοι-
 αῦτα δ' αὖ σοι Gudian. 44

τῶν ἀποφορήσεων γίνεσθαι καὶ τὰς αἰσθήσεις μετακοσμεῖσθαι τε καὶ ἀλλοιοῦσθαι 531
 παρὰ τε (τὰς) ἡλικίας καὶ παρὰ τὰς ἄλλας κατασκευὰς τῶν σωματίων. (218) λέγει
 δὲ καὶ τοὺς λόγους πάντων τῶν φαινομένων ὑποκεῖσθαι ἐν τῇ ὕλῃ, ὡς δύνασθαι
 τὴν ὕλην ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ πάντα εἶναι ὅσα πᾶσι φαίνεται. τοὺς δὲ ἀνθρώπους
 5 ἄλλοτε ἄλλων ἀντιλαμβάνεσθαι παρὰ τὰς διαφόρους αὐτῶν διαθέσεις· τὸν μὲν γὰρ
 κατὰ φύσιν ἔχοντα ἐκεῖνα τῶν ἐν τῇ ὕλῃ καταλαμβάνειν ἃ τοῖς κατὰ φύσιν
 ἔχουσι φαίνεσθαι δύναται, τὸν δὲ παρὰ φύσιν ἃ τοῖς παρὰ φύσιν. (219) καὶ
 ἥδη παρὰ τὰς ἡλικίας καὶ κατὰ τὸ ὑπνοῦν ἢ ἐγρηγορῆναι καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος
 τῶν διαθέσεων ὁ αὐτὸς λόγος. γίνεται τοίνυν κατ' αὐτὸν τῶν ὄντων κριτήριον ὁ
 10 ἄνθρωπος. πάντα γὰρ τὰ φαινόμενα τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἔστιν, τὰ δὲ μηδενὶ τῶν
 ἀνθρώπων φαινόμενα οὐδὲ ἔστιν. ὁρῶμεν οὖν ὅτι καὶ περὶ τοῦ τὴν ὕλην ῥευστὴν
 εἶναι καὶ περὶ τοῦ τοὺς λόγους τῶν φαινομένων πάντων ἐν αὐτῇ ὑποκεῖσθαι
 δογματίζει, ἀδήλων ὄντων καὶ ἡμῖν ἐφεκτῶν.

15. SEXT. adv. math. VII 389 πᾶσαν μὲν οὖν φαντασίαν οὐκ (ἀν) εἶποι τις ἀληθῆ
 15 διὰ τὴν περιτροπὴν, καθὼς ὁ τε Δημόκριτος [II 37, 24. 34] καὶ ὁ Πλάτων [Theaet. 171 A]
 ἀντιλέγοντες τῷ Πρωταγόρῃ ἐδίδασκον· εἰ γὰρ πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθής,
 καὶ τὸ μὴ πᾶσαν φαντασίαν εἶναι ἀληθῆ, κατὰ φαντασίαν ὑφιστάμενον, ἔσται
 ἀληθές, καὶ οὕτω τὸ πᾶσαν φαντασίαν εἶναι ἀληθῆ γενήσεται ψεῦδος.

16. HERM. irris. 9 (D. 653) ἀλλ' ἐπὶ θάτερα Π. ἐστηκώς ἀνθέλκει με φράσκων· 532
 20 ὅρος καὶ κρίσις τῶν πραγμάτων ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ μὲν ὑποπίπτοντα ταῖς αἰσθή-
 σεσιν ἔστι πράγματα, τὰ δὲ μὴ ὑποπίπτοντα οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς εἶδεσι τῆς οὐσίας.
 Vgl. II 143, 28.

17. ARIST. Metaph. Θ 3. 1046^b 29 εἰσὶ δέ τινες οἱ φασιν, οἷον οἱ Μεγαρίκοι,
 ὅταν ἐνεργῇ μόνον δύνασθαι, ὅταν δὲ μὴ ἐνεργῇ, οὐ δύνασθαι, οἷον τὸν μὴ
 25 οἰκοδομοῦντα οὐ δύνασθαι οἰκοδομεῖν, ἀλλὰ τὸν οἰκοδομοῦντα, ὅταν οἰκοδομῇ·
 ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. οἷς τὰ συμβαίνοντα ἄτοπα οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. δηλον
 γάρ, ὅτι οὐτ' οἰκοδόμος ἔσται, ἐὰν μὴ οἰκοδομῇ. τὸ γὰρ οἰκοδόμῳ εἶναι τὸ
 δυνατὸν εἶναι ἐστὶν οἰκοδομεῖν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν. εἰ οὖν
 30 ἀδύνατον τὰς τοιαύτας ἔχειν τέχνας μὴ μανθάνοντα ποτε καὶ λαβόντα, καὶ μὴ
 30 ἔχειν (1047^a) μὴ ἀποβαλόντα ποτέ (ἢ γὰρ λήθῃ ἢ πάθει τινὶ ἢ χρόνῳ· οὐ γὰρ
 δὴ τοῦ γε πράγματος φθαρέντος· ἀεὶ γάρ ἐστιν), ὅταν παύσῃται, οὐχ ἔξει τὴν
 τέχνην, πάλιν δ' εὐθὺς οἰκοδομήσει πῶς λαβὼν; καὶ τὰ ἄμυχα δὴ ὁμοίως· οὕτε
 γὰρ ψυχρὸν οὐτε θερμὸν οὐτε γλυκὺ οὐτε ὀλως αἰσθητὸν οὐθὲν ἔσται μὴ αἰσθανο-
 μένων· ὥστε τὸν Πρωταγόρου λόγον συμβήσεται λέγειν αὐτοῖς. ἀλλὰ μὴν οὐδ'
 35 αἰσθησιν ἔξει οὐδέν, ἐὰν μὴ αἰσθάνηται μηδ' ἐνεργῇ.

18. TERTULL. de anim. 15 (Sitz der Seele in der Brust nach Zitat von 21 B
 105, 3) *etiam P., etiam Apollodorus, etiam Chrysippus haec sapiunt.*

19. PLATO Euthyd. 286 B C οὐ γάρ τοι ἀλλὰ τοῦτόν γε τὸν λόγον (nämlich
 ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν) πολλῶν δὴ καὶ πολλᾶκις ἀκηκοὺς ἀεὶ θαυμάζω. καὶ γὰρ
 40 οἱ ἀμφὶ Πρωταγόραν σφόδρα ἐχρῶντο αὐτῷ καὶ οἱ ἐτι παλαιότεροι [vgl. 12 A 7]· ἐμοὶ

2 (τὰς) Mutschmann vgl. Z. 8 7 τὸν T (lat. Übers.): τοὺς griech. Hss.
 14 (ἀν) Bekker 19 θάτερα] vorher gehen die ionischen Dogmatiker
 23 οἱ fehlt A^b 24 οὐ δύνασθαι (auch Z. 25) A^b; μὴ δ. E 27 οὐτε] setzt
 Fortsetzung οὐτε ἄλλος τεχνίτης voraus statt ὁμοίως κτλ. Z. 28 ἔσται A^b:
 ἐστὶν E 31 (πῶς) ὅταν nach [A.] 571, 27 Bonitz 33 αἰσθανόμενον Bekker

δὲ αἰεὶ θαυμαστός τις δοκεῖ εἶναι καὶ τοὺς τε ἄλλους ἀνατρέπων καὶ αὐτὸς αὐτόν 532
[s. II 219, 33]. ARIST. *Metaph.* Γ 4. 1007^b 18 ἔτι εἰ ἀληθεῖς αἱ ἀντιφάσεις ἅμα κατὰ
τοῦ αὐτοῦ πᾶσαι, δῆλον ὡς ἅπαντα ἔσται ἓν. ἔσται γὰρ τὸ αὐτὸ καὶ τριήρης καὶ
τοῖχος καὶ ἄνθρωπος, εἰ κατὰ παντός τι ἢ καταφῆσαι ἢ ἀποφῆσαι ἐνδέχεται,
5 καθάπερ ἀνάγκη τοῖς τὸν Πρωταγόρου λέγουσι λόγον. εἰ γὰρ τῷ δοκεῖ μὴ εἶναι
τριήρης ὁ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστι τριήρης· ὥστε καὶ ἔστιν, εἴπερ ἢ ἀντί-
φασιν ἀληθές. Vgl. 5. 1009^a 6. SEXT. VII 389 [55 A 114].

20. CLEM. Str. VI 65 (II 464, 14 St.) "Ελληνές φασι Πρωταγόρου προκατάρξαν-
τος παντὶ λόγῳ λόγον ἀντικεῖσθαι. SEN. ep. 88, 43 *P. ait de omni re in utram-*
10 *que partem disputari posse ex aequo et de hac ipsa, an omnis res in utramque*
partem disputabilis sit.

21. ARIST. *Rhet.* B 24. 1402^a 23 καὶ τὸ τὸν ἥττω δὲ λόγον κρείττω
ποιεῖν τοῦτ' ἐστίν. καὶ ἐντεῦθεν δικαίως ἐδυσχέρανον οἱ ἄνθρωποι τὸ Πρωτα-
γόρου ἐπάγγελμα· ψευδός τε γὰρ ἐστίν καὶ οὐκ ἀληθές ἀλλὰ φαινόμενον εἰκός,
15 καὶ ἐν οὐδεμίᾳ τέχνῃ ἀλλ' ἐν ῥητορικῇ καὶ ἐριστικῇ. STEPH. BYZ. s. v. "Αβδηρα:
Π., ὃν Εὐδοξος ἱστορεῖ τὸν ἥσσω καὶ κρείσσω λόγον πεποιηκέναι καὶ τοὺς μαθητὰς
δεδιδαχέναι τὸν αὐτὸν ψέγειν καὶ ἐπαίνειν. Vgl. C 2.

21^a. PLATO *Theaet.* 166 D ff. (*Apologie des Protagoras*) ἐγὼ γάρ φημι μὲν
τὴν ἀλήθειαν ἔχειν ὡς γέγραφα· μέτρον γὰρ ἕκαστον ἡμῶν εἶναι τῶν τε ὄντων
20 καὶ μὴ, μυρίον μέντοι διαφέρειν ἕτερον ἐτέρου αὐτῷ τούτῳ, ὅτι τῷ μὲν ἄλλα
ἔστι τε καὶ φαίνεται, τῷ δὲ ἄλλα. καὶ σοφίαν καὶ σοφὸν ἄνδρα πολλοῦ δέω τὸ
μὴ φάναι εἶναι, ἀλλ' αὐτὸν τοῦτον καὶ λέγω σοφόν, ὃς ἂν τινι ἡμῶν, ὧι φαίνεται
καὶ ἔστι κακὰ, μεταβάλλων ποιήσῃ ἀγαθὰ φαίνεσθαι τε καὶ εἶναι. 167 B ἀλλ' οἶμαι
πονηρὰς ψυχῆς ἔξει δοξάζοντα συγγενῇ αὐτῆς χρηστῇ [sc. ἔξις] ἐποίησε δοξάσαι
25 ἕτερα τοιαῦτα, ἃ δὴ τινες [τὰ φαντάσματα] ὑπὸ ἀπειρίας ἀληθῆ καλοῦσιν, ἐγὼ 533
δὲ βελτίῳ μὲν τὰ ἕτερα τῶν ἐτέρων, ἀληθέστερα δὲ οὐδέν. καὶ τοὺς σοφοὺς . . .
κατὰ μὲν σώματα ἱατροὺς λέγω, κατὰ δὲ φυτὰ γεωργούς. φημὶ γὰρ καὶ τούτους
τοῖς φυτοῖς ἀντὶ πονηρῶν αἰσθήσεων, ὅταν τι αὐτῶν ἀσθενῇ, χρηστὰς καὶ ὑγιει-
νὰς αἰσθήσεις τε καὶ ἀληθεῖς ἐμποιοῖν, τοὺς δὲ γε σοφοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς ῥήτορας
30 ταῖς πόλεσι τὰ χρηστὰ ἀντὶ τῶν πονηρῶν δίκαια δοκεῖν εἶναι ποιεῖν. ἐπεὶ οἷά γ' ἂν
ἐκάστῃ πόλει δίκαια καὶ καλὰ δοκῇ, ταῦτα καὶ εἶναι αὐτῇ, ἕως ἂν αὐτὰ
νομίζῃ. ἀλλ' ὁ σοφὸς ἀντὶ πονηρῶν ὄντων αὐτοῖς ἐκάστων χρηστὰ ἐποίησεν εἶναι
καὶ δοκεῖν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὁ σοφιστὴς τοὺς παιδευομένους οὕτω
35 οὕτω σοφώτεροί τέ εἰσιν ἕτεροι ἐτέρων καὶ οὐδεὶς ψευδῇ δοξάζει, καὶ σοί,
ἐάν τε βούλῃ ἐάν τε μὴ, ἀνεκτέον ὄντι μέτρῳ· σώζεται γὰρ ἐν τούτοις ὁ λόγος
οὗτος.

22. — Prot. 333 D ἀρ' οὖν . . . ταῦτ' ἐστὶν ἀγαθὰ, ἃ ἐστὶν ὠφέλιμα τοῖς
ἀνθρώποις; — Καὶ ναὶ μὰ Δί', ἔφη [Prot.], κἂν μὴ τοῖς ἀνθρώποις ὠφέλιμα ἦι,
40 ἔργω καλῶ ἀγαθὰ. 334 A πότερον . . . λέγεις, ὦ Πρωταγόρα, ἢ μηδενὶ ἀνθρώ-
πων ὠφέλιμά ἐστιν, ἢ ἢ μηδὲ τὸ παράπαν ὠφέλιμα; καὶ τὰ τοιαῦτα σὺ ἀγαθὰ
καλεῖς; — Οὐδ' αὖτως, ἔφη· ἀλλ' ἔργω πολλὰ οἷδ' ἢ ἀνθρώποις μὲν ἀνωφελὲς ἐστὶ,

15 ἀλλ' (ἢ) Th. Gomperz 19 μέτρον κτλ.] vgl. zu B 1 24 συγγενῇ
αὐτῆς] also = πονηρὰ 25 ἕτερα τοιαῦτα (also = χρηστὰ [τὰ φαντάσματα] *
29 αἰσθήσεις τε καὶ] αἰσθήσεις, ὥστε καὶ? *

καὶ σιτία καὶ ποτὰ καὶ φάρμακα καὶ ἄλλα μυρία, τὰ δὲ γε ὠφέλιμα· τὰ δὲ ἀνθρώ- 533
ποις μὲν οὐδέτερα ἵπποις δὲ κτλ. Vgl. 12 B 61; 55 B 172; c. 83, 1.

23. PLATO Theaet. 162 D [Protag. spricht] ὦ γενναῖοι παῖδες τε καὶ γέροντες, ἡμιγγορεῖτε· συγκαθεζόμενοι θεοὺς τε εἰς τὸ μέσον ἄγοντες, οὓς ἐγὼ ἔκ τε τοῦ λέγειν
5 καὶ τοῦ γράφειν περὶ αὐτῶν, ὡς εἰσὶν ἢ ὡς οὐκ εἰσὶν, ἐξαιρῶ. Cic. de nat. deor. I 24, 63 *Abderites quidem P. . . sophistes temporibus illis vel maximus, cum in principio libri sic posuisset 'de divinis neque ut sint neque ut non sint habeo dicere', Atheniensium iussu urbe atque agro est exterminatus librique eius in contione combusti.* 12, 29 (D. 535) *nec vero P. qui sese negat omnino*
10 *de deis habere quod liqueat sint non sint qualesve sint quicquam videtur de natura deorum suspicari.* Aus derselben Quelle PHILOD. de piet. c. 22 p. 89 G. ἢ τοὺς ἄγνωστον εἶ τινές εἰσι θεοὶ λέγοντας ἢ ποιοὶ τινές εἰσιν. DIOGEN. V. Oinoanda fr. 12 c. 2, 1 p. 19 William P. δὲ ὁ Ἀβδηρείτης τῇ μὲν δυνάμει τὴν αὐτὴν ἤνεγκε Διαγόραι δόξαν, ταῖς λέξεσιν δὲ ἐτέραις ἐχρήσατο, ὡς τὸ λείαν Ἰταμὸν αὐτῆς
15 ἐκφρευζόμενος. ἔφησε γὰρ μὴ εἰδέναι, εἰ θεοὶ εἰσὶν· τοῦτο δ' ἐστὶν τὸ αὐτὸ τῷ 534 λέγειν εἰδέναι ὅτι μὴ εἰσὶν. Vgl. B 4.

24. PLATO Crat. 391 B C (Sokr. zu Hermogenes) εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ σοφισταί, οἷσπερ καὶ ὁ ἀδελφός σου Καλλίας πολλὰ τελέσας χρήματα σοφὸς δοκεῖ εἶναι. ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐγκρατὴς εἰ τῶν πατρῴων, λιπαρεῖν χρὴ τὸν ἀδελφὸν καὶ δεῖσθαι
20 αὐτοῦ διδάξαι σε τὴν ὀρθότητα [nāml. τῶν ὀνομάτων] περὶ τῶν τοιούτων ἦν ἔμαθεν παρὰ Πρωταγόρου. — Ἄτοπος μεντὰν εἶη μου, ὦ Σώκρατες, ἡ δέησις, εἰ τὴν μὲν Ἀλήθειαν τὴν Πρωταγόρου ὅλως οὐκ ἀποδέχομαι, τὰ δὲ τῇ τοιαύτῃ ἀληθείᾳ ῥηθέντα ἀγαπῶμην ὡς τοῦ ἄξια.

25. — Prot. 339 A ἡγοῦμαι . . . ἀνδρὶ παιδείας μέγιστον μέρος εἶναι περὶ ἐπῶν
25 δεινὸν εἶναι· ἔστιν δὲ τοῦτο τὰ ὑπὸ τῶν ποιητῶν λεγόμενα οἶόν τ' εἶναι συνίεναι ἃ τε ὀρθῶς πεποῖηται καὶ ἃ μὴ, καὶ ἐπίστασθαι διελεῖν τε καὶ ἐρωτώμενον λόγον δοῦναι. Folgt die Erklärung des Simonides. GNOM. VATIC. 743 ed. Sternbach n. 468 P. ἐποποιῶν τινοὺς αὐτὸν βλασφημοῦντος ἐπὶ τῷ μὴ ἀποδέχεσθαι τὰ ποιήματα αὐτοῦ ὧτων, ἔφη, κρεῖττόν μοι ἐστὶ κακῶς ἀκούειν ὑπὸ σοῦ
30 ἢ τῶν σῶν ποιημάτων ἀκούειν'.

26. PLAT. Phaedr. 266 D ff. [Sokr. und Phaedr.] προοίμιον μὲν οἶμαι πρῶτον ὡς δεῖ τοῦ λόγου λέγεσθαι ἐν ἀρχῇ· ταῦτα λέγεις (ἢ γάρ;) τὰ κομψὰ τῆς τέχνης; — Ναί. — Δεύτερον δὲ δὴ διήγησίν τινα μαρτυρίας τ' ἐπ' αὐτῇ, τρίτον τεκμήρια, τέταρτον εἰκότα· καὶ πίστωσιν οἶμαι καὶ ἐπιπίστωσιν λέγειν
35 τὸν γε βέλτιστον λογοδαίδαλον Βυζάντιον ἄνδρα. — Τὸν χρηστὸν λέγεις Θεόδωρον; [s. 76 A 30]. — Τί μήν; καὶ ἑλεγχόν γε καὶ ἐπεξέλεγχον ὡς ποιητέον ἐν κατηγορίᾳ τε καὶ ἀπολογία. τὸν δὲ κάλλιστον Πάριον Εὐνῶν [PLG. II 269 Bergk] ἐς μέσον οὐκ ἄγομεν, ὃς ὑποδήλωσιν τε πρῶτος ἡῦρεν καὶ παρεπαί-
40 νους; οἱ δ' αὐτὸν καὶ παραψόγους φασὶν ἐν μέτρῳ λέγειν μνήμης χάριν· σοφὸς γὰρ ἄνθρωπος. Τεισίαν [s. 76 A 7. 78 A 2] δὲ Γοργίαν τε ἐάσομεν εὖδειν, οἱ

10 *videatur* B¹ (vielleicht richtig) 18 Καλλίας] vgl. 77 A 4^b mit Anm.

22 Danach standen die philologischen Erörterungen vielleicht in seiner Ἀλήθεια

32 ἐν ἀρχῇ T: ἐπ' ἀρχῇ tilgte Schanz 35 λογοδαίδαλον T Cicero [s. 76 A 30], Hermias 238, 1 Couv., Schol.: λόγον δαίδαλον B (daher λόγων Δαίδαλον Winckelmann)

πρὸ τῶν ἀληθῶν τὰ εἰκότα εἶδον ὡς τιμητέα μᾶλλον, τὰ τε αὖ σμικρὰ μεγάλα 534
καὶ τὰ μεγάλα σμικρὰ φαίνεσθαι ποιοῦσιν διὰ ῥύμην λόγου, καὶνὰ τε ἀρχαίως τὰ
τ' ἐναντία καινῶς, συντομίαν τε λόγων καὶ ἄπειρα μήκη περὶ πάντων ἀνθρώπων;
ταῦτα δὲ ἀκούων ποτέ μου Πρόδικος [s. 77 A 20] ἐτέλεσεν, καὶ μόνος αὐτὸς
5 ἠύρηκέναι ἔφη ὦν δεῖ λόγων τέχνην· δεῖν δὲ οὔτε μακρῶν οὔτε βραχέων 535
ἀλλὰ μετρίων. — Σοφώτατά γε, ὦ Πρόδικε. — Ἰππίαν [79 A 12] δὲ οὐ
λέγομεν; οἶμαι γὰρ ἂν σύμψηφον αὐτῷ καὶ τὸν Ἡλείον γενέσθαι. — Τί δ' οὐ; —
Τὰ δὲ Πύλου πῶς φράσωμεν αὐ μουσεῖα λόγων, ὡς διπλασιολογίαν καὶ
γνωμολογίαν καὶ εἰκονολογίαν, ὀνομάτων τε Λικυμνιεῖων, ἃ ἐκείνῳ
10 ἐδωρήσατο πρὸς ποιήσιν εὐεπείας; — Πρωταγόρεϊα δέ, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἦν
μέντοι τοιαῦτ' ἄντα; — Ὁρθοέπειά γέ τις, ὦ παῖ, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλὰ.
τῶν γε μὴν οἰκτρογόνων ἐπὶ γῆρας καὶ πενίαν ἐλκομένων λόγων κεκρατηκέναι
τέχνῃ μοι φαίνεται τὸ τοῦ Χαλκηδονίου [Thrasymachos; s. 78 B 6] σθένος,
ὀργίσαι τε αὐ πολλοὺς ἅμα δεινὸς ἀνὴρ γέγονεν καὶ πάλιν ὠργισμένοις ἐπαίδων
15 κηλεῖν, ὡς ἔφη· διαβάλλειν τε καὶ ἀπολύσασθαι διαβολὰς ὅθεν δὴ κράτιστος. τὸ
δὲ δὴ τέλος τῶν λόγων κοινῇ πᾶσιν ἔοικεν συνδεδογμένον εἶναι, ὡς τινὲς μὲν
ἐπάνοδον, ἄλλοι δ' ἄλλο τίθενται ὄνομα.

27. ARIST. Rhet. Γ 5. 1407^b 6 τέταρτον, ὡς Π. τὰ γένη τῶν ὀνομάτων διήρει.
ἄρρενα καὶ θήλεα καὶ σκεύη.

20 28. — soph. el. 14. 173^b 17 (σολοικισμός) ἔστι δὲ τοῦτο καὶ ποιεῖν καὶ μὴ
ποιοῦντα φαίνεσθαι καὶ ποιοῦντα μὴ δοκεῖν, καθάπερ ὁ Π. ἔλεγεν, εἰ ὁ μῆνις καὶ
ὁ πῆληξ ἄρρεν ἐστίν· ὁ μὲν γὰρ λέγων 'οὐλομένην' σολοικίζει μὲν κατ' ἐκείνον,
οὐ φαίνεται δὲ τοῖς ἄλλοις, ὁ δὲ οὐλόμενον φαίνεται μὲν, ἀλλ' οὐ σολοικίζει. Vgl.
C 3; PLATO Cratyl. 430 D ff.

25 29. ARIST. poet. 19. 1456^b 15 τί γὰρ ἂν τις ὑπολάβοι ἡμαρτησθαι ἃ Π. ἐπι-
τιμᾷ ὅτι εὔχεσθαι οἰόμενος ἐπιτάττει εἰπῶν 'μῆνιν αἶδε θεά'; τὸ γὰρ κελεῦσαι,
φησί, ποιεῖν τι ἢ μὴ, ἐπιταεῖς ἐστίν. Vgl. II 220, 4 ff.

30. AMMON. SCHOL. HOMER. [Grenfell-Hunt Oxyrh. Pap. II p. 68] col. XII 20
zu Φ 240 Π. φησὶν πρὸς τὸ διαλαβεῖν τὴν μάχην τὸ ἐπεισόδιον γεγενέναι τὸ ἐξῆς
30 τῆς Ξάνθου καὶ θνητοῦ μάχης ἴν' εἰς τὴν θεομαχίαν μεταβῇ, τάχα δὲ ἴνα καὶ 536
τὸν Ἀχιλλεῖα αὐξήσῃ καὶ προκατα (?) τῶν η τοῖς κινδύνοις ποι-
ησ καταλαμβάνοντα τα ἐπ' ἡδὰ δὲ οὐκ ἐν τῷ βρείθρῳ ἔτι ἀλλ'
ἐν τῷ πεδίῳ.

5 δεῖν Paris. 1808: δεῖ BT 8 Herm. p. 239, 6 ἐκείνος γάρ, φασίν, ἐξηύρε
τὰ πάρισα· διὸ καὶ 'μουσεῖα λόγων' ἐκάλεσεν, ἐπειδὴ ἐδόκει τῇ καλλιτεσίᾳ πάν-
του κοσμεῖν τὸν λόγον. 'διπλασιολογίαν' δὲ τὸ τὰ αὐτὰ δις λέγειν οἷον φρεῦ φρεῦ:
Spengel versteht darunter die Isokolen und Antithesen, Heindorf die διπλὰ ὀνό-
ματα, Norden die ὀνόματα μουσικῶς συγκείμενα A. Kunstpr. I 74¹. S. Blass Att.
Ber. I² 84 9 λικυμνίων Hss. 9. 10 [ἃ ἐκείνῳ ἐδωρήσατο] Ast 10 προσ-
εποίησεν (so Cornarius) εὐεπείαν Schanz. — Vgl. Herm. 239, 12 ὁ Λικυμνίος τὸν
Πύλον ἐδίδασκεν ὀνομάτων τινὰς διατρέσει οἷον ποῖα κύρια, ποῖα σύνθετα, ποῖα
ἀδελφά, ποῖα ἐπίθετα καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς εὐεπείαν. Arist. Rhet. Γ 13. 1414^b 15

11 Ὁρθοέπεια Herm. a. O. τουτέστι κυριολεξία vgl. 55 A 33, xi 15 ὅθεν δὴ
Paris. 1808: ὅθεν δεῖ BT 17 ἐπάνοδον Herm. 240, 1 ἀνακεφαλαίωσιν
23 σολοικίζει sc. κατὰ Πρωταγόραν. Vgl. [Alex.] z. d. St. 106, 20

ΠΡΩΤΑΓΟΡΟΥ ΑΛΗΘΕΙΑ ἢ ΚΑΤΑΒΑΛΛΟΝΤΕΣ.

1. SEXT. adv. math. vii 60 καὶ Πρωταγόραν δὲ τὸν Ἀβδηρίτην ἐγκατέλεξάν τινες τῷ χορῷ τῶν ἀναιρουντων τὸ κριτήριο φιλοσό-
 5 φων, ἐπεὶ φησι πάσας τὰς φαντασίας καὶ τὰς δόξας ἀληθεῖς ὑπάρ-
 χειν καὶ τῶν πρὸς τι εἶναι τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸ πᾶν τὸ φανέν ἢ
 δόξαν τινὶ εὐθέως πρὸς ἐκείνον ὑπάρχειν. ἐναρχόμενος γοῦν τῶν
 Καταβαλλόντων ἀνεφώνησε· πάντων χρημάτων μέτρον ἐστὶν
 ἄνθρωπος, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστιν, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς
 10 οὐκ ἔστιν². Vgl. II 219, 19. 223, 27 ff. 226, 22.

PLATO Theaet. 151 E 152 A [Sokr. und Theaet.] Κινδυνεύεις μέντοι
 λόγον οὐ φαῦλον εἰρηκέναι περὶ ἐπιστήμης, ἀλλ' ὃν ἔλεγε καὶ Πρω-
 15 ταγόρας. τρόπον δέ τινα ἄλλον εἶρηκε τὰ αὐτὰ ταῦτα. φησὶ γάρ
 που πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπον εἶναι, τῶν μὲν
 ὄντων ὡς ἔστι, τῶν δὲ μὴ ὄντων ὡς οὐκ ἔστιν. ἀνέγνωκας
 γάρ που; — Ἀνέγνωκα καὶ πολλάκις. — Οὐκοῦν οὕτως πως λέγει,
 ὡς οἶα μὲν ἕκαστα ἐμοὶ φαίνεται, τοιαῦτα μὲν ἔστιν ἐμοί, οἶα δὲ
 σοί, τοιαῦτα δὲ αὖ σοί· ἄνθρωπος δὲ σύ τε καὶ γώ; . . . ἄρ' οὐκ
 ἐνίστε πνέοντος ἀνέμου τοῦ αὐτοῦ ὁ μὲν ἡμῶν ῥίγῳ, ὁ δ' οὐ; καὶ
 20 ὁ μὲν ἡρέμα, ὁ δὲ σφόδρα; — Καὶ μάλα. — Πότερον οὖν τότε αὐτὸ
 ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ πνεῦμα ψυχρὸν ἢ οὐ ψυχρὸν φήσομεν, ἢ πεισόμεθα
 τῷ Πρωταγόρῳ ὅτι τῷ μὲν ῥιγῶντι ψυχρὸν, τῷ δὲ μὴ οὐ; —
 Ὅμοιον. — Οὐκοῦν καὶ φαίνεται οὕτως ἑκατέρω; — Ναί. — Τὸ
 δὲ γε φαίνεται αἰσθάνεται ἔστιν; — Ἔστιν γάρ. — Φαντασία ἄρα
 25 καὶ αἴσθησις ταῦτόν ἐν τε θερμοῖς καὶ πασι τοῖς τοιούτοις. οἶα
 γ' ἄρ' αἰσθάνεται ἕκαστος, τοιαῦτα ἐκάστω καὶ κινδυνεύει εἶναι.
 161 c Sokr. Τὰ μὲν ἄλλα μοι πάνυ ἡδέως εἶρηκεν, ὡς τὸ δοκοῦν

8 Καταβαλλόντων] sc. λόγων Vor diesem Anfang hat vielleicht [vgl. A 21^a] der Titel gestanden, wie es damals Sitte war: Πρωταγόρης ὁ Ἀβδηρίτης τάδε λέγει, ὡς ἀληθῆα οἱ δοκεῖ εἶναι· πάντων κτλ. Ähnlich Lier *Topica carm. sep. lat.* (Tub. 1902) p. 31. Daher dann der Titel Ἀλήθεια, der an Parmenides [18 B 1, 29 u. ö.], Antiphon [80 B 1 ff.], Antisthenes und Simmias erinnert 9 ὡς] dass (nicht wie) οὐκ ὄντων Sext., Diog.: μὴ (indirekt) Plato Z. 15 10 An ὡς οὐκ ἔστιν will H. Gomperz *Sophistik u. Rhet.* 228 den dem Bericht Platons [A 21^a] zugrunde liegenden Text so anschließen: ἃ γὰρ φαίνεται τε καὶ δοκεῖ ἀνθρώπῳ, ταῦτα ἔστιν αὐτῷ, ἃ δὲ οὐτε φαίνεται οὐτε δοκεῖ ἀνθρώπῳ, ταῦτ' οὐκ ἔστιν. μυρίον μέντοι διαφέρουσιν ἄνθρωποι ἕτερος ἑτέρου αὐτῷ τούτῳ ὡς τῷ μὲν ἕτερα φαίνεται τε καὶ δοκεῖ τῷ δὲ ἕτερα 21 ἑαυτοῦ Berl. Papyr., W.: ἑαυτοῦ BT 24 αἰσθάνεται Berl. Papyr.: αἰσθάνεσθαι Hss. ἔστιν fehlt Berl. Pap. 66, 7, doch s. 66, 38 26 γ' ἄρ' Badham: γὰρ Hss.

ἐκάστωι τοῦτο καὶ ἔστιν· τὴν δ' ἀρχὴν τοῦ λόγου τεθαύμακα, ὅτι οὐκ εἶπεν ἀρχόμενος τῆς Ἀληθείας ὅτι πάντων χρημάτων μέτρον 537 ἔστιν ὧς ἢ κυνοκέφαλος ἢ τι ἄλλο ἀτοπώτερον τῶν ἐχόντων αἴσθησιν, ἵνα μεγαλοπρεπῶς καὶ πάνυ καταφρονητικῶς ἤρξαιτο ἡμῖν λέγειν, 5 ἔνδεικνύμενος ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφαίαι, ὁ δ' ἄρα ἐτύχχανεν ὧν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων [βατράχου] γυρίνου, μὴ ὅτι ἄλλου του ἀνθρώπων. Vgl. A 21^a.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ.

2. PORPHYR. ἀπὸ τοῦ α̅ τῆς Φιλολόγου ἀκροάσεως b. Eus P. E. 10 x 3, 25 σπάνια δὲ τὰ τῶν πρὸ τοῦ Πλάτωνος γεγονότων βιβλία· ἐπεὶ ἴσως πλείους ἂν τις ἐφώρασε τοῦ φιλοσόφου (κλοπᾶς)· ἐγὼ δ' οὖν ἦ κατὰ τύχην περιπέπτωκα Πρωταγόρου τὸν Περὶ τοῦ ὄντος ἀναγινώσκων λόγον πρὸς τοὺς ἐν τῷ ὄν εισάγοντας τοιαύταις αὐτὸν εὐρίσκω χρώμενον ἀπαντήσεσιν· ἐσπούδασα γὰρ αὐταῖς λέξεσι τὰ 15 ῥηθέντα μνημονεύειν. Euseb. fügt zu καὶ ταῦτ' εἰπὼν διὰ πλειόνων τίθησι τὰς ἀποδείξεις.

ΜΕΓΑΣ ΛΟΓΟΣ.

3. ANECD. PAR. I 171, 31 de Hippomachos B 3 [ed. Bohler *Sophistae Protrep. fr.* Lips. 1903 p. 46, 5] ὅτι ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Μεγάλῳ 20 λόγῳ ὁ Π. εἶπε· 'φύσεως καὶ ἀσκήσεως διδασκαλία δεῖται' καὶ 'ἀπὸ νεότητος δὲ ἀρξαμένους δεῖ μανθάνειν'. οὐκ ἂν δὲ ἔλεγε τοῦτο, εἰ αὐτὸς ὀψιμαθὴς ἦν, ὡς ἐνόμιζε καὶ ἔλεγεν Ἐπίκουρος περὶ Πρωταγόρου [fr. 173 Us.; 55 A 9].

ΠΕΡΙ ΘΕΩΝ.

4. Eus. P. E. xiv 3, 7 ὁ μὲν γὰρ Δημοκρίτου γεγωνὶς ἐταῖρος ὁ Π. ἄθεον ἐκτήσατο δόξαν· λέγεται γοῦν τοιαῖδε κεκρῆσθαι εἰσβολῇ ἐν τῷ Περὶ θεῶν συγγραμμάτι· 'περὶ μὲν θεῶν οὐκ οἶδα... 3. 12. 23. 30

περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω εἰδέναι, οὐθ' ὡς εἰσὶν οὐθ' ὡς

6 [βατράχου] Valckenaer 8 Identität mit der Ἀλήθεια verm. Bernays *Ges. Abh.* I 121 11 <κλοπᾶς> Viger 17 Frey identifizierte den Μέγας λόγος mit dem Προστακτικός II 220, 16, eher = Ἀλήθεια 20 vgl. Plato Protag. 323 c ff. 55 B 33. c. 83, 6 (E. Jacoby de *Antiph. Soph.* 43) 21 δει C: δεῖν Pz 27 γράμματι O 30 ἔχω εἰδέναι Diog. Hesych. [A 3]: οἶδα Eus. Das Wort εἰδέναι ist aoristisch gebraucht 'ich vermag nicht festzustellen'. Vgl. Luc. dial. mer. 9 ἔχοιτε εἰδέναι. ἔχω [εἰδέναι] Richards οὐθ' ... οὐθ' Diog. BP: εἶθ' ... εἶθ' Diog. F

οὐκ εἰσὶν οὐθ' ὅποιοί τινες ιδέαν· πολλὰ γὰρ τὰ κωλύοντα 537
εἰδέναι ἢ τ' ἀδηλότης καὶ βραχὺς ὦν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου.

ANTILOGIΩΝ ἈΒ [s. II 220, 17].

538

5. DIOG. III 37 Εὐφορίων [fr. 124 Meineke] δὲ καὶ Παναίτιος
5 [fr. 50 Fowler] εἰρήκασι πολλάκις ἐστραμμένην εὐρήσθαι τὴν ἀρχὴν
τῆς Πολιτείας [Platons], ἣν Πολιτείαν Ἀριστόξεένος [fr. 33 FHG II 282]
φησι πᾶσαν σχεδὸν ἐν τοῖς Πρωταγόρου γεγράφθαι Ἀντιλογικοῖς.
57 Πολιτείας . . . ἣν καὶ εὐρίσκεσθαι σχεδὸν ὅλην παρὰ Πρωταγόροι
ἐν τοῖς Ἀντιλογικοῖς φησι Φαβωρίνος ἐν Παντοδαπῆς ἱστορίας
10 δευτέρῳ [fr. 21 FHG III 580].

ZWEIFELHAFTE SCHRIFTEN.

ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΙΚΩΝ [s. II 220, 13].

6. CIC. Brut. 12, 46 (aus Arist. Τεχνῶν συναγ. fr. 137 R.) *scriptasque fuisse et*
paratas a Protagora rerum inlustrium disputationes, quae nunc communes appel-
15 *lantur loci.* QUINTIL. III 1, 10 *Abderites P., a quo decem milibus denariorum di-*
dicisse artem quam edidit Euathlus [s. II 220, 12. 24. 221, 28] *dicitur.* 1, 12
horum primi communis locos tractasse dicuntur P., Gorgias; affectus Prodicus
et Hippias. et idem P. et Thrasymachus.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ [s. II 220, 14].

20 7. ARIST. Metaph. B 2. 997^b 32 οὐδὲ τοῦτο ἀληθές, ὥς ἡ γεωδαισία τῶν
αἰσθητῶν ἐστὶ μεγεθῶν καὶ φθαρτῶν· ἐφθείρετο γὰρ ἂν φθειρομένων. ἀλλὰ μὴν
οὐδὲ τῶν αἰσθητῶν ἂν εἴη μεγεθῶν οὐδὲ περὶ τὸν οὐρανὸν ἢ ἀστρολογία τόνδε.
οὔτε γὰρ αἱ αἰσθηταὶ γραμμαὶ τοιαυταὶ εἰσιν οἷας λέγει ὁ γεωμέτρης· οὐθὲν γὰρ

1 οὐθ' ὅποιοί τινες ιδέαν Eus. (auch Sextus A 12, Cicero und Philodem (d. h. ihre epikureische Quelle) A 23, Theophil. ad Autol. III 7 paraphrasieren diese Worte): fehlt Diog., Hesychios (A 3), Plato A 23. Krische *Forsch.* I 136 u. a. verwerfen den Zusatz als Erfindung Timons [A 12 II 223, 23]. Allein das Fehlen beweist nichts, wie Cicero a. O. zeigt, die Worte klingen alt; jeder Verständige wird dieses Glied als zutreffend nur für den Fall des *ὡς εἰσὶν* auffassen πολλά . . . ἀνθρώπου fehlt Eus. Vgl. Hipp. de victu III 1 [VI 592 L.; s. * *Herm.* 45, 144, 18]

3 mit der Ἀλήθεια identifiziert von Bernays 5 ἐστραμμένην] vom Stil
6 [Πολιτείαν] Th. Gomperz, indem er annimmt, daß sich die Coinzidenz nur auf p. 331 E—336 A erstreckt habe (*Apol. d. Heilk.* 2 S. 173). Jedenfalls hat Favorinus die Stelle nicht so gefaßt. Vgl. auch H. Gomperz *Soph.* 131²⁸⁵. G. Murray *Rise of the gr. Epic.* 20¹ denkt an die Frauenfrage, indem Aristophanes' Lysistrata und Ekklesiazusen von Pr. abhängig seien 16 *euathlus* Hss.; Εὐαθλος ist fingierter Name der Scherzanekdote, die Aristoteles verwirkte und Gellius V 10 des breitesten erzählt. Der Titel stammt daher vermutlich nur aus der Anekdote
19 Der Titel stammt wohl ebenfalls nur aus der Erwähnung des Aristoteles oder aus Anführung ähnlicher Stellen

εὐθὺ τῶν αἰσθητῶν οὕτως οὐδὲ στρογγύλον· ἄπτεται γὰρ τοῦ κανόνος οὐ κατὰ 538
στιγμὴν ὁ κύκλος, ἀλλ' ὥσπερ Π. ἔλεγεν ἐλέγχων τοὺς γεωμέτραις.

ΠΕΡΙ ΠΑΛΗΣ [II 220, 14].

8. PLAT. Soph. 232 D E τὰ γε μὴν περὶ πασῶν τε καὶ κατὰ μίαν ἐκάστην
5 τέχνην, ἃ δεῖ πρὸς ἕκαστον αὐτὸν τὸν δημιουργὸν ἀντειπεῖν, δεδημοσιωμένα που 539
καταβέβληται γεγραμμένα τῷ βουλομένῳ μαθεῖν. — Τὰ Πρωταγόρεϊά μοι φαίνει
περὶ τε πάλης καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν εἰρηκέναι . . . 233 A Πῶς οὖν ἂν
ποτέ τις πρὸς γε τὸν ἐπιστάμενον αὐτὸς ἀνεπιστήμων ὦν δύναται ἂν ὑγιές τι
λέγων ἀντειπεῖν; — Οὐδαμῶς.

10

8^a. ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ [II 220, 14]. S. B 5.8^b. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΡΧΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ [II 220, 15]. Vgl. C 1.8^c. ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣ [II 220, 14].8^d. ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΩΝ [II 220, 15].8^e. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΥΚ ΟΡΘΩΣ ΤΟΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣ ΠΡΑΣΣΟΜΕΝΩΝ [II 220, 16].

15

8^f. ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΟΣ [II 220, 16].8^g. ΔΙΚΗ ΥΠΕΡ ΜΙΣΘΟΥ [II 220, 17]. Vgl. A 1 § 56. B 6.8^h. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΙΔΟΥ [II 220, 15]. Vgl. 55 B 0^c ff.

AUS UNBESTIMMTEN SCHRIFTEN.

9. [PLUT.] cons. ad Apoll. 33 p. 118 E Περικλέα δὲ τὸν Ὀλύμπιον προσαγο-
20 ρευθέντα διὰ τὴν περὶ τὸν λόγον καὶ τὴν σύνεσιν ὑπερβεβλημένην δύναμιν, πυθό-
μενον ἀμφοτέρους αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς μετῆλλαχέναι τὸν βίον Πάραλόν τε καὶ Ξάν-

3 Der Titel ist offenbar nur aus Plato gezogen. Denn die Erörterung des Protagoras gegen die τέχνη, die auch Protag. 318 E [oben II 221, 37] angezogen wird, war nach dieser Stelle ganz umfassend und vermutlich wie B 7 in den Ἀντιλογίαι oder der Ἀλήθεια enthalten 4 »die Antilogien gegen die τέχνη im allgemeinen und im besonderen, die man gegen jeden einzelnen gerade ausübenden Techniten vorbringen soll«. Th. Gomperz hat daraus das Gegenteil, eine *Gesamtapologie der Künste*, erschlossen und hierin eine Anspielung auf die Hippokratische Schrift Περὶ τέχνης gesehen, die er ohne hinreichende Gründe dem Protagoras zuschreibt (*Apologie d. Heilk.* 1 S. 33; vgl. 2 30). Auf eristische Behandlung der Heilkunst (ἀντιλογία, ἐρωτᾶν, ἀποκρίνεσθαι, ἀντιλέγειν) bezieht sich Hippokr. de morb. I 1 ff. [VI 140 ff. L.] 6 καταβέβληται] »wie Samen ausgebreitet« Th. Gomperz

11 Περὶ τῆς ἐν ἀρχῇ καταστάσεως] »über die Anfänge der menschlichen Gesellschaft« Th. Gomperz. Vgl. Demokrit 55 B 278 [II 117, 9]. * vermutet, daß der Titel sich auf die Platonische Imitation C 1 bezieht. Die folgenden Titel beziehen sich wohl ebenfalls auf einzelne, nur den Inhalt streifende Zitate anderer Autoren, die ein Amanuensis der Bibliothek aufgestöbert hatte 17 Vermutlich Verwechslung der beiden Abderiten

θιππον (ὥς φησι Π. εἰπὼν οὕτως: 'τῶν . . . ἀμηχανίην')· τοῦτον γὰρ εὐθὺς 539
μετὰ τὴν προσαγγελίαν ἀμφοτέρων τῶν υἱέων οὐδὲν ἦπτον ἐστεφανωμένον κατὰ
τὸ πάτριον ἔθος καὶ λευχειμονοῦντα δημηγορεῖν 'βουλὰς τ' ἐξάρχοντ' ἀγαθὰς'
[Hom. B 273] πρὸς τε τὸν πόλεμον ἐπιπαρομῶντα τοὺς Ἀθηναίους.

5 τῶν γὰρ υἱέων νενηνίων ὄντων καὶ καλῶν, ἐν ὀκτῷ δὲ ταῖς πά- 540
σησιν ἡμέρησι ἀποθανόντων νενηνθέως ἀνέτλη· εὐδίας γὰρ εἶχετο,
ἔξ ἧς πολλὸν ὤνητο κατὰ πᾶσαν ἡμέρην εἰς εὐπομίην καὶ ἀνωδυ-
νίην καὶ τὴν ἐν τοῖς πολλοῖσι δόξαν· πᾶς γάρ τις μιν ὀρῶν τὰ ἑαυτοῦ
πένθεα ἐρρωμένως φέροντα, μεγαλόφρονά τε καὶ ἀνδρεῖον ἐδόκει
10 εἶναι καὶ ἑαυτοῦ κρείσσω, κάρτα εἰδὼς τὴν ἑαυτοῦ ἐν τοιοῖσδε πρά-
γμασιν ἀμηχανίην.

10. STOB. III (Flor.) 29,80 Π. ἔλεγε μηδὲν εἶναι μήτε τέχνην ἄνευ
μελέτης μήτε μελέτην ἄνευ τέχνης.

11. [PLUTARCH] περὶ ἀσκήσεως 178, 25 [Rhein. Mus. 27, 526] P. ferner hat
15 gesagt: Nicht sproßt Bildung in der Seele, wenn man nicht zu vieler
Tiefe kommt.

SCHLECHTBEZEUGTES.

12. GRAECO-SYR. SPRÜCHE übers. von Ryssel [Rhein. Mus. 51, 539 n. 32].
Protagoras hat gesagt: Mühsal und Arbeit und Unterricht und Erziehung und
20 Weisheit sind der Ruhmeskranz, der geflochten wird von den Blumen einer be-
redten Zunge und denen aufs Haupt gesetzt wird, die ihn lieben. Schwer zwar
ist die Zunge, doch ihre Blüten sind reich und immer neu, und die Zuschauer
und die Beifallsspenden und die Lehrer freuen sich und die Schüler machen
Fortschritte und die Toren ärgern sich — oder vielleicht ärgern sie sich auch
25 nicht, weil sie nicht einsichtig genug sind.

C. IMITATION.

1. PLATO Protag. 320 c ff. (Mythos des P.) ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν
ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν. ἐπειδὴ δὲ (D) καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένως
γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μίξαντες καὶ τῶν ὅσα
30 πυρὶ καὶ γῇ κεράννυται. ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν
Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεὶ κοσμησαί τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρέπει·
Προμηθεὶ δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, νεύματος δ' ἐμοῦ, ἔφη, ἐπί-
σκεψαι· καὶ οὕτως πείσας νέμει. νέμων δὲ τοῖς (E) μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσ- 541

1 εἰπὼν so die Hss.: εἰπεῖν stillschweigende Interpolation Bernardakis', der
den erhaltenen Text des Fragments teils überionisch, teils unterionisch [s. Hatzidakis
'Ἀθηνᾶ 13, 484] ausstaffiert hat. Vgl. Wilamowitz *Leseb.* II 3 mit Anm.

15 Etwa οὐκ ἐμφύεται παιδείῃ τῇ ψυχῇ μὴ ἰκομένου ἐς βάθος πολλόν. Vgl.
80 B 60 18 Wenn man die orientalische Einkleidung wegnähme, könnte der
Spruch von P. sein. Aber die Überlieferung der Namen ist ganz unsicher
In zwei Hss. Taur. C VI 21 (b VI 18) S. XVI und Paris 2426 S. XVI werden neben
den hermetischen Ἰατρομαθηματικά (*Phys. et Med.* ed. Ideler I 387) auch Excerpte
(ἐκ) τῶν συναγωγῶν Πρωταγόρου im Titel erwähnt 33 νέμει TW: νεῖμαι B

- ἦπτεν, τοὺς δὲ ἀσθενεστέρους τάχει ἐκόσμει· τοὺς δὲ ὤπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον 541
 διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. ἃ μὲν γὰρ αὐτῶν
 σμικρότητι ἥμισπεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάργειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ἠϋῆε μετέθει,
 τῷδε (321) αὐτῷ αὐτὰ ἔσωιζεν· καὶ τὰλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν. ταῦτα δὲ
 5 ἐμχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχουν, μή τι γένος ἀιστωθείη· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθο-
 ριῶν διαφυγὰς ἐπήκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμχανᾶτο ἀμφιεννὺς
 αὐτὰ πυκναῖς τε θριεῖν καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χεიმῶνα, δυνα-
 τοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ ἐς εὐνὰς ἰοῦσιν, ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ
 οἰκεία τε καὶ (B) αὐτοφυῆς ἐκάστωι. καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὀπλαῖς, τὰ δὲ ὄνουσιν
 10 στερεοῖς καὶ ἀναίμοις τοῦντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπορίζεν, τοῖς μὲν ἐκ
 γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ῥίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι
 τροφὴν ζῶων ἄλλων βορὰν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλίσκο-
 μένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων. ἅτε δὴ οὖν οὐ πάνυ
 τι σοφὸς ὦν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν (C) καταναλῶσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ
 15 ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὃ τι
 χρῆσαιτο. ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ
 ὁρᾷ τὰ μὲν ἄλλα ζῶια ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἀνθρωπίνον γυμνόν τε καὶ
 ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον· ἦδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν
 ἣ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξίεναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. ἀπορίαι οὖν ἐχόμενος ὁ Προμη-
 20 θεὺς, ἦντινα σωτηρίαν (D) τῷ ἀνθρώπῳ εὔροι, κλέπτει Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς
 τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί (ἀμύχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ
 ἢ χρησίμῃν γενέσθαι) καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν
 βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ
 τῷ Διί· τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι
 25 ἐνεχώρει εἰσελθεῖν (πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν), εἰς δὲ τὸ τῆς
 (E) Ἀθηνᾶς καὶ Ἡφαίστου οἴκημα τὸ κοινόν. ἐν ᾧ ἐπιλοτεχνεῖτην, λαθῶν εἰσερ-
 χεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἡφαίστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν
 τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου
 γίγνεται, Προμηθεὶ δὲ (322) [δι' Ἐπιμηθεά] ὕστερον, ἡπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη 542
 30 μετῆλθεν. ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν [διὰ τὴν
 τοῦ θεοῦ συγγένειαν] ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχειρεῖ βωμούς τε
 ἰδρύεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ
 τέχνῃ, καὶ οἰκῆσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνάς καὶ τὰς ἐκ γῆς
 τροφὰς ἠῦρετο. οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ὠίκουν σποράδην.
 35 (B) πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν
 ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφὴν ἱκανὴ
 βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής· πολιτικὴν γὰρ τέχνην
 οὐτῶ εἶχον, ἧς μέρος πολεμική. ἐζήτουν δὲ ἀθροίζεσθαι καὶ σῴζεσθαι κτιζόντες

1 τοὺς δ' ἀσθενεστέρους... τοὺς δὲ BT: τὰ δ' ἀσθενέστερα... τὰ δὲ nivellierend
 Paris. 3017 9 ὑποδῶν Cobet: ὑπὸ ποδῶν Hss. ὄνουσιν (nach Baiter)*: θριεῖν
 καὶ δέρμασιν (aus Z. 7) Hss.: Tilgung von θριεῖν καὶ genügt nicht 11 ἄλλοις T:
 ἀλλήλοισ B. Vgl. Herodot III 108 (Nestle Progr. v. Schöenthal 1908 S. 16, Dieker-
 mann *De argumentis quibusdam* Hal. Diss. 1909 S. 78. 87) 14. 15 εἰς τὰ
 ἄλογα TW: fehlt B 15 [ἀκόσμητον]? * 19 ἐχόμενος T: σχόμενος B
 29 [] Sauppe 30. 31 [] Deuschle: διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συντεχνίαν Blass
 32. 33 [τῇ τέχνῃ] Deuschle

πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἡδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν 542
 τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν (c) δέσας περὶ τῷ
 γένει ἡμῶν, μὴ ἀπόλοιτο πᾶν. Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους Αἰδῶ τε καὶ
 Δίκην, ἵν' εἴεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. ἐρωτᾷ οὖν
 5 Ἑρμῆς Δία, τίνα οὖν τρόπον δοῇ Δίκην καὶ Αἰδῶ ἀνθρώποις· ἵπτερον ὡς αἱ
 τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὡδε· εἰς ἔχων ἱατρικὴν
 πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ Δίκην δὴ καὶ Αἰδῶ οὕτω
 θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω; (E) “ἐπὶ πάντας, ἔφη ὁ Ζεὺς, καὶ
 πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ
 10 ἄλλων τεχνῶν. καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ, τὸν μὴ δυνάμενον Αἰδοῦς καὶ Δίκης
 μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως.” Vgl. Moschion fr. 6 [FT p. 813] und ARIST.
 de partt. an. Δ 10. 687^a 23 οἱ λέγοντες ὡς συνέστηκεν οὐ καλῶς ὁ ἄνθρωπος ἀλλὰ
 χερίστα τῶν ζῴων (ἀνυπόδητόν τε γὰρ αὐτὸν εἶναι φασὶ καὶ γυμνὸν καὶ οὐκ
 ἔχοντα ὄπλον πρὸς τὴν ἀλκὴν), οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν.

15 2. ARISTOPH. Wolk. 112ff. Vgl. A 21.

εἶναι παρ' αὐτοῖς φασιν ἄμφω τῷ λόγῳ
 τὸν κρείττον', ὅστις ἐστί, καὶ τὸν ἥττονα.
 τοῦτοι τὸν ἕτερον τοῖν λόγοι, τὸν ἥττονα,

114 νικᾶν λέγοντά φασὶ τὰδικιώτερα.

20 Vgl. den Agon des Δίκαιος und Ἄδικος λόγος 889ff.

3. ARISTOPH. Wolk. 658ff. (Sokrates und Strepsiades). Vgl. A 28.

ἀλλ' ἕτερα δεῖ σε πρότερα τούτων μαθάνειν·
 τῶν τετραπόδων ἅττ' ἐστὶν ὀρθῶς ἄρρενα.

660 — ἀλλ' οἶδ' ἔγωγε τᾶρρεν', εἰ μὴ μαίνομαι·

25

κριός, τράγος, ταῦρος, κύων, ἀλεκτρυῶν.

— ὀρᾶις ὃ πάσχεις; τήν τε θήλειαν καλεῖς

ἀλεκτρυόνα καὶ ταῦτ' οὐκ ἄρρενα.

— πῶς δὴ; φέρ' — ὅπως; ἀλεκτρυῶν κ(αὶ) ἀλεκτρυῶν.

665 — νῆ τὸν Ποσειδῶ. νῦν δὲ πῶς με χρή καλεῖν;

30

— ἀλεκτρυάιναν· τὸν δ' ἕτερον ἀλέκτορα.

— ἀλεκτρυάιναν; εὖ γε, νῆ τὸν Ἀέρα·

ὥστ' ἀντὶ τούτου τοῦ διδάγματος μόνου

διαφριτῶσω σου κύκλῳ τὴν κάρδοπον.

670 — ἰδοὺ μάλ' αὖθις τοῦθ' ἕτερον· τὴν κάρδοπον

35

671 ἄρρενα καλεῖς θήλειαν οὖσαν . . .

677 ἀτὰρ τὸ λοιπὸν πῶς με χρή καλεῖν; — ὅπως;

τὴν καρδόπην, ὥσπερ καλεῖς τὴν Σωστράτην.

— τὴν καρδόπην θήλειαν; — ὀρθῶς γὰρ λέγεις.

4. EURIP. Bakch. 199ff. (Kadmos, Teiresias). Vgl. B 1.

40

οὐ καταφρονῶ γ' ὡ τῶν θεῶν θνητὸς γεγώς.

200 — οὐδ' ἐν σοφίζόμεσθα τοῖσι δαίμοσι.

22 τούτων R: τούτου V 27 καὶ ταῦτ' Flor. Abb. 2715: κατὰ ταῦτ' RV¹
 28 φέρε, πῶς R: φέρε V: verb. Harl. 6307 41 οὐδὲν σοφίζόμεσθα Hss.:
 verb. Musgrave

πατρίους παραδοχὰς ἅς θ' ὁμήλικας χρόνῳ
κεκτήμεθ', οὐδεὶς αὐτὰ καταβαλεῖ λόγος,
οὐδ' εἰ δι' ἄκρων τὸ σοφὸν ἡῦρηται φρενῶν.

543

5(?). Aeschines Socrat. Kallias fr. 16 p. 50 ed. Krauss. Vgl. 77 A 4b.

5

75. XENIADES.

SEXT. adv. math. VII 53 Ξενιάδης δὲ ὁ Κορινθίος, οὗ καὶ Δημόκριτος μέμνηται, πάντ' εἰπὼν ψευδῇ καὶ πᾶσαν φαντασίαν καὶ δόξαν ψεύδεσθαι καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πᾶν τὸ γινόμενον γίνεσθαι καὶ εἰς τὸ μὴ ὂν πᾶν τὸ φθειρόμενον φθεῖρεσθαι, δυνάμει τῆς αὐτῆς ἔχεται τῷ Ξενοφάνει στάσεως. Vgl. P. H. II 76 (*Rhein.* 10 *Mus.* 64, 262).

76. GORGIAS.

544

A. LEBEN UND LEHRE.

1. PHILOSTR. V. S. I 9, 1ff. Σικελία Γοργίαν ἐν Λεοντίνις ἤνεγκεν, ἐς ὃν ἀναφέρειν ἡγώμεθα τὴν τῶν σοφιστῶν τέχνην ὥσπερ ἐς πατέρα· εἰ γὰρ τὸν
15 Αἰσχύλον ἐνθυμηθείμεν, ὥς πολλὰ τῇ τραγωιδίᾳ ζυνεβάλετο ἐσθῆτί τε αὐτὴν κατασκευάσας καὶ ὀκρίβαντι ὑψηλῷ καὶ ἡρώων εἰδεσιν ἀγγέλοις τε καὶ ἑξαγγέλοις καὶ οἷς ἐπὶ σκηνῆς τε καὶ ὑπὸ σκηνῆς χρῆ πράττειν, τοῦτο ἂν εἴη καὶ ὁ Γ. τοῖς ὁμοτέχνους. (2) ὁρμῆς τε γὰρ τοῖς σοφισταῖς ἦρξε καὶ παραδοξολογίας καὶ πνεύματος καὶ τοῦ τὰ μεγάλα μεγάλως ἐρμηνεύειν, ἀποστάσειν τε καὶ προσβολῶν, ὅφ'
20 ὦν ὁ λόγος ἡδίων ἑαυτοῦ γίγνεται καὶ σοβαριώτερος, περιεβάλλετο δὲ καὶ ποιητικὰ ὀνόματα ὑπὲρ κόσμου καὶ σεμνότητος. (3) ὥς μὲν οὖν καὶ ῥαῖστα ἀπεσχεδίαζεν, εἰρητᾷ μοι κατὰ ἀρχὰς τοῦ λόγου [A 1^a], διαλεχθεὶς δὲ Ἀθήνησιν ἤδη γηράσκων εἰ μὲν ὑπὸ τῶν πολλῶν ἔθανμάσθη, οὕτω θαῦμα, ὁ δέ, οἶμαι, καὶ τοὺς ἔλλογμω-
25 τάτους ἀνηρτήσατο, Κριτίαν μὲν καὶ Ἀλκιβιάδην νέω ὄντε, Θουκυδίδην δὲ καὶ Περικλέα ἤδη γηράσκοντε. καὶ Ἀγάθων δὲ ὁ τῆς τραγωιδίας ποιητής, ὃν ἡ κωμωιδία σοφόν τε καὶ καλλιπεπὶ οἶδε, πολλαχοῦ τῶν ἰάμβων γοργιάζει. (4) ἐμπρέπων δὲ καὶ ταῖς τῶν Ἑλλήνων πανηγύρεσι τὸν μὲν λόγον τὸν Πυθικὸν [B 9] ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἤχησεν, ἐφ' οὗ καὶ χρυσοῦς ἀνετέθη, ἐν τῷ τοῦ Πυθίου ἱερῷ, ὁ δὲ Ὀλυμπικὸς [B 7. 8^a] λόγος ὑπὲρ τοῦ μεγίστου αὐτῷ ἐπολιτεύθη. στασιά-
30 ζουσιν γὰρ τὴν Ἑλλάδα ὁρῶν ὁμονοίας ζύμβουλος αὐτοῖς ἐγένετο τρέπων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους καὶ πείθων ἄθλα ποιεῖσθαι τῶν ὅπλων μὴ τὰς ἀλλήλων πόλεις, ἀλλὰ τὴν τῶν βαρβάρων χώραν. (5) ὁ δὲ Ἐπιτάφιος [B 6], ὃν διήλθεν Ἀθήνησιν, εἰρηται μὲν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων πεσοῦσιν οὓς Ἀθηναῖοι δημοσίαι ζῶν ἐπαίνοις ἔθαψαν, σοφαί δὲ ὑπερβαλλούσῃ σύγκειται· παροξύνων τε γὰρ τοὺς
35 Ἀθηναίους ἐπὶ Μήδους τε καὶ Πέρσας καὶ τὸν αὐτὸν νοῦν τῷ Ὀλυμπικῷ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὁμονοίας μὲν τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας οὐδὲν διήλθεν, ἐπειδὴ πρὸς Ἀθηναίους ἦν ἀρχῆς ἐρῶντας, ἢ οὐκ ἦν κτήσασθαι μὴ τὸ δραστήριον αἰρουμένους, ἐνδιέτριψε δὲ τοῖς τῶν Μηδικῶν τροπαίων ἐπαίνοις, ἐνδεικνύμενος αὐτοῖς, ὅτι τὰ μὲν κατὰ τῶν βαρβάρων τρόπαια ὕμνους ἀπαιτεῖ, τὰ δὲ κατὰ
40 τῶν Ἑλλήνων θρήνους. (6) λέγεται δὲ ὁ Γ. ἐς ὅκτῳ καὶ ἑκατὸν ἐλάσας

1 πατρίους Plut.: πατρὸς Hss. 2 καταβάλλει (oder -η) Hss. 8 γινόμενον] γεννώμενον N 21 ὡς Kayser: πῶς Hss. 33 [πεσοῦσιν] Kayser 38. 39 τὰ μὲν ... θρήνους] vielleicht wörtliches Zitat aus dem Epitaphios

ἐτη μὴ καταλυθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τοῦ γήρωος, ἀλλ' ἄρτιος καταβῖναι καὶ τὰς 545 αἰσθήσεις ἡβῶν.

1^a. PHILOSTR. V. S. I 1 ἤρξε δὲ τῆς μὲν ἀρχαιοτέρας [nām]. σοφιστικῆς] Γ. ὁ Λεοντίνος ἐν Θετταλοῖς . . . σχεδίου τε λόγου Γ. ἄρξαι [sc. δοκεῖ]· παρελθὼν γὰρ οὗτος 5 ἐς τὸ Ἀθηναίων θέατρον ἐθάρρηνεν εἰπεῖν 'προβάλλετε' καὶ τὸ κινδύνευμα τοῦτο πρῶτος ἀνεφθέγγετο, ἐνδεικνύμενος δήπου πάντα μὲν εἰδέναι, περὶ παντὸς δ' ἂν εἰπεῖν ἐφίεις τῷ καιρῷ.

2. SUID. Γοργίας Χαρμαντίδου Λεοντίνος ρήτωρ, μαθητῆς Ἐμπεδοκλέους, διδάσκαλος Πύλου Ἀκραγαντίνου καὶ Περικλέους καὶ Ἰσοκράτους καὶ Ἀλκιδάμαντος τοῦ Ἑλαΐτου, ὃς αὐτοῦ καὶ τὴν σχολὴν διεδέξατο· ἀδελφὸς δὲ ἦν τοῦ ἱατροῦ Ἡροδίκου [A 2^a].

Πορφύριος δὲ αὐτὸν ἐπὶ τῆς π Ὀλυμπιάδος [460—457] τίθησιν· ἀλλὰ χρὴ νοεῖν πρεσβύτερον αὐτὸν εἶναι.

οὗτος πρῶτος τῷ ῥητορικῷ εἶδει τῆς παιδείας δυνάμιν τε φραστικὴν καὶ 15 τέχνην ἔδωκε, τροπαῖς τε καὶ μεταφοραῖς καὶ ἀλληγορίαις καὶ ὑπαλλαγαῖς καὶ καταχρήσεσι καὶ ὑπερβάσεσι καὶ ἀναδιπλώσεσι καὶ ἐπαναλήψεσι καὶ ἀποστροφαῖς καὶ παρισώσεσιν ἐχρήσατο· ἔπραττε δὲ τῶν μαθητῶν ἕκαστον μνάς ρ, ἐβίω δὲ ἔτη ρθ, καὶ συνεγράματο πολλά.

2^a. PLATO Gorg. 448B εἰ ἐτύγχανε Γοργίας ἐπιστήμων ὦν τῆς τέχνης ἥσπερ 20 ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἡρόδικος, τί ἂν αὐτὸν ὠνομάζομεν δικαίως;

3. DIOG. VIII 58. 59 [s. II 195, 22 ff.] Empedokles καὶ ἱατρὸς ἦν καὶ ρήτωρ ἄριστος. Γοργίαν γοῦν τὸν Λεοντίνον αὐτοῦ γενέσθαι μαθητὴν, ἄνδρα ὑπέρεχοντα ἐν ῥητορικῇ καὶ Τέχνῃ ἀπολελοιπότα . . . τοῦτόν φησιν ὁ Σάτυρος λέγειν, ὡς αὐτὸς παρὲι τῷ Ἐμπεδοκλεῖ γοητεύοντι.

25 4. DIOD. XII 53, 1 ff. [Archon Eukles 427] ἐπὶ δὲ τούτων κατὰ τὴν Σικελίαν Λεοντῖνοι, Χαλκιδῆων μὲν ὄντες ἄποικοι, συγγενεῖς δὲ Ἀθηναίων ἔτυχον ὑπὸ Συρακοσίων πολεμουμένων· πιεζόμενοι δὲ τῷ πολέμῳ καὶ διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῶν Συρακοσίων κινδυνεύοντες ἀλῶναι κατὰ κράτος ἐξέπεμψαν πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας 30 ἀξιούντες τὸν δῆμον βοηθῆσαι τὴν ταχίστην καὶ τὴν πόλιν ἑαυτῶν ἐκ τῶν κινδύνων ρύσασθαι. (2) ἦν δὲ τῶν ἀπεσταλμένων ἀρχιπρεσβευτῆς Γ. ὁ ρήτωρ, δεινότητι λόγου πολὺν προέχων τῶν καθ' ἑαυτόν. οὗτος καὶ τέχνας ῥητορικὰς πρῶτος 546 ἐξεῦρε καὶ κατὰ τὴν σοφιστείαν τοσοῦτο τοὺς ἄλλους ὑπερέβαλεν, ὥστε μῖθόν λαμβάνειν παρὰ τῶν μαθητῶν μνάς ἑκατόν. (3) οὗτος οὖν καταντήσας εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παραχθεὶς εἰς τὸν δῆμον διελέχθη τοῖς Ἀθηναίοις περὶ τῆς συμμαχίας καὶ τῷ ξενίζοντι τῆς λέξεως ἐξέπληξε τοὺς Ἀθηναίους ὄντας εὐφυνεῖς καὶ φιλολόγους. (4) πρῶτος γὰρ ἐχρήσατο τοῖς τῆς λέξεως σχηματισμοῖς περιττοτέροις καὶ τῇ φιλοτεχνίᾳ διαφέρουσιν, ἀντιθέτοις καὶ ἰσοκύλοις καὶ παρίσοις καὶ ὁμοιοτελεύτοις καὶ τισιν ἑτέροις τοιούτοις, ἃ τότε μὲν διὰ τὸ ξένον τῆς κατασκευῆς ἀποδοχῆς ἤξειοτο, νῦν δὲ περιεργίαν ἔχειν δοκεῖ καὶ φαίνεται καταγέλαστα πλεο- 40 νάκις καὶ κατακόρως τιθέμενα. (5) τέλος δὲ πείσας τοὺς Ἀθηναίους συμμαχεῖσαι

10 ἐλεάτου Hss.: verb. Kuster. Vgl. Maass *Commentatio mythogr.* Gryph. 1. H. 1886 p. IV 11 Ἡροδίκου] nicht zu verwechseln mit dem von Selymbria s. * Anon. Londin. 9, 20 Anm. 12 π] Danach setzt Wilam. *Ar. u. Ath.* I 172⁷⁵ die Lebenszeit 500/497—391/88 an: π(ῆ) Gereke 20 Ἡρόδικος BTP: Πρόδικος F 37 ὁμοτελεύτοις Hss.: verb. Wesseling

τοῖς Λεοντίνοις οὗτος μὲν θαυμασθεὶς ἐν ταῖς Ἀθήναις ἐπὶ τέχνῃ ῥητορικῇ τὴν 546
εἰς Λεοντίνους ἐπάνοδον ἐποίησατο. Nach Timaios; vgl. DIONYS. d. Lys. 3 δηλοῖ
δὲ τοῦτο Γ. τε ὁ Λεοντίνος ἐν πολλοῖς πάνυ φορτικῇ τε καὶ ὑπέρογκον ποιῶν
τὴν κατασκευὴν καὶ 'οὐ πόρρω διθυράμβων τινῶν' [Plato Phaedr. 238 D] ἔνια
5 φθεγγόμενος, καὶ τῶν ἐκείνου συνουσιαστῶν οἱ περὶ Λικύμνιον καὶ Πῶλον. ἤψατο
δὲ καὶ τῶν Ἀθήνῃσι ῥητόρων ἡ ποιητικὴ τε καὶ τροπικὴ φράσις, ὥς μὲν Τίμαιος
φησι [fr. 95 FHS I 216] Γοργίου ἄρξαντος ἡνίκ' Ἀθήναζε πρεσβεύων κατεπλήξατο
τοὺς ἀκούοντας τῇ δημηγορίᾳ, ὥς δὲ τάληθές ἔχει, τὸ καὶ παλαιότερον αἰεὶ τι
θαυμαζομένη.

- 10 5. XENOPH. AN. II 6, 16 ff. Πρόξενος δὲ ὁ Βοιωτίας εὐθύς μὲν μενιράκιον ὦν
ἐπεθύμει γενέσθαι ἀνὴρ τὰ μεγάλα πράττειν ἰκανὸς καὶ διὰ ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν
ἔδωκε Γοργίᾳ ἀργύριον τῷ Λεοντίνῳ.

5^a. ARISTOTEL. Vögel 1694

- 15 ἔστι δ' ἐν Φαναῖσι πρὸς τῇ
κλεψύδρᾳ πανοῦργον ἐγ-
γλωττογαστῶρων γένος,
οἱ θερίζουσιν τε καὶ σπεί-
ρουσι καὶ τρυγῶσι ταῖς γλώτ-
ταισι συκάζουσί τε.
20 βάρβαροι δ' εἰσὶν γένος
Γοργίαι τε καὶ Φίλιπποι,
κάπῃ τῶν ἐγγλωττογαστό-
ρων ἐκείνων τῶν Φιλίππων
πανταχοῦ τῆς Ἀττικῆς ἡ
25 γλώττα χωρὶς τέμνεται.

— Wesp. 420

Ἡράκλεις καὶ κέντρ' ἔχουσιν. οὐχ ὀραῖς ὦ δέσποτα;

— οἷς γ' ἀπώλεσαν Φίλιππον ἐν δίκῃ τὸν Γοργίου.

6. [PLUT.] vit. x or. p. 832F γέγονε [Antiphon v. Rhamnus] δὲ κατὰ τὰ Περ-
30 σικά [d. i. 480] καὶ Γοργίαν τὸν σοφιστὴν, ὀλίγω νεώτερος αὐτοῦ. Vgl. c. 29, 1^a
I 296, 18.

7. PAUS. VI 17, 7 ff. καὶ τὸν Λεοντίνον Γοργίαν ἰδεῖν ἔστιν· ἀναθεῖναι δὲ τὴν
εἰκόνα ἐς Ὀλυμπίαν φησὶν Εὐμόλπος ἀπόγονος τρίτος Δηϊκράτους συνοικήσαντος
ἀδελφῇ τῇ Γοργίῳ. (8) οὗτος ὁ Γ. πατρὸς μὲν ἦν Χαρμαντίδου, λέγεται δὲ
35 ἀνασώσασθαι μελέτην λόγων πρῶτος ἡμελημένην τε ἐς ἅπαν καὶ ἐς λήθην ὀλίγου
δεῖν ἤκουσαν ἀνθρώποις. εὐδοκίμησαι δὲ Γοργίαν λόγων ἔνεκα ἐν τε πανηγύρει
τῇ Ὀλυμπικῇ φασὶ καὶ ἀφικόμενον κατὰ πρεσβείαν ὁμοῦ Τεισίαι παρ' Ἀθη-
ναίους . . . (9) ἀλλὰ γε ἐκείνου τε ἐς πλεόν τιμῆς ἀφίκετο ὁ Γ. παρὰ Ἀθη- 547
ναίοις, καὶ ἴασυν ἐν Θεσσαλίᾳ τυραννήσας [± 380—370], Πολυκράτους οὐ τὰ
40 ἔσχατα ἐνεγκαμένου διδασκαλείου τοῦ Ἀθήνῃσι, τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἐπίπροσθεν

4 διθυράμβων τινῶν] so las Dionys: τινῶν fehlt Platonhss. 8 καὶ τὸ stellt um
Pantazi 21. 28 Philippos wird auch in den Γεωργίῳ des Ar. verspottet i 113
Kock 34 καρμαντίδου Hss.: verb. K. Keil 35. 36 ὀλίγοις δὲ Hss.: verb.
Kuhn 37 ὁμοῦ Τεισίαι] Konfusion des Pausanias 39 Die Konkurrenz mit
dem jungen Polykrates höchst zweifelhaft

αὐτὸν ὁ ἰάσων ἐποίησατο. βιώναι δὲ ἔτη πέντε φασὶν ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. x 18,7 547 [Delphi] ἐπὶ χυρσος δὲ εἰκὼν ἀνάθημα Γοργίου τοῦ ἐκ Λεοντίνων αὐτὸς Γ. ἐστίν. Vgl. ATHEN. XI 505 D; [DIO] 37, 28. CIC. de orat. III 32, 129 cui [Gorg.] tantus honos habitus est a Graecia, soli ut ex omnibus Delphis non inaurata statua, 5 sed aurea statuerebatur. PLIN. h. n. XXXIII 83 hominum primus et auream statuam et solidam · LXX · [?] circiter olympiade G. Leontinus Delphis in templo posuit sibi. tantus erat docendae artis oratoriae quaestus. Vgl. II 235, 28.

8. EPIGR. 875^a p. 534 Kaibel. [Anf. d. 4. Jahrh., 1876 in Olympia gefunden].

Χαρμαντίδου Γοργίας Λεοντίνος.

- 10 a. τῇ μὲν ἀδελφῇ Δηϊκράτης τῇ Γοργίου ἔσχεν,
ἐκ ταύτης δ' αὐτῷ γίγνεται Ἰπποκράτης.
Ἰπποκράτους δ' Εὐμόλπος, ὃς εἰκόνα τήνδ' ἀνέθηκεν
δισσῶν, παιδείας καὶ φιλίας ἕνεκα.

- 15 b. Γοργίου ἀσκήσαι ψυχὴν ἀρετῆς ἐς ἀγῶνας
οὐδεὶς πω θνητῶν καλλίον' εὗρε τέχνην·
οὐ καὶ Ἀπόλλωνος γυάλοις εἰκὼν ἀνάκειται
οὐ πλούτου παράδειγμ', εὐσεβείας δὲ τρόπων.

- 8^a. PLAT. Apol. 19E τοῦτό γέ μοι [Sokrates] δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἷός
τ' εἴη παιδεύειν ἀνθρώπους ὥσπερ Γ. τε ὁ Λεοντίνος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ
20 Ἰππίας ὁ Ἡλείος.

9. AEL. V. H. XII 32 Ἰππίαν δὲ καὶ Γοργίαν ἐν πορφυραῖς ἐσθήσῃ προΐεναι
διαρρεῖ λόγος.

10. APOLLODOR [fr. 39 Jacoby, s. oben II 195, 25] ἐννέα πρὸς τοῖς ἑκατόν
ἔτη βῖναι. PORPHYR. s. II 236, 12. OLYMPIOD. IN PLAT. Gorg. [N. Jahrb. Suppl. 14
25 (1848) ed. A. Jahn] S. 112 δεύτερον δὲ ἐροῦμεν, ὅτι ἐπὶ τῶν αὐτῶν χρόνων ἦσαν,
ὁ μὲν Σωκράτης ἐπὶ τῆς οὐδ' Ὀλυμπιάδος τῷ γ' ἔτει (470/69), ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ὁ
Πυθαγόρειος, ὁ διδάσκαλος Γοργίου, ἐφοίτησεν παρ' αὐτῷ. ἀμέλει καὶ γράφει ὁ
Γ. Περὶ φύσεως σύγγραμμα οὐκ ἄκομψον τῇ πρὸ Ὀλυμπιάδι [444—1]. ὥστε κῆ
ἔτεσιν ἢ ὀλίγῳ πλείοσιν εἶναι πρῶτον τὸν Σωκράτη. ἄλλως τέ φησιν ἐν τῷ
30 Θεαιτήτῳ ὁ Πλάτων [183 E vgl. 18 A 5] ὅτι 'νέος ὦν κομίδῃ ἐνέτυχον Παρμε-
νίδῃ ὄντι πᾶν πρεσβύτῃ καὶ εὖρον βαθύτατον ἄνδρα'. οὗτος δὲ ὁ Παρμενίδης
διδάσκαλος ἐγένετο Ἐμπεδοκλέους τοῦ διδασκάλου Γοργίου. καὶ ὁ Γ. δὲ πρεσβύ-
τερος ἦν· ὥς γὰρ ἰστόρηται τέθηκεν ὦν ρθ' ἐτῶν, ὥστε περὶ τοὺς αὐτοὺς χρό-
νους ἦσαν. Vgl. 76 B 2.

- 35 11. ATHEN. XII 548 CD Γ. ὁ Λεοντίνος, περὶ οὗ φησιν ὁ αὐτὸς Κλέαρχος ἐν
τῷ ἡ τῶν Βίων [fr. 15 FHG II 308], ὅτι διὰ τὸ σωφρόνως ζῆν σχεδὸν π [?] ἔτη

1 πέντε] ὁ Wilamowitz 6 LXX] Zahl verdorben: ·LXXXX· Bergk, also
420 v. Chr. 18 beweist, daß 399 Gorgias noch als wirkender gedacht wird
24 Text nach Marc. 196 f. 3 v. Die chronologischen Unmöglichkeiten Olympiodors
(oder des nachschreibenden Schülers) beruhen auf Verwechslung der Geburt des
Sokrates mit seiner Akme und törrichten Ausdeutungen der Synchronismen zu
Schülerverhältnissen. Die Zahl 28 beruht auf dem Rechenfehler, ol. 77, 1 (statt
77, 3) mit ol. 84, 1 zu vergleichen. Auch der Ansatz der Schrift des G. beruht
nur auf der synchronistischen Epoche der Gründung von Thurioi. Vgl. II 220, 22
27 παρ' αὐτῷ. ἀμέλει Hs.: παρὰ Παρμενίδῃ V. Cousin 36 π] verderbt:
πῖ *: π Wilamowitz

τῷ φρονεῖν συνεβίωσεν. καὶ ἐπεὶ τις αὐτὸν ἤρετο τίνι διαίτῃ χρώμενος οὕτως 547
ἐμμελῶς καὶ μετὰ αἰσθήσεως τοσοῦτον χρόνον ζήσειεν, 'οὐδὲν πώποτε, εἶπεν,
ἡδονῆς ἔνεκεν πράξας'. Δημήτριος δὲ ὁ Βυζάντιος ἐν δ' Ὑπερβολῶν ποιημάτων Γ., φησὶν,
ὁ Λεοντίνος ἐρωτηθεὶς, τί αὐτῷ γέγονεν αἴτιον τοῦ βιώσαι πλείω τῶν ῥ' ἐτῶν, 548
5 ἔφη 'τὸ μηδὲν πώποτε ἑτέρου [?] ἔνεκεν πεποιηκέναι'.

11. CIC. Cato 5, 13 *cuius* [Isokrates] *magister Leontinus Gorgias centum et septem complevit annos neque umquam in suo studio atque opere cessavit. qui cum ex eo quaereretur, cur tam diu vellet esse in vita 'nihil habeo', inquit, 'quod accusare senectutem'*.

10 13. PLIN. n. h. VII 156 *indubitatum est Gorgian Siculum centum et octo vixisse*. [LUC.] Macrob. 23 ῥητόρων δὲ Γ., ὃν τινες σοφιστὴν καλοῦσιν, ἔφη ἑκα-
τὸν ὀκτῶ τροφῆς δὲ ἀποσχόμενος ἐτελεύτησεν· ὃν φασιν ἐρωτηθέντα τὴν αἰτίαν
τοῦ μακροῦ γήρως καὶ ὑγιεινοῦ ἐν πάσαις ταῖς αἰσθήσεσιν εἶπεν διὰ τὸ μηδέποτε
συμπερινεχθῆναι ταῖς ἄλλων εὐτυχίαις. Vgl. CENSOR. 15, 3 oben II 14, 24.

15 14. QUINT. III 1, 8f. *artium autem scriptores antiquissimi Corax et Tisias Siculi, quos insecutus est vir eiusdem insulae G. Leontinus, Empedoclis, ut traditur, discipulus. is beneficio longissimae aetatis (nam centum et novem vixit annos) cum multis simul floruit, ideoque et illorum, de quibus supra dixi, fuit aemulus et ultra Socratem usque duravit*.

20 15. AEL. V. H. II 35 Γ. ὁ Λεοντίνος ἐπὶ τέρματι ὦν τοῦ βίου καὶ γεγηρακῶς
εὖ μάλα ὑπὸ τινος ἀσθενείας καταληφθεὶς, κατ' ὀλίγον ἐς ὕπνον ὑπολισθαίνων
ἔκειτο. ἐπεὶ δὲ τις αὐτὸν παρήλαθε τῶν ἐπιτηδείων ἐπισκοπούμενος καὶ ἤρετο ὃ
τι πράττοι, ὁ Γ. ἀπεκρίνατο· 'ἤδη με ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακατατίθεσθαι τὰ δελφῶν'.

15^a. ATHEN. XI 505D λέγεται δὲ ὡς καὶ ὁ Γ. αὐτὸς ἀναγνούς τὸν ὁμώνυμον
25 αὐτῷ διάλογον πρὸς τοὺς συνήθεις ἔφη· 'ὡς καλῶς οἶδε Πλάτων ἱαμβίζειν'.

16. QUINTIL. Inst. III 1, 13 *his succedere multi, sed clarissimus Gorgiae auditorum Isocrates. quamquam de praeceptore eius inter auctores non convenit, nos tamen Aristoteli* [fr. 139 R.] *credimus*. Vgl. A 12.

17. [PLUT.] Vit. x or. p. 838 D [Grabmal des Isokrates, nach dem Periegeten
30 Heliodoros] ἦν δὲ καὶ αὐτοῦ τράπεζα πλησίον, ἔχουσα ποιητὰς τε καὶ τοὺς δι-
δασκάλους αὐτοῦ, ἐν οἷς καὶ Γοργίαν εἰς σφαῖραν ἀστρολογικὴν βλέποντα αὐτὸν
τε τὸν Ἰσοκράτην παρεστῶτα.

18. ISOCR. 15, 155f. ὁ δὲ πλεῖστα κτησάμενος, ὦν ἡμεῖς μνημονεύομεν, Γ. ὁ
Λεοντίνος, οὗτος διατρίβας μὲν περὶ Θετταλίαν, ὅτ' εὐδαιμονέστατοι τῶν Ἑλλή-

1 Stob. flor. IV 37, 21 H. Γ. ἐρωτηθεὶς ποίαι διαίτῃ χρώμενος εἰς μακρὸν γή-
ρας ἦλθεν 'οὐδὲν οὐδέποτε' ἔφη 'πρὸς ἡδονὴν οὔτε φαγῶν οὔτε δράσας' ὁ ἑτέ-
ρου Hs.: γαστροῦ Kaibel: ἐντέρου Meineke: ἥτρου Tucke: ἐταίρου (= παιδικῶν:
vgl. Semon. 7, 49, Theogn. 1367. Aristoph. Eccl. 913); ἰσχυρῶς Dio Chrys.
32, 90) * 21 ὑπολισθαίνων Hercher 22 τις (ἐς) Hercher 30 τράπεζα]
>Reliefplatte< vgl. Löschke Arch. Z. 1884, 95, anders Brückner Orn. u. Form
der Grabstelen Straßb. 1886 S. 1 ff. 31 σφαῖραν ἀστρολογικὴν] mit Rücksicht
auf seine physikalischen Theorien B 4. 5. Vgl. Berl. Sitz. 1884, 368 und die Vig-
nette Bd. II (Pythagoras) vgl. 46 A 27 i 381, 35. Mit dem Philosophenmosaik von
Torre Annunziata hat das Relief schwerlich etwas zu tun (Drexler Rim. Mitt. 27
[1912] 234)

ων ἦσαν, πλείστον δὲ χρόνον καὶ βιοὺς καὶ περὶ τὸν χρηματισμὸν τοῦτον γενό- 548
μενος, (156) πόλιν δ' οὐδεμίαν καταπαγίως οἰκήσας οὐδὲ περὶ τὰ κοινὰ δαπανη-
θείς οὐδ' εἰσφορὰν εἰσενεγκεῖν ἀναγκασθείς, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις οὔτε γυναῖκα 549
γῆμας οὔτε παῖδας ποιησάμενος, ἀλλ' ἀτελὴς γενόμενος καὶ ταύτης τῆς λη-
550 τουργίας τῆς ἐνδελεχεστάτης καὶ πολυτελεστάτης, τοσοῦτον προλαβὼν πρὸς τὸ
πλείω κτήσασθαι τῶν ἄλλων, χιλίους μόνους στατήρας κατέλιπεν.

19. PLATO Men. p. 70 A B ὦ Μένων, πρὸ τοῦ μὲν Θετταλοὶ εὐδόκιμοι ἦσαν
ἐν τοῖς Ἕλλησιν καὶ ἐθαυμάζοντο ἐφ' ἵππικῇ τε καὶ πλούτῳ, νῦν δέ, ὡς ἐμοὶ
10 δοκεῖ, καὶ ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ τοῦ σοῦ ἐταίρου Ἀριστίππου πολῖται
Λαρισαῖοι. τούτου δὲ ὑμῖν αἰτίας ἐστὶ Γ.· ἀφικόμενος γὰρ εἰς τὴν πόλιν ἐραστὰς
ἐπὶ σοφίᾳ εἵληφεν Ἀλευαδῶν τε τοὺς πρώτους, ὧν ὁ σὸς ἐραστής ἐστιν Ἀρί-
στιππος, καὶ τῶν ἄλλων Θετταλῶν· καὶ δὴ καὶ τοῦτο τὸ ἔθος ὑμᾶς εἵθικεν ἀφόβως
τε καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀποκρίνεσθαι, ἐάν τις τι ἔρηται, ὥσπερ εἰκὸς τοὺς εἰδότας
ἅτε καὶ αὐτὸς παρέχων αὐτὸν ἐρωτᾶν τῶν Ἑλλήνων τῷ βουλομένῳ ὅ τι ἂν τις
15 βούληται, καὶ οὐδενὶ ὅτῳ οὐκ ἀποκρινόμενος. ARIST. pol. Γ 2. 1275^b 26 [Bestim-
mung des Bürgerrechtes] Γ. μὲν οὖν ὁ Λεοντίνος τὰ μὲν ἴσως ἀπορῶν τὰ δ' εἰρω-
νεύόμενος ἔφη καθάπερ ὀλμους εἶναι τοὺς ὑπὸ τῶν ὀλμοποιῶν πεποιημένους,
οὔτῳ καὶ Λαρισαίους τοὺς ὑπὸ τῶν δημιουργῶν πεποιημένους· εἶναι γὰρ τινὰς
Λαρισοποιούς.

20 20. — Gorg. 447 c βούλομαι γὰρ πυθέσθαι παρ' αὐτοῦ [Γ.], τίς ἡ δύναμις τῆς
τέχνης τοῦ ἀνδρός, καὶ τί ἐστὶν ὃ ἐπαγγέλλεται τε καὶ διδάσκει· τὴν δὲ ἄλλην
ἐπίδειξιν εἰς αὐθις, ὥσπερ σὺ λέγεις ποιησάσθω. — Οὐδὲν οἶον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν,
ὦ Σώκρατες· καὶ γὰρ αὐτῷ ἐν τοῦτ' ἦν τῆς ἐπιδείξεως· ἐκέλευε γοῦν νυνδὴ
ἐρωτᾶν ὃ τί τις βούλοιο τῶν ἐνδον ὄντων, καὶ πρὸς ἅπαντα ἔφη ἀποκρινεῖσθαι.
25 449 c [Γ. spricht] καὶ γὰρ αὐ καὶ τοῦτο ἐν ἐστὶν ὧν φημι, μηδένα ἂν ἐν βραχυ-
τέροις ἐμοὶ τὰ αὐτὰ εἰπῇν. — τούτου μὴν δεῖ, ὦ Γοργίᾳ, καί μοι ἐπίδειξιν αὐτοῦ
τούτου ποιῆσαι, τῆς βραχυλογίας, δὲ εἰς αὐθις.

21. — Meno 95 c Γοργίῳ μάλιστα, ὦ Σώκρατες, ταῦτα ἄγαμαι, ὅτι οὐκ ἂν ποτε
αὐτοῦ τοῦτο ἀκούσαις ὑπὸ σκηνουμένου [πᾶσι]. διδάσκαλον εἶναι ἀρετῆς], ἀλλὰ καὶ
30 τῶν ἄλλων καταγελαῖ, ὅταν ἀκούσῃ ὑπὸ σκηνουμένων· ἀλλὰ λέγειν οἶεται δεῖν
ποιεῖν δεινούς.

22. — Gorg. 456 b πολλάκις γὰρ ἤδη ἔγωγε [Γ.] μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ [A 2^a] καὶ 550
μετὰ τῶν ἄλλων ἱατρῶν εἰσελθὼν παρὰ τινὰ τῶν καμνόντων οὐχὶ ἐθέλοντα ἢ
φάρμακον πιεῖν ἢ τεμεῖν ἢ καῦσαι παρασχεῖν τῷ ἱατρῷ, οὐ δυναμένου τοῦ ἱατροῦ
35 πείσαι, ἐγὼ ἔπεισα οὐκ ἄλλῃ τέχνῃ ἢ τῇ ῥητορικῇ.

23. ARIST. rhet. Γ 3. 1406^b 14 τὸ δὲ Γοργίῳ εἰς τὴν χελιδόνα, ἐπεὶ κατ' αὐτοῦ
πετομένη ἀφῆκε τὸ περίττωμα, ἄριστα τῶν τραγικῶν· εἶπε γὰρ αἰσχρόν γ' ὦ

1 καὶ βίους ΓΕ: βίους vulg. 10 λαρισαῖοι F: λαρισαῖοι BTW: tilgte Weber:
[πολίται] Λαρισαῖοι Burnet 14 αὐτὸς FW: αὐτοῖς BT 19 λαρισοποιούς
Hss.: Λαρισαιοποιούς Camerarius: εἶναι ... λαρισοποιούς tilgte Ridgeway, der an
die Katastrophe der Stadt 404 (Xen. Hell. II 3. 4) erinnert. Die von Lykophron
damals besiegten Truppen sind dann vermutlich von jenem Aristippos angewor-
ben und von Menon dem Kyros zugeführt worden; vgl. Xen. Anab. I 1, 10; 2, 6
30 ὑπὸ σκηνουμένων F: tilgte Naber 37 τραγικῶν] sc. μεταφορῶν εἰρηται
εἶπε] ἐπεὶ Δ^c

Φιλομήλα. ὄρνιθι μὲν γάρ, εἰ ἐποίησεν, οὐκ αἰσχρόν, παρθένωι δὲ αἰσχρόν. εὖ 550
οὖν ἐλοιδόρησεν εἰπὼν ὃ ἦν, ἀλλ' οὐχ ὃ ἔστιν.

24. PHILOSTR. V. S. I prooem p. 4, 4 Kays. ὁ δὲ Γ. ἐπισκώπτων τὸν Πρόδικον, ὡς ἔωλά τε καὶ πολλάκις εἰρημένα ἀγορεύοντα ἐπαφῆκεν ἑαυτὸν τῷ καιρῷ· οὐ 5 μὴν φθόνου γε ἤμαρτεν· ἦν γάρ τις Χαιρεφῶν Ἀθήνησιν . . . οὗτος ὁ Χαιρεφῶν τὴν σπουδὴν τοῦ Γοργίου διαμασῶμενος· 'διὰ τί, ἔφη, ὦ Γοργία, οἱ κύμασι τὴν μὲν γαστέρα φυσῶσι, τὸ δὲ πῦρ οὐ φυσῶσι;' ὁ δὲ οὐδὲν ταραχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐρωτήματος 'τουτὶ μὲν, ἔφη, σοὶ καταλείπω σκοπεῖν, ἐγὼ δὲ ἐκεῖνο πάσαι οἶδα, ὅτι ἡ γῆ τοὺς νάρθηκας ἐπὶ τοὺς τοιούτους φύει'.

10 25. PLAT. Phaedr. p. 267 A [s. II 226, 40]. CIC. Brut. 12, 47 *communes loci* [74 B 6]; *quod idem fecisse Gorgiam, cum singularum rerum laudes vituperationesque conscripsisset, quod iudicaret hoc oratoris esse maxime proprium rem augere posse laudando vituperandoque rursus adfligere.*

26. — Phileb. 58 A ἤκουον . . . Γοργίου πολλάκις, ὡς ἡ τοῦ πείθειν πολὺ δια- 15 φέροι πασῶν τεχνῶν· πάντα γὰρ ὑφ' αὐτῇ δοῦλα δι' ἐκόντων, ἀλλ' οὐ διὰ βίας ποιοῖτο. CIC. de inv. 5, 2 G. *Leontinus, antiquissimus fere rhetor, omnibus de rebus oratorem optime posse dicere existimavit.*

27. — Gorg. 450 B [G. spricht] τῶν μὲν ἄλλων τεχνῶν περὶ χειρουργίας τε καὶ τοιαύτας πράξεις ὡς ἔπος εἰπεῖν πᾶσά ἐστιν ἡ ἐπιστήμη, τῆς δὲ ῥητορικῆς οὐδὲν 20 ἐστὶν τοιοῦτον χειροῦργημα, ἀλλὰ πᾶσα ἡ πράξις καὶ ἡ κύρωσις διὰ λόγων ἐστί. διὰ ταῦτ' ἐγὼ τὴν ῥητορικὴν τέχνην ἄξιω εἶναι περὶ λόγου, ὁρθῶς λέγων ὡς ἐγὼ φημι. OLYMPIOD. z. d. St. p. 131 Jahns [Jahns' *Archiv* Suppl. 14, 131] οἱ περὶ τὰς λέξεις δεινοὶ λαμβάνονται τῶν δύο λέξεων τοῦ τε χειρουργήματος καὶ τῆς κυρώσεως ὡς μὴ λεγομένων· κατὰ ἀλήθειαν γὰρ οὐδὲ λέγονται. φαμέν 551 25 οὖν, ὅτι, ἐπειδὴ Γ. ὁ λέγων, ὡς ἀπ' ἐκείνου προφέρει τὰς λέξεις ἐγχαυρίου οὐσας· Λεοντίνος γὰρ ἦν.

28. — Gorg. 453 A εἴ τι ἐγὼ συνήμι, λέγεις [G.] ὅτι πειθοῦς δημιουργός ἐστιν ἡ ῥητορικὴ καὶ ἡ πραγματεία αὐτῆς ἅπασα καὶ τὸ κεφάλαιον εἰς τοῦτο 30 τελευτᾷ. 455 A ἡ ῥητορικὴ ἄρα, ὡς ἔοικεν, πειθοῦς δημιουργός ἐστι πιστευτικῆς, ἀλλ' οὐ διδασκαλικῆς, περὶ τὸ δίκαιόν τε καὶ ἄδικον.

29. ARIST. rhet. Γ 1. 1404^a 24 ἐπεὶ δ' οἱ ποιηταὶ λέγοντες, εὐήθη διὰ τὴν λέξιν ἐδόκουν πορίσασθαι τήνδε τὴν δόξαν, διὰ τοῦτο ποιητικὴ πρώτη ἐγένετο λέξις οἷον ἡ Γοργίου. καὶ νῦν ἔτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀπαιδευτῶν τοὺς τοιούτους οἰοῦνται δια- λέγεσθαι κάλλιστα. SYRIAN. in Hermog. I 11, 20 Rabe [Dionys. Halic. de imit. 8

1 ὄρνιθι κτλ. ist vielleicht dem antiken Scholiasten zu geben * 24 Die Behauptung des Scholiasten ist wenigstens für κύρωσις sicher falsch, da Thuc. VI 103 das Wort hat 29 Auf A 28 beruht die bei den Rhetor. dem Korax und Teisias zugeschriebene Definition ῥητορικὴ ἐστὶ πειθοῦς δημιουργός (Rhet. gr. IV 19 Walz. Rabe *Rhein. Mus.* 64, 580). Ebenso ist aus A 27. 28 die Definition zusammengestellt, die aus Plutarchs Comm. zum Gorgias in d. Prolegg. in Herm. VII 33, 27 Walz sich als echt Gorgianisches Fragment ausgibt (fr. 9 p. 130^b 18 Sauppe). Vgl. Philodem. Rhet. II 184 fr. 4 Sudh. 31 εὐήθη Hss.: ἀθή alte Var. beim Schol. XXI 2, 116, 25 32 τήνδε τὴν δόξαν] »ihren jetzt bestehenden Ruhm«: τὴν fehlt A^c: [τῇνδε] Römer

p. 31, 13 Us.] Γοργίας μὲν τὴν ποιητικὴν ἐρμηνείαν μετῆνεγκεν εἰς λόγους πολιτικούς, οὐκ ἀξιῶν ὅμοιον τὸν ῥήτορα τοῖς ἰδιώταις εἶναι. Λυσίας δὲ τοῦναντίον ἐποίησε κτλ. Ebend. I 10, 13 [7 p. 30, 20 Us.].

30. CIC. Orat. 12, 39 *haec* [Antithesen, Parisosen usw.] *tractasse Thrasy Machum* 5 *Calchedonium primum* [78 A 2. 3] *et Leontinum ferunt Gorgiam, Theodorum inde Byzantium multosque alios quos* λογοδαιδάλους *appellat in Phaedro Socrates* [vgl. 74 A 26].

31. — — 49, 165 *in huius concinnitatis consecratione Gorgiam fuisse principem acceperimus.*

10 32. — — 52, 175 (Numerus) *princeps inveniendi fuit Thrasy Machus, cuius omnia nimis etiam extant scripta numero. nam . . . paria paribus adiuncta et similiter definita itemque contrariis relata contraria, quae sua sponte, etiamsi id non agas, cadunt plerumque numero, G. primus invenit, sed eis usus est intemperantius . . .* 176 *G. autem avidior est generis eius et eis festivitatibus (sic enim ipse censet) insolentius abutitur, quas Isocrates, cum tamen audisset in Thessalia adulescens senem iam Gorgiam, moderatius iam temperavit.* DIONYS. Isae. 19 ἐνθυμούμενος δέ, ὅτι τὴν μὲν ποιητικὴν κατασκευὴν καὶ τὸ μετέωρον δὴ τοῦτο καὶ πομπικὸν εἰρημένον οὐδεὶς Ἰσοκράτους ἀμείνων ἐγένετο, παρέλιπον ἐκὼν οὐδ' ἥδειν ἤττον ἐν ταῖς ἰδέαις ταύταις κατορθοῦντας, Γοργίαν μὲν τὸν 20 Λεοντίνον ἐκπύπτοντα τοῦ πατρίου καὶ πολλοῦ παιδαριώδη γιγνόμενον ὄρων.

33. ATHEN. v 220 D ὁ δὲ Πολιτικός αὐτοῦ [Antisthenes] διάλογος ἀπάντων καταδρομὴν περιέχει τῶν Ἀθηνῆσιν δημαγωγῶν, ὁ δ' Ἀρχέλαος Γοργίου τοῦ ῥήτορος.

34. CLEM. Strom. VI 26 (II 443, 4 St.) Μελησαγόρου [FHG II 21] γὰρ ἔκλεπεν 25 Γ. ὁ Λεοντίνος καὶ Εὐδημος ὁ Νάειος [FHG II 20] οἱ ἱστορικοὶ καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ Πρোকοννήσιος Βίων [FHG II 19].

B. FRAGMENTE.

552

ΓΟΡΓΙΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΟΝΤΟΣ Η ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ.

1. ISOCR. 10, 3 πῶς γὰρ ἂν τις ὑπερβάλοιτο Γοργίαν τὸν τολμῆ- 30 σαντα λέγειν, ὥς οὐδὲν τῶν ὄντων ἔστιν, ἢ Ζήνωνα τὸν ταῦτα δυνατὰ καὶ πάλιν ἀδύνατα πειρώμενον ἀποφαίνειν. 15, 268 τοὺς λόγους τοὺς τῶν παλαιῶν σοφιστῶν, ὧν ὁ μὲν ἄπειρον τὸ πλῆθος ἔφησεν εἶναι τῶν ὄντων . . . Παρμενίδης δὲ καὶ Μέλισσος ἓν, Γ. δὲ παντελῶς οὐδέν.

35 2. OLYMP. in Gorg. p. 112 Jahn [s. A 10 238, 27] ἀμέλει καὶ γράφει ὁ Γ. Περὶ φύσεως σύγγραμμα οὐκ ἄκομψον τῇ πρὸ Ὀλυμπίადι [444/1].

20 πολλοῦ MBP: πανταχοῦ F 28 Die Identität der Schriften Περὶ τοῦ μὴ ὄντος und Περὶ φύσεως ist strittig. Vgl. unten zu S. 246, 22 35 Vgl. Anm. zu II 238, 24 ff.

3. SEXT. adv. math. VII 65 ff. Γ. δὲ ὁ Λεοντίνος ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν 552
τάγματος ὑπῆρχε τοῖς ἀνηρηκόσι τὸ κριτήριον, οὐ κατὰ τὴν ὁμοίαν
δὲ ἐπιβολὴν τοῖς περὶ τὸν Πρωταγόραν. ἐν γὰρ τῷ ἐπιγραφομένῳ
Περὶ τοῦ μὴ ὄντος ἢ Περὶ φύσεως τρία κατὰ τὸ ἐξῆς κεφάλαια
5 κατασκευάζει, ἐν μὲν καὶ πρῶτον ὅτι οὐδὲν ἔστιν, δεύτερον ὅτι εἰ
καὶ ἔστιν, ἀκατάληπτον ἀνθρώπῳ, τρίτον ὅτι εἰ καὶ καταληπτόν, ἀλλὰ
τοί γε ἀνέξοιστον καὶ ἀνερμήνευτον τῷ πέλᾳς. (66) ὅτι μὲν οὐν
οὐδὲν ἔστιν, ἐπιλογίζεται τὸν τρόπον τοῦτον· εἰ γὰρ ἔστι <τι>, ἦτοι
τὸ ὄν ἔστιν ἢ τὸ μὴ ὄν, ἢ καὶ τὸ ὄν ἔστι καὶ τὸ μὴ ὄν. οὔτε δὲ
10 τὸ ὄν ἔστιν, ὥς παραστήσει, οὔτε τὸ μὴ ὄν, ὥς παραμυθήσεται,
οὔτε τὸ ὄν καὶ <τὸ> μὴ ὄν, ὥς καὶ τοῦτο διδάξει· οὐκ ἄρα ἔστι τι.
(67) καὶ δὴ τὸ μὲν μὴ ὄν οὐκ ἔστιν. εἰ γὰρ τὸ μὴ ὄν ἔστιν, ἔσται
τε ἅμα καὶ οὐκ ἔσται· ἢ μὲν γὰρ οὐκ ὄν νοεῖται, οὐκ ἔσται, ἢ δὲ ἔστι
μὴ ὄν, πάλιν ἔσται. παντελῶς δὲ ἄτοπον τὸ εἶναι τι ἅμα καὶ μὴ εἶναι·
15 οὐκ ἄρα ἔστι τὸ μὴ ὄν. καὶ ἄλλως, εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστι, τὸ ὄν οὐκ
ἔσται· ἐναντία γὰρ ἔστι ταῦτα ἀλλήλοις, καὶ εἰ τῷ μὴ ὄντι συμβέ-
βηκε τὸ εἶναι, τῷ ὄντι συμβήσεται τὸ μὴ εἶναι. οὐχὶ δέ γε τὸ ὄν
οὐκ ἔστιν, <τοίνυν> οὐδὲ τὸ μὴ ὄν ἔσται. (68) καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ὄν
ἔστιν. εἰ γὰρ τὸ ὄν ἔστιν, ἦτοι αἰδιόν ἔστιν ἢ γενητὸν ἢ αἰδιον
20 ἅμα καὶ γενητόν· οὔτε δὲ αἰδιόν ἔστιν οὔτε γενητὸν οὔτε ἀμφοτέρα,
ὥς δεῖξομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τὸ ὄν. εἰ γὰρ αἰδιόν ἔστι τὸ ὄν (ἀρκτέον
γὰρ ἐντεῦθεν), οὐκ ἔχει τινὰ ἀρχήν. (69) τὸ γὰρ γινόμενον πᾶν
ἔχει τιν' ἀρχήν, τὸ δὲ αἰδιον ἀγένητον καθεστῶς οὐκ εἶχεν ἀρχήν.
μὴ ἔχον δὲ ἀρχήν ἄπειρόν ἔστιν. εἰ δὲ ἄπειρόν ἔστιν, οὐδαμοῦ
25 ἔστιν. εἰ γὰρ πού ἔστιν, ἕτερον αὐτοῦ ἔστιν ἐκείνο τὸ ἐν ᾧ ἔστιν, 553
καὶ οὕτως οὐκέτ' ἄπειρον ἔσται τὸ ὄν ἐμπεριεχόμενόν τι· μείζον
γὰρ ἔστι τοῦ ἐμπεριεχομένου τὸ ἐμπεριέχον, τοῦ δὲ ἀπείρου οὐδέν
ἔστι μείζον, ὥστε οὐκ ἔστι που τὸ ἄπειρον. (70) καὶ μὴν οὐδ' ἐν
αὐτῷ περιέχεται. ταῦτόν γὰρ ἔσται τὸ ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ, καὶ
30 δύο γενήσεται τὸ ὄν, τόπος τε καὶ σῶμα· τὸ μὲν γὰρ ἐν ᾧ τόπος
ἔστί, τὸ δ' ἐν αὐτῷ σῶμα. τοῦτο δέ γε ἄτοπον. τοίνυν οὐδὲ ἐν
αὐτῷ ἔστι τὸ ὄν. ὥστ' εἰ αἰδιόν ἔστι τὸ ὄν, ἄπειρόν ἔστιν, εἰ δὲ
ἄπειρόν ἔστιν, οὐδαμοῦ ἔστιν, εἰ δὲ μηδαμοῦ ἔστιν, οὐκ ἔστιν. τοίνυν
εἰ αἰδιόν ἔστι τὸ ὄν, οὐδὲ τὴν ἀρχήν ὄν ἔστιν. (71) καὶ μὴν οὐδὲ
35 γενητὸν εἶναι δύναται τὸ ὄν. εἰ γὰρ γέγονεν, ἦτοι ἐξ ὄντος ἢ ἐκ

1 Vgl. Kochalsky *de Sext. Emp.* (Marp. 1911) 34 ff. 5 δεύτερον δὲ Ν
8 <τι> Bekker 10 παραμυθήσεται] *confirmabit* 11 <τὸ> Bekker 13 τε
NLEB: τι V: fehlt A ἅμα] ἄρα Ν ἔστι <τὸ> Kochalsky 14 μὴ ὄν]
τὸ μὴ ὄν Ν 18 <τοίνυν> Bekker 25 τὸ ἐν Ν: τὸ ὄν ἐν ὑβρ. Hss.

- μη ὄντος γέγονεν. ἀλλ' οὔτε ἐκ τοῦ ὄντος γέγονεν· εἰ γὰρ ὄν ἐστιν, 553
οὐ γέγονεν ἀλλ' ἔστιν ἤδη· οὔτε ἐκ τοῦ μη ὄντος· τὸ γὰρ μη ὄν
οὐδὲ γεννησαί τι δύναται διὰ τὸ ἐξ ἀνάγκης ὀφείλειν ὑπάρξεως μετ-
έχειν τὸ γεννητικόν τινος. οὐκ ἄρα οὐδὲ γενητόν ἐστι τὸ ὄν.
5 (72) κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ οὐδὲ τὸ συναμφότερον, αἰδίων ἅμα καὶ γενη-
τόν· ταῦτα γὰρ ἀναιρετικά ἐστιν ἀλλήλων, καὶ εἰ αἰδίων ἐστι τὸ ὄν,
οὐ γέγονεν, καὶ εἰ γέγονεν, οὐκ ἔστιν αἰδίων. τοίνυν εἰ μήτε αἰδίων
ἐστι τὸ ὄν μήτε γενητόν μήτε τὸ συναμφότερον, οὐκ ἂν εἴη τὸ ὄν.
(73) καὶ ἄλλως, εἰ ἔστιν, ἥτοι ἓν ἐστιν ἢ πολλά· οὔτε δὲ ἓν ἐστιν
10 οὔτε πολλά, ὥς παρασταθήσεται· οὐκ ἄρα ἔστι τὸ ὄν. εἰ γὰρ ἓν
ἐστιν, ἥτοι ποσὸν ἐστιν ἢ συνεχές ἐστιν ἢ μέγεθός ἐστιν ἢ σῶμά
ἐστιν. ὃ τι δὲ ἂν ᾖ τούτων, οὐχ ἓν ἐστιν, ἀλλὰ ποσὸν μὲν καθε-
στῶς διαιρεθήσεται, συνεχές δὲ ὄν τηθήσεται. ὁμοίως δὲ μέγεθος
νοούμενον οὐκ ἔσται ἀδιαίρετον. σῶμα δὲ τυγχάνον τριπλοῦν ἔσται·
15 καὶ γὰρ μήκος καὶ πλάτος καὶ βάθος ἔξει. ἄτοπον δέ γε τὸ μηδὲν
τούτων εἶναι λέγειν τὸ ὄν· οὐκ ἄρα ἐστὶν ἓν τὸ ὄν. (74) καὶ μὴν
οὐδὲ πολλά ἐστιν. εἰ γὰρ μὴ ἐστιν ἓν, οὐδὲ πολλά ἐστιν· σύνθεσις
γὰρ τῶν καθ' ἓν ἐστι τὰ πολλά, διόπερ τοῦ ἐνὸς ἀναιρουμένου συναν-
αιρεῖται καὶ τὰ πολλά. ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν οὔτε τὸ ὄν ἔστιν οὔτε τὸ
20 μὴ ὄν ἔστιν, ἐκ τούτων συμφανές. (75) ὅτι δὲ οὐδὲ ἀμφοτέρα
ἔστιν, τό τε ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν, εὐεπιλόγιστον. εἴπερ γὰρ τὸ μὴ ὄν
ἔστι καὶ τὸ ὄν ἔστι, ταῦτόν ἐσται τῷ ὄντι τὸ μὴ ὄν ὅσον ἐπὶ τῷ
εἶναι· καὶ διὰ τοῦτο οὐδέτερον αὐτῶν ἔστιν. ὅτι γὰρ τὸ μὴ ὄν οὐκ
ἔστιν, ὁμολογόν· δέδεικται δὲ ταῦτό τούτῳ καθεστῶς τὸ ὄν· καὶ
25 αὐτὸ τοίνυν οὐκ ἔσται. (76) οὐ μὴν ἀλλ' εἴπερ ταυτόν ἐστι τῷ
μὴ ὄντι τὸ ὄν, οὐ δύναται ἀμφοτέρα εἶναι· εἰ γὰρ ἀμφοτέρα, οὐ
ταυτόν, καὶ εἰ ταυτόν, οὐκ ἀμφοτέρα. οἷς ἔπεται τὸ μηδὲν εἶναι.
εἰ γὰρ μήτε τὸ ὄν ἔστι μήτε τὸ μὴ ὄν μήτε ἀμφοτέρα, παρὰ δὲ 554
ταῦτα οὐδὲν νοεῖται, οὐδὲν ἔστιν.
- 30 (77) ὅτι δὲ καὶ ἡ τι, τοῦτο ἄγνωστόν τε καὶ ἀνεπινοήτόν ἐστιν
ἀνθρώπῳ, παρακειμένως ὑποδεικτέον. εἰ γὰρ τὰ φρονούμενα, φησὶν
ὁ Γοργίας, οὐκ ἔστιν ὄντα, τὸ ὄν οὐ φρονεῖται. καὶ κατὰ λόγον·
ὥσπερ γὰρ εἰ τοῖς φρονουμένοις συμβέβηκεν εἶναι λευκοῖς, καὶ
συμβέβηκε τοῖς λευκοῖς φρονεῖσθαι, οὕτως εἰ τοῖς φρονουμένοις
35 συμβέβηκεν μὴ εἶναι οὖσι, κατ' ἀνάγκην συμβήσεται τοῖς οὖσι μὴ

4 γενητόν] γεννητικόν N 5 δὲ fehlt N 12 ἢ Bekker: εἴη Hss.

16 τούτων εἶναι LE: εἶναι τούτων N: τούτων <ὄν> εἶναι Kayser 25 ταυτόν
ἐστι fehlt N 26 nach ὄν fñgt zu ταυτόν N 35 συμβέβηκε N: συμβεβήκει
ñbr. Hss.

- φρονεῖσθαι. (78) διόπερ ὑγιὲς καὶ σώζων τὴν ἀκολουθίαν ἐστὶ τὸ 554
 'εἰ τὰ φρονούμενα οὐκ ἔστιν ὄντα, τὸ ὄν οὐ φρονεῖται'. τὰ δέ γε
 φρονούμενα (προληπτέον γάρ) οὐκ ἔστιν ὄντα, ὡς παραστήσομεν·
 οὐκ ἄρα τὸ ὄν φρονεῖται. καὶ <μὴν> ὅτι τὰ φρονούμενα οὐκ ἔστιν
 5 ὄντα, συμφανές. (79) εἰ γὰρ τὰ φρονούμενά ἐστιν ὄντα, πάντα
 τὰ φρονούμενα ἔστιν, καὶ ὅπη ἂν τις αὐτὰ φρονήσῃ. ὅπερ ἐστὶν
 ἀπεμφαῖνον· [εἰ δέ ἐστι, φαῦλον.] οὐδὲ γὰρ ἂν φρονῇ τις ἀνθρω-
 πον ἰπτάμενον ἢ ἄρματα ἐν πελάγει τρέχοντα, εὐθέως ἀνθρωπος
 ἵπταται ἢ ἄρματα ἐν πελάγει τρέχει. ὥστε οὐ τὰ φρονούμενά ἐστιν
 10 ὄντα. (80) πρὸς τούτοις εἰ τὰ φρονούμενά ἐστιν ὄντα, τὰ μὴ ὄντα
 οὐ φρονηθήσεται. τοῖς γὰρ ἐναντίοις τὰ ἐναντία συμβέβηκεν, ἐναν-
 τίον δέ ἐστι τῷ ὄντι τὸ μὴ ὄν. καὶ διὰ τοῦτο πάντως, εἰ τῷ ὄντι
 συμβέβηκε τὸ φρονεῖσθαι, τῷ μὴ ὄντι συμβήσεται τὸ μὴ φρονεῖσθαι.
 ἄτοπον δ' ἐστὶ τοῦτο· καὶ γὰρ Σκύλλα καὶ Χίμαιρα καὶ πολλὰ τῶν
 15 μὴ ὄντων φρονεῖται. οὐκ ἄρα τὸ ὄν φρονεῖται. (81) ὥσπερ τε τὰ
 ὀρώμενα διὰ τοῦτο ὀρατὰ λέγεται ὅτι ὀράται, καὶ τὰ ἀκουστὰ διὰ
 τοῦτο ἀκουστὰ ὅτι ἀκούεται, καὶ οὐ τὰ μὲν ὀρατὰ ἐκβάλλομεν ὅτι
 οὐκ ἀκούεται, τὰ δὲ ἀκουστὰ παραπέμπομεν ὅτι οὐχ ὀράται (ἐκαστον
 γὰρ ὑπὸ τῆς ἰδίας αἰσθήσεως ἀλλ' οὐχ ὑπ' ἄλλης ὀφείλει κρίνεσθαι),
 20 οὕτω καὶ τὰ φρονούμενα καὶ εἰ μὴ βλέποιτο τῇ ὄψει μηδὲ ἀκούοιτο
 τῇ ἀκοῇ ἔσται, ὅτι πρὸς τοῦ οἰκείου λαμβάνεται κριτηρίου. (82) εἰ
 οὖν φρονεῖ τις ἐν πελάγει ἄρματα τρέχειν, καὶ εἰ μὴ βλέπει ταῦτα,
 ὀφείλει πιστεύειν ὅτι ἄρματα ἔστιν ἐν πελάγει τρέχοντα. ἄτοπον
 δὲ τοῦτο· οὐκ ἄρα τὸ ὄν φρονεῖται καὶ καταλαμβάνεται.
 25 (83) καὶ εἰ καταλαμβάνοιτο δέ, ἀνέξοιστον ἐτέρωι. εἰ γὰρ τὰ
 ὄντα ὀρατὰ ἐστὶ καὶ ἀκουστὰ καὶ κοινῶς αἰσθητά, ἅπερ ἐκτὸς ὑπό-
 κειται, τούτων τε τὰ μὲν ὀρατὰ ὀράσει καταληπτὰ ἐστὶ τὰ δὲ ἀκου-
 στὰ ἀκοῇ καὶ οὐκ ἐναλλάξ, πῶς οὖν δύναται ταῦτα ἐτέρωι μηνύε-
 σθαι; (84) ὡὶ γὰρ μηνύομεν, ἔστι λόγος, λόγος δὲ οὐκ ἔστι τὰ
 30 ὑποκείμενα καὶ ὄντα· οὐκ ἄρα τὰ ὄντα μηνύομεν τοῖς πέλας ἀλλὰ 555
 λόγον, ὃς ἕτερός ἐστι τῶν ὑποκειμένων. καθάπερ οὖν τὸ ὀρατὸν
 οὐκ ἂν γένοιτο ἀκουστὸν καὶ ἀνάπαλιν, οὕτως ἐπεὶ ὑπόκειται τὸ ὄν
 ἐκτός, οὐκ ἂν γένοιτο λόγος ὁ ἡμέτερος. (85) μὴ ὦν δὲ λόγος οὐκ
 ἂν δηλωθεῖν ἐτέρωι. ὃ γε μὴν λόγος, φησίν, ἀπὸ τῶν ἔξωθεν προσ-
 35 πιπτόντων ἡμῖν πραγμάτων συνίσταται, τουτέστι τῶν αἰσθητῶν·
 ἐκ γὰρ τῆς τοῦ χυλοῦ ἐγκυρήσεως ἐγγίνεται ἡμῖν ὁ κατὰ ταύτης τῆς

4 <μὴν> Bekker 7 [] Bekker 21 ἔσται] ἔστι verm. * 29 μηνύο-
 μεν N: μηνούμενον übr. Hss. 33 ὁ ἡμέτερος verdächtige Kayser, nach ε λό-
 γος stellt von Apelt μὴ ὄν Bekker

ποιότητος ἐκφερόμενος λόγος, καὶ ἐκ τῆς τοῦ χρώματος ὑποπτύσεως 555
ὁ κατὰ τοῦ χρώματος. εἰ δὲ τοῦτο, οὐχ ὁ λόγος τοῦ ἐκτὸς παρα-
στατικός ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἐκτὸς τοῦ λόγου μηνυτικὸν γίνεται. (86) καὶ
μὴν οὐδὲ ἔνεστι λέγειν ὅτι ὄν τρόπον τὰ ὁρατὰ καὶ ἀκουστὰ ὑπό-
5 κείται, οὕτως καὶ ὁ λόγος, ὥστε δύνασθαι ἐξ ὑποκειμένου αὐτοῦ καὶ
ὄντος τὰ ὑποκείμενα καὶ ὄντα μηνύεσθαι. εἰ γὰρ καὶ ὑπόκειται, φησὶν,
ὁ λόγος, ἀλλὰ διαφέρει τῶν λοιπῶν ὑποκειμένων, καὶ πλείστῳ διενή-
νοχε τὰ ὁρατὰ σώματα τῶν λόγων· δι' ἐτέρου γὰρ ὀργάνου ληπτόν
ἐστι τὸ ὁρατὸν καὶ δι' ἄλλου ὁ λόγος. οὐκ ἄρα ἐνδείκνυται τὰ
10 πολλὰ τῶν ὑποκειμένων ὁ λόγος, ὥσπερ οὐδὲ ἐκεῖνα τὴν ἀλλήλων
διαδηλοῖ φύσιν. (87) τοιούτων οὖν παρὰ τῷ Γοργίᾳ ἡπορημένων
οἴχεται ὅσον ἐπ' αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθείας κριτήριον· τοῦ γὰρ μήτε
ὄντος μήτε γνωρίζεσθαι δυναμένου μήτε ἄλλῳ παρασταθῆναι πεφυ-
κότης οὐδὲν ἂν εἴη κριτήριον.

15 Ähnlicher Auszug in [ARIST.] d. MXG. 5. 6. 979^a 11—980^b 21. Aristoteles selbst hatte eine Monographie Πρὸς τὰ Γοργίου ᾧ geschrieben (DIOG. v 25).

4. PLAT. Menon. 76 A ff. [Menon und Sokr.] Τὸ δὲ χρῶμα τί λέγεις,
ὦ Σώκρατες; — Ὑβριστὴς γ' εἶ, ὦ Μένων· ἀνδρὶ πρεσβύτῃ πρά-
γματα προστάττεις ἀποκρίνεσθαι, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐθέλεις ἀναμνησθεῖς
20 εἰπεῖν, ὃ τί ποτε λέγει Γ. ἀρετὴν εἶναι . . . ε Βούλει οὖν σοι κατὰ
Γοργίαν ἀποκρίνωμαι, ἥ ἂν σὺ μάλιστα ἀκολουθήσῃς; — Βούλομαι·
πῶς γὰρ οὐ; Οὐκοῦν λέγετε [Menon und Gorgias] ἀπορροάς τινας
τῶν ὄντων κατὰ Ἐμπεδοκλέα [S. 172, 18]. — Σφόδρα γε. — Καὶ
πόρους, εἰς οὓς καὶ δι' ὧν αἱ ἀπορροαὶ πορεύονται; — Πάνυ γε. —
25 Καὶ τῶν ἀπορροῶν τὰς μὲν ἀρμόττειν ἐνίοις τῶν πόρων, τὰς δὲ
ἐλάττους ἢ μείζους εἶναι; — Ἔστι ταῦτα. — Οὐκοῦν καὶ ὄψιν
καλεῖς τι; — Ἔγωγε. — Ἐκ τούτων δὴ 'σύνης ὃ τοι λέγω', ἔφη
Πίνδαρος [fr. 105 Schr.]: ἔστιν γὰρ χροῶ ἀπορροὴ σωμάτων 556
ὄψει σύμμετρος καὶ αἰσθητός. — Ἀριστά μοι δοκεῖς, ὦ Σώ-
30 κρατες, ταύτην τὴν ἀπόκρισιν εἰρηκέναι. — Ἰσως γάρ σοι κατὰ

7 πλείστῳ LE: πλείῳ N: πλείστων ε 18 πράγματα προστάττεις Hss.:
πράγματα παρέχεις Cobet [πράγματα] προστάττεις Ast.: παραυτικά προστάττεις
Gedike; in demselben Sinne παρ' αὐτὰ προστάττεις * 21 Vielleicht gab G. als
Einleitung seiner Schrift eine Theorie der Wahrnehmung nach Empedokles (daher
der Nebentitel Περὶ φύσεως, s. 14 A 2), aus der B 4. 5 stammen könnten. Doch
kann auch eine besondere physikalische Jugendschrift angenommen werden. Vgl.
* Berl. Sitz. Ber. 1884, 343 ff. 28 σωμάτων Alex. de sensu p. 24, 8 Wendl.:
σημάτων BTWF: γρ. χρημάτων T. Vielleicht ist dies das echtgorgianische, da,
wie αἰσθητός (s. a. O.) und das Folgende (συνήθειαν, τραγική) zeigt, auf die ori-
ginale Form Wert gelegt wird. Vgl. * Berl. Sitz. 1884, 349

συνήθειαν εἶρηται· καὶ ἅμα οἶμαι ἐννοεῖς, ὅτι ἔχοις ἂν ἐξ αὐτῆς 556
εἰπεῖν καὶ φωνήν, ὃ ἔστι καὶ ὁσμὴν καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων.
— Πάνυ μὲν οὖν. — Τραγικὴ γάρ ἐστιν, ᾧ Μένων, ἡ ἀπόκρισις.

5. THEOPHR. *de igne* 73 p. 20 Gersike (Gryph. 1896) ὅτι δ' ἀπὸ μὲν
5 τοῦ ἡλίου φῶς ἄπτουσι τῇ ἀνακλάσει ἀπὸ τῶν λείων [τί τὸ ἄπορον]
(συμμιγνῦσι δὲ τὸ ὑπέκκαυμα), ἀπὸ δὲ τοῦ πυρὸς οὐχ ἄπτουσιν,
αἴτιον [δ'] ἢ τε λεπτομέρεια καὶ ὅτι συνεχὲς γίγνεται μᾶλλον ἀνα-
κλῶμενον, τὸ δὲ ἀδυνατεῖ διὰ τὴν ἀνομοιότητα. ὥστε τὸ μὲν τῷ
ἀθροισμῷ καὶ τῇ λεπτότητι διαδυόμενον εἰς τὸ ἔκκαυμα δύναται
10 καίειν, τὸ δ' οὐδέτερον ἔχον οὐ δύναται. ἐξάπτεται δὲ ἀπὸ τε τῆς
ύελου καὶ ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου τρόπον τινὰ ἐργασθέν-
των, οὐχ, ὥσπερ Γ. φησὶ καὶ ἄλλοι δέ τινες οἴονται, διὰ τὸ ἀπιέναι
τὸ πῦρ διὰ τῶν πόρων.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ.

15

Vgl. A 1 II 235, 32 ff. B 27.

5^a. [fr. 14 Sauppe *Orat. Att.* II 131] ATHANASIOS Alexandr. exc. Ma-
trit. [f. 142^v] τὴν δὲ τρίτην ῥητορικὴν ἐπὶ γελοῖα δὴ τινα τῶν μειρα-
κίων τὸν κρότον ἀνεγείρουσαν καὶ κολακεῖαν ὑπάρχουσαν ἀνειδῆ,
ἦν καὶ μετεχειρίσαντο ἐν μὲν χαρακτήρι καὶ ἐνθυμήμασιν ἡμαρτη-
20 μένοις οἱ περὶ Θρασύμαχον καὶ Γοργίαν, πολλῶι μὲν τῷ παρίσῳι
χρησάμενοι καὶ τὴν εὐκαιρίαν ἡγνοηκότες τούτου τοῦ σχήματος, ἐν
δὲ διανοίαι καὶ τρόπῳι λέξεως ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ δὴ καὶ Γ. αὐτὸς
κουφότατος ὢν, ὃς κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν αὐτὴν ἐν τῷ Ἐπιταφίῳι
αὐτοῦ οὐκ ἰσχύων γῦπας εἰπεῖν ζῶντας εἶρηκε τάφους· διανοοίαι
25 δὲ ὑπεκπίπτει τοῦ δέοντος ὡς καὶ Ἰσοκράτης μαρτυρεῖ οὕτως φάσκων·
τίς γὰρ ἂν κτλ. [B 1]. [LONGIN.] π. ὕψους 3, 2 ταύτηι καὶ τὰ τοῦ
Λεοντίνου Γοργίου γελᾶται γράφοντος Ξέρξης ὁ τῶν Περσῶν 557
Ζεὺς καὶ Γῦπες ἔμψυχοι τάφοι.

6. [fr. 5 Sauppe *Orat. Att.* II 129] PLANUD. ad Hermog. v 548 Walz.
30 Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος ἐν τῷ δευτέρῳ Περὶ χαρακτήρων περὶ

5 [] Schneider. Vielleicht verderbt aus d. Glossem κατόπτρων * 6 συμμι-
γνῦσι *: συμμίγνυσι Hss.: συμμιγνύουσι edd. 7 [δ'] Heinsius λεπτομέρεια]
des Sonnenfeuers 8 ἀνομοιότητα Φ: ἀνομοιότητα γενέσθαι N 16 mitgeteilt
durch B. Keil; der Titel im Matrit. gr. 58: Ἐκ τῶν Ἀθανασίου τοῦ σοφιστοῦ
Ἀλεξανδρείας ἃ Ζώσιμος ὁ Θέωνος διορθώσατο μαθητῆς τὰ χρησιμώτατα 17 γε-
λοιώδη τινα H. Schöne 18 vielleicht ἀναιδῆ? * 23 ὃς *: ὡς Matrit.
αὐτὴν Keil: ταύτην Hs. Die Falakraiai kōrai des Io. Sicel. vi 228, 27 W., die
Sauppe auch für G. in Anspruch nahm, gehören Lykophron 24 29 fr. 6 bildet
den Epilog d. Rede

Γοργίου λέγων τάδε φησίν· ‘δικανικοῖς μὲν οὖν οὐ περιέτυχον αὐτοῦ 557
λόγοις, δημηγορικοῖς δὲ ὀλίγοις καὶ τισι καὶ τέχναις, τοῖς δὲ πλείοσιν
ἐπιδεικτικοῖς. τῆς δὲ ἰδέας αὐτοῦ τῶν λόγων τοιοῦτος ὁ χαρακτήρ
(ἐγκωμιάζει δὲ τοὺς ἐν πολέμοις ἀριστεύσαντας Ἀθηναίων).

- 5 τί γὰρ ἀπὴν τοῖς ἀνδράσι τούτοις ὦν δεῖ ἀνδράσι προσ-
εῖναι; τί δὲ καὶ προσῆν ὦν οὐ δεῖ προσεῖναι; εἰπεῖν δυ-
ναίμην ἃ βούλομαι, βουλοίμην δ’ ἃ δεῖ, λαθὼν μὲν τὴν
θείαν νέμεσιν, φυγὼν δὲ τὸν ἀνθρώπινον φθόνον. οὗτοι
γὰρ ἐκέκτηντο ἔνθεον μὲν τὴν ἀρετὴν, ἀνθρώπινον δὲ τὸ
10 θνητόν, πολλὰ μὲν δὴ τὸ πρᾶον ἐπικεικὲς τοῦ αὐθάδους
δικαίου προκρίνοντες, πολλὰ δὲ νόμου ἀκριβείας λόγων
ὀρθότητα, τοῦτον νομίζοντες θειότατον καὶ κοινότατον
νόμον, τὸ δέον ἐν τῷ δέοντι καὶ λέγειν καὶ σιγᾶν καὶ
ποιεῖν (καὶ ἑᾶν), καὶ δισσὰ ἀσκήσαντες μάλιστα ὦν δεῖ,
15 γνῶμην (καὶ ῥώμην), τὴν μὲν βουλευόντες τὴν δ’ ἀποτε-
λοῦντες, θεράποντες μὲν τῶν ἀδίκως δυστυχούντων, κο-
λασταὶ δὲ τῶν ἀδίκως εὐτυχούντων, αὐθάδεις πρὸς τὸ
συμφέρον, εὐόργητοι πρὸς τὸ πρέπον, τῷ φρονίμῳ τῆς
γνῶμης παύοντες τὸ ἄφρον (τῆς ῥώμης), ὕβρισται εἰς
20 τοὺς ὕβριστάς, κόσμιοι εἰς τοὺς κοσμίους, ἄφοβοι εἰς
τοὺς ἀφόβους, δεινοὶ ἐν τοῖς δεινοῖς. μαρτύρια δὲ τού-
των τρόπαια ἐστήσαντο τῶν πολεμίων, Διὸς μὲν ἀγάλ-
ματα, ἑαυτῶν δὲ ἀναθήματα, οὐκ ἄπειροι οὔτε ἐμφύτου
ἄρεος οὔτε νομίμων ἐρώτων οὔτε ἐνοπλίου ἔριδος οὔτε
25 φιλοκάλου εἰρήνης, σεμνοὶ μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς τῷ δι-
καίῳ, ὅσοι δὲ πρὸς τοὺς τοκέας τῇ θεραπείᾳ, δίκαιοι
(μὲν) πρὸς τοὺς ἀστοὺς τῷ ἴσῳ, εὐσεβεῖς δὲ πρὸς τοὺς
φίλους τῇ πίστει. τοιγαροῦν αὐτῶν ἀποθανόντων ὁ πό-
θος οὐ συναπέθανεν, ἀλλ’ ἀθάνατος οὐκ ἐν ἀθανάτοις σώ-
30 μασι ζῇ οὐ ζώντων’.

ΟΛΥΜΠΙΚΟΣ.

558

Vgl. A 1 II 235, 29 ff.

7. [2] ARIST. rhet. Γ 14. 1414^b 29 λέγεται δὲ τὰ τῶν ἐπιδεικτικῶν
προοίμια ἐξ ἐπαίνου ἢ ψόγου οἷον Γ. μὲν ἐν τῷ Ὀλυμπικῷ λόγῳ

10 παρὸν Hss.: πρᾶιον Spengel 12 τοῦτο Hss.: verb. Weber 14 (καὶ
ἑᾶν) Sauppe 15 () Foss 19 () Sauppe 23 ἑαυτῶν (αὐτῶν) Sauppe:
τούτων Hss. 27 () Sauppe 29 οὐκ ἐν ἀθανάτοις Venet.: ἐν οὐκ ἀσωμάτοις
Mon., Par. 2916. 2918: οὐκ ἐν ἀσωμάτοις Ald.: ἐν ἀσωμάτοις G. Hermann. —
Vgl. Hyper. Epit. 24 θνητοῦ σώματος ἀθάνατον δόξαν ἐκτήσαντο; Isocr. 2, 37
31 Als Zeit vermutet Wilam. *Ar. u. Ath.* I 172⁷⁵ d. J. 408

ὑπὸ πολλῶν ἄξιοι θαυμάζεσθαι, ὧ ἄνδρες Ἕλληνες'. ἐπαι- 558
νεῖ γὰρ τοὺς τὰς πανηγύρεις συνάγοντας.

8. [0] CLEM. Str. I 51 (II 33, 18 St.) καὶ τὸ ἀγώνισμα ἡμῶν κατὰ
τὸν Λεοντῖνον Γοργίαν διττῶν [δὲ] ἀρετῶν δέϊται, τόλμης καὶ
5 σοφίας· τόλμης μὲν τὸν κίνδυνον ὑπομείναι, σοφίας δὲ τὸ
πλίγμα γινῶναι. ὁ γὰρ τοι λόγος καθάπερ τὸ κήρυγμα τὸ
Ὀλυμπίασι καλεῖ μὲν τὸν βουλόμενον, στεφανοῖ δὲ τὸν δυ-
νάμενον.

8^a. [0] PLUT. coni. praec. 43 p. 144^{bc} Γοργίου τοῦ ῥήτορος ἀνα-
10 γνόντος ἐν Ὀλυμπίᾳ λόγον περὶ ὁμονοίας τοῖς Ἕλλησιν ὁ Μελάν-
θιος· οὗτος ἡμῖν, ἔφη, συμβουλεύει περὶ ὁμονοίας, ὅς αὐτὸν καὶ τὴν
γυναῖκα καὶ τὴν θεραπαινὴν ἰδία τρεῖς ὄντας ὁμονοεῖν οὐ πέπεικεν·
ἦν γὰρ ὡς ἰοικέ τις ἔρως τοῦ Γοργίου καὶ Ζηλοτυπία τῆς γυναικὸς
πρὸς τὸ θεραπαινίδιον.

15 ΠΥΘΙΚΟΣ.

9. [6] PHILOSTR. I 9, 4 [s. A 1 II 235, 27].

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΗΛΕΙΟΥΣ.

10. [7] ARIST. rhet. Γ 14. 1416^a 1 τοιοῦτον γὰρ τὸ Γοργίου Ἐγ-
κώμιον εἰς Ἥλείους· οὐδὲν γὰρ προεξαγκωνίσας οὐδὲ προανακι-
20 νήσας εὐθὺς ἄρχεται Ἥλις πόλις εὐδαίμων'.

ΓΟΡΓΙΟΥ ΕΛΕΝΗΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ.

11. (1) Κόσμος πόλει μὲν εὐανδρία, σώματι δὲ κάλλος, ψυχῇ δὲ
σοφία, πράγματι δὲ ἀρετή, λόγῳ δὲ ἀλήθεια· τὰ δὲ ἐναντία τούτων

1 ὑπὸ] ὑπὲρ verm. Sauppe 4 [δὲ] Wilamowitz: δὴ Bernays: (δισσόν), δι-
σῶν δὲ verm. *. δισσόν würde dann den ἀγὼν λόγων dem ἀγὼν σωμάτων entgegen-
stellen. Vgl. Lys. 33, 2 6 πλίγμα * (vgl. 78 A 4): αἰνίγμα Hs. 10 Μελάνθιος
Xylander (vgl. Schol. Ar. Pax 803): μέλανθος Hss. 21 Die beiden Reden 11
und 11^a sind aus sehr entstellter und lückenhafter Vorlage geflossen. Der ioni-
sierende Dialekt hat gelitten. Z. B. ist statt πράσσειν, wie Gorgias schrieb, überall
außer 11^a § 27 πράττειν überliefert. Dagegen ist κρεῖσσον, ἡσσον, γίνεσθαι meist
erhalten. Hiat wird in beiden Reden nicht gemieden. Die Helena ist nur in zwei
selbständigen Hss. überliefert: A (Crippsianus u. Burneianus 75 s. XIII) und X (Pala-
tinus Heidelb. 88 s. XII), beide nach Photographien neu verglichen. Konjekturen
der Apographa sind mit r bezeichnet. Die Echtheit der Schrift, die hauptsäch-
lich wegen Isokrates' Helena 3 [76 B 1] verdächtig schien, wird neuerdings fast
überall verteidigt, zuletzt von Nestle *Philol.* 67, 560. 70, 51 und H. Gomperz *So-
phistik u. Rhet.* 3 ff. Abfassung zwischen Euripides' Troades und Helena (also 414)
behauptet Preuss *de Eur. Hel.* Lpz. Diss. 1911. Titel: γοργίου ἐλένης ἐγκώμιον
AX²: fehlt X¹ 22 κόσμος ... ψυχῇ und τὰ δ' ἐναντία ... μωμητὰ zitiert
Anton. Mel. I 51, 21 (136, 940 Migne) ohne Lemma

- ἀκοσμία. ἄνδρα δὲ καὶ γυναῖκα καὶ λόγον καὶ ἔργον καὶ πόλιν καὶ
 πρᾶγμα χρή τὸ μὲν | ἄξιον ἐπαίνου ἐπαίνωι τιμᾶν, τῷ δὲ ἀναξίωι
 μῶμον ἐπιτιθέναι. Ἰση γὰρ ἁμαρτία καὶ ἁμαθία μέμφεσθαι τε τὰ
 ἐπαινετὰ καὶ ἐπαινεῖν τὰ μωμητὰ. (2) τοῦ δ' αὐτοῦ ἀνδρὸς λέξει
 5 τε τὸ δέον ὀρθῶς καὶ ἐλέγξει * * * τοὺς μεμφομένους Ἑλένην, γυ-
 ναῖκα περὶ ἧς ὁμόφωνος καὶ ὁμόψυχος γέγονεν ἢ τε τῶν ποιητῶν
 † ἀκουσάντων πίστις ἢ τε τοῦ ὀνόματος φήμη, ὃ τῶν συμφορῶν
 μνήμη γέγονεν. ἐγὼ δὲ βούλομαι λογισμὸν τινα τῷ λόγῳ δοῦς τὴν
 μὲν κακῶς ἀκούουσιν παῦσαι τῆς αἰτίας, τοὺς δὲ μεμφομένους
 10 ψευδομένους ἐπιδείξας καὶ δείξας τάληθες [ἦ] παῦσαι τῆς ἁμαθίας.
 (3) ὅτι μὲν οὖν φύσει καὶ γένει τὰ πρῶτα τῶν πρώτων ἀνδρῶν
 καὶ γυναικῶν ἢ γυνὴ περὶ ἧς ὅδε ὁ λόγος, οὐκ ἄδηλον οὐδὲ ὀλίγοις.
 δηλὸν γὰρ ὡς μητρὸς μὲν Λήδας, πατρὸς δὲ τοῦ μὲν γενομένου
 θεοῦ, λεγομένου δὲ θνητοῦ, Τυνδάρειω καὶ Διός, ὣν ὁ μὲν διὰ τὸ
 15 εἶναι ἔδοξεν, ὁ δὲ διὰ τὸ φάναι ἠλέγχθη, καὶ ἦν ὁ μὲν ἀνδρῶν
 κράτιστος, ὁ δὲ πάντων τύραννος.
 (4) ἐκ τοιούτων δὲ γενομένη ἔσχε τὸ ἰσόθεον κάλλος, ὃ λαβοῦσα
 καὶ οὐ λαθοῦσα ἔσχε· πλείστας δὲ πλείστοις ἐπιθυμίας ἔρωτος ἐνειρ-
 γάσατο, ἐνὶ δὲ σώματι πολλὰ σώματα συνήγαγεν ἀνδρῶν ἐπὶ μεγά-
 20 λοις μέγα φρονούντων, ὣν οἱ μὲν πλούτου μεγέθη, οἱ δὲ εὐγενείας
 παλαιᾶς εὐδοξίαν, οἱ δὲ ἀλκῆς ἰδίας εὐεξίαν, οἱ δὲ σοφίας ἐπικτήτου
 δύναμιν ἔσχον· καὶ ἦκον ἅπαντες ὑπ' ἔρωτός τε φιλονίκου φιλοτι-
 μίας τε ἀνικήτου. (5) ὅστις μὲν οὖν καὶ δι' ὅτι καὶ ὅπως ἀπέπλησε
 τὸν ἔρωτα τὴν Ἑλένην λαβών, οὐ λέξω· τὸ γὰρ τοῖς εἰδόσιν ἄῖσασι
 25 λέγειν πίστιν μὲν ἔχει, τέρψιν δὲ οὐ φέρει. τὸν χρόνον δὲ τῷ λόγῳ

1 καὶ (vor πρᾶγμα) A: fehlt X 2 ἐπαίνου, ἐπαίνω A: ἐπαίνων X
 3 ἐπιτιθέναι X: ἐπιθεῖναι A 5 Lücke erkannte Dobree, der (τὸ ψεῦδος ...) ergänzte. Sinn: (τὸ λεγόμενον οὐκ ὀρθῶς· προσήκει τοίνυν ἐλέγξει) * 6 ὁμό-
 φωνος καὶ ὁμόψυχος A: ὁμόψυχος καὶ ὁμόφωνος X: ὁμόσηφος κ. ὁμόφωνος
 corr. X¹ falsch; φωνή und ψυχὴ wie § 15 ὅψις—ψυχή, λόγος—ψ. § 8. 13,
 δόξα—ψυχὴ § 11 7 ἀκουσάντων] ὁμοῦ πάντων *? ἀπάντων schon Sauppe.
 Lücke davor Dobree φήμη, ὃ A: φήμης (d. i. φήμη ὡς) X. Der Name
 Helena ist zum Merkzeichen des trojanischen Kriegs geworden; [ὃ] Blass; ἢ τε
 φήμη ... [γέγονεν] falsch Sauppe; vgl. Z. 17. 18 10 ἐπιδείξει καὶ δείξει AX:
 verb. Blass [ἦ] Blass: καὶ r. Vermutlich war ἦ übergeschr. als var. lect. zu
 τάληθες (vgl. ἀληθὴ λέγειν S. 256, 13. 258, 25) 12 καὶ γυναικῶν in A von erster
 H. nachgetragen ὀλίγοις (δηλον). δηλὸν Reise 14 λεγομένου δὲ A: τοῦ
 δὲ λεγομένου X 15 ἠλέγχθη AX (die Fama trog): ἐλέχθη r falsch das
 nach ἠλέγχθη wiederholte ὣν ... ἠλέγχθη tilgte mit überges. Punkten A¹
 17 δὲ X: fehlt A 18 καὶ tilgte Sauppe 20 μέγα A: μεγάλη X 21 ἰδίας A:
 οἰκείας X 22 ὑπὸ A φιλονείκου AX 24 εἰδόσιν ἄ X: εἰδόσι καὶ A

τὸν τότε νῦν ὑπερβάς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλλοντος λόγου προβήσομαι, καὶ προθήσομαι τὰς αἰτίας, δι' ἃς εἰκὸς ἦν γενέσθαι τὸν τῆς Ἑλένης εἰς τὴν Τροίαν στόλον.

(6) ἢ γὰρ τύχης βουλήμασι καὶ θεῶν βουλευμασι καὶ ἀνάγκης
5 ψηφίσμασιν | ἔπραξεν ἃ ἔπραξεν, ἢ βίαι ἀρπασθεῖσα, ἢ λόγοις πεισθεῖσα, (ἢ ἔρωτι ἀλοῦσα). εἰ μὲν οὖν διὰ τὸ πρῶτον, ἄξιός αἰτιάσθαι ὁ αἰτιώμενος· θεοῦ γὰρ προθυμίαν ἀνθρωπίνῃ προμηθείᾳ ἀδύνατον κωλύειν. πέφυκε γὰρ οὐ τὸ κρεῖσσον ὑπὸ τοῦ ἡσσονος κωλύεσθαι, ἀλλὰ τὸ ἡσσον ὑπὸ τοῦ κρεῖσσονος ἄρχεσθαι καὶ ἄγε-
10 σθαι, καὶ τὸ μὲν κρεῖσσον ἡγεῖσθαι, τὸ δὲ ἡσσον ἔπεσθαι. θεὸς δ' ἀνθρώπου κρεῖσσον καὶ βίαι καὶ σοφαί καὶ τοῖς ἄλλοις. εἰ οὖν τῇ τύχῃ καὶ τῷ θεῷ τὴν αἰτίαν ἀναθετέον, [ἢ] τὴν Ἑλένην τῆς δυσκλείας ἀπολυτέον.

(7) εἰ δὲ βίαι ἡρπάσθη καὶ ἀνόμως ἐβιάσθη καὶ ἀδίκως ὑβρίσθη,
15 δῆλον ὅτι ὁ <μὲν> ἄρπάσας ὡς ὑβρίσας ἡδίκησεν, ἢ δὲ ἀρπασθεῖσα ὡς ὑβρισθεῖσα ἐδυστύχησεν. ἄξιός οὖν ὁ μὲν ἐπιχειρήσας βάρβαρος βάρβαρον ἐπιχείρημα καὶ λόγῳ καὶ νόμῳ καὶ ἔργῳ λόγῳ μὲν αἰτίας, νόμῳ δὲ ἀτιμίας, ἔργῳ δὲ ζημίας τυχεῖν· ἢ δὲ βιασθεῖσα καὶ τῆς πατρίδος στερηθεῖσα καὶ τῶν φίλων ὀρφανισθεῖσα πῶς οὐκ ἂν εἰκό-
20 τως ἐλεηθεῖ μάλλον ἢ κακολογηθεῖ; ὁ μὲν γὰρ ἔδρασε δεινὰ, ἢ δὲ ἔπαθε· δίκαιον οὖν τὴν μὲν οἰκτίραι, τὸν δὲ μισῆσαι.

(8) εἰ δὲ λόγος ὁ πείσας καὶ τὴν ψυχὴν ἀπατήσας, οὐδὲ πρὸς τοῦτο χαλεπὸν ἀπολογήσασθαι καὶ τὴν αἰτίαν ἀπολύσασθαι ὥδε. λόγος δυνάστης μέγας ἐστίν, ὃς μικροτάτῳ σώματι καὶ ἀφανεστάτῳ
25 θειότατα ἔργα ἀποτελεῖ· δύναται γὰρ καὶ φόβον παῦσαι καὶ λύπην ἀφελεῖν καὶ χαρὰν ἐνεργάσασθαι καὶ ἔλεον ἐπαυξῆσαι. ταῦτα δὲ ὡς οὕτως ἔχει δεῖξω· (9) δεῖ δὲ καὶ δόξῃ δεῖξαι τοῖς ἀκούουσι· τὴν

1 τότε <τῷ> νῦν Blass προβήσομαι (βης in corr. A²) A 3 τὴν A²X: fehlt A¹ 4 βουλήμασι A²: βουλήμασι (vermutlich) A¹: βουλήματι X
βουλευμασι A²: βουλήμασι vermutl. A¹: κεύμασι X 5 ψηφίσμασιν A: ψηφίσματι X
6 ἢ ἔρωτι ἀλοῦσα fūgte aus § 15 zu r: fehlt AX 7 αἰτιώμενος AX (αἰτιώμ^ο): αἰτιος Dobree: αἰτιος μόνος (= μ^ο) * προμηθεία Par. 2866: προμηθεία AX
9 ἡσσον X: ἴσον A κρείττονος X 10 ἡττον X: ἴσον A
θεοὶ X 11 εἰ οὖν Reiske: ἢ οὖν AX 12 τῷ θεῷ A: τῇ θεῷ X
ἀναθετέον (ε nach θ in corr. A²) A ἢ tilgte Dobree: καὶ Reiske 13 δυσκλείας A²X: δικλείας(?) A¹ 15 μὲν Blass: fehlt AX ὡς Blass cf. § 12: ἢ AX
16 ὡς A: ἢ X 17 καὶ νόμῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, νόμῳ μὲν ἀτιμίας λόγῳ δὲ αἰτίας X 20 μάλλον ἀπολογηθεῖ A¹ (verb. A²) 21 ἔπαθεν (ἐλεινά) Weidner οἰκτίραι (nach r) Blass: οἰκτεῖρειν AX 26 ἔλεον AX: vielleicht ἐλπίδ' *: τὸ θαρσαλέον nach § 14 Weidner 27 καὶ δεῖξαι <καὶ> δόξαι Blass: eher καὶ δόξαι [δεῖξαι] * (vgl. S. 252, 2)

ποίησιν ἅπασαν καὶ νομίζω καὶ ὀνομάζω λόγον ἔχοντα μέτρον· ἧς τοὺς ἀκούοντας εἰσῆλθε καὶ φρίκη περίφοβος καὶ ἔλεος πολύδακρυς καὶ πόθος φιλοπενθήης, ἐπ' ἄλλοτρίων τε πραγμάτων καὶ σωμάτων εὐτυχίαις καὶ δυσπραγίαις ἴδιόν τι πάθημα διὰ τῶν λόγων ἔπαθεν 5 ἡ ψυχὴ. φέρε δὴ πρὸς ἄλλον ἀπ' ἄλλου μεταστῶ λόγον. (10) αἱ γὰρ ἔνθεοι διὰ λόγων ἐπωιδᾷ ἐπαγωγοὶ ἡδονῆς, ἀπαγωγοὶ λύπης γίνονται· συγγινομένη γὰρ τῇ δόξει τῆς ψυχῆς ἡ δύναμις τῆς ἐπωιδῆς ἔθελε καὶ ἔπεισε καὶ μετέστησεν αὐτὴν γοητεία. γοητείας δὲ καὶ μαγείας δισσαὶ τέχναι εὖρηνται, αἱ εἰσι ψυχῆς ἀμαρτήματα καὶ 10 δόξης ἀπατήματα. (11) ὅσοι δὲ ὅσους περὶ ὧν καὶ ἔπεισαν καὶ πείθουσι δὲ ψευδῇ λόγον πλάσαντες. εἰ μὲν γὰρ πάντες περὶ πάντων εἶχον τῶν <τε> παροιχομένων μνήμην τῶν τε παρόντων <ἐννοϊαν> τῶν τε μελλόντων πρόνοιαν, οὐκ ἂν ὁμοίως ὁμοῖος ᾦν ὁ λόγος, οἷς τὰ νῦν γε οὔτε μνησθῆναι τὸ παροιχόμενον οὔτε σκέψασθαι τὸ παρὸν 15 οὔτε μαντεύσασθαι τὸ μέλλον εὐπόρως ἔχει· ὥστε περὶ τῶν πλείστων οἱ πλείστοι τὴν δόξαν σύμβουλον τῇ ψυχῇ παρέχονται. ἡ δὲ δόξα σφαλερὰ καὶ ἀβέβαιος οὔσα σφαλεραῖς καὶ ἀβεβαίαις εὐτυχίαις περιβάλλει τοὺς αὐτῇ χρωμένους. (12) † τίς οὖν αἰτία κωλύει καὶ τὴν Ἑλένην ὕμνος ἦλθεν ὁμοίως ἂν οὐ νέαν οὔσαν ὥσπερ εἰ βιατήριον 20 βία ἥρπασθη. τὸ γὰρ τῆς πειθοῦς ἔξῃν ὁ δὲ νοῦς καίτοι εἰ ἀνάγκη ὁ εἰδὼς ἔξει μὲν οὖν, τὴν δὲ δύναμιν τὴν αὐτὴν ἔχει. λόγος γὰρ

1 ἧς τοὺς X: ἡ ὡς (so!) A. 3 πόθος A: φίλος X: ζῆλος r. 4 εὐτυχίαις A: εὐτυχίας X: εὐπραγίας Blass. 5 (λόγου) λόγον Blass. 6 ἐπωιδᾷ A: ἡδοναῖ X. 7 γίνονται συγγινομένη A: γίνονται συγγινομένη X vgl. § 16. 8 τῆς ψυχῆς] vgl. Vahlen *Aleidad.* S. 599. 8 αὐτὴν A: fehlt X. 9 ἡῦρηνται Blass. 10 πείθουσι AX: πείσουσι Blass. 12 <τε> Blass. <ἐννοϊαν> Blass. 13 ὁμοῖος ᾦν (*communis esset*) A: ὁμοῖος ὦν X. οἷς τὰ νῦν γε *: εἰ τα νῦν γε X¹: ἡ τα νῦν γε A: ἡ τα νῦν γε X²: ἐπεὶ τὰ νῦν γε (vorher δεινὸς ᾦν statt ὁμοῖος ᾦν) Sauppe: ὁμοῖος ὦν ὁ λόγος ἡπάτα· νῦν δὲ (dies mit Dobree) Blass. 17 εὐτυχίαις r (Ambros. 218. 230. 436 Paris. 2551), Lex. Vind. 149, 13 N.: ἀτυχίαις AX. παραβάλλει Lex. Vind. 18 ff. heillos verderbt. Text nach AX, nur daß 20 ἔξῃν A: ἔξει X und 21 ὁ εἰδὼς ἔξει μὲν οὖν A: ὀνειδος ἔξει μὲν οὖν X abweichen; 20 fehlt ὁ δὲ νοῦς A¹. Blass: τί οὖν κωλύει καὶ τὴν Ἑλένην ὁμοίως ἔλθειν ἀκούσαν ὥσπερ εἰ βία ἥρπασθη· τὸ γὰρ τῆς πειθοῦς ἔχει μὲν τοῦτομα ἐναντίον ἀνάγκῃ, τὴν δὲ δύναμιν κτλ.: Paton *Class. Rev.* 4 (1890) 448 τίς οὖν αἰτία κωλύει καὶ τὴν Ἑλένην λόγων ἐνθέων ἀκούουσαν ὥσπερ ἐμβατηρίων βίαι ἥρπασθῆναι· τὸ γὰρ τῆς πειθοῦς ἐπὶ, ὁ δὲ νοῦς (οὐκέτι παρὴν). Dazu Schol. καίτοι ἦ ἀνάγκη ὁ εἰδὼς ἔχει μὲν νοῦν, τὴν δὲ δύναμιν οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει. Noch unwahrscheinlicher Croiset *Mél. Graux* 130. Sinn etwa: τίς οὖν αἰτία κωλύει (νομίσαι) καὶ τὴν Ἑλένην ὑπὸ λόγους ἔλθειν ὁμοίως ἂν οὐχ ἑκούσαν ὥσπερ εἰ βιατήρων βίαι ἥρπασθη· τὸ γὰρ τῆς πειθοῦς ἔξῃν ἰδεῖν ὡς κρατεῖ, ἡ ἀνάγκης εἶδος ἔχει μὲν οὐ, τὴν δὲ δύναμιν τὴν αὐτὴν ἔχει (ἀνάγκης usw. wie Croiset) *

ψυχὴν ὁ πείσας, ἣν ἔπεισεν, ἠνάγκασε καὶ πιθέσθαι τοῖς λεγομένοις
 καὶ συναινέσαι τοῖς ποιουμένοις. ὁ μὲν οὖν πείσας ὡς ἀναγκάσας
 ἀδικεῖ, ἡ δὲ πεισθεῖσα ὡς ἀναγκασθεῖσα τῷ λόγῳ μάτην ἀκούει κα-
 κῶς. (13) ὅτι δ' ἡ πειθὺ προσιοῦσα τῷ λόγῳ καὶ τὴν ψυχὴν ἐτυπώ-
 5 σατο ὅπως ἐβούλετο, χρὴ μαθεῖν πρῶτον μὲν τοὺς τῶν μετεωρολόγων
 λόγους, οἵτινες δόξαν ἀντὶ δόξης τὴν μὲν ἀφελόμενοι τὴν δ' ἐνερ-
 γασάμενοι τὰ ἄπιστα καὶ ἄδηλα φαίνεσθαι τοῖς τῆς δόξης ὄμμασιν
 ἐποίησαν· δεύτερον δὲ τοὺς ἀναγκαίους διὰ λόγων ἀγῶνας, ἐν οἷς
 εἰς λόγος πολὺν ὄχλον ἔτερψε καὶ ἔπεισε τέχνη γραφεῖς, οὐκ ἀλη-
 10 θεῖαι λεχθεῖς· τρίτον (δὲ) φιλοσόφων λόγων ἀμίλλας, ἐν αἷς δεί-
 κνυται καὶ γνῶμης τάχος ὡς εὐμετάβολον ποιοῦν τὴν τῆς δόξης
 πίστιν. (14) τὸν αὐτὸν δὲ λόγον ἔχει ἢ τε τοῦ λόγου δύναμις πρὸς
 τὴν τῆς ψυχῆς τάξιν ἢ τε τῶν φαρμάκων τάξεις πρὸς τὴν τῶν σωμά-
 των φύσιν. ὥσπερ γὰρ τῶν φαρμάκων ἄλλους ἄλλα χυμοὺς ἐκ τοῦ
 15 σώματος ἐξάγει, καὶ τὰ μὲν νόσου τὰ δὲ βίου παύει, οὕτω καὶ τῶν
 λόγων οἱ μὲν ἐλύπησαν, οἱ δὲ ἔτερψαν, οἱ δὲ ἐφόβησαν, οἱ δὲ εἰς
 θάρσος κατέστησαν τοὺς ἀκούοντας, οἱ δὲ πειθοῖ τινα κακῇ τὴν
 ψυχὴν ἐφαρμάκευσαν καὶ ἐξεγοήτευσαν.

(15) καὶ ὅτι μὲν, εἰ λόγῳ ἐπίσθη, οὐκ ἠδίκησεν ἀλλ' ἠτύχη-
 20 σεν, εἴρηται· τὴν δὲ τετάρτην αἰτίαν τῷ τετάρτῳ λόγῳ διέξειμι.
 εἰ γὰρ ἔρως ἦν ὁ ταῦτα πάντα πράξας, οὐ χαλεπῶς διαφεύξεται τὴν
 τῆς λεγομένης γεγονέναι ἀμαρτίας αἰτίαν. ἃ γὰρ ὀρώμεν, ἔχει φύσιν
 οὐχ ἦν ἡμεῖς θέλομεν, ἀλλ' ἦν ἕκαστον ἔτυχε· διὰ δὲ τῆς ὀψεως
 ἡ ψυχὴ κὰν τοῖς τρόποις τυποῦται. (16) αὐτίκα γὰρ ὅταν πολέμια

1 ψυχὴν A: τὴν ψυχὴν X πιθέσθαι Blass: πείθεσθαι AX 2 ἀ-
 ναγκασθεῖσα (ναγκας A²) A 3 τῷ λόγῳ A: λόγῳ X 4 προσιοῦσα AX:
 προσοῦσα Blass 6 ἐνεργασάμενοι so AX 7 ἄδηλα καὶ ἄπιστα verstellt X
 8 τοὺς ἀν. διὰ λόγων ἀγῶνας A²X: διὰ τοὺς ἀν. τῶν λόγων ἀγῶνας (so) A¹
 ἀναγκαίους AX; vgl. Plato Theaet. 172 E: ἀγοραῖους verm. schon Aldus: ἀγελαιούς
 W. Nestle *Philol.* 70, 12 9 ἔτερψε A¹, corr. A² 10 τρίτον (δὲ) r: τρίτον,
 (statt τρίτον;) AX 11 (καὶ γλῶσσης) καὶ γνῶμης Blass ὡς tilgte (wie r)
 Reiske nach ὡς 2 bis 3 Buchstaben ausradiert, die durch 4 Punkte getilgt
 waren; der Schreiber scheint zuerst εὐ μ begonnen und dann mit neuem An-
 fang εὐμετάβολον geschrieben zu haben A: ^{εὐ}μετάβολον X τὴν (η A²) A
 12 λόγου A: νόμου X 13 τῆς A: fehlt X τάξεις] d. i. ἐπιταγή 14 ἄλλα
 χυμοὺς r: ἀλλαχοῦ AX 15 τῶν X: ἐκ (mit 3 Punkten getilgt) τῶν A 16 ἔτερ-
 ψαν A 18 ἐφαρμάκευσαν καὶ ἐξεγοήτευσαν X: ἐξεφαρμάκευσαν, καὶ ἐγοήτευ-
 σαν A 19 λόγοις Blass 21 πάντα A: fehlt X 22 ἃ A: καὶ X ἔχει τὴν
 φύσιν A¹: τὴν tilgte A²: ἔχει φύσιν fehlt X 23 ἕκαστον Bekker: ἕκα² mit
 doppeldeut. Komp.) X: ἕκαστος A 24 ἢ A: fehlt X

σώματα [καί] πολέμιον ἐπὶ πολεμίους ὀπλίση κόσμον χαλκοῦ καὶ
 σιδήρου, τοῦ μὲν ἀλεξητήριον τοῦ δὲ †προβλήματα, εἰ θεάσεται ἡ
 ὄψις ἐταράχθη καὶ ἐτάραξε τὴν ψυχὴν, ὥστε πολλάκις κινδύνου τοῦ
 μέλλοντος <ὡς> ὄντος φεύγουσιν ἐκπλαγέντες. ἰσχυρὰ γὰρ ἡ συνή-
 5 θεια τοῦ νόμου διὰ τὸν φόβον ἐξωκίσθη τὸν ἀπὸ τῆς ὄψεως, ἥτις
 ἐλθοῦσα ἐποίησεν ἀμελήσαι καὶ τοῦ καλοῦ τοῦ διὰ τὸν νόμον κρινο-
 μένου καὶ τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ διὰ τὴν νίκην γινομένου. (17) ἤδη
 δέ τινες ἰδόντες φοβερά καὶ τοῦ παρόντος ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ
 φρονήματος ἐξέστησαν· οὕτως ἀπέσβεσε καὶ ἐξήλασεν ὁ φόβος τὸ
 10 νόημα. πολλοὶ δὲ ματαίοις πόνοις καὶ δειναῖς νόσοις καὶ δυσίατοις
 μανίαις περιέπεσον· οὕτως εἰκόνας τῶν ὀρωμένων πραγμάτων ἡ
 ὄψις ἐνέγραψεν ἐν τῷ φρονήματι. καὶ τὰ μὲν δειματοῦντα πολλὰ
 μὲν παραλείπεται, ὅμοια δ' ἐστὶ τὰ παραλειπόμενα οἷάπερ <τὰ> λεγό-
 μενα. (18) ἀλλὰ μὴν οἱ γραφεῖς ὅταν ἐκ πολλῶν χρωμάτων καὶ
 15 σωμάτων ἐν σῶμα καὶ σχῆμα τελείως ἀπεργάζωνται, τέρπουσι τὴν
 ὄψιν· ἡ δὲ τῶν ἀνδριάντων ποίησις καὶ ἡ τῶν ἀγαλμάτων ἐργασία
 θεὰν ἡδεῖαν παρέσχετο τοῖς ὄμμασιν. οὕτω τὰ μὲν λυπεῖν τὰ δὲ
 ποθεῖν πέφυκε τὴν ὄψιν. πολλὰ δὲ πολλοῖς πολλῶν ἔρωτα καὶ
 πόθον ἐνεργάζεται πραγμάτων καὶ σωμάτων. (19) εἰ οὖν τῷ τοῦ
 20 Ἀλεξάνδρου σώματι τὸ τῆς Ἑλένης ὄμμα ἡσθὲν προθυμίαν καὶ ἄμιλλαν
 ἔρωτος τῇ ψυχῇ παρέδωκε, τί θαυμαστόν; ὅς εἰ μὲν θεὸς <ὧν ἔχει>
 θεῶν θείαν δύναμιν, πῶς ἂν ὁ ἡσῶν εἴῃ τοῦτον ἀπώσασθαι καὶ
 ἀμύνασθαι δυνατός; εἰ δ' ἐστὶν ἀνθρώπινον νόσημα καὶ ψυχῆς

1 [καί] Blass ἐπὶ πολεμίους A: ἐπὶ πολεμί (so) X ὀπλίση X²: ὀπλίσει
 AX¹: ὀπλισθῇ Blass 2 ἀλεξητήριον AX προβλήμα^α. εἰ θεάσεται AX: πρό-
 βλημα, τῇ θεῇ αὐτῇ verm. *: προβλήματα, εἰ θεάσαιτο r: πρ., εἰ θεάσεται Sauppe
 3 ἐτάραξε aus ἐσπάραξε A² κινδύνου τοῦ μέλλοντος ὄντος AX: verb. *: ἀκινδύνου τοῦ μ. ὅ. r: κινδύνου μέλλοντος οὐδέπω ὄντος Aldus: τοῦ κινδύνου μέλ-
 λοντος [ὄντος] Blass 4 ἰσχυρὰ γὰρ ἡ AX: ἰσχυρῶς· ἡ γὰρ nach Aldus Blass
 συνήθεια *: ἀλήθεια AX 5 ἐξωκίσθη Reiske: εἰσωκίσθη AX 6 ἀμε-
 λῆσαι Bekker: ἀσμενίσαι AX: ἀμνημονῆσαι Reiske τοῦ (vor διὰ) A²X:
 fehlt A¹ 7 νίκην Blass: δίκην AX γινομένου (ionisch, Reim mit κρινο-
 μένου) * (vgl. § 10): γιγνομένου AX 8 χρόνῳ A: fehlt X 10 δὲ AX:
 δὲ (καί) Ausgg. ματαίοις πόνοις· καὶ δειναῖς (δεινοῖς A¹: korr. A²) νόσοις A:
 ματαίαις νόσοις καὶ δεινοῖς πόνοις X 11 περιέπεσον A²X: περιέπεσαν A¹
 οὕτως <ἐναργεῖς> Blass 12 φρονήματι AX²: νοήματι X¹ τῶν μὲν δειμά-
 των τὰ πολλὰ μὲν verm. * 13 <τὰ> r: fehlt AX 17 θεὰν Br. Keil: ὅσον AX
 18 ποθεῖν <ποιεῖν> Blass: κηλεῖν verm. * πέφυκε τὴν ὄψιν] πεποίηκε Sauppe
 τὴν A: fehlt X 19 ἐνεργάζεται X: ἐργάζονται A καὶ σωμάτων A:
 fehlt X 20 ὄμμα X: σῶμα A 21 ὅς A²X: fehlt A¹ <ὧν ἔχει> Blass,
 ähnlich Reiske und Dobree 22 τοῦτον A: τούτων X

ἀγνόημα, οὐχ ὡς ἀμάρτημα μεμπτέον ἀλλ' ὡς ἀτύχημα νομιστέον· ἦλθε γάρ, ὡς ἦλθε, τύχης ἀτρεύμασιν, οὐ γνώμης βουλευμασι, καὶ ἔρωτος ἀνάγκαις, οὐ τέχνης παρασκευαίς.

(20) πῶς οὖν χρὴ δίκαιον ἡγήσασθαι τὸν τῆς Ἑλένης μῶμον, ἣτις
5 εἴτ' ἐρασθεῖσα εἶτε λόγῳ πεισθεῖσα εἶτε βίαι ἀρπασθεῖσα εἶτε ὑπὸ
θείας ἀνάγκης ἀναγκασθεῖσα ἔπραξεν ἢ ἔπραξε, πάντως διαφεύγει
τὴν αἰτίαν;

(21) ἀφείλον τῷ λόγῳ δύσκειαν γυναικός, ἐνέμεινα τῷ νόμῳ
ὃν ἐθέμην ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου, ἐπειράθην καταλῦσαι μῶμου ἀδικίαν
10 καὶ δόξης ἀμαθίαν, ἐβουλήθην γράψαι τὸν λόγον Ἑλένης μὲν ἐγκώ-
μιον, ἐμὸν δὲ παίγιον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΥΠΕΡ ΠΑΛΑΜΗΔΟΥΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ.

11^a. (1) Ἡ μὲν κατηγορία καὶ ἡ ἀπολογία κρίσις οὐ περὶ θανά-
του [γίνεσθαι]· θάνατον μὲν γὰρ ἡ φύσις φανεραὶ τῇ ψήφῳ πάντων
15 κατεψηφίσατο τῶν θνητῶν, ἥπερ ἡμέρα ἐγένετο· περὶ δὲ τῆς ἀτιμίας
καὶ τῆς τιμῆς ὁ κίνδυνός ἐστι, πότερά με χρὴ * * * δικαίως ἀπο-
θανεῖν, ἢ μετ' ὀνειδῶν μεγίστων καὶ τῆς αἰσχίστης αἰτίας βιαίως
ἀποθανεῖν. (2) δισσῶν δὲ τούτων ὄντων τοῦ μὲν ὅλου ὑμεῖς κρατεῖτε,
τοῦ δ' ἐγώ, τῆς μὲν δίκης ἐγώ, τῆς δὲ | βίας ὑμεῖς. ἀποκτεῖναι μὲν
20 γὰρ με δυνήσεσθε βουλόμενοι ραιδίως· κρατεῖτε γὰρ καὶ τούτων, ὧν
οὐδὲν ἐγὼ τυγχάνω κρατῶν. (3) εἰ μὲν οὖν ὁ κατήγορος Ὅδυσσεὺς
ἢ σαφῶς ἐπιστάμενος προδιδόντα με τὴν Ἑλλάδα τοῖς βαρβάροις
ἢ δοξάζων γ' ἀμῇ οὕτω ταῦτα ἔχειν ἐποιεῖτο τὴν κατηγορίαν δι' εὐνοίαν
τῆς Ἑλλάδος, ἄριστος ἂν ἦν [ὁ] ἀνὴρ· πῶς γὰρ <οὐχ>, ὅς γε σὴνίζει

1 [ὡς] Aldus νομιστέον AX: οἰκτιστέον Weidner: (ἄξιον ἐλέου) νομι-
στέον Reiske ὡς] οἷς Blass 2 τύχης Reiske: ψυχῆς AX 5 εἴτ' X: εἶτε
(aus ἦτε A¹) A² 6 ἢ ἔπραξε A: fehlt X 8 τῷ νόμῳ ὃν ἐθέμην X: τῷ
μῶμον ὃν ἐθέμην A¹: μῶμῳ ὃν ἐνεθέμην A² 12 Über die Echtheit des Palam.
s. H. Gomperz a. O. 9 ff. Abfassung vor 411 wegen Antiphon 5, 91 behauptet
Maass *Herm.* 22, 579. Jedenfalls ist diese Rede in einem von der Helena teil-
weise abweichenden Stile geschrieben. Disposition s. Schwartz *de Thrasym.*
(Rost. 1892) 7 ff. Einzige Hs. A Tit. wie oben A 13 ἡ ἀπολογία tilgte
Blass κρίσις A: ἔοικεν Sauppe 14 γίνεσθαι A: γίνεσθαι Aldus:
tilgte * φανερώ τῷ A¹: verb. A² 15 ἐγένετο] nämlich τὰ θνητά; (τις)
ἐγένετο Blass, der fälschlich Hiatlosigkeit dieser Rede aufzunützen suchte
16 χρὴ (δικαίως τυχόντα ἀπολογίας) δικαίως ἀποφυγεῖν *; vgl. § 27. 33
18 [ὅλου] Reiske. Gegensatz zu ὧν ... κρατῶν (21) scheint beabsichtigt
19 μὲν A²: fehlt A¹, vielleicht richtig 23 δοξάζων γ' ἀμῇ *: δοξάζοντά με
A: δοξάζων γε Stephanus. Vgl. Plat. Polit. 278 D ἀμῇ γέ πη ... δοξάζει. Das ein-
fache ἀμῇ scheint im Hippokrates gestanden zu haben, vgl. Gal. lex. XIX 77
24 [ὁ] Blass (οὐχ) Stephanus—Blass ὁ γε σφῶν Blass

- πατρίδα, τοκέας, τὴν πᾶσαν Ἑλλάδα, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις τὸν ἀδικοῦντα τιμωρούμενος; εἰ δὲ φθόνῳ ἢ κακοτεχνίαι ἢ πανουργίαι συνέθηκε ταύτην τὴν αἰτίαν, ὥσπερ δι' ἐκεῖνα κράτιστος ἂν ἦν ἀνὴρ, οὕτω διὰ ταῦτα κάκιστος ἀνὴρ. (4) περὶ τούτων δὲ λέγων πόθεν
 5 ἄρξωμαι; τί δὲ πρῶτον εἴπω; ποῖ δὲ τῆς ἀπολογίας τράπωμαι; αἰτία γὰρ ἀνεπίδεικτος ἐκπληξιν ἐμφανῇ ἐμποιεῖ, διὰ δὲ τὴν ἐκπληξιν ἀπορεῖν ἀνάγκη τῷ λόγῳ, ἂν μὴ τι παρ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας καὶ τῆς παρούσης ἀνάγκης μάθω, διδασκάλων ἐπικινδυνωτέρων ἢ ποριμωτέρων τυχών. (5) ὅτι μὲν οὖν οὐ σαφῶς <εἰδῶς> ὁ κατήγορος
 10 κατηγορεῖ μου, σαφῶς οἶδα· σύνοῖδα γὰρ ἐμαυτῷ σαφῶς οὐδὲν τοιοῦτον πεποικώς· οὐδὲ οἶδ' ὅπως ἂν εἰδείη τις ὃν τὸ μὴ γενόμενον. εἰ δὲ οἰόμενος οὕτω ταῦτα ἔχειν ἐποιεῖτο τὴν κατηγορίαν, οὐκ ἀληθῆ λέγειν διὰ δισσῶν ὑμῖν ἐπιδείξω τρόπων· οὔτε γὰρ βουλευθεὶς ἐδυνάμην ἂν οὔτε δυνάμενος ἐβουλήθην ἔργοις ἐπιχειρεῖν τοιούτοις.
 15 (6) ἐπὶ τοῦτον δὲ τὸν λόγον εἰμι πρῶτον, ὥς ἀδύνατός εἰμι τοῦτο πράττειν. ἔδει γὰρ τίνα πρῶτον ἀρχὴν γενέσθαι τῆς προδοσίας, ἢ δὲ ἀρχὴ λόγος ἂν εἴη· πρὸ γὰρ τῶν μελλόντων ἔργων ἀνάγκη λόγους γίνεσθαι πρότερον. λόγοι δὲ πῶς ἂν γένοιτο μὴ συνουσίας τινὸς γενομένης; συνουσία δὲ τίνα τρόπον γένοιτ' ἂν μὴτ' ἐκείνου
 20 πρὸς ἐμὲ πέμψαντος μῆτε <του> παρ' ἐμοῦ πρὸς ἐκείνον ἐλθόντος; οὐδὲ γὰρ ἀγγελία διὰ γραμματείων ἀφίκεται ἄνευ τοῦ φέροντος. (7) ἀλλὰ δὴ τοῦτο τῷ λόγῳ δυνατόν γενέσθαι. καὶ δὴ τοίνυν σύνειμι καὶ σύνεστι κάκεῖνος ἐμοὶ κάκείνῳ ἐγὼ τίνα τρόπον. τίني τίς ὦν; Ἕλλην βαρβάρῳ. πῶς ἀκούων καὶ λέγων; πότερα μόνος μόνῳ; ἀλλ'
 25 ἀγνοήσομεν τοὺς ἀλλήλων λόγους. ἀλλὰ μεθ' ἐρμηνέως; τρίτος ἄρα μάρτυς γίνεται τῶν κρύπτεσθαι δεομένων. (8) ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦτο γενέσθω, καίπερ οὐ γενόμενον. ἔδει δὲ μετὰ τούτους πίστιν δοῦναι καὶ δέξασθαι. τίς οὖν ἂν ἦν ἡ πίστις; πότερον ὄρκος; τίς οὖν ἐμοὶ τῷ

2 τιμωρούμενος (τυγχάνει) Br. Keil 4 περὶ τούτων. ἐγὼ δὲ πόθεν A:
 verb. Blass: π. τοῦτ. δ' ἐγὼ λέγων Reiske: π. τ. δὲ ἔγωγε Sauppe 9 ()
 Reiske 11 οἶδ' *: οὐχ A: ἔστιν Reiske: που ἔστιν Sauppe ὃν *: ἦν A:
 ἢ A²: tilgte Reiske 14 ἂν über der Zeile A¹ 16 ταῦτα Blass 18 γί-
 νεσθαι A¹: γίνεσθαι A² 20 μῆτε <του> παρ' ἐμοῦ Blass: μῆτε παρ' ἐμοῦ
 korr. A²: μῆτε μοῦ (wie es scheint) A¹; anders Sauppe: μῆτ' ἐκείνου πρὸς ἐμὲ
 <ἐλθόντος μῆτ' ἐμοῦ πρὸς ἐκείνον, μῆτ' ἄγγελον ἐκείνου πρὸς ἐμὲ> πέμψαντος
 μῆτε παρ' ἐμοῦ κτλ. 21 γὰρ ἀγγελία Reiske: παραγγελία A: <γὰρ> παραγγελία
 Blass γραμματίων A¹: ι tilgte A² ἀφίκοιτ' ἂν Blass 22 γενέσθω
 Bekker vgl. Z. 26 23 κάκείνῳ ἐγὼ A: καγὼ κείνῳ Blass τίνα *: τίνα A
 25 ἀγνοήσωμεν A 26 γίνεται so A 27 δὲ μετὰ τούτους (näml.
 τοὺς ἀλλήλων λόγους Z. 25): δέ με τούτοις Stephanus: δέ με τούτῳ Reiske: δ' ἐμὲ
 τούτων Sauppe: δὴ μ' ἐπὶ τούτοις Blass

προδότῃ πιστεύειν ἔμελλεν; ἀλλ' ὄμηροι; τίνες; οἷον ἐγὼ τὸν ἀδελφὸν
 ἔδωκ' ἄν (οὐ γὰρ εἶχον ἄλλον), ὁ δὲ βάρβαρος τῶν υἱέων τινά·
 πιστότατα | γὰρ ἂν ἦν οὕτως ἐμοί τε παρ' ἐκείνου ἐκείνῳ τε παρ'
 ἐμοῦ. ταῦτα δὲ γινόμενα πᾶσιν ὑμῖν ἂν ἦν φανερά. (9) φήσῃ τις
 5 ὥς χρήμασι τὴν πίστιν ἐποιούμεθα, ἐκείνος μὲν διδούς, ἐγὼ δὲ λαμ-
 βάνων. πότερον οὖν ὀλίγοις; ἀλλ' οὐκ εἰκὸς ἀντὶ μεγάλων ὑπουργη-
 μάτων ὀλίγα χρήματα λαμβάνειν. ἀλλὰ πολλοῖς; τίς οὖν ἦ κομιδὴ;
 πῶς δ' ἂν <εἷς> ἐκόμισεν; ἢ πολλοί; πολλῶν γὰρ κομιζόντων πολλοὶ
 ἂν ἦσαν μάρτυρες τῆς ἐπιβουλῆς, ἐνὸς δὲ κομιζόντος οὐκ ἂν πολὺ
 10 τι τὸ φερόμενον ἦν. (10) πότερα δὲ ἐκόμισαν ἡμέρας ἢ νυκτός;
 ἀλλὰ πολλὰ καὶ πυκναὶ φυλακαί, δι' ὧν οὐκ ἔστι λαθεῖν. ἀλλ' ἡμέρας;
 ἀλλὰ γε τὸ φῶς πολεμεῖ τοῖς τοιούτοις. εἶεν. ἐγὼ δ' ἐξεληθὼν ἐδε-
 ξάμην, ἢ ἐκείνος ὁ φέρων εἰσῆλθεν; ἀμφοτέρα γὰρ ἄπορα. λαβὼν
 δὲ δὴ πῶς ἂν ἔκρυπα καὶ τοὺς ἐνδον καὶ τοὺς ἔξω; ποῦ δ' ἂν ἔθηκα;
 15 πῶς δ' ἂν ἐφύλαξα; χρώμενος δ' ἂν φανερὸς ἐγενόμην, μὴ χρώμενος
 δὲ τί ἂν ὠφελοῦμην ἀπ' αὐτῶν; (11) καὶ δὴ τοίνυν γενέσθω καὶ
 τὰ μὴ γενόμενα. συνήλθομεν, εἵπομεν, ἠκούσαμεν, χρήματα παρ'
 αὐτῶν ἔλαβον, ἔλαθον λαβὼν, ἔκρυπα. ἔδει δὴπου πράττειν ὧν ἕνεκα
 ταῦτα ἐγένετο. τοῦτο τοίνυν ἔτι τῶν εἰρημένων ἀπορώτερον. πράττων
 20 μὲν γὰρ αὐτὸς ἔπραττον ἢ μεθ' ἐτέρων· ἀλλ' οὐχ ἐνὸς ἢ πρᾶξις.
 ἀλλὰ μεθ' ἐτέρων; τίνων; δηλονότι τῶν συνόντων. πότερον ἐλευθέρων
 ἢ δούλων; ἐλευθέροις μὲν γὰρ ὑμῖν σύνειμι. τίς οὖν ὑμῶν εὐνοῖδε;
 λεγέτω. δούλοις δὲ πῶς οὐκ ἄπιστον; ἐκόντες <τε> γὰρ ἐπ' ἐλευ-
 θερίαι χειμαζόμενοί τε δι' ἀνάγκην κατηγοροῦσιν. (12) ἢ δὲ πρᾶξις
 25 πῶς <ἂν> ἐγένετο; δηλονότι τοὺς πολεμίους εἰσαγαγεῖν ἔδει κρείττονας
 ὑμῶν· ὅπερ ἀδύνατον. πῶς ἂν οὖν εἰσήγαγον; πότερα διὰ πυλῶν;
 ἀλλ' οὐκ ἐμὸν ταύτας οὔτε κλήειν οὔτε ἀνοίγειν, ἀλλ' ἡγεμόνες
 κύριοι τούτων. ἀλλ' ὑπὲρ τειχέων <διὰ> κλίμακος; οὐκ οὖν <ἐφωρά-
 θην ἂν>; ἅπαντα γὰρ πλήρη φυλακῶν. ἀλλὰ διελθὼν τοῦ τείχους;

1 ὄμηροί τινες A: verb. Blass ἐγὼ <μὲν> Blass 2 ἂν so A¹: tilgte A²
 3 ἐκείνου r: ἐκείνῳ A 4 γινόμενα A: γεγεννημένα Blass 7 πολλοῖς so A:
 πολλὰ Ausgg. οὖν <ἂν> Blass 8 <εἷς> Stephanus vor ἦ, vor ἐκόμισεν Keil
 πόσοι δ' ἂν ἐκόμισαν; εἷς ἢ πολλοί Blass πολλῶν <μὲν> Blass 9 μάρτυ-
 ρες so A: οἱ μάρτυρες Ausgg. 10 ἐκόμισεν Blass; vgl. 163, 3 νυκτός;
 <νυκτός> Reiske: νυκτός; ἀλλὰ <νυκτός> Wytttenbach 16 γενέσθωι (wie es
 scheint) A¹ 17 εἵπομεν A¹ 18 ἐλάβομεν A: verb. Reiske 19 πράττων
 μὲν r: πράττομεν A 20 αὐτὸς r: οὗτος A ἔπραττεν verb. Stephanus
 21 συνόντων Reiske: νῦν ὄντων A 23 <τε> Reiske 25 <ἂν> Blass
 26 <δ'> ἂν Blass 27 ἐμὸν Reiske: ἐμοί A: <ἐπ'> ἐμοί Keil ταῦτα A: verb.
 Stephanus κλείειν A 28 τειχῶν Blass <διὰ> Reiske οὐκοῦν A: οὐ
 μὲν οὖν Bekker 28. 29 < > * 29 φυλάκων A, doch vgl. Z. 11

ἅπανσιν ἄρα φανερά γένοιτο ἄν. ὑπαίθριος γὰρ ὁ βίος (στρατόπεδον γάρ) ἔστ' ἐν ὄπλοις, ἐν οἷς <πάντες> πάντα ὁρώσι καὶ πάντες ὑπὸ πάντων ὁρῶνται. πάντως ἄρα καὶ πάντῃ πάντα πράττειν ἀδύνατον ἦν μοι.

- 5 (13) σκέψασθε κοινῇ καὶ τότε. τίνας ἕνεκα προσῆκε βουλευθῆναι ταῦτα πράττειν, εἰ μάλιστα πάντων ἐδυνάμην; οὐδεὶς γὰρ βούλεται προῖκα τοὺς μεγίστους κινδύνους κινδυνεύειν οὐδὲ τὴν μεγίστην κακότητα εἶναι κάκιστος. ἀλλ' ἕνεκα τοῦ; (καὶ αὖθις πρὸς τόδ' ἐπά-
νεμι) πότερον <τοῦ> τυραννεῖν; ὑμῶν ἢ τῶν βαρβάρων; ἀλλ'
10 ὑμῶν [ἀλλ'] ἀδύνατον τοσούτων καὶ τοιούτων, οἷς ὑπάρχει ἅπαντα μέγιστα, προγόνων ἀρεταί, χρημάτων πληθος, ἀριστεία, ἀλκὴ φρο-
νημάτων, βασιλεία πόλεων. (14) ἀλλὰ τῶν <βαρβάρων>; ὁ δὲ πα-
ραδύσων τίς; ἐγὼ δὲ ποῖα δύναμι παραλήψομαι Ἑλλην βαρβάρους,
εἰς ὧν πολλοὺς; πείσας ἢ βιασάμενος; οὔτε γὰρ ἐκεῖνοι πεισθῆναι
15 βούλονται ἄν, οὔτ' ἐγὼ βιάσασθαι δυναίμην. ἀλλ' ἴσως ἐκόντες ἐκόντι παραδύσουσιν, μισθὸν τῆς προδοσίας ἀντιδιδόντες; ἀλλὰ γε ταῦτα πολλῆς μωρίας καὶ πιστεῦσαι καὶ δέξασθαι· τίς γὰρ ἂν ἔλοιτο δου-
λείαν ἀντὶ βασιλείας, ἀντὶ τοῦ κρατίστου τὸ κάκιστον; (15) εἴποι
τις ἂν ὅτι πλούτου καὶ χρημάτων ἐρασθεὶς ἐπεχείρησα τούτοις.
20 ἀλλὰ χρήματα μὲν μέτρια κέκτῃμαι, πολλῶν δὲ οὐθὲν δέομαι· πολ-
λῶν γὰρ δέονται χρημάτων οἱ πολλὰ δαπανῶντες, ἀλλ' οὐχ οἱ κρείτ-
τονες τῶν τῆς φύσεως ἡδονῶν, ἀλλ' οἱ δουλεύοντες ταῖς ἡδοναῖς
καὶ ζητοῦντες ἀπὸ πλούτου καὶ μεγαλοπρεπείας τὰς τιμὰς κτᾶσθαι.
τούτων δὲ ἐμοὶ πρόσσεστιν οὐθὲν. ὥς δ' ἀληθὴ λέγω, μάρτυρα πιστὸν
25 παρέξομαι τὸν παροιχόμενον βίον· τῷ δὲ μάρτυρι μάρτυρες ὑμεῖς
ἦτε· σύνεστε γάρ μοι, διὸ σύνιστε ταῦτα. (16) καὶ μὴν οὐδ' ἂν
τιμῆς ἕνεκα τοιούτοις ἔργοις ἀνὴρ ἐπιχειρήσειε καὶ μέσως φρόνιμος.

1 φανερόν ἐγένετ' ἂν Blass 2 ἔστ' ἐν *: ἐστιν A: (ἐν) fügte Aldus zu ὄπλοις] vgl. Xen. Anab. II 2, 20. Hell. IV 5, 6. Aen. T. 27, 5 <πάντες> Reiske πάντα A: πάντας Blass 3 πάντα A: ταῦτα Reiske 4 ἦν μοι nachklappend; vgl. Z. 10. Vielleicht σύν μοι σκέψασθε archaisierend wie Plato Phaedr. 237 A *
5 κοινῇ A: τοῖνον Reiske, doch vgl. Plat. Prot. 330 B 6 εἰ <καὶ> Aldus 8 τοῦ Sauppe: τούτων A 9 <τοῦ> Reiske 10 [ἀλλ'] Aldus 11 <τὰ> μέγιστα Blass aus § 20 ἀριστεία <μαχῶν> Blass ἀλκὴ A: ἀκμὴ Blass; vgl. φρενὸς ἀλκαὶ Kaibel Epigr. 856^a (praef.) 12 βασιλείαι Leo <βαρβάρων> Stephanus 16 παραδύσουσιν <ἐαυτούς> Reiske 17 πιστεῦσαι A: wohl πιστώσαι (sich Bürgschaft geben lassen) * δέξασθαι] naml. πίστιν vgl. § 8 18 εἴποι Sauppe: εἶπη A 20 μέτρια μὲν versetzte Blass οὐδὲν Sauppe: vielleicht οὐδὲ * 21 ἀλλ' οὐχ οἱ deutlich A¹: tilgte A². Lücke nach ἀλλ' οὐχ οἱ nahm an Blass; eher καὶ οὐχ οἱ * 24 οὐθὲν A²: οὐδὲν (?) A¹ 26 ἦτε A: ἐστε oder εἶπε Blass: αὐτοί *

- ἀπ' ἀρετῆς γὰρ ἀλλ' οὐκ ἀπὸ κακότητος αἱ τιμαί· προδότῃ δὲ τῆς
 Ἑλλάδος ἀνδρὶ πῶς ἂν γένοιτο τιμή; πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲ τιμῆς
 ἐτύγχανον ἐνδεῆς ὦν· ἐτιμώμην γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐντιμοτάτοις ὑπὸ τῶν
 ἐντιμοτάτων, ὑφ' ὧμων ἐπὶ σοφαίαι. (17) καὶ μὴν οὐδ' ἀσφαλείας
 5 [ῶν] οὐνεκά τις ἂν ταῦτα πράξαι. πᾶσι γὰρ ὃ γε προδότης πολέ-
 μιος, τῷ νόμῳ, τῇ δίκῃ, τοῖς θεοῖς, τῷ πλήθει τῶν ἀνθρώπων· τὸν
 μὲν γὰρ νόμον παραβαίνει, τὴν δὲ δίκην καταλύει, τὸ δὲ πλήθος
 διαφθείρει, τὸ δὲ θεῖον ἀτιμάζει. ὦι δὲ τοιοῦτος <ὁ> βίος περὶ κιν-
 δύνων τῶν μεγίστων, οὐκ ἔχει ἀσφάλειαν. (18) ἀλλὰ δὴ φίλους
 10 ὠφελεῖν βουλόμενος ἢ πολεμίους βλάπτειν; καὶ γὰρ τούτων ἕνεκά
 τις ἂν ἀδικήσειεν. ἐμοὶ δὲ πᾶν τοῦναντίον ἐγίνετο· τοὺς μὲν φί-
 λους κακῶς ἐποίουν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ὠφέλουν. ἄγαθῶν μὲν οὖν
 κτῆσιν οὐδεμίαν εἶχεν ἢ πράξεις· κακῶς δὲ παθεῖν οὐδὲ εἷς ἐπιθυ-
 μῶν πανουργεῖ. (19) τὸ δὲ λοιπὸν ἐστίν, εἴ τινα φόβον ἢ πόνον
 15 ἢ κίνδυνον φεύγων ἔπραξα. ταῦτα δ' οὐθεὶς ἂν εἰπεῖν ἔχοι τί μοι
 προσήκειν. δισσῶν γὰρ τούτων ἕνεκα πάντες πάντα πράττουσιν, ἢ
 κέρδος τι μετιόντες ἢ ζημίαν φεύγοντες· ὅσα δὲ τούτων ἔξω πανουρ-
 γεῖται * * * κακῶς ἑμαυτὸν ἐποίουν ταῦτα [γὰρ] πράττων, οὐκ ᾔδη-
 λον· προδιδούς γὰρ τὴν Ἑλλάδα προϋδίδουν ἑμαυτόν, τοκέας, φίλους,
 20 ἀξίωμα προγόνων, ἱερὰ πατρῶια, τάφους, πατρίδα τὴν μεγίστην τῆς
 Ἑλλάδος. ἃ δὲ πᾶσι περὶ παντός ἐστι, ταῦτα ἂν τοῖς ἀδικηθεῖσιν
 ἐνεχείρισα. (20) σκέψασθε δὲ καὶ τόδε. πῶς οὐκ ἂν ἀβίωτος ἦν
 ὁ βίος μοι πράξαντι ταῦτα; ποῖ γὰρ τραπέσθαι με χρὴν; πότερον
 εἰς τὴν Ἑλλάδα; δίκην δώσοντα τοῖς ἡδικημένοις; τίς δ' ἂν ἀπείχετό
 25 μου τῶν κακῶς πεπονθότων; ἀλλὰ μένειν ἐν τοῖς βαρβάροις; παρα-
 μελήσαντα πάντων τῶν μεγίστων, ἐστερημένον τῆς καλλίστης τιμῆς,
 ἐν αἰσχίστῃ δυσκλείᾳ διάγοντα, τοὺς ἐν τῷ παροιχομένῳ βίῳ πόνους
 ἐπ' ἀρετῇ πεπονημένους ἀπορρίψαντα; καὶ ταῦτα δι' ἑμαυτόν, ὅπερ
 αἰσχιστον ἀνδρὶ, δυστυχεῖν δι' αὐτόν. (21) οὐ μὴν οὐδὲ παρὰ
 30 τοῖς βαρβάροις πιστῶς ἂν διεκείμεν· πῶς γάρ, οἵτινες ἀπιστότατον

1 ἀπ' in Korr. A²: π (περὶ)? A¹ 4 ἐπὶ Stephanus: ἐν A οὐδ'
 ἀσφαλείας [ῶν] Blass: οὐκ ἀσφαλές, ὦν A 5 γε A²: τε A¹ 7 γὰρ *: γε A
 8 τὸ δὲ θεῖον ἀτιμάζει nach καταλύει die neueren Ausgg. τῷ δὲ τοιοῦτῳ
 βίῳ A: verb. * 9 οὐκ *: οὐδ' A 13 κτῆσιν Reiske: ἐκτίσιν A 15 ἔχει,
 (wie es scheint) A¹: verb. A² (der auch das falsche Komma nach ἔχοι tilgt)
 18 Lücke füllte mit <μανίας ἐστίν. ὅσα δὲ> Sauppe: <κακοῖς περιβάλλειν εἰσθεν
 μεγάλοις τὸν πράττοντα. ὡς δὲ μάλιστ' ἂν> nach Keil * [γὰρ] Aldus
 19 προδιδούς Reiske: προϋδίδουν A 20 τάφους <πατέρων> * 21 etwa
 ἀδικήσασιν? * 22 ἐνεχείρισα A¹: korr. A² 23 πρότερον A: verb. Aldus
 25 παραμελήσαντι A: verb. Reiske 26 ἐστερημένῳ A: verb. Reiske

ἔργον συνηπίσταντό μοι πεποιηκότι, τοὺς φίλους τοῖς ἐχθροῖς παρα-
 δεδωκότι; βίος δὲ οὐ βιωτὸς πίστεως ἐστερημένωι. χρήματα μὲν
 γὰρ ἀποβαλὼν (ἦ) τυραννίδος ἐκπεσὼν ἢ τὴν πατρίδα φυγὼν ἀνα-
 λάβοι τις ἄν· ὁ δὲ πίστιν ἀποβαλὼν οὐκ ἂν ἔτι κτήσαιοτο. ὅτι μὲν
 5 οὖν οὕτ' ἂν ἐβουλόμην <δυνάμενος οὕτ' ἂν βουλόμενος ἐδυνάμην>
 προδοῦναι τὴν Ἑλλάδα, διὰ τῶν προειρημένων δέδεικται.

(22) βούλομαι δὲ μετὰ ταῦτα πρὸς τὸν κατήγορον διαλεχθῆναι.
 τίνι ποτὲ πιστεύσας τοιοῦτος ὦν τοιούτου κατηγορεῖς; ἄξιον γὰρ
 καταμαθεῖν, οἷος ὦν οἷα λέγεις ὡς ἀνάξιος ἀναξίωι. πότερα γάρ μου
 10 κατηγορεῖς εἰδὼς ἀκριβῶς ἢ δοξάζων; εἰ μὲν γὰρ εἰδὼς, οἶσθα ἰδὼν
 ἢ μετέχων ἢ του <μετέχοντος> πυθόμενος. εἰ μὲν οὖν ἰδὼν, φρά-
 σον τούτοις <τὸν τρόπον>, τὸν τόπον, τὸν χρόνον, πότε, ποῦ, πῶς
 εἶδες· εἰ δὲ μετέχων, ἔνοχος εἰς ταῖς αὐταῖς αἰτίαις· εἰ δὲ του με-
 τέχοντος ἀκούσας, ὅστις ἐστίν, αὐτὸς ἐλθέτω, φανήτω, μαρτυρη-
 15 σάτω. πιστότερον γὰρ οὕτως ἔσται τὸ κατηγορήμα μαρτυρηθέν.
 ἐπεὶ νῦν γε οὐδέτερος ἡμῶν παρέχεται μάρτυρα. (23) φήσεις ἴσως
 ἴσον εἶναι τὸ σέ γε τῶν γενομένων, ὡς σὺ φῆις, μὴ παρέχεσθαι
 μάρτυρας, τῶν δὲ μὴ γενομένων ἐμέ. τὸ δὲ οὐκ ἴσον ἐστὶ· τὰ μὲν
 γὰρ ἀγένητά πως ἀδύνατα μαρτυρηθῆναι, περὶ δὲ τῶν γενομένων
 20 οὐ μόνον οὐκ ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ ῥαϊδίον, οὐδὲ μόνον ῥαϊδίον, ἀλλὰ
 <καὶ ἀναγκαῖον· ἀλλὰ> σοὶ μὲν οὐκ ἦν οἶόν <τε μὴ> μόνον μάρτυρας
 ἀλλὰ καὶ ψευδομάρτυρας εὐρεῖν, ἐμοὶ δὲ οὐδέτερον εὐρεῖν τούτων
 δυνατόν. (24) ὅτι μὲν οὖν οὐκ οἶσθα ἃ κατηγορεῖς, φανερόν· τὸ
 δὴ λοιπὸν <οὐκ> εἰδότα σε δοξάζειν. εἵτα, ὦ πάντων ἀνθρώπων
 25 τολμηρότατε, δόξει πιστεύσας, ἀπιστοτάτῳ πράγματι, τὴν ἀλήθειαν
 οὐκ εἰδὼς, τολμαῖς ἄνδρα περὶ θανάτου διώκειν; ὦι τί τοιοῦτον ἔργον
 εἰργασμένωι σύνοισθα; ἀλλὰ μὴν τό γε δοξάσαι κοινὸν ἅπασι περὶ
 πάντων, καὶ οὐδὲν ἐν τούτῳ σὺ | τῶν ἄλλων σοφώτερος. ἀλλ' οὕτε
 τοῖς δοξάζουσι δεῖ πιστεύειν ἀλλὰ τοῖς εἰδόσιν, οὕτε τὴν δόξαν

1 συνηπίσταντό A¹: συν tilgte A² 3 ἀποβαλὼν (ἦ) Reiske: ἀποβαλόν^τ A
 ἐκπεσὼν Reiske: ἐκπεσόντα A φυγὼν Reiske: φυγόντα A ἀναλάβη A:
 verb. Aldus 5 < > Keil: (ἐδυνάμην βουλόμενος οὕτ' ἂν δυνάμενος) ἐβου-
 λόμην Leo 9 οἷα λέγεις ὡς Blass: οἶδάς γε ἴσως A 11 < > Blass
 πειθόμενος A¹: verb. A² 12 < > Blass 13 εἰς (wie es scheint) A¹: εἰ A²
 τοῦ A (auch denkbar) 17 ἴσον Reiske: σὸν A τὸ σέ γε *: τούσγε A:
 τὸ σέ γε Blass 18 δέ] τε Blass 19 πως ἀδύνατα A: πῶς ἂν εἴη δυνατὰ
 Aldus: πῶς <οὐκ> ἀδύνατα Blass: πάντως ἀδύνατα Keil 21 <καὶ ἀναγκαῖον.
 ἀλλὰ> *: <καὶ δίκαιον καὶ πάνυ ἀναγκαῖον> Reiske οὐκ ἦν οἶόν <τε μὴ> μόνον *:
 οὐκ ἦν, οἶον μόνω A: οὖν ἦν οὐ μόνον Reiske 22 ἐμοὶ δὲ οὐδ. εὐρεῖν fehlt
 A¹: ergänzt am Rande A² 24 δὴ A: δὲ r <οὐκ> Sauppe 28 οὕτε
 Aldus: οὐδὲ A

τῆς ἀληθείας πιστοτέραν νομίζειν, ἀλλὰ τάναντία τὴν ἀλήθειαν τῆς δόξης.

(25) κατηγόρησας δέ μου διὰ τῶν εἰρημένων λόγων δύο τὰ ἐναντιώτατα, σοφίαν καὶ μανίαν, ὥπερ οὐχ οἷόν τε τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον 5 ἔχειν. ὅπου μὲν γάρ με φῆις εἶναι τεχνήεντά τε καὶ δεινὸν καὶ πόριμον, σοφίαν μου κατηγορεῖς, ὅπου δὲ λέγεις ὡς προϋδίδουν τὴν Ἑλλάδα, μανίαν· μανία γάρ ἐστιν ἔργοις ἐπιχειρεῖν ἄδυνάτοις, ἀσυμφόροις, αἰσχροῖς, ἀφ' ὧν τοὺς μὲν φίλους βλάψει, τοὺς δ' ἐχθροὺς ὠφελήσει, τὸν δὲ αὐτοῦ βίον ἐπονείδιστον καὶ σφαλερὸν 10 καταστήσει. καίτοι πῶς χρή ἀνδρὶ τοιοῦτῳ πιστεῦειν, ὅστις τὸν αὐτὸν λόγον λέγων πρὸς τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας περὶ τῶν αὐτῶν τὰ ἐναντιώτατα λέγει; (26) βουλοίμην δ' ἂν παρὰ σοῦ πυθέσθαι, πότερον τοὺς σοφοὺς ἄνδρας νομίζεις ἀνοήτους ἢ φρονίμους. εἰ μὲν γὰρ ἀνοήτους, καινὸς ὁ λόγος, ἀλλ' οὐκ ἀληθής· εἰ δὲ φρονίμους, οὐ 15 δῆπου προσήκει τοὺς γε φρονούντας ἐξαμαρτάνειν τὰς μεγίστας ἁμαρτίας καὶ μάλλον αἰρεῖσθαι κακὰ πρὸ παρόντων ἀγαθῶν. εἰ μὲν οὖν εἰμι σοφός, οὐχ ἤμαρτον· εἰ δ' ἤμαρτον, οὐ σοφός εἰμι. οὐκοῦν δι' ἀμφοτέρα ἂν εἴης ψευδής.

(27) ἀντικατηγορήσαι δέ σου πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ παλαιὰ καὶ 20 νέα πρᾶσσοντος δυνάμενος οὐ βούλομαι. <βούλομαι> γὰρ οὐ τοῖς σοῖς κακοῖς ἀλλὰ τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς ἀποφεύγειν τὴν αἰτίαν ταύτην. πρὸς μὲν οὖν σὲ ταῦτα.

(28) πρὸς δ' ὑμᾶς ὦ ἄνδρες κριταὶ περὶ ἐμοῦ βούλομαι εἰπεῖν ἐπιφθονον μὲν ἀληθές δέ, <μὴ> κατηγορημένῳ μὲν οὐκ ἂν εἰκότα, κατηγορουμένῳ δὲ προσήκοντα. νῦν γὰρ ἐν ὑμῖν εὐθύνας καὶ λόγον 25 ὑπέχω τοῦ παροιχομένου βίου. δέομαι οὖν ὑμῶν, ἂν ὑμᾶς ὑπομνήσω τῶν τι ἐμοὶ πεπραγμένων καλῶν, μηδένα φθονῆσαι τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἡγήσασθαι κατηγορημένον δεινὰ καὶ ψευδῇ

4 ὥπερ r: ὅπερ A 8 <τις> τοὺς falsch seit Aldus die Ausgg. (außer Bekker) 13 πότερα Blass aus euphonischen Gründen 14 κενὸς A: verb. Sauppe 15 γε Aldus: τε A 16 πρὸ παρόντων *: πρότερον τῶν A: πρὸ τῶν Blass. Vgl. Theogn. 21 οὐδέ τις ἀλλάξει κάκιον τοῦσθλοῦ παρεόντος; Spruch bei Philo de aet. m. 8 οὐδὲ γυνὴ τοσσόνδε νόου ἐπιδεύεται ἐσθλοῦ, ὥστε χερείον' ἐλέσθαι ἀμεινότερων (παρεόντων) 18 οὐκοῦν A: ὥστε (ohne Angabe v. Var.) Blass εἴης r: εἴη A 20 < > Aldus 23 ἐμοῦ A (vgl. Dyroff in Schanz Beitr. ix 133, 4. x 36. 40. u. a. O.): ἐμαυτοῦ Blass <λόγον> εἰπεῖν und 24 ἀληθῇ wahrscheinlich Blass 24 <μὴ> Blass κατηγορημένῳ A: κατηγορημένου Aldus ἂν εἰκότα *: ἀνεκτὰ A 27 τι ἐμοὶ *: εἰ (wie es scheint) ἐμοὶ A¹: ἐμοὶ (mit Tilgung von εἰ), am Rande nachgetragen τι A² 28 δεινὰ Stephanus: δειν A

καί τι τῶν ἀληθῶν ἀγαθῶν εἰπεῖν ἐν εἰδόσιν ὑμῖν· ὅπερ ἡδιστόν
μοι. (29) πρῶτον μὲν οὖν καὶ δεύτερον καὶ μέγιστον, διὰ παντὸς
ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος ἀναμάρτητος ὁ παροιχόμενος βίος ἐστὶ μοι,
καθαρὸς πάσης αἰτίας· οὐδεὶς γὰρ ἂν οὐδεμίαν αἰτίαν κακότητος
5 ἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς περὶ ἐμοῦ εἰπεῖν ἔχοι. καὶ γὰρ οὐδ' αὐτὸς ὁ
κατήγορος οὐδεμίαν ἀπόδειξιν εἴρηκεν ὣν εἴρηκεν· οὕτως λοιδορίαν
οὐκ ἔχουσιν ἔλεγχον ὁ λόγος αὐτῷ δύναται. (30) φήσαιμι δ' ἂν,
καὶ φήσας οὐκ ἂν ψευσαίμην οὐδ' ἂν ἐλεγχθείην, οὐ μόνον ἀναμάρ-
τητος ἀλλὰ καὶ μέγας εὐεργέτης ὑμῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν
10 ἀπάντων ἀνθρώπων, οὐ μόνον τῶν νῦν ὄντων ἀλλὰ (καὶ) τῶν
μελλόντων, εἶναι. τίς γὰρ ἂν ἐποίησε τὸν ἀνθρώπειον βίον πόριμον
ἐξ ἀπόρου καὶ κεκοσμημένον ἐξ ἀκόσμου, τάξεις τε πολεμικὰς εὐρῶν
μέγιστον εἰς πλεονεκτήματα, νόμους τε γραπτοὺς | φύλακας [τε]
τοῦ δικαίου, γράμματα τε μνήμης ὄργανον, μέτρα τε καὶ σταθμὰ
15 συναλλαγῶν εὐπόρους διαλλαγὰς, ἀριθμὸν τε χρημάτων φύλακα,
πυρσοὺς τε κρατίστους καὶ ταχίστους ἀγγέλους, πεσσοὺς τε σχολῆς
ἄλυπον διατριβήν; τίνας οὖν ἔνεκα ταῦθ' ὑμᾶς ὑπέμνησα; (31) δηλῶν
〈μὲν〉 ὅτι τοῖς τοιούτοις τὸν νοῦν προσέχω, σημεῖον δὲ ποιούμενος
ὅτι τῶν αἰσchrῶν καὶ τῶν κακῶν ἔργων ἀπέχομαι· τὸ γὰρ ἐκείνοις
20 τὸν νοῦν προσέχοντα τοῖς τοιούτοις προσέχειν ἀδύνατον. ἀξιῶ δέ,
εἰ μὴδὲν αὐτὸς ὑμᾶς ἀδικῶ, μὴδὲ αὐτὸς ὑφ' ὑμῶν ἀδικηθῆναι.
(32) καὶ γὰρ οὐδὲ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων οὐνεκα ἀξίός εἰμι κακῶς
πάσχειν, οὐθ' ὑπὸ νεωτέρων οὐθ' ὑπὸ πρεσβυτέρων. τοῖς μὲν γὰρ
πρεσβυτέροις ἄλυπός εἰμι, τοῖς δὲ νεωτέροις οὐκ ἀνωφελής, τοῖς
25 εὐτυχοῦσιν οὐ φθονερός, τῶν δυστυχοῦντων οἰκτίρμων· οὔτε πενίας
ὑπερορῶν, οὔτε πλοῦτον ἀρετῆς ἀλλ' ἀρετὴν πλούτου προτιμῶν·
οὔτε ἐν βουλαῖς ἄχρηστος οὔτε ἐν μάχαις ἀργός, ποιῶν τὸ τασσό-
μενον, πειθόμενος τοῖς ἄρχουσιν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐμὸν ἐμαυτὸν
ἐπαινεῖν· ὁ δὲ παρὼν καιρὸς ἡνάγκασε, καὶ ταῦτα κατηγορημένον,
30 πάντως ἀπολογήσασθαι.

1 ἀγαθῶν r: ἀγαθὸν A ὅπερ ἡδιστόν Reiske: ὑπερήδιστόν A 10 οὐ
μόνον Reiske: οὐ κοῦν A¹: οὐ κοῦν A² 〈καὶ〉 Reiske 11 ἂν A (sc. εἰ μὴ
ἐγώ): ἄλλος Sauppe ἀνθρώπειον *: ἀνθρώπιον A¹: ἀνθρώπινον A² πόρι-
μον A²: ποριῶν (?) A¹ 12 πολεμίας A: verb. Aldus 13 πλεονέκτημα r
[τε] Reiske 14 γράμματα, γρ in Korrektur (über me?) A¹ 15 συλλαβῶν
A¹: verb. A² διαλλακτὰς Reiske 17 δηλῶν Reiske: δηλὸν A 18 〈μὲν〉
Blass ὅτι Reiske: οὐ A προσέχω A: verb. Reiske 19 τὸ γὰρ A: τὸν
γὰρ Aldus 24 ἄλυπος A²: ἄτυπος A¹ 25 οὔτε πενίας Reiske: οὐδὲ π. A
26 οὔτε πλοῦτον Reiske: οὐδὲ πλ. A 27 ἀργῶς A: verb. Reiske προσ-
τασσόμενον Reiske 29 κατηγορημένον] vgl. § 28

(33) λοιπὸν δὲ περὶ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐστὶ μοι λόγος, ὃν εἰπὼν παύσομαι τῆς ἀπολογίας. οἶκτος μὲν οὖν καὶ λιταὶ καὶ φίλων παραίτησις ἐν ὄχλῳ μὲν οὔσης τῆς κρίσεως χρήσιμα· παρὰ δ' ὑμῖν τοῖς πρῶτοις οὔσι τῶν Ἑλλήνων καὶ δοκοῦσιν, οὐ φίλων βοηθείαις οὐδὲ λιταῖς οὐδὲ οἴκτοις δεῖ πείθειν ὑμᾶς, ἀλλὰ τῷ σαφεστάτῳ δικαίῳ, διδάξαντα τάληθές, οὐκ ἀπατήσαντά με δεῖ διαφυγεῖν τὴν αἰτίαν ταύτην. (34) ὑμᾶς δὲ χρὴ μὴ τοῖς λόγοις μᾶλλον ἢ τοῖς ἔργοις προσέχειν τὸν νοῦν, μηδὲ τὰς αἰτίας τῶν ἐλέγχων προκρίνειν, μηδὲ τὸν ὀλίγον χρόνον τοῦ πολλοῦ σοφώτερον ἡγεῖσθαι κριτὴν, 10 μηδὲ τὴν διαβολὴν τῆς πείρας πιστοτέραν νομίζειν. ἅπαντα γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι μεγάλης εὐλαβείας ἀμαρτάνειν, τὰ δὲ ἀνήκεστα τῶν ἀκεστῶν ἔτι μᾶλλον· ταῦτα γὰρ προνοήσασι μὲν δυνατά, μετανοήσασι δὲ ἀνίατα. τῶν δὲ τοιούτων ἐστίν, ὅταν ἄνδρες ἄνδρα περὶ θανάτου κρίνωσιν· ὅπερ ἐστὶ νῦν παρ' ὑμῖν. (35) εἰ μὲν 15 οὖν ἦν διὰ τῶν λόγων τὴν ἀλήθειαν τῶν ἔργων καθαρὰν τε γενέσθαι τοῖς ἀκούουσι <καὶ> φανεράν, εὖπορος ἂν εἴη κρίσις ἥδη ἀπὸ τῶν εἰρημένων· ἐπειδὴ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, τὸ μὲν σῶμα τοῦμόν φυλάξατε, τὸν δὲ πλείω χρόνον ἐπιμείνατε, μετὰ δὲ τῆς ἀληθείας τὴν κρίσιν ποιήσατε. ὑμῖν μὲν γὰρ μέγας ὁ κίνδυνος, ἀδίκους φανέεισι δόξαν 20 τὴν μὲν καταβαλεῖν, τὴν δὲ κτήσασθαι. τοῖς δὲ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν αἰρετώτερος θάνατος δόξης αἰσχυρᾶς· τὸ μὲν γὰρ τοῦ βίου τέλος, ἡ δὲ τῷ βίῳ νόσος. (36) ἐὰν δὲ ἀδίκως ἀποκτείνητέ με, πολλοῖς γενήσεται φανερόν· ἐγὼ τε γὰρ <οὐκ> ἀγνῶς, ὑμῶν τε πᾶσιν Ἑλλήσι γινώριμος ἢ κακότης καὶ φανερά. καὶ τὴν αἰτίαν φανεράν ἅπασιν 25 ὑμεῖς ἔξετε τῆς ἀδικίας, οὐχ ὁ κατήγορος· ἐν ὑμῖν γὰρ τὸ τέλος ἐνὶ τῆς δίκης. ἀμαρτία δ' οὐκ ἂν γένοιτο μείζων ταύτης. οὐ γὰρ μόνον εἰς ἐμὲ καὶ τοκέας τοὺς ἐμοὺς ἀμαρτήσεσθε δικάσαντες ἀδίκως, ἀλλ' ὑμῖν αὐτοῖς δεινὸν ἄθεον ἄδικον ἄνομον ἔργον συνεπιστήσεσθε πεποηκότες, ἀπεκτονότες ἄνδρα σύμμαχον, χρήσιμον ὑμῖν, 30 εὐεργέτην τῆς Ἑλλάδος, Ἑλληνες Ἑλληνα, φανεράν οὐδεμίαν ἀδικίαν οὐδὲ πιστὴν αἰτίαν ἀποδείξαντες.

1 λοιπὸς r 2 λιταὶ r: τι A 3 δ' ὑμῖν Aldus: δύναμιν A 6 ἀπατήσαντά, τ in Rasur 3 Buchst. A² 10 (μὲν) γὰρ Reiske 11 μεγάλης r (vgl. Plato Legg. 730 A): μεγάλους A 12 ἀκεστῶν Sthpanus (vgl. Antiph. 5, 91): ἀνηκέστων A δυνατά A (sc. ἰᾶσθαι): ἀδύνατα Sauppe 15 καθαρὰν γε A: verb. *: καθαρὰν [γε] Aldus: καθαρῶς Sauppe 16 <καὶ> * εἴη, κρίσις, ἥδη A: ἡ κρίσις ἦν Blass 19 vielleicht δόξαν (ἢ καλὴν ἢ αἰσχυρὰν) *: τὴν μὲν <οὔσαν> καταβ., τὴν δ' <οὐκ οὔσαν> κτήσ. Reiske 21 τὸ A: ὁ Aldus 22 τῷ βίῳ A²: τοῦ βίου A¹ 23 <οὐκ> ἀγνῶς Stephanus: ἀγνὸς A ὑμῶν *: ὑμῖν A 24 ἅπασαν A: verb. Stephanus 26 ἐνὶ *: ἔχει A: ἐστὶ Reiske 29 ἀποκτενότες A: verb. r

(37) εἴρηται τὰ παρ' ἐμοῦ, καὶ παύομαι. τὸ γὰρ ὑπομνήσαι τὰ διὰ μακρῶν εἰρημένα συντόμως πρὸς μὲν φαύλους δικαστὰς ἔχει λόγον· τοὺς δὲ πρῶτους τῶν πρῶτων Ἑλλήνας Ἑλλήνων οὐκ ἄξιον οὐδ' ἀξιῶσαι μήτε προσέχειν τὸν νοῦν μήτε μεμνήσθαι τὰ λεχθέντα.

5

ΤΕΧΝΗ.

559

Vgl. SATYR. A 3 [s. II 236, 23], DIODOR. A 4, 2 [s. II 236, 31], SCHOL. ISOCHR. 13, 19, SOPAT. comm. Herm. v 6 f. Walz.

12. [12] ARIST. rhet. Γ 18. 1419^b 3 δεῖν ἔφη Γ. τὴν μὲν σπουδὴν διαφθερίζειν τῶν ἐναντίων γέλῳτι, τὸν δὲ γέλῳτα σπουδῇι, 10 ὀρθῶς λέγων.

13. [13] DIONYS. de comp. verb. 12 p. 84 καιροῦ δὲ οὔτε ῥήτωρ οὐδεὶς οὔτε φιλόσοφος εἰς τόδε χρόνου τέχνην ὥρισεν οὐδ' ὅσπερ πρῶτος ἐπεχείρησε περὶ αὐτοῦ γράφειν Γ. ὁ Λεοντίνος οὐδ' ὅτι λόγου ἄξιον ἔγραψεν.

- 15 14. In der *Techne* standen vermutlich auch die kleinen, heroisch stilisierten Musterstücke von Apologien wie Helena und Palamedes. ARIST. soph. el. 34. 183^b 36 καὶ γὰρ τῶν περὶ τοὺς ἐριστικούς λόγους μισθαρνούντων ὁμοία τις ἦν ἡ παιδευσις τῇ Γοργίου πραγματεία· 560 λόγους γὰρ οἱ μὲν ῥητορικούς, οἱ δὲ ἐρωτητικούς ἐδίδοσαν ἐκμαν-
20 θάνειν, εἰς οὓς πλειστάκις ἐμπίπτειν ὠήθησαν ἐκάτεροι τοὺς ἀλλήλων λόγους. διόπερ ταχεῖα μὲν ἄτεχνος δ' ἦν ἡ διδασκαλία τοῖς μανθά-
νουσι παρ' αὐτῶν. οὐ γὰρ τέχνην ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῆς τέχνης διδόντες παιδεύειν ὑπελάμβανον, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐπιστήμην φάσκων παρα-
δώσειν ἐπὶ τὸ μηδὲν πονεῖν τοὺς πόδας, εἶτα σκυτοτομικὴν μὲν μὴ
25 διδάσκει μηδ' ὅθεν δυνήσεται πορίζεσθαι τὰ τοιαῦτα, δοίη δὲ πολλὰ γένη παντοδαπῶν ὑποδημάτων. Vgl. PLATO Phaedr. 216 B (Phaedr.-Sokr.) ἀλλὰ μάλιστα μὲν πως περὶ τὰς δίκας λέγεται τε καὶ γράφεται
30 τέχνῃ, λέγεται δὲ καὶ περὶ δημηγορίας· ἐπὶ πλεον δὲ οὐκ ἀκήκοα. —
'Ἄλλ' ἢ τὰς Νέστορος καὶ Ὀδυσσεὺς τέχνας μόνον περὶ λόγων ἀκή-
κοας, ἃς ἐν Ἰλίῳ σχολάζοντες συνεγραψάτην, τῶν δὲ Παλαμήδους ἀνήκοος γέγονας; — Καὶ ναὶ μὰ Δί' ἔγραφε τῶν Νέστορος, εἰ μὴ Γορ-
γίαν Νέστορα τινα κατασκευάζεις, ἢ τινα Θρασύμαχόν τε καὶ Θεόδω-
ρον Ὀδυσσέα.

4 λαχθέντα A 13 οὐδὲν ὅτι Reiske 15 Vgl. Maass Herm. 22, 578

16 Vgl. Isocr. 10, 14 φησὶ (der Verfasser d. Helena) μὲν γὰρ ἐγκώμιον γεγραφέναι περὶ αὐτῆς (vgl. II 255, 10), τυγχάνει δ' ἀπολογίαν εἰρηκῶς ὑπὲρ τῶν ἐκείνῃ πεπραγμένων

AUS UNBESTIMMTEN SCHRIFTEN.

560

15. [15] ARIST. rhet. Γ 3. 1405^b 34 τὰ δὲ ψυχρὰ ἐν τέταρσι γίγνεται κατὰ τὴν λέξιν ἐν τε τοῖς διπλοῖς ὀνόμασιν . . . καὶ ὡς Γ. ὠνόμαζεν πτωχομουσοκόλακας ἐπιорκήσαντας [καὶ] κατ' εὐορκήσαντος.

5 16. [16] — — 1406^b 5 καὶ ἔτι τέταρτον τὸ ψυχρὸν ἐν ταῖς μεταφοραῖς γίνεται . . . οἷον Γ. χλωρὰ καὶ ἄναιμα τὰ πράγματα· σὺ δὲ ταῦτα αἰσχυρῶς μὲν ἔσπειρας, κακῶς δὲ ἐθέρισας· ποιητικῶς γὰρ ἄγαν.

17. [8] — — Γ 17. 1418^a 32 ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς δεῖ τὸν λόγον ἐπεισοδιοῦν ἐπαίνοις, οἷον Ἰσοκράτης ποιεῖ· αἰεὶ γάρ τινα εἰσάγει. καὶ ὁ ἔλεγεν Γ., ὅτι 10 οὐχ ὑπολείπει αὐτὸν ὁ λόγος, ταυτό ἐστιν. εἰ γὰρ Ἀχιλλέα λέγων Πηλέα ἐπαινεῖ, εἴτα Αἰακόν, εἴτα τὸν θεόν, ὁμοίως δὲ καὶ ἀνδρίαν, ἣ τὰ καὶ τὰ ποιεῖ ἢ τοιόνδε ἐστίν. Vgl. B 19.

18. [24] — polit. A 13. 1260^a 27 πολὺ γὰρ ἄμεινον λέγουσιν οἱ ἐξαριθμοῦντες τὰς ἀρετάς, ὥσπερ Γ., τῶν οὕτως ὀριζομένων.

15 19. PLATO Menon p. 71 E [Menon mit Berufung auf Gorgias 71 D] πρῶτον 561

μὲν εἰ βούλει ἀνδρὸς ἀρετὴν, ράδιον [n. εἰπεῖν], ὅτι αὕτη ἐστὶν ἀνδρὸς ἀρετὴ, ἱκανὸν εἶναι τὰ τῆς πόλεως πράττειν καὶ πράττοντα τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς, καὶ αὐτὸν εὐλαβεῖσθαι μὴδὲν τοιοῦτον παθεῖν. εἰ δὲ βούλει 20 γυναικὸς ἀρετὴν, οὐ χαλεπὸν διελθεῖν, ὅτι δεῖ αὐτὴν τὴν οἰκίαν εὖ οἰκεῖν, σὺνίζου-

20 σάν τε τὰ ἔνδον καὶ κατήκοον οὔσαν τοῦ ἀνδρός. καὶ ἄλλη ἐστὶν παιδὸς ἀρετὴ καὶ θηλείας καὶ ἄρρενος καὶ πρεσβυτέρου ἀνδρός, εἰ μὲν βούλει ἐλευθέρου, εἰ δὲ βούλει δούλου. καὶ ἄλλαι πάμπολλαι ἀρεταί εἰσιν, ὥστε οὐκ ἀπορία εἰπεῖν ἀρετῆς 25 περὶ ὅ τι ἔστιν· καθ' ἐκάστην γὰρ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἡλικιῶν πρὸς ἕκαστον ἔργον ἐκάστωι ἡμῶν ἡ ἀρετὴ ἐστίν, ὡσαύτως δὲ οἶμαι, ὡ Σώκρατες, καὶ ἡ κακία.

25 20. [19] PLUT. Cim. c. 10 Γ. μὲν ὁ Λεοντίνος φησι τὸν Κίμωνα τὰ χρήματα κτᾶσθαι μὲν ὡς χρῶντο, χρῆσθαι δὲ ὡς τιμῶντο.

21. [27] — adul. et am. 23 p. 64 C ὁ μὲν γὰρ φίλος οὐχ ὥσπερ ἀπεφάνετο Γ. αὐτῷ μὲν ἀξιώσει τὰ δίκαια τὸν φίλον ὑπουργεῖν, ἐκείνῳ δ' αὐτὸς ὑπηρετήσῃ πολλὰ καὶ τῶν μὴ δικαίων.

30 22. [25] — mul. virt. p. 242 F ἡμῖν δὲ κομψότερος μὲν ὁ Γ. φαίνεται, κελεύων μὴ τὸ εἶδος ἀλλὰ τὴν δόξαν εἶναι πολλοῖς γινώριμον τῆς γυναικός.

23. [21] — de glor. Ath. 5 p. 348 C ἦνθησε δ' ἡ τραγωιδία καὶ διεβοήθη θαυμαστὸν ἀκρόαμα καὶ θέαμα τῶν τότε ἀνθρώπων γενομένη καὶ παρασχούσα τοῖς 35 μύθοις καὶ τοῖς πάθεσιν ἀπάτην, ὡς Γ. φησί, ἣν ὁ τε ἀπατήσας δικαιότερος τοῦ μὴ ἀπατήσαντος καὶ ὁ ἀπατηθεὶς σοφώτερος τοῦ μὴ ἀπατη-

3 [ὠνόμαζεν] Roemer πτωχόμουσος κόλαξ, ἐπιорκήσαντας καὶ κατευορκήσαντας Hss.: πτωχομουσοκόλακας ἐπιорκήσαντας καὶ εὐορκήσαντας Vahlen *Rhein. Mus.* 21, 146; danach Text * 6 χλωρὰ καὶ ἄναιμα Schol., Hss. d. II. Cl.:

χλ. καὶ ἄναιμα I. Cl. (A). Demetr. d. el. 116 τρέμοντα καὶ ὠχρὰ τὰ πράγματα; vermutlich ist τρέμοντα καὶ χλωρὰ der gorg. Ausdruck. ὠχρὰ bei Demetr. ist Glossem (s. Galen xv 554 K. vgl. Herodian iv 5, 17 τρέμοντάς τε καὶ ὠχρῶντας τοὺς πλείστους καταλιπὼν) wie ἄναιμα bei Arist. μὲν fehlt A^c, tilgte Spengel

10 ταῦτό A. Schol: τοῦτο II. Cl. 11 ἦ] ὁ II. Cl. 16 ἀνδρὸς ἀρετὴν] vgl. Alcidi. Odys. 28 34 kürzer *quom. adul. poet.* p. 15 D τὴν τραγωιδίαν εἶπεν ἀπάτην, ἣν κτλ.

θέντος. ὁ μὲν γὰρ ἀπατήσας δικαιότερος ὅτι τοῦτο ὑποσχόμενος πεποίηκεν, ὁ 561 δὲ ἀπατηθεὶς σοφώτερος· εὐάλωτον γὰρ ὑφ' ἡδονῆς λόγων τὸ μὴ ἀναίσθητον.

24. [22] — quaest. conv. VII 10, 2 p. 715 E Γ. εἶπεν ἐν τῶν δραμάτων αὐτοῦ [Aischylos] μεστὸν Ἀρεως εἶναι, τοὺς Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. Vgl. Aristoph. Frösch. 1021.

5 25. [23] PROCL. chrestom. p. 231, 14 Westph. Ἑλλάνικος [fr. 6 FHG I 46] δὲ καὶ Δαμάστης καὶ Φερεκύδης εἰς Ὀρφέα τὸ γένος ἀνάγουσιν αὐτοῦ [Homers] . . . Γ. δὲ ὁ Λεοντίδος εἰς Μουσαῖον αὐτὸν ἀνάγει.

26. [26] PROCL. in Hes. opp. 83 οὐ γὰρ ἀπλῶς ἀληθὲς ὃ ἔλεγε Γ.· ἔλεγε δὲ τὸ μὲν εἶναι ἀφανὲς μὴ τυχὸν τοῦ δοκεῖν, τὸ δὲ δοκεῖν ἀσθενὲς μὴ 10 τυχὸν τοῦ εἶναι.

27. [18] SCHOL. HOM. T zu Δ 450 [p. 154, 29 Maass] καὶ Γ. ἄνεμίσγοντο δὲ λιταῖς ἀπειλαὶ καὶ εὐχαῖς οἰμωγαί. Epitaphios?

SCHLECHTBEZEUGTES.

562

28. [0] GRAECO-SYR. SPRÜCHE übers. v. Ryssel [*Rh. Mus.* 51, 540 n. 34] *Gor-*
15 *gias* [?, syr. *Gorgonias*] *hat gesagt*: Die hervorragende Schönheit von etwas Ver-
borgennem zeigt sich dann, wenn die weisen Maler es nicht mit ihren erprobten
Farben malen können. Denn ihre viele Arbeit und ihr großes Abmühen legt
ein wunderbares Zeugnis dafür ab, wie herrlich es in seiner Verborgtheit ist.
Und wenn die einzelnen Stufen ihrer Arbeit ein Ende erreicht haben, so geben
20 sie ihm wiederum den Kranz des Sieges, indem sie schweigen. Das aber, was
keine Hand erfaßt und was kein Auge sieht, wie kann die Zunge es aussagen
oder das Ohr des Zuhörers es vernehmen?

29. [0] GNOMOL. VATIC. 743 n. 166 [ed. Sternbach *W. Stud.* x 36] Γ. ὁ ῥήτωρ
ἔλεγε τοὺς φιλοσοφίας μὲν ἀμελοῦντας, περὶ δὲ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα γινομέ-
25 νους ὁμοίους εἶναι τοῖς μνηστῆρσιν, οἱ Πηνελόπην θέλοντες ταῖς θεραπαίναις αὐτῆς
ἐμίγνυντο.

30. [0] — n. 167 [a. O. 37] Γ. τοὺς ῥήτορας ἔφη ὁμοίους εἶναι τοῖς βατράχοις·
τοὺς μὲν γὰρ ἐν ὕδατι κελαδεῖν, τοὺς δὲ πρὸς κλεψύδραν.

C. IMITATION.

30 1. PLATO Symp. 194 E—197 E. Rede des Agathon auf den Eros; Parodie
des Gorgianischen Stils des Agathon. Vgl. 198 c [Sokr.] καὶ γὰρ με Γοργίου ὁ
λόγος ἀνεμίσκησκεν, ὥστε ἀτεχνῶς τὸ τοῦ Ὀμήρου ἐπεπόνθη· ἐφοβούμην, μή μοι
τελευτῶν ὁ Ἀγάθων Γοργίου κεφαλὴν δεινοῦ λέγειν ἐν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὸν ἐμὸν
λόγον πέμψας αὐτόν με λίθον τῇ ἀφυνίαι ποιήσειεν. 185 c Πausanίου δὲ
35 παυσσαμένου (διδάσκουσι γὰρ με [Apollodoros] ἴσα λέγειν οὕτως οἱ σοφοί) κτλ.

2. [17] XENOPH. symp. 2, 26 ἦν δὲ ἡμῖν οἱ παῖδες μικραῖς κύλιξι μικρὰ
ἐπιπασκάζουσιν, ἵνα καὶ ἐγὼ ἐν Γοργείοισι ῥήμασιν εἶπω κτλ.

4 μεστὸν Reiske: μέγιστον Hs.

21 erinnert im Endergebnis an B 3

II 245, 25 ff.

23 Die zwei Wanderanekdoten B 29. 30 [s. Sternbach a. O. Gercke z. Plat. Gorg. S. VI 5] passen auf G. am allerwenigsten

33 ἐν τῷ

λόγῳ tilgte Usener 36 μικρὰ Ath. XI 504 D: πυκνὰ Xen., Stob. III 19, 18

37 γοργείοισι Ath. A: γοργείοις Xen. Hss.: γοργίοις Stob. Xenophon gibt hier eine Parodie der Parodie C 1

77. PRODIKOS.

562

A. LEBEN UND LEHRE.

1. SUID. Πρόδικος Κεῖος ἀπὸ Κέω τῆς νήσου, πόλεως δὲ Ἰουλίδος, φιλόσοφος φυσικὸς καὶ σοφιστής, σύγχρονος Δημοκρίτου τοῦ Ἀβδηρίτου καὶ Γοργίου, 5 μαθητῆς Πρωταγόρου τοῦ Ἀβδηρίτου. ἐν Ἀθήναις κύνειον πιὼν ἀπέθανεν ὡς διαφθεῖρων τοὺς νέους. Aus HESYCH. Kürzer SCHOL. PLAT. rep. 600 c.

1^a. PHILOSTR. V. Soph. 12 Προδίκου δὲ τοῦ Κεῖου ὄνομα τοσοῦτον ἐπὶ σοφαίαι 563 ἐγένετο, ὡς καὶ τὸν Γρύλλου [Ξενοφῶντα] ἐν Βοιωτοῖς δεθέντα ἀκροᾶσθαι διαλεγομένου, καθιστάντα ἐγγρητὴν τοῦ σώματος. πρεσβεύων δὲ παρὰ Ἀθηναίους 10 παρελθὼν ἐς τὸ βουλευτήριον ἱκανώτατος ἔδοξεν ἀνθρώπων καίτοι δυσήκοον καὶ βαρὺ φθεγγόμενος. ἀνίχνευε δὲ οὗτος τοὺς εὐπατρίδας τῶν νέων καὶ τοὺς ἐκ τῶν βαθέων οἴκων, ὡς καὶ προξένους ἐκτῆσθαι ταύτης τῆς θήρας· χρημάτων τε γὰρ ἤττων ἐτύγχανε καὶ ἡδοναῖς ἐδεδώκει. τὴν δὲ Ἡρακλέους αἵρεσιν τὸν τοῦ Προδίκου λόγον, οὗ κατ' ἀρχὰς ἐπεμνήσθην, οὐδὲ Ξενοφῶν ἀπηξίωσε μὴ οὐχὶ 15 ἐρμηνεῦσαι. καὶ τί ἂν χαρακτηρίζοιμεν τὴν τοῦ Προδίκου γλῶτταν Ξενοφῶντος αὐτὴν ἱκανῶς ὑπογράφοντος;

2. PLATO Protag. 315 CD ff. καὶ μὲν δὴ καὶ Τάνταλόν γε εἰσεῖδον· ἐπεδήμει γὰρ ἄρα καὶ Π. ὁ Κεῖος· ἦν δὲ ἐν οἰκῇματι τινι ᾧ πρὸ τοῦ μὲν ὡς ταμειῶι ἐχρήτο Ἰππόνικος . . . ὁ μὲν οὖν Π. ἔτι κατέκειτο ἐγκεκαλυμμένος ἐν κωιδίοις 20 παισὶν καὶ στρώμασιν καὶ μάλα πολλοῖς, ὡς ἐφαίνετο. Daneben Pausanias und Agathon u. A. περὶ δὲ ὡν διελέγοντο οὐκ ἐδυνάμην ἔγωγε μαθεῖν ἔξωθεν καίπερ λιπαρῶς ἔχων ἀκούειν τοῦ Προδίκου· πάσσοφος γάρ μοι δοκεῖ ἀνὴρ εἶναι καὶ θεῖος. ἀλλὰ διὰ τὴν βαρύτητα τῆς φωνῆς βόμβος τις ἐν τῷ οἰκῇματι γιγνόμενος ἀσαφῆ ἐποίει τὰ λεγόμενα.

3. — Hipp. maior 282 c (Sokr. spricht) ὁ ἡμέτερος ἐταῖρος Π. οὗτος πολ- 5 λάκις μὲν καὶ ἄλλοτε δημοσίαι ἀφίκετο, ἀτὰρ τὰ τελευταῖα ἑναγχος ἀφικόμενος δημοσίαι ἐκ Κέω λέγων τ' ἐν τῇ βουλῇ πάνυ ἡυδοκίμησεν καὶ ἰδία ἐπιδείξεισι ποιοῦμενος καὶ τοῖς νέοις συνὼν χρήματα ἔλαβεν θαυμαστὰ ὅσα.

4. — Apol. 19 E ἐπεὶ καὶ τοῦτό γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἶός τ' εἴη 30 παιδεύειν ἀνθρώπους ὥσπερ Γοργίας τε ὁ Λεοντίνος καὶ Π. ὁ Κεῖος καὶ Ἰππίας ὁ Ἥλείος, τούτων γὰρ ἕκαστος, ᾧ ἄνδρες, [οἶός τ' ἐστίν] ἰὼν εἰς ἐκάστην τῶν πόλεων τοὺς νέους, οἷς ἔξεστι τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν προῖκα συνεῖναι ᾧ ἂν βούλωνται, τούτους πείθουσιν τὰς ἐκείνων συνουσίας ἀπολιπόντας σφίσιν εὖνεῖναι χρήματα διδόντας καὶ χάριν προσειδέναι.

4^a. XENOPH. Symp. 4, 62 οἶδα μὲν, ἔφη, σὲ [Antisthenes] Καλλίαν τουτονὶ 564 προαγωγεύσαντα τῷ σοφῷ Προδίκῳ, ὅτε εὐρας τοῦτον μὲν φιλοσοφίας ἐρῶντα, ἐκείνον δὲ χρημάτων δεόμενον.

4 Γοργίου δὲ καὶ Πρωταγόρου μαθητῆς Hesyeh 5 Tod, Konfusion mit Sokrates 8 [Ξενοφῶντα] Kayser. Die Erzählung läßt sich nicht mit den

feststehenden Daten des xenophontischen Lebens vereinigen. Vermutlich aus einem sokratischen Dialoge genommen, wie πρεσβεύων κτλ. Z. 9 ff. aus Platon und Xenophon stammen. Philostr. sagt I. Praef. p. 4, 2, daß P. wegen der Heraklesparabel 14 κατ' ἀρχὰς] p. 3, 25 Kayser

17 Imitation von Hom. λ 582 31 [] Kritiker d. Jen. L. Z. 1832

4b. ATHEN. v 220 B ὁ δὲ Καλλίας αὐτοῦ [des Sokratikers Aeschines fr. 16 564 p. 50 Krauss] περιέχει τὴν τοῦ Καλλίου πρὸς τὸν πατέρα διαφορὰν καὶ τὴν Προδίκου καὶ Ἀναξαγόρου τῶν σοφιστῶν διαμύκησιν. λέγει γάρ, ὡς ὁ μὲν Π. Θηραμένην μαθητὴν ἀπετέλεσεν, ὁ δ' ἕτερος Φιλόξενον τὸν Ἐρύειδος καὶ Ἀριφάδην 5 τὸν ἀδελφὸν Ἀριγνώτου τοῦ κιθαριβοῦ, θέλων ἀπὸ τῆς τῶν δηλωθέντων μοχθηρίας καὶ περὶ τὰ φαῦλα λιχνείας ἐμφανίσαι τὴν τῶν παιδευσάντων διδασκαλίαν.

5. ARISTOPH. Wolk. 360 (Chor der Wolken; vgl. Vög. 692)

οὐ γὰρ ἂν ἄλλωι γ' ὑπακούσαιμεν τῶν νῦν μετεωροσοφιστῶν

πλὴν ἢ Προδίκωι· τῷ μὲν σοφίας καὶ γνῶμης οὐνεκα, σοὶ δὲ (Sokr.) ...

10 — Tagenistai fr. 490 K.

τοῦτον τὸν ἄνδρ' ἢ βυβλίον διέφθορεν

ἢ Πρόδικος ἢ τῶν ἀδολεσχῶν εἰς γέ τις.

6. SCHOL. ARISTOPH. Wolk. 361 διδάσκαλος δὲ ἦν οὗτος καὶ Θηραμένους τοῦ ἐπικαλουμένου Κοθόρνου.

15 7. DIONYS. Halic. Isocr. 1 γενόμενος [Isokr.] δὲ ἀκουστής Προδίκου τε τοῦ Κείου καὶ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου καὶ Τεισίου τοῦ Συρακουσίου τῶν τότε μέγιστον ὄνομα ἐν τοῖς Ἑλλήσιν ἐχόντων ἐπὶ σοφίαι, ὡς δὲ τινες ἱστοροῦσι, καὶ Θηραμένους τοῦ ῥήτορος, ὃν οἱ τριάκοντα ἀπέκτειναν δημοτικὸν εἶναι δοκοῦντα.

8. GELL. xv 20, 4 *auditor fuit* [Euripides] *physici Anaxagorae et Prodicii rhetoris*.

9. MARCELL. V. Thuc. 36 ἐζήλωσε [Thukyd.] δ' ἐπ' ὀλίγον, ὥς φησιν Ἀντυλλος, καὶ τὰς Γοργίου τοῦ Λεοντίνου παρσιώσεις καὶ τὰς ἀντιθέσεις τῶν ὀνομάτων, εὐδοκιμούσας κατ' ἐκεῖνο καιροῦ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι καὶ μέντοι καὶ Προδίκου τοῦ Κείου τὴν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασιν ἀκριβολογίαν.

25 10. QUINTIL. III 1, 12 *horum primi communis locos tractasse dicuntur Protagoras, Gorgias; adfectus P., Hippias et idem Protagoras et Thrasymachus*. SCHOL. zu ARIST. Vög. 692 ἴν' ἀκούσαντες πάντα παρ' ἡμῶν ὀρθῶς περὶ τῶν μετεώρων ... Προδίκωι παρ' ἐμοῦ κλάειν εἶπητε τὸ λοιπόν; folgt [s. 66 A 12] ὅτι οὐκ ὀρθῶς Καλλίμαχος τὸν Πρόδικον ἐν τοῖς ῥήτορι καταλέγει· σαφῶς γὰρ ἐν 30 τούτοις φιλόσοφος.

11. PLAT. Cratyl. 384 B (Sokr. spricht) τὸ περὶ τῶν ὀνομάτων οὐ σμικρὸν τυγχάνει ὃν μάθημα. εἰ μὲν οὖν ἐγὼ ἤδη ἠκηκὴ παρὰ Προδίκου τὴν πεντηκοντάδραχμον ἐπίδειξιν, ἣν ἀκούσαντι ὑπάρχει περὶ τοῦτο πεπαιδευθαι, ὥς φησιν ἐκεῖνος, οὐδὲν ἂν ἐκώλυέν σε αὐτίκα μάλα εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν περὶ ὀνομά- 565

35 των ὀρθότητος· νῦν δὲ οὐκ ἀκήκοα, ἀλλὰ τὴν δραχμιαίαν.

12. ARIST. rhet. Γ 14. 1415^b 12 ὥστε ὅπου ἂν ἦι καιρός, λεκτέον· καί μοι προσέχετε τὸν νοῦν· οὐθὲν γὰρ μᾶλλον ἐμὸν ἢ ὑμέτερον· καὶ ἔρῳ γὰρ ὑμῖν οἶον οὐδὲ πῶποτε ἀκηκόατε δεινόν· (ἢ οὕτω θαυμαστόν)· τοῦτο δ' ἐστίν, ὥσπερ ἔφη Π., ὅτε νυστάζοιεν οἱ ἀκροαταί, παρεμβάλλειν τῆς πεντηκονταδράχμου αὐτοῖς.

3 Ἀναξαγόρου] Πρωταγόρου Cobet; vgl. 74 A 24 und Krauss a. O. S. 91
6 φαῦλα (σπουδῆς καὶ) Casaubonus 11 τὸν ἄνδρα τοῦτον Hss.: verb. G. Hermann 13 Vgl. 46 A 22 21 Ἀντυλλος] Rhetor d. Kaiserzeit 28 Προδίκωι] hier wie Sokrates als Meteorosophist gefaßt; vgl. Z. 8 29 καταλέγει] in seinen Πίνακες 32 ἠκηκὴ T: ἀκηκόειν B 34 ἐκώλυεν B 38 wohl aus einem sokratischen Dialog übernommen 39 παρεμβάλλειν <τι μέλλειν> unnötig Th. Gomperz

13. Synonymik: PLATON Protag. 337 A—C εἰπόντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, ὁ Πρό- 565
δικος, καλῶς μοι, ἔφη, δοκεῖς λέγειν, ὦ Κριτία· χρὴ γὰρ τοὺς ἐν τοιοῖσδε λόγοις
παραγινόμενους κοινούς μὲν εἶναι ἀμφοῖν τοῖν διαλεγόμενοις ἀκροατάς, ἴσους
δὲ μή. ἔστιν γὰρ οὐ ταυτόν· κοινῇ μὲν γὰρ ἀκοῦσαι δεῖ ἀμφοτέρων, μὴ ἴσον δὲ
5 νεῖμαι ἐκατέρωι, ἀλλὰ τῷ μὲν σοφωτέρωι πλέον, τῷ δὲ ἀμαθεστέρωι ἕλαττον.
ἐγὼ μὲν καὶ αὐτός, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, αἰεὶ ὑμᾶς συγχωρεῖν καὶ
ἀλλήλοισι περὶ τῶν λόγων ἀμφισβητεῖν μὲν, ἐρίζειν δὲ μή· ἀμφισβητοῦσι μὲν
γὰρ καὶ δι' εὐνοίαν οἱ φίλοι τοῖς φίλοις, ἐρίζουσιν δὲ οἱ διάφοροί τε καὶ ἐχθροὶ
ἀλλήλοισι. καὶ οὕτως ἂν καλλίστη ἡμῖν ἡ συνουσία γίγνοιτο· ὑμεῖς τε γὰρ οἱ λέ-
10 γοντες μάλιστ' ἂν οὕτως ἐν ἡμῖν τοῖς ἀκούουσιν εὐδοκιμοῖτε καὶ οὐκ ἐπαι-
νοῖσθε· εὐδοκιμεῖν μὲν γὰρ ἔστιν παρὰ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων ἄνευ ἀπάτης,
ἐπαινέσθαι δὲ ἐν λόγῳ πολλάκις παρὰ δόξαν ψευδομένων· ἡμεῖς τ' αὖ οἱ ἀκού-
οντες μάλιστ' ἂν οὕτως εὐφραίνοιμεθα, οὐχ ἡδοίμεθα· εὐφραίνεσθαι
μὲν γὰρ ἔστιν μανθάνοντά τι καὶ φρονήσεως μεταλαμβάνοντα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ,
15 ἡδεσθαι δὲ ἔσθιοντά τι ἢ ἄλλο ἢδὺ πάσχοντα αὐτῷ τῷ σώματι. ταῦτα οὖν
εἰπόντος τοῦ Προδίκου πολλοὶ πάνυ τῶν παρόντων ἀπεδέξαντο. Vgl. A 19.

14. — 340 A [zu Prod.] καὶ γὰρ οὖν καὶ δεῖται τὸ ὑπὲρ Σιμωνίδου ἐπ-
ανόρθωμα τῆς σῆς μουσικῆς, ἥι τό τε βούλεσθαι καὶ ἐπιθυμεῖν διαιρεῖς ὡς
οὐ ταυτόν ὄν ... B ταυτόν σοὶ δοκεῖ εἶναι τὸ γενέσθαι καὶ τὸ εἶναι ἢ ἄλλο;
20 ἄλλο νῆ Δ', ἔφη ὁ Πρόδικος. 341 B τὸ γὰρ δεινόν, φησὶν [Prod.], κακόν
ἔστιν ... τί ἔλεγεν, ὦ Πρόδικε, τὸ χαλεπὸν Σιμωνίδης; κακόν, ἔφη.

15. — Menon 75 E τελευτὴν καλεῖς τι; τοιονδε λέγω οἷον πέρας καὶ ἔσχα-
τον· πάντα ταῦτα ταυτόν τι λέγω· ἴσως δ' ἂν ἡμῖν Π. διαφέροιτο.

16. — Euthyd. 277 E ff. πρῶτον γάρ, ὡς φησι Π., περὶ ὀνομάτων ὀρθό- 566
25 τητος μαθεῖν δεῖ· ὁ δὲ καὶ ἐνδείκνυσθόν σοι τῷ ξένῳ (Euthydemos und Dionysio-
doros), ὅτι οὐκ ἠίδισθα τὸ μανθάνειν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι καλοῦσι μὲν ἐπὶ τῷ
τοιῶνδε, ὅταν τις ἐξ ἀρχῆς μηδεμίαν ἔχων ἐπιστήμην περὶ πράγματός τινος ἔπειτα
ὑστερον αὐτοῦ λαμβάνῃ τὴν ἐπιστήμην, καλοῦσι δὲ ταυτόν τοῦτο καὶ ἐπειδὴν ἔχων
ἤδη τὴν ἐπιστήμην ταύτῃ τῇ ἐπιστήμῃ ταυτόν τοῦτο πρᾶγμα ἐπισκοπῇ ἢ πρατ-
30 τόμενον ἢ λεγόμενον. μᾶλλον μὲν αὐτὸ ξυνιέναι καλοῦσιν ἢ μανθάνειν, ἔστι δ' ὅτε
καὶ μανθάνειν.

17. — Lach. 197 B ἀλλ', οἶμαι, τὸ ἄφοβον καὶ τὸ ἀνδρεῖον οὐ ταυτόν ἐστιν.
ἐγὼ δὲ ἀνδρείας μὲν καὶ προμηθείας πάνυ τισὶν ὀλίγοις οἶμαι μετεῖναι, θρα-
σύτητος δὲ καὶ τόλμης καὶ τοῦ ἀφόβου μετὰ ἀπρομηθείας πάνυ πολλοῖς. Vgl.
35 197 D μηδέ γε εἰπίης, ὦ Λάχης· καὶ γάρ μοι δοκεῖς οὐδὲ ἠισθησθαι, ὅτι δὴ
ταύτην τὴν σοφίαν παρὰ Δάμωνα τοῦ ἡμετέρου ἐταίρου παρεῖληφεν, ὁ δὲ Δάμων
τῷ Προδίκῳ πολλὰ πλησιάζει, ὃς δὴ δοκεῖ τῶν σοφιστῶν κάλλιστα τὰ τοιαῦτα
ὀνόματα διαιρεῖν.

18. — Charmid. 163 AB εἰπέ μοι, ἦν δ' ἐγώ, οὐ ταυτόν καλεῖς τὸ ποιεῖν
40 καὶ τὸ πράττειν; οὐ μέντοι, ἔφη· οὐδέ γε τὸ ἐργάζεσθαι καὶ τὸ ποιεῖν.
ἔμαθον γὰρ παρ' Ἡσιόδου, ὃς ἔφη, ἔργον [δ'] οὐδὲν εἶναι ὄνειδος [Opp 311]. οἶε

2 ἔφη T.: ἔφης B τοὺς] τοῖς BT 9 κάλλιστ' ἂν οὕτως W 13 ἡδοί-
μεσθα B 30 Vor μᾶλλον fehlt vielleicht καὶ * 35 οὐδὲ Oxyrrh. pap.: οὐδὲ
μὴ Hss.: τοῦδε μὴ Keck δὴ Ox.: fehlt (in μὴ verändert und vorher falsch
eingeschoben) Hss. 36 παρεῖληφα Ox. 37 τὰ πολλὰ Ox. 41 [δ'] oder
[εἶναι] Stephanus. Vielleicht verstand Plato δοῦδὲν (= δὴ οὐδὲν)

οὖν αὐτόν, εἰ τὰ τοιαῦτα ἔργα ἐκάλει καὶ ἐργάζεσθαι καὶ πράττειν, οἷα νῦν δὴ 566
 σὺ ἔλεγες, οὐδενὶ ἂν ὄνειδος φάναι εἶναι σκυτοτομοῦντι ἢ ταριχοπωλοῦντι ἢ ἐπ'
 οἰκήματος καθημένῳ; οὐκ οἶσθαί γε χρή, ὡς Σώκρατες, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος οἶμαι
 5 ποίησιν πράξεως καὶ ἐργασίας ἄλλο ἐνόμιζεν, καὶ ποίημα μὲν γίγνεσθαι ὄνειδος· τὰ
 γὰρ καλῶς τε καὶ ὠφελίμως ποιούμενα ἔργα ἐκάλει, καὶ ἐργασίας τε καὶ πράξεις
 τὰς τοιαύτας ποιήσεις. Vgl. D καὶ γὰρ Προδίκου μυρία τινὰ ἀκήκοα περὶ ὀνο-
 μάτων διαιρουέντος.

19. ARIST. Top. B 6. 112^b 22 ἔτι καὶ εἰ αὐτὸ ἐαυτῷ συμβεβηκὸς ἔθηκεν ὡς
 10 ἕτερον, διὰ τὸ ἕτερον εἶναι ὄνομα, καθάπερ Π. διηγεῖτο τὰς ἡδονὰς εἰς χαρὰν
 καὶ τέρψιν καὶ εὐφροσύνην· ταῦτα γὰρ πάντα τοῦ αὐτοῦ, τῆς ἡδονῆς, ὀνό-
 ματὰ ἔστιν. ALEX. z. d. St. 181, 2 Π. δὲ ἐπειρᾶτο ἐκάστωι τῶν ὀνομάτων τούτων
 ἰδιόν τι σημαινόμενον ὑποτάσσειν, ὥσπερ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς, χαρὰν μὲν λέ-
 γοντες εὐλογον ἔπαρσιν, ἡδονὴν δὲ ἄλογον ἔπαρσιν, τέρψιν δὲ τὴν δι' ὧτων
 15 ἡδονήν, εὐφροσύνην δὲ τὴν διὰ λόγων. νομοθετούντων δὲ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' οὐδέν 567
 ὑγιὲς λεγόντων.

20. PLAT. Phaedr. 267 B [nach 76 A 25] ταῦτα δὲ ἀκούων ποτέ μου Π. ἐγέ-
 λασεν καὶ μόνος αὐτὸς ἡύρηκέαι ἔφη ὧν δεῖ λόγων τέχνην· δεῖν δὲ οὔτε μακρῶν
 οὔτε βραχέων ἀλλὰ μετρίων.

20

B. FRAGMENTE.

ΠΡΟΔΙΚΟΥ ΩΡΑΙ.

1. SCHOL. ARISTOPH. Wolk. 361 φέρεται δὲ καὶ Προδίκου βιβλίον
 ἐπιγραφόμενον ὦραι, ἐν ᾧ πεποίηκε τὸν Ἡρακλέα τῇ Ἀρετῇ καὶ
 τῇ Κακίᾳ συντυγχάνοντα καὶ καλούσης ἐκατέρας ἐπὶ τὰ ἦθη τὰ αὐτῆς,
 25 προσκλίνει τῇ Ἀρετῇ τὸν Ἡρακλέα καὶ τοὺς ἐκείνης ἰδρῶτας προ-
 κρίναι τῶν προσκαίρων τῆς κακίας ἡδονῶν. PLAT. sympos. p. 177 B

2 ἔλεγες TW: λέγεις B 10 vgl. S. 269, 13. 271, 27 18 τέχνῃ Stephanus
 δεῖν Paris. 1808: δεινὰ BT. Vgl. II 227, 4 22 Aus Plato (271, 2) und Xenophon
 (132) geht hervor, daß P. eine Epideixis über Herakles zu halten pflegte, aber
 ob dies σύγγραμμα (s. unten 271, 3) ein ἀνέκδοτον geblieben oder nicht, steht
 nicht fest. Aus B 2 scheint die Nichtveröffentlichung zu folgen. Der Stil ist
 sicher xenophontisch, wie dieser selbst sagt § 34. ὦραι »Jugend des Herakles« deutet
 Welcker *Rhein. Mus.* I (1833) 578 gewiß falsch. Andere »über die Natur und die
 Jahreszeiten«, »über die verschiedenen Lebensalter« unwahrscheinlich. Besser
 vermutet Böttiger, die Schrift habe drei λόγους enthalten. Der Titel erinnert an
 Ἡροδότου Μοῦσαι, Φιλολάου Βάκχαι, Δημοκρίτου Ἀμαλθείης κέρας, von denen
 der erste sicher alexandrinische Fiktion ist. So könnte das jedenfalls in den al.
 Bibliotheken vorhanden gewesene Buch ὦραι eine aus Xen. geflossene Bearbei-
 tung sein. Denn das Referat προσκλίνει τῇ Ἀρετῇ (Z. 25) geht über Xen. hinaus.
 Außer B 1 sind alle Erwähnungen der Epideixis lediglich Resonanz von B 2.
 Vgl. Rabe *Rhein. Mus.* 64, 581 ff. Zur Epideixis selbst vgl. Hesiod. Opp. 287 ff.,
 Soph. Κρίσις (Πάριδος) fr. 334

εἰ δὲ βούλει αὖ σκέψασθαι τοὺς χρηστοὺς σοφιστάς, Ἡρακλέους μὲν 567
καὶ ἄλλων ἐπαίνους καταλογάδην συγγράφειν, ὥσπερ ὁ βέλτιστος Π.

2. XENOPH. Mem. II 1, 21—34 καὶ Π. δὲ ὁ σοφὸς ἐν τῷ συγγράμματι
τῷ περὶ Ἡρακλέους, ὅπερ δὴ καὶ πλείστοις ἐπιδείκνυται, ὡσαύτως
5 περὶ τῆς ἀρετῆς ἀποφαίνεται, ὡδὲ πως λέγων, ὅσα ἐγὼ μέμνημαι.
φησὶ γὰρ Ἡρακλέα, ἐπεὶ ἐκ παίδων εἰς ἥβην ὠρμάτο, ἐν ἧι οἱ νέοι
ἤδη αὐτοκράτορες γιγνόμενοι δηλοῦσιν εἴτε τὴν δι' ἀρετῆς ὁδὸν
τρέφονται ἐπὶ τὸν βίον εἴτε τὴν διὰ κακίας, ἐξελεθόντα εἰς ἡσυχίαν
καθῆσθαι ἀποροῦντα ποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται. (22) καὶ φανῆναι
10 αὐτῷ δύο γυναικας προσιέναι μεγάλας, τὴν μὲν ἐτέραν εὐπρεπὴ τε
ἰδεῖν καὶ ἔλευθέριον φύσει, κεκοσμημένην τὸ μὲν χρῶμα καθαρότητι, 568
τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνη, ἐσθῆτι δὲ λευκῇ,
τὴν δ' ἐτέραν τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἀπαλότητα,
κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα ὥστε λευκότεραν τε καὶ ἐρυθρο-
15 τέραν τοῦ ὄντος [δοκεῖν] φαίνεσθαι, τὸ δὲ σχῆμα ὥστε δοκεῖν
ὀρθότεραν τῆς φύσεως εἶναι, τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα,
ἐσθῆτα δὲ ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ἡ ὥρα διαλάμποι· κατασκοπεῖσθαι δὲ
θαμὰ ἑαυτὴν, ἐπισκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται, πολλὰκις
δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιὰν ἀποβλέπειν. (23) ὥς δ' ἐγένοντο
20 πλησιαιτέρον τοῦ Ἡρακλέους, τὴν μὲν πρόσθεν ῥηθεῖσαν ἰέναι τὸν
αὐτὸν τρόπον, τὴν δ' ἐτέραν φθάσαι βουλομένην προσδραμεῖν τῷ
Ἡρακλεῖ καὶ εἰπεῖν· Ὁρῶ σε, ὦ Ἡράκλεις, ἀποροῦντα ποῖαν ὁδὸν
ἐπὶ τὸν βίον τράπηι. ἔαν οὖν ἐμὲ φίλην ποιησάμενος ἔπηι, τὴν
ἡδίστην τε καὶ ῥαίστην ὁδὸν ἄξω σε, καὶ τῶν μὲν τερπνῶν οὐδενὸς
25 ἄγευστος ἔσει, τῶν δὲ χαλεπῶν ἄπειρος διαβιώσει. (24) πρῶτον
μὲν γὰρ οὐ πολέμων οὐδὲ πραγμάτων φροντιεῖς ἀλλὰ σκοπούμενος
αἰεὶ ἔσῃ, τί ἂν κεχαρισμένον ἢ σῖτον ἢ ποτὸν εὖροις, ἢ τί ἂν ἰδῶν
ἢ ἀκούσας τερφθεῖς ἢ τίνων ὀσφραινόμενος ἢ ἀπτόμενος, τίσι δὲ
30 καθεύδοις, καὶ πῶς ἂν ἀπονώτατα τούτων πάντων τυγχάνοις.

4 περὶ AB: περὶ τοῦ vulg. Hss. 6 ἤδη οἱ νέοι Stob. 7 γενόμενοι wohl
richtig Vind. 102 9 ὁποτέραν Stob. vulg. Hss. 10 προσιέναι Stob.: προίεναι
Hss. 11 χρῶμα Stob.: σῶμα Hss. καθαρότητι C Vindob. 102: καθαρῶτι A:
καθαριότητι B Stob. 13 τεθρυμμένην Vind. 102 und viell. A¹ 15 [δοκεῖν]
Hartmann σχῆμα] σῶμα A. 16 ἔχουσιν Hirschig 17 ἡ ὥρα Stob.: ὥρα Hss.
18 ἐπισκοπεῖν] περισκοπεῖν Hirschig 23 ποιησάμενος A, Stob.: ποιήσῃ BC
ἔπηι (also wie Symp. I, 7 u. a.): ἐπὶ Stob., Hss.: [ἐπὶ] Hirschig, vulg.
27 αἰεὶ ἔσῃ *: διέσῃ BC: δεήσῃ A: διάξεις, διοίσει, διαιτήσῃ, διαβιώσει usw. die
Kritiker σῖτον Stob., Hss.: σιτίον Victorius; doch vgl. Mem. III 6, 13 u. a.
28 ἢ ἀκ. Stob.: ἢ τί ἀκ. Hss. ἀπτόμενος Stob.: ἀπτόμενος ἡσθεῖς Hss.

(25) ἐὰν δέ ποτε γένηται τις ὑποψία σπάνεως ἀφ' ὧν ἔσται ταῦτα, 568
οὐ φόβος μή σε ἀγάγω ἐπὶ τὸ πονοῦντα καὶ ταλαιπωροῦντα τῷ
σώματι καὶ τῇ ψυχῇ ταῦτα πορίζεσθαι, ἀλλ' οἷς ἂν οἱ ἄλλοι ἐργά-
ζωνται, τούτοις σὺ χρήσει οὐδενὸς ἀπεχόμενος, ὅθεν ἂν δυνατὸν ἦι
5 τι κερδᾶναι. πανταχόθεν γὰρ ὠφελεῖσθαι τοῖς ἐμοὶ συνοῦσιν ἔξουσιν
ἐγὼ παρέχω. (26) καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἀκούσας ταῦτα· ὦ γύναι, ἔφη,
ὄνομα δέ σοι τί ἐστίν; ἡ δέ· Οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι, ἔφη, καλοῦσί με
Εὐδαιμονίαν, οἱ δὲ μισοῦντές με ὑποκνιζόμενοι ὀνομάζουσι Κακίαν.
(27) καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἑτέρα γυνὴ προσελθοῦσα εἶπε· Καὶ ἐγὼ ἤκω
10 πρὸς σέ, ὦ Ἡράκλεις, εἰδυῖα τοὺς γεννήσαντάς σε καὶ τὴν φύσιν
τὴν σὴν ἐν τῇ παιδεΐᾳ καταμαθοῦσα, ἐξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς
ἐμὲ ὁδὸν τράποιο, σφόδρ' ἂν σε τῶν καλῶν καὶ σεμνῶν ἀγαθὸν
ἐργάτην γενέσθαι καὶ ἐμὲ ἔτι πολὺ ἐντιμοτέραν καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς 569
διαπρεπεστέραν φανῆναι. οὐκ ἐξαπατήσω δέ σε προοιμίῳ ἡδονῆς,
15 ἀλλ' ἥπερ οἱ θεοὶ διέθεσαν τὰ ὄντα διηγῆσομαι μετ' ἀληθείας.
(28) τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ
ἐπιμελείας οἱ θεοὶ διδόασιν ἀνθρώποις, ἀλλ' εἴτε τοὺς θεοὺς ἴλεως
εἶναί σοι βούλει, θεραπευτέον τοὺς θεοὺς, εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις
ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργετητέον, εἴτε ὑπὸ τινος πόλεως ἐπιθυ-
20 μεις τιμᾶσθαι, τὴν πόλιν ὠφελήτεον, εἴτε ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος πάσης
ἀξιοῖς ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεσθαι, τὴν Ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν,
εἴτε γῆν βούλει σοι καρποὺς ἀφθόνους φέρειν, τὴν γῆν θεραπευτέον,
εἴτε ἀπὸ βοσκημάτων οἶει δεῖν πλουτίζεσθαι, τῶν βοσκημάτων
ἐπιμελητέον, εἴτε διὰ πολέμου ὁρμαῖς αὔξεσθαι καὶ βούλει δύνασθαι
25 οὓς τε φίλους ἐλευθεροῦν καὶ τοὺς ἐχθροὺς χειροῦσθαι, τὰς πολε-
μικὰς τέχνας αὐτάς τε παρὰ τῶν ἐπισταμένων μαθητέον καὶ ὅπως
αὐταῖς δεῖ χρήσθαι ἀσκητέον· εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι βούλει δυνατὸς
εἶναι, τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιστέον τὸ σῶμα καὶ γυμναστέον σὺν
πόνου καὶ ἰδρώτι. (29) καὶ ἡ Κακία ὑπολαβοῦσα εἶπεν, ὥς φησι
30 Πρόδικος· Ἐννοεῖς, ὦ Ἡράκλεις, ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν ἐπὶ
τὰς εὐφροσύνας ἡ γυνὴ σοι αὕτη διηγεῖται; ἐγὼ δὲ ραιδίαν καὶ
βραχεΐαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε. (30) καὶ ἡ Ἀρετὴ
εἶπεν· ὦ τλήμον, τί δὲ σὺ ἀγαθὸν ἔχεις; ἢ τί ἡδὺ οἶσθα μὴδὲν
τούτων ἕνεκα πράττειν ἐθέλουσα; ἥτις οὐδὲ τὴν τῶν ἡδέων ἐπιθυμίαν
35 ἀναμένεις, ἀλλὰ πρὶν ἐπιθυμῆσαι πάντων ἐμπίπλασαι, πρὶν μὲν πεινῆν

4 δυνατὸς εἰ Α 8 ὑποκνιζόμενοι Wytttenbach: ὑποκοπιζόμενοι Stob., Hss.

15 οἱ Stob.: fehlt Hss.

27 καὶ (nach εἰ δὲ) fehlt Stob.: punktiert Α

32 [ὁδὸν] Ν (Mermanns Hss.)

35 ἐμπίπλασαι Dindorf

πεινῆσαι und

διψῆσαι Α

ἐσθίουσα, πρὶν δὲ διψῆν πίνουσα, καὶ ἴνα μὲν ἡδέως φάγῃς, 569
 ὁποποιεῖς μηχανωμένη, ἴνα δὲ ἡδέως πίῃς, οἶνους τε πολυτελεῖς
 παρασκευάζει καὶ τοῦ θέρους χιόνα περιθέουσα ζητεῖς, ἴνα δὲ
 καθυπνώσης ἡδέως, οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς μαλακάς, ἀλλὰ καὶ
 5 τὰς κλῖνας καὶ τὰ ὑπόβαθρα ταῖς κλῖναις παρασκευάζει· οὐ γὰρ διὰ
 τὸ πονεῖν ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὃ τι ποιῆς ὑπνου ἐπιθυμεῖς· τὰ
 δ' ἀφροδίσια πρὸ τοῦ δέεσθαι ἀναγκάζεις, πάντα μηχανωμένη καὶ
 γυναιξὶ τοῖς ἀνδράσι χρωμένη· οὕτω γὰρ παιδεύεις τοὺς ἑαυτῆς
 φίλους, τῆς μὲν νυκτὸς ὑβρίζουσα, τῆς δ' ἡμέρας τὸ χρησιμώτατον
 10 κατακοιμίζουσα. (31) ἀθάνατος δὲ οὖσα ἐκ θεῶν μὲν ἀπέρριψαι,
 ὑπὸ δὲ ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀτιμάζει· τοῦ δὲ πάντων ἡδίστου ἀκούσμα-
 τος, ἐπαίνου σεαυτῆς, ἀνήκοος εἶ, καὶ τοῦ πάντων ἡδίστου θεάματος 570
 ἀθέατος· οὐδὲν γὰρ πώποτε σεαυτῆς ἔργον καλὸν τεθέασαι. τίς δ' ἂν
 σοι λεγούσῃ τι πιστεύσειε; τίς δ' ἂν δεομένη τινὸς ἐπαρκέσειεν;
 15 ἢ τίς ἂν εὖ φρονῶν τοῦ σοῦ θιάσου τολμήσειεν εἶναι; οἱ νέοι μὲν
 ὄντες τοῖς σώμασιν ἀδύνατοί εἰσι, πρεσβύτεροι δὲ γενόμενοι ταῖς
 ψυχαῖς ἀνόητοι, ἀπόνως μὲν λιπαροὶ διὰ νεότητος τρεφόμενοι,
 ἐπιπόνως δὲ αὐχμηροὶ διὰ γήρως περῶντες, τοῖς μὲν πεπραγμένοις
 αἰσχυρόμενοι, τοῖς δὲ πραττομένοις βαρυνόμενοι, τὰ μὲν ἡδέα ἐν τῇ
 20 νεότητι διαδραμόντες, τὰ δὲ χαλεπὰ εἰς τὸ γήρας ἀποθέμενοι.
 (32) ἐγὼ δὲ σύνειμι μὲν θεοῖς, σύνειμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς· ἔργον
 δὲ καλὸν οὔτε θεῖον οὔτ' ἀνθρώπειον χωρὶς ἐμοῦ γίγνεται. τιμῶμαι
 δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις οἷς προσήκει,
 ἀγαπητὴ μὲν συνεργὸς τεχνίταις, πιστὴ δὲ φύλαξ οἴκων δεσπόταις,
 25 εὐμενὴς δὲ παραστάτις οἰκέταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ
 πόνων, βεβαία δὲ τῶν ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων, ἀρίστη δὲ φιλίας
 κοινωνός. (33) ἔστι δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς φίλοις ἡδεῖα μὲν καὶ
 ἀπράγμων σίτων καὶ ποτῶν ἀπόλαυσις· ἀνέχονται γὰρ ἕως ἂν ἐπι-
 θυμῇσιν αὐτῶν. ὕπνος δ' αὐτοῖς πάρεστιν ἡδίων ἢ τοῖς ἀμό-
 30 χοις, καὶ οὔτε ἀπολείποντες αὐτὸν ἄχθονται οὔτε διὰ τοῦτον μεθιάσι
 τὰ δέοντα πράττειν. καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαῖνοις
 χαίρουσιν, οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται· καὶ
 ἡδέως μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνηνται, εὖ δὲ τὰς παρούσας

1 καὶ Clemens: fehlt Stob., Hss. 2 ὁποποιεῖς B: ὁποποιούς AC Stob.:
 ὁποποιίας Tillmanns πῆς Stob.: πίνης Hss., Clem. 3 παρασκευάζεις Stob.,
 Hss.: παρασκευάζῃ Clem. 4 στρωμνὰς Stob., Hss.: κλῖνας Clem. 5 καὶ
 τὰς κλῖνας fehlt Clem. 6 ποιεῖς Hss.: ποιήσεις Stob.: verb. Castalio
 8 σεαυτῆς C 17 φερόμενοι Ruhnken 22 ἀνθρώπινον A, corr. B, C
 23 προσήκω Schneider 27 [μὲν] ἐμοῖς Jacob 28 ἀπέχονται Mücke
 30 ἀπολιπόντες B Stob.

ἡδονται πράττοντες, δι' ἐμὲ φίλοι μὲν θεοῖς ὄντες, ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, 570
 τίμιοι δὲ πατρίσιν· ὅταν δ' ἔλθῃ τὸ πεπρωμένον τέλος, οὐ μετὰ λήθης
 ἄτιμοι κείνται, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν αἰὲ χρόνον ὑμνούμενοι θάλλουσι.
 τοιαυτὰ σοι, ὦ παῖ τοκέων ἀγαθῶν Ἡράκλεις, ἔξεστι διαπονησαμένωι
 5 τὴν μακαριστοτάτην εὐδαιμονίαν κεκτήσθαι. (34) οὕτω πως διώκει
 Πρόδικος τὴν ὑπ' Ἀρετῆς Ἡρακλέους παιδευσιν· ἐκόσμησε μέντοι
 τὰς γνῶμας ἔτι μεγαλειότεροις ῥήμασιν ἢ ἐγὼ νῦν.

ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ.

3. GALEN. de elem. I 9. (I 487 K.; 54, 21 Helmr.; vgl. 14 A 2).
 10 CIC. de orat. III 32, 128 *quid de Prodico Ceo, de Thrasymacho Chalcedonio, de Protagora Abderita loquar? quorum unusquisque plurimum temporibus illis etiam de natura rerum et disseruit et scripsit.* Vgl. S. 268, 8. 28 m. Anm.
 4. GAL. de virt. physic. II 9 [III 195 Helmr.; vgl. xv 325 Kühn.] 571
 15 Π. δ' ἐν τῷ Περὶ φύσεως ἀνθρώπου γράμματι τὸ συγκεκαυ-
 μένον καὶ οἶον ὑπερωπτημένον ἐν τοῖς χυμοῖς ὀνομάζων
 φλέγμα παρὰ τὸ πεφλέχθαι τῇ λέξει μὲν ἐτέρως χρῆται, φυλάττει
 μέντοι τὸ πρᾶγμα κατὰ ταῦτ' οἱς ἄλλοις. τὴν δ' ἐν τοῖς ὀνόμασι
 τὰνδρὸς τούτου καινοτομίαν ἱκανῶς ἐνδείκνυται καὶ Πλάτων [A 13 ff.].
 20 ἀλλὰ τοῦτό γε τὸ πρὸς ἀπάντων ἀνθρώπων ὀνομαζόμενον φλέγμα,
 τὸ λευκὸν τὴν χροάν, ὃ βλένναν ὀνομάζει Π., ὁ ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς
 χυμὸς ἐστὶν οὗτος καὶ πλείστοις τοῖς τε γέρουσι καὶ τοῖς ὀπωσδήποτε
 ψυγεῖσιν ἀθροίζεται, καὶ οὐδεὶς οὐδὲ μαινόμενος ἂν ἄλλο τι ἢ ψυχρὸν
 καὶ ὑγρὸν εἴποι ἂν αὐτόν. Vgl. 32 A 27 [I 308, 26], 55 A 159.

25 AUS UNBESTIMMTEN SCHRIFTEN.

5. PHILODEM. de piet. c. 9, 7 p. 75 G. Περσαῖος δὲ δηλὸς ἐστὶν ... ἀφανίζων
 τὸ δαιμόνιον ἢ μὴθὲν ὑπὲρ αὐτοῦ γινώσκων, ὅταν ἐν τῷ Περὶ θεῶν μὴ ἀπίθανα
 λέγει φάινεσθαι τὰ περὶ (τοῦ) τὰ τρέφοντα καὶ ὠφελοῦντα θεοὺς νενομίσθαι καὶ
 τετελεῖσθαι πρῶτον ὑπὸ Προδίκου γεγραμμένα, μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς εὐρόντας ἢ
 30 τροφὰς ἢ σκέπας ἢ τὰς ἄλλας τέχνας ὡς Δήμητρα καὶ Διόνυσον καὶ τοὺς ...
 CIC. d. n. deor. I 37, 118 *quid? P. Cius, qui ea quae prodessent hominum vitae deorum in numero habita esse dixit, quam tandem religionem reliquit?* 15, 38
Persaeus ... eos dicit esse habitos deos, a quibus magna utilitas ad vitae cultum

5 κτήσασθαι Stob. διώκει Ruhnken: διώκει Hss.: διοικεῖ Stob.

27 MH ... ΘΑΝΑΛΕΓΗ pap.: erg. * Herm. 13, 1 28 (τοῦ) fehlt pap.: erg. *

29 μετὰ δὲ ταῦτα κτλ. nimmt Th. Gomperz (*Gr. Denk.* I³ 346) für Prodikos, H. Gomperz (*Sophist.* 113) nur für Persaios in Anspruch 31 *Cius* Victorius: *chivis* Hss.

33 *habitos* AB³C: *habitos* B¹ magna AC: *aliqua magna* B, viell. richtig, vgl. de fin. I 10, 32

esset inventa, ipsasque res utiles et salutare deorum esse vocabulis nuncupatas. 571

SEXT. adv. math. ix 18. [vgl. oben II 30, 16] Π. δὲ ὁ Κεῖος ἥλιον, φησί, καὶ
σελήνην καὶ ποταμούς καὶ κρήνας καὶ καθόλου πάντα τὰ ὠφελούντα τὸν βίον
ἡμῶν οἱ παλαιοὶ θεοὺς ἐνόμισαν διὰ τὴν ἀπ' αὐτῶν ὠφέλειαν, καθάπερ Αἰγύπτιοι
5 τὸν Νεῖλον, καὶ διὰ τοῦτο τὸν μὲν ἄρτον Δήμητραν νομισθῆναι, τὸν δὲ οἶνον
Διώνυσον, τὸ δὲ ὕδωρ Ποσειδῶνα, τὸ δὲ πῦρ Ἥφαιστον καὶ ἥδη τῶν εὐχρηστούν-
των ἕκαστον. 51 μὴ εἶναι δὲ [sc. θεόν] οἱ ἐπικληθέντες ἄθεοι, καθάπερ Εὐ-
ήμερος ... καὶ Διαγόρας ὁ Μήλιος καὶ Π. ὁ Κεῖος καὶ Θεόδωρος ... 52 Π. δὲ
τὸ ὠφελοῦν τὸν βίον ὑπεilhφθαι θεόν, ὡς ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ποταμούς καὶ
10 λίμνας καὶ λειμῶνας καὶ καρποὺς καὶ πᾶν τὸ τοιουτῶδες. THEMIST. or. 30 p. 422
Dind. πλησιάζομεν ἥδη ταῖς τελεταῖς καὶ τὴν Προδίκου σοφίαν τοῖς λόγοις ἐγκατα-
μιζομεν, ὅς ἱερουργίαν πᾶσαν ἀνθρώπου καὶ μυστήρια καὶ τελετὰς τῶν γεωργίας 572
καλῶν ἐξάπτει, νομίζων καὶ θεῶν ἔννοιαν ἐντεθεῖν εἰς ἀνθρώπους ἐλθεῖν καὶ
πᾶσαν εὐσέβειαν * * * ἐγγυώμενος.

15 6. PLAT. Euthyd. 305 c οὗτοι γάρ εἰσιν μὲν, ὧ Κρίτων, οὓς ἔφη Π. μεθόρια
φιλοσόφου τε ἀνδρὸς καὶ πολιτικοῦ, οἷονται δ' εἶναι πάντων σοφώτατοι
ἀνθρώπων ... D σοφοὶ δὲ ἡγοῦνται εἶναι πάνυ, εἰκότως· μετρίως μὲν γὰρ φιλο-
σοφίας ἔχειν, μετρίως δὲ πολιτικῶν.

7. STOB. IV 20, 65 Προδίκου.

20 ἐπιθυμίαν μὲν διπλασιασθεῖσαν ἔρωτα εἶναι, ἔρωτα δὲ δι-
πλασιασθέντα μανίαν γίνεσθαι.

ZWEIFELHAFTES.

8. [PLAT.] Eryxias p. 397 D ff. τουτονὶ μὲν τὸν λόγον, ἔφη ἐγώ, πρῶμην ἐν
Λυκείῳ ἀνὴρ σοφὸς λέγων, Πρόδικος ὁ Κεῖος, ἐδόκει τοῖς παροῦσι φλυαρεῖν
25 οὕτως, ὥστε μηδὲνα δύνασθαι πείσαι τῶν παρόντων, ὡς ἀληθῆ λέγει· ... ἡρώτα
γὰρ αὐτὸν τὸ μεράκιον, πῶς οἶεται κακὸν εἶναι τὸ πλουτεῖν καὶ ὅπως ἀγαθόν·
ὁ δ' ὑπολαμβάνων, ὥσπερ καὶ σὺ νῦν δὴ, ἔφη, τοῖς μὲν καλοῖς κάγαθοις τῶν
ἀνθρώπων καὶ τοῖς ἐπισταμένοις, ὅπου δεῖ χρησθαι τοῖς χρήμασι, τοῦτοις μὲν
ἀγαθόν, τοῖς δὲ μοχθηροῖς καὶ ἀνεπιστήμοσι κακόν. ἔχει δ', ἔφη, καὶ τᾶλλα πρά-
30 γματα οὕτω πάντα· ὅποιοι γὰρ ἂν τινες ὦσιν οἱ χρώμενοι, τοιαῦτα καὶ τὰ πρά-
γματα αὐτοῖς ἀνάγκη εἶναι.

9. [PLAT.] Axiochos p. 366 B ff. [Sokr. spricht] Ἀξίοχε, σύ γε οὐκ ἔτυμά μοι
μαρτυρεῖς, οἷε δὲ καθάπερ Ἀθηναίων ἢ πληθύς, ἐπειδὴ ζητητικός εἰμι τῶν πρα-
γμάτων, ἐπιστήμονά του εἶναι με. ἐγὼ δὲ εὐξαίμην ἂν τὰ κοινὰ ταῦτα εἰδέναι·
35 τοσοῦτον ἀποδέω τῶν περιττῶν. (c) καὶ ταῦτα δέ, ἃ λέγω, Προδίκου ἐστὶ τοῦ

1 *nuncupates* B¹ 9 καὶ λίμνας Laur. 85, 16: fehlt übr. Hss. 10 Ein
ἔπαινος γεωργίας darf für Pr. aus Th. nicht erschlossen werden (Welcker). Vgl.
dagegen Kalbfleisch *Festsch. Th. Gomperz* (Wien 1902) 94 ff. 14 Lücke *; ἐγ-
γενέσθαι verm. Kalbf. 15 μεθόρια] d. Neutrum auffallend. Aristid. 28, 84 sagt
imitierend ἀνδρὰ οὐ μεθόριον ῥήτορος καὶ στρατηγοῦ 23 Welcher Bericht oder
welches Apophthegma Anlaß zu der Fiktion gab, ist nicht mehr zu ersehen.
Das Thema ist vom 5. Jahrh. ab vielfach behandelt. Vgl. c. 55 B 171—173. c. 83, 1.
Plato Euthydem. p. 279 ff. 32 Axiochos Ausg. v. Immisch *Philol. St. s. Plato*
I 91 σύ γε V: σὺ δὲ A(?) οὐχ ἔτοιμα A 34 εὐξάμην A

σοφοῦ ἀπηχήματα, τὰ μὲν διμοῖρου ἐωνημένα τὰ δὲ δυοῖν δραγμαῖν τὰ δὲ τετρα- 572
δράχμου. προῖκα γὰρ ἀνὴρ οὗτος οὐδένα διδάσκει· διὰ παντὸς δὲ ἔθος ἐστὶν
αὐτῷ φωνεῖν τὸ Ἐπιχάρμειον [13 B 30]· ἅ δὲ χεῖρ τὰν χεῖρα νίζει, δός τι καὶ
λάβοις τί κα'. πρώτην γοῦν παρὰ Καλλίαι τῷ Ἱππονίκου ποιούμενος ἐπίδειξιν
5 τοσάδε τοῦ ζῆν κατεῖπεν, ὥστε ἔγωγε μὲν παρὰ ἀκαρῇ διέγραψα τὸν βίον καὶ ἐξ 573
ἐκείνου θανατᾷ μου ἡ ψυχὴ, Ἀεῖοχε.

FALSCHES.

10. PLUT. de sanit. 8 p. 126 D κομψῶς γὰρ ἔοικεν ὁ Πρόδικος εἰπεῖν, ὅτι
τῶν ἡδυσμάτων ἄριστόν ἐστι τὸ πῦρ.
10 11. GAL. de meth. med. x 474 K. καὶ δὴ καὶ τὸ γάλα κάλλιστον μὲν, εἰ ἐξ
αὐτῶν τῶν θηλῶν ἐπισπῶιτό τις, ὥσπερ Εὐρυφῶν καὶ Ἡρόδοτος καὶ Πρόδικος
ἀεριοῦσιν.

78. THRASYMACHOS.

A. LEBEN UND LEHRE.

- 15 1. SUID. Θρασύμαχος Χαλκηδόνιος σοφιστὴς τῆς ἐν Βιθυνίαι Χαλκηδόνος (ὃς
πρῶτος περίοδον καὶ κῶλον κατέδειξε καὶ τὸν νῦν τῆς ῥητορικῆς τρόπον εἰση-
γήσατο, μαθητὴς [?] Πλάτωνος τοῦ φιλοσόφου καὶ Ἰσοκράτους τοῦ ῥήτορος)
ἔγραψε συμβουλευτικούς, τέχνην ῥητορικὴν, παίγνια, ἀφορμὰς
ῥητορικάς.
20 2. ARIST. soph. el. 34. 183^b 29 οἱ δὲ νῦν εὐδοκιμοῦντες παραλαβόντες παρὰ
πολλῶν οἶον ἐκ διαδοχῆς κατὰ μέρος προαγαγόντων οὕτως ἠυξήκασιν, Τεισίας μὲν

3 νίζει V 4 λάβοις τί κα*: λάβε τι. καὶ AV: λάβοις τι γρ. AV, Stob.
fl. III 10, 34: λάβοις τί κα. καὶ C. F. Hermann 6 Die weitere Ausführung
ist wahrscheinlich nicht aus Prodikos, denn der Inhalt ist modern und aus der
akademischen, kynischen und epikureischen Literatur entlehnt. Über Beziehung
zu Krantor vgl. nach Buresch *Consol. hist.* 57 H. Gomperz *Sophist.* 109. Ferner
ist p. 366 D ff. = Krates bei Teles p. 38, 4 Hense, p. 369 B ἤκουσα δέ ποτε καὶ τοῦ
Προδίκου λέγοντος ὅτι ὁ θάνατος οὔτε περὶ τοὺς ζῶντας ἐστὶν οὔτε περὶ τοὺς
μετηλαχότας κτλ. = Epicur. ep. 3, 125 p. 61, 5 Usen. u. ö., p. 367 B = Bion bei
Teles p. 10, 14 und Βίας p. 368 B sieht aus wie eine fälschende Korrektur des in
der Vorlage zitierten Bion. Denn der Inhalt des Kap. ist Bionisch s. Heinze-
Kießling zu Horaz I 1, 16 und von der ähnlichen Behauptung Herod. VII 152 ver-
schieden. Prodikos wird für den Pessimismus vielleicht nur als Keier heran-
gezogen. Vgl. Strabo x 6 p. 486. Menandr. fr. 613 K. Günstiger urteilt Th. Gom-
perz *Gr. D.* I² 463 8 Der richtige Autornamen Euenos [fr. 10] steht de adul.
et am. 2 p. 50 A; Quaest. Platon. x 3, 2; Quaest. conviv. VII 1, 2 11 Hier, wie
XVII B 98 ff. ist Ἡρόδικος richtig. Vgl. Anon. Lond. (Suppl. Arist. III 1) 9, 20
p. 14 Anm., p. 115^a 14 13 Vgl. E. Schwartz *de Thrasy. Ch.* Rost, Sommer-
Ind. 1892 15 χαλκηδόνιος A: καλχηδόνιος VI: καρχηδόνιος BE 16 νῦν]
vgl. S. 278, 33 17 μαθητὴς Hss.: καθηγητὴς *. Vgl. S. 279, 2 ff. 18 παίγνια]
vgl. Gorg. Hel. Schluß (76 B 11 § 21) 20 Vgl. 21 A 19 21 προαγαγόντων
BC: παραγαγόντων A: προαγαγόντες f

μετὰ τοὺς πρώτους, Θρασύμαχος δὲ μετὰ Τεισίαν, Θεόδωρος δὲ μετὰ τοῦτον καὶ 574 πολλοὶ πολλὰ συνεννηγόνασι μέρη.

3. DIONYS. Lys. 6 μετὰ ταύτας ἀρετὴν εὐρίσκω παρὰ Λυσίαι πάνυ θαυμαστήν, ἥς Θεόφραστος [περὶ λέξε. fr. 3 Schmidt] μὲν φησιν ἄρξει Θρασύμαχον, ἐγὼ δ' 5 ἡγοῦμαι Λυσίαν· καὶ γὰρ τοῖς χρόνοις οὗτος ἐκείνου προέχειν ἔμοιγε δοκεῖ· λέγω δ' ὡς ἐν ἀκμῇ κοινῇ βίου γενομένων ἀμφοῖν· . . . τίς δ' ἐστὶν ἣν φημι ἀρετὴν; ἡ συστρέφουσα τὰ νοήματα καὶ στρογγύλως ἐκφέρουσα λέξεις, οἰκεία πάνυ καὶ ἀναγκαῖα τοῖς δικανικοῖς λόγοις καὶ παντὶ ἀληθεῖ ἀγῶνι.

4. ARISTOPH. Daitales [aufgeführt 427] fr. 198, 5 ff. [aus Gal. gloss. Hipp. 10 XIX 66 K. Dialog zwischen Sohn und Vater]

ἦ μὴν ἴσως σὺ καταπλιγῇσι τῷ χρόνῳ.

— τὸ καταπλιγῇσι τοῦτο παρὰ τῶν ῥητόρων·

— ἀποβήσεται σοι ταῦτα ποῖ τὰ ῥήματα;

— παρ' Ἀλκιβιάδου τοῦτο τ' ἀποβήσεται.

15 — τί δ' ὑποτεκμαίρει καὶ κακῶς ἀνδρας λέγεις
καλοκάγαθὸν ἀσκοῦντας; — οἴμ', ὦ Θρασύμαχε,
τίς τοῦτο τῶν Ξυνηγόρων τερθεύεται;

5. ARIST. rhet. Γ 11. 1413^a 7 καὶ τὸ τὸν Νικήρατον φάναι Φιλοκτῆτην εἶναι δεδηγμένον ὑπὸ Πράτυος, ὥσπερ εἶκασεν Θ. ἰδὼν τὸν Νικήρατον ἡττημένον ὑπὸ 20 Πράτυος ῥαψωιδούντα, κομῶντα δὲ καὶ αὐχηρὸν ἔτι.

6. — B 23. 1400^b 19 ὡς Κόνων Θρασύβουλον Θρασύβουλον ἐκάλει καὶ Ἡρόδικος Θρασύμαχον 'ἀεὶ Θρασύμαχος εἶ' καὶ Πῶλον 'ἀεὶ σὺ πῶλος εἶ'.

7. IUV. VII 203 *paenituit multos vanae sterilisque cathedrae sicut Tharsymachi* [?] *probat exitus*. SCHOL. *rhetoris apud Athenas qui suspendio perit*.

25 8. ATHEN. X 454 F Νεοπτόλεμος δὲ ὁ Παριανὸς ἐν τῷ Περί ἐπιγραμματίων 575 ἐν Χαλκηδόνι φησὶν ἐπὶ τοῦ Θρασυμάχου τοῦ σοφιστοῦ μνήματος ἐπιγεγράφθαι τότε τὸ ἐπίγραμμα·

τοῦνομα θῆτα ῥῶ ἄλφα σάν ὦ μὴ ἄλφα χεῖ οὐ σάν.

πατὴρς Χαλκηδῶν· ἡ δὲ τέχνη σοφίη.

30 CIC. de orat. III 32, 128 [Prodikos, Thras., Protagoras, s. 77 B 3] *quorum unus quisque plurimum temporibus illis etiam de natura rerum et disseruit et scripsit*.

5 προέχειν] Dion. setzt nämlich Lysias' Geburt falsch 459 15 κακοὺς
Hss.: verb. Elmsley 16 καλοκάγαθὸν Bergk: καλοκάγαθειον oder -ῶν Hss.:
καλοκάγαθίαν Stephanus 17 τούτων Hss.: verb. Brunnk τερθεύεται
Bergk: τηρεῖται oder τερέται Hss. Der Vater ruft Thrasymachos als den
Vater der neuen Mode zu Hilfe, um den forensischen Autor des Wortes καλο-
κάγαθὸν festzustellen. — Kratinos fr. 186 verspottet in der Πυτίνῃ (423 aufgef.)
die τέχνη, die den vielbenutzten Anfang empfiehlt τὴν μὲν παρασκευὴν ἴσως
γινώσκετε. Clem. Str. VI 20 (II 438, 14) vergleicht dazu Andokides I, 1 u. a. Redner.
War dies die Techné des Thrasymachos? Vgl. B 3—7^a; Wilamowitz *Hom. U.* 312¹⁹

18 Nikeratos von Heraklea, Nebenbuhler des Antimachos, gekrönt von Lysander,
Plut. Lys. 18 22 Ἡρόδικος] ἡρόδικος ὁ A: vielleicht ὁ (Σηλυμβριανός) *: Πρό-
δικος Spengel ohne Grund 23 *Tharsymachi* Ritschl: *lisimachi* P² (in Rasur):
**ysimachi* P¹ (*thrasimachi* n. Owen P¹): *thersimachi* oder *thresimachi* übr. Hss.,
daher *Thrasymachi* vulg.; verm. ist ein Rhetor der jüngsten Zeit zu verstehen

28 ὦ μὴ] ὦμ Hss.

10. ΠΛΑΤ. *rep.* I 336B καὶ ὁ Θ. πολλάκις μὲν καὶ διαλεγομένων ἡμῶν μεταξὺ 575
 ὄμμα ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ λόγου, ἔπειτα ὑπὸ τῶν παρακαθημένων διεκωλύετο
 βουλομένων διακοῦσαι τὸν λόγον· ὡς δὲ διεπαυσάμεθα καὶ ἐγὼ ταῦτ' εἶπον, οὐκέτι
 ἡσυχίαν ἦγεν, ἀλλὰ συστρέψας ἑαυτὸν ὥσπερ θηρίον ἦκεν ἐφ' ἡμᾶς ὡς διαρπασό-
 5 μενος. καὶ ἐγὼ τε καὶ ὁ Πολέμαρχος δέισαντες διεπτοήθημεν. ὁ δ' εἰς τὸ μέσον
 φθεγξάμενος 'τίς, ἔφη, ὑμᾶς πάλαι φλυαρία ἔχει, ὦ Σώκратες κτλ. 338C φημί
 γὰρ ἐγὼ [Thrasym.] εἶναι τὸ δίκαιον οὐκ ἄλλο τι ἢ τὸ τοῦ κρείττονος
 εὖ μφ' ἔρον.
 11. [8] ARIST. *rhet.* Γ 8. 1409^a 2 λείπεται δὲ παιάν, ὡι ἐχρῶντο μὲν ἀπὸ Θρασυ-
 10 μάχου ἀρξάμενοι, οὐκ εἶχον δὲ λέγειν τίς ἦν.
 12. CIC. *Orat.* 13, 40 *Isocrates . . . cum concisus ei Th. minutis numeris vide-*
retur et Gorgias, qui tamen primi traduntur arte quadam verba vinctisse, Thucy-
dides autem praefractior nec satis ut ita dicam rotundus, primus instituit dilatare
verbis et mollioribus numeris explere sententias.
 13. DIONYS. *Isae.* 20 τῶν δὲ τοὺς ἀκριβεῖς προαιρουμένων λόγους καὶ πρὸς
 τὴν ἐναγώνιον ἀσκούτων ῥητορικὴν, ὧν ἐγένετο Ἀντιφῶν τε ὁ Ῥαμνοῦσιος καὶ
 Θρασύμαχος ὁ Καλχηδόνιος καὶ Πολυκράτης ὁ Ἀθηναῖος Κριτίας τε ὁ τῶν τριά-
 κοντα ἄρξας καὶ Ζωῖλος ὁ τὰς καθ' Ὀμήρου συντάξεις καταλιπών . . . Θ. δὲ καθαρὸς
 μὲν καὶ λεπτὸς καὶ δεινὸς εὐρεῖν τε καὶ εἰπεῖν στρογγύλως καὶ περιττῶς ὁ βού-
 20 λεται, πᾶς δέ ἐστιν ἐν τοῖς τεχνογραφικοῖς καὶ ἐπιδεικτικοῖς, δικανικοῖς δὲ [ἢ
 συμβουλευτικοῖς] οὐκ ἀπολέλοιπε λόγους, τὰ δὲ αὐτὰ καὶ περὶ Κριτίου καὶ περὶ
 Ζωίλου τις ἀνξείπειν ἔχοι πλὴν ὅσον τοῖς χαρακτήρσι τῆς ἐρμηνείας διαλλάττουσιν
 ἀλλήλων.
 14. SUID. Οὐησῆτινος (ὁ) Ἰούλιος χρηματίσας σοφιστής. ἐπιτομὴν τῶν Παμ-
 25 φίλου γλωσσῶν βιβλίων ζδ, ἐκλογὴν ὀνομάτων ἐκ τῶν Δημοσθένους βιβλίων,
 ἐκλογὴν ἐκ τῶν Θουκυδίδου, Ἰσαίου, Ἰσοκράτους καὶ Θρασύμαχου τοῦ ῥήτορος
 καὶ τῶν ἄλλων ῥητόρων.

B. FRAGMENTE.

576

〈ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ.〉

- 30 1. [2 Sauppe O. A. II 162] DIONYS. *Demosth.* 3 [p. 132, 3 Raderm.
 — Usen.] τρίτη λέξις ἦν ἡ μεικτὴ τε καὶ σύνθετος ἐκ τούτων τῶν
 δυεῖν [πᾶσι. αὐστηρὰ καὶ λιτή]· ἦν ὁ μὲν πρῶτος ἀρμοσάμενος καὶ
 καταστήσας εἰς τὸν νῦν ὑπάρχοντα κόσμον, εἶτε Θ. ὁ Καλχηδόνιος

9 παῖαν] παιδείαν A^c μὲν A^c: μὲν ὡς ἐν ἀπορρήτῳ ΘΠ: tilgte Victorius.
 Wohl Scholion zum Schluß τίς ἦν ὡς ἐν ἀπορρήτῳ (ὧν) 17 καλχηδόνιος F¹:
 χαλκηδόνιος F²MBP 20 [ἢ συμβουλευτικοῖς] Schwartz 24 (ὁ) Flach
 25 βιβλίων *: βιβλία IBE (A fehlt): βιβλους vulg. ζδ IBE: δ vulgo. Aber da
 Vestinus' Epitome wiederum von Diogenian (δ Bücher) epitomiert ist (Schol. Greg.
 Naz. Piccolomini *Estr. ined.* [Pisa 1879] 71 p. 11), kann jene nicht kleiner sein.
 λ statt δ vermutete Naber. Nach Suid. Πάμφιλος hatte dessen Werk βιβλία ζε
 (vielleicht ist ein Buch Prooemium zugerechnet oder δ oder ε ist verschrieben)
 31 λέξις * (vgl. c. 2 Anf.): λέξεως Hss.: λέξεως ιδέα Sylburg 33 χαλκηδόνιος
 Hss.

ἦν, ὡς οἶται Θεόφραστος [π. λέξ. fr. 4 Schmidt], εἶτε ἄλλος τις, οὐκ 576
 ἔχω λέγειν. οἱ δ' ἐκδεξάμενοι καὶ ἀναθρέψαντες, καὶ οὐ πολὺ
 ἀποσχόντες τοῦ τελειῶσαι ῥητόρων μὲν Ἴσοκράτης ὁ Ἀθηναῖος ἐγένετο,
 φιλοσόφων δὲ Πλάτων ὁ Σωκρατικός· τούτων γὰρ ἀμήχανον εὐρεῖν
 5 τῶν ἀνδρῶν ἐτέρους τινὰς ἔξω Δημοσθένους ἢ τὰναγκαῖα καὶ
 χρήσιμα κρεῖττον ἀσκήσαντας ἢ τὴν καλλιλογίαν καὶ τὰς ἐπιθέτους
 κατασκευὰς βέλτιον ἀποδειξαμένους. ἡ μὲν οὖν Θρασυμάχου λέξις,
 εἰ δὴ πηγὴ τις ἦν ὄντως τῆς μεσότητος, αὐτὴν τὴν προαίρεσιν ἔοικεν
 ἔχειν σπουδῆς ἀξίαν· κέκρται γὰρ εὖ πως καὶ αὐτὸ τὸ χρήσιμον
 10 εἴληπεν ἑκατέρας. δυνάμει δ' ὡς οὐκ ἴσῃ (τῇ) βουλήσει κέχρηται,
 παράδειγμα ἐξ ἑνὸς τῶν δημηγορικῶν λόγων τόδε· ἔβουλόμην
 μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι, μετασχεῖν ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῦ παλαιοῦ
 [καὶ τῶν πραγμάτων], ἡνίκα σιωπᾶν ἀπέχρη τοῖς νεωτέροισι,
 τῶν τε πραγμάτων οὐκ ἀναγκαζόντων ἀγορεύειν καὶ τῶν
 15 πρεσβυτέρων ὀρθῶς τὴν πόλιν ἐπιτροπευόντων. ἐπειδὴ
 δ' εἰς τοσοῦτον ἡμᾶς ἀνέθετο χρόνον ὁ δαίμων, ὥστε
 (ἐτέρων μὲν ἀρχόντων) τῆς πόλεως ἀκούειν, τὰς δὲ συμφο-
 ρὰς (πάσχειν) αὐτοὺς, καὶ τούτων τὰ μέγιστα μὴ θεῶν
 ἔργα εἶναι μηδὲ τῆς τύχης, ἀλλὰ τῶν ἐπιμεληθέντων,
 20 ἀνάγκη δὴ λέγειν· ἡ γὰρ ἀναίσθητος ἡ καρτερώτατός ἐστιν,
 ὅστις ἐξαμαρτάνειν ἑαυτὸν ἔτι παρέξει τοῖς βουλομένοις,
 καὶ τῆς ἐτέρων ἐπιβουλῆς τε καὶ κακίας αὐτὸς ὑποσχῆσει
 τὰς αἰτίας. ἄλις γὰρ ἡμῖν ὁ παρελθὼν χρόνος καὶ ἀντὶ μὲν 577
 εἰρήνης ἐν πολέμῳ γενέσθαι καὶ διὰ κινδύνων (ἐλθεῖν)
 25 εἰς τόνδε τὸν χρόνον, τὴν μὲν παρελθοῦσαν ἡμέραν ἀτα-
 πῶσι, τὴν δ' ἐπιοῦσαν δεδιόσι, ἀντὶ δ' ὁμονοίας εἰς ἔχθραν
 καὶ ταραχὰς πρὸς ἀλλήλους ἀφικέσθαι. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους
 τὸ πλῆθος τῶν ἀγαθῶν ὑβρίζειν τε ποιεῖ καὶ στασιάζειν,

7 ἀποδεξαμένους Hss.: verb. Sylburg 8 εἰ δὴ πηγὴ τις nach
 H. Schenkl und Sadée Rad.-Us.: ἡ λοιπὴ τις Hss.: εἴ γε κρητὶς * (1. Aufl.)

10 δυνάμει δ' ὡς Sauppe: δυνάμει· ὡς δὲ Hss. (τῇ) Reiske

11 ἐξ ἑνὸς (θήσω) Sylburg Symbulenteische Musterrede. Situation etwa:
 dekeleischer Krieg, Hader zwischen Oligarchen und Demokraten (Köhler Berl.
 Sitz. Ber. 1893, 505. Später setzte dieser sie unter Lysander a. O. 1895, 457)

12 ὦ ἀθηναῖοι Sylburg: ὦ Hss.; was ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι auflösen Rad.-Us.
 [τοῦ παλαιοῦ] Vliet 13 [καὶ τῶν πραγμάτων] Sauppe νεωτέροις mrg M
 (Sadée): νεωτέροις Hss. Ausg. 17. 18 die Lücken der Hss. erg. *: ὥστε
 (τὰς μὲν εὐπραξίας) τῆς πόλεως ἀκούειν, τὰς δὲ συμφορὰς (ὀρᾶν) αὐτοὺς Blass;
 aber zu εὐπραξίαι ist die Zeit nicht angetan 20 δὴ Sylburg: [δὲ] Raderm.

καρτερικώτατός Usener 21 ἐνεξαμαρτάνειν Reiske 23 καὶ tilgte Sauppe.

Vielleicht καὶ (αἰσχροῖν) 24 (ἐλθεῖν) *

ἡμεῖς δὲ μετὰ μὲν τῶν ἀγαθῶν ἔσωφρονούμεν· ἐν δὲ τοῖς 577
κακοῖς ἐμάνημεν, ἃ τοὺς ἄλλους σωφρονίζειν εἴωθεν. τί
δῆτα μέλλοι τις ἂν <ᾧ> γινώσκει εἰπεῖν, ὅτῳ γε <γέγονε>
λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς παροῦσι καὶ νομίζειν ἔχειν τι τοιοῦτον,
5 ὥς μὴδὲν ἔτι τοιοῦτον ἔσται; πρῶτον μὲν οὖν τοὺς δια-
φερομένους πρὸς ἀλλήλους καὶ τῶν ῥητόρων καὶ τῶν
ἄλλων ἀποδείξω γ' ἐν τῷ λέγειν πεπονθότας πρὸς ἀλλή-
λους, ὅπερ ἀνάγκη τοὺς ἄνευ γνώμης φιλονικούντας
πάσχειν· οἰόμενοι γὰρ ἐναντία λέγειν ἀλλήλοις, οὐκ αἰσθά-
10 νονται τὰ αὐτὰ πράττοντες οὐδὲ τὸν τῶν ἐτέρων λόγον ἐν
τῷ σφετέρῳ λόγῳ ἐνόντα. σκέψασθε γὰρ ἐξ ἀρχῆς, ἃ
Ζητοῦσιν ἐκάτεροι. πρῶτον μὲν ἡ πάτριος πολιτεία ταρα-
χὴν αὐτοῖς παρέχει ράιστη γνωσθῆναι καὶ κοινοτάτῃ τοῖς
πολίταις οὐσα πᾶσιν. ὅπόσα μὲν οὖν ἐπέκεινα τῆς ἡμε-
15 τέρας γνώμης ἐστίν, ἀκούειν ἀνάγκη λόγων τῶν παλαιο-
τέρων, ὅπόσα δ' αὐτοῖς ἐπεῖδον οἱ πρεσβύτεροι, ταῦτα δὲ
παρὰ τῶν εἰδότων πυνθάνεσθαι.² τοιαύτη μὲν οὖν τις ἡ Θρα-
συμάχειος ἐρμηνεία, μέση τοῖν δυεῖν καὶ εὐκρατος καὶ εἰς ἀμφοτέ-
ρους τοὺς χαρακτήρας ἐπίκαιρον ἀφετήριον.

20

ΥΠΕΡ ΛΑΡΙΣΑΙΩΝ.

2. [1] CLEM. Strom VI 16 [II 435, 16 St.] καὶ μὴν ἐν Τηλέφῳ
[aufgef. 438] εἰπόντος Εὐριπίδου "Ἕλληνες ὄντες βαρβάροις δουλεύ-
σομεν; [fr. 719 N.] Θ. ἐν τῷ ὑπὲρ Λαρισαίων λέγει· "Ἀρχελάωι
δουλεύσομεν Ἕλληνες ὄντες βαρβάρῳι;"

25

ΜΕΓΑΛΗ ΤΕΧΝΗ.

578

3. [4] SCHOL. ARISTOPH. Vög. 880 τὰ αὐτὰ τοῖς Θεοπόμπου
[fr. 115 über die Einschließung der Chier in das Gebet der Athener
zu Anfang des pelop. Kriegs] καὶ Θ. φησιν ἐν τῇ Μεγάλῃ τέχνῃ.

3 <ᾧ> γινώσκει *: γινώσκειν Hss.: γινώσκων Blass <γέγονε> *: <ὑπάρ-
χει> Blass 4 *er wisse ein solches Mittel, daß ein solcher Zustand aufhört*
5 ὡι Pearson *Cl. Rev.* 23, 48 7 γ' ἐν τῷ λέγειν *: γε προλέγων Hss.: γε παρὰ
λόγον Usener 11 σφετέρῳ Cobet: ἐτέρῳ Hss. 13 ράιστη Sylburg:
ράιστην Hss. 14 ἐπέκεινα Reiske: ἐκείνων Hss. 15 γνώμης] μνήμης Sauppe
λόγων *: λέγειν Hss.; ἀκούοντας ἀνάγκη λέγειν τῶν π. Blass 20 Diese
Musterrede bezieht sich auf die Zeit 404—399. Die Realien hat Herodes Atticus
Περὶ πολιτείας [v 658 Bekk.] benutzt. Köhler *Berl. Sitz. Ber.* 1893, 505. Vgl.
W. Schmid *Rhein. Mus.* 59, 512 25 Der Titel scheint eine kleinere Technē
desselben Verf. vorauszusetzen.

Zu der *Techne* gehören außer den Ἀφορμαὶ ῥητορικαὶ [s. II 276, 18] 578 die folgenden mit Spezialtiteln angeführten *Frr.*

4. [3] *ATHEN.* x 416 a Θ. δ' ὁ Χαλκηδόνιος ἐν τινι τῶν προοιμίων τὸν Τιμοκρέοντά φησιν ὡς μέγαν βασιλέα ἀφικόμενον 5 καὶ ξενιζόμενον παρ' αὐτῷ πολλὰ ἐμπορεῖσθαι. πυθομένου δὲ τοῦ βασιλέως ὅ τι ἀπὸ τούτων ἐργάζεται οἶπε Περσῶν ἀναριθμήτους συγκόψειν. καὶ τῇ ὕστεραίαι πολλοὺς καθ' ἕνα νικήσας μετὰ τοῦτο ἐχειρονόμησε. πυνθανομένου δὲ τὴν πρόφασιν ὑπολείπεσθαι ἔφη τοσαύτας, εἰ προσίοι τις, πληγὰς.

10 5. [7] *ARIST. rhet.* Γ 1. p. 1404^a 13 ἐγκεχειρήκασιν δὲ ἐπ' ὀλίγον περὶ αὐτῆς [nämll. τῆς ὑποκριτικῆς] εἰπεῖν τινες, οἷον Θ. ἐν τοῖς ἐλέοις.

6. [5] *PLATO Phaedr.* p. 267 c [vgl. II 227, 12] τῶν γε μὴν οἰκτρογόνων ἐπὶ γῆρας καὶ πενίαν ἐλκομένων λόγων κεκρατηκέναι τέχνῃ 15 μοι φαίνεται τὸ τοῦ Χαλκηδονίου σθένος. ὀργίσαι τε αὖ πολλοὺς ἅμα δεινὸς ἀνὴρ γέγονε καὶ πάλιν ὠργισμένοις ἐπαίδων κηλεῖν, ὡς ἔφη· διαβάλλειν τε καὶ ἀπολύσασθαι διαβολὰς ὅθεν δὴ κράτιστος. *HERMIAS* z. d. St. p. 239, 18 *Coureur* ὁ γὰρ Χαλκηδόνιος, τουτέστιν ὁ Θ., ταῦτα ἐδίδαξεν, ὡς δεῖ εἰς οἶκτον ἐγείρειν τὸν δικαστὴν καὶ 20 ἐπιπᾶσθαι ἔλεον, γῆρας, πενίαν, τέκνα ἀποδυρόμενον καὶ τὰ ὅμοια.

7. [6] *PLUT. quaest. conv.* I 2, 3 p. 616^b δεῖ [bei der Tischordnung] καθάπερ ὑπὸ θεσιν μελετῶντα συγκριτικὴν τοὺς Ἀριστοτέλους Τόπους [Γ 1 ff.] ἢ τοὺς Θρασυμάχου Ὑπερβάλλοντας ἔχειν προχείρους οὐδὲν τῶν χρησίμων διαπραττόμενον, ἀλλὰ τὴν κενὴν δόξαν ἐκ τῆς 25 ἀγορᾶς καὶ τῶν θεάτρων εἰς τὰ συμπόσια μετάγοντα.

7^a. *PHILODEM.* *Rhet.* II 49 [Suppl. ed. Sudhaus Lps. 1895 S. 42 ff.] καὶ Μητρόδωρος [fr. 20 ff. A. Körte Suppl. *Jahrb. f. cl. Phil.* 17, 548] δὲ ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ ποιημάτων ἱκανῶς ἔοικεν παρεμφαίνειν τὸ τὴν σοφιστικὴν ῥητορικὴν τέχνην ὑπάρχειν . . . εἰπ(εῖν) μὲν ἐ(ν) π(λ)ήθει 30 πε(ρὶ) τ(ῶν) πλ(ή)θ(ει) χρησίμων ἱκαν(όν, τ)ήν δὲ Θρασυμάχου τέ(χ)νην ἢ ἄ(λλου) ὁτο(υδήποτ') αὐτῶν οὐ μ(αθό)ντας . . . Θρασύμαχον καὶ ἄλλους οὐκ ὀλίγους τῶν δοκούντων τὰς τοιαύτας ἔχειν λόγων πολιτικῶν ἢ ῥητορικῶν οὐθ(έν, ὦ)ν φ(α)σιν ἔχειν τὰς τέχνας, συντελοῦντας.

3 Vermutlich das προοίμιον zur Μεγάλη τέχνη, in dem sich Thr. mit dem rhodischen Athleten in bezug auf sein σθένος (Z. 15) und seine Monstrekünste (ὑπερβάλλοντες λόγοι B 7) mit dem vielgewandten Meisterringer vergleicht 8 ὑπολείπεσθαι Sauppe: ἀπολείπεσθαι Hss. 12 mißverstanden Quint. III 3, 4; vgl. III 1, 12 (II 230, 17) 13 οἰκτρογόνων] im Stile dieser ganzen Stelle, nicht speziell Thrasyon. parodierend 14 τέχνην Schwartz 15 Καλχηδονίου Herwerden 17 ὅθεν δεῖ BT: verb. Paris. 1808 26 ff. Das Meiste ist von Sudhaus ergänzt

AUS UNBESTIMMTER SCHRIFT.

578

8. HERMIAS z. Plat. Phaedr. p. 239, 21 Couvr. [zu σθένος p. 267 c s. B 6] ἔγραψεν [Thr.] ἐν λόγῳ ἑαυτοῦ τοιοῦτόν τι, ὅτι οἱ θεοὶ οὐχ ὀρώσι τὰ ἀν- 579
θρώπινα· οὐ γὰρ ἂν τὸ μέγιστον τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν παρῇ-
5 δον τὴν δικαιοσύνην· ὀρώμεν γὰρ τοὺς ἀνθρώπους ταύτῃ μὴ χρω-
μένουσ.

79. HIPPIAS.

A. LEBEN UND LEHRE.

1. SUID. Ἱππίας Διοπιθεύς Ἡλείος σοφιστὴς καὶ φιλόσοφος, μαθητὴς Ἡγησι-
10 δάμου, ὃς τέλος ὠρίζετο τὴν αὐτάρκειαν. ἔγραψε πολλά.

2. PHILOSTRAT. V. Soph. I 11, 1 ff. Ἱ. δὲ ὁ σοφιστὴς ὁ Ἡλείος τὸ μὲν μνη-
μονικὸν οὕτω τι καὶ γηράσκων ἔρωτο, ὥς καὶ πεντήκοντα ὀνομάτων ἀκούσας
ἀπαξ ἀπονημονεύειν αὐτὰ καθ' ἣν ἤκουσε τάξιν, ἐσήγετο δὲ ἐς τὰς διαλέξεις γεω-
μετρίαν, ἀστρονομίαν, μουσικὴν, ρυθμούς· (2) διελέγετο δὲ καὶ περὶ ζωγραφίας
15 καὶ περὶ ἀγαλματοποιίας· (3) ταῦτα ἐτέρωθι· ἐν Λακεδαίμονι δὲ γένη τε διήει
πόλεων (?) καὶ ἀποικίας καὶ ἔργα, ἐπειδὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι διὰ τὸ βούλεσθαι ἄρχειν
τῇ ιδέᾳ ταύτῃ ἔχαιρον. (4) ἔστιν δὲ αὐτῷ καὶ Τρωικὸς διάλογος [B 5], οὗ
λόγος· ὁ Νέστωρ ἐν Τροίᾳ ἀλόουσι ὑποτίθεται Νεοπτολέμῳ τῷ Ἀχιλλέως, ὃ
χρῆ ἐπιτηδεύοντα ἄνδρα ἀγαθὸν φαίνεσθαι. (5) πλείστα δὲ Ἑλλήνων πρεσβεύσας
20 ὑπὲρ τῆς Ἡλίδος οὐδάμου κατέλυσε τὴν ἑαυτοῦ δόξαν δημηγορῶν τε καὶ διαλεγό-
μενος, ἀλλὰ καὶ χρήματα πλείστα ἐξέλεξε καὶ φυλαῖς ἐνεγράφη πόλεων μικρῶν
τε καὶ μειζόνων. (6) παρῆλθε καὶ εἰς τὴν Ἰνυκὸν ὑπὲρ χρημάτων, τὸ δὲ πολίχνιον
τοῦτο Σικελικοὶ εἰσιν, οὓς ὁ Πλάτων (ἐν) τῷ Γοργίᾳ ἐπισκώπτει. (7) εὐδοκι-
μῶν δὲ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἔθελγε τὴν Ἑλλάδα ἐν Ὀλυμπίᾳ λόγοις ποικίλοις
25 καὶ πεφροντισμένοις εὔ. (8) ἡρμήνευε δὲ οὐκ ἑλλιπῶς ἀλλὰ περιττῶς καὶ κατὰ
φύσιν, ἐς ὀλίγα καταφεύγων τῶν ἐκ ποιητικῆς ὀνόματα.

3. [PLUT.] Vit. x or. 4 p. 838 A ἐγένετο δ' αὐτῷ [Isokrates] καὶ παῖς Ἀφαρεὺς
πρεσβύτη ὄντι ἐκ Πλαθάνης τῆς Ἱππίου τοῦ ῥήτορος ποιητός, τῶν δὲ τῆς γυναικὸς 580
τριῶν παίδων ὁ νεώτατος. 839 B καὶ νέον μὲν ὄντα μὴ γῆμαι, γηράσαντα δ'
30 ἐταίραι συνείνειν ἢ ὄνομα ἦν Λαγίσκη . . . ἔπειτα Πλαθάνῃ τὴν Ἱππίου τοῦ ῥή-
τορος γυναῖκα ἡγάγετο τρεῖς παῖδας ἔχουσας, ὧν τὸν Ἀφαρέα, ὥς προεῖρηται,
ἐποίησατο. HARPOCR. Ἀφαρεὺς. οὗτος Ἱππίου μὲν ἦν υἱός, ἐνομίζετο δὲ Ἰσο-
κράτους. ZOSIM. V. Isocr. p. 253, 4 Westerm. γυναῖκα δ' ἡγάγετο Πλαθάνῃ τινά,
Ἱππίου τοῦ ῥήτορος ἀπογεννημένην.

9 Ἡγησιδάμου] unbekannt; vgl. Ἀγησιδάμος I 344, 24: Ἱπποδάμου [s. c. 27]
Apelt Beitr. 382 10 αὐτάρκειαν] aus A 12 herausgesponnen. Vgl. auch Norden
Herm. 40, 523 12 Quelle A 11 (unten S. 284, 23) 16 καὶ πόλεων ἀποικίας
verm. *; vgl. 284, 18. 19: ἡρώων st. πόλεων Wendland 17 οὐ *: οὐ Hss. vgl.
die Quelle A 9 19 πρεσβεύσας] Quelle A 6 22 Ἰνυκὸν] Quelle A 7
23 (ἐν) *: [τῷ Γοργίᾳ] Kayser. Die Stelle wohl 493 A [oben I 315, 12]
24 Ὀλυμπίᾳ] Quelle A 12 27 Ἀφαρεὺς] trag. Dichter tätig 368—341, Wilhelm
Urk. dr. Auff. S. 40 28 Ἱππίου] Identität mit dem Elter bestritten; s. Blass
Att. Ber. II 711 29 παίδων (ὧν) Reiske

4. PLAT. Apol. p. 19E καὶ τοῦτό γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἶός τ' εἴη 580
 παιδεύειν ἀνθρώπους ὥσπερ Γοργίας τε ὁ Λεοντίνος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ Ἰ.
 ὁ Ἡλείος. Vgl. 77 A 4.

5. ATHEN. v p. 218C ὁ δὲ Πλάτων καὶ τὸν Ἡλείον Ἰππῖαν συμπαρόντα ποιεῖ
 5 [ἐν] τῷ Πρωταγόρῃ [vgl. C 1] μετὰ τινων ιδίων πολιτῶν, οὓς οὐκ εἰκὸς ἐν Ἀθη-
 ναῖς ἀσφαλῶς διατρίβειν πρὸ τοῦ τὰς ἐνιαυσίας ἐπὶ Ἰσάρχου [τοῦ] Ἐλαφηβολιώνας
 [423] συντελεσθῆναι σπονδὰς. Vgl. 74 A 11.

5a. XENOPH. Symp. 4, 62 [s. oben 77 A 4a] οἶδα μὲν, ἔφη, σε [Antisthenes]
 Καλλίαν τουτονὶ προαγρευῆσαντα τῷ σοφῷ Προδίκῳ . . . , οἶδα δέ σε Ἰππῖαν
 10 τῷ Ἡλείῳ, παρ' οὗ οὗτος καὶ τὸ μνημονικὸν ἔμαθεν.

6. PLAT. Hipp. mai. p. 281A [Sokr., Hipp.] Ἰππίας ὁ καλὸς τε καὶ σοφός, ὥς
 διὰ χρόνου ἡμῖν καθήρας εἰς τὰς Ἀθήνας. — Οὐ γὰρ σχολή, ὦ Σώκρατες. ἡ γὰρ
 Ἥλις ὅταν τι δέηται διαπράξασθαι πρὸς τινὰ τῶν πόλεων, αἰεὶ ἐπὶ πρῶτον ἐμέ
 ἔρχεται τῶν πολιτῶν αἰρουμένη πρεσβευτήν, ἡγουμένη δικαστὴν καὶ ἄγγελον ἰκα-
 15 νύτατον εἶναι τῶν λόγων, οἱ ἂν παρὰ τῶν πόλεων ἐκάστων λέγωνται. πολλάκις
 μὲν οὖν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις ἐπρέσβευσα, πλείστα δὲ καὶ περὶ πλείστων καὶ
 μεγίστων εἰς τὴν Λακεδαίμονα· διὸ δὴ, ὃ σὺ ἐρωτᾷς, οὐ θαμίζω εἰς τοῦσδε τοὺς
 τόπους.

7. — p. 282DE [Hippias spricht] ἀφικόμενος δέ ποτε εἰς Σικελίαν Πρω-
 20 ταγόρου [s. 74 A 9] αὐτόθι ἐπιδημοῦντος καὶ πρεσβυτέρου ὄντος
 [καί] πολὺ νεώτερος ὢν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πάνυ πλέον ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν
 μνᾶς εἰργασάμην, καὶ ἔξ ενός γε χωρίου πάνυ σμικροῦ Ἰνυκοῦ πλέον ἢ εἴκοσι
 μνᾶς· καὶ τοῦτο ἐλθὼν οἶκαδε φέρων τῷ πατρὶ ἔδωκα, ὥστε ἐκείνον καὶ τοὺς
 25 ἄλλους πολίτας θαυμάζειν τε καὶ ἐκπεπλήχθαι. καὶ σχεδὸν τι οἶμαι ἐμέ πλείω
 χρήματα εἰργάσθαι ἢ ἄλλους σύνδου οὐστinas βούλει τῶν σοφιστῶν. Tracht s.
 76 A 9.

8. — Hipp. min. p. 363C [Hipp.] καὶ γὰρ ἂν δεινὰ ποιοίην, ὦ Εὐδিকে, εἰ 581
 Ὀλυμπιάζε μὲν εἰς τὴν τῶν Ἑλλήνων πανήγυριν, ὅταν τὰ Ὀλύμπια ᾗ, αἰεὶ ἐπανιών
 οἶκοθεν ἔξ Ἡλίδος εἰς τὸ ἱερὸν παρέχω ἑμαυτὸν καὶ λέγοντα ὅτι ἂν τις βούληται
 30 ὢν ἄνθρωπος εἰς ἐπίδειξιν παρεσκευασμένον ᾗ, καὶ ἀποκρινόμενον τῷ βουλομένῳ
 ὅτι ἄνθρωπος ἐρωτᾷ, νῦν δὲ τὴν Σωκράτους ἐρώτησιν φύγοιμι . . . 346A ἔξ οὗ γὰρ
 ἤρξαμαι Ὀλυμπίᾳσιν ἀγωνίζεσθαι οὐδενὶ πώποτε κρείττονι εἰς οὐδὲν ἑμαυτοῦ
 ἐνέτυχον.

9. — Hipp. mai. p. 286A [Hippias] Καὶ ναὶ μὰ Δί', ὦ Σώκρατες, περὶ γε
 35 ἐπιτηδευμάτων καλῶν καὶ ἑναγχοῦς αὐτόθι ἠϋδοκίμησα διεξιὼν, ἃ χρὴ τὸν νέον
 ἐπιτηδεύειν. ἔστι γάρ μοι περὶ αὐτῶν παγκάλως λόγος συγκεῖμενος, καὶ ἄλλως
 εὖ διακείμενος καὶ τοῖς ὀνόμασι· πρόσχημα δέ μοι ἐστὶ καὶ ἀρχὴ τοιάδε τις τοῦ
 λόγου [vgl. A 2 § 4]· ἐπειδὴ ἡ Τροία ἦλω, λέγει ὁ λόγος, ὅτι Νεοπτόλεμος Νέ-
 40 μῶτατος γένοιτο· μετὰ ταῦτα δὴ λέγων ἐστὶν ὁ Νέστωρ καὶ ὑποτιθέμενος αὐτῷ
 πάμπολλα νόμιμα καὶ πάγκαλα. τοῦτον δὴ καὶ ἐκεῖ [in Sparta] ἐπεδειξάμην καὶ

5 [ἐν] Wilamowitz οὓς Musurus: ὡς Hs. 6 [τοῦ] Musurus
 14 δικαστὴν] διαιτητὴν Burges; δοκιμαστὴν Naber; ἀκροατὴν Richards *Cl. Rev.*
 15, 298; δικάζον τε κριτὴν Pearson *ebend.* 23, 49; διαλλακτὴν * 21 πολὺ F:
 καὶ πολὺ TW πάνυ χρόνῳ Schanz 30 ὢν] ὅτι τ' verm. * 39 Vgl.
 Isoer. 1, 12; 2, 36; Norden *Herm.* 40, 522

ἐνθάδε [in Athen] μέλλω ἐπιδεικνύναι εἰς τρίτην ἡμέραν ἐν τῷ Φειδοστράτου 581
 διδασκαλείῳ καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἄξια ἀκοῆς· ἐδεήθη γάρ μου Εὐδίκος ὁ Ἀπι-
 μάντου.

10. — Hipp. min. p. 364 c [Hipp.] φημί γὰρ Ὅμηρον πεποικηκέναι ἄριστον
 5 μὲν ἄνδρα Ἀχιλλέα τῶν εἰς Τροίαν ἀφικομένων, σοφώτατον δὲ Νέστορα, πολυ-
 τροπώτατον δὲ Ὀδυσσέα.

11. — Hipp. mai. p. 285 b (Sokrates und Hippias) ἐπαινοῦσι δὲ δὴ σε πρὸς
 θεῶν, ὦ Ἰππία, καὶ χαίρουσιν ἀκούοντες [die Spartaner] ποῖα; ἢ δῆλον δὴ ὅτι
 ἐκεῖνα ἃ σὺ κάλλιστα ἐπίστασαι, τὰ περὶ τὰ ἄστρο τε καὶ τὰ οὐράνια πάθη;
 10 — Οὐδ' ὅπωςτιοῦν· ταῦτά γε οὐδ' ἀνέχονται. — Ἀλλὰ περὶ γεωμετρίας τι
 χαίρουσιν ἀκούοντες; — Οὐδαμῶς, ἐπεὶ οὐδ' ἀριθμῶν ἐκείνων γε ὡς ἔπος εἰπεῖν
 πολλοὶ ἐπίστανται. — Πολλοὶ ἄρα δέουσιν περὶ γε λογισμῶν ἀνέχεσθαι σου ἐπι-
 δεικνυμένου. — Πολλοὶ μέντοι, νῆ Δία. — Ἀλλὰ δῆτα ἐκεῖνα ἃ σὺ ἀκριβέστατα
 ἐπίστασαι ἀνθρώπων διαιρεῖν, περὶ τε γραμμάτων δυνάμειος καὶ συλλαβῶν
 15 καὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονιῶν; — Περὶ ποίων, ὠγαθέ, ἁρμονιῶν καὶ γραμμάτων;
 — Ἀλλὰ τί μήν ἐστιν ἡ ἠδέως σου ἀκροῶνται καὶ ἐπαινοῦσιν; αὐτός μοι εἰπέ,
 ἐπειδὴ ἐγὼ οὐχ εὐρίσκω. — Περὶ τῶν γενῶν, ὦ Σώκρατες, τῶν τε ἡρώων
 καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κατοικίσεων, ὡς τὸ ἀρχαῖον ἐκτίσθησαν αἱ
 πόλεις, καὶ συλλήβδην πάσης τῆς ἀρχαιολογίας ἥδιστα ἀκροῶνται, ὥστ' ἔγωγε
 20 δι' αὐτοὺς ἠνάγκασαι ἐκμεμαθηκέναι τε καὶ ἐκμεμελητέκναι πάντα τὰ τοιαῦτα.
 — Ναὶ μὰ Δί', ὦ Ἰππία, ἡδυτύχῃς γε, ὅτι Λακεδαιμόνιοι οὐ χαίρουσιν, ἂν τις
 αὐτοῖς ἀπὸ Σόλωνος τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἡμετέρους καταλέγῃ· εἰ δὲ μή, πρά-
 γματ' ἂν εἶχες ἐκμανθάνων. — Πόθεν, ὦ Σώκρατες; ἀπαξ ἀκούσας πεντήκοντα 582
 ὀνόματα ἀπομνημονεύσω. — Ἀληθῆ λέγεις, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐνενόησα, ὅτι τὸ μνη-
 25 μονικὸν ἔχεις· ὥστ' ἐννοῶ ὅτι εἰκότως σοι χαίρουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἅτε
 πολλὰ εἰδότες, καὶ χρῶνται ὥσπερ ταῖς πρεσβύτισιν οἱ παῖδες πρὸς τὸ ἠδέως μυθο-
 λογῆσαι.

12. — Hipp. min. p. 368 b πάντως δε πλείστας τέχνας πάντων σοφώτατος εἰ
 ἀνθρώπων, ὡς ἐγὼ ποτέ σου ἤκουον μεγαλαυχουμένου πολλὴν σοφίαν καὶ Ζηλωτὴν
 30 σαυτοῦ διεξιόντος ἐν ἀγοραῖ ἐπὶ ταῖς τραπέζαις. ἔφησα δὲ ἀφικέσθαι ποτέ εἰς
 Ὀλυμπίαν ἃ εἶχες περὶ τὸ σῶμα ἅπαντα σαυτοῦ ἔργα ἔχων· πρῶτον μὲν
 δακτύλιον (ἐντεῦθεν γὰρ ἤρχου) ὃν εἶχες σαυτοῦ ἔχειν ἔργον ὡς ἐπιστάμενος
 δακτυλίους γλύφειν καὶ ἄλλην σφραγίδα σὸν ἔργον, καὶ στελεγγίδα καὶ λήκυθον ἃ
 αὐτὸς εἰργάσω· ἔπειτα ὑποδήματα ἃ εἶχες ἔφησθα αὐτὸς σκυτοτομῆσαι καὶ τὸ
 35 ἱμάτιον ὑφῆναι καὶ τὸν χιτωνίσκον· καὶ ὅ γε πᾶσιν ἔδοξεν ἀποπώτατον καὶ σοφίας
 πλείστης ἐπίδειγμα [ἐπειδὴ], τὴν ζῶνην ἔφησθα τοῦ χιτωνίσκου, ἣν εἶχες, εἶναι
 μὲν οἶαι αἱ Περσικαὶ τῶν πολυτελῶν, ταύτην δὲ αὐτὸς πλέξαι· πρὸς δὲ τούτοις
 ποιήματα ἔχων ἐλθεῖν καὶ ἐπη καὶ τραγωιδίας καὶ διθυράμβους καὶ
 καταλογάδην πολλοὺς λόγους καὶ παντοδαποὺς συγκειμένους· καὶ
 40 περὶ τῶν τεχνῶν δὴ, ὧν ἄρτι ἐγὼ ἔλεγον, ἐπιστήμων ἀφικέσθαι διαφερόντως τῶν
 ἄλλων καὶ περὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονιῶν καὶ γραμμάτων ὀρθότητος, καὶ
 ἄλλα ἔτι πρὸς τούτοις πάνυ· πολλά, ὡς ἐγὼ δοκῶ μνημονεύειν· καίτοι τό γε
 μνημονικὸν ἐπελαθόμην σου, ὡς ἔοικε, τέχνημα, ἐν ᾧ σὺ οἶε λαμπρότατος
 εἶναι. Vgl. 74 A 26 (II 227, 6).

13. ATHEN. XI p. 506 f ἐν δὲ τῷ Μενεξένῳ οὐ μόνον Ἰ. ὁ Ἥλειος χλευάζεται, 582
ἀλλὰ καὶ ὁ Ῥαμουσίος Ἀντιφῶν καὶ ὁ μουσικὸς Λάμπρος.

14. XEN. Mem. IV 4, 5ff. οἶδα δέ ποτε αὐτὸν [Sokrates] καὶ πρὸς Ἰππῖαν τὸν
Ἥλειον περὶ τοῦ δικαίου τοιαύδε διαλεχθέντα. διὰ χρόνου γὰρ ἀφικόμενος ὁ Ἰππίας
5 Ἀθήναζε παρεγένετο τῷ Σωκράτει λέγοντι πρὸς τινας, ὡς θαυμαστὸν εἶη τό, εἰ
μὲν τις βούλοιο σκυτέα διδάσασθαι τινα ἢ τέκτονα ἢ χαλκέα ἢ ἱππέα, μὴ ἀπορεῖν,
ὅποι ἂν πέμψας τούτου τύχοι· φασὶ δέ τινες καὶ ἵππον καὶ βούν τῷ βουλομένῳ
δικαίους ποιήσασθαι πάντα μεστὰ εἶναι τῶν διδασκόντων· ἐὰν δέ τις βούληται ἢ
αὐτὸς μαθεῖν τὸ δίκαιον ἢ υἱὸν ἢ οἰκέτην διδάσασθαι, μὴ εἰδέναι ὅποι ἂν ἐλθὼν
10 τύχοι τούτου. (6) καὶ ὁ μὲν Ἰ. ἀκούσας ταῦτα ὥσπερ ἐπισκώπτων αὐτόν· Ἔτι 583
γὰρ σύ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκείνα τὰ αὐτὰ λέγεις ἃ ἐγὼ πάλαι ποτέ σου ἤκουσα;
καὶ ὁ Σωκράτης· Ὁ δέ γε τούτου δεινότερον, ἔφη, ὦ Ἰππία, οὐ μόνον αἰεὶ τὰ
αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν· σὺ δ' ἴσως διὰ τὸ πολυμαθὲς εἶναι περὶ
τῶν αὐτῶν οὐδέποτε τὰ αὐτὰ λέγεις. Ἀμέλει, ἔφη, πειρῶμαι καινόν τι λέγειν
15 αἰεὶ. (7) Πότερον, ἔφη, καὶ περὶ ὧν ἐπίστασαι; οἷον περὶ γραμμάτων ἐάν τις
ἔρηταί σε, πόσα καὶ ποῖα Σωκράτους ἐστίν, ἄλλα μὲν πρότερον, ἄλλα δὲ νῦν πειρᾶι
λέγειν; ἢ περὶ ἀριθμῶν τοῖς ἐρωτῶσιν, εἰ τὰ δις πέντε δέκα ἐστίν, οὐ τὰ αὐτὰ
νῦν ἢ καὶ πρότερον ἀποκρίνεις; Περὶ μὲν τούτων, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὥσπερ σύ,
καὶ ἐγὼ αἰεὶ τὰ αὐτὰ λέγω· περὶ μέντοι τοῦ δικαίου πάνυ οἶμαι νῦν ἔχειν εἰπεῖν,
20 πρὸς ἃ οὔτε σὺ οὔτ' ἂν ἄλλος οὐδεὶς δύναται ἀντειπεῖν.

15. TERTULL. apolog. 46 [in einer Aufzählung der Schandtaten heidnischer
Philosophen] *Hippias dum civitati insidias disponit occiditur.*

B. FRAGMENTE.

ΙΠΠΙΟΥ ΕΛΕΓΕΙΑ.

- 25 1. PAUS. v 25, 4 [Untergang des messenischen Knabenchors auf
der Fahrt nach Rhegion] τότε δὲ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν παίδων οἱ
Μεσσήνιοι πένθος ἤγον, καὶ ἄλλα τέ σφισιν ἐς τιμὴν αὐτῶν ἐξευρέθη
καὶ εἰκόνας ἐς Ὀλυμπίαν ἀνέθεσαν χαλκᾶς, σὺν δὲ αὐτοῖς τὸν
διδάσκαλον τοῦ χοροῦ καὶ τὸν αὐλητήν. τὸ μὲν δὴ ἐπίγραμμα ἐδήλου
30 τὸ ἀρχαῖον ἀναθήματα εἶναι τῶν ἐν πορθμῷ Μεσσηνίων· χρόνῳ
δὲ ὕστερον Ἰ. ὁ λεγόμενος ὑπὸ Ἑλλήνων γενέσθαι σοφὸς τὰ ἐλεγεία
ἐπ' αὐτοῖς ἐποίησεν· ἔργα δὲ εἰσιν Ἥλειου Κάλωνος αἱ εἰκόνες.

1 An der Stelle, wo Platon Lampros und Antiphon erwähnt p. 236 A [vgl.
II 289, 17], fehlt wie auch sonst in dem Dialoge die Erwähnung des Hippias
9 εἰδέναι Stob.: εἶναι Hss. ποῖ Stob. 12 entlehnt aus Platon Gorg. 490 E

20 ἀντειπεῖν Anonymus Obs. Misc. III 430: ἀντειπεῖν Hss.: εἰπεῖν Stob.

22 *Hippias*] Verwechslung Tertullians. Gemeint ist der Peisistratide *insidias*
vulg.: *ichthydias* A; Text zweifelhaft 32 Der Hermes desselben Bildhauers

für den Rheginer Glaukies [Paus. v 28, 7] ist nach der Schrift der Basis etwa
420—410 errichtet (Dittenberger) s. Loewy *Inscr. gr. Bildh.* 28 n. 33

ΕΘΝΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΙ.

583

2. [3 Müller FHG II p. 61] SCHOL. APOLL. III 1179 [hinter 67 B 1]
 'Ι. δὲ ὁ Ἡλείος ἐν Ἑθνῶν ὀνομασίαις ξηνος τι καλεῖσθαι Σπαρτούς.

ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΩΝ ΑΝΑΓΡΑΦΗ.

5 3. [2] PLUT. Num. 1 τοὺς μὲν οὖν χρόνους ἔξακριβῶσαι χαλεπὸν
 ἐστι καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ τῶν Ὀλυμπιονικῶν ἀναγομένους, ὧν
 τὴν ἀναγραφὴν ὀψέ φασιν Ἰππίαν ἐκδοῦναι τὸν Ἡλείον ἀπ' οὐδενὸς 584
 ὁρμώμενον ἀναγκαίου πρὸς πίστιν.

ΣΥΝΑΓΩΓΗ.

10 4. [1] ATHEN. XIII 608 F ἐπὶ κάλλει δὲ . . . διαβόητοι γεγόνασιν
 γυναῖκες Θαρρηλία ἢ Μιλησία, ἣτις καὶ τεσσαρεσκαίδεκα ἀνδράσιν
 ἐγαμήθη οὖσα καὶ τὸ εἶδος πάνυ καλὴ καὶ σοφὴ, ὥς φησιν Ἰ. ὁ
 σοφιστὴς ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Συναγωγῇ. HESYCH. Θαρρηλία·
 'ἔστιν ἢ Θαρρηλία Μιλησία μὲν τὸ γένος, εὐπρεπὴς δὲ
 15 τὴν ὄψιν καὶ τᾶλλα σοφὴ, ὥστε στρατηγεῖν πόλεις καὶ
 δυνάστας. διὸ καὶ πλείστοις ἐγῆματο τῶν διασημοτάτων.'

ΤΡΩΙΚΟΣ.

5. PLAT. Hipp. mai. p. 286 A [A 9]. Vgl. A 1 S. 282, 17.

AUS UNBESTIMMTEN SCHRIFTEN.

20 6. [6] CLEM. Strom. VI 15 (II 434, 19 St.) φέρε ἄντικρυς μαρτυροῦντα ἡμῖν
 Ἰππίαν τὸν σοφιστὴν τὸν Ἡλείον, ὃς τὸν αὐτὸν περὶ τοῦ προκειμένου μοι σκέμ-
 ματος ἦκεν λόγον, παρὰσθησώμεθα ὡδὲ πως λέγοντα·

τούτων ἴσως εἴρηται τὰ μὲν Ὀρφεῖ, τὰ δὲ Μουσαίῳ κατὰ βραχὺ
 ἄλλῳι ἄλλαχού, τὰ δὲ Ἡσιόδῳι τὰ δὲ Ὀμήρῳι, τὰ δὲ τοῖς ἄλλοις τῶν
 25 ποιητῶν, τὰ δὲ ἐν συγγραφαῖς τὰ μὲν Ἑλληνιστὶ τὰ δὲ βαρβάροις. ἐγὼ
 δὲ ἐκ πάντων τούτων τὰ μέγιστα καὶ ὁμόφυλα συνθεῖς τοῦτον και-
 νὸν καὶ πολυειδῆ τὸν λόγον ποιήσομαι.

7. [10] DIOG. I 24 über Thales' Panpsychismus 1 A 1 (I 2, 1).

8. [4] EUSTATH. z. DIONYS Per. 270 Ἰ. ἀπὸ Ἀσίας καὶ Εὐρώπης τῶν Ὠκεα-
 30 νίδων τὰς Ἠπείρους [näml. Asien und Europa] καλεῖ.

1 vielleicht Teiltitel der Συναγωγῇ B 4 3 Ἡλείος C. Müller: δῆλιος Hs.
 4 Vgl. A. Körte *Herm.* 39, 230 11 Θαρρηλία] vgl. Suid. s. v., Philostr. ep. 73
 (Aeschin. Socr. fr. 6 p. 44 Krauss) 16 πλείστην Hs.: verb. Küster 21 (εἰς)
 τὸν αὐτὸν Stählin 22 ἦκεν *: ἦκειν Hs.: ἦκει Stählin 23 Fr. d. Συναγωγῇ
 (Th. Gomperz)? [κατὰ βραχὺ] Gomperz 24 ἄλλως Geel; ἄλλῳ (ἄλλα)
 ἄλλαχού stellt n. βαρβάροις (25) Gomperz 25 τὰ δὲ συγγραφεῦσι Gomperz
 26 τὰ μάλιστα ὁμόφυλα Nauck: τὰ μέγιστα (ἐκλεξάμενος) καὶ (τὰ μάλιστα) ὁμό-
 φυλα Gomperz 29 Zu B 2?

9. [7] **HYROTH. SOPH.** Oed. R. v [Schol. II 12, 11 Dind.] ἴδιον δέ τι πεπόν- 584
 θασιν οἱ μεθ' Ὀμηρον ποιηταὶ τοὺς πρὸ τῶν Τρωικῶν βασιλεῖς τυράννους
 προσαγορεύοντες ὥς ποτε τοῦδε τοῦ ὀνόματος εἰς τοὺς Ἕλληνας διαδοθέντος,
 κατὰ τοὺς Ἀρχιλόχου χρόνους, καθάπερ ἰ. ὁ σοφιστὴς φησιν. Ὀμηρος γοῦν τὸν
 5 πάντων παρανομώτατον ἔχeton βασιλέα φησὶ καὶ οὐ τύραννον ἔεις ἔχeton βα- 585
 σιλέα βροτῶν δηλήμονα' [σ 84].

10. [15] **PHRYNICH.** eel. 312 Lob. παραθήκην Ἰππίαν καὶ Ἰωνά τινα συγ-
 γραφέα φασὶν εἰρηκέναι· ἡμεῖς δὲ τοῦτο παρακαταθήκην ἐροῦμεν, ὡς Πλάτων
 καὶ Θουκυδίδης καὶ Δημοσθένης.

11. [9] **PLUT.** Lyc. 23 αὐτὸν δὲ τὸν Λυκούργον ἰ. μὲν ὁ σοφιστὴς πολεμι-
 κώτατόν φησι γενέσθαι καὶ πολλῶν ἔμπειρον στρατηγιῶν.

12. [0] **PROCL.** in Eucl. p. 65, 11 Friedl. [s. oben I 28, 38] μετὰ δὲ τοῦτον
 [Thales] Μάμερκος ὁ Στησιχόρου τοῦ ποιητοῦ ἀδελφὸς ὡς ἐφαψάμενος τῆς
 περὶ γεωμετρίας σπουδῆς μνημονεύεται καὶ ἰ. ὁ Ἥλειος ἰστόρησεν ὡς ἐπὶ γεω-
 15 μετρίαι δόξαν αὐτοῦ λαβόντος.

13. [11] **SCHOL. ARAT.** 172 p. 369, 27 Maass. [nach 67 B 18] ἰ. δὲ καὶ Φερε-
 κύδης [FHG I 86 fr. 52] ἐπτά [näml. Ὑάδας εἶναι].

14. [12] **SCHOL. PIND.** Pyth. 4, 288, ταύτην [Phrixos' Stiefmutter] δὲ ὁ μὲν
 Πίνδαρος ἐν Ὑμνοῖς [fr. 49 Schr.] Δημοδίκην φησίν, ἰ. δὲ Γοργῶπιν.

20 15. [5] — **Nem.** 7, 53 τρίτην δὲ [Ephya] περὶ Ἥλιν, ἥς ἰ. μνημονεύει.

16. [13] **STOB.** III 38, 32 Πλουτάρχου ἐκ τοῦ <Περὶ τοῦ> διαβάλλειν. ἰ. λέγει
 δύο εἶναι φθόνους· τὸν μὲν δίκαιον, ὅταν τις τοῖς κακοῖς φθονῇ τιμωμένοις, τὸν
 δὲ ἄδικον, ὅταν τοῖς ἀγαθοῖς. καὶ διπλᾶ τῶν ἄλλων οἱ φθονεροὶ κακοῦνται· οὐ
 γὰρ μόνον τοῖς ἰδίοις κακοῖς ἀχθονται ὥσπερ ἐκείνοι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοτρίοις
 25 ἀγαθοῖς.

17. [14] — — 42, 10 Πλουτάρχου ἐκ τοῦ <Περὶ τοῦ> διαβάλλειν. ἰ. φησίν,
 ὅτι δεινόν ἐστιν ἡ διαβολία, οὕτως ὀνομάζων, ὅτι οὐδὲ τιμωρία τις κατ'
 αὐτῶν γέγραπται ἐν τοῖς νόμοις ὥσπερ τῶν κλεπτῶν· καίτοι ἄριστον ὃν κτῆμα
 τὴν φιλίαν κλέπτουσιν, ὥστε ἡ ὕβρις κακοῦργος οὕσα δικαιότερα ἐστὶ τῆς δια-
 30 βολῆς διὰ τὸ μὴ ἀφανῆς εἶναι.

18. [8] **VIT. HOMER.** Matrit. p. 31, 1 Westerm. ἰ. δ' αὖ καὶ Ἐφορος Κυμαῖον
 [Homer].

19. **PAPYR. PETROPOL.** n. 13, col. 2, 11 [ed. Jernstedt *Journ. des Unterrichts-*
min. (russ.) 1901 Oktob. p. §51] ἸΠΠΙΟΥ; Titel nicht erhalten.

35 ZWEIFELHAFTES.

586

20. **ARIST.** poet. 25. 1461* 21 κατὰ δὲ προσωϊδίαν [näml. ὀρῶντα δεῖ διαλύειν]
 ὥσπερ ἰ. ἔλυεν ὁ Θάσιος τὸ ἴδιον δέ οἱ καὶ τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὀμβρῳι.
 soph. el. 4. 166^b 1 παρὰ δὲ τὴν προσωϊδίαν ἐν μὲν τοῖς ἄνευ γραφῆς διαλεκτικοῖς
 οὐ ράδιον ποιῆσαι λόγον, ἐν δὲ τοῖς γεγραμμένοις καὶ ποιήμασι μᾶλλον, οἷον καὶ
 40 τὸν Ὀμηρον ἔνιοι διορθοῦνται πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας ὡς ἀτόπως εἰρηκότα τὸ

7 Ἰωνά] Herodot. 6, 73. 9, 45 vgl. Phryn. p. 223 21 <Περὶ τοῦ> Hense
 oder nach tit. 20, 59 <Περὶ> διαβολῆς vgl. Z. 26 27 Ebenso Herod. 7, 10 η. Lys.
 19, 5, Isocr. 15, 18, alle ein altes Sprichwort wiederholend 37 Θάσιος Hss.
 und [Alex.] d. i. Mich. Ephes. in soph. el. 33, 27: Ἥλειος wahrscheinlich Osann

μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ' [Ψ 328]. λύουσι γὰρ αὐτὸ τῇ προσωιδίᾳ λέγοντες 586
τὸ οὐ δεύτερον· καὶ τὸ περὶ τὸ ἐνύπνιον τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτι οὐκ αὐτὸς ὁ Ζεὺς
εἶπεν 'δίδομεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι' [B 15], ἀλλὰ τῷ ἐνυπνίῳ ἐνετέλλετο διδόναι.

21. PROCL. in Eucl. p. 272, 3 Friedl. Νικομήδης μὲν γὰρ ἐκ τῶν κορχοειδῶν
5 γραμμῶν, ὧν καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν τάξιν καὶ τὰ συμπτώματα παραδέδωκεν,
αὐτὸς εὐρετὴς ὧν τῆς ιδιότητος αὐτῶν πᾶσαν εὐθύγραμμον γωνίαν ἐτριχοτόμησεν.
ἔτεροι δὲ ἐκ τῶν Ἰππίου καὶ Νικομήδους τετραγωνιζουσῶν πεποιήκασιν τὸ αὐτὸ
μικταῖς καὶ οὗτοι χρησάμενοι γραμμαῖς ταῖς τετραγωνιζούσαις.

C. IMITATION.

- 10 1. PLAT. Protag. p. 337 cff. μετὰ δὲ τὸν Πρόδικον 'Ι. ὁ σοφὸς εἶπεν· Ὡ
ἄνδρες, ἔφη, οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ὑμᾶς συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας
ἅπαντας εἶναι φύσει, οὐ νόμῳ· τὸ γὰρ ὁμοιον τῷ ὁμοίῳ φύσει συγγενές ἐστιν,
ὁ δὲ νόμος τύραννος ὧν τῶν ἀνθρώπων πολλὰ παρὰ τὴν φύσιν βιάζεται. ὑμᾶς
15 οὖν αἰσχρὸν τὴν μὲν φύσιν τῶν πραγμάτων εἰδέναι, σωφωτάτους δὲ ὄντας τῶν
Ἑλλήνων καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο νῦν συνεληλυθότας τῆς τε Ἑλλάδος εἰς αὐτὸ τὸ
πρυτανεῖον τῆς σοφίας καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὀλβιώτατον 587
οἶκον τόνδε μὴδὲν τούτου τοῦ ἀξιώματος ἄξιον ἀποφήνασθαι, ἀλλ' ὥσπερ τοὺς
φαιλοτάτους τῶν ἀνθρώπων διαφέρεισθαι ἀλλήλοις, ἐγὼ μὲν οὖν καὶ δέομαι καὶ
συμβουλεύω, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, συμβῆναι ὑμᾶς ὥσπερ ὑπὸ διαιτη-
20 τῶν ἡμῶν συμβιβαζόντων εἰς τὸ μέσον καὶ μήτε σὲ τὸ ἀκριβὲς τοῦτο εἶδος τῶν
διαλόγων ζητεῖν τὸ κατὰ βραχὺ λῖαν, εἰ μὴ ἡδὺ Πρωταγόραι, ἀλλ' ἐφείναι καὶ
χαλᾶσαι τὰς ἡνίας τοῖς λόγοις, ἵνα μεγαλοπρεπέστεροι καὶ εὐσχημονέστεροι ὑμῖν
φαίνωνται, μήτ' αὖ Πρωταγόραν πάντα κάλων ἐκτείναντα, οὐρία ἐφέντα, φεύγειν
25 ὡς οὖν ποιήσετε, καὶ πείθεσθέ μοι βραδουῶχον καὶ ἐπιστάτην καὶ πρύτανιν ἐλέσθαι,
ὃς ὑμῖν φυλάξει τὸ μέτριον μήκος τῶν λόγων ἐκατέρου.

1. 2 Hipp. accentuierte also οὐ; vgl. J. Wackernagel *Beitr. z. gr. Akz.* (Basel 1893) S. 9 ff. 3 statt τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφήπται unserer Hss. las Ar. aus Φ 297 δίδομεν κτλ. Hipp. accentuierte also δίδομεν. Vgl. [Alex.] in soph. el. 35, 4

6 Identität mit dem Sophisten von Blass bestritten *Fleckeisens Jahrb. f. kl. Phil.* 105, 28; Apelt *Beitr. z. Gesch. d. gr. Phil.* 379. Dagegen Tannery *Hist. d. l. science Hell.* 246; Allman *Greek geom.* 191, 379¹ 10 ff. vgl. Dümmler *Kl. Sehr.* I 205

11 ἡμᾶς Heindorf 16 εἰς τὸ B¹T; was richtig ist, wenn ὀλβιώτατον, (τὸν) gelesen wird 22 ἡμῖν apogr. 25 ποιήσατε Madvig πίθεσθε Naber

Hibeh-Pap. 13 (2 Jahrh. v. Chr.) enthält eine Rede (Anrede ὦ ἄνδρες Ἑλληνες) gegen die behauptete ethische Wirkung der Musik, die Blass mit einer olympischen Rede [A 8] des Hippias identifiziert und in Verbindung mit A 11 (S. 284, 14) auch B 6 darauf bezieht: vage Hypothese (wie Hippias als Quelle Herodots III 38 bei Dümmler *Academic.* 249; vgl. jetzt Crönert *Herm.* 44, 508 und Nestle *Philol.* 67, 568).

80. ANTIPHON DER SOPHIST.

587

A. LEBEN UND SCHRIFTEN.

1. SUID. Ἀντιφῶν Ἀθηναῖος τερατοσκόπος καὶ ἐποποιὶς καὶ σοφιστής· ἑκα-
λεῖτο δὲ Λογομάγειρος.

5 Ἀντιφῶν Ἀθηναῖος ὀνειροκρίτης· Περὶ κρίσεως ὀνείρων [B 78—81]
ἔγραψεν.

2. HERMOG. de ideis II 11,7 περὶ δὲ Ἀντιφώντος λέγοντας ἀνάγκη προειπεῖν,
ὅτι καθάπερ ἄλλοι τέ φασιν οὐκ ὀλίγοι καὶ Δίδυμος ὁ γραμματικός, πρὸς δὲ καὶ
ἀπὸ ἱστορίας φαίνεται, πλείους μὲν γεγονάσιν Ἀντιφῶντες, δύο δὲ οἱ σοφιστεύ-
10 σαντες, ὧν καὶ λόγον ἀνάγκη ποιήσασθαι. ὧν εἰς μὲν ἔστιν ὁ ῥήτωρ, οὐπὲρ οἱ
φονικοὶ φέρονται λόγοι καὶ (οἱ) δημηγορικοὶ καὶ ὅσοι τούτοις ὅμοιοι, ἕτερος δὲ
ὁ καὶ τερατοσκόπος καὶ ὀνειροκρίτης λεγόμενος γενέσθαι, οὐπὲρ οἷ
τε Περὶ τῆς ἀληθείας [B 1—44] εἶναι λέγονται λόγοι καὶ ὁ Περὶ ὁμονοίας
[B 44^a—71] [καὶ οἱ δημηγορικοὶ] καὶ ὁ Πολιτικός [B 72—77]. ἐγὼ δὲ ἔνεκα
15 μὲν τοῦ διαφόρου τῶν ἐν τοῖς λόγοις τούτοις ἰδεῶν πείθομαι δύο τοὺς Ἀντι- 588
φῶντας γενέσθαι. πολὺ γὰρ ὡς ὄντως τὸ παραλλάττον τῶν ἐπιγραφομένων τῆς
Ἀληθείας λόγων πρὸς τοὺς λοιπούς, ἔνεκα δὲ τοῦ καὶ παρὰ Πλάτῳ [Menex.
p. 236 a] καὶ παρ' ἄλλοις ἱστορουμένου πάλιν οὐ πείθομαι. Θουκυδίδην γὰρ Ἀντι-
φῶντος εἶναι τοῦ Ῥαμουσίου μαθητὴν ἀκούω πολλῶν λεγόντων, καὶ τὸν μὲν
20 Ῥαμουσίον εἰδὼς ἐκείνον, οὐπὲρ εἰσὶν οἱ φονικοὶ, τὸν Θουκυδίδην δὲ πολλῶι
κεχωρισμένον καὶ κεκοινωνηκότα τῷ εἶδει τῶν τῆς Ἀληθείας λόγων, πάλιν οὐ
πείθομαι. οὐ μὴν ἀλλ' εἴτε εἰς ὁ Ἀντιφῶν ἐγένετο, δύο λόγων εἶδει τοσοῦτον
ἀλλήλων διεσθηκότων χρησάμενος, εἴτε καὶ δύο, χωρὶς ἑκάτερος ὁ μὲν τοῦτο, ὁ
δὲ ἐκεῖνο μετελθὼν, ἀνάγκη χωρὶς περὶ ἑκατέρου διελθεῖν· πλείστον γὰρ ὡς ἔφαμεν
25 τὸ μεταξύ. Folgt c. 8 περὶ τοῦ Ῥαμουσίου Ἀντιφῶντος. Sodann c. 9. Ὁ δ'
ἕτερος Ἀντιφῶν, οὐπὲρ οἱ τῆς Ἀληθείας εἰσὶ λεγόμενοι λόγοι, πολιτικὸς μὲν
ἥκιστα ἔστι, σεμνὸς δὲ καὶ ὑπέρογκος τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ δι' ἀποφάνσεων
περαίνειν τὸ πᾶν, ὃ δὴ τοῦ ἀξιωματικοῦ τε λόγου ἔστι καὶ πρὸς μέγεθος ὁρῶντος,
ὕψηλός δὲ τῇ λέξει καὶ τραχὺς, ὥστε καὶ μὴ πόρρω σκληρότητος εἶναι. καὶ περι-
30 βάλλει δὲ χωρὶς εὐκρινείας, διὸ καὶ συγχεῖ τὸν λόγον καὶ ἔστιν ἀσάφης τὰ πολλὰ.
καὶ ἐπιμελής δὲ κατὰ τὴν συνθήκην καὶ ταῖς παρισώσεσι χαίρων, οὐ μὴν ἥθους
γέ τι οὐδ' ἀληθινοῦ τύπου μέτεστι τῷ ἀνδρί, φαίην δ' ἂν ὡς οὐδὲ δεινότητος
πλὴν τῆς φαινομένης μὲν, οὐ μὴν οὕσης γε ὡς ἀληθῶς. ἐγγὺς δὲ τῆς ἰδέας ἔστι
ταύτης καὶ ὁ Κριτίας· διὸ καὶ μετὰ τοῦτον εὐθὺς περὶ Κριτίου λέξομεν.

3 καὶ ἐποποιὶς] davon sonst keine Spur 7 Varianten von P^a (Paris.
1983), P^c (Paris. 2977), V^a (Vatic. 107), ε (6 geringere Hss.) H. Rabe's 11 οἱ
Ausgaben: fehlt Hss. nach δημηγορικοὶ hat V^a καὶ ὁ πολιτικός: fehlt P^a ε
13 εἶναι P^a ε: fehlt V^a ὁ (vor Περὶ) P^a: οἱ P^c: fehlt V^a 14 [καὶ οἱ δη-
μηγορικοὶ] tilgte Sauppe, Randverbesserung wegen fehlenden Artikels zu Z. 11;
dies zeigt auch die veränderte Stellung Laur. 60, 27 s. XIV καὶ οἱ δημηγορικοὶ καὶ
ὁ περὶ ὁμονοίας 17 Plato a. o. μουσικὴν μὲν ὑπὸ Λάμπρου παιδευθεῖς, ῥητο-
ρικὴν δὲ ὑπ' Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμουσίου 20 δὲ P^a ε: καὶ V^a 26 Ἀντι-
φῶν] ἄλλος ἀντιφῶν ὃν καὶ ὀνειροκρίτην φασίν Schol. marg. P^a ε εἰσὶ λόγοι
οὕτως λεγόμενοι P^c 27 τε P^c: δὲ P^a V^a 28 τε P^a V^a: fehlt P^c 29 καὶ
μὴ P^a ε: μὴ V^a τῆς σκληρότητος P^c 34 ταύτης ἔστι V^a

3. XENOPH. Mem. I 6, 1ff. ἄξιον δ' αὐτοῦ καὶ ἂ πρὸς Ἀντιφῶντα τὸν σοφί- 588
 στὴν διελέχθη μὴ παραλιπεῖν. ὁ γὰρ Ἀντιφῶν ποτε βουλόμενος τοὺς συνουσιαστὰς
 αὐτοῦ παρελῆσθαι προσελθὼν τῷ Σωκράτει παρόντων αὐτῶν ἔλεξε τάδε· (2) ὦ
 Σώκρατες, ἐγὼ μὲν ὡμῆν τοὺς φιλοσοφούντας εὐδαιμονεστέρους χρῆναι γίγνεσθαι·
 5 σὺ δέ μοι δοκεῖς τὰναντία τῆς φιλοσοφίας ἀπολελαυκεῖναι. Ζῆς γοῦν οὕτως ὡς
 οὐδ' ἂν εἰς δοῦλος ὑπὸ δεσπότῃ διαιτῶμενος μέινει· σιτὰ τε σιτῇ καὶ ποτὰ
 πίνεις τὰ φαυλότατα, καὶ ἱμάτιον ἡμφίεσαι οὐ μόνον φαῦλον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ θέρους
 τε καὶ χειμῶνος, ἀνυπόδητός τε καὶ ἀχίτων διατελεῖς. (3) καὶ μὴν χρήματά γε
 οὐ λαμβάνεις, ἃ καὶ κτωμένους εὐφραίνει καὶ κεκτημένους ἐλευθεριώτερόν τε καὶ
 10 ἥδιον ποιεῖ Ζῆν. εἰ οὖν ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἔργων οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητὰς
 μιμητὰς ἑαυτῶν ἀποδεικνύουσιν, οὕτω καὶ σὺ τοὺς συνόντας διαθήσεις, νόμιζε 589
 κακοδαμονίας διδάσκαλος εἶναι. καὶ ὁ Σωκράτης πρὸς ταῦτα εἶπε· (4) Δοκεῖς
 μοι, ὦ Ἀντιφῶν, ὑπεilhφέναι με οὕτως ἀνιάρως Ζῆν, ὥστε πέπεισμαι σὲ μᾶλλον
 ἀποθανεῖν ἢ ἐλέσθαι ἢ Ζῆν ὥσπερ ἐγώ. ἴθι οὖν ἐπισκεψώμεθα τί χαλεπὸν ἦσθησαι
 15 τοῦμοῦ βίου. (5) πότερον ὅτι τοῖς λαμβάνουσιν ἀργύριον ἀναγκαῖόν ἐστιν
 ἀπεργάζεσθαι τοῦτο ἐφ' ᾧ ἂν μισθὸν λάβωσιν, ἐμοὶ δὲ μὴ λαμβάνοντι οὐκ ἀνάγκη
 διαλέγεσθαι ᾧ ἂν μὴ βούλωμαι; ἢ τὴν δαίταν μου φαυλίζεις ὡς ἦττον μὲν ὕγεινὰ
 ἐσθίοντος ἐμοῦ ἢ σοῦ, ἦττον δὲ ἰσχὺν παρέχοντα; . . . (10) ἔοικας, ὦ Ἀντιφῶν,
 τὴν εὐδαιμονίαν οἰομένῳ τρυφῇ καὶ πολυτέλειαν εἶναι· ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ μὲν
 20 μηδενὸς δεῖσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δ' ὡς ἐλαχίστων ἐγγυτάτω τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ μὲν
 θεῖον κράτιστον, τὸ δ' ἐγγυτάτω τοῦ θεοῦ ἐγγυτάτω τοῦ κρατίστου.
 (11) πάλιν δέ ποτε ὁ Ἀντιφῶν διαλεγόμενος τῷ Σωκράτει· ὦ Σώκρατες, ἐγὼ
 τοί σε δίκαιον μὲν νομίζω, σοφὸν δὲ οὐδ' ὅπωςτιοῦν· δοκεῖς δέ μοι καὶ αὐτὸς
 25 τοῦτο γινώσκειν· οὐδένά γοῦν τῆς συνουσίας ἀργύριον πράττει. καίτοι τό γε
 ἱμάτιον ἢ τὴν οἰκίαν ἢ ἄλλο τι ὣν κέκτησαι νομίζων ἀργυρίου ἄξιον εἶναι οὐδενὶ
 ἂν μὴ ὅτι προῖκα δοίης, ἀλλ' οὐδ' ἔλαττον τῆς ἀξίας λαβῶν. (12) δῆλον δὴ
 ὅτι εἰ καὶ τὴν συνουσίαν ὡῖου τινὸς ἀξίαν εἶναι, καὶ ταύτης ἂν οὐκ ἔλαττον τῆς
 ἀξίας ἀργύριον ἐπράττου. δίκαιος μὲν οὖν ἂν εἴης, ὅτι οὐκ ἔξαπαταῖς ἐπὶ πλεο-
 30 νείῃ, σοφὸς δὲ οὐκ ἂν, μηδενός γε ἔξια ἐπιστάμενος. (13) ὁ δὲ Σωκράτης
 πρὸς ταῦτα εἶπεν· ὦ Ἀντιφῶν, παρ' ἡμῖν νομίζεται τὴν ὥραν καὶ τὴν σοφίαν
 ὁμοίως μὲν καλόν, ὁμοίως δὲ αἰσχρὸν διατίθεσθαι εἶναι. τὴν τε γὰρ ὥραν ἔαν
 μὲν τις ἀργυρίου πωλῇ τῷ βουλομένῳ, πόρνον αὐτὸν ἀποκαλοῦσιν, ἔαν δέ τις,
 ὃν ἂν γνῶι καλόν τε καὶ ἀγαθὸν ἐραστὴν ὄντα, τοῦτον φίλον ἑαυτῷ ποιῇται, σῶ-
 35 φρονα νομίζομεν· καὶ τὴν σοφίαν ὡσαύτως τοὺς μὲν ἀργυρίου τῷ βουλομένῳ
 πωλοῦντας σοφιστὰς ὥσπερ πόρνους ἀποκαλοῦσιν, ὅστις δέ, ὃν ἂν γνῶι εὐφυᾶ ὄντα,
 διδάσκων, ὅ τι ἂν ἔχῃ ἀγαθόν, φίλον ποιεῖται, τοῦτον νομίζομεν, ἃ τῷ καλῷ
 κάγαθῷ πολίτῃ προσήκει, ταῦτα ποιεῖν. (14) ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτός, ὦ Ἀντι-
 40 φῶν, ὥσπερ ἄλλος τις ἢ ἵππῳ ἀγαθῷ ἢ κυνὶ ἢ ὄρνιθι ἥδεται, οὕτω καὶ ἔτι
 μᾶλλον ἥδομαι φίλοις ἀγαθοῖς, καὶ ἔαν τι ἔχω ἀγαθόν, διδάσκω, καὶ ἄλλοις συν-
 ἴσθημι παρ' ὧν ἂν ἡγῶμαι ὠφελήσεσθαι τι αὐτοὺς εἰς ἀρετὴν· καὶ τοὺς θησαυ-
 ροὺς τῶν πάλοι σοφῶν ἀνδρῶν, οὓς ἐκεῖνοι κατέλιπον ἐν βιβλίοις γράψαντες,
 ἀνελίσττων κοινήν σὺν τοῖς φίλοις διέρχομαι, κἂν τι ὀρώμεν ἀγαθόν, ἐκλεγόμεθα· 590
 καὶ μέγα νομίζομεν κέρδος, ἔαν ἀλλήλοις φίλοι γινώμεθα. ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα
 ἀκούοντι ἐδόκει αὐτός τε μακάριος εἶναι καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ καλοκάγαθίαν ἄγειν.

6 σιτά A: σιτῖα übr. Hss. Vgl. zu II 271, 27 35 [ὥσπερ πόρνους] Ruhnken
 36 ποιεῖται C: ποιῇται B Stob.: ἑαυτῷ ποιῇται A 40 ὠφελήθησέσθαι A

(15) καὶ πάλιν ποτὲ τοῦ Ἀντιφώντος ἐρομένου αὐτόν, πῶς ἄλλους μὲν ἡγοῖτο 590
πολιτικούς ποιεῖν, αὐτὸς δ' οὐ πράττει τὰ πολιτικά, εἴπερ ἐπίσταιτο· Ποτέρως δ'
ἄν, ἔφη, ὦ Ἀντιφῶν, μᾶλλον τὰ πολιτικά πράττοιμι, εἰ μόνος αὐτὰ πράττοιμι ἢ
εἰ ἐπιμελοίμην τοῦ ὥς πλείστους ἰκανοὺς εἶναι πράττειν αὐτά;

5 4. ATHEN. XV 673 EF ἐκδόντος γὰρ τούτου [der Peripatetiker Adrastos] πέντε
μὲν βιβλία Περί τῶν παρὰ Θεοφράστῳ ἐν τοῖς Περί ἡθῶν καθ' ἱστορίαν καὶ λέξιν
ζητουμένων, ἔκτον δὲ περὶ τῶν ἐν τοῖς Ἠθικοῖς Νικομαχεῖσις Ἀριστοτέλους, ἐν-
νοίας ἀμφιλαφεῖς παραθεμένου περὶ τοῦ παρὰ Ἀντιφῶντι τῷ τραγωιδιοποιῶ
[Nauck FT p. 792] Πληξίππου καὶ πλείστα ὅσα καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀντιφώντος
10 εἰπόντος, σφετερισάμενος [Herphaistion] καὶ ταῦτα ἐπέγραψεν τι βιβλίον Περί τοῦ
παρὰ Ξενοφῶντι ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασις Ἀντιφώντος, οὐδὲν ἴδιον προσεξ-
ευρών.

5. DIOG. II 46 τούτῳ [Sokrates] τις, καθά φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τρίτῳ
Περὶ ποιητικῆς [fr. 75 Rose] ἐφιλονίκη· Ἀντίλοχος Λήμνιος καὶ Ἀ. ὁ τερατοσκόπος.

15 6. [PLUT.] Vit. x orat. 1 p. 833 c [Antiphon der Rhamnusier] λέγεται δὲ τρα-
γωιδίας συνθεῖναι ἰδία καὶ σὺν Διονυσίῳ τῷ τυράννῳ· ἔτι δ' ὦν πρὸς τῇ
ποιήσει τέχνην ἀλυπίαν συνεστήσατο, ὥσπερ τοῖς νοσοῦσιν ἢ παρὰ τῶν ἱατρῶν
θεραπεία ὑπάρχει· ἐν Κορίνθῳ τε κατεσκευασμένος οἰκῆμά τι παρὰ τὴν ἀγορὰν
προέγραψεν, ὅτι δύναται τοὺς λυπουμένους διὰ λόγων θεραπεύειν, καὶ πυνθανό-
20 μενος τὰς αἰτίας παρεμυθεῖτο τοὺς κάμνοντας. νομίζων δὲ τὴν τέχνην ἐλάττω ἢ
καθ' αὐτὸν εἶναι ἐπὶ ῥητορικῇ ἀπετράπη. εἰσὶ δ' οἱ καὶ τὸ Γλαύκου τοῦ Ῥηγίνου
Περὶ ποιητῶν βιβλίον [FHG II 23] εἰς Ἀντιφῶντα ἀναφέρουσι. PHILOSTR. V.
soph. I 15, 2 πιθανώτατος δὲ ὁ Ἀ. [der Rhamnusier, wie auch Ph. glaubt] γενό-
μενος καὶ προσρηθεῖς Νέστωρ ἐπὶ τῷ περὶ παντὸς εἰπὼν ἂν πείσαι νηπενθείς
25 ἀκροασεῖς ἐπήγγειλεν, ὥς οὐδὲν οὕτω δεινὸν ἐρούντων ἄχος, ὃ μὴ ἔξελεῖν τῆς
γνώμης. Vgl. die Τέχνη ῥητορικὰ B 3.

7. LUCIAN. V. hist. II 33 (Ὀνείρων νῆσος) καὶ πλησίον ναοὶ δύο Ἀπάτης καὶ
'Ἀληθείας· ἔνθα καὶ τὸ ἄδυτόν ἐστιν αὐτοῖς καὶ τὸ μαντεῖον, οὐ προειστήκει προ- 591
φητεύων Ἀ. ὁ τῶν ὀνείρων ὑποκριτὴς ταύτης παρὰ τοῦ Ὑπνου λαχὼν τῆς τιμῆς.

30 8. CLEM. Str. VII 24 [III 17, 18 St.] χαρίεν τὸ τοῦ Ἀντιφώντος· οἰωνισαμένου
τινός, ὅτι κατέφαγεν ὥς τὰ δελφάκια, θεασάμενος αὐτὴν ὑπὸ λιμοῦ διὰ μικροψυχίαν
τοῦ τρέφοντος κατισχναμένην· 'χαῖρε, εἶπεν, ἐπὶ τῷ σημείῳ, ὅτι οὕτω πεινώσα
τὰ σὰ οὐκ ἔφαγεν τέκνα.'

9. GNOMOL. VINDOB. 50 p. 14 Wachsm. Ἀ. ἐρωτηθεῖς, τί ἐστὶ μαντική, εἶπεν·
35 'ἀνθρώπου φρονίμου εἰκασμός.' λέγεται δὲ τραγωιδίας συνθεῖναι καὶ ἰδία καὶ σὺν
Διονυσίῳ τῷ τυράννῳ.

8 ἀμφιλαφῶς Hs.: verb. Kaibel Arist. Rhet. B 2. 1379^b 15 ὥσπερ ὁ Ἀντι-
φώντος Πλήξιππος τῷ Μελεάγρῳ. Diese Stelle hatte also Adrastos in seinem Ethik-
kommentar beiläufig herangezogen 14 ἀντιόλοχος P² (ἀντιδοκον Hss. VIII 49)

15 Verwechslung mit dem Tragiker (Ruhnken *Opp.* I 179 ff.) 17 Die τέχνη
ἀλυπίας wird gewöhnlich auf den Sophisten bezogen. Haltlos ist die These Alt-
wegg's a. o. S. 39, die τέχνη ἀλυπίας sei identisch mit Περί ὁμονοίας B 45 ff. Doch
kann die Notiz aus irgend einer uns nicht erhaltenen Stelle jener Schrift more
Alexandrinorum herausgesponnen sein. Eine besondere Schrift scheint wenig
glaublich παρὰ Plut.: κατὰ Phot. 24 νηπενθείς] vgl. Hom. δ 221

35 Vgl. Eur. fr. 963 λέγεται] bezieht sich auf den Tragiker. Vgl. zu Z. 15

B. FRAGMENTE.

591

ΑΝΤΙΦΩΝΤΟΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ $\bar{A}$ $\bar{B}$. $\bar{A}$. Erkenntnistheorie und Prinzipienlehre.1. [81 a Blass *Antiphont.* or. p. 130; 99^a Sauppe *Oratt. att.* II 147]

- 5 GAL. in Hipp. de med. off. XVIII B 656 K. nach Kritias c. 81 B 40: ὥσπερ
καὶ ὁ Ἄ. ἐν τῷ προτέρῳ τῆς Ἀληθείας οὕτω λέγων· ταῦτα δὲ
γνοὺς εἴσῃ ἐν τι οὐδὲν <ὄν> αὐτῷ οὔτε ὦν ὅψει ὀρᾷ <ὁ
ὀρώων> μακρότατα οὔτε ὦν γνώμῃ γιγνώσκει ὁ μακρότατα
γιγνώσκων. Dagegen HIPPOCR. de arte 2 [p. 36, 18 Gomp.2]. δοκεῖ
10 δὴ μοι τὸ μὲν σύμπαν τέχνη εἶναι οὐδεμία οὐκ ἐοῦσα· καὶ γὰρ ἄλογον
τῶν ἐόντων τι ἡγεῖσθαι μὴ ἐόν· ἐπεὶ τῶν γε μὴ ἐόντων τίνα ἂν τις 592
οὐσίην θεησάμενος ἀπαγγείλειεν ὥς ἔστιν; εἰ γὰρ δὴ ἔστι γ' ἰδεῖν
τὰ μὴ ἐόντα ὥσπερ τὰ ἐόντα, οὐκ οἶδ', ὅπως ἂν τις αὐτὰ νομίσειε
μὴ ἐόντα, ἃ γε εἴη καὶ ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν καὶ γνώμῃ νοῆσαι ὥς ἔστιν.
15 ἄλλ' ὅπως μὴ οὐκ ᾗ τοῦτο τοιοῦτον· ἀλλὰ τὰ μὲν ἐόντα αἰεὶ ὀρᾷ-
ταί τε καὶ γινώσκεται, τὰ δὲ μὴ ἐόντα οὔτε ὀρᾶται οὔτε γινώσκεται.
γινώσκεται τοίνυν, δεδιδαγμένων ἥδη <τῶν εἰδένων, ἐκάστη> τῶν
τεχνέων, καὶ οὐδεμία ἐστὶν ἣ γε ἔκ τινος εἶδεος οὐχ ὀρᾶται. οἶμαι
δὲ ἔγωγε καὶ τὰ ὀνόματα αὐτὰς διὰ τὰ εἶδεα λαβεῖν· ἄλογον γὰρ

5 Text der einzigen Hs. P(aris.) gr. 1849 s. XIV, daraus M(arc.) gr. 279 s. XV: ἐν
τῷ προτέρῳ (so!) τῆς ἀληθείας ἐν τῷ λέγον (λεῖ P) τοῦ τάδε (so!) γνοὺς εἰς ἐν
τε οὐδὲν αὐτῷ οὐτέων ὅψει (oder ὅψι?) ὀρᾶν μακρό^{Τ'} (so!) οὐτέων γνώμῃ γι-
γνώσκει ὁ μακρό^{Τ'} γινώσκων. Daraus ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ
λόγῳ ταῦτα δὲ γνοὺς εἰς ἐν τε οὐδὲν αὐτῷ οὐτέων ὅψει ὀρᾷ μακρότητα οὐτέην
γνώμῃ γιγνώσκει ὁ μακρότητα γινώσκων Charterius: ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀληθείας
πρώτῳ λόγῳ· ταῦτα δὲ γνῶσει ἐν τε οὐδὲν τὸ αὐτό· οὔτε οὖν ὅψει ὀρᾷ <ὁ ὀρώων>
μακρότητα οὔτε οὖν γνώμῃ γιγνώσκει ὁ [μακρότητα] γινώσκων Sauppe: ἐν τ. π.
π. τ. ἀληθείας· ἐνί τε λόγῳ, ταυταδὶ νοὺς εἴσεται· ἐν τε οὐδὲν αὐτῷ· οὔτε οὖν
ὅψει ὀρᾷ μακρότητα οὔτε ἂν γνώμῃ γιγνώσκει ὁ μακρότητα γινώσκων Bernays:
ἐνί τε λόγῳ ταυταδὶ γνῶσει, ἐν δὲ οὐδὲν αὐτὸ <καθ' αὐτό>· οὔτε οὖν ὅψει ὀρᾷ
μακρότητα οὔτε ἂν γνώμῃ γιγνώσκει ὁ μάκρ' ἅττα γινώσκων Gomperz: verb. *.
Früher hatte nach dem Anfang in P ἐν τῷ λέγον τοῦ τάδε γνοὺς vermutet:
ἐν τῷ λόγῳ πάν· τάδε γνοὺς * (1. 2. Aufl. »*Alles ist für den Logos eins*« im
Parmenideischen Sinn 18 B 1,36). Dieser Sinn scheint jedenfalls in dem Satze vor
ταῦτα δὲ γνοὺς vorausgesetzt zu werden: »*Hast du dies verstanden, so weißt du,*
daß für ihn [den Logos?] nichts einzelnes existiert, weder von dem, was der Weitest-
blickende mit dem Auge erschaut, noch von dem, was der Weitestdenkende mit der
Denkkraft erkennt«. Aus dem eleatischen Standpunkt erklären sich auch B 4. 5. 10
und der Titel Ἀλήθεια. 7 <ὄν> * αὐτῷ etwa αὐτῶν? * ὅψει zitiert B 7

8 μακρότατα * 15 τὰ μὲν ἐόντα M: το μὲν εὐον A 17 δεδιδυμένων M
ἥδη Hss.: εἶδη Servinus: ἥδη <εἶδεα> Th. Gomperz < > * 19 αὐτῆς M

ἀπὸ τῶν ὀνομάτων ἡγεῖσθαι τὰ εἶδεα βλαστάνειν καὶ ἀδύνατον· τὰ 592
μὲν γὰρ ὀνόματα [φύσεως] νομοθετήματά ἐστιν, τὰ δὲ εἶδεα οὐ νο-
μοθετήματα, ἀλλὰ βλαστήματα. *off. Hipp.*

2. [81^b B., 99^b S.] GAL. in Hipp. de med. off. a. O. [nach fr. 1] καί·
5 'πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις ἡ γνῶμη τοῦ σώματος ἡγεῖται καὶ
εἰς ὑγίειαν καὶ νόσον καὶ εἰς τὰ ἄλλα πάντα.'

3. [102 B., 120 S.] POLLUX VI 143 'ἀπαρασκεύωι γνῶμηι' ἐν
τοῖς Περὶ ἀληθείας 'Α. εἶπεν, ἀπαρασκεύαστον δὲ ἐν ταῖς ῥητο-
ρικαῖς Τέχναις (δοκοῦσι δ' οὐ γνήσιαi). S. A 6. B 93 (II 307, 2 Anm.).

10 4. [86 B., 104 S.] HARPOCR. ἄοπτα: ἀντὶ τοῦ ἀόρατα καὶ οὐκ
ὀφθέντα, ἀλλὰ δόξαντα ὀρᾶσθαι 'Α. 'Αληθείας ā. Auch POLL. II 58.

5. [87 B., 105 S.] — ἀπαθῆ: ἀντὶ τοῦ τὰ μὴ ὡς ἀληθῶς γεγο-
νότα πάθῃ 'Α. 'Αληθείας ā.

6. [161 B., 165^a S.] POLL. II 58 διοπτρεύειν Κριτίας [81, 53] καὶ
15 'Α., 'Α. δὲ καὶ εἴσοπτοι.

7. [174 B., 178 S.] — — 57 'Α. δὲ καὶ τὸ ὀψόμενον εἶπε καὶ
τῇ ὄψει [B 1] οἶον τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ὀπτῆρ [d. Rhamn., d. caed.
Her. 27] καὶ ἄοπτα [B 4].

8. [173 B., 177 S.] — — 76 ἡ γὰρ ὁδμὴ καὶ εὐοδμία δοκεῖ μὲν
20 τοῖς πολλοῖς εἶναι καλὰ τὰ ὀνόματα, ἔστι δὲ ποιητικά, ἐν δὲ τοῖς
καταλογάδῃν ἰωνικά καὶ αἰολικά· παρὰ μόνωι δ' 'Αντιφῶντι ὁδμὰς
καὶ εὐοδμίαν εὖροι τις ἄν.

9. [105^a B.] AET. I 22, 6 (D. 318) 'Α. καὶ Κριτόλαος νόημα ἢ
μέτρον τὸν χρόνον, οὐχ ὑπόστασιν.

25 10. [80 B., 98 S.] SUID. ἀδέητος: ὁ μηδενὸς δεόμενος καὶ πάντα
ἔχων. 'Α. ἐν ā 'Αληθείας· 'διὰ τοῦτο οὐδενὸς δεῖται οὐδὲ
προσδέχεται οὐδενός τι, ἀλλ' ἄπειρος καὶ ἀδέητος'. Vgl. 593
HARPOCR. s. v.

11. [89 B., 107 S.] HARP. δεήσεις: ἀντὶ τοῦ ἐνδείας 'Α. Αλη-
30 θείας ā.

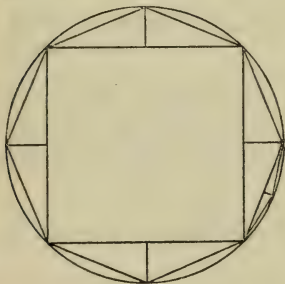
12. [98 B., 117 S.] ORIG. c. Cels. IV 25 κἂν Δημοσθένης τις οὖν
ὁ ῥήτωρ ἦ μετὰ τῆς παραπλησίας ἐκείνωι κακίας καὶ τῶν ἀπὸ κακίας

2 φύσεως (so A) tilgte * *N. Jahrb. f. Ph.* 25 (1910) 7: umgestellt nach βλαστήματα
Gomperz 5 ἡγεῖται vulg.: ἡρεῖται M: αἰεταί P 6 ὑγείαν P 9 γνήσιαi]
d. h. vom Rhamnusier, den Poll. nicht scheidet 23 ἀντιφῶν F (Text): ἀντι-
φάνης P Text, F mrg., Photius 24 ἡ μέτρον P: ἡμέτερον F 26 δεῖται]
näml. ὁ θεὸς οὐδὲ Bernhardy: οὔτε Suid. 27 ἄπειρος Suid.: ἄπιρος
Sauppe: εὐπορος Ruhnken; aber vgl. 18 B 8, 32, 33

αὐτῶι πεπραγμένων, κἂν Α. ἄλλος ῥήτωρ νομιζόμενος εἶναι καὶ τὴν 593
 πρόνοιαν ἀναιρῶν ἐν τοῖς ἐπιγεγραμμένοις Περὶ ἀληθείας παρα-
 πλησίως τῇ Κέλσου ἐπιγραφῇ, οὐδὲν ἡττόν εἰσιν οὗτοι σκώληκες
 ἐν βορβόρου γωνίαι τοῦ τῆς ἀμαθίας καὶ ἀγνοίας καλινδούμενοι.

- 5 13. [103 B.] ARIST. phys. A 1. 185^a 14 ἅμα δ' οὐδὲ λύειν ἅπαντα
 προσήκει, ἀλλ' ἢ ὅσα ἐκ τῶν ἀρχῶν τις ἐπιδεικνὺς ψεύδεται, ὅσα
 δὲ μή, οὐ· οἷον τὸν τετραγωνισμόν τὸν μὲν διὰ τῶν τμημάτων
 γεωμετρικοῦ διαλύσαι, τὸν δ' Ἀντιφώντος οὐ γεωμετρικοῦ. Vgl.
 soph. el. 11. 172^a 7. SIMPL. phys. 54, 12 τὸν γὰρ τετραγωνισμόν τοῦ
 10 κύκλου πολλῶν ζητούντων (τοῦτο δὲ ἦν τὸ κύκλῳ ἴσον τετράγωνον
 θέσθαι) καὶ Ἀ. ἐνόμισεν εὐρίσκειν καὶ Ἰπποκράτης ὁ Χίος [c. 30, 3]
 ψευσθέντες. ἀλλὰ τὸ μὲν Ἀντιφώντος ψεῦδος διὰ τὸ μὴ ἀπὸ
 γεωμετρικῶν ἀρχῶν ὠρμῆσθαι, ὡς μαθησόμεθα, οὐκ ἔστι γεωμετρικοῦ
 λύειν . . .

- 15 ὁ δὲ Ἀ. γράψας κύκλον ἐνέγραψέ τι χωρίον εἰς αὐτὸν πολύγωνον
 τῶν ἐγγράφεσθαι δυναμένων. ἔστω δὲ εἰ τύχοι τετράγωνον τὸ
 ἐγγεγραμμένον. ἔπειτα ἐκάστην τῶν τοῦ
 τετραγώνου πλευρῶν δίχα τέμνων ἀπὸ
 20 τῆς τομῆς ἐπὶ τὰς περιφερείας πρὸς ὀρθὰς
 ἦγε γραμμάς, αἱ δηλονότι δίχα ἔτεμον
 ἐκάστη τὸ καθ' αὐτὴν τμήμα τοῦ κύκλου.
 ἔπειτα ἀπὸ τῆς τομῆς ἐπεζεύγνυν ἐπὶ
 τὰ πέρατα τῶν γραμμῶν τοῦ τετραγώνου
 25 εὐθείας, ὡς γίνεσθαι τέτταρα τρίγωνα
 τὰ ἀπὸ τῶν εὐθειῶν, τὸ δὲ ὅλον σχῆμα
 τὸ ἐγγεγραμμένον ὀκτάγωνον. καὶ οὕτως

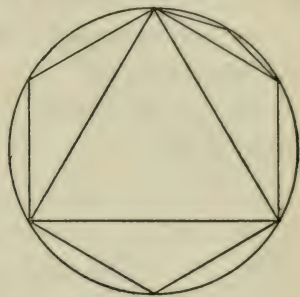

- πάλιν κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον, ἐκάστην τῶν τοῦ ὀκταγώνου πλευρῶν
 δίχα τέμνων ἀπὸ τῆς τομῆς ἐπὶ τὴν περιφέρειαν πρὸς ὀρθὰς ἄγων
 καὶ ἐπιζευγνὺς ἀπὸ τῶν σημείων, καθ' ἃ αἱ πρὸς ὀρθὰς ἀχθεῖσαι
 30 ἐφήπτοντο τῶν περιφερειῶν, εὐθείας ἐπὶ τὰ πέρατα τῶν διηιρημένων
 εὐθειῶν, ἐκκαϊδεκάγωνον ἐποίει τὸ ἐγγραφόμενον. καὶ κατὰ τὸν 594
 αὐτὸν πάλιν λόγον τέμνων τὰς πλευράς τοῦ ἐκκαϊδεκαγώνου τοῦ
 ἐγγεγραμμένου καὶ ἐπιζευγνὺς εὐθείας καὶ διπλασιάζων τὸ ἐγγραφό-
 μενον πολύγωνον καὶ τοῦτο ἀεὶ ποιῶν ὥστε ποτε δαπανωμένου
 35 τοῦ ἐπιπέδου ἐγγραφήσεσθαι τι πολύγωνον τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐν
 τῷ κύκλῳ, οὐ αἱ πλευραὶ διὰ σμικρότητα ἐφαρμόσουσι τῇ τοῦ

1 ῥήτωρ richtig die Hs.: τοῦ ῥήτορος Norden
 Folgerung 34 ὥστε * (vgl. S. 295, 11): ὡς τὸ F: ὥστε E

2 ἀναιρῶν] christliche

κύκλου περιφερείαι. παντὶ δὲ πολυγώνῳ ἴσον τετράγωνον δυνά- 594
μενοι θέσθαι, ὡς ἐν τοῖς Στοιχείοις [Eucl. II 14] παρελάβομεν, διὰ
τὸ ἴσον ὑποκεῖσθαι τὸ πολύγωνον τῷ
κύκλῳ ἐφαρμόζον αὐτῷ, ἐσόμεθα καὶ κύ-
5 κλῳ ἴσον τιθέντες τετράγωνον. THEMIST.
phys. 4, 2 πρὸς Ἀντιφῶντα δὲ οὐκέτ' ἂν
ἔχοι λέγειν ὁ γεωμέτρης, ὃς ἐγγράφω
τρίγωνον ἰσόπλευρον εἰς τὸν κύκλον καὶ
ἐφ' ἐκάστης τῶν πλευρῶν ἕτερον ἰσοσκε-
10 λὲς συνιστὰς πρὸς τῇ περιφερείᾳ τοῦ
κύκλου καὶ τοῦτο ἐφεξῆς ποιῶν ὥστε ποτε
ἐφαρμόσειν τοῦ τελευταίου τριγώνου τὴν
πλευρὰν εὐθεῖαν οὖσαν τῇ περιφερείᾳ. τοῦτο δὲ ἦν <τοῦ> τὴν ἐπ'
ἄπειρον τομὴν ἀναιρουντος, ἦν ὑπόθεσιν ὁ γεωμέτρης λαμβάνει.

15 14. [82 B., 100 S.] HARP. διάθεσις: . . . καὶ γὰρ τὸ ῥῆμα διαθέσθαι
λέγουσιν ἐπὶ τοῦ διοικῆσαι. Ἀ. Ἀληθείας ᾱ. γυμνωθεῖσα δὲ
ἀφορμῆς πολλὰ ἂν καὶ καλὰ κακῶς διαθεῖτο.

15. [83 B., 101 S.] — ἔμβιος: Ἀ. Ἀληθείας ᾱ. 'καὶ ἡ σηπεδῶν
... ἔμβιος γένοιτο' ἀντὶ τοῦ 'ἐν τῷ ζῆν', τουτέστι 'ζήσεις καὶ μὴ
20 ξηρανθεῖ μὴδ' ἀποθάνοι'. ARIST. phys. B 1. 193^a 9 δοκεῖ δ' ἡ φύσις
καὶ ἡ οὐσία τῶν φύσει ὄντων ἐνίοις εἶναι τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον
ἐκάστωι ἀρρύθμιστον καθ' ἑαυτό, οἷον κλίνης φύσις τὸ ξύλον,
ἀνδριάντος δ' ὁ χαλκός. σημεῖον δὲ φησιν Ἀ. ὅτι εἴ τις κατορύξει
κλίνην καὶ λάβοι δύναμιν ἢ σηπεδῶν ὥστε ἀνεῖναι βλαστόν, οὐκ
25 ἂν γενέσθαι κλίνην ἀλλὰ ξύλον, ὡς τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκός ὑπάρ-
χον, τὴν κατὰ νόμον διάθεσιν καὶ τὴν τέχνην, τὴν δ' οὐσίαν οὖσαν
ἐκείνην ἢ καὶ διαμένει ταῦτα πάσχουσα συνεχῶς.

εἴ τις κατορύξει κλίνην καὶ ἡ σηπεδῶν τοῦ ξύλου
ἔμβιος γένοιτο, οὐκ ἂν γένοιτο κλίνη, ἀλλὰ ξύλον.

30 16. [156 B., 160 S.] AN. BEKK. Lex. VI p. 470, 25 ἀφήκοντος:
Ἀ. ἀντὶ τοῦ διήκοντος.

17. [88 B., 106 S.] — — p. 472, 14 Ἀφροδίτης: ἀντὶ τοῦ ἀφρο- 595
δισίων. οὕτως Ἀ. ἐν Ἀληθείας πρώτῳ.

18. [84 B. 102 S.] HAPPOCK. ἀναποδιζόμενα: ἀντὶ τοῦ <πάλιν>
35 ἐξεταζόμενα ἢ ἀντὶ τοῦ ἄνωθεν τὰ αὐτὰ πολλάκις λεγόμενα ἢ πραττό-
μενα Ἀ. Ἀληθείας ᾱ. Vgl. Poll. II 196.

13 ἦν <τοῦ>*: ἦν WBL: fehlt M

17 ἀφορμῆς] *Betriebskapital*

26 νόμον Hss.: ῥυθμὸν schlechte Variante b. Simpl. 275, 3 und Philop. 213, 8

28 diese Fassung des Antiphontischen Wortlauts fand Sauppe

19. [85 B., 103 S.] HARPOCR. ἀνήκει: παρ' Ἀ—τι Ἀληθείας ᾱ 595
ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ ἥκει ἢ οἶον ἀνεβιβάσθη καὶ προελήλυθεν. AN. BEKK.
VI 403, 5 Ἀ. μὲν ἀντὶ τοῦ καθήκει.

20. [90 B., 108 S.] — ἐπαλλάξεις: ἀντὶ τοῦ συναλλαγὰς ἢ μίξεις
5 Ἀ. Ἀληθείας ᾱ.

21. [91 B., 109 S.] — ὀριγνηθῆναι: ἀντὶ τοῦ ἐπιθυμῆσαι Ἀ.
Ἀληθείας ᾱ.

B. Physik und Anthropologie.

22. [97 B., 116 S.] HARPOCR. [vgl. PHOT. A Reitzenst. 37, 18] ἀειε-
10 στῶ Ἀ. ἐν Ἀληθείας δευτέρῳ τὴν αἰδιότητα καὶ τὸ ἐπὶ τῶν
αὐτῶν αἰεῖ ἐστάναι, ὥσπερ καὶ εὐεστῶ ἢ εὐδαιμονία καλεῖται [vgl.
55 A 167, B 4].

23. [94 B., 113 S.] — διάστασις Ἀ. Ἀληθείας β. περὶ τῆς
νῦν κρατούσης διαστάσεως ἀντὶ τοῦ διακοσμήσεως τῶν ὄλων.

24. [144 B., 147 S.] — ἀδιάστατον: τὸ μήπω διεστηκὸς μὴδὲ
15 διακεκριμένον Ἀ. εἶπεν. PHOT. A p. 31, 17 Reitz. ἀδιάστατον: ὡς
Ἀ. καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἀδιάστατον.

24^a. [160 B., 165 S.] SUID. διάθεσις: . . . Ἀ. δὲ τῇ διαθέσει
ἐχρήσατο ἐπὶ γνῶμης ἢ διανοίας· ὁ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τοῦ διαθεῖναι
20 λόγον τουτέστιν ἐπὶ τοῦ ἐξαγγεῖλαί τι. ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς
Ἀληθείας ὁ αὐτὸς κέχρηται καὶ ἐπὶ τῆς διακοσμήσεως. [Vgl. B 23].

25. [95 B., 114 S.] HARP. δίνωι: ἀντὶ τοῦ δινῆσαι Ἀ. Ἀλη-
θείας β.

26. [103^a B.] AET. II 20, 15 (D. 351) (περὶ οὐσίας ἡλίου) Ἀ. πῦρ
25 ἐπινεμόμενον μὲν τὸν περὶ τὴν γῆν ὑγρὸν ἀέρα, ἀνατολὰς δὲ καὶ
δύσεις ποιοῦμενον τῷ τὸν μὲν ἐπικαίόμενον αἰεὶ προλείπειν, τοῦ δ'
ὑπονοτιζομένου πάλιν ἀντέχεσθαι.

27. [104^a B., 121 S.] — II 28, 4 (D. 358) Ἀ. ἰδιοφεγγῇ μὲν τὴν
σελήνην, τὸ δὲ ἀποκρυπτόμενον περὶ αὐτὴν ὑπὸ τῆς προσβολῆς τοῦ
30 ἡλίου ἀμαυροῦσθαι, πεφυκὸς τοῦ ἰσχυροτέρου πυρὸς τὸ ἀσθενέστε-
ρον ἀμαυροῦν· ὃ δὲ συμβαίνειν καὶ περὶ τὰ ἄλλα ἄστρα.

28. [104^b B.] — II 29, 3 (D. 359) (περὶ ἐκλείψεως σελήνης) Ἀλ- 596
κμαίων [14 A 4], Ἡράκλειτος [12 A 12], Ἀ. κατὰ τὴν τοῦ σκαφοειδοῦς
στροφὴν καὶ τὰς περικλίσεις.

10 ἐν Ἀλ. δευτέρῳ Diogen. b. Phot.: fehlt Harpocr. 16. 17 ὡς Ἀντιφῶν
Schwartz: ὡς Ξενοφῶν Phot., der die Glosse des Harp. vorher 31, 8 richtig gibt
22 δέινωι und δεινήσει Harp. 30 πυρὸς Plut.: fehlt Stob.

29. [92 B., 110 S.] GAL. in Epid. III 32 [xvii A 681 K.] οὕτω δὲ 596
καὶ παρ' Ἀντιφῶντι κατὰ τὸ δεύτερον τῆς Ἀληθείας ἔστιν
εὐρεῖν γεγραμμένην τὴν προσηγορίαν [näml. εἰλούμενον] ἐν τῇδε
τῇ ῥήσει [Entstehung des Hagels]. ὅταν οὖν γένωνται ἐν τῷ
5 ἄερί θμβροί τε καὶ πνεύματα ὑπεναντία ἀλλήλοις, τότε
συστρέφεται τὸ ὕδωρ καὶ πυκνοῦται κατὰ πολλά· ὅτι δ' ἂν
τῶν ξυμπιπτόντων κρατηθῇ, τοῦτ' ἐπυκνώθη καὶ συνε-
στράφη ὑπὸ τε τοῦ πνεύματος εἰλούμενον καὶ ὑπὸ τῆς βίας.
καὶ γὰρ καὶ οὗτος τὸ κατακλείμενον ἢ συνειλούμενον εἰς ἑαυτὸ
10 φαίνεται δηλῶν διὰ τῆς εἰλούμενον φωνῆς.

30. [93^a B., 111^a S.] HARP. γρυπάνιον: Ἀ. Ἀληθείας β. καῖον
γὰρ τὴν γῆν καὶ συντήκον γρυπάνιον ποιεῖ.

31. [93^b B., 111^b S.] ETYM. GEN. γρυπανίζειν: σείεσθαι τὴν
γῆν παλλομένην καὶ ὥσπερ ῥυσοῦσθαι ἀπὸ σεισμοῦ· οὕτως Ἀ.

15 32. [105 B.] AET. III 16, 4 (D. 381 περὶ θαλάσσης πῶς συνέστη
καὶ πῶς ἔστι πικρά) Ἀ. ἰδρώτα τοῦ (πρώτου ὕγρου ἐξατμισθέντος
ὑπὸ τοῦ) θερμοῦ, ἐξ οὗ τὸ περιλειφθὲν ὕγρον ἀπεκρίθη (καὶ θάλασσα
ἐπωνομάσθη) τῷ καθεψηθῆναι παραλυκίσασα, ὅπερ ἐπὶ παντός
ἰδρώτος συμβαίνει.

20 33. [96 B., 115 S.] HARP. πεφοριῶσθαι: . . . ὅτι γὰρ καὶ ἐπ' ἀν-
θρώπων τάσσουσι τὴν φορίνην, δηλὸν ποιεῖ Ἀ. ἐν β. Ἀληθείας.

34. [p. 150 n. B.] POLL. II 41 κεφαλαγία καὶ κερηβαρία . . . καὶ
κερηβαρικὸν ποτὸν ἢ βρωμα. τὸ δὲ τοῦτο ποιεῖν καροῦν Ἀ. φησίν.

35. [p. 150 n. B.] — II 215 ἔναιμον, καὶ ἐναιμῶδες παρὰ Ἀν-
25 τιφῶντι.

36. [p. 150 n. B.] — II 223 [I 151, 12 Bethe] καὶ Ἀ. δ' εἴρηκεν.
ἐν ᾧ τὸ ἐμβρυον αὐξάνεται τε καὶ τρέφεται, καλεῖται
χόριον.

37. [a. o. B.] — II 224 ἐπίπλους ὀνομάζεται· Ἀ. δ' αὐτὸν καὶ
30 ἀρρενικῶς καὶ οὐδετέρως καλεῖ.

38. [148 B., 151 S.] — II 7 καὶ ἄμβλωσις ὡς Λυσίας [fr. 24 S.] 597
καὶ ἄμβλωμα ὡς Ἀ.

7 κρατήση Gal. edd.: verb. Sauppe. Es ist der Hagel gemeint 11 καῖον]
sc. τὸ πῦρ 16 () * 17 περιλειφθὲν AB, Eus.: περιληφθὲν C () *

18 παραλυκίσασα AB, Eus.: παρακυλίσασα C. Das ἅπαξ εἰρημένον wohl Anti-
phontisch (Theophr. sagt ἀλμᾶν); vgl. καθαλμυρίζειν (salsum esse) 20 genauer
ἐπ' ἀνθρωπείου δέρματος Harp. s. v. φορίνης 21 β. περὶ ἀλ. B 22 das Fr.
kann auch zu B 76 gehören

39. [101 B.] POLL. II 61 'Α. δ' ἐν τοῖς Περὶ ἀληθείας καὶ ἀνά- 597
πηρα εἴρηκεν.

40. [158 B., 162 S.] POLL. VII 169 'Α. βάψιν χαλκοῦ καὶ σι-
δήρου.

5 41. [159 B., 163 S.] — VII 189 ἀμήχανοι, ἀμηχανία, βιομήχανοι
ὡς 'Α.

42. [179 B., 183 S.] — IX 53 ἡ μὲν γὰρ 'Α—τος ταλάντωσις
τὸ βάρος δηλοῖ.

43. [100 B., 119 S.] HARP. ἄβιος: τὸν ἄβιον 'Α. ἐπὶ τοῦ πολὺν
10 βίον κεκτημένου ἔταξεν, ὡς Ὅμηρος (Λ 155) ἄξυλον ὕλην λέγει τὴν
πολύξυλον. HES. ἄβιος: πλούσιος ὡς 'Α. ἐν Ἀληθείαι.

44. [99 B., 118 S.] — ἄγει: 'Α. δ' ἐν τῷ Περὶ Ἀληθείας φησί
'τοὺς νόμους μεγάλους ἄγοι' ἀντὶ τοῦ 'ἡγοῖτο'.

ΠΕΡΙ ΟΜΟΝΟΙΑΣ.

15 44^a. PHILOSTR. V. Soph. I 15,4 λόγοι δ' αὐτοῦ δικανικοὶ μὲν πλείους,
ἐν οἷς ἡ δεινότης καὶ πᾶν τὸ ἐκ τέχνης ἔγκειται, σοφιστικοὶ δὲ καὶ
ἕτεροι μὲν, σοφιστικώτατος δὲ ὁ Ὑπὲρ τῆς ὁμονοίας, ἐν ᾧ γνωμο-
λογίαι τε λαμπραὶ καὶ φιλόσοφοι σεμνὴ τε ἀπαγγελία καὶ ἐπηριθμένη
ποιητικοῖς ὀνόμασι καὶ τὰ ἀποτάδην ἐρμηνευόμενα παραπλήσια τῶν
20 πεδίων τοῖς λείοις.

Zum Titel vgl. IAMBL. ep. Περὶ ὁμονοίας [Stob. II 33, 15] ἡ ὁμό-
νοια, καθάπερ αὐτὸ τὸ ὄνομα βούλεται ἐνδείκνυσθαι, συναγωγὴν
ὁμοίου τοῦ νοῦ κοινωνίαν τε καὶ ἔνωσιν ἐν ἑαυτῇ συνείληφεν.
ἀφορμηθεῖσα δὴ οὖν ἐντεῦθεν ἐπὶ πόλεις καὶ οἴκους κοινούς τε
25 συλλόγους πάντας καὶ ἰδίους [οἴκους], φύσεις τε καὶ συγγενείας
πάσας ἐπιπορεύεται κοινὰς τε καὶ ἰδίας ὡσαύτως. ἔτι δὲ περιέχει
καὶ τὴν ἐνδὸς ἐκάστου πρὸς ἑαυτὸν ὁμογνωμοσύνην. ὅφ' ἐνδὸς μὲν
γὰρ τις νοήματος καὶ μιᾶς γνώμης κυβερνώμενος ὁμονοεῖ πρὸς
ἑαυτόν, διχογνωμονῶν δὲ πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἀνόμοια λογιζόμενος
30 διαστασιάζει· καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τῆς αἰεὶ αὐτῆς ἐπιμένων διανοήσεως
ὁμοφροσύνης ἐστὶ πλήρης· ὁ δὲ ἄστατος τοῖς λογισμοῖς καὶ ἄλλοτε
ὕπ' ἄλλης δόξης φερόμενος ἀστάθμητός ἐστι καὶ πολέμιος πρὸς

9. 10 πολὺν τὸν βίον κεκτ. τάττει D 14 Vgl. Wilamowitz *Ar. u. Ath.* I 170 ff.
E. Jacoby *de A. Περὶ ὁμονοίας* l. Berl. 1908. W. Altwegg *de Antiph. quaest. p. I*
Basel 1908 17 σοφιστικώτερος Hss.: verb. Sauppe 23 ὁμοίου Halm: ὁ
μόνου Hs. 25 [οἴκους] Meineke 26 ἐπιπορεύεται Hs.: verb. Meineke
28 νοήματα Hs. 32 ὕπ' Halm: ἐπ' Hs.

ἐαυτόν. S. Demokr. 55 B 250. 255 (II 110, 9. 112, 2). Isocr. 7, 31—35. 597
Arist. Eth. N. Θ 1. 1155^a 22.

45. [117 B., 95 S.] ΗΑΡΟCΡΑΤ. Σκιάποδες: ᾿Α. ἐν τῷ Περί 598
ὁμονοίας. ἔθνος ἐστὶ Λιβυκόν.

5 46. [116 B., 94 S.] — Μακροκέφαλοι: ᾿Α. ἐν τῷ Περί ὁμο-
νοίας. ἔθνος ἐστὶν οὕτω καλούμενον.

47. [118 B., 96 S.] — ὑπὸ γῆν οἰκοῦντες (λέγοι ἂν τοὺς ὑπὸ
Σκύλακος ἐν τῷ Περίπλῳ [fr. 2 Issberner p. 5] λεγομένους Τρωγλο-
δύτας καὶ τοὺς ὑπὸ ᾿Ησιόδου ἐν τῷ Καταλόγῳ [fr. 60 Rz.] Κατουδαίους
10 ὀνομαζομένους): ᾿Α. ἐν τῷ Περί ὁμονοίας.

48. [108 B., 86 S.] ΡΗΟΤ. θεειδέστατον: θεοῦ ἰδέαν ἔχον. εἶπε
δὲ ᾿Α. ἐν τῷ Περί ὁμονοίας οὕτως: ᾿άνθρωπος, ὅς φησι
πάντων θηρίων θεειδέστατον γενέσθαι.

49. [131 B., 130 S.] ΣΤΟΒ. IV 22, II, 66 [vgl. III 6, 45] Η. ᾿Αντιφῶντος.
15 φέρε δὴ προελθέτω ὁ βίος εἰς τὸ πρόσθεν καὶ γάμων καὶ
γυναικὸς ἐπιθυμησάτω. αὕτη ἡ ἡμέρα, αὕτη ἡ νύξ καινοῦ
δαίμονος ἄρχει, καινοῦ πότμου. μέγας γὰρ ἀγὼν γάμος
ἀνθρώπῳ. εἰ γὰρ τύχοι μὴ ἐπιτηδεῖα γενομένη, τί χρὴ
τῇ συμφορᾷ χρῆσθαι; χαλεπαὶ μὲν ἐκπομπαί, τοὺς φίλους
20 ἐχθροὺς ποιῆσαι, ἴσα φρονούντας ἴσα πνέοντας, ἀξιῶσαντα
καὶ ἀξιωθέντα· χαλεπὸν δὲ καὶ ἐκτῆσθαι κτῆμα τοιοῦτον,
δοκοῦντα ἡδονὰς κτᾶσθαι λύπας ἄγεσθαι. φέρε δὴ, μὴ τὰ

3 fr. 45—47 Schilderung der Barbarei, in der ein großer Teil der Mensch-
heit sein Dasein verbringt 11 θεαιδέστατον Phot., V. Bekk. Lex., Eusth.:
θεαιδέστατος Suid.: verb. Sylburg; der Fehler stammt aus d. Quelle 13 θεαι-
δέστατος Phot., Suid., Eusth.: verb. Sauppe 15 προελθέτω so die Hss.: προσ-
ελθέτω Tr. 16 [καὶ γυναικὸς] Herwerden, der in καινοῦ δαίμονος ἄρχει, και-
νοῦ πότμου· δεινὸς γὰρ ἀγὼν γάμος ἀνθρώπῳ ein tragisches Zitat sieht [vgl.
Nauck fr. ad. 542]. Für das letzte ist die Quelle vielmehr Eur. Med. 235 (nicht
umgekehrt wie Dümmler Akad. 171 und Altwegg a. O. 66 vermuteten). Über
den Rhythmus Jacoby a. O. 65 f.) 18 ἐπιτήδεα γενομένα Blass (vgl. 300, 1):
ἐπιτηδεῖα ἢ γαμουμένη Sauppe: ἐπιτηδεῖαν ἀγόμενος Wilam. 19 die
Gedanken, welche die ἐκπομπαί erregen, sind frei asyndetisch angefügt; (καὶ)
τοὺς φίλους Jacobs τοὺς φίλους] die Eheleute vgl. Aesch. Ag. 1236: die Ver-
wandten Jacoby a. O. 31 20 ἀξιῶσαντα καὶ ἀξιωθέντα] Braut und Bräutigam
hatten sich gegenseitig würdig befunden (ἴσα φρονούντας ἴσα πνέοντας (Σὴν)
ἀξ. κ. ἀξ. * 1. Aufl.): ἐξῶσαντα καὶ ἐξωσθέντα Jacobs: ᾿affines (φίλους) dignos ha-
bituit maritus (affinitate) dignusque ab iis habitus est Wilam. bei Jacoby a. O.
21 καὶ ἐκτῆσθαι*: κεκτῆσθαι Hss. 22 δοκοῦντα Hss.: δοκοῦν τε * ἄγεσθαι]
das Tempus stützt das parallele κτᾶσθαι

παλίγκοτα λέγωμεν, λεγέσθω τὰ πάντων ἐπιτηδειότατα. τί 598
 γὰρ ἥδιον ἀνθρώπῳ γυναικὸς καταθυμίας; τί δὲ γλυκύτε-
 ρον ἄλλως τε καὶ νέωι; ἐν τῷ αὐτῷ δέ γε τούτῳ, ἔνθα τὸ
 ἡδύ, ἔνεστι πλησίον που καὶ τὸ λυπηρόν· αἱ γὰρ ἡδοναὶ οὐκ
 5 ἐπὶ σφῶν αὐτῶν ἐμπορεύονται, ἀλλ' ἀκολουθοῦσιν αὐταῖς
 λῦπαι καὶ πόνοι. ἐπεὶ καὶ ὀλυμπιονίκαί καὶ πυθιονίκαί
 καὶ οἱ τοιοῦτοι ἀγῶνες καὶ σοφαί καὶ πᾶσαι ἡδοναὶ ἐκ 599
 μεγάλων λυπημάτων ἐθέλουσι παραγίνεσθαι· τιμαὶ γάρ,
 ἄθλα, δελέατα, ἃ ὁ θεὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις, μεγάλων πό-
 10 νων καὶ ἰδρώτων εἰς ἀνάγκας καθιστᾷσιν. ἐγὼ γάρ, εἴ μοι
 γένοιτο σῶμα ἕτερον τοιοῦτον (ἐπιμελὲς ὄν) οἷον ἐγὼ
 ἐμαυτῷ, οὐκ ἂν δυνάμην ζῆν, οὕτως ἐμαυτῷ πολλὰ
 πράγματα παρέχων ὑπὲρ τε τῆς ὑγιείας τοῦ σώματος ὑπὲρ
 τε τοῦ καθ' ἡμέραν βίου ἐς τὴν ξυλλογὴν ὑπὲρ τε δόξης καὶ
 15 σωφροσύνης καὶ εὐκλείας καὶ τοῦ εὖ ἀκούειν. τί οὖν, εἴ
 γυνὴ γένοιτο σῶμα ἕτερον τοιοῦτον, ὃ γέ μοι οὕτως ἐπιμε-
 λὲς εἴη; οὐκ οὖν δῆλον, ὅτι γυνὴ ἀνδρί, ἐὰν ᾗ καταθυμία,
 οὐδὲν ἐλάττους τὰς φιλότητας παρέχεται καὶ τὰς δόξνας ἢ
 αὐτὸς αὐτῷ ὑπὲρ τε τῆς ὑγιείας δισσῶν σωματῶν ὑπὲρ τε τοῦ
 20 βίου τῆς συλλογῆς [καὶ] ὑπὲρ τε τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς
 εὐκλείας; φέρε δὴ καὶ παῖδες γενέσθωσαν· φροντίδων ἤδη
 πάντα πλέα καὶ ἐξοίχεται τὸ νεοτήσιον σκίρτημα ἐκ τῆς
 γνώμης καὶ (τὸ) πρόσωπον οὐκέτι τὸ αὐτό.

50. [133 B., 132 S.] Stob. IV 34, 63³ A—τος. τὸ ζῆν ἔοικε φρου-
 25 ραὶ ἐφημέρῳ τό τε μῆκος τοῦ βίου ἡμέραι μιᾷ, ὥς ἔπος

1 λεγέσθω Hss. (Annomination vgl. S. 302, 26. 303, 7—9): γενέσθω Blass
 2 δὲ A: δαὶ SM 3 νέω SM: νέα A 4 ἔνεστι] ἐστι Stob. III 6, 45
 5 ἐκ σφῶν αὐτῶν ἐμπορεύονται Stob. a. O. 8 τιμαὶ γὰρ SMA: τιμαὶ γὰρ καὶ
 A² Sauppe: τιμαὶ γὰρ ὡς ἄθλων δελέατα ὁ θεὸς Valckenaer, aber δελέατα ent-
 spricht ἡδοναὶ Z. 7 10 Mit dem folgenden vgl. Eur. Alc. 874 ff. Hippol. 258.
 Altwegg a. O. S. 61, aber an Entlehnung des einen oder andern ist nicht zu
 denken, s. Jacoby a. O. 35. Noch weniger darf zu Z. 21 Med. 1090 ff. heran-
 gezogen werden. Vgl. 55 B 275 ff. 11 < >*; εἴ μοι ... ἐμαυτῷ (11. 12)
 tilgte Meineke ἐγὼ [ἐμαυτῷ] Wilamowitz 13 ὑγιείας Hss.
 14 [ἐς τὴν ξυλλογὴν] falsch Sauppe. Vgl. Jacoby a. O. 57 15 καὶ τοῦ
 εὖ ἀκούειν tilgte Mein.; vielleicht ἐς τὸ εὖ ἀκούειν τί οὖν SM: τί
 αν A 16 γυνὴ *: μ^λ (so, wohl aus Γ^{NH} entstellt) S: μ' M: μὴ A: μοι Gesner,
 vulgo 17 γυνὴ] Wiederholung archaisch; vgl. Jacoby a. O. 61 18 δόξνας
 Trinc.: ὠδίνας SMA 20 [καὶ] Sauppe 23 (τὸ) Sauppe 25 [τό τε ...
 μιᾷ] Sauppe, um ἦν (301, 1 Anm.) auf φρουραὶ beziehen zu können. Vielleicht ist
 μοίραι statt ἡμέραι zu lesen (*uni excubiarum vigiliae* vgl. Eur. Rhes. 5 m. Schol.)*

εἰπεῖν, ἥι ἀναβλέψαντες πρὸς τὸ φῶς παρεγγυῶμεν τοῖς 599
ἐπιγιγνομένοις ἑτέροις.

51. [132 B., 131 S.] STOB. IV 34, 56 Ἀ—τος. εὐκατηγόρητος
πᾶς ὁ βίος θαυμαστώως, ᾧ μακάριε, καὶ οὐδὲν ἔχων περιττὸν
5 οὐδε μέγα καὶ σεμνόν, ἀλλὰ πάντα σμικρὰ καὶ ἄσθενῆ καὶ
ὀλιγοχρόνια καὶ ἀναμεμειγμένα λύπαις μεγάλαις.

52. [106 B., 84 S.] HARP. ἀναθέσθαι: Ἀ. Περί ὁμονοίας. ἀνα-
θέσθαι δὲ ὥσπερ πεττὸν τὸν βίον οὐκ ἔστιν ἄντὶ τοῦ ἄνωθεν
βιώσαι μετανοήσαντας ἐπὶ τῷ προτέρῳ βίῳ. εἴρηται δὲ ἐκ μετα-
15 φορᾶς τῶν πεττευομένων.

53. [126 B., S.] STOB. III 10, 39 Ἀ—τος. οἱ δὲ ἐργαζόμενοι 600
μὲν καὶ φειδόμενοι καὶ ταλαιπωροῦντες καὶ προστιθέντες
ἡδονταὶ οἷα δὴ τις ἂν εἰκάσειεν ἡδεσθαι. ἀφαιροῦντες δὲ
καὶ χρώμενοι ἀλγοῦσιν ὥσπερ ἀπὸ τῶν σαρκῶν ἀφαιρού-
15 μενοι.

53^a. [127 B., S.] — — 16, 20 Ἀ—τος. εἰσὶ τινες οἱ τὸν πα-
ρόντα μὲν βίον οὐ ζῶσιν, ἀλλὰ παρασκευάζονται πολλῇ
σπουδῇ ὡς ἕτερόν τινα βίον βιωσόμενοι, οὐ τὸν παρόντα·
καὶ ἐν τούτῳ παραλειπόμενος ὁ χρόνος οἴχεται.

20 54. [128 B., S.] — — 16, 30 [vgl. IV 40, 19] Ἀ—τος. ἔστι
δὲ τις λόγος, ὡς ἄρα ἰδὼν ἀνὴρ ἄνδρα ἕτερον ἀργύριον
ἀναιρούμενον πολὺ ἐδεῖτό οἱ δανεῖσαι ἐπὶ τόκῳ· ὁ δ' οὐκ
ἠθέλησεν, ἀλλ' ἦν οἷος ἀπιστεῖν τε καὶ μὴ ὠφελεῖν μηδένα,
φέρων δ' ἀπέθετο ὅποι δὴ· καὶ τις καταμαθὼν τοῦτο
25 ποιοῦντα ὑφείλετο· ὑστέρωι δὲ χρόνῳ ἐλθὼν οὐχ εὗρισκε
τὰ χρήματα ὁ καταθέμενος. περιαλγὼν οὖν τῇ συμφορᾷ
τά τε ἄλλα καὶ ὅτι οὐκ ἔχρησε τῷ δεομένῳ, ὃ ἂν αὐτῷ καὶ
σῶιον ἦν καὶ ἕτερον προσέφερεν, ἀπαντήσας δὲ τῷ ἀνδρὶ

1 ἢ SA: ἢ M: ἦν Tr. Sauppe ἀναβλέψαντες] das Morgenrot zeigt die Ab-
lösung an 3 ἀντιφώντος Trinc.: ἀντιφάνης SMA. Hense verm. schwerlich richtig,
daß die Verse des Antiphanes mit dem folgenden Lemma eines Prosaikers ausgefallen
seien. Doch s. B 64. 93^b 4 βίος θαυμαστώως ᾧ μακάριε Hss.: θαυμαστώως ὡς
ᾧ μακάριε Sauppe, (καὶ ὁ) θαυμαστώως ὡς μακάριος * d. h. selbst das nach mensch-
lichen Begriffen beneidenswerteste Leben ist jammervoll. Die Sentenz stimmt zu
dem sonstigen Pessimismus dieser Schrift. Vgl. B 49. 50. 52 u. a.; 55 B 285 ἔχει
Wilamowitz 5 πάντα so alle Hss. 7 ἀναθέσθαι] den falsch gesetzten Stein
(nicht das Spiel) zurücknehmen und richtig setzen (Budaeus). Vgl. Plat. Hip-
parch. 229 E 16 Vgl. 55 B 227 τὸν παρόντα μὲν Hss.: τὸν μὲν παρόντα
Anth. Paris. 351 18 τινα fehlt Paris. 19 καὶ . . . οἴχεται fehlt Par.
23 μὴ fehlt S 24 ὅποι Blass: ποῖ Hss. 28 δὲ Hss.: δὴ Meineke: tilgte
Sauppe

τῷ τότε δανειζομένῳ ἀπωλοφύρετο τὴν συμφορὰν, ὅτι 600
 ἐξήμαρτε καὶ ὅτι οἱ μεταμέλει οὐ χαρισαμένῳ, ἀλλ' ἀχαρι-
 στήσαντι, ὡς πάντως οἱ ἀπολούμενον τὸ ἀργύριον. ὁ δ'
 αὐτὸν ἐκέλευε μὴ φροντίζειν, ἀλλὰ νομίζειν αὐτῷ εἶναι
 5 καὶ μὴ ἀπολωλέναι, καταθέμενον λίθον εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον.
 'πάντως γὰρ οὐδ' ὅτε ἦν σοι, ἐχρῶ αὐτῷ, ὅθεν μὴδὲ νῦν
 νόμιζε στέρεσθαι μηδενός.' ὅτῳ γὰρ τις μὴ ἐχρήσατο
 μὴδὲ χρήσεται, ὄντος ἢ μὴ ὄντος αὐτῷ οὐδὲν οὔτε πλέον
 οὔτε ἔλασσον βλάπτεται. ὅτῳ γὰρ ὁ θεὸς μὴ παντελῶς
 10 βούλεται ἀγαθὰ δίδόναι ἀνδρί, χρημάτων πλοῦτον παρασχών,
 τοῦ καλῶς φρονεῖν <δὲ> πένητα ποιήσας, τὸ ἕτερον ἀφε-
 λόμενος ἀμφοτέρων ἀπεστέρησεν. Vgl. AESOP. Fab. 412. 412^b H.

55. [110 B., 88 S.] PHOT. ἵνα: ὅπου. Ἄ. ἐν τῷ Περὶ τῆς 601
 ὁμονοίας· ὁκνεῖν ἵνα οὐδὲν ἔργον ὁκνεῖν.'

15 56. [139 B., 138 S.] SUID. ὁκνῶ: ... καὶ οἱ ῥήτορες οὐκ ἐπὶ δειλίας
 καὶ ῥαιθυμίας ἐχρήσαντο τῷ ὀνόματι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ φόβου καὶ τοῦ
 φοβεῖσθαι. Ἄ. 'κακὸς δ' ἂν <εἴη>, εἰ ἐπ' ἀποῦσι μὲν καὶ
 μέλλουσι τοῖς κινδύνοις τῇ γλῶττι θρασύνεται καὶ τῷ
 θέλειν ἐπείγει, τὸ δ' ἔργον ἂν παρῇ, ὁκνεῖ.' Zuweisung zu
 20 Π. ὁ. zweifelhaft.

57. [125 B., S.] STOB. III 8, 18 Ἀντιφώντος. 'νόσος δειλοῖσιν
 ἐορτή'· οὐ γὰρ ἐκπορεύονται ἐπὶ πρᾶξιν.

58. [129 B., S.] — — 20, 66 Ἀ—τος. ὅστις δὲ ἰὼν ἐπὶ τὸν
 πλησίον κακῶς ποιήσων δειμαίνει, μὴ ἃ θέλει ποιῆσαι,
 25 ἁμαρτῶν τούτων ἃ μὴ θέλει ἀπενέγκηται, σωφρονέστερος.
 ἐν ᾧ γὰρ δειμαίνει, μέλλει· ἐν ᾧ δὲ μέλλει, πολλάκις ὁ
 διὰ μέσου χρόνος ἀπέστρεψε τὸν νοῦν τῶν θελημάτων· καὶ
 ἐν μὲν τῷ γεγενῆσθαι οὐκ ἔνεστιν, ἐν δὲ τῷ μέλλειν
 ἐνδέχεται <καὶ τὸ μὴ> γενέσθαι. ὅστις δὲ δράσειν μὲν

1 ἀπωλοφύρετο SA²: ἀνωλοφύρετο A¹MB 2 χρησαμένῳ B ἀχαριστή-
 σαντι] das Wort notiert aus A. Harpocr. 3 ὡς Blass: καὶ Hss. οἱ ἀπολλόμε-
 νον S: οἱ ἀπολούμενον MB: σοι ἀπολούμενον A¹ 4 αὐτῷ] αὐτῷ AMB: αὐτὸ S
 7 ὅτῳ SM: οὕτω A¹ 9 ἔλασσον SM: ἔλαττον AB βλάπτεται Hss.:
 βλέπεται Buecheler: ἔχει Nauck; vgl. Jacoby a. O. S. 12 ὅτῳ Sauppe: τῷ
 Stob. IV: ὅταν Stob. III 10 βούλεται Stob. IV: βούληται Stob. III 11 καλῶς
 φρονεῖν St. IV: φρονεῖν καλῶς St. III <δὲ> Sauppe 12 ἀμφοτέρων St. IV:
 ἐκατέρων St. III 14 ὁκνεῖν (vor ἵνα) fehlt Phot.: erg. aus Suid. ἵνα
 17 <εἴη>*: fehlt Suid. 19 ἐπείγειν Hss.: verb. Blass ὁκνεῖν Hss.: verb.
 Küster 21 A. zitiert, wie das Metrum zeigt, ein Sprichwort 27 νόον
 oder νόων Hss. 29 <καὶ τὸ> * (erg. vorher ἐνεῖναι): <μὴ> Bücheler

- οἴεται τοὺς πέλας κακῶς, πείσεσθαι δ' οὐ, οὐ σωφρονεῖ. 601
 ἐλπίδες δ' οὐ πανταχοῦ ἀγαθόν· πολλοὺς γὰρ τοιαῦται
 ἐλπίδες κατέβαλον εἰς ἀνηκέστους συμφοράς, ἃ δ' ἐδόκουν
 τοῖς πέλας ποιήσῃν, παθόντες ταῦτα ἀνεφάνησαν αὐτοί.
 5 σωφροσύνην δὲ ἀνδρὸς οὐκ ἂν ἄλλου ὀρθότερόν τις κρί-
 νειν, ἢ ὅστις τοῦ θυμοῦ ταῖς παραχρῆμα ἡδοναῖς ἐμ-
 φράσσει αὐτὸς ἑαυτὸν κρατεῖν τε καὶ νικᾶν ἡδυνήθη αὐτὸς
 ἑαυτόν. ὃς δὲ θέλει χαρίσασθαι τῷ θυμῷ παραχρῆμα,
 θέλει τὰ κακίῳ ἀντὶ τῶν ἀμεινόνων.
- 10 59. [130 B., 124 S.] — — 5, 57 'A—τος. ὅστις δὲ τῶν αἰ-
 σχρῶν ἢ τῶν κακῶν μήτε ἐπεθύμησε μήτε ἤψατο, οὐκ ἔστι
 σῶφρων· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅτου κρατήσας αὐτὸς ἑαυτὸν κόσμιον
 παρέχεται.
60. [134 B., 133 S.] — π 31, 39 p. 208 13 W. 'A—τος. πρῶτον, 602
 15 οἶμαι, τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐστὶ παίδευσις· ὅταν γὰρ τις
 πράγματος κἂν ὅτουοῦν τὴν ἀρχὴν ὀρθῶς ποιήσῃται, εἰκὸς
 καὶ τὴν τελευτὴν ὀρθῶς γίγνεσθαι· καὶ γὰρ τῇ γῇ οἶον
 ἂν τις τὸ σπέρμα ἐναρόσῃ, τοιαῦτα καὶ τὰ ἔκφορα δεῖ
 προσδοκᾶν· καὶ ἐν νέῳ σώματι ὅταν τις τὴν παίδευσιν
 20 γενναίαν ἐναρόσῃ, ζῇ τοῦτο καὶ θάλλει διὰ παντὸς τοῦ
 βίου, καὶ αὐτὸ οὔτε ὄμβρος οὔτε ἀνομβρία ἀφαιρεῖται.
61. [135 B., 134 S.] — — 31, 40 W. τοῦ αὐτοῦ. ἀναρχίας δ'
 οὐδὲν κάκιον ἀνθρώποις· ταῦτα γινώσκοντες οἱ πρόσθεν
 ἄνθρωποι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς εἴθιζον τοὺς παῖδας ἄρχεσθαι
 25 καὶ τὸ κελευόμενον ποιεῖν, ἵνα μὴ ἔξανδρούμενοι εἰς με-
 γάλην μεταβολὴν ἰόντες ἐκπλήσσοιντο.
62. [0] — — 31, 41 W. οἴωι τις ἂν τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέ-
 ρας συνῇ, τοιοῦτον ἀνάγκη γενέσθαι καὶ αὐτὸν τοὺς
 τρόπους.

1 δ' οὐ, οὐ σωφρονεῖ Jacobs: δι' ἃ οὐ σωφρονεῖ Tr.: δ' οὐ σωφρονεῖ S
 4 τοῖς Hss.: τοὺς Meineke (vgl. Gerth-Kühner II 1, 324°) ἂν ἐφάνησαν
 (iterativ)? * 5 ἄλλος Hss.: verb. Edg. Jacoby: ἄλλως Bücheler: ἄλλο Sauppe,
 unrichtig 6. 7 ἐμφράσων [αὐτὸς ἑαυτὸν] Sauppe modernisierend 8 τῷ
 θυμῷ vgl. 12 B 85. 55 B 236 παραχρῆμα vor θυμῷ Blass: tilgte Hense; die
 Wiederholung ist antiphontisch 9 θέλει wie 12 B 85 11 ἢ τῶν κακῶν
 fehlt Tr. 12 ὅτου Hss.: ὅπου unrichtig Sauppe. »er hat sonst nichts, durch
 dessen Überwindung er seine autonome Sittlichkeit bewahren kann.« 17 ff. vgl.
 55 B 182. 74 B 11 Plato Theaet. 167 B. Hipp. Lex. 3 IV 640, 6 L 22 aus Soph.
 Antig. 672. Vgl. 45 D 3 (I 363, 18) 24 ἀρχῆς] πρώτης die Figur verwischend
 Meineke 27 ohne Lemma anschließend an B 61; Spengel hielt 62 für ver-
 dorbene Menanderverse

63. [107 B., 85 S.] HARP. διάθεσις: ... ἀντὶ τοῦ διοίκησις ὁ 602 αὐτὸς [der Redner Antiphon!] ἐν τῷ Περὶ ὁμονοίας· ἀλλὰ εἰδότες τὴν διάθεσιν ἀκούουσιν.²
64. [135^a B.] Exc. VINDOB. 44 [Stob. IV 293, 17 Meineke; vgl. H. 5 Schenkl *Floril. duo* n. 62 (Wien 1888 S. 11)] Ἀντιφῶν· αἱ νέαι φιλαὶ ἀναγκαῖαι μὲν, αἱ δὲ παλαιαὶ ἀναγκαιότεραι.
65. [109 B., 87 S.] SUID. θωπεία. Ἀ. ἐν τῷ Περὶ ὁμονοίας· πολλοὶ δ' ἔχοντες φίλους οὐ γινώσκουσιν, ἀλλ' ἑταίρους ποιοῦνται θῶπας πλούτου καὶ τύχης κόλακας.
- 10 66. [136 B., 135 S.] CLEM. Strom. VI 19 II 438, 9 St. Ἀ. ὁ ῥήτωρ λέγει· ἡγεροτροφία γὰρ προσέοικε παιδοτροφία.³
67. [111 B., 89 S.] HARP. ἀθεώρητος: ἀντὶ τοῦ ἀθέατος παρ' Α—τι ἐν τῷ Περὶ ὁμονοίας.
- 67^a. [112 B., 90 S.] — ἀνδρεία: ἡ τῶν ἀνδρῶν ἡλικία. Ἀ. ἐν 15 τῷ Περὶ ὁμονοίας.
68. [113 B., 91 S.] — αὐλιζόμενοι: ἀντὶ τοῦ κοιμώμενοι Ἀ. Περὶ ὁμονοίας.
69. [114 B., 92 S.] — βαλβίς· Ἀ. Περὶ ὁμονοίας· ἡ ἀρχή. ETYM. GEN. βαλβίς: ... καὶ βαλβίσιν ἀντὶ τοῦ ταῖς ἀρχαῖς.
- 20 70. [115 B., 93 S.] — εὐηνιώτατα· Ἀ. ἐν τῷ Περὶ ὁμονοίας. 603 εὐήνιος ὁ πρῶος καὶ μέτριος καὶ μὴ παραχύδης. ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν ἵππων.
71. [119 B., 97 S.] — φηλώματα· Ἀ. ἐν τῷ Περὶ ὁμονοίας ἐξαπάτας· φηλοῦν γὰρ τὸ ἐξαπατᾶν.

25

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ.

72. [122 B., 81 S.] ANTIATT. Bekk. An. 78, 20 ἀπειθαρχία: Ἀ. Πολιτικῶι.
73. [120 B., 79 S.] ATHEN. X 423 A καταριστᾶν δὲ εἴρηκεν ἐν τῷ Πολιτικῶι Ἀ. οὕτως· ὅτε τις πράγματα τὰ ἑαυτοῦ ἢ τὰ 30 τῶν φίλων κατηρίστηκεν.²
74. [123 B., 82 S.] HARP. εὐσύμβολος: ἀντὶ τοῦ ραιδίως καὶ εὐ συμβάλλων, τουτέστιν ἀγαθὸς συμβάλλειν. Ἀ. Πολιτικῶι.

2 Zusammenhang nicht erkennbar. S. Altwegg a. O. S. 48 3 Auf fr. 63 folgt nach einem Phrynichoszitat B 14 5 ἀντιφάνης Hs.: verb. Meineke
21 ὁ D: ἐστί AB 25 Autorschaft zwischen dem Redner (Sauppe, Blass) und dem Sophisten (Wilamowitz) strittig 29 ὅτε δὴ τις Kaibel: ὅτ' ἂν τις Hs.: ὅτι δὴ τὰ Meineke: ὅς δὴ τὰ Sauppe ἢ τὰ] καὶ τὰ C. Müller

75. [124 B., 83 S.] — ἡμιολιασμός: Ἄ. Πολιτικῶι 'διπλασιασμοῦ 603 καὶ ἡμιολιασμοῦ' ἀντὶ τοῦ τὸ ἡμιόλιον (δοῦναι) ἐν τοῖς λογισμοῖς.

76. [121 B., 80 S.] PRISC. 18, 230 *illi* [Griechen] καταμελεῖν τούτων καὶ ταῦτα. *Antiphon* ἐν τῷ Πολιτικῷ: μήτε φιλοπότην κλη- 5 θῆναι καὶ δοκεῖν τὰ πράγματα καταμελεῖν ὑπὸ οἴνου ἡσσω- μενον.

77. [137 B., 144 S.] PLUT. Anton. 28 ἀναλίσκειν καὶ καθηδυπαθεῖν τὸ πολυτελέστατον, ὡς Ἄ. εἶπεν, ἀνάλωμα, τὸν χρόνον.

ΠΕΡΙ ΚΡΙΣΕΩΣ ΟΝΕΙΡΩΝ. Vgl. 80 A 1. 13 B 55.

10 78. [Sauppe de *Antiph.* Gott. 1867 p. 18] ARTEMID. I 14 p. 109, 10 H. σηπία. αὕτη δὲ μόνη καὶ τοὺς ἀποδρᾶναι πειρωμένους ὠφελεῖ διὰ τὸν θολόν, ὧι χρωμένη πολλάκις φεύγει. μέμνηται δὲ τούτου τοῦ 60 δνείρου καὶ Ἄ. ὁ Ἀθηναῖος.

79. [S. a. O. p. 17] CIC. de div. I 20, 39 *somnia, de quibus disputans* 15 *Chrysippus multis et minutis somniis colligendis facit idem, quod Anti- pater, ea conquirens quae Antiphontis interpretatione explicata declarant illa quidem acumen interpretis, sed exemplis grandioribus decuit uti.* 51, 116 *hic magna quaedam exoritur neque ea naturalis, sed artificiosa* 604 *somniorum Antiphonis interpretatio eodemque modo et oraculorum et vati-* 20 *cinationum. sunt enim explanatores, ut grammatici poetarum.*

80. [S. p. 17] — — II 70, 144 *ipsorum interpretum coniecturae nonne* *magis ingenia declarant eorum quam vim consensumque naturae? cursor* *ad Olympia proficisci cogitans visus est in somnis curru quadrigarum* *vehi. manē ad coniectorem; at ille: 'vinces, inquit; id enim celeritas* 25 *significat et vis equorum.'* *post idem ad Antiphontem, is autem 'vincare,* *inquit, necesse est: an non intellegis quattuor ante te cucurrisse?' ecce* *alius cursor (atque horum somniorum et talium <interpretationum> plenus* *est Chrysippi liber, plenus Antipatri), sed ad cursorem redeo: ad inter-* *pretem detulit aquilam se in somnis visum esse factum; at ille: 'vicisti;* 30 *ista enim avi volat nulla vehementius.'* *huic aeque idem Antipho: 'baro,*

1 πολιτικῶν B 2 ἡμιολιασμοῦ Schneider: ἡμιολίστου Hss. τὸ ἡμιό-
λιον Sauppe: τοῦ (oder τοῦ τῶν) ἡμιολίων Hss. δοῦναι fehlt Hss. (τὰ ἡμιό-
λια δοῦναι Epit.): (θεῖναι) Sauppe 7 Zuweisung zum Politikos unsicher
11 πειρωμένους L: βουλομένους V: προηρημένους Hercher 12 φεύγει Hss.:
διαφεύγει Hercher 19 *antiphonis* Hss., wie Cicero wohl auch Z. 16, 25
flektierte 19. 20 *vaticinationum sunt expl.* nach Ernesti Christ 20 *enim*
(*harum rerum*) Lambinus [ut grammatici poetarum] Christ 23 *somnis* d. i.
somniis 27 (*interpretationum*) * 30 *avis* Hss.: verb. Lambinus *aeque*
idem H. Schoene: *equidem* A: *est quidem* B: *eidem* Lamb.

inquit, victum te esse non vides? ista enim avis insectans alias avis et 604 agitans semper ipsa postrema est.

81. [S. p. 18] SENEC. controv. II, 1, 33 *Otho Iunius . . . edidit quidem quattuor libros Colorum, quos belle Gallio noster 'Antiphontis libros' vobis 5 cabat: tantum in illis somniorum est.*

81^a. MELAMPUS Περὶ παλμῶν 18. 19 [*Beitr. z. Zuckungsl. I, Abh. d. B. Ak. 1907] (18) ὀφθαλμὸς δεξιὸς ἐὰν ἄλληται, κατὰ Φημονόην καὶ Αἰγυπτίους καὶ Ἀντιφῶντα ἐχθροὺς ὑποχειρίους ἔξει· ἄγει δὲ καὶ ἀποδήμους. (19) ὀφθαλμοῦ δεξιοῦ τὸ ἄνω βλέφαρον ἐὰν 10 ἄλληται, ἐπίκτησιν πάντως δηλοῖ, κατὰ δὲ Ἀντιφῶντα πράζειν καὶ ὑγείαν, δούλῳ ἐπιβουλήν, χήραι ἀποδημίαν.

ZWISCHEN DEM REDNER UND DEM SOPHISTEN STRITTIGE FRAGMENTE.

82. [180 B., 184 S.] ANECD. BEKK. Antiattic. 114, 28 τελεσθῆναι: τὸ ἀνα- 15 λωθῆναι. Ἀ.

83. [143 B., 146 S.] — Lex. VI p. 345, 26 ἀδυναμία ἐρεῖς ὡς Δημοσθένης καὶ ἀδυνασία ὡς Ἀ. καὶ Θουκυδίδης [VII 8, 2. VIII 8, 4].

84. [147 B., 150 S.] — p. 367, 31 ἀκόλουθα Ἀ. τὰ ἐπόμενα καὶ σύμφωνα.

85. [150 B., 153 S.] — p. 418, 6 ἀπάλαμνον: ἀμήχανον. οὕτως Ἀ.

20 86. [152 B., 155 S.] — p. 419, 18 ἀπεγένετο: ἀντὶ τοῦ ἀπέθανεν. οὕτως Ἀ. καὶ Θουκυδίδης [II 34, 2 u. 5.].

87. [146 B., 149 S.] HARP. ἀκαρῇ: ἀντὶ τοῦ μικρὸν ἢ οὐδὲν παρ' Ἀντιφῶντα.

88. [157 B., 161 S.] — βάσανος: Ἀ., λίθος οὕτω καλεῖται, ἣν τὸ χρυσίον παρατριβόμενον δοκιμάζεται.

25 89. [163 B., 166 S.] — δυσάνιος: Ἀ. ὁ ἐπὶ παντὶ ἀνιώνμενος, καὶ μικρὸν 605 καὶ εὐκαταφρόνητον ἦν. Vgl. 81 B 42.

90. [164 B., 167 S.] — εἰσφρήσειν: εἰσάξειν, εἰσδέξεσθαι. Ἀ.

91. [165 B., 168 S.] — ἐμ βραχεὶ ἀντὶ τοῦ ἀπλῶς καὶ ἐν κεφαλῇ Ἀ.

92. [170 B., 174 S.] MOERIS 203, 2 Bekk. λιθουργοὺς Θουκυδίδης [IV 69, 2 u. 5.], 30 λιθοκόπους Ἀ.

93. [0] PHILOD. de poem. c. 187, 3 [V. H. 2 VI; Gomperz Wien. Sitz. Ber. 123, VI, 49] ἐπειδήπερ ἐκ τῶν προαναλογισθέντων συνεθεωρεῖτο καὶ οὐκ ἐξητασμένον οὕτως (ἦν), ὥσπερ εἰ μὴ ἐν ἐτύχομεμ πρὸς ἐτέρους εὐρίσκοντες (περὶ τοῦ) ὑπὸ γραμμάτων ἀπλῶν καὶ συνθέτων οἰκείουσθαι τὴν ἀκοήν, εὐδηλος ἡ τῶν ἄλλων

1 *alias* [*avis*] Sauppe 6 das Zitat kann durch Poseidonios vermittelt und echt sein; dann würde das Traumbuch auch die Palmomantik als Anhang enthalten haben. Wahrscheinlicher aber ist der in dieser Sphäre berühmte Name dekorativ herangezogen wie Phemonoe (7) 8 ἄγει] ἄξει oder ἐπανάξει *: ἀνάγει Triller 22 ἀκαρῇ] ἄκαρ E¹ u. Phot. A 58, 18 R. 28 ἐν βραχεὶ wider d. Alphabet Hss.: ἔμβραχυν N² 33 (ἦν) a. E. d. Z. erg. * (περὶ τοῦ) *

φληγαφία φαίνεται τῶν ἢ ταῦτα τέρπειν καὶ ὀχλεῖν ἢ διάφορα κατηξίω- 605
κότων ὡς καὶ τινος τῶν ἀρχαίων Ἀντιφώντος, εἴτ' οὖν ῥητορικὸς εἶτε καὶ φιλό-
σοφος ἢ βούλετ' εἶναι.

93^a. [0] PHOT. A p. 66, 4 Reitz. ἀκοινώνητος Πλάτων ἐν Νόμων β [768 B]
5 καὶ ἀκοινώνητα. καὶ Ἀ. δὲ καὶ Εὐριπίδης [Andr. 470].

93^b. [0] — p. 87, 25 R. ἀμαρτυρήτως: ἀμαρτύρως' οὕτως Ἀ. SUID. ἀμαρ-
τυρήτους: ἀντὶ τοῦ ἀμαρτύρους. οὕτως Ἀντιφάνης (sic).

94. [181 B., 185 S.] PHOT. τίμιον: ἀντὶ τοῦ ἔντιμον. οὕτως Ἀ.

95. [171 B., 175 S.] POLL. I 34 μεθέορτοι ἡμέραι κατὰ Ἀ—τα.

10 96. [176 B., 179 S.] — I 98 καλείσθω δὲ κυβερνήτης ... καὶ κατ' Ἀ—τα ὁ
ποδοχῶν ἢ μάλλον κατ' ἐμέ ὁ ποδηγῶν.

97. [141 B.] — II 109 ἀγλωπτιᾶν δὲ Ἀ. εἴρηκεν.

98. [149 B., 152 S.] — II 120 Ἀ. δὲ ἀντιλογούμενοι.

99. [151 B., 154 S.] — — Ἀ. δὲ ἀπαρτιλογία ὥσπερ καὶ Ἡρόδοτος [VII 29].
15 Dagegen HARR. ἀπαρτιλογία Λυσίας ἐν τῷ πρὸς Ἀρέσανδρον [fr. 23 O. A. II 177]
καὶ Ἡρόδοτος ἀντὶ τοῦ ἀπηρτισμένος καὶ πλήρης ἀριθμός.

100. [172 B., 176 S.] — II 123 κακολόγος, κακῆγορος καὶ ὡς Ἀ. ἡδυλόγος
καὶ μετριολόγος.

101. [168 B., 171 S.] — II 228 Ἀ. ἐπινόημα.

20 102. [145 B., 148 S.] — II 230 ἀθυμοῦσιν ὡς Ἀ. 606

103. [182 B., 143 S.] — III 113 χρηματίζειν καὶ ὡς Ἀ. φιλοχρηματεῖν.

104. [142 B., 145 S.] POLL. IV 9 ἀνεπιστημοσύνη, ἄγνοια, ἀγνωσία. Ἀ. δ' ἐπὶ
τοῦτου καὶ ἀγνωμοσύνην λέγει.

105. [162 B.] — — δοκησίσοφος, ὡς Ἀ. ἔφη.

25 106. [178 B., 182 S.] — IV 167 συμμετρίας Ἀ. ... καὶ δυσμέτρητον Ἀ.

106^a. [142 B., 145 S.] — V 145 ἀγνοῶν. Ἀ. δὲ καὶ ἀγνώμων λέγει. Vgl. B 104.

107. [155 B., 145 S.] — V 441 καὶ τὸ πρᾶγμα ἀναισθησία, ἀχαριστία, ἀδικία,
ἀγνωμοσύνη καὶ ὡς Ἀ. ἀποστέρησις.

108. [175 B., 141 S.] — VI 163 Ἀ. δὲ καὶ ἐξαλάσθαι πανοικεσΐαι ἔφη.

30 109. [169 B., 173 S.] — VI 169 κακόνους ὡς Ἀ.

110. [167 B., 170 S.] — VI 183 Ἀ. δὲ ἐπιθύμημα.

111. [153 B., 156 S.] — VII 68 ἐπὶ δὲ τοῦ ἀπολογουμένου ἀπελογήσατο,
ἀπελύθη ὡς Ἀ.

112. [166 B., 169 S.] — VIII 103 καὶ ἐν ταῖς σιτοδοσΐαις ἐγίνοντο σίτου
35 ἐπιγραφεῖς, ὡς Ἀ.

113. [177 B., 180 S.] — IX 26 πολιτοκοπεῖν παρ' Ἀ—τι.

114. [140 B., 140 S.] LESBON. p. 180 Valek. Κλαζομένιον [nämlich σχῆμα] ὡς

1 φλην(αφία φ)αίνεται erg. Th. Gomperz ταῦτα] nämli. γράμματα
2 ρητορικούς pap.: verb. Gomperz. Er denkt bei diesem Zitat (das auf die Er-
örterung der Stelle über die τραχεῖα oder λεῖα λέξεις und deren Verschmelzung
Bezug hat) an das Buch des Glaukos Περὶ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ μουσικῶν,
das manche dem Α. zuschreiben [80 A 6]; die Τέχνηαι des Rhammusiers [B 3] sind
wohl wahrscheinlicher 7 Ἀντιφάνης] Ἀντιφῶν bereits Hemsterhuis
11 ποδόχος AV 20 ἀθύμους FS 29 ἐξεληλάσθαι Sauppe

τὸ πορεύομαι σὺν ἀγῶνι ἀντὶ τοῦ εἰς ἀγῶνα ... ὡς τὸ σὺν πατρὶδι ἔβη ἀντὶ 606
τοῦ εἰς τὴν πατρίδα· οὕτως Ἀ.

115. [154 B.] SUID. ἀπόκριται: ... καὶ ἀπόκρισις ἢ ἀπολογία. οὕτω Λυσίας
[fr. 305 O. A. II 214^a 23] καὶ Ἀ. S. НАПРОСН. ἀπόκρισις.

5 116. [138 B., 136 S.] — ἀπολαχεῖν: ... Ἀ.· ὁπότ' ἀνθρωποι βούλονται
χρήματα διαλαχάνειν.

117. [183 B., 187 S.] — χρημάτων: ... κείται δὲ ἡ λέξις καὶ ἐπὶ πράγμα-
τος ἢ προσώπου ἢ λόγου ὡς Ἀ.

118. ATHEN. XIV 650 E Ἀντιφῶν [?] ἐν τῷ Περὶ γεωργικῶν.

A. LEBEN UND SCHRIFTEN.

1. PHILOSTR. V. soph. I 16 Κριτίας δὲ ὁ σοφιστής, εἰ μὲν κατέλυσε τῶν Ἀθη-
ναίων τὸν δῆμον, οὕτω κακός (καταλυθεῖη γὰρ ἂν καὶ ὑφ' ἑαυτοῦ δῆμος οὕτω
τι ἐπηρεμένος, ὡς μηδὲ τῶν κατὰ νόμους ἀρχόντων ἀκροᾶσθαι), ἀλλ' ἐπεὶ λαμπρώς
15 μὲν ἐλακύνισε, προϋδίδου δὲ τὰ ἱερά, καθήρει δὲ διὰ Λυσάνδρου τὰ τείχη, οὓς
δ' ἤλαυνε τῶν Ἀθηναίων τὸ στήναί ποι τῆς Ἑλλάδος ἀφηρείτο πόλεμον Λακωνι-
κὸν ἀνειπὼν ἐς πάντας, εἴ τις τὸν Ἀθηναῖον φεύγοντα δέξοιτο, ὡμότητι δὲ καὶ
μιαιφονίαι τοὺς τριάκοντα ὑπερεβάλλετο βουλευμάτων τε ἀτόπου τοῖς Λακεδαι-
μονίοις ξυνελάμβανεν, ὡς μολόβοτος ἡ Ἀττικὴ ἀποφανθεῖη τῆς τῶν ἀνθρώπων
20 ἀγέλης ἐκκενωθεῖσα, κάκιστος ἀνθρώπων ἔμοιγε φαίνεται ξυμπάντων, ὧν ἐπὶ
κακίαι ὄνομα. καὶ εἰ μὲν ἀπαίδευτος ὦν ἐς τάδε ὑπήχθη, ἔρρωτο ἂν ὁ λόγος τοῖς
φάσκουσιν ὑπὸ Θετταλίας καὶ τῆς ἐκείνηι ὁμιλίας παρεφθορέναι αὐτόν· τὰ γὰρ
ἀπαίδευτα ἦθη εὐπαράγωγα πάντως ἐς βίου αἴρεσιν· ἐπεὶ δὲ ἄριστα μὲν ἦν πεπαι-
δευμένος, γνύμας δὲ πλείστας ἐρμηνεύων, ἐς Δρωπίδην δ' ἀναφέρων, ὃς μετὰ
25 Σόλωνα Ἀθηναίους ἤρξεν [593/2], οὐκ ἂν διαφύγοι παρὰ τοῖς πολλοῖς αἰτίαν τὸ
μὴ οὐ κακίαι φύσεως ἁμαρτεῖν ταῦτα. καὶ γὰρ αὐτὸς κακίῳ ἀποπον Σωκράτει μὲν
τῷ Σωφρονίσκου μὴ ὁμοιωθῆναι αὐτόν, ὧι πλείστα δὴ συνεφιλοσόφησε σοφω-
τάτῳ τε καὶ δικαιοτάτῳ τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ δόξαντι, Θετταλοῖς δ' ὁμοιωθῆναι, παρ'
οἷς ἀγερωχία καὶ ἄκρατος, καὶ τὰ τυραννικά ἐν οἴνῳ σπουδάζεται. ἀλλ' ὅμως
30 οὐδὲ Θετταλοὶ σοφίας ἡμέλουν, ἀλλ' ἐγοργιάζον ἐν Θετταλίαι μικραὶ καὶ μείσζουσ
πόλεις ἐς Γοργίαν ὀρώσαι τὸν Λεοντῖνον, μετέβαλον δ' ἂν καὶ ἐς τὸ κριτιάζειν,
εἴ τινα τῆς ἑαυτοῦ σοφίας ἐπίδειξιν ὁ Κριτίας παρ' αὐτοῖς ἐποιεῖτο. ὁ δὲ ἡμέλει
μὲν τούτου, βαρυτέρας δ' αὐτοῖς ἐποίει τὰς ὀλιγαρχίας διαλεγόμενος τοῖς ἐκεῖ
δυνατοῖς καὶ καθαρπτόμενος μὲν δημοκρατίας ἀπάσης, διαβάλλων δ' Ἀθηναίους,
35 ὡς πλείστα ἀνθρώπων ἁμαρτάνοντας, ὥστε ἐνθυμουμένῳ ταῦτα Κ. ἂν εἴη Θεττα-
λοὺς διεφθορῶς μᾶλλον ἢ Κριτίαν Θετταλοί. ἀπέθανε μὲν οὖν ὑπὸ τῶν ἀμφὶ

5 ὁπόταν Hss.: verb. Bernhardy. Gehört wohl dem Redner κατὰ Φιλίνου
fr. 65 B. 9 lies Ἀνδροτίων mit Kaibel 11 Vgl. Kirchner *Prosopogr. Att.* 8792

17 τὸν Ἀθηναῖον] Gesetzesformel vgl. Demosth. 23, 38. 89 29 τὰ Oxon.,
Palat., Guelf.: fehlt übr. Hss. 33 ἐποίει Kayser: ἐποιεῖτο Hss.

Θρασύβουλον, οἱ κατήγον ἀπὸ Φυλῆς τὸν δῆμον. δοκεῖ δ' ἐνίοις ἀνὴρ ἀγαθὸς 607
γενέσθαι παρὰ τὴν τελευταίην, ἐπειδὴ ἐνταφίῳ τῇ τυραννίδι ἐχρήσατο· ἐμοὶ δὲ
ἀποπεφάνθω μὴδένα ἀνθρώπων καλῶς δὴ ἀποθανεῖν, ὑπὲρ ὧν οὐκ ὀρθῶς εἴλετο. 608
δι' ἃ μοι δοκεῖ καὶ ἡ σοφία τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὰ φροντίσματα ἤττον σπουδασθῆναι
5 τοῖς Ἕλλησιν· εἰ γὰρ μὴ ὁμολογήσει ὁ λόγος τῷ ἡθεί, ἀλλοτρίαι τῇ γλῶττι
δόξομεν φθέγγεσθαι, ὥσπερ οἱ αὐλοῖ.

τὴν δὲ ιδέαν τοῦ λόγου δογματίας ὁ Κ. καὶ πολυγνώμων σεμνολογήσai τε
ικανώτατος οὐ τὴν διθυραμβώδη σεμνολογίαν, οὐδὲ καταφεύγουσαν ἐς τὰ ἐκ
ποιητικῆς ὀνόματα, ἀλλ' ἐκ τῶν κυριωτάτων συγκειμένην καὶ κατὰ φύσιν ἔχουσαν.
10 ὁρῶ τὸν ἄνδρα καὶ βραχυλογοῦντα ἱκανῶς καὶ δεινῶς καθαπτόμενον ἐν ἀπολογίας
ἡθεί. ἀττικίζοντά τε οὐκ ἀκρατῶς, οὐδὲ ἐκφύλως (τὸ γὰρ ἀπειρόκαλον ἐν τῷ
ἀττικίζειν βάρβαρον), ἀλλ' ὥσπερ ἀκτίων αὐγαὶ τὰ Ἀττικὰ ὀνόματα διαφαίνεται
τοῦ λόγου. καὶ τὸ ἀσυνδέτως δὲ (χωρίον) χωρίῳ προσβαλεῖν Κριτίου ὥρα, καὶ
τὸ παραδόξως μὲν ἐνθυμηθῆναι, παραδόξως δ' ἀπαγγεῖλαι Κριτίου ἁγῶν, τὸ δὲ
15 τοῦ λόγου πνεῦμα ἐλλιπέστερον μὲν, ἡδὺ δὲ καὶ λεῖον, ὥσπερ τοῦ Ζεφύρου ἡ
αὔρα.

2. DIOG. III 1 Πλάτων Ἀρίστωνος καὶ Περικτιόνης (ἡ Ποτώνης), ἥτις τὸ
γένος ἀνέφερεν εἰς Σόλωνα, Ἀθηναῖος. τούτου γὰρ ἦν ἀδελφὸς Δρωπίδης, οὐ
Κριτίας οὐ Κάλλαισχος, οὐ Κριτίας ὁ τῶν τριάκοντα καὶ Γλαύκων, οὐ Χαρμίδης
20 καὶ Περικτιόνη, ἧς καὶ Ἀρίστωνος Πλάτων, ἔκτος ἀπὸ Σόλωνος. PLAT. Charm.
154B [Kritias spricht] Χαρμίδην τὸν τοῦ Γλαύκωνος τοῦ ἡμετέρου θεοῦ υἱόν, ἐμὸν
δὲ ἀνεψιόν. 157E (Sokr. z. Charmides) ἡ τε γὰρ πατρίω ὑμῖν οἰκία ἡ Κριτίου
τοῦ Δρωπίδου καὶ ὑπὸ Ἀνακρέοντος καὶ ὑπὸ Σόλωνος καὶ ὑπ' ἄλλων πολλῶν
ποιητῶν ἐγκεκωμιασμένη παραδέδοται ἡμῖν. SCHOL. AESCH. Prom. 130 ἐπεδήμησε
25 γὰρ [Ἀνακρεον] τῇ Ἀττικῇ Κριτίου ἐρῶν.

3. PLAT. Tim. p. 20A Κριτίαν δέ που πάντες οἱ τῆιδ' ἴσμεν οὐδενὸς ἰδιώτην
ὄντα ὧν λέγομεν. p. 20D [Krit. spricht] ἄκουε δὴ ὦ Σώκρατες λόγου μάλα μὲν
ἀτόπου παντάπασί γε μὴν ἀληθοῦς, ὡς ὁ τῶν ἐπτὰ σοφώτατος Σόλων ποτ' ἔφη·
ἦν μὲν οὖν οἰκεῖος καὶ σφόδρα φίλος ἡμῖν Δρωπίδου τοῦ προπάππου, καθάπερ
30 λέγει πολλοχοῦ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ ποιήσει· πρὸς δὲ Κριτίαν που τὸν ἡμέτερον
πάππον εἶπεν, ὡς ἀπεμνημόνευεν αὐτὸς πρὸς ἡμᾶς ὁ γέρων, ὅτι μεγάλα καὶ θαυ-
μαστὰ τῆσδ' εἴη παλαιὰ ἔργα τῆς πόλεως ὑπὸ χρόνου καὶ φθορᾶς ἀνθρώπων
ἠφανισμένα... 21A ἐγὼ φράσω παλαιὸν ἀκηκοὺς λόγον οὐ νέου ἀνδρός· ἦν μὲν
γὰρ δὴ τότε Κριτίας [der Grovater des Tyrannen], ὡς ἔφη, σχεδὸν ἐγγὺς ἡδὴ
35 τῶν ἐνενήκοντα ἐτῶν, ἐγὼ δὲ πη μάλιστα δεκέτης. SCHOL. z. d. St. ὁ δὲ Κ. ἦν 609
μὲν γενναῖος καὶ ἀδρᾶς φύσεως, ἥπτετο δὲ καὶ φιλοσόφων συνουσιῶν, καὶ ἐκα-
λεῖτο ἰδιώτης μὲν ἐν φιλοσόφοις, φιλόσοφος δὲ ἐν ἰδιώταις· ἐτυράννευσε δὲ καὶ
αὐτὸς εἰς τῶν ᾧ γεγονώς.

4. XENOPH. Memorab. I 2, 12ff. ἀλλ', ἔφη ὁ κατήγορος, Σωκράτει ὁμιλητὰ
40 γενομένῳ Κριτίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης πλείστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποίησάντην. Κριτίας

1 Φυλῆς Bentley: φυγῆς Hss. 2 vgl. Isocr. Archid. 45 καλόν ἐστιν ἐντά-
φιον ἢ τυραννίς 13 () * 17 Ποτώνης P. ist Tochter Aristons, Schwester
Platons, Mutter Speusipps 20 περικτιόνης καὶ P¹ 22 οἰκία TW: οὐσία B
31 εἰπεῖν Δ 39 ἔφη Δ: ἔφη γε BC aus § 49. 51; ἀλλὰ Σωκράτει γ', ἔφη ὁ
κατήγορος stellte um W. Dindorf; der Ankläger ist hier Polykrates ὁμιλητὰ Δ:
καὶ ὁμιλητὰ BC

- μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πάντων κλεπτίστατός τε καὶ βιαιότατος καὶ φονι- 609
κώτατος ἐγένετο, Ἀλκιβιάδης δὲ αὐτῶν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων ἀκρατέστατος
τε καὶ ὑβριστότατος καὶ βιαιότατος. (13) ἐγὼ δ', εἰ μὲν τι κακὸν ἐκείνῳ τὴν
πόλιν ἐποίησάν, οὐκ ἀπολογίσομαι· τὴν δὲ πρὸς Σωκράτῃ συνουσίαν αὐτοῖν
5 ὡς ἐγένετο διηγῆσομαι. (14) ἐγενέσθην μὲν γὰρ δὴ τὸν ἄνδρα τούτῳ φύσει
φιλοτιμοτάτῳ πάντων Ἀθηναίων, βουλομένων τε πάντα δι' ἑαυτῶν πράττεσθαι καὶ
πάντων ὀνομαστοτάτῳ γενέσθαι. . . . (16) δὴλ' ὅτι ἐγενέσθην ἐξ ὧν ἐπραξάτην·
ὡς γὰρ τάχιστα κρείττονε τῶν συγγιγνομένων ἡγήσασθην εἶναι, εὐθὺς ἀποπηδή-
σαντε Σωκράτους ἐπραττέτην τὰ πολιτικά, ὥνπερ ἔνεκα Σωκράτους ὠρεχθήτην.
10 . . . (24) καὶ Κριτίας δὴ καὶ Ἀλκιβιάδης, ἕως μὲν Σωκράτει συνήσθη, ἐδυ-
νάσθην ἐκείνῳ χρωμένῳ συμμαχίῳ τῶν μὴ καλῶν ἐπιθυμιῶν κρατεῖν· ἐκείνου δ'
ἀπαλλαγέντε, Κριτίας μὲν φυγὼν εἰς Θετταλίαν ἐκεῖ συνῆν ἀνθρώποις ἀνομίαι
μᾶλλον ἢ δικαιοσύνῃ χρωμένοις. . . . (29) ἀλλ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς πονηρὸν
ποιῶν ἐκείνους φαῦλα πράττοντας ὀρῶν ἐπὶνῃναι, δικαίως ἂν ἐπιτιμῶιτο. Κριτίαν
15 μὲν τοίνυν αἰσθανόμενος ἐρώνατο Εὐθυδήμου καὶ πειρώνατο χρῆσθαι, καθάπερ οἱ
πρὸς τὰ φροδίδια τῶν σωματίων ἀπολαύοντες, ἀπέτρεπε φάσκων ἀνελεύθερόν τε
εἶναι καὶ οὐ πρόπον ἀνδρὶ καλῶι κάγαθῳ τὸν ἐρώμενον, ὧι βούλεται πολλοὺ ἄξιους
φαίνεσθαι, προσαιτεῖν ὥσπερ τοὺς πτωχοὺς ἰκετεῦντα καὶ δεόμενον προσδοῦναι,
καὶ ταῦτα μηδενὸς ἀγαθοῦ. (30) τοῦ δὲ Κριτίου τοῖς τοιοῦτοις οὐχ ὑπακούοντος
20 οὐδὲ ἀποτρεπομένου, λέγεται τὸν Σωκράτην ἄλλων τε πολλῶν παρόντων καὶ τοῦ
Εὐθυδήμου εἰπεῖν ὅτι ὕικὸν αὐτῷ δοκοῖε πάσχειν ὁ Κριτίας, ἐπιθυμῶν Εὐθυδήμῳ
προσκνήσθαι ὥσπερ τὰ ὕδια τοῖς λίθοις. (31) ἐξ ὧν δὴ καὶ ἐμίσει τὸν Σωκράτη
ὁ Κριτίας, ὥστε καὶ ὅτε τῶν τριάκοντα ὧν νομοθέτης μετὰ Χαρικλέους ἐγένετο, 610
ἀπεμνημόνευσεν αὐτὸν καὶ ἐν τοῖς νόμοις ἔγραψε λόγῳ τέχνῃν μὴ διδάσκειν.
25 5. ANDOC. I 47 φέρε δὴ, καὶ τὰ ὀνόματα ὑμῖν ἀναγνώσομαι τῶν ἀνδρῶν ὧν
ἀπέγραψεν . . . Κριτίας ἀνεψιὸς καὶ οὗτος τοῦ πατρός [Leogoras]· αἱ μητέρες
ἀδελφαί. 68 ἐσώθη δέ γε ὁ πατήρ, ὁ κηδεστής, ἀνεψιοὶ τρεῖς, τῶν ἄλλων συγ-
γενῶν ἑπτὰ μέλλοντες ἀποθανεῖσθαι ἀδίκως, οἱ νῦν ὀρώσι τοῦ ἡλίου τὸ φῶς δι' ἐμέ.
6. [DEMOSTH.] 58, 67 Ἀριστοκράτης μὲν ὁ Σκελίου . . . πολλὰ καὶ καλὰ δια-
30 πραξάμενος ἔργα πολεμούσης τῆς πόλεως Λακεδαιμονίους κατασκάψας τὴν Ἥετιώ-
νειαν, εἰς ἣν Λακεδαιμονίους ἡμέλλον οἱ περὶ Κριτίαν ὑποδέχεσθαι [411], καθεῖλε
μὲν τὸ ἐπιτεῖχισμα, κατήγαγε δὲ τὸν δῆμον. Vgl. Thuc. VIII 92.
7. LYCURG. Leocr. 113 ψηφίζεται ὁ δῆμος Κριτίου εἰπόντος τὸν μὲν νεκρὸν
[Phrynichos, ermordet 411] κρίνειν προδοσίας, κὰν δόξῃ προδότης ὧν ἐν τῇ
35 χώρᾳ θεάφθαι, τὰ γε ὅσα αὐτοῦ ἀνορύξαι καὶ ἔξορσαι ἔξω τῆς Ἀττικῆς.
8. ARIST. rhet. A 15. 1375^b 32 καὶ Κλεοφῶν κατὰ Κριτίου τοῖς Σόλωνος ἐλε-
γεῖοις ἐχρήσατο λέγων, ὅτι πάλαι ἀσελγῆς ἡ οἰκία· οὐ γὰρ ἂν ποτε ἐποίησε Σόλων
εἰπεῖν μοι Κριτίαι πυρρότριχί πατρός ἀκούειν' [fr. 20 Crus].

1 κλεπτίστατός A: πλεονεκτίστατος BC φονικώτατος A (B?): fehlt C
3 τε fehlt C ὑβριστότατος AC: ὑβριστικώτατος B καὶ βιαιότατος AB:
fehlt C; ein drittes Adjektiv verlangt X.'s Stil; vielleicht καὶ ἀδικώτατος (als Reim
zu φονικώτατος) * 14 ἐπιτιμῶ BC 15 vielleicht ist χρῆσθαι . . . ἀπολαύον-
τες Glossem zu πειρώνα 22 προσκνήσθαι BC: προσκνήσασθαι A, Phot., Suid.
26 ἀπέγραψεν] Diokleides im Hermokopidenprozeß 415 τοῦ πατρός tilgte Blass
29 Ἀριστοκράτης] Kirchner P. A. 1904 38 μοι Κριτίαι] τῷ Κριτίαι paraphra-
sierend Schol. 81, 17, wertlos wie εἰπέμεναι Κριτίαι mrg. D (Renaissanceconjectur)

9. XEN. Hell. II 3, 1. 2 τῷ δ' ἐπίνοντι ἔτει [404/3] . . . ἔδοξε τῷ δήμῳ τριά- 610
κοντα ἄνδρας ἐλέσθαι οἱ τοὺς πατρίους νόμους συγγράψουσι, καθ' οὓς πολιτεύσουσι.
καὶ ἡιρέθησαν οἶδε· Πολυχάρης, Κριτίας κτλ.

10. — — 3, 15 τῷ μὲν οὖν πρώτῳ χρόνῳ ὁ Κ. τῷ Θηραμένει ὁμογνώμων
5 τε καὶ φίλος ἦν· ἐπεὶ δὲ αὐτὸς μὲν προπετὴς ἦν ἐπὶ τὸ πολλοὺς ἀποκτείνειν, ἄτε
καὶ φυγῶν ὑπὸ τοῦ δήμου [407], ὁ δὲ Θηραμένης ἀντέκοπτε, λέγων κτλ. 18 ἐκ
τούτου μέντοι Κ. καὶ οἱ ἄλλοι τριάκοντα ἤδη φοβούμενοι καὶ οὐχ ἥκιστα τὸν
Θηραμένην, μὴ συρρυνέησαν πρὸς αὐτὸν οἱ πολῖται, καταλέγουσι τρισχιλίους τοὺς
μεθέξοντας δὴ τῶν πραγμάτων. 36 [Rede des Theramenes] οὐ μέντοι θαυμάζω
10 γε τὸ Κριτίαν παρανενομικέειν· ὅτε γὰρ ταῦτα ἦν [Arginusenprozeß], οὐ παρὼν
ἐτύγχανεν, ἀλλ' ἐν Θετταλαίᾳ μετὰ Προμηθεύς δημοκρατίαν κατεσκεύαζε καὶ τοὺς
πενέστας ὥπλιζεν ἐπὶ τοὺς δεσπότας.

11. LYS. 12, 43 ἐπειδὴ δὲ ἡ ναυμαχία [Aigospotamoi] καὶ ἡ συμφορὰ τῇ 611
πόλει ἐγένετο, δημοκρατίας ἔτι οὐσης, ὅθεν τῆς στάσεως ἦρξαν, πέντε ἄνδρες
15 ἔφοροι κατέστησαν ὑπὸ τῶν καλουμένων ἐταίρων, συναγρωεῖς μὲν τῶν πολιτῶν,
ἄρχοντες δὲ τῶν συνωμοτῶν, ἐναντία δὲ τῷ ὑμετέρῳ πλήθει πράττοντες· ὦν
Ἐρατοσθένης καὶ Κ. ἦσαν. οὗτοι δὲ φυλάρχους τε ἐπὶ τὰς φυλάς κατέστησαν καὶ
ὅτι δέοι χειροτονεῖσθαι καὶ οὐστinas χρεῖη ἄρχειν παρήγγελλον καὶ εἴ τι ἄλλο πρᾶτ-
τειν βούλοιντο κύριοι ἦσαν.

20 12. XEN. Hell. II 4, 8 ἐκ δὲ τούτου [Thrasylbul's Angriff von Phyle] οἱ τριά-
κοντα οὐκέτι νομίζοντες ἀσφαλῆ σφίσι τὰ πράγματα ἐβουλήθησαν Ἐλευσίνα ἐξι-
διώσασθαι, ὥστε εἶναι σφίσι καταφυγὴν, εἰ δεήσει. καὶ παραγγείλαντες τοῖς
ἱππεῦσιν ἦλθον εἰς Ἐλευσίνα Κ. τε καὶ οἱ ἄλλοι τῶν τριάκοντα (Gefangenahme
der Eleusinier). 10 ἐκ δὲ τούτου λαβὼν ὁ Θρασύβουλος τοὺς ἀπὸ Φυλῆς περὶ
25 χιλίους ἤδη συνειλεγμένους, ἀφικνεῖται τῆς νυκτὸς εἰς τὸν Πειραιᾶ . . . 11 οἱ δὲ
ἀπὸ Φυλῆς . . . συνεσπεύραθησαν ἐπὶ τὴν Μουνιχίαν . . . 19 ἀπέθανον δ' ἐνταῦθα
τῶν μὲν τριάκοντα Κ. τε καὶ ἱππόμαχος [Mai 403].

13. SCHOL. AESCH. K. I 39 p. 261 Schultz δειγμα δὲ τῆς τῶν ᾠ πολιτείας καὶ
τόδε ἐστίν· Κριτίου γὰρ ἐνὸς τῶν ᾠ ἀποθανόντος ἐπέστησαν τῷ μνήματι Ὀλι-
30 γαρχίαν δαίδα κατέχουσιν καὶ ὑφάπτουσιν Δημοκρατίαν, καὶ ἐπέγραψαν τάδε·
μνήμα τόδ' ἐστ' ἀνδρῶν ἀγαθῶν, οἱ τὸν κατάρaton
δῆμον Ἀθηναίων ὀλίγον χρόνον ὕβριος ἔσχον.

14. ARIST. rhet. Γ 16. 1416^b 26 οἱ πολλοὶ οὐδὲν δέονται διηγῆσεως οἷον εἰ
θέλεις Ἀχιλλέα ἐπαινεῖν (ἴσασιν γὰρ πάντες τὰς πράξεις), ἀλλὰ χρῆσθαι αὐταῖς δεῖ.
35 ἂν δὲ Κριτίαν, δεῖ· οὐ γὰρ πολλοὶ ἴσασιν.

15. ATHEN. IV 184^D Χαμαιλέων γοῦν ὁ Ἡρακλεώτης ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ
Προτρεπτικῷ Λακεδαιμονίους φησὶ καὶ Θηβαίους πάντας αὐλεῖν μανθάνειν Ἡρα-
κλεώτας τε τοὺς ἐν τῷ Πόντῳ καθ' ἑαυτὸν ἔτι, Ἀθηναίῳν τε τοὺς ἐπιφανε-
στάτους Καλλιαν τε τὸν Ἱπποκίτου καὶ Κριτίαν τὸν Καλλιᾶσχροῦ.

2 [πατρίους] falsch Bake 6 ὑπὸ Körpern: ἀπὸ Hss. 10 παρανενομικέειν
K. E. A. Schmidt: παρανενομικέειν Hss. 11 κατεσκεύαζε BM: κατασκευάζω CF

16 ὑμετέρῳ Hss.: verb. Stephanus 17 φρουράρχους C. F. Hermann
φυλάς Taylor: φυλακάς Hs.: [ἐπὶ τὰς φυλακάς] Boblenz 18 χρεῖη Bekker:
χρή Hs. 22 δεήσει BM: δεήσει CF 23 ἱππεῦσιν] Ἐλευσινίους Classen:
ὅπλοις Hermann 30 καὶ ἐπέγραψαν Vat.: ἐπέγραψε Laur. 31 ἀνδρῶν]
also galt das Grab auch dem Hippomachos

16. [PLUT.] V. X orat. 1, 1 p. 832 DE ὅσους μέντοι ἔχομεν ἐπὶ τὸ παλαιότατον 611 ἀναφέροντες ἀπομνημονεύσαι τὴν ιδέαν τῶν λόγων ταύτην μεταχειρισαμένους, τούτους εὔροι τις ἂν ἐπιβεβληκότας Ἀντιφῶντι [dem Rhamnusier] πρεσβύτην ἤδη 612 ὄντι οἷον Ἀλκιβιάδην, Κριτίαν, Λυσίαν, Ἀρχίνον.
- 5 17. CIC. de orat. II 23, 93 *consecuti sunt hos* [die Redner Perikles, Alkibiades, Thukydides] *Critias, Theramenes, Lysias; multa Lysiae scripta sunt, non nulla Critiae. de Theramene audimus. omnes etiam tum retinebant illum Pericli sucum, sed erant paulo uberiore filo.* PHILOSTRAT. ep. 73 K. δὲ καὶ Θουκυδίδης οὐκ ἀγνοοῦνται τὸ μεγαλόγνωμον καὶ τὴν ὀφρὺν παρ' αὐτοῦ [Gorgias] κεκτημένοι, 10 μεταποιοῦντες δὲ αὐτὸ ἐς τὸ οἰκεῖον ὁ μὲν ὑπ' εὐγλωττίας ὁ δὲ ὑπὸ ῥώμης.
18. DIONYS. Lys. 2 καθαρὸς ἐστι [Lysias] τὴν ἐρμηνεῖαν πάνυ καὶ τῆς Ἀττικῆς γλῶττης ἄριστος κανὼν, οὐ τῆς ἀρχαίας ἢ κέρχεται Πλάτων τε καὶ Θουκυδίδης, ἀλλὰ τῆς κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐπιχωριαζούσης, ὡς ἐστι τεκμήρασαι τοῖς τε Ἀνδοκίδου λόγοις καὶ τοῖς Κριτίου καὶ ἄλλοις συχνοῖς. Vgl. Isae. 20 [oben 15 II 278, 17. 21].
19. HERMOG. de ideis II 11, 10 p. 415, 27 Sp. Περὶ Κριτίου. ἐστὶ γὰρ καὶ οὗτος σεμνὸς μὲν παραπλησίως τῷ Ἀντιφῶντι καὶ διηρμένος πρὸς ὄγκον καὶ τὰ πολλὰ λέγων ἀποφατικῶς, καθαρώτερος δὲ τὴν λέξιν καὶ ὅτε περιβάλλοι, διευκρινῶν, ὥστ' εἶναι καὶ σαφῆς ἅμα τῷ μεγέθει καὶ εὐκρινῆς· ἔχει δὲ πολλαχοῦ 20 καὶ μάλιστα ἐν τοῖς Δημηγορικοῖς προοιμίοις καὶ τὸ ἀληθινόν τε καὶ πιθανόν. ἐπιμελὴς δὲ ὣν οὐ μετρίως ὁμως οὐχ ἀπλῶς χρῆται τῷ τοιούτῳ κόσμῳ οὐδὲ κατὰ τὸν Ἀντιφῶντα προσκόρως καὶ σαφῆ τὴν ἐπιτήδευσιν ἔχοντι, ἀλλ' ὥστε μετέχειν καὶ κατὰ τοῦτο τοῦ ἀληθοῦς. τοῖς δ' ἄλλοις τοῦ ἥθους εἶδεσιν οὐ σφόδρα τι χρῆται οἷον ἐπιεικείαι ἢ ἀφελείαι ἢ ὅσα τοιαῦτα.
- 25 20. PHRYNICH. praepr. sophist. [Phot. Bibl. 158 p. 101^b 4 Bekk.] εἰλικρινοὺς δὲ καὶ καθαροῦ καὶ ἁπτικοῦ λόγου κανόνας καὶ στάθμας καὶ παράδειγμά φησιν ἄριστον ... [Platon, 10 Redner, Thukydides, Xenophon, Aeschines d. Sokr.] Κριτίαν τε τὸν Καλαίσχρου καὶ Ἀντισθένην.
21. PHILOSTR. V. soph. II 1, 14 [Herodes] προσέκειτο μὲν γὰρ πᾶσι τοῖς πα- 30 λαιοῖς, τῷ δὲ Κριτίᾳ καὶ προσετέθεικε καὶ παρήγαγεν αὐτὸν ἐς ἡθῆ Ἑλλήνων τέως ἀμελοῦμενον καὶ περιορῶμενον.
22. PHILOP. de anima 89, 8 [zu n. 23] Κριτίαν εἶτε τὸν ἕνα τῶν τριάκοντα, ὃς καὶ Σωκράτους ἠκροάσατο, ἢ καὶ ἄλλον τινὰ λέγει, οὐδὲν διαφερόμεθα. φασὶ δὲ καὶ ἄλλον Κριτίαν γεγενῆσθαι σοφιστὴν, οὐ καὶ τὰ φερόμενα συγγράμματα εἶναι, 35 ὡς Ἀλέξανδρος λέγει· τὸν γὰρ τῶν τριάκοντα μηδὲ γεγραφέναι ἄλλο τι πλὴν 613 Πολιτείας ἐμμέτρους.
23. ARIST. de anima A 2. 405^b 5 ἕτεροι δ' αἶμα [näml. τὴν ψυχὴν εἶναι], καθάπερ K., τὸ αἰσθάνεσθαι ψυχῆς οἰκειότατον ὑπολαμβάνοντες, τοῦτο δ' ὑπάρχειν διὰ τὴν τοῦ αἵματος φύσιν. PHILOP. de an. prooem. 9, 19 [vgl. 89, 12] K. ὁ 40 εἰς τῶν τριάκοντα· αἶμα γὰρ ἔλεγεν εἶναι τὴν ψυχὴν. αἶμα γάρ, φησὶν, ἀνθρώποις περικάρδιόν ἐστι νόημα' [= Crit. fr. 8 Bach].

2 τὴν ιδέαν τ. λ. ταύτην) näml. δικανικῶν 4 ἀρχίνοον Hss. 18 ἀποφαντικῶς V^a περιβάλλοι P^{ac}: περιβάλλει V^a (Periöden bildet) 24 ἢ (vor ἀφελείαι) Hss.: καὶ Ausgg. 40 φησὶν] Irrtum d. Philop. Vielmehr Empedokles; vgl. 21 B 105, 3

B. POETISCHE FRAGMENTE.

613

HEXAMETER.

1. [7 Bach fr. (1827), 7 Crusius Anth. lyr. p. 134 ff.] ΑΠΗ. XIII p. 600 E [Eros]

ὄν ὁ σοφὸς ὑμῶν αἰεὶ ποτὶ Ἀνακρέων πᾶσιν ἔστιν διὰ στόματος. λέγει οὖν περὶ
5 αὐτοῦ καὶ ὁ κράτιστος Κ. τάδε·

τὸν δὲ γυναικείων μελέων πλέξαντά ποτ' ὠιδὰς
ἡδὺν Ἀνακρεΐοντα Τέως εἰς Ἑλλάδ' ἀνήγεν,
συμποσίῳν ἐρέθισμα, γυναικῶν ἡπερόπευμα,
αὐλῶν ἀντίπαλον, φιλοβάρβιτον, ἡδύν, ἄλυπον.

10 5 οὐ ποτέ σου φιλότης γηράσεται οὔτε θανεῖται,
ἔστ' ἂν ὕδωρ οἴνῳ συμμειγνύμενον κυλίκεσσιν
παῖς διαπομπεύῃ, προπόσεις ἐπὶ δεξιᾷ νωμῶν,
παννυχίδας θ' ἱερὰς θήλεις χοροὶ ἀμφίεπωσιν,
15 10 πλάστιγξ θ' ἡ χαλκοῦ θυγάτηρ ἐπ' ἄκραισι καθίζῃ.

ΚΡΙΤΙΟΥ ΕΛΕΓΕΙΑ.

2. [1 B., 1 Cr.] ΑΘΗΝ. epit. I p. 28 B K. δὲ οὕτως [näml. τὰ ἐξ ἐκάστης πό-
λεως ἰδιώματα καταλέγει]: 'κότταβος ... τρόπαιον'. καὶ ἐπαινεῖται ὄντως ὁ
Ἀττικὸς κέραμος. xv 666 B πρῶτον μὲν ἡ τῶν κοττάβων εὔρεσις Σικελικὴ ἔστιν
20 παιδιά, ταύτην πρῶτων εὐρόντων Σικελῶν, ὡς Κ. φησὶν ὁ Καλλαίσχρου ἐν τοῖς
'Ελεγείοις διὰ τούτων· 'κότταβος ... καθιστάμεθα'. LEX. BEKK. VI Anecd.
I 382, 19 [Phot. A 73, 3 Reitzenst.]. ἀλεξίλογα: οὕτω τὰ γράμματα κέκληκε Κ. ὁ
τύραννος. [v. 10.]

κότταβος ἐκ Σικελῆς ἔστι χθονὸς ἐκπρεπὲς ἔργον, 614
25 ὃν σκοπὸν ἐς λατάγων τόξα καθιστάμεθα,
εἶτα δ' ὄχος Σικελὸς κάλλει δαπάνῃ τε κράτιστος,

* * *

5 Θεσσαλικὸς δὲ θρόνος, γυίων τρυφερωτάτῃ ἔδρα·
εὐναίου δὲ λέχους <ἔξοχα> κάλλος ἔχει
30 Μίλητός τε Χίος τ' ἔναλος πόλις Οἰνοπίωνος.
Τυρσηνὴ δὲ κρατεῖ χρυσότυπος φιάλη
καὶ πᾶς χαλκὸς ὅτις κοσμεῖ δόμον ἔν τινι χρειᾷ.

6 τόν σε Meineke 10 σου] τοῦ G. Hermann 14 πλάστιγξ A καθίζει A:
καθίζει E 15 κοττάβου] vgl. B 2, 1 ff. ὑψηλοῦ (ὑψηλὴ Wilamowitz) κορυφαῖς,
Βρομίου ψακάδεσσιν (βαλλομένη) Kaibel: wenn der Satz vollständig ist, erscheint
κορυφαῖς als Glossem zu ἄκραισι, statt dessen τέκμαρ (B 2, 2) oder ὀροφή *
19. 20 ἔστι τὴν παιδιὰν ταύτην Kaibel 24 ἔστι fehlt p. 28 ἔργον 666: εἰς
ἔργον 28 25 ἐς 666: ἐκ 28 26 σικελικὸς AE: verb. Musurus 27 in die
Lücke wollte unrichtig B 6, 6 versetzen Sitzler 28 γῶν Hss.: verb. Musurus
29 <ἔξοχα> Musur. 32 ὅτις Musur.: ὅστις Hss.

- 10 Φοίνικες δ' εὖρον γράμματ' ἀλεξίλογα,
 Θήβη δ' ἄρματόεντα δίφρον συνεπήξατο πρώτη,
 φορτηγούς δ' ἀκάτους Κᾶρες ἄλδς ταμίαι.
 τὸν δὲ τροχὸν γαίας τε καμίνου τ' ἔκγονον εὖρε
 5 κλεινότατον κέραμον, χρήσιμον οἰκονόμον,
 15 ἣ τὸ καλὸν Μαραθῶνι καταστήσασα τρόπαιον.

3. [33 B.] MALL. THEODOR. de metr. p. 19 *metrum dactylicum hexametrum inventum primitus ab Orpheo C. asserit.* Vgl. oben II 66, 6.

ΕΙΣ ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΝ.

- 10 4. [3 B., 5 Cr.] HERP. AEST. 2, 3 (περὶ συνεκφωνήσεως) ἡ δύο βραχεῖαι εἰς μίαν βραχεῖαν, ὅπερ ἐν τοῖς ἄλλοις εὐρίσκεται μέτροις ... ἐν δὲ τοῖς ἔπεισι σπανίως· ὡσπερ Κ. ἐν τῇ εἰς Ἀλκιβιάδην ἐλεγείᾳ οὐκ ὤieto ἐγχωρεῖν τοῦ Ἀλκιβιάδου τὸ ὄνομα· φησὶ γάρ·

καὶ νῦν Κλεινίου υἱὸν Ἀθηναῖον στεφανώσω
 Ἀλκιβιάδην νέοισιν ὑμνήσας τρόποις·
 οὐ γάρ πως ἦν τοῦνομ' ἐφαρμόζειν ἐλεγείῳι·
 νῦν δ' ἐν ἱαμβείῳ κέισεται οὐκ ἀμέτρως.

5. [4 B., 6 Cr.] PLUT. Alcib. 33 τὸ μὲν οὖν ψήφισμα τῆς καθόδου πρότερον ἐκεκύρωτο Κριτίου τοῦ Καλλασίχρου γράψαντος, ὡς αὐτὸς ἐν ταῖς Ἑλεγεῖαις
 20 πεποιήκεν ὑπομνήσκων τὸν Ἀλκιβιάδην τῆς χάριτος ἐν τούτοις·

γνώμη δ' ἣ σε κατήγαγ', ἐγὼ ταύτην ἐν ἅπασιν
 εἶπον καὶ γράψας τοῦργον ἔδρασα τόδε.
 σφραγὶς δ' ἡμετέρης γλώττης ἐπὶ τοῖσδεσι κεῖται.

Vgl. B 75.

- 25 ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ ΕΜΜΕΤΡΟΙ. Vgl. A 22.

ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. Vgl. B 32—37.

6. [2 B., 2 Cr.] ATH. x 432D προπόσεις δὲ τὰς γινομένας ἐν τοῖς συμποσίοις Λακεδαιμονίοις οὐκ ἦν ἔθος ποιεῖν οὐδὲ φιλοτησίας διὰ τούτων πρὸς ἀλλήλους ποιεῖσθαι. δηλοῖ δὲ ταῦτα Κ. ἐν τοῖς Ἑλεγεῖοις·

- 30 καὶ τόδ' ἔθος Σπάρτῃ μελέτημά τε κείμενόν ἐστι
 πίνειν τὴν αὐτὴν οἰνοφόρον κύλικα,
 μῆδ' ἀποδωρεῖσθαι προπόσεις ὀνομαστὶ λέγοντα,
 μῆδ' ἐπὶ δεξιτερὰν χεῖρα κύκλῳ θιάσου

5

*

*

*

1 γράμματ' ἀλεξίλογα Hss., Lex. Bekk. (*Gedankenheifer*): λεξίλογα (τὰ τὴν λέξιν λέγοντα) Schweighäuser: δεξίλογα Dobree, ἀεξίλογα Meineke 4 γαίης E τ' ἔκγονον Musurus: τὲ γόνον Hss. 6 μαραθῶνι E: μαραθῶνος C 12 ὡσπερ] ὥστε Denig 14 ἀθηναίου AI 21 κατήγαγ'] vgl. Thuc. viii 97, 3 (Frühj. 411) 23 γλώσσης Schäfer 34 'intercidit haec sententia: contra apud Athenienses hoc moris est' Kaibel

- ἄγγεα Λυδὴ χεὶρ εὖρ' Ἀσιατογενής. 615
καὶ προπόσεις ὀρέγειν ἐπὶ δεξιᾷ, καὶ προκαλεῖσθαι
ἔξονομακλήδην, ὣι προπιεῖν ἐθέλει.
εἴτ' ἀπὸ τοιούτων πόσεων γλῶσσας τε λύουσιν
5 10 εἰς αἰσχροὺς μύθους, σῶμά τ' ἀμαυρότερον
τεύχουσιν· πρὸς δ' ὅμ' ἀχλὺς ἀμβλωπὸς ἐφίζει·
λῆστις δ' ἐκτῇκει μνημοσύνην πραπίδων·
νοῦς δὲ παρέσφαλται· δμῶες δ' ἀκόλαστον ἔχουσιν
ἦθος· ἐπεισπίπτει δ' οἰκοτριβῆς δαπάνη.
10 15 οἱ Λακεδαιμονίων δὲ κόροι πίνουσι τοσοῦτον,
ὥστε φρέν' εἰς ἰλαρὰν ἐλπίδα πάντας ἄγειν
εἷς τε φιλοφροσύνην γλῶσσαν μέτριόν τε γέλωτα·
τοιαύτη δὲ πόσις σῶματί τ' ὠφέλιμος
γνώμη τε κτήσει τε· καλῶς δ' εἰς ἔργ' Ἀφροδίτης
15 20 πρὸς θ' ὕπνον ἤρμοσται, τὸν καμάτων λιμένα,
πρὸς τὴν τερπνοτάτην τε θεῶν θνητοῖς Ὑγίαν,
καὶ τὴν Εὐσεβίης γείτονα Σωφροσύνην.
ἔξης τε πάλιν φησίν·
αἱ γὰρ ὑπὲρ τὸ μέτρον κυλίκων προπόσεις παρὰ χρῆμα 616
20 τέρψασαι λυποῦσ' εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον.
25 ἡ Λακεδαιμονίων δὲ δίκαιθ' ὁμαλῶς διάκειται,
ἔσθειν καὶ πίνειν σύμμετρα πρὸς τὸ φρονεῖν
καὶ τὸ πονεῖν εἶναι δυνατούς· οὐκ ἔστ' ἀπότακτος
ἡμέρα οἰνῶσαι σῶμ' ἀμέτροισι πότοις.
25 7. [36 B., 2^a Cr.] SCHOL. EURIP. Hipp. 264 ἐνὸς τῶν ἐπὶ σοφῶν ἐστὶν ἀπό-
φθεγμα τὸ 'μηδὲν ἄγαν', ὅπερ Χίλων ἀνατιθέασιν, ὡς Κ. DIOG. I 41 [s. II 213, 12]
ohne Autornamen:
ἦν Λακεδαιμόνιος Χίλων σοφός, ὃς τὰδ' ἔλεξε·
μηδὲν ἄγαν· καιρῶι πάντα πρόσεστι καλά.
30 8. [5 B., 3 Cr.] PLUT. Cim. 10 [nach 76 B 20] Κ. δὲ τῶν τριάκοντα γενό-
μενος ἐν τοῖς ἑλεγεῖοις εὐχεται·

1 ἄγγε' ἢ Dobree; ἄγγε' ἢ δὴ ταχύχειρ [B 55] Bergk 3 προπιεῖν C: προπο-
λεῖν A ἐθέλῃ Hartung 4 τε λύουσιν Musur.: τελέουσιν Hss. 6 ὅμ'
Hss.: ὅματ' G. Hermann 7 λῆστις C²: λῆσις AC 11 ἐλπίδα Emperius:
ἀσπίδα Hss. πάντας ἄγειν Bergk: πάντ' ἀπάγειν (ἀπαγαγεῖν) Hss.
16 ὑγίαν Hss. 17 Zwischen VV. 22 und 23 stellt (ohne Zwischenglieder)
B 7 A. Dieterich (Brief 19. Jan. 1908) 20 ἅπαντα] ἔπειτα Schneidewin
22 ἐσθίειν Hss.: verb. Musur. φρονεῖν Bach: φανέν Hss. 23 ἀπότακτος C:
ἀπότακτον A

πλοῦτον μὲν Σκοπαδῶν, μεγαλοφροσύνην δὲ Κίμωνος, 616
νίκας δ' Ἀρκεσίλα τοῦ Λακεδαιμονίου.

9. [6 B., 3 Cr.] STOB. III 29, 11 Κριτίου·

ἐκ μελέτης πλείους ἢ φύσεως ἀγαθοί.

5

DRAMEN.

10. VITA EURIPID. p. 135, 33 τούτων [Dramen des Euripides] νο-
θεύεται τρία· Τέννης, Παδάμανθος, Πειρίθους. Vgl. unten S. 318,
11f. Als Satyrstück fügte Σίσυφος hinzu Wilamowitz.

TENNHΣ.

10 11. Epronym von Tenedos vgl. Konon 28 [Phot. 126 p. 135^b 19 B.].

12. [EUR. fr. 695, TGF p. 578 Nauck] STOB. III 2, 15 Εὐριπίδης Τέννη.

φεῦ· οὐδὲν δίκαιόν ἐστιν ἐν τῷ νῦν γένει.

ΠΑΔΑΜΑΝΘΥΣ.

13. [660 N.] ANTIATT. BEKK. p. 94, 1 ἐξαίρειν ἀντὶ τοῦ ἀφαιρεῖν. Εὐριπίδης
15 δὲ Παδαμάνθου·

οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς <ὅστις> ἐξαίρήσεται.

14. [658 N.] STRAB. VIII p. 356 Εὐριπίδης ... ἐν Παδαμάνθου·

οἱ γῆν ἔχουσ' Εὐβοΐδα πρόσχωρον πόλιν.

15. [659 N.] STOB. II 8, 12. IV 20, II, 61 Εὐριπίδου Παδάμανθος·

617

20 ἔρωτες ἡμῖν εἰσὶ παντοῖοι βίου·

ὁ μὲν γὰρ εὐγένειαν ἰμείρει λαβεῖν,
τῷ δ' οὐχὶ τούτου φροντίς, ἀλλὰ χρημάτων
πολλῶν κεκληῆσθαι βούλεται πάτωρ δόμοις.

5 ἄλλωι δ' ἀρέσκει μηδὲν ὑγιὲς ἐκ φρενῶν

25 λέγοντι πείθειν τοὺς πέλας τόλμηι κακῇ.

οἱ δ' αἰσχυρὰ κέρδη πρόσθε τοῦ καλοῦ βροτῶν
ζητοῦσιν· οὐτῷ βίοςτος ἀνθρώπων πλάνη.
ἐγὼ <δὲ> τούτων οὐδενὸς χρήζω τυχεῖν,

10 δόξαν δὲ βουλοίμην ἂν εὐκλείας ἔχειν.

2 Ἀρκεσίλα Westermann aus Paus. VI 2, 1: ἀρησίλα oder ἀρεσιλάου Hss.
6 Über die Zuweisung an Kritias vgl. Wilamowitz *N. Jahrb.* 1908, 57 7 Τέννης
Elmsley: γέννης Hss. Πειρίθους Wilamowitz *H. Unters.* 324 14 ἐξαίρειν
und ἀπαίρειν Hs. 16 <ὅστις> van Dam 19 Παδάμανθος fehlt Stob. ecl.
21 ἰμείρει flor. SM: ἰμέρει A: ἰμείρεται ecl. 23 πάτωρ Dindorf: πατήρ Stob.
ecl. (II) u. flor. (IV), Schol. Eur. δόμοις flor.: δ' ὅμως ecl.: δόμων Schol. Eur.
25 λέγοντα ecl. 28. 29 fehlt flor. 28 <δὲ> Grotius

ΠΕΙΡΙΘΟΥΣ.

617

16. IOH. DIACON. zu HERMOG. ed. Rabe [aus Vatic. gr. 2228 s. xiv, *Rhein. Mus.* 63] S. 144 f. GREGOR. CORINTH. zu HERMOG. II 449, 8 Speng. (καὶ Εὐριπίδης 'Ζεὺς, ὡς λέλεκται' ἀναφορά, 'τῆς ἀληθείας ὑπο' βεβαίως): οὗτος ὁ
 5 στίχος ἐν δυσὶν εὐρηται δράμασιν Εὐριπίδου, ἐν τε τῷ λεγομένῳ Πειρίθῳ καὶ
 ἐν τῇ Σοφῇ Μελανίππῃ. ὦν καὶ τὰς ὑποθέσεις καὶ τὰ χωρία οὐκ ἄκαιρον ἐκ-
 θεῖναι τοῖς ἀσπαζομένοις τὴν πολυμάθειαν. ἡ μὲν οὖν τοῦ Πειρίθου ὑπόθεσις
 ἐστὶν αὕτη· Πειρίθους ἐπὶ τῇ Περσεφόνῃς μνηστεία μετὰ Θησέως εἰς Ἄιδου
 καταβάς τιμωρίας ἔτυχε τῆς πρεπούσης· αὐτὸς μὲν γὰρ ἐπὶ πέτρας ἀκινήτῳ
 10 καθέδρῳ πεδηθεὶς δρακόντων ἐφρουρεῖτο χάσμασιν, Θησεὺς δὲ τὸν φίλον ἐγκατα-
 λιπεῖν αἰσχρὸν ἡγούμενος βίου εἴλετο τὴν ἐν Ἄιδου ζωὴν. ἐπὶ τὸν Κέρβερον δὲ
 Ἑρακλῆς ἀποσταλεὶς ὑπὸ Εὐρυσθέως τοῦ μὲν θηρίου βίαι περιεγένετο, τοὺς δὲ
 περὶ Θησέα χάριτι τῶν χθονίων θεῶν τῆς παρούσης ἀνάγκης ἐξέλυσε μίᾳ πράξει
 καὶ τὸν ἀνθιστάμενον χειρωσάμενος καὶ παρὰ θεῶν χάριν λαβὼν καὶ δυστυχοῦντας
 15 ἐλεήσας φίλους. εἰσάγεται γοῦν ἐν τούτῳ τῷ δράματι Αἰακὸς πρὸς Ἑρακλέα
 λέγων·

ἔα, τί χρῆμα; δέρκομαι σπουδῇ τινα
 δεῦρ' ἐγκονοῦντα καὶ μάλ' εὐτόλμῳ φρενί.
 εἰπεῖν δίκαιον, ὦ ξέν(ε), ὅστις ὦν τόπους

- 20 4 εἰς τούσδε χρίμπτη καὶ καθ' ἥντιν' αἰτίαν.

εἶτα Ἑρακλῆς πρὸς αὐτόν [Nauck FT p. 547, Eur. fr. 591]:

5 οὐδεὶς ὄκνος πάντ' ἐκκαλύψασθαι λόγον·
 ἔμοι πατρὶς μὲν Ἄργος, ὄνομα δ' Ἑρακλῆς,
 θεῶν δὲ πάντων πατρὸς ἐξέφυν Διός.

- 25 ἔμῃ γὰρ ἦλθε μητρὶ κεδνὸν εἰς λέχος

618

2 Zugrunde gelegt ist Johannes (Gregor. nach Graevens Apparat Vatic. gr. 105 f. 402^a und Escor. I—III 10 f. 257^b ist kürzer. Diese Varianten sind nicht angemerkt). Walz VII 1312 gab das Stück nach Vindob. und Monac., wo es heißt: οὗτος ὁ στίχος ἐν δυσὶν εὐρηται δράμασιν Εὐριπίδου, ἐν τε τῷ λεγομένῳ Πειρίθῳ καὶ ἐν τῇ Σοφῇ Μελανίππῃ· ἐν μὲν γὰρ τῷ Π. παρeisάγεται Ἑρακλῆς ἐν Ἄιδου κατελθὼν κατὰ κέλευσιν Εὐρυσθέως καὶ ὑπὸ τοῦ Αἰακοῦ ἐρωτώμενος ὅστις ἐστὶ καὶ ἀποκρινόμενος 'ἐμοὶ Εὐρυσθέως'. Folgt Melanippe fr. 481, dann ἡ ἐν τῷ δράματι Πειρίθῳ ἱστορία· Πειρίθους ... φίλους [dies fehlt Monac.] 4 οὗτος bis χάσμασιν (10) wegggeschnitten Esc.

8 ἐπὶ τὴν π. μνηστείαν Vind.,
 Vat. 2228: verb. * ἄδου Vat. 105 9 μὲν fehlt Vind. ἀκινήτου
 Vind. 11 βίου Laur. 56, 1 (Graeven): βίον beide Vat., Esc.: fehlt Vind.:
 ἐκύν Nauck εἴλετο Nauck: εἶχε Hss. δὲ τὸν Κέρβερον Vat. 105, Esc.

12 θηρίου beide Vat., Esc.: κερβέρου Vind. βίαι fehlt Esc. 13 μᾶ
 πράξει Vat. 2228, Vind. 14 παρὰ] περὶ Vind. 15 ἡλέησε Esc., Vind.

γοῦν Vat. 2228: οὖν Vat. Esc. (εἰσάγεται ... αὐτὸν Z. 21 fehlt übr. Hss.)

17 ἔα Vat. 2228, Esc.: εἶα Vat. 105 20 χρίμπτη Esc., Vat. 105 21 Vat. 2228:
 fehlt sonst 24 θεῶν Reiske: θεοῦ Hss. δὲ fehlt Vat. 2228 πατρὸς πάν-

των Vat. 105 25 ἐμοὶ Vat. 105 κεδνὸν εἰς λέχος Dobree: κεδνῇ πρὸς
 λέχος Vat. 2228, Vind.: κεδνῇ (ohne πρὸς λέχος) Vat. 105, Esc.

Ζεύς, ὡς λέλεκται τῆς ἀληθείας ὕπο.

10 ἦκω δὲ δευρο πρὸς βίαν Εὐρυσθέως
ἀρχαῖς ὑπείκων, ὅς μ' ἔπεμψε(ε) Ἀϊδου κύνα
ἄγειν κελεύων ζῶντα πρὸς Μυκηνίδας
5 πύλας, ἰδεῖν μὲν οὐ θέλων, ἄθλον δέ μοι
ἀνήνυτον τὸν δῶκεν ἔξηνυκέναι.

15 τοιόνδ' ἰχνεύων πρᾶτος Εὐρώπης κύκλῳ
Ἀσίας τε πάσης ἐς μυχοὺς ἐλήλυθα.

17. [17 B., Eur. fr. 592 N.] ATHEN. XI 496 A πλημοχόη ... χρώνται δὲ αὐτῶι
10 ἐν Ἐλευσίνι τῇ τελευταίᾳ τῶν μυστηρίων ἡμέραι, ἣν καὶ ἀπ' αὐτοῦ προσαγο-
ρεύουσι Πλημοχόας ... μνημονεύει αὐτῶν καὶ ὁ τὸν Πειρίθουν γράψας εἴτε
Κριτίας ἐστὶν ὁ τύραννος ἢ Εὐριπίδης λέγων οὕτως·

ἵνα πλημοχόας τάσδ' εἰς χθόνιον
χάσμ' εὐφήμῳς προχέωμεν.

15 18. [16 B., 594 N.] CLEM. Str. v 35 (II 349, 18 St.) περὶ τούτων τὰ τε ἐπὶ τῆς
ἀγίας κιβωτοῦ ἱστορούμενα μὲν τὰ τοῦ νοητοῦ κόσμου τοῦ ἀποκεκρυμμένου
καὶ ἀποκεκλεισμένου τοῖς πολλοῖς. ναὶ μὴν καὶ τὰ χρυσὰ ἐκεῖνα ἀγάλματα, ἔξαπτέρυ-
γον ἐκάτερον αὐτῶν, εἴτε τὰς δύο ἄρκτους ὡς βούλονται τινες, ἐμφαίνει εἴτε, ὅπερ
20 μᾶλλον, τὰ δύο ἡμισφαίρια, ἐθέλει δὲ τὸ ὄνομα τῶν Χερουβὶμ δηλοῦν ἐπίγνωσιν πολ-
λὴν. ἀλλὰ δώδεκα πτέρυγας ἅμφω ἔχει καὶ διὰ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου καὶ τοῦ κατ'
αὐτὸν φερομένου χρόνου τὸν αἰσθητὸν κόσμον δηλοῖ. οἶμαι καὶ ἡ τραγωιδία φυσιο-
λογοῦσά φησιν· ἁκάμας... πόλον'. SCHOL. ARISTOPH. Vög. 179 πόλον γὰρ οἱ πα-
λαιοὶ οὐχ ὡς οἱ νεώτεροι σημειόν τι καὶ πέρας ἄεονος, ἀλλὰ τὸ περιέχον ἅπαν.
Εὐριπίδης Πειρίθῳ 'καὶ τὸν Ἀτλάντιον φρουρῶν πόλον', ὡς αὐτοῦ τε περι-
25 πολουμένου καὶ δι' αὐτοῦ πάντων ἐρχομένου.

ἁκάμας τε Χρόνος περί τ' ἀενάωι
ρέυματι πλήρης φοιτᾷ τίκτων
αὐτὸς ἑαυτόν, δίδυμοί τ' Ἄρκτοι
ταῖς ὠκυπλάνοις πτερύγων ῥιπαῖς

30 5 τὸν Ἀτλάντειον τηροῦσι πόλον.

*Ἀτλας δὲ ὁ μὴ πάσχων πόλος δύναται μὲν εἶναι καὶ ἡ ἀπλανὴς σφαῖρα,
βέλτιον δὲ ἴσως αἰῶνα ἀκίνητον νοεῖσθαι.

19. [15 B., 593 N.] — — 115 II 403, 14 St.] ἐν δὲ τῷ Πειρίθῳ δράματι
ὁ αὐτὸς [Eurip.] καὶ τὰδε τραγιδεῖ· 'σὲ ... ἀμφιχορεύει. (SCHOL. APOLL.
35 IV 143 und zu EUR. Or. 982 zitieren 1. 2; SATYR. Vit. Eur. (Ox. Pap. IX) p. 140
zitiert 1 τὸν ἐν ... 4 ἄστρον.)

2 fehlt Vat. 105, Esc. 3—8 Vat. 2228: fehlt sonst 6 ἀνήνυστον Vat.
2228: verb. Rabe τὸν δῶκεν] δέδωκεν Rabe 7 εὐρώπην Vat. 2228:
verb. Rabe 12 λέγων] Chor der eleusinischen Mysteren am Plemochöntage
14 προσχέωμεν Hs.: verb. Casaubonus 19 τῶν Χερουβὶμ] τὸ X. Caten.
26 τ' Schwartz: γ' Hs. 27 πλήρης] 'le présent est gros de l'avenir' Leibniz
30 τηροῦσι Clem.: φρουροῦσι aus Schol. Ar. Herwerden

σὲ τὸν αὐτοφυῆ, τὸν ἐν αἰθερίῳ
 ῥύμβῳ πάντων φύσιν ἐμπλέξανθ',
 ὃν περὶ μὲν φῶς, περὶ δ' ὄρφναία
 νύξ αἰολόχρως ἄκριτός τ' ἄστρον

5 5 ὄχλος ἐνδελεχῶς ἀμφιχορεύει.

ἐνταῦθα γὰρ τὸν μὲν αὐτοφυῆ τὸν δημιουργὸν νοῦν εἶρηκεν, τὰ δ' ἐξῆς
 ἐπὶ τοῦ κόσμου τάσσεται, ἐν ᾧ καὶ αἱ ἐναντιότητες φωτός τε καὶ σκότους.

20. [10 B., 595 N.] PLUT. de amic. mult. 7 p. 96 c ἐνιοι τῶν φίλων οὐδὲν
 ἀπολαύσαντες εὐτυχοῦντων συναπόλλυνται δυστυχούσι. καὶ τοῦτο μάλιστα πά-
 10 10 σχουσιν οἱ φιλόσοφοι καὶ χαριέντες, ὡς Θησεὺς τῷ Πειρίθῳ κολαζομένῳ καὶ
 δεδεμένῳ

αἰδοῦς ἀχαλκεύτοισιν ἔζευκται πέδαις.

21. [13 B., 598 N.] STOB. II 8, 4 Εὐριπίδου Πειρίθῳ.

15 ὁ πρῶτος εἰπὼν οὐκ ἀγυμνάστῳ φρενὶ
 ἔρριπεν, ὅστις τόνδ' ἐκαίνισεν λόγον,
 ὡς τοῖσιν εὖ φρονοῦσι συμμαχεῖ τύχη.

22. [12 B., 597 N.] — III 37, 15 Πειρίθου.

20 τρόπος δὲ χρηστὸς ἀσφαλέστερος νόμου.
 τὸν μὲν γὰρ οὐδεὶς ἂν διατρέψαι ποτέ
 ῥήτῳρ δύναιτο, τὸν δ' ἄνῳ τε καὶ κάτω
 λόγοις ταρασσῶν πολλάκις λυμαίνεται.

23. [14 B., 596 N.] — IV 53, 23 Εὐριπίδου Πειρίθῳ.

οὐκ οὖν τὸ μὴ ζῆν κρείσσον ἐστ' ἢ ζῆν κακῶς;

24. Aus dem Peirithoos stammen nach Welcker Eur. fr. inc. 865
 25 φήμη τὸν ἐσθλὸν κἀν μυχοῖς δείκνυσι γῆς, 936 οὐκ· ἀλλ' ἔτ' ἔμπνουν 620
 Ἄιδης μ' ἐδέξατο, nach Wilamowitz 964 [s. oben I 382, 30] und PHOT.
 A S. 91, 18 ἀμήτορος: Εὐριπίδης· Ἐφιδνε Γαίας υἱὲ τῆς ἀμήτορος·

ΣΙΣΥΦΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ.

25. [9 B., 1 p. 770 N.] SEXT. IX 54 καὶ K. δὲ εἰς τῶν ἐν Ἀθήναις τυραννη-
 30 σάντων δοκεῖ ἐκ τοῦ τάγματος τῶν ἀθέων ὑπάρχειν φάμενος, ὅτι οἱ παλαιοὶ

1 αὐτοφυῆ] nämlich νοῦν anaxagoreisch (46 B 12); vgl. Z. 6, wo aber δημι-
 ουργόν falsch erklärt wird: αὐτοφυᾶ Dindorf τὸν ἐν αἰθερίῳ] πάντων θεῶν
 αἰθέρα Schol. Ap. 2 ῥύμβῳ Satyr., Schol. Eur., Ap., Hesych. s. v. αἰθέριος
 ῥύμβος: ῥόμβῳ Eus. XIII p. 681 B: ὄμβρῳ Clem. 7 αἱ (nach καὶ) Eus.: fehlt Clem.
 12 πέδαις Plut. 482. 533: πόδας Plut. 96 14 ὁ πρῶτος εἰπὼν] Verkürzung
 des Stob., s. Wilamowitz Anal. Eur. 165 16 τύχη Menand. monost. 462: ψυχὴ
 Stob. 19 διαστρέψαι ποτέ λόγος (so Cobet) δύναιτο, τὸν δ' ἄνῳ τε καὶ κάτω
 ῥήτῳρ (so Cobet) σπαράσσω (so Valckenaer) π. λ. Nauck 26 S. Wilamowitz
 Berl. Sitz. Ber. 1907, 7 28 Ein gleichnamiges Satyrdrama des Euripides (auf-
 gef. 415) zitiert Ael. V. H. II 8

νομοθέται ἐπίσκοπόν τινα τῶν ἀνθρωπίνων κατορθωμάτων καὶ ἀμαρτημάτων 620
 ἐπλάσαν τὸν θεὸν ὑπὲρ τοῦ μηδένα λάθραι τὸν πλησίον ἀδικεῖν, εὐλαβούμενον
 τὴν ὑπὸ τῶν θεῶν τιμωρίαν. ἔχει δὲ παρ' αὐτῶι τὸ ῥητὸν οὕτως· 'ἦν ... γένος'.
 ΑἸΤ. 17, 2 (D. 298) καὶ Εὐριπίδης δὲ ὁ τραγωιδιοποιὸς ἀποκαλύψασθαι μὲν οὐκ
 5 ἠθέλησε δεδοικώς τὸν Ἀρειὸν πάγον, ἐνέφηγε δὲ τοῦτον τὸν τρόπον· τὸν γὰρ
 Σίσυφον εἰσήγαγε προστάτην ταύτης τῆς δόξης καὶ συνηγόρησεν αὐτοῦ ταύτη
 τῇ γνώμῃ· 'ἦν γὰρ χρόνος, φησὶν, ὅτ' ... ὑπὴρέτης [1. 2]. ἔπειτά φησι τὴν
 ἀνομίαν λυθῆναι νόμων εἰσαγωγῇ· ἐπεὶ γὰρ ὁ νόμος τὰ φανερά τῶν ἀδικημάτων
 εἶργειν ἡδύνατο, κρύφα δὲ ἡδίκουν πολλοί, τότε τις σοφὸς ἀνὴρ ἐπέστησεν, ὥς
 10 δεῖ ψευδεῖ λόγῳ τυφλωσαὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ πείσαι τοὺς ἀνθρώπους, ὥς ἔστι ...
 βίῳ, ὃς ταῦτ' ἀκούει καὶ βλέπει φρονεῖ τ' ἄγαν' [17. 18]. 16, 7 (D. 294)
 ὅθεν καὶ Εὐριπίδης φησί· 'τό τ' ἀστερωπὸν οὐρανοῦ σέλας χρόνου ...
 σοφοῦ' [33. 34].

- ἦν χρόνος, ὅτ' ἦν ἄτακτος ἀνθρώπων βίος
 15 καὶ θηριώδης ἰσχύος θ' ὑπὴρέτης,
 ὅτ' οὐδὲν ἄθλον οὔτε τοῖς ἐσθλοῖσιν ἦν
 οὔτ' αὖ κόλασμα τοῖς κακοῖς ἐγίγνετο.
 5 κἄπειτά μοι δοκοῦσιν ἄνθρωποι νόμους
 θέσθαι κολαστάς, ἵνα δίκη τύραννος ἦι
 20 <ὁμῶς ἀπάντων> τήν θ' ὕβριν δούλην ἔχη·
 ἐζημιούτο δ' εἴ τις ἐξαμαρτάνοι.
 ἔπειτ' ἐπειδὴ τὰμφανῇ μὲν οἱ νόμοι
 10 ἀπείργον αὐτοὺς ἔργα μὴ πράσσειν βίαι,
 λάθραι δ' ἔπρασσον, τηνικαυτά μοι δοκεῖ
 25 <πρῶτον> πυκνός τις καὶ σοφὸς γνῶμην ἀνὴρ [γνῶναι]
 <θεῶν> δέος θνητοῖσιν ἐξευρεῖν, ὅπως
 εἴη τι δεῖμα τοῖς κακοῖσι, κἂν λάθραι
 15 πράσσωσιν ἢ λέγῳσιν ἢ φρονῶσί <τι>.
 ἐντεῦθεν οὖν τὸ θεῖον εἰσηγήσατο,
 30 ὥς ἔστι δαίμων ἀφθίτῳ θάλλων βίῳ,
 νόῳ τ' ἀκούων καὶ βλέπων, φρονῶν τ' ἄγαν
 προσέχων τε ταῦτα, καὶ φύσιν θεῖαν φορῶν,

621

8 ἐπεὶ γὰρ] ἐπεὶ δ' ἄρα * (Dox.) τὰ (μὲν) φανερά Herwerden 15 θ'
 fehlt N 16 ἄεθλον Hss.: verb. Barnes 20 < > *: <γένους βροτέου> Grotius:
 <τήν τ' ἰσχὺν ἄγχι> Mekler ἔχη δούλην Hss. 23 ἀπείργον Normann: ἀπῆ-
 γον Hss. 24 ἔπρασσον (πολλά) Pierson: ἔπρ. (ἄδικα) Bach 25 <πρῶτον>
 Enger vgl. 321, 23: Lücke von vier Buchst. N πυκνός τις (ἄλλος) Grotius: π. τ.
 <ὄντως> Normann [γνῶναι] *; Variante zu γνῶμην 26 δέος θνητοῖσιν
 (so) N: δὲ ὃς θνητοῖσιν LE: <θεῶν> δέος Wecklein: γνῶναι θεοὺς Köchly
 ἐξευρών Hss.: verb. Monac. 79 28 <τι> Grotius 31 ὃς ταῦτ' ἀκούει καὶ
 βλέπει φρονεῖ τ' ἄγαν paraphrasierend Aët. (s. Z. 10) τῷ νῷ F. G. Schmidt
 τ' ἄγαν Aët.: τε καὶ Sext.: τ' αἰὲ Bach 32 προσέχων θ' ἑαυτῷ Apelt: παρέχων
 τε ταῦτα Th. Gomperz: προσέχων τὰ πάντα Grotius: συνέχων ἅπαντα Matthiae

- 20 ὃς πᾶν τὸ λεχθὲν ἐν βροτοῖς ἀκούσεται, 621
 (τὸ) δρῶμενον δὲ πᾶν ἰδεῖν δυνήσεται.
 ἐὰν δὲ σὺν σιγῇ τι βουλευῆς κακόν,
 τοῦτ' οὐχὶ λήσει τοὺς θεοὺς· τὸ γὰρ φρονοῦν
 5 (ἄγαν) ἔνεστι. τούσδε τοὺς λόγους λέγων
 25 διδαγμάτων ἡδιστον εἰσηγήσατο
 ψευδεῖ καλύψας τὴν ἀλήθειαν λόγῳ.
 ναίειν δ' ἔφασκε τοὺς θεοὺς ἐνταῦθα, ἵνα
 μάλιστ' ἂν ἐξέπληξεν ἀνθρώπους λέγων,
 10 ὅθεν περ ἔγνω τοὺς φόβους ὄντας βροτοῖς
 30 καὶ τὰς ὀνήσεις τῷ ταλαιπώρῳ βίῳ,
 ἐκ τῆς ὑπερθε περιφορᾶς, ἵν' ἀστραπὰς
 κατεῖδεν οὔσας, δεινὰ δὲ κτυπήματα
 βροντῆς, τό τ' ἀστερωπὸν οὐρανοῦ δέμας,
 15 Χρόνου καλὸν ποίκιλμα τέκτονος σοφοῦ,
 35 ὅθεν τε λαμπρὸς ἀστέρος στείχει μύδρος,
 ὃ θ' ὑγρὸς εἰς γῆν ὄμβρος ἐκπορεύεται.
 τοίους δὲ περιέσεισεν ἀνθρώποις φόβους, 622
 δι' οὓς καλῶς τε τῷ λόγῳ κατώικισεν
 20 τὸν δαίμον(α) οὐ(τος) κἂν πρέποντι χωρίῳ,
 40 τὴν ἀνομίαν τε τοῖς νόμοις κατέσβεσεν.
 καὶ ὀλίγα προσδιελθὼν ἐπιφέρει
 οὕτω δὲ πρῶτον οἶμαι πείσαι τίνα
 θνητοὺς νομίζειν δαιμόνων εἶναι γένος.

1 ὃς πᾶν Normann: ὑφ' οὗ πᾶν μὲν NLEBV: ἐφ' οὗ π. μ. A; ὃς δὲ βρο-
 τοῖσι πᾶν τὸ μὲν λεχθὲν κλύειν Gomperz ἀκούσεται Normann: ἀκούεται
 Hss. 2 (τὸ) Normann 3 σὺν σιγῇ Hss.: σιγῇ N: κἂν σιγῇ Nauck
 5 (ἄγαν) *: (θεοῖς) Normann: (τούτοις) G. Hermann; ἔνεστι (παντί) Gomperz
 τούσδε τις λόγους Musgrave 6 διδάγμα τοι F. G. Schmidt μέγιστον
 F. G. Schmidt: κέρδιστον Nauck 7 καλύψας Sext. (καλύψαι E): τυφλώσας
 Aët. (320,10) 8 ναίειν Pierson: αἰεὶ Hss. 9 μάλιστ' ἂν Tour: μάλιστα Hss.
 ἐκπλήξειεν Grotius λέγων Grotius: ἄγων Hss. 11 ὀνήσεις Normann:
 πονήσεις Hss. 13 κατεῖδε φύσας F. G. Schmidt falsch s. Z. 10 14 τὸν ἀστ.
 οὐρ. σέλας Aët. 15 χρόνον Aët. 16 ἀστέρος] ἡλίου Nauck: διάπυρος Her-
 werden στίλβει Wecklein: σπέρχει Meineke 17 εἰσπορεύεται Grotius
 18 τοιούσδε Grotius: τοιούτους δὲ Hss.: τοίους Meineke περιέσεισεν *: περι-
 ἔστησεν (so) alle Hss.: πέριξ ἔστησεν Meineke φόβου | στοίχους Meineke
 19 τῷ λόγῳ] vgl. VV. 23.26 20 δαίμον' οὐ(τος) κἂν *: δαίμονα οὐκ ἐν Laur. N:
 δαίμονα καὶ ἐν übr. Hss.: δαίμον' οἰκοῦντ' ἐν Pierson 21 νόμοις Hss.: φόβοις
 Schmidt: βροτοῖς? * 23 τινας N 24 δαιμόνων εἶναι NLE: εἶναι δαι-
 μόνων ε

AUS UNBESTIMMTEN DRAMEN.

622

26. [22 B., 2 N.] STOB. I 8, 11:

μετὰ τὴν σκιὰν τάχιστα γηράσκει χρόνος.

27. [20 B., 3 N.] STOB. III 14, 2 Κριτίου.

5 ὅστις δὲ τοῖς φίλοισι πάντα πρὸς χάριν
 πράσπων ὁμιλεῖ, τὴν παραυτίχ' ἡδονὴν
 ἔχθραν καθίστησ' εἰς τὸν ὕστερον χρόνον.

28. [19 B., 4 N.] — — 23, 1 Κ—ου.

δεινὸν δ' ὅταν τις μὴ φρονῶν δοκῇ φρονεῖν.

10 29. [21 B., 5 N.] — IV 33, 10 Κ—ου.

σοφῆς δὲ πενίας σκαιότητα πλουσίαν
 κρεῖσσον σύνοικόν ἐστιν ἐν δόμοις ἔχειν;

Vgl. B 94 Anm.

PROSAISCHE FRAGMENTE.

15

〈ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΑΘΗΝΑΙΩΝ〉.

30. Hierher gehören vermutlich B 53—73.

ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΘΕΤΤΑΛΩΝ.

31. [30 Bach, 7 Müller FHG. II 69] ATHEN. exc. XIV 663 A 'ὁμο-
 λογοῦνται δ' οἱ Θετταλοὶ πολυτελέστατοι τῶν Ἑλλήνων
 20 γεγενῆσθαι περὶ τε τὰς ἐσθῆτας καὶ τὴν δίαιταν· ὅπερ 623
 αὐτοῖς αἴτιον ἐγένετο καὶ τοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπαγαγεῖν
 τοὺς Πέρσας, ἐζηλωκόσι τὴν τούτων τρυφὴν καὶ πολυτέ-
 λειαν'. ἱστορεῖ δὲ περὶ τῆς πολυτελείας αὐτῶν καὶ Κ. ἐν τῇ Πο-
 λιτείᾳ αὐτῶν.

2 Stob. fügt n. 11 ohne Lemma an n. 10 Κριτίου. 'Ο χρόνος ἀπάσης ἐστὶν ὀργῆς φάρμακον; da dieser Vers nicht tragisch ist, hat Meineke das Lemma in Κρατίου geändert [vgl. Z. 23 Anm.], dagegen Wachsmuth das Lemma um eine Zeile verschoben. Auch der folgende anonyme Vers (n. 12) πάλιν χρόνῳ τάρχαϊα καὶνὰ γίγνεται kommt für Kr. in Betracht 9 vgl. Aesch. Prom. 385 κέρδιστον εὖ φρονοῦνται μὴ φρονεῖν δοκεῖν 12 interpung. * 18 ebenda XII 527 A ὁμολόγηται δ' οἱ Θετταλοί, ὡς καὶ Κ. φησί, πάντων Ἑλλήνων πολυτελέστατοι γεγενῆσθαι περὶ τε τὴν δίαιταν καὶ τὴν ἐσθῆτα· ὅπερ αὐτοῖς αἴτιον ἐγένετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπαγαγεῖν τοὺς Πέρσας ζηλώσαντας τὴν τούτων τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν 20 τὰς ἐσθῆτας] besser τὴν ἐσθῆτα 527 23 Κριτίας Casaub.: κρατίνος Hs.

ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ.

623

32. [23 Bach, 1 Müller FHG. II 68] CLEM. Str. VI 9 II 428, 12 St. πάλιν Εὐριπίδου ποιήσαντος 'ἐκ γὰρ πατρὸς καὶ μητρὸς ἐκπονουμένων σκληρὰς διαίτας οἱ γόνοι βελτίονες' [fr. 525, 4. 5], K. γράφει·

5 ἄρχομαι δέ τοι ἀπὸ γενετῆς ἀνθρώπου· πῶς ἂν βέλτιστος τὸ σῶμα γένοιτο καὶ ἰσχυρότατος; εἰ ὁ φυτεύων γυμνάζοιτο καὶ ἐσθίοι ἐρρωμένως καὶ τάλαιπωροίῃ τὸ σῶμα, καὶ ἡ μήτηρ τοῦ παιδίου τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι ἰσχύοι τὸ σῶμα καὶ γυμνάζοιτο.

10 33. [24 B., 2 M.] ATHEN. XI 463 B τρόποι εἰσὶ πόσεων κατὰ πόλεις ἴδιοι, ὥς K. παρίστησιν ἐν τῇ Λακεδαιμονίων Πολιτείᾳ διὰ τούτων· 'ὁ μὲν Χίος καὶ Θάσιος ἐκ μεγάλων κυλίκων ἐπὶ δεξιᾷ, ὁ δ' Ἀττικὸς ἐκ μικρῶν ἐπὶ δεξιᾷ, ὁ δὲ Θετταλικὸς ἐκ πώματα προπίνει ὅτῳ ἂν βούλωνται μεγάλα. Λακεδαι-
15 μόνιοι δὲ τὴν παρ' αὐτῷ ἕκαστος πίνει, ὁ δὲ παῖς ὁ οἶνο-
χόος <ἐπιχεῖ> ὅσον ἂν ἀποπίῃ.'

34. [25 B., 3 M.] — — 483 B K. δ' ἐν Λακεδαιμονίων πολι-
τείᾳ γράφει οὕτως· 'χωρὶς δὲ τούτων τὰ σμικρότατα ἐς τὴν
20 δίαιταν, ὑποδήματα ἄριστα Λακωνικὰ <καὶ> ἱμάτια φορεῖν
ἡδιστα καὶ χρησιμώτατα· κώθων Λακωνικὸς ἔκπωμα ἐπι-
τηδειότατον εἰς στρατείαν καὶ εὐφορώτατον ἐν γυλιῷ· οὗ
δὲ ἔνεκα στρατιωτικόν, <δηλώσω· στρατιώτῃ> πολλάκις
ἀνάγκη ὕδωρ πίνειν οὐ καθαρόν. πρῶτον μὲν οὖν τὸ μὴ λίαν
κατάδηλον εἶναι τὸ πόμα· εἶτα ἄμβωνας ὁ κώθων ἔχων 624
25 ὑπολείπει τὸ οὐ καθαρὸν ἐν αὐτῷ.' PLUT. Lyc. 9 [26 B.] διὸ
καὶ τὰ πρόχειρα τῶν σκευῶν καὶ ἀναγκαῖα ταῦτα, κλιντήρες καὶ
δίφροι καὶ τράπεζαι, βέλτιστα παρ' αὐτοῖς ἐδημιουργεῖτο, καὶ
κώθων ὁ Λακωνικὸς εὐδοκίμει μάλιστα πρὸς τὰς στρατείας, ὥς
φησι K.· τὰ γὰρ ἀναγκαίως πινόμενα τῶν ὑδάτων καὶ δυσωποῦντα
30 τὴν ὄψιν ἀπεκρύπτετο τῇ χροαί, καὶ τοῦ θολεροῦ προσκόποντος
ἐντὸς καὶ προσισχομένου τοῖς ἄμβωσι καθαρώτερον ἐπλησίαζε τῷ

1 zur Charakteristik der Tendenz vgl. Xen. Hell. II 3, 34 [Rede d. Krit. g. Theramenes] καλλίστη μὲν γὰρ δήπου δοκεῖ πολιτεία εἶναι ἡ Λακεδαιμονίων. S. auch B 6. 7 3 ἐκπονουμένων Clem.: ὅστις ἐκπονεῖ Stob. II 31, 21. III 70, 6

4 γόνοι Stob.: πόνοι Clem. 5 Anfang imitiert von Xen. r. p. Lac. I, 4. S. Plut. Lyc. 14; Philostr. gymn. 28 ff. 14 βούλωνται A: βούληται E¹ 16 <ἐπιχεῖ>

Meineke 19 <καὶ> Kaibel 20 κώθων Casaub.: καθ' ὧν Hs. 22 < >*

23 πρῶτον] sc. ἐπιτήδειόν ἐστιν εἰς στρατείαν = στρατιωτικόν 24 κατάδολον Hs.: verb. Ed. Bas. 25 ὑπολείπειν Hs.: verb. Stephanus 31 προισχομένου Hss.: verb. Stephan.

στόματι τὸ πινόμενον. POLL. VI 97 κώθων Λακωνικόν [näml. ἔκπωμα]· 624
τοῦ δὲ κώθωνος αἱ ἐκατέρωθεν πλευραὶ ὥσπερ καὶ τῆς χύτρας
ἄμβωνες καλοῦνται. S. PHOT. κώθων.

35. [28 B., 5 M.] ATHEN. XI 486 E K. τε ἐν τῇ Λακεδαιμονίων
5 Πολιτείᾳ· 'κλίνη Μιλησιουργῆς καὶ δίφρος Μιλησιουργῆς,
κλίνη Χιουργῆς καὶ τράπεζα Ῥηναιοεργῆς. HARPOCR. Λυ-
κιουργεῖς (nach einem Didymoszitat)· ἀγνοεῖν δὲ ἔοικεν ὁ γραμματικὸς
ὅτι τὸν τοιοῦτον σχηματισμὸν ἀπὸ κυρίων ὀνομάτων οὐκ ἂν τις
εὗροι γινόμενον, μᾶλλον δὲ ἀπὸ πόλεων καὶ ἐθνῶν· 'κλίνη Μιλη-
10 σιουργῆς' K. φησὶν ἐν τῇ Λακεδαιμονίων πολιτείᾳ.

36. [29 B., 6 M.] EUSTATH. zu Θ 376 p. 1601, 25 [aus Sueton *Περὶ*
παιδιῶν?] καὶ ἦν ἔθος παλαιὸν οὕτω παίζειν καὶ ἐπεχωρίαζε, φασί,
Λακεδαιμονίοις ἀγῶν τὰ σφαιρομάχια . . . σημείωσαι δὲ καὶ ὅτι
ὀρχήσεως εἶδος ἦν καὶ ἡ τοιαύτη διὰ σφαίρας παιδιὰ, ὡς δηλοῖ καὶ
15 ὁ οὕτω γράψας· θερμαῦστρίς ὀρχησις διὰ ποδῶν σύντονος. φησὶ
γοῦν K. οὕτω· 'ἀναπηδήσαντες εἰς ὕψος πρὸ τοῦ κατενε-
χθῆναι ἐπὶ γῆν παραλλαγὰς πολλὰς τοῖς ποσὶν ἐποιοῦν, δ
δὴ θερμαῦστρίζειν ἔλεγον.' Vgl. ATHEN. XIV 629 D.

37. [O] LIBAN. or. 25, 63 (II 567 Förster) οἱ Λακεδαιμόνιοι οἱ
20 κατὰ τῶν εἰλώτων ἐξουσίαν σφίσιν αὐτοῖς ἀνοίγοντες φόνου, καὶ
περὶ ὧν K. φησὶν, ὡς μάλιστα δοῦλοί τε ἐν Λακεδαίμονι καὶ
ἐλεύθεροι. τί δ' ἄλλο γε ἢ ὅπερ αὐτὸς ὁ K. φησὶν, ὡς ἀπι-
στίας εἵνεκα τῆς πρὸς τοὺς εἰλωτας τούτους ἐξαιρεῖ μὲν
Σπαρτιάτης οἴκοι τῆς ἀσπίδος τὸν πόρπακα. τοῦτο δὲ
25 οὐκ ἔχων ἐπὶ τῆς στρατείας ποιεῖν διὰ τὸ δεῖν πολλάκις
ὀξύτητος, τὸ δόρυ ἔχων αἰεὶ περιέρχεται, ὡς κρείττων γε
ταύτῃ τοῦ εἰλωτος ἐσόμενος, ἦν ἀπὸ μόνης νεωτερίζῃ τῆς
ἀσπίδος. μεμηχάνηνται δὴ καὶ κλεῖδας, ἃς οἶονται τῆς παρ'
ἐκείνων ἐπιβουλῆς ἰσχυροτέρας εἶναι. (64) ταυτὶ δ' ἂν εἴη 625
30 συνοικούντων τε φόβῳ καὶ μὴδ' ἀναπνεῖν ἐωμένων ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς
ἐλπίσι δεινῶν. οὗς οὖν ἀριστοποιουμένους καὶ καθεύδοντας καὶ ἐπ'
ἄλλο τι βαδίζοντας τὸ δαῖμα τῶν οἰκετῶν ὀπλίζει, πῶς ἂν οὗτοί γε,
ὦ παῖ Καλλαίσχρου, καθαρὰς ἀπολαύσειαν τῆς ἐλευθερίας; οἷς ἐπέ-
θεντο μὲν μετὰ τοῦ Ποσειδῶνος οἱ δοῦλοι, δαῖγμα δὲ ἐξενηνόχεσαν,
35 ὡς ἐν ὁμοίοις καιροῖς ὅμοια δράσουσιν. ὥσπερ οὖν οἱ βασιλεῖς
αὐτοῖς οὐ μάλα ἦσαν ἐλεύθεροι τοῖς ἐφόροις δεδομένου δήσαι τε

6 τράπεζα] κρούπεζα Kaibel vgl. Poll. VII 93 ἔμβαθρα Ῥηνιουργῆ 28 κλεῖ-
δας] vgl. Aristoph. Thesm. 421 34 Ποσειδῶνος] Erdbeben in Sparta 468
(Thuc. I 100 ff. s. Wilamowitz *Ar. u. Ath.* II 295) 36 δεδομένου Cobet

βασιλέα καὶ κτείνει, οὕτω σύμπαντες οἱ Σπαρτιάται τὴν ἐλευθερίαν 625
ἀφήιρηντο συζῶντες ἔχθει τῷ παρὰ τῶν οἰκετῶν.

Vgl. ferner B 60 (S. 328, 17 Anm.).

AUS UNBESTIMMTER POLITEIA.

5 38. [B. p. 89] POLL. VII 59 τὰς δὲ ἀναξυρίδας καὶ σκελέας
καλοῦσιν· τὸ μὲν ὄνομα καὶ παρὰ Κριταῖαι ἔστιν ἐν ταῖς Πολιτείαις.

ΑΦΟΡΙΣΜΩΝ Α̅Β̅ . . .

39. [39 B.] GAL. comment. in Hippocr. de offic. I 1 (ἃ καὶ τῇ ὄψει
καὶ τῇ ἀφῇ καὶ τῇ ἀκοῇ καὶ τῇ ῥίνι καὶ τῇ γλῶσση καὶ τῇ
10 γνῶμῃ ἔστιν αἰσθῆσθαι) XVIII B 654 Kühn. ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη τῆς
αἰσθήσεως ἐξήγησις τοῦ σημαινομένου [näml. τοῦ αἰσθῆσθαι] Στωική.
διὸ καὶ (ὁ) τοῦ Κυίντου μαθητῆς Αἰφικιανὸς αὐτὴν προσήκατο τὴν
Στωικὴν ἀσπαζόμενος φιλοσοφίαν . . . 655, 7 συγκεκριθῆσθαι γάρ
φησι τῇ τοῦ αἰσθῆσθαι φωνῇ τὸν Ἱπποκράτην κατὰ τῆς ᾿γνώμης’ . . .
15 656, 2 μέμνηται δὲ καὶ περὶ τοῦ τῆς ᾿γνώμης’ ὀνόματος εἰπὼν ὡς
ἐπὶ τῶν παλαιῶν ἐν ἴσῳ τῷ ᾿νοῦ’ ἢ ᾿διανοίας’, εἰ μὴ καὶ ᾿ἐννοήσεως’,
ἐλέγετο. πολλῶν οὖν ὄντων εἰς τοῦτο μαρτυρίων ὀλίγα παραθήσομαι.

K. μὲν ἐν τῷ πρώτῳ ᾿Αφορισμῷ τάδε γράφει· ᾿μήτε ἃ
τῷ ἄλλῳ σώματι αἰσθάνεται μηδὲ ἃ τῇ γνῶμῃ γιγνώσκει.’
20 καὶ πάλιν· ᾿γιγνώσκουσιν οἱ ἄνθρωποι εἰθισμένοι ὑγιαίνειν
τῇ γνῶμῃ.’

ΟΜΙΛΙΩΝ Α̅Β̅.

40. [40 B.] GAL. a. O. [nach γνῶμῃ Z. 21] καὶ ἐν ᾿Ομιλιῶν
προτέρῳ· ᾿εἰ δ’ αὐτὸς ἀσκήσειας, ὅπως γνῶμῃ ἔσῃ ἰκανός,
25 ἥκιστα ἂν οὕτως ὑπ’ αὐτῶν ἂν ἀδικηθεῖς’ καὶ πολλάκις ἐν
τῷ αὐτῷ· καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ δὲ τῶν ᾿Ομιλιῶν ἀντιδιαρῶν

626

8 über die Hss. P und M vgl. zu II 292, 5 10 τῆς αἰσθήσεως so P 11 ση-
μαινομένου (comp.) P: daraus σημείου M, daraus Σιμίου Kühn Στωική*:
στωικοῦ P: τοῦ στ. Ausgg. 12 (ὁ) * Κυίντου*: κύντου P Αἰφι-
κιανός* (s. Müller Gal. scr. m. II p. LXIV): φικιανός P 16 τῷ νοῦ ἢ*: τόνω
s P: ἐστὶ τῷ Ausgg. εἰ μὴ P: εἴτε Ausgg. ἐννοήσεως Ausgg.: ἀγνοή-
σεως P 18 ᾿Αφορισμῶν Wilamowitz *Ar. u. Ath.* I 175 18. 19 ἃ τῷ Charter.:
αὐτῷ PM 20 εἰθισμένοι*: ἔθει ὁ μὲν (εἰ und ο in Korr.) P: εἴ τις μὲν Chart.
ὑγιαίνειν (comp.) P: ὑγιαίνει Chart. Vgl. 80 B 2; Gomperz *Apologie d. Heilk.* 3 f.
24*: γνῶμῃ σῇ P: γνῶμῃ ἡ Chart. ἰκανός Ausgg.: ἰκανῶς P 25 αὐτῶν*
(näml. τῶν αἰσθήσεων): αὐτῷ P: αὐτοῦ M, Ausgg. ἀδικηθείς Ausgg.: ἀδικῇ PM
26 καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ (ohne δὲ) Ausgg.: καὶ ἐν τῷ γ’ ἔ P: δὲ statt τὲ (was kor-
rigiert scheint) Kalbfleisch; ἐν τῷ τρίτῳ ist durch προτέρῳ Z. 24 ausgeschlossen

ταῖς αἰσθήσεσι τὴν γνῶμην πολλάκις εἴρηκεν ὥσπερ καὶ ὁ Ἀντιφῶν 626 κτλ. [80 B 1].

41. [0] HEROD. π. μον. λέξ. p. 40, 14 τὸ δὲ παρὰ Κριτίαι ἐν ταῖς Ὀμιλίαις ὁρσότης ἀντὶ τοῦ ὁρμῆ παράσημον.

5

ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ ΕΡΩΤΟΣ Η ΑΡΕΤΩΝ.

42. [37 B.] GAL. lex. Hippocr. XIX 94 K. (zu Epid. III 17, 11 [III 134 L.] γυνὴ Δυσήνιος) δυσανίης: K. ἐν τῷ Περὶ φύσεως ἔρωτος ἢ ἀρετῶν οὕτως ἐξηγεῖται τοῦνομα· ὁ δυσάνιος δὲ ἐστίν, ὅστις ἐπὶ τοῖς σμικροῖς ἀνιάται, καὶ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις μᾶλλον ἢ 10 οἱ ἄλλοι ἀνθρωποι ἢ πλείω χρόνον. Vgl. B 48.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΚΑ ΠΡΟΟΙΜΙΑ.

43. HERMOG. d. id. II 415, 27 Sp. oben S. 612, 19.

AUS UNBESTIMMTEN PROSASCHRIFTEN.

44. [35 B., 12 M.] AEL. V. H. x 13 αἰτιάται K. Ἀρχίλοχον, ὅτι 15 κἀκίστα ἑαυτὸν εἶπεν. εἰ γὰρ μή, φησίν, ἐκεῖνος τοιαύτην δόξαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξήνεγκεν, οὐκ ἂν ἐπυθόμεθα ἡμεῖς οὔτε ὅτι Ἐνιποῦς υἱὸς ἦν τῆς δούλης οὔθ' ὅτι καταλιπὼν Πάρον διὰ πενίαν καὶ ἀπορίαν ἦλθεν εἰς Θάσον οὔθ' ὅτι ἐλθὼν τοῖς ἐνταῦθα ἐχθρὸς ἐγένετο οὐδὲ 20 μὴν ὅτι ὁμοίως τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς ἔλεγε. πρὸς δὲ τούτοις, ἢ δ' ὅς, οὔτε ὅτι μοιχὸς ἦν, ἡιδειμεν ἄν, εἴ μὴ παρ' αὐτοῦ μαθόντες, οὔτε ὅτι λάγνος καὶ ὑβριστής, καὶ τὸ ἔτι τούτων αἷσχιστον, ὅτι τὴν ἀσπίδα ἀπέβαλεν. οὐκ ἀγαθὸς ἄρα ἦν ὁ Ἀρχίλοχος μάρτυς ἑαυτῷ τοιοῦτον 25 κλέος ἀπολιπὼν καὶ τοιαύτην ἑαυτῷ φήμην. ταῦτα οὐκ ἐγὼ Ἀρχίλοχον αἰτιῶμαι, ἀλλὰ K.

45. [31 B., 8 M.] — — x 17 λέγει K. Θεμιστοκλέα τὸν Νεοκλέους 627 πρὶν ἢ ἀρξασθαι πολιτεύεσθαι τρία τάλαντα ἔχειν τὴν οὐσίαν τὴν πατρώϊαν· ἐπεὶ δὲ τῶν κοινῶν προέστη, εἶτα ἔφυγε καὶ ἐδημεύθη 30 αὐτοῦ ἡ οὐσία, κατεφωράθη ἑκατὸν τάλαντων πλείω οὐσίαν ἔχων. ὁμοίως δὲ καὶ Κλέωνα πρὸ τοῦ παρελθεῖν ἐπὶ τὰ κοινὰ μηδὲν τῶν

7 vgl. Wilam. Hippol. 193. Ar. u. Ath. I 175 5 und 8 ἀρετῶν] ἐρώτων
 Franz δυσάνιος * vgl. 80 B 89: δυσανίως L(aur. 74, 3)² M(arc. v 15): δυσήνιος L¹
 19. 20 οὔτε μὴν Hercher 23 αἷσχιον Hercher 26 auch Ael. x 15 (Töchter
 des Aristides) schreibt Wilam. Kr. zu 31 Κλέωνι Perizonius

οἰκείων ἐλεύθερον εἶναι, μετὰ δὲ πεντήκοντα ταλάντων τὸν οἶκον 627 ἀπέλιπεν.

46. [0] ARISTID. ars rhet. II 2, 7 [über Xenoph. Symp. Anf. ἀλλ' ἔμοι γε δοκεῖ] εἰ δὲ ἀπὸ ὀνόματος ἤρξατο αὐτῷ <ὁ> λόγος ἀποφαντικοῦ οἶον 'δοκεῖ δ' ἔμοι γε', σκληρότερος ἂν ἐγένετο ὁ λόγος καὶ μᾶλλον Κριτίου ἔδοξεν ἂν εἶναι ἢ τινος τῶν τοιούτων.

47. [0] — 3, 15 [über Xen. Symp. 1, 4 μᾶλλον τοῖσδε ὡς εἰ στρατηγοῖς καὶ ἱππάρχοις καὶ σπουδάρχαις] εἰ δὲ σὺ τὸ ἐναντίον συλλαβῶν ἔλεγες ὡσεὶ 'ὅσοι μὲν τοὺς τοιούτους ἐγλέγονται, οὓς ἂν ὀρώσιν 10 ἀρχαῖς τε καὶ τιμαῖς καὶ τοιαύταις δυνάμεσι πλέον τι τῶν ἄλλων ὑπεαίροντας, οὗ μοι δοκοῦσιν ὀρθῶς ποιεῖν', Κριτίου μᾶλλον ὁ τοιοῦτος τρόπος ἔδοξεν <ἂν> εἶναι ἢ τινος τῶν ἀρχαίων σοφιστῶν.

48. [38 B.] DIO CHRYSOST. 21, 3 [II 267 Arn.] ἢ οὐκ οἶσθα Κριτίαν τὸν τῶν τριάκοντα, ὅτι κάλλιστον ἔφη εἶδος ἐν τοῖς ἄρρεσι 15 τὸ θῆλυ, ἐν δ' αὖ ταῖς θηλείαις τοῦναντίον; οὐκοῦν δικαίως Ἀθηναῖοι νομοθέτην αὐτὸν [εἵλοντο ἐπὶ γε τῷ μεταγράψαι τοὺς παλαιοὺς νόμους, ὃς οὐδένα αὐτῶν ἔλιπεν.

49. [0] PSEUDODIONYS. ars rhet. [3. Jahrh. n. Chr.] 6 p. 25, 10 Usen. ἀνθρώπῳ γὰρ γενομένῳ κατὰ τὸν τοῦ Καλλαισχροῦ τὸν τῶν τριά- 20 κοντα 'βέβαιον μὲν οὐδέν, εἰ μὴ τό τε καταθανεῖν γενομένῳ καὶ ζῶντι μὴ οἶόν τε ἐκτὸς αἴτης βαίνειν'.

50. [34 B., 11 M.] PHILOSTR. V. Soph. pr. p. 1, 9 K. οἶδα γὰρ δὴ καὶ Κριτίαν τὸν σοφιστὴν οὐκ ἐκ πατέρων, ἀλλὰ Ὀμήρου δὴ μόνου σὺν τῷ πατρὶ ἐπιμνησθέντα, ἐπειδὴ θαῦμα δηλώσειν ἔμελλε πατέρα 25 Ὀμήρῳ ποταμὸν εἶναι.

51. [43 B.] PLANUD. in Hermog. Rhet. v 484 Walz οἶον τῷ ἀγῶνι 628 τῶν Πυθίων· τοῦτο κοινὸν καὶ εὐτελές, ἀλλὰ K. ἀναστρέψας εἶπε· 'τῷ τῶν Πυθίων ἀγῶνι'.

1 εἶναι] σχεῖν? * 7 τοῖσδε ὡς εἰ Hss.: τοιοῖσδε <ὡςπερ ὑμῖν> ἢ Spengel: Xen. εἰ ἀνδράσιν ἐκκεκαθαρμένοις τὰς ψυχὰς ὡςπερ ὑμῖν ὁ ἀνδρῶν κεκοσμημένος εἴη μᾶλλον ἢ εἰ στρ.; Arist. verkürzt den Satz, also genügt μᾶλλον τοῖσδε ἢ εἰ στρ. (Normann) 9 ἐγλέγονται Th. Gomperz (Hipp. d. arte² S. 96): εἰ λέγονται Hss.: συλλέγονται Spengel: εἶναι λέγονται Ald. 12 <ἂν> Spengel 17 ἔλιπεν] in seinen Schriften 19 τὸν τῶν Schott: τοῦ τῶν P 20 εἰ μὴ τό τε καταθανεῖν*: μὴ ὅτι καὶ τὸ θανεῖν P; das εἰ steht in der Hs. nach ζῶντι. Usener vermutet Zitat aus einem Drama des Kr. βέβαιον οὐδέν ἐστιν εἰ μὴ καταθανεῖν θνητῷ γεγῶτι, ζῶντι δ' οὐκ αἴτης ἄτερ οἶόν τε βαίνειν 23 viell. τῶν σοφιστῶν* οὐ καὶ πατέρων verm. Kayser 25 ποταμὸν] Meles 28 viell. τῶν Πυθίων τῷ ἀγῶνι *

52. [32 B., 9 M.] PLUT. Cim. 16 Ἐφιάλτου δὲ κωλύοντος καὶ 628
διαμαρτυρομένου μὴ βοηθεῖν μηδ' ἀνιστάναι πόλιν ἀντίπαλον ἐπὶ
τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἔαν κείσθαι καὶ πατηθῆναι τὸ φρόνημα τῆς Σπάρτης,
Κίμωνά φησι K. τὴν τῆς πατρίδος αὔξησιν ἐν ὑστέρωι θέμενον τοῦ
5 Λακεδαιμονίων συμφέροντος ἀναπέισαντα τὸν δῆμον ἐξελεῖν βοη-
θοῦντα μετὰ πολλῶν ὀπλιτῶν.
53. [44 B.] POLL. II 58 διοπτεύειν K. καὶ Ἀντιφῶν [80 B 6].
54. [45 B.] — — 122 παρὰ δὲ K—ίαι καὶ λογεὺς ὁ ῥήτωρ.
55. [46 B., 8 Nauck.] — — 148 ταχύχειρ ὡς K.
- 10 56. [47 B.] — III 116 καὶ ὡς K. ῥυπαρία.
57. [48 B.] — IV 64 K—ίαι τὰς πρὸς κιθάραν ὠιδὰς προσωιδίας
ἀρέσκει καλεῖν.
58. [49 B.] — — 165 παρὰ K—ίαι διδραχμιαῖοι.
59. [27 B.] — VI 31 ἐπικωθωνίζεσθαι δὲ τὸ περαιτέρω πίνειν
15 K. λέγει.
60. [50 B.] — — 38 K. δὲ καὶ ὀψωνίας καὶ ὀψωνεῖν ἔφη, τὸ
δὲ ὀψωνεῖν καὶ ὀψονομεῖν ὠνόμασεν.
61. [51 B., 9 N.] — — 152. 153 οἱ μὲν γὰρ ψευδομάρτυρες
εἴρηνται παρὰ K—ίαι καὶ ὁ ψευδομάρτυς οὐκ οἶδ' ὅπου· καὶ τὸ
20 ψευδομαρτυρεῖν ὁ αὐτός που λέγει.
62. [52 B.] — — 194 διασκεδάννυσθαι . . . ἢ διαπεφορῆσθαι,
ὡς K.
63. [53 B.] — — 195 καὶ τὸ αὐτῶν μέρος, ὅσον ἐστὶν ἐπ' αὐτοῖς,
τὸ κατ' αὐτούς, τὸ ἐπ' αὐτούς ἦκον, τὸ ἐπ' αὐτοῖς. K. δὲ πού φησιν·
25 ἔπὶ τό γε [ἐπὶ τὸ] χρηστοὺς εἶναι? . . .
64. [54 B.] — VII 78 οἱ δὲ τὰς ἐσθῆτας πιπράσκοντες ἱματιο-
πῶλαι K—ίου τῷ ὀνόματι χρησαμένου.
65. [55 B., 7 N.] — — 91 [vgl. II 196] ἃ δὲ ποδεῖα K. καλεῖ, εἴτε
πίλους αὐτὰ οἰητέον εἴτε περιελήματα ποδῶν, ταῦτα πέλλυτρα καλεῖ
30 ἐν Φρυξίν Αἰσχύλος [fr. 259 N.].
66. [56 B.] — — 108 δακτυλιογλύφοι· τὸ ὄνομα παρὰ K—ίαι.
67. [57 B.] — — 154 χορδοπώλης, ὡς K. λέγει.

1 Nach dem Erdbeben (s. zu 324, 34) rief der Spartiate Perikleidas Athen
um Hilfe an 8 λογεὺς BC 13 διδραχμιαῖοι FS: δραχμαῖοι A 17 Ἀus
der Πολ. Λακ. scheint Dicaearchs Tripolit. fr. 23 FHG II 242 (Athen. IV p. 141 A)
und noch wörtlicher Plut. Lyc. 12 geflossen; bei beiden erscheint das seltene
Wort ὀψωνία W. Jäger 25 ἐπὶ τό γε [ἐπὶ τὸ] Wilam. »soweit brav sein«: ἐπὶ τό
γ' ἑαυτῶν d. i. ὅσον ἦν ἐπ' αὐτοῖς *: ἐπὶ τὸ [ἐπὶ τὸ] χρηστοὺς γε εἶναι H. Schoene

68. [58 B.] — — 177 μυρεψός. K. γὰρ οὕτως ὠνόμασεν.

69. [59 B.] — — 179 κεκρυφαλοπλόκος, ὡς K. ἔφη. 629

70. [60. 61 B.] — — 196. 197 τὰ δ' ἐφεξῆς τὰ μὲν πλεῖστα K. λέγει, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν μᾶλλον αὐτοῦ κεκριμένων τὴν εὐφωνίαν·
5 χαλκοπῶλαι, σιδηροπῶλαι, λαχανοπῶλαι, . . . τυροπῶλαι,
. . . συρμαιοπῶλαι, στυππειοπῶλαι, ἔριοπῶλαι, λιβανωτο-
πῶλαι, . . . ῥιζοπῶλαι, σιλφιοπῶλαι, καυλοπῶλαι, σκευο-
πῶλαι, σπερμολόγοι, σπερματοπῶλαι, χυτροπῶλαι, . . . φαρ-
μακοπῶλαι, . . . βελονοπῶλαι, . . . πινακοπῶλαι . . . τούτους δ'
20 ὀρنيθοκαπήλους K. καλεῖ κτλ.

71. [62 B.] — VIII 25 K. δὲ ἀποδικάσαι ἔφη τὴν δίκην τὸ ἀπολῦσαι ἢ νικῶσαν ἀποφῆναι, ὡς ἂν ἡμεῖς ἀποψηφίσασθαι. ὁ δ' αὐτὸς καὶ διαδικάζειν τὸ δι' ὅλου τοῦ ἔτους δικάζειν.

72. [63 B.] — — IX 17 ἀστυνόμος καὶ παρὰ K—ίαι ὁ ἀστυτρίψ.

15 73. [64 B., 6 N.] — — 161 καὶ ἡ παρ' Εὐριπίδῃ [fr. 1100] εὐπαι-
δευσία καὶ ἡ παρὰ K—ίαι εὐξυνεσία.

UNECHTE ODER UNSICHERE FRAGMENTE.

74. Die Sprüche in Ryssel's graeco-syr. Sammlung [*Rhein. Mus.* 51, 531 ff.] n. 4. 11. 15 sind in der Form des Namens unsicher und haben im Inhalte nichts
20 mit dem Sophisten zu tun.

75. PLAT. Rep. II 367 E οὐ κακῶς εἰς ὑμᾶς, ὦ παῖδες ἐκείνου τοῦ ἀνδρός, τὴν ἀρχὴν τῶν ἐλεγείων ἐποίησεν ὁ Γλαύκωνος ἐραστής, εὐδοκίμησαντας περὶ τὴν Μεγαροῖ μάχην, εἰπών·

παῖδες Ἀρίστωνος κλεινοῦ θεῖον γένος ἀνδρός.

25 82. ANONYMUS IAMBLICHI.

1. p. 95, 13 Pistelli. (1) ὅ τι ἂν τις ἐθέλῃ ἐξεργάσασθαι εἰς τέλος τὸ βέλ-
τιστον, ἐάν τε σοφίαν ἐάν τε ἀνδρείαν ἐάν τε εὐγλωσσίαν ἐάν τε ἀρετὴν ἢ τὴν

4 αὐτοῦ Kühn: αὐτῶι Hss. 11 ἀποδικῆσαι C 21 παῖδες ἐκ. τ. ἀ.] *ihr geistigen Söhne des Thrasymachos*, näml. Glaukos und Adeimantos 22 Γλαύκωνος ἐρα-
στής] Kritias nach der unsicheren Vermutung von Schleiermacher 23 Μεγαροῖ] 409?, vgl. Diod. XIII 65 24 Ἀρίστωνος] Platons Vater 25 im Protreptikos
des Iamblichos c. 20 hat Blass (Kieler Progr. 27. Jan. 1889) ansehnliche, wenig
veränderte, in der Regel nur in die indirekte Rede umgesetzte Eklogen einer
ethisch-politischen Schrift aus der Zeit des peloponnesischen Krieges gefunden.
Der Stil ist der der damals in Sophistenkreisen üblichen ionisierenden Atthis
(Thukydides). Die Anschauungen berühren sich mit der zeitgenössischen Lite-
ratur, auch der ionischen (Protagoras und Demokrit). Doch kann keiner der

- σύμπασαν ἢ μέρος τι αὐτῆς, ἐκ τῶνδε οἷόν τε εἶναι κατεργάσασθαι. (2) φῶναι 630
 μὲν πρῶτον δεῖν, καὶ τοῦτο μὲν τῇ τύχῃ ἀποδεδόσθαι, τὰ δὲ ἐπ' αὐτῷ ἤδη τῷ
 ἀνθρώπῳ τάδε εἶναι, ἐπιθυμητὴν γενέσθαι τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν φιλοπονόν τε
 καὶ πρωιαίτατα μανθάνοντα καὶ πολὺν χρόνον αὐτοῖς συνδιατελοῦντα. (3) εἰ δέ
 5 τι ἀπέσται τούτων καὶ ἓν, οὐχ οἷόν τε ἐστὶν οὐδὲν ἐς τέλος τὸ ἄκρον ἐξεργάσα-
 σθαι, ἔχοντος δὲ ἅπαντα ταῦτα, ἀνυπέρβλητον γίγνεται τοῦτο, ὃ τι ἂν ἀσκή τις
 τῶν ἀνθρώπων.
2. p. 96, 1. (1) ἐξ οὗ ἂν τις βούληται δόξαν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις λαβεῖν
 καὶ τοιοῦτος φαίνεσθαι, οἷος ἂν ᾖ, αὐτίκα δεῖ νέον τε ἄρξασθαι καὶ ἐπιχρησθαι
 10 αὐτῷ ὁμαλῶς αἰεὶ καὶ μὴ ἄλλοτε ἄλλως. (2) συγχρονισθὲν μὲν γὰρ ἕκαστον
 τούτων καὶ αὐτίκα τε ἀρξάμενον καὶ συναυξηθὲν εἰς τέλος λαμβάνει βέβαιον τὴν
 δόξαν καὶ τὸ κλέος διὰ τάδε, ὅτι πιστεύεται τε ἡδὴ ἀνενδοιαστώς, καὶ ὁ φθόνος
 τῶν ἀνθρώπων οὐ προσγίγνεται, δι' ὃν τὰ μὲν οὐκ αὔξουσιν οὐδ' εὐλόγως μηνύ-
 15 ονσι, τὰ δὲ καταφεύδονται μεμφόμενοι παρὰ τὸ δίκαιον. (3) οὐ γὰρ ἡδὺ τοῖς
 ἀνθρώποις ἄλλον τινὰ τιμᾶν (αὐτοὶ γὰρ στερίσκεσθαι τιнос ἡγούνται), χειρωθέντες
 δὲ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης αὐτῆς καὶ κατὰ σμικρὸν ἐκ πολλοῦ ἐπαχθέντες ἐπαινέται καὶ
 ἄκοντες ὁμῶς γίγνονται. (4) ἅμα δὲ καὶ οὐκ ἀμφιβάλλουσιν, εἰ [τε] ἄρα τοι-
 οῦτος ἀνθρωπός ἐστιν, οἷος φαίνεται, ἢ ἐνεδρεύει καὶ θηρεύεται τὴν δόξαν ἐπὶ
 ἀπάτῃ, καὶ ἃ ποιεῖ, ταῦτα καλλωπίζεται ὑπαγόμενος τοὺς ἀνθρώπους· ἐν ἐκείνῳ
 20 δὲ τῷ τρόπῳ, ὡς ἐγὼ προεῖπον, ἀσκηθεῖσα ἡ ἀρετὴ πίστιν ἐμποιεῖ περὶ ἐαυτῆς
 καὶ εὐκλειαν. (5) ἐαλωκότες γὰρ ἡδὴ κατὰ τὸ ἰσχυρὸν οἱ ἄνθρωποι οὔτε τῷ
 φθόνῳ ἔτι δύνανται χρῆσθαι οὔτε ἀπατᾶσθαι ἔτι οἴονται. (6) ἔτι δὲ καὶ ὁ
 χρόνος συνὼν μὲν ἐκάστω ἔργῳ καὶ πράγματι πολὺς καὶ διὰ μακροῦ κρατύνει
 τὸ ἀσκούμενον, ὁ δὲ ὀλίγος χρόνος οὐ δύναται τοῦτο ἀπεργάζεσθαι. (7) καὶ
 25 τέχνην μὲν ἂν τις τὴν κατὰ λόγους πυθόμενος καὶ μαθὼν οὐ χείρων τοῦ διδά-
 σκοντος ἂν γένοιτο ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ἀρετὴ δὲ ἥτις ἐξ ἔργων πολλῶν συνίσταται,
 ταύτην δὲ οὐχ οἷόν τε ὧς ἀρξάμενῳ οὐδὲ ὀλιγοχρονίως ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν, ἀλλὰ
 συντραφεῖναι τε αὐτῇ δεῖ καὶ συναυξηθῆναι τῶν μὲν εἰργόμενον κακῶν καὶ λόγων 631
 καὶ ἡθῶν, τὰ δ' ἐπιτηδεύοντα καὶ κατεργαζόμενον σὺν πολλῷ χρόνῳ καὶ ἐπιμε-
 30 λείαι. (8) ἅμα δὲ τις καὶ τῇ ἐξ ὀλίγου χρόνου εὐδοεῖται προσγίγνεται βλάβη
 τοιαύδε· τοὺς γὰρ ἐξαπινάίως καὶ ἐξ ὀλίγου χρόνου ἢ πλουσίους ἢ σοφοὺς ἢ ἀγα-
 θοὺς ἢ ἀνδρείους γενομένους οὐκ ἀποδέχονται ἡδέως οἱ ἄνθρωποι.

bekannten Schriftsteller als Verfasser in Anspruch genommen werden. Die Ionier sind schon durch den Dialekt, Antiphon, dessen *Περὶ ἀληθείας* (Blass) und *Περὶ ὁμοιοίας* (Th. Gomperz) mit diesem Traktat in Verbindung gebracht worden sind, ist schon durch den Stil absolut ausgeschlossen (S. Wilamowitz *Ar. u. Ath.* I 173; K. Töpfer *Die sog. Fragmente d. Soph. Antiphon*, Gymn.-Progr. Arnau 1902), durch den nichtkynischen Inhalt Antisthenes (Joel *Der echte u. der Xen. Sokr.* II 679 und Altwegg *Iuvenes*, Basel 1907, S. 60). Vgl. Nestle *Philol.* 67, 575; Bitterauf *Philol.* 68, 500, *Bl. f. [Gymn. Schulv.* 46 (1910, 321); H. Gomperz *Sophistik u. Rhet.* 79 330, 1 vgl. 74 B 3; Hippocr. d. leg. 2. IV 638 L.; Isocr. *Soph.* 17. Plat. *Phaedr.* 269 D 5 οὐδὲν Kaibel: οὐδὲ Hs. 11 καὶ (nach τούτων) tilgte Töpfer τὴν δόξαν καὶ τὸ κλέος] vgl. II 300, 14 f. 17 εἴτε Hs.: τε tilgte * 18 ἀνθρωπος Hs. 27 οὐδὲ Wendland: οὔτε Hs.; (οὔτε) ὧς ἀρξ. οὔτε Vitelli 28 [κακῶν] * I. Aufl. 29 χρόνῳ] πόνῳ Wilamowitz

3. p. 97, 16. (1) ὅταν τις ὀρεχθεῖς τινος τούτων κατεργασάμενος ἔχη αὐτὸ 631
εἰς τέλος, ἐάν τε εὐγλωσσίαν ἐάν τε σοφίαν ἐάν τε ἰσχύν, τούτῳ εἰς ἀγαθὰ καὶ
νόμιμα καταχρησθαι δεῖ· εἰ δὲ εἰς ἄδικά τε καὶ ἄνομα χρήσεται τις τῷ ὑπάρχοντι
ἀγαθῷ, πάντων κάκιστον εἶναι τὸ τοιοῦτον καὶ ἀπεινὰ κρείσσον αὐτὸ ἢ παρῆναι.
5 (2) καὶ ὥσπερ ἀγαθὸς τελέως ὁ τούτων τι ἔχων γίγνεται εἰς τὰ ἀγαθὰ αὐτοῖς κατα-
χρώμενος, οὕτω πάλιν ἀπάγκος [τελέως] ὁ εἰς τὰ πονηρὰ χρώμενος. (3) τὸν
τε αὖ ἀρετῆς ὀρεγόμενον τῆς συμπάσης σκεπτέον εἶναι, ἐκ τίνος ἂν λόγου ἢ ἔργου
ἄριστος εἴη· τοιοῦτος δ' ἂν εἴη ὁ πλείστοις ὠφέλιμος ὢν. (4) εἰ μὲν τις χρή-
ματα διδοὺς εὐεργετήσῃ τοὺς πλησίον, ἀναγκασθήσεται κακὸς εἶναι πάλιν αὖ συλ-
10 λέγων τὰ χρήματα· ἔπειτα οὐκ ἂν οὕτω ἄφθονα συναγάγοι, ὥστε μὴ ἐπιλείπειν
διδόντα καὶ δωρούμενον· εἴτα αὕτη αὐθις δευτέρα κακία προσγίγνεται μετὰ τὴν
συναγωγήν τῶν χρημάτων, ἐὰν ἐκ πλουσίου πένης γένηται καὶ ἐκ κεκτημένου
μηδὲν ἔχων. (5) πῶς ἂν οὖν δῇ τις μὴ χρήματα νέμειν ἀλλὰ ἄλλῳ δῇ τινι τρόπῳ
εὐποιητικὸς ἂν εἴη ἀνθρώπων, καὶ ταῦτα μὴ σὺν κακίᾳ ἀλλὰ σὺν ἀρετῇ; καὶ
15 προσέτι δωρούμενος πῶς ἂν ἔχοι τὴν δόσιν ἀνέκλειπτον; (6) ὥδε οὖν ἔσται
τοῦτο, εἰ τοῖς νόμοις τε καὶ τῷ δικαίῳ ἐπικουροῖ· τοῦτο γὰρ τὰς τε πόλεις καὶ
τοὺς ἀνθρώπους τὸ συνοικίζον καὶ τὸ συνέχον εἶναι.

4. p. 98, 17. (1) καὶ μὴν ἐγκρατέστατόν γε δεῖ εἶναι πάντα ἄνδρα δια-
φερόντως· τοιοῦτος δ' ἂν μάλιστα εἴη, εἰ τῶν χρημάτων κρείσσων εἴη πρὸς ἅ
20 πάντες διαφείρονται, καὶ τῆς ψυχῆς ἀφειδῆς ἐπὶ τοῖς δικαίοις ἐσπουδακῶς καὶ
τὴν ἀρετὴν μεταδιώκων· πρὸς ταῦτα γὰρ δύο οἱ πλείστοι ἀκρατεῖς εἰσι. (2) διὰ
τοιοῦτον δέ τι ταῦτα πάσχουσιν· φιλοψυχούσι μὲν, ὅτι τοῦτο ἡ ζωὴ ἐστίν, ἡ
ψυχὴ· ταύτης οὖν φείδοντα καὶ ποθοῦσιν αὐτὴν διὰ φιλίαν τῆς ζωῆς καὶ συνή- 632
θειαν ἣι συντρέφονται· φιλοχρηματοῦσι δὲ τῶνδε εἵνεκα, ἅπερ φοβεῖ αὐτούς.
25 (3) τί δ' ἐστὶ ταῦτα; αἱ νόσοι, τὸ γῆρας, αἱ ἑξαπναιοὶ ζημίαι, οὐ τὰς ἐκ τῶν
νόμων λέγων ζημίας (ταύτας μὲν γὰρ καὶ εὐλαβηθῆναι ἐστὶ καὶ φυλάεσθαι), ἀλλὰ
τὰς τοιαύτας, πυρκαϊάς, θανάτους οἰκετῶν, τετραπόδων, ἄλλας αὖ συμφοράς, αἱ
ἐπίκεινται αἱ μὲν τοῖς σώμασιν, αἱ δὲ ταῖς ψυχαῖς, αἱ δὲ τοῖς χρήμασι. (4) τούτων
δὴ οὖν ἕνεκα πάντων, ὅπως ἐς ταῦτα ἔχῃσι χρῆσθαι τοῖς χρήμασι, πᾶς ἀνὴρ τοῦ
30 πλούτου ὀρέγεται. (5) καὶ ἄλλ' ἅττα δέ ἐστιν ἅπερ οὐχ ἡσίων ἢ τὰ προειρη-
μένα ἔξορμαὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ τὸν χρηματισμόν, αἱ πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμίαι
καὶ οἱ ζῆλοι καὶ αἱ δυναστεῖαι, δι' ἃς τὰ χρήματα περὶ πολλοῦ ποιοῦνται, ὅτι συμ-
βάλλεται εἰς τὰ τοιαῦτα. (6) ὅστις δέ ἐστιν ἀνὴρ ἀληθῶς ἀγαθός, οὗτος οὐκ
ἀλλοτρίῳ κόσμῳ περικειμένῳ τὴν δόξαν θηρᾶται, ἀλλὰ τῇ αὐτοῦ ἀρετῇ.
35 5. p. 99, 18. (1) καὶ περὶ φιλοψυχίας δὲ ὥδε ἂν τις πεισθῇ, ὅτι, εἰ μὲν
ὑπῆρχε τῷ ἀνθρώπῳ εἰ μὴ ὑπ' ἄλλου ἀποθάνοι ἀγήρῳ τε εἶναι καὶ ἀθανάτῳ
τὸν λοιπὸν χρόνον, συγγνώμῃ ἂν (ἦν) πολλῇ τῷ φειδομένῳ τῆς ψυχῆς· (2) ἐπεὶ

1 τούτων Töpfer: τοῦτο Hs.: [τοῦτο] Blass 6 [τελέως] * 8 μὲν
(οὖν) Blass 10 nicht ἐπιλείπειν (Blass)! 12 κεκτημένου] prägnant
13 [δῇ] * 1. Aufl. 15 ff. vgl. Eur. Hiket. 312 (?) 16 ἐπικουροῖ] vgl.
S. 332, 19. Hierdurch erledigt sich die Vermutung von Blass εἰ τοὺς νόμους τε
(μεγάλους ἄγοι) καὶ nach 80 B 44 19 εἴη, εἰ *: εἴ τις Hs.; (εἴη), εἴ τις Kießling
τῶν (τε) unnütz Blass 22 ταῦτο ἡ ζωὴ ἐστὶ τῇ ψυχῇ Kießling: τούτῳ
ἡ ζωὴ ἐστίν (ὦι) ἡ ψυχὴ Töpfer: vielleicht τοῦτο ὦι ζωὴ ἐστίν ἡ ψυχὴ *
24 φιλοχρηματοῦσι] vgl. 80 B 103 27 αἱ ἐπίκεινται Pistelli: αἱ περικεινται
Hs.: αἴπερ ἐπίκεινται Töpfer 37 (ἦν) Blass

δὲ ὑπάρχει τῷ βίῳ μηχανομένῳ τό τε γήρας κάκιον ὃν ἀνθρώποις καὶ μὴ ἀθά- 632
νατον εἶναι, καὶ [ἡ] ἀμαθία ἥδη ἐστὶ μεγάλη καὶ συνήθεια πονηρῶν λόγων τε καὶ
ἐπιθυμημάτων, ταύτην περιποιεῖν ἐπὶ δυσκλείαι, ἀλλὰ μὴ ἀθάνατον ἀντ' αὐτῆς
λιπέσθαι, ἀντὶ θνητῆς οὐσῆς εὐλογίαν ἀέναον καὶ αἰεὶ ζῶσαν.

- 5 6. p. 100, 5. (1) ἔτι τοίνυν οὐκ ἐπὶ πλεονεξίαν ὁρμᾶν δεῖ, οὐδὲ τὸ κράτος
τὸ ἐπὶ τῇ πλεονεξίᾳ ἡγεῖσθαι ἀρετὴν εἶναι, τὸ δὲ τῶν νόμων ὑπακούειν δειλῖαν·
πονηροτάτη γὰρ αὕτη ἡ διάνοιά ἐστι, καὶ ἔξ αὐτῆς πάντα τὰναντία τοῖς ἀγαθοῖς
γίγνεται, κακία τε καὶ βλάβη. εἰ γὰρ ἔφυσαν μὲν οἱ ἄνθρωποι ἀδύνατοι καθ' ἓνα
ζῆν, συνῆλθον δὲ πρὸς ἀλλήλους τῇ ἀνάγκῃ εἰκοντες, πᾶσα δὲ ἡ ζωὴ αὐτοῖς
10 εὐρηται καὶ τὰ τεχνήματα πρὸς ταύτην, σὺν ἀλλήλοις δὲ εἶναι αὐτοὺς κὰν ἀνομίαί
δαιτᾶσθαι οὐχ οἷόν τε (μεῖζω γὰρ αὐτοῖς ζημίαν <ἂν> οὕτω γίγνεσθαι ἐκείνης
τῆς κατὰ ἓνα διαίτης), διὰ ταύτας τοίνυν τὰς ἀνάγκας τὸν τε νόμον καὶ τὸ δί- 633
καιον ἐμβασιλεύειν τοῖς ἀνθρώποις καὶ οὐδαμῇ μεταστῆναι ἂν αὐτά· φύσει γὰρ
ἰσχυρὰ ἐνδεδέσθαι ταῦτα. (2) εἰ μὲν δὴ γένοιτό τις ἔξ ἀρχῆς φύσιν τοιάνδε
15 ἔχων, ἄτρωτος τὸν χροῦτα ἄνοσός τε καὶ ἀπαθὴς καὶ ὑπερφυῆς καὶ ἀδαμάντινος
τὸ τε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, τῷ τοιούτῳ ἴσως ἂν τις ἀρκεῖν ἐνόμισε τὸ ἐπὶ τῇ
πλεονεξίᾳ κράτος (τὸν γὰρ τοιοῦτον τῷ νόμῳ μὴ ὑποδύοντα δύνασθαι ἀθῶιον
εἶναι), οὐ μὴν ὀρθῶς οὕτος οἰεταί· (3) εἰ γὰρ καὶ τοιοῦτός τις εἴη, οἷος οὐκ
ἂν γένοιτο, τοῖς μὲν νόμοις συμμαχῶν καὶ τῷ δικαίῳ καὶ ταῦτα κρατύνων καὶ
20 τῇ ἰσχύι χρώμενος ἐπὶ ταῦτά τε καὶ τὰ τούτοις ἐπικουροῦντα, οὕτω μὲν ἂν σώ-
ζοιτο ὁ τοιοῦτος, ἄλλως δὲ οὐκ ἂν διαμένει. (4) ἀρκεῖν γὰρ ἂν τοὺς ἅπαντας
ἀνθρώπους τῷ τοιούτῳ φύντι πολεμίους κατασταθέντας διὰ τὴν ἑαυτῶν εὐνο-
μίαν, καὶ τὸ πλήθος ἢ τέχνη ἢ δυνάμει ὑπερβαλέσθαι ἂν καὶ περιγενέσθαι τοῦ
τοιούτου ἀνδρός. (5) οὕτω φαίνεται καὶ αὐτὸ τὸ κράτος, ὅπερ δὴ κράτος ἐστί,
25 διὰ τε τοῦ νόμου καὶ διὰ τὴν δίκην σιωζόμενον.

7. p. 101, 11 (μαθεῖν δὲ ἄξιον καὶ ταῦτα περὶ τῆς εὐνομίας τε καὶ ἀνομίας,
ὅσον διαφέρετον ἀλλήλοιν, καὶ ὅτι (ἡ) μὲν εὐνομία ἄριστον εἴη καὶ κοινῇ καὶ
ιδίαι, ἡ ἀνομία δὲ κάκιστον· <μέγισται> γὰρ παραχρῆμα βλάβαι γίνονται ἐκ τῆς
ἀνομίας. ἀρεῶμεθα δὲ τὰ τῆς εὐνομίας δηλοῦν, ἅπερ γίγνεται πρότερα (ἡμῖν)).

- 30 (1) πίστις μὲν πρώτη ἐγγίγνεται ἐκ τῆς εὐνομίας μεγάλα ὠφελοῦσα τοὺς ἀν-
θρώπους τοὺς σύμπαντας, καὶ τῶν μεγάλων ἀγαθῶν τοῦτό ἐστι· κοινὰ γὰρ τὰ
chrήματα γίγνεται ἔξ αὐτῆς, καὶ οὕτω μὲν ἔαν καὶ ὀλίγα ἦ ἔξαρκεῖ ὅμως κυκλού-
μενα, ἄνευ δὲ ταύτης οὐδ' ἂν πολλὰ ἦ ἔξαρκεῖ. (2) καὶ αἱ τύχαι δὲ αἱ εἰς τὰ
chrήματα καὶ τὸν βίον, αἶ τε ἀγαθαὶ καὶ μὴ, ἐκ τῆς εὐνομίας τοῖς ἀνθρώποις προσ-

1 vielleicht ἀνθρώποις καὶ (τοῦ θανάτου καὶ τὸ) * κάκιστον Brinkmann
2 [ἡ] Pistelli: [καὶ ἡ] Brinkmann 3 ἐπιθυμημάτων] vgl. 80 B 110 4 λεί-
πεσθαι Hs.: verb. Blass 100, 2 ἐπὶ δὲ τὴν ἀθάνατον καὶ αἰεὶ οὖσαν ζωὴν ἐπανάγει
8 εἰ γὰρ ἔφυσαν] vgl. Iambl. 100, 2 ἐπὶ δὲ τὴν ἀθάνατον καὶ αἰεὶ οὖσαν ζωὴν ἐπανάγει
κὰν*: καὶ Hs. 11 <ἂν>* 13 ἐμβασιλεύειν] nach Pindar fr. 169 Schroed.;
Hippias 79 C 1 14 ἰσχυρᾷ Blass 17 ὑποδύοντα] sich duckend unter; Dativ
auffallend 18 οἷος*: ὡς Hs. 21 ἀρκεῖν Töpfer (vgl. Z. 16): δοκεῖν Hs.
26—29 verkürzende Paraphrase Iamblichs 27 <ἡ> Pistelli <ἂν> εἴη
Töpfer 28 μέγισται Töpfer: αἱ Hs. 29 πρότερα <ἡμῖν> wichtiger für uns*:
πρόσφορα Töpfer 30 zu d. Kap. vgl. Demokrit 55 B 248—252 34 καὶ
(αἱ) μὴ Töpfer

- φορώτατα κυβερνῶνται· τούς τε γὰρ εὐτυχοῦντας ἀσφαλεῖ αὐτῇ χρῆσθαι καὶ ἀνε- 633
πιβουλεύτῳ, τούς τε αὖ δυστυχοῦντας ἐπικουρεῖσθαι ἐκ τῶν εὐτυχοῦντων διὰ τὴν
ἐπιμειξίαν τε καὶ πίστιν, ἅπερ ἐκ τῆς εὐνομίας γίγνεται. (3) τὸν τε αὖ χρόνον
τοῖς ἀνθρώποις διὰ τὴν εὐνομίαν εἰς μὲν τὰ πράγματα ἀργὸν γίνεσθαι, εἰς δὲ τὰ
5 ἔργα τῆς ζωῆς ἐργάσιμον. (4) φροντίδος δὲ τῆς μὲν ἀηδεστάτης ἀπηλλάχθαι
τούς ἀνθρώπους ἐν τῇ εὐνομίᾳ, τῇ δὲ ἡδίστῃ συνεῖναι· πραγμάτων μὲν γὰρ
φροντίδα ἀηδεστάτην εἶναι, ἔργων δὲ ἡδίστην. (5) εἰς τε αὖ τὸν ὕπνον ἰοῦσιν, 634
ὅπερ ἀνάπαιμα κακῶν ἐστὶν ἀνθρώποις, ἀφόβους μὲν καὶ ἄλυπα μεριμνῶντας
ἔρχεσθαι εἰς αὐτόν, γιγνομένους δὲ ἀπ' αὐτοῦ ἕτερα τοιαῦτα πάσχειν, καὶ μὴ
10 ἐμφόβους ἐξάπινα καθίστασθαι οὐδ' ἐκ μεταλλαγῆς ἡδίστης τοῦ γνωστὴν τὴν
ἡμέραν εἶναι προσδέχεσθαι, ἀλλὰ ἀδεῶς, φροντίδας μὲν ἀλύπους περὶ τὰ ἔργα τῆς
ζωῆς ποιουμένους, τούς πόνους δὲ τῇ ἀντιλήψει ἀγαθῶν ἐλπίσιν εὐπίστοις καὶ
εὐπροσδοκῆτοις ἀνακουφίζοντας, ὧν πάντων τὴν εὐνομίαν αἰτίαν εἶναι. (6) καὶ
τὸ κακὰ μέγιστα τοῖς ἀνθρώποις πορίζον, πόλεμον ἐπιφερόμενον εἰς καταστροφὴν
15 καὶ δούλωσιν, καὶ τοῦτο ἀνομοῦσι μὲν μᾶλλον ἐπέρχεσθαι, εὐνομουμένοις δ' ἥσσον.
(7) καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἐστὶν ἐν τῇ εὐνομίᾳ ἀγαθὰ, ἅπερ ἐπικουρήματα τῇ ζωῇ
καὶ παραψυχὴ τῶν χαλεπῶν ἐξ αὐτῆς γίγνεται· τὰ δ' ἐκ τῆς ἀνομίας κακὰ ἀπο-
βαίνοντα τάδε ἐστίν. (8) ἄσχολοι μὲν πρῶτον οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὰ ἔργα γίγνον-
ται καὶ ἐπιμελοῦνται τοῦ ἀηδεστάτου, πραγμάτων ἀλλ' οὐκ ἔργων, τὰ τε χρήματα
20 δι' ἀπιστίαν καὶ ἀμειξίαν ἀποθησαυρίζουσιν ἀλλ' οὐ κοινοῦνται, καὶ οὕτως σπάνια
γίγνεται, ἐὰν καὶ πολλὰ ἦι. (9) αἱ τε τύχαι αἱ φλαῦραι καὶ αἱ ἀγαθαὶ εἰς τὰναντία
ὑπηρετοῦσιν· ἢ τε γὰρ εὐτυχία οὐκ ἀσφαλὴς ἐστὶν ἐν τῇ ἀνομίᾳ ἀλλ' ἐπιβου-
λεύεται, ἢ τε δυστυχία οὐκ ἀπωθεῖται ἀλλὰ κρατύνεται διὰ τὴν ἀπιστίαν καὶ ἀμει-
ξίαν. (10) ὃ τε πόλεμος ἔξωθεν μᾶλλον ἐπάγεται καὶ ἡ οἰκεία στάσις ἀπὸ τῆς
25 αὐτῆς αἰτίας, καὶ ἐὰν μὴ πρόσθεν γίγνηται, τότε συμβαίνει· ἐν τε πράγμασι συμ-
βαίνει καθεστάναι αἰεὶ διὰ ἐπιβουλὰς τὰς ἐξ ἀλλήλων, δι' ἄσπερ εὐλαβουμένους τε
διατελεῖν καὶ ἀντεπιβουλεύοντας ἀλλήλοις. (11) καὶ οὔτε ἐργηγορόσιν ἡδέας
τὰς φροντίδας εἶναι οὔτε ἐς τὸν ὕπνον ἀπερχομένους ἡδέειαν τὴν ὑποδοχὴν ἀλλὰ
ἐνδείματον, τὴν τε ἀνέγερσιν ἔμφοβον καὶ πτοοῦσαν τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ μνήμας
30 κακῶν ἐξαπινάιους ἄγειν· ἅπερ ἐκ τῆς ἀνομίας ταυτὰ τε καὶ τὰ ἄλλα κακὰ τὰ
προειρημένα ἅπαντα ἀποβαίνει. (12) γίνεται δὲ καὶ ἡ τυραννίς, κακὸν τοσοῦτόν
τε καὶ τοιοῦτον, οὐκ ἐξ ἄλλου τινὸς ἢ ἀνομίας. οἰοῦνται δέ τινες τῶν ἀνθρώπων,
ὅσοι μὴ ὀρθῶς συμβάλλονται, τύραννον ἐξ ἄλλου τινὸς καθίστασθαι καὶ τοὺς 635
ἀνθρώπους στερίσκεσθαι τῆς ἐλευθερίας οὐκ αὐτοὺς αἰτίους ὄντας, ἀλλὰ βιασθέντας
35 ὑπὸ τοῦ κατασταθέντος τυράννου, οὐκ ὀρθῶς ταῦτα λογιζόμενοι. (13) ὅστις γὰρ
ἡγεῖται βασιλέα ἢ τύραννον ἐξ ἄλλου τινὸς γίνεσθαι ἢ ἐξ ἀνομίας τε καὶ πλεο-
νεξίας, μωρὸς ἐστίν· ἐπειδὴν γὰρ ἅπαντες ἐπὶ κακίαν τράπωνται, τότε τοῦτο

1 αὐτῇ] sc. τῇ τύχῃ 9 ἀπ' Wilam: ἐπ' Hs. in der oratio directa
des Originals hieß es vielleicht: καὶ οὐκ ἔμφοβοι ἐξαπινάιους καθίστανται [vgl.
Z. 29] οὐδ' ἐκ μεταλλαγῆς [sc. πολιτικῆς] ἥδη στυγνοτάτην τὴν ἡμέραν εἶναι προσ-
δέχονται * (στυγνοτάτην Apelt) 10 ἐξάπινα Hs.: ἐξαπινάιως Blass: ἐξ ἐνυ-
πνίων Wilamowitz 11 ἀδεῶς Wilamowitz: ἡδέως Hs. 12 τῇ] ἐπὶ mit
wohlbegründeten Hoffnungen auf Gegenempfang von Gutem) verm. * 14 ἐκφε-
ρόμενον * 21 τὰναντία (βλάβην τε καὶ λυπὴν βέπουσιν spielend Töpfer
25 πράγματι Hs.: verb. Cobet 26 καθιστάναι Hs.: verb. Cobet 28 ὑπο-
δοχῇ] sc. ὕπνου 30 ἐξαπινάων? *

γίγνεται· οὐ γὰρ οἷον τε ἀνθρώπους ἄνευ νόμων καὶ δίκης ζῆν. (14) ὅταν οὖν 635
 ταῦτα τὰ δύο ἐκ τοῦ πλήθους ἐκλίπηι, ὃ τε νόμος καὶ ἡ δίκη, τότε ἤδη εἰς ἓνα
 ἀποχωρεῖν τὴν ἐπιτροπεῖαν τούτων καὶ φυλακὴν· πῶς γὰρ ἂν ἄλλως εἰς ἓνα μο-
 ναρχία περισταίῃ, εἰ μὴ τοῦ νόμου ἐξωσθέντος τοῦ τῷ πλήθει συμφέροντος;
 5 (15) δεῖ γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὃς τὴν δίκην καταλύσει καὶ τὸν νόμον τὸν πᾶσι
 κοινὸν καὶ συμφέροντα ἀφαιρήσεται, ἀδαμάντινον γενέσθαι, εἰ μέλλει συλῆσειν
 ταῦτα παρὰ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων εἰς ὧν παρὰ πολλῶν· (16) σάρκινος
 δὲ καὶ ὅμοιος τοῖς λοιποῖς γενόμενος ταῦτα μὲν οὐκ ἂν δυνηθεῖ ποιῆσαι, τάναντία
 δὲ ἐκλελοιπὸς καθιστάς μοναρχήσειεν ἄν· διὸ καὶ γιγνόμενον τοῦτο ἐνίου τῶν
 10 ἀνθρώπων λανθάνει.

83. ΔΙΣΣΟΙ ΛΟΓΟΙ (DIALEXEIS).

1. Περὶ ἀγαθῶ καὶ κακῶ.

(1) δισσοὶ λόγοι λέγονται ἐν τῇ Ἑλλάδι ὑπὸ τῶν φιλοσοφούντων περὶ τῷ
 ἀγαθῶ καὶ τῷ κακῶ. τοὶ μὲν γὰρ λέγοντι, ὡς ἄλλο μὲν ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, ἄλλο δὲ 636
 15 τὸ κακόν· τοὶ δὲ, ὡς τὸ αὐτὸ ἐστὶ, καὶ τοῖς μὲν ἀγαθὸν εἶη, τοῖς δὲ κακόν, καὶ
 τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳι τοτὲ μὲν ἀγαθόν, τοτὲ δὲ κακόν. (2) ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς
 τοιοῦδε ποτιτίθεμαι· σκέψομαι δὲ ἐκ τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ, ὡς ἐπιμελὲς βρώσιός τε
 καὶ πόσιος καὶ ἀφροδισίων· ταῦτα γὰρ ἀσθενοῦντι μὲν κακόν, ὑγιαίνοντι δὲ καὶ

5 καταλύσει Kießling: καταλύει Hs. 8 τάναντία schwerlich richtig: τού-
 ναντίον Vitelli: etwa τὰ πάτρια oder τούναντίον δὲ (τὰ πάτρια)* 11 Δισσοὶ
 λόγοι (nach dem Anfang Z. 13) ist die hinter den Sextushss. ohne Titel und Autor-
 name überlieferte Schrift, die H. Stephanus willkürlich Διαλέξεις betitelte. Sie
 scheint aus der Niederschrift von Schulvorträgen (vgl. 4, 4 S. 340, 25) entstanden, die
 um 400 (S. 335, 15) ein dorisch schreibender, namentlich von Protagoras beein-
 flußter Sophist hielt. (E. Jacoby *de Antiph.* 43, H. Gomperz *Sophist. u. Rhet.* 139 ff.).
 Der Dialekt läßt sich bis jetzt nicht lokalisieren, da sich das charakteristische
 πωλεῶντι (part. dat. plur.) u. Ähnl. nirgends gefunden hat. Daher schwebt (auch
 abgesehen von 5, 5) Kyrene (Schule des Aristippos) in der Luft (Wilamowitz *Kultur*
d. Gegenw. I 83 66). Der talentlose Verfasser ist unbekannt. Apparat nach E. Weber
Philol.-hist. Beitr. C. Wachsmuth überr. Lpz. 1897 und Trieber's Nachlaß (im Besitz
 von Wilamowitz). Haupthss. (nach Trieber, vgl. jedoch Mutschmann *Rhein. Mus.*
 64, 244 und Kochalsky *de Sexti adv. log. II. qu. crit.*, Marb. 1911): I. Klasse E
 (Par. 1964); II. Klasse A (Par. 1963 geschr. von Nic. Sophianus; seine Dialekt-
 berichtigungen beruhen auf halbgelehrter Konjektur; vgl. Mutschmann *Sext. I*
 p. vi), H (Vesont. F 19), W (Marc. cl. IV 26), K (Regiomont. 16^b 12), F (Laur. 85, 24),
 B (Paris. 1965), C (Paris. 2081), V (Marc. 262). Hinzufügte P (Phillips. Berol. 1518,
 geschr. 1542 von C. B. Zanetti in Venedig)* Der verwitterte, z. T. willkürlich
 veränderte Dialekt ist nicht mehr herstellbar, das Ganze wird gegen den Schluß
 immer mehr Exzerpt 12 Titel fehlt E zum Inhalt vgl. Protag. 74 A 22

13 Δισσοὶ λόγοι] vgl. Eur. *Antip.* fr. 189 ἐκ παντὸς ἂν τις πράγματος δισσῶν
 λόγων ἀγῶνα θεῖτ' ἄν, εἰ λέγειν εἴη σοφός; Protagoras II 219, 17 ταῖ] τῇ Hss.:
 τῷ, übergeschr. η E (vgl. S. 337, 20) 15 τοῖ] τοῖς P [εἴη] Wilam.
 17 ὡι Wilam.: ὧν Hss. ἐπιμελής, H 18 κακόν E: κακά ἐστὶν übr. Hss.

- δεομένωι ἀγαθόν. (3) καὶ ἀκρασία τοίνυν τούτων τοῖς μὲν ἀκρατέσι κακόν, τοῖς 636
 δὲ πωλεῦντι ταῦτα καὶ μισοθαρνέοντι ἀγαθόν. νόσος τοίνυν τοῖς μὲν ἀσθενεῦντι
 κακόν, τοῖς δὲ ἱατροῖς ἀγαθόν. ὁ τοίνυν θάνατος τοῖς μὲν ἀποθανοῦσι κακόν, τοῖς
 δ' ἐνταφιοπύλαις καὶ τυμβοποιοῖς ἀγαθόν. (4) γεωργία τε καλῶς ἐξενεῖκασα
 5 τὼς καρπῶς τοῖς μὲν γεωργοῖς ἀγαθόν, τοῖς δὲ ἐμπόροις κακόν. τὰς τοίνυν ὀλκάδας
 συντρίβεσθαι καὶ παραθραύεσθαι τῷ μὲν ναυκλήρῳ κακόν, τοῖς δὲ ναυπαγοῖς
 ἀγαθόν. (5) ἔτι <δὲ> τὸν σίδαρὸν κατέσθεσθαι καὶ ἀμβλύνεσθαι καὶ συντρίβε-
 σθαι τοῖς μὲν ἄλλοις κακόν, τῷ δὲ χαλκῇ ἀγαθόν. καὶ μὲν τὸν κέραμον παρα-
 θραύεσθαι τοῖς μὲν ἄλλοις κακόν, τοῖς δὲ κεραμεῦσιν ἀγαθόν. τὰ δὲ ὑποδήματα
 10 κατατρίβεσθαι καὶ διαρρήγνυσθαι τοῖς μὲν ἄλλοις κακόν, τῷ δὲ σκυτῇ ἀγαθόν.
 (6) ἐν τοίνυν τοῖς ἀγῶσι τοῖς γυμνικοῖς καὶ τοῖς μωσικοῖς καὶ τοῖς πολεμικοῖς·
 αὐτίκα ἐν τῷ γυμνικῷ τῷ σταδιοδρόμῳ ἅ νίκα τῷ μὲν νικῶντι ἀγαθόν, τοῖς δὲ
 ἡσασμένοις κακόν. (7) καττυτὸ δὲ καὶ τῷ παλαιστῇ καὶ πύκται καὶ τοῖς
 15 ἄλλοις ἐν τε <τῷ> μωσικῷ ἅ νίκα ἅ κιθαρωιδίας τῷ μὲν νικῶντι ἀγαθόν, τοῖς
 δὲ ἡσασμένοις κακόν. (8) ἐν τε τῷ πολέμῳ (καὶ τὰ νεώτατα πρῶτον ἐρῶ) ἅ
 τῶν Λακεδαιμονίων νίκα, ἂν ἐνίκων Ἀθηναίως καὶ τὼς συμμάχως, Λακεδαιμονίοις
 μὲν ἀγαθόν, Ἀθηναίοις δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις κακόν· ἅ τε νίκα, ἂν τοῖς Ἑλλανες
 τὸν Πέρσαν ἐνίκασαν, τοῖς μὲν Ἑλλασιν ἀγαθόν, τοῖς δὲ βαρβάροις κακόν. (9) ἅ
 τοίνυν τοῦ Ἰλίου αἵρεσις τοῖς μὲν Ἀχαιοῖς ἀγαθόν, τοῖς δὲ Τρωσὶ κακόν. καδδὲ
 20 ταυτὸν καὶ τὰ τῶν Θηβαίων καὶ τὰ τῶν Ἀργείων πάθη. (10) καὶ ἅ τῶν Κεν- 637
 ταύρων καὶ Λαπιθᾶν μάχα τοῖς μὲν Λαπίθαις ἀγαθόν, τοῖς δὲ Κενταύροις κακόν.
 καὶ μὲν καὶ ἅ τῶν θεῶν καὶ Γιγάντων λεγόμενα μάχα [καὶ νίκα] τοῖς μὲν θεοῖς
 ἀγαθόν, τοῖς δὲ Γίγασιν κακόν. (11) ἄλλος δὲ λόγος λέγεται, ὥς ἄλλο μὲν τὰτα-
 θὸν εἶη, ἄλλο δὲ τὸ κακόν, διαφέρον ὥσπερ καὶ τῶνυμα, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα.
 25 ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς τοῦτον διαιρεῦμαι τὸν τρόπον· δοκῶ γὰρ οὐδὲ διάδαλον (<κ')
 ἦμεν, ποῖον ἀγαθόν καὶ ποῖον κακόν, αἱ τὸ αὐτὸ καὶ μὴ ἄλλο ἐκάτερον ἦς· καὶ
 γὰρ θαυμαστόν κ' εἶη. (12) οἶμαι δὲ οὐδέ κ' αὐτὸν ἔχεν ἀποκρίνασθαι, αἶ τις
 [αὐτὸν] ἔροιτο τὸν ταῦτα λέγοντα: [εἶπον δὴ μοι, ἥδη τύ τι τοῖς γονέες ἀγαθόν

1 ἀγαθόν E: ἀγαθὰ übr. 2 τοῖς δὲ πωλεῦντι . . . ἀσθενεῦντι κακόν E: fehlt
 übr. Hss. πωλεῦντι] sonst unerhörte Form (vgl. zu S. 334, 11), die hier durchgeführt
 erscheint 6 περιθραύεσθαι E ναυκλήρῳ] so die Hss. 7 <δὲ> Vossia-
 nus 11 γυμναστικοῖς Hss: verb. Blass πολεμικοῖς <καττυτὸ.> Trieber
 12 viell. τῶν σταδιοδρόμων * 13 καττυτὸ Mattheaeus de Varis (Vatic. gr.
 1338): καὶ τοῦτο Hss. τοῖ παλαισταὶ καὶ πύκται καὶ τοῖ ἄλλοι πάντες μω-
 σικοί· αὐτίκα Hss.: verb. Wilamowitz (doch ἄλλοις πᾶσιν· ἐν τε τῷ) 14 ἅ
 κιθαρωιδίας *: ἁ κιθαρωιδία Hss. außer E, der ὁ κιθαρωιδός hat: τῷ κιθαρωιδῷ
 Wil. 15 πολεμικῷ (nach Z. 11) Trieber τὰ νεώτατα Koen: τῇ νεότητι
 oder τὰ νεώτατοι (νεότατι) Hss.: τὰ νεωστὶ North ἅ τῶν Koen: αὐτῶν Hss.
 16 ἂν Weber: ἐν αἱ Hss. 17 Ἀθηναίοις δὲ καὶ fehlt E, dafür τοῖς δὲ συμ-
 μάχοις τοῖς τε P 20 πάθη (τοῖς μὲν Θηβαίοις ἀγαθόν τοῖς δ' Ἀργείοις
 κακόν) überflüssig Blass 21 λαπιθᾶν Hss: ἁ λαπιθᾶν EA 22 [καὶ νίκα] Wil.
 25 αὐτὸς EKP: αὐτὸ übr. Hss. οὐδέ E: οὐ übr. Hss. (<κ') Blass;
 vielleicht οὐδέ κα δᾶλον * 26 ἦς Wil.: ἦεν E: εἶη übr. Hss. 27 ἔχεν E:
 ἔσχεν oder ἔσχον übr. Hss. 28 [αὐτὸν] *: αὐτὸν αὐτὸν BV τύ τι τοῖς
 γονέες ἀγαθόν ἐποίησαν W. Schulze: τι τὼς γονέας ἀγ. ἐποίησας EBCV: τι τοῖς
 γονέας ἀγ. ἐποίησας übr. Hss.

- ἐποίησαν; φαίη καὶ “καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα.” τὸ ἄρα κακὰ καὶ μεγάλα καὶ πολλὰ 637
τούτοις ὀφείλεις, αἵπερ τωυτόν ἐστι τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ. (13) τί δέ, τὼς
συγγενέας ἤδη τι ἀγαθὸν ἐποίησας; (καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα). τὼς ἄρα συγγενέας
κακὸν ἐποίηεις. τί δέ, τὼς ἐχθρῶς ἤδη κακὸν ἐποίησας; καὶ πολλὰ καὶ (μεγάλα).
5 ‘μέγιστα ἄρα ἀγαθὰ ἐποίησας.’ (14) ἄγε δὴ μοι καὶ τόδε ἀπόκριναι. ἄλλο τι
ἢ τὼς πτωχῶς οἰκτίρεις, ὅτι πολλὰ καὶ κακὰ ἔχοντι, (καὶ) πάλιν εὐδαιμονίζεις,
ὅτι πολλὰ καὶ ἀγαθὰ πράσσοντι, αἵπερ τωυτό κακὸν καὶ ἀγαθόν; (15) τὸν δὲ
βασιλῆ τὸν μέγαν οὐδὲν κωλύει ὁμοίως διακεῖσθαι τοῖς πτωχοῖς. τὰ γὰρ πολλὰ
καὶ μεγάλα ἀγαθὰ αὐτῷ πολλὰ κακὰ καὶ μεγάλα ἐστίν, αἵ γὰρ τωυτόν ἐστιν ἀγαθόν
10 καὶ κακόν. καὶ τὰδε μὲν περὶ τῶν πάντων εἰρήσθω. (16) εἰμι δὲ καὶ καθ’ ἕκαστον
ἀρξάμενος ἀπὸ τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ ἀφροδισιάζεν. ταῦτα γὰρ τοῖς ἀσθενεῦντι
(ποιεῖν κακόν, καὶ πάλιν) ταῦτα ποιεῖν ἀγαθόν ἐστιν αὐτοῖς, αἵπερ τωυτόν ἐστιν 638
ἀγαθόν καὶ κακόν· καὶ τοῖς νοσέοντι κακόν ἐστι τὸ νοσεῖν καὶ ἀγαθόν, αἵπερ
τωυτόν ἐστι τὸ ἀγαθόν τῷ κακῷ. (17) καδδὲ τόδε καὶ τᾶλλα πάντα, τὰ ἐν
15 τῷ ἐμπροσθεν λόγῳ εἴρηται. καὶ οὐ λέγω, τί ἐστι τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ τοῦτο πει-
ρῶμαι διδάσκειν, ὥς οὐ τωυτόν [εἴη] τὸ κακὸν καὶ τὰγαθόν, ἀλλ’ ἐκάτερον.

2. Περὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ.

- (1) λέγονται δὲ καὶ περὶ τῷ καλῷ καὶ (τῷ) αἰσchrῷ δισσοὶ λόγοι. τοὶ μὲν
γάρ φαντι, ἄλλο μὲν ἦμεν τὸ καλόν, ἄλλο δὲ τὸ αἰσchrόν, διαφέρον, ὥσπερ καὶ
20 τῶνυμα, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα· τοὶ δὲ τωυτό καλὸν καὶ αἰσchrόν. (2) κατῷ πει-
ρασεῦμαι, τόνδε τὸν τρόπον ἐξαγεύμενος, αὐτίκα γὰρ παιδὶ ὑραίῳ ἐραστῇ μὲν
[χρηστῷ] χαρίζεσθαι καλόν, μὴ ἐραστῇ δὲ [καλῷ] αἰσchrόν. (3) καὶ τὰς γυ-
ναῖκας λουσθαι ἐνδοὶ καλόν, ἐν παλαίστραι δὲ αἰσchrόν (ἀλλὰ τοῖς ἀνδράσιν ἐν
παλαίστραι καὶ ἐν γυμνασίῳ καλόν). (4) καὶ συνίμεν τῷ ἀνδρὶ ἐν ἀσυχίᾳ μὲν
25 καλόν, ὅπου τοίχοις κρυφθήσεται· ἔξω δὲ αἰσchrόν, ὅπου τις ὄψεται. (5) καὶ
τῷ μὲν αὐτὰς συνίμεν ἀνδρὶ καλόν, ἀλλοτρίῳ δὲ αἰσchrόν· καὶ τῷ γ’ ἀνδρὶ τᾷ
μὲν ἑαυτῷ γυναικὶ συνίμεν καλόν, ἀλλοτρίᾳ δὲ αἰσchrόν. (6) καὶ κοσμεῖσθαι καὶ

1 τὸ E: σὺ A κακὰ [καὶ] Wil. 2 und 4 τί δαί E 3 () *.
Sonst wäre das Imperfekt ἐποίηεις (4) unmotiviert 4 ἤδη κακὸν E: ἤδη κακῶς
übr. Hss.: ἤδη (τι) κακὸν überflüssig Trieber καὶ πολλὰ καὶ μέγιστα ἄρα E:
καὶ πολλὰ καὶ μέγιστα ἄρα übr. Hss.: beides verband * 6 πολλὰ καὶ κακὰ
ἔχοντι * πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχοντι Hss: πολλὰ καὶ μεγάλα κακὰ ἔχοντι North
(καὶ) Schanz: (πῶς οὐ τὼς πτωχῶς) Wil. 7 πολλὰ καὶ (μεγάλα) ἀγαθὰ Weber
8 βασιλῆ E: βασιλῆα übr. Hss. πολλὰ καὶ μεγάλα κακὰ Wil. 9 αἵ γὰ *:
αἵκα Hss. 10 τῶν πάντων Wil.: τῷ παντὸς Hss. καὶ (ἐπὶ τὰ) καθ’ Blass
11 τῷ EK: τῶν übr. Hss. ἐσθίειν E: ἐσθίειν übr.: ἔσθαι Wil. ταῦτα
γὰρ Mullach: τοῦτο γὰρ Hss.: οὕτω γὰρ Wil. 12 (ποιεῖν κακόν, καὶ πάλιν)
Blass ταῦτα ποιεῖν E: ταῦτα ποιεῖν übr. Hss.: ταῦτα ποίεονσι Wil. 16 [εἴη]
W. Schulze ἄλλ’ (ἄλλο) Blass: vielmehr ‘beides ist sowohl gut wie schlecht’
vgl. 74 A 22 17 Titel fehlt E 18 (τῷ) Trieber 20 πρᾶγμα Stephanus
vgl. S. 340, 6: σώμα Hss. πειρασεῦμαι A: πειρασοῦμαι übr. Hss. 21 τοῦτον
τὸν τρόπον H παιδὶ Wil.: παιδίῳ Hss. 22 [χρηστῷ] Wil. Nach χρηστῷ
wiederh. μὲν die Hss. außer E ἐραστῇ δὲ μὴ καλῷ Rohde [καλῷ] Wil.
23 ἐνδοὶ Vahlen: ἐνιοὶ E: ἐνδον übr. Hss. 26 αἰσchrστον EAH WKF:
αἰσchrρόν BCV τῷ γε Hss. 27 αὐτῷ Wil.

- ψιμυθίωι χρίεσθαι καὶ χρυσία περιάπτεσθαι, τῷ μὲν ἀνδρὶ αἰσχρόν, τῷ δὲ γυναικί 638
καλόν. (7) καὶ τὴν μὲν φίλως εὖ ποιεῖν καλόν, τὴν δὲ ἐχθρῶς αἰσχρόν. καὶ
τὴν μὲν πολεμίως φεύγεν αἰσχρόν, τὴν δὲ ἐν σταδίῳ ἀνταγωνιστὴς καλόν.
(8) καὶ τὴν μὲν φίλως καὶ τὴν πολίτας φρονέειν αἰσχρόν, τὴν δὲ πολεμίως καλόν.
5 καὶ τὰδε μὲν περὶ πάντων. (9) εἰμι δ' (ἐφ') ἃ τὰ πόλεις [τε] αἰσχρὰ ἄγνεται
καὶ τὰ ἔθνηα. αὐτὰ Λακεδαιμονίοις τὰς κόρας γυμνάζεσθαι (καὶ) ἀχειριδύτως
καὶ ἀχίτυνας παρέρπεν καλόν. Ἰωσι δὲ αἰσχρόν. (10) καὶ (τοῖς μὲν) τὴν παῖδας
μὴ μανθάνειν μωσικὰ καὶ γράμματα καλόν. Ἰωσι δ' αἰσχρόν μὴ ἐπίστασθαι ταῦτα
πάντα. (11) Θεσσαλοῖσι δὲ καλόν τὴν ἵππῳ ἐκ τὰς ἀγέλας λαβόντι αὐτῷ δα-
10 μάσαι καὶ τὴν ὀρέας· βῶν τε λαβόντι αὐτῷ σφάσαι καὶ ἐκδεῖραι καὶ κατακόψαι. 639
ἐν Σικελίᾳ δὲ αἰσχρόν καὶ δούλων ἔργα. (12) Μακεδόσι δὲ καλόν δοκεῖ ἡμεν
τὰς κόρας, πρὶν [ἀνδρὶ] γάμασθαι, ἐράσθαι καὶ ἀνδρὶ συγγίνεσθαι, ἐπεὶ δὲ κα-
γάμηται, αἰσχρόν. Ἑλλασι δ' ἄμφω αἰσχρόν. (13) τοῖς δὲ Θραιῶσι κόσμος τὰς
κόρας στίζεσθαι· τοῖς δ' ἄλλοις τιμωρία τὰ στίγματα τοῖς ἀδικέοντι. τοῖ δὲ Σκύθαι
15 καλὸν νομίζοντι, ὅς (κ') ἀνδρα κατακανὼν ἐκδεῖρας τὴν κεφαλὴν τὸ μὲν κόμιον
πρὸ τοῦ ἵππου φορῇ, τὸ δ' ὁστέον χρυσώσας (ἢ) καὶ ἀργυρώσας πίνην ἐξ αὐτοῦ
καὶ σπένδῃ τοῖς ἔξθεοις· ἐν δὲ τοῖς Ἑλλασιν οὐδὲ κ' ἐς τὴν αὐτὴν οἰκίαν συνεισ-
ελθεῖν βούλοισι τις τῷ ταῦτα ποιήσαντι. (14) Μασσαγέται δὲ τὴν γονέας
κατακόψαντες κατέσθοντι, καὶ τάφος κάλλιστος δοκεῖ ἡμεν ἐν τοῖς τέκνοις τεθῆναι·
20 ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι αἱ τις ταῦτα ποιῆσαι, ἐξελαθεῖς [ἐκ τῆς Ἑλλάδος] κακῶς κα-
ἀποθάνοι ὡς αἰσχρὰ καὶ δεινὰ ποιεῖν. (15) τοῖ δὲ Πέρσαι κοσμεῖσθαι [τε] ὥσπερ
τὰς γυναῖκας καὶ τὴν ἀνδρας καλὸν νομίζοντι, καὶ τῇ θυγατρὶ καὶ τῇ μητρὶ καὶ τῇ
ἀδελφῇ συνίμεν· τοῖ δὲ Ἑλλανες καὶ αἰσχρὰ καὶ παράνομα. (16) Λυδοὶς τοῖνυν τὰς
κόρας πορνευθεῖσας καὶ ἀργύριον ἐνεργάσασθαι καὶ οὕτως γάμασθαι καλὸν δοκεῖ
25 ἡμεν, ἐν δὲ τοῖς Ἑλλασιν οὐδεὶς κα θέλοι γάμαι. (17) Αἰγύπτιοι τε οὐ ταῦτα
νομίζοντι καλὰ τοῖς ἄλλοις· τῇδε μὲν γὰρ γυναῖκας ὑφαίνειν καὶ (ἔρια) ἐργά-
ζεσθαι καλόν, ἀλλὰ τῇδε τὴν ἀνδρας, τὰς δὲ γυναῖκας πράσσειν, ἄπερ τῇδε τοῖ
ἀνδρες, τὸν παλὸν δεῦναι ταῖς χερσί, τὸν δὲ σῖτον τοῖς ποσὶ, τῇνοις καλόν, ἀλλ'
ἀμὴν τὸ ἐναντίον. (18) οἶμαι δ', αἱ τις τὰ αἰσχρὰ ἐς ἐν κελεύοι συνενεῖναι πάντας

3 ἀνταγωνιστὰς Orelli: ἀγωνιστὰς Hss. 5 (ἐφ') Stephanus [τε] Wil.
ἄγνεται] präsens wie bei Herodot 6 (καὶ) Wil. 7 (τοῖς μὲν)*: (τῇνοις)
Wil. §8 μωσικὰν nach Par. 1967 Ausgg. 9 Θεσσαλοῖσι so Hss.; vgl. Eurip.
Elect. 815 τὴν E: τὰς übr. Hss. αὐτῷ Blass: αὐτῶς Hss.: αὐτοῖς hier
wie Z. 10 verm.* 10 τὴν E: τὰς übr. Hss. αὐτῷ Blass: αὐτῶς Hss.
12 [ἀνδρὶ] Wil. 12. 13 δὲ καὶ γαμεῖται Hss.: verb. Wil. 14 τοῖς δ'... ἀδικέ-
οντι fehlt P τιμωρίαν E (die übr. Hss. fehlen hier): verb. Weber Σκύθαι
vgl. Herod. iv 26. 65; Plat. Euthyd. 299 e 15 (κ') Blass κατακανὼν Blass:
κατκτανὼν E: κτανὼν übr. Hss. προκόμιον Blass. Über die Sitte vgl. Herod.
iv 64 16 πρὸ] πρὸς P φορεῖ Hss. (ἢ)*: ἢ statt καὶ Wil. πίνην E:
πίνει übr. Hss. 17 σπένδει Hss. 18 βούλοισι τις Blass: βούλοισι ἂν τις Hss.
τῷ ταῦτα*: τοιαῦτα Hss. 19 Über die Sitte vgl. Herod. i 216 κατέσθον-
ται E κάκιστος E 20 τῇ A: τῷ übr. Hss. αἱ E: ἂν übr. Hss. ποιῆσαι
Wil.: ποιῆση Hss. ἐκ τῆς Ἑλλάδος tilgte Wil. κακῶς κα Wil.: κακὰ Hss.
21 [τε]* 22 ἐνεργήσασθαι Hss.: verb. Weber 23 γαμᾶν Hss.: verb.
Blass 24 ἄλλοις] Ἑλλασι Valckenaer (τὰς) γυναῖκας Wil. (ἔρια)
Valckenaer 28 δὲ E: fehlt übr. Hss. 29 αἱ Wil.: ἂν Hss. καλὰ (so Z. 29
Hss.) und αἰσχρὰ (338, 1) vertauschte North vgl. § 26 und Herodot. iii 38, vii 152

ανθρώπως, ἃ ἕκαστοι νομίζονται. καὶ πάλιν ἔξ ἀθρόων τούτων τὰ καλὰ λαβέν, ἃ 639
ἕκαστοι ἄγνυνται, οὐδὲ ἐν <κα> καλλειφθῆμεν, ἀλλὰ πάντας πάντα διαλαβέν. οὐ
γὰρ πάντες ταῦτα νομίζονται. (19) παρεξοῦμαι δὲ καὶ ποιήμά τι [TGF. 844 640
adesp. 26].

- 5 καὶ γὰρ τὸν ἄλλον ὧδε θνητοῖσιν νόμον
ὄψῃ διαιρῶν· οὐδὲν ἦν πάντῃ καλόν,
οὐδ' αἰσχρόν, ἀλλὰ ταῦτ' ἐποίησεν λαβύν
ὁ καιρὸς αἰσχρὰ καὶ διαλλάξας καλὰ.
- 20) ὡς δὲ τὸ σύνολον εἶπαι, πάντα καιρῶι μὲν καλὰ ἐντι, [ἐν] ἀκαιρίαι δ' αἰσχρά.
10 τί ὦν διεπραξάμην; ἔφαν ἀποδείξειν ταῦτα αἰσχρὰ καὶ καλὰ ἐόντα, καὶ ἀπέδειξα
ἐν τούτοις πᾶσι. (21) λέγεται δὲ καὶ περὶ τῷ αἰσchrῷ καὶ <τῷ> καλῷ, ὡς ἄλλο
ἐκότερον εἶη. ἐπεὶ αἱ τις ἐρωτάσαι τὴν λέγοντας, ὡς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα αἰσχρόν καὶ
καλόν ἐστιν, αἱ ποκά τι αὐτοῖς καλὸν ἔργασται, <καὶ> αἰσχρόν ὁμολογησούντι,
αἵπερ τωῦτόν καὶ τὸ αἰσχρόν καὶ τὸ καλόν. (22) καὶ αἱ τινὰ γὰρ λευκόν, καὶ μέλανα τοῦτον
15 ἄνδρα, τοῦτον καὶ αἰσχρόν τὸν αὐτόν· καὶ αἱ τινὰ γὰρ λευκόν, καὶ μέλανα τοῦτον
τὸν αὐτόν. καὶ καλόν γ' ἐστὶ τὴν θεῶν σέβεσθαι, καὶ αἰσχρόν αὖ τὴν θεῶν
σέβεσθαι, αἵπερ τωῦτόν αἰσχρόν καὶ καλόν ἐστι. (23) καὶ τὰδε μὲν περὶ ἀπάν-
των εἰρήσθω μοι· τρέφωμαι δὲ ἐπὶ τὸν λόγον αὐτῶν, ὃν λέγοντι. (21) αἱ γὰρ
τὰν γυναῖκα καλόν ἐστὶ κοσμεῖσθαι, τὰν γυναῖκα <καὶ> αἰσχρόν κοσμεῖσθαι, αἵπερ
20 τωῦτόν αἰσχρόν καὶ καλόν· καὶ τὰλλα κατὰ τωῦτόν. (25) ἐν Λακεδαίμονί ἐστι
καλὸν τὰς παῖδας γυμνάζεσθαι, ἐν Λακεδαίμονί ἐστιν αἰσχρόν τὰς παῖδας γυμνά-
ζεσθαι, καὶ τὰλλα οὕτως. (26) λέγοντι δέ, ὡς αἱ τινες τὰ αἰσχρὰ ἐκ τῶν ἐθνέων
πάντοθεν συνενεῖκαιεν, ἔπειτα συγκαλέσαντες κελεύοιεν, ἃ τις καλὰ νομίζοι, λαμβά-
νεν, πάντα κα ἐν καλῷ ἀπενειχθῆμεν· ἐγὼ θαυμάζω, αἱ τὰ αἰσχρὰ συνενεχθέντα
25 καλὰ ἐσεῖται, καὶ οὐχ οἷαπερ ἦνθεν. (27) αἱ γοῦν ἵππως ἢ βῶς ἢ οἶς ἢ ἀν-
θρώπως ἄγαγον, οὐκ ἄλλο τί κα ἀπάγον· ἐπεὶ οὐδ' αἱ χρυσὸν ἤνεικαν, χαλκόν
[ἀπήνεικαν], οὐδ' αἱ ἄργυρον ἤνεικαν, μόλιβδόν κα ἀπέφερον. (28) ἀντὶ δ' ἄρα
τῶν αἰσchrῶν καλὰ ἀπάγοντι; φέρε δὴ, αἱ ἄρα τις αἰσchrῶν <ἄνδρα> ἄγαγε, τοῦτον 641

1 τούτων Weber: τοι Hss.: [τοι] Wil. 2 οὐδὲ ἐν*: οὐδὲν Hss. <κα>
Weber καλλειφθῆμεν E: καλυφθεῖμεν oder καλυφθῆμεν übr. Hss.: κα ληφθῆμεν
Matthaeus de Varis 5—8 die Verse halten Valckenaer u. a. für Euripideisch
5 τιν' ἄλλον τόνδε unnütz Nauck 6 διαιρῶν *philosophisch xergliedern* (vgl.
12 B 1): διαθρῶν Valckenaer ἦν Nauck: ἂν Hss.: ὃν Cobet καλόν] κακόν E
7 ταῦτ' Hss.: verb. Valckenaer: πάντ' Wil. 9 εἶπαι E: εἶπεν übr. Hss.
καλὰ vor μὲν wiederh. E [ἐν] Wil. 10 ἐόντα F: ὄντα übr. Hss. 11 <τῷ>
Blass 13 <καὶ> Wil. 14 τινὰ τα καλόν E¹ 15 καί*: καὶ Hss. 16 αὖ
Wil.: ἄρ Hss. (ἄρα BVCP²) 16. 17 τὴν ... σέβεσθαι Wiederholung wie Z. 21. 22
17 περὶ] πρὸς E 19 <καὶ>* 21 ἐν Λακεδ. ... γυμνάζεσθαι fehlt P
22 λέγοντι E: λέγονται übr. Hss. 23 συγκαλεσούντες (oder -οῦντες) Hss.:
verb. Schanz νομίζοι E: νομίζεν übr. Hss. 24 κα Orelli: καὶ Hss. ἐγὼ
δὲ Blass: κηγὼ Trieber; s. S. 344, 4 26 ἄγασον E¹ ἀπάγον] ἀπάγον BCV:
ἀπάγαγον übr. Hss. οὐδ' αἱ ... οὐδ' αἱ North: οὐδ' αἱ ... οὐδ' ἂν E: οὐδὲ
... οὐδὲ übr. Hss. 27 [ἀπήνεικαν] Wil. ἄργυρον Blass: ἀργύριον Hss.
28 ἀπάγοντι Wil.: ἀπαγαγόντι Hss. <ἄνδρα>*, vgl. Z. 25; 340, 9; φέρε δὴ ver-
langt ein konkretes Beispiel ἀπάγαγε P τοῦτον Hss.: τοῦτο zwei Oxford-
er Apogr. von W: τωῦτόν Wil.

δ' αὐ κα καλὸν ἀπάρε; ποιητὰς δὲ μάρτυρας ἐπάγονται, (οἱ) ποτὶ ἄδονάν, οὐ ποτ' 641
ἀλάθειαν ποιεῦντι.

3. Περὶ δίκαιου καὶ ἀδίκου.

(1) δισοοὶ δὲ λόγοι λέγονται καὶ περὶ τῷ δίκαιῳ καὶ τῷ ἀδίκῳ. καὶ τοὶ μὲν
5 ἄλλο ἤμεν τὸ δίκαιον, ἄλλο δὲ τὸ ἀδικον· τοὶ δὲ τωυτὸ δίκαιον καὶ ἀδικον· καὶ
ἐγὼ τούτῳ πειρασοῦμαι τιμωρὲν. (2) καὶ πρῶτον μὲν ψεύδεσθαι ὡς δίκαιόν
ἐστὶ λεῖω καὶ ἔξαπατάν. τὼς μὲν πολεμίως ταῦτα ποιεῖν (καλὸν καὶ δίκαιον, τὼς
δὲ φίλως) αἰσχροὺν καὶ πονηρὸν ἂν ἐξεείποιεν· (πῶς δὲ τὼς πολεμίως,) τὼς δὲ
φιλιτάτως οὐ; αὐτίκα τὼς γονέας· αἱ γὰρ δέοι τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα φάρμα-
10 κον πιὲν ἢ φαγρὲν, καὶ μὴ θέλοι, οὐ δίκαιόν ἐστὶ καὶ ἐν τῷ ῥοφήματι καὶ ἐν τῷ
ποτῷ δόμεν καὶ μὴ φάμεν ἐνῆμεν; (3) οὐκὼν (δίκαιον) ἤδη ψεύδεσθαι καὶ
ἔξαπατάν τὼς γονέας. καὶ κλέπτειν μὲν τὰ τῶν φίλων καὶ βιῆσθαι τὼς φιλιτάτως
δίκαιον. (4) αὐτίκα αἱ τις λυπηθεὶς τι τῶν οἰκηίων καὶ ἀχθεσθεὶς μέλλοι αὐτὸν
διαφθεῖρεν ἢ ἔξφει ἢ σχοινίῳ ἢ ἄλλῳ τινί, δίκαιόν ἐστὶ ταῦτα κλέψαι, αἱ δύναται.
15 αἱ δὲ ὑστερίῃαι καὶ ἔχοντα καταλάβοι, ἀφελέσθαι βίαι; (5) ἀνδραποδίζεισθαι δὲ
πῶς οὐ δίκαιον τὼς πολεμίως (καὶ) αἱ τις δύναται ἐλὼν πόλιν ὅλαν ἀποδόσθαι·
τοιχωρυχὲν δὲ τὰ τῶν πολιτῶν κοινὰ οἰκήματα δίκαιον φαίνεται. αἱ γὰρ ὁ πατήρ
ἐπὶ θανάτῳ, κατεστασίασμένος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, δεδεμένος εἶη, ἄρα οὐ δίκαιον
διορύξαντα κλέψαι καὶ σῶσαι τὸν πατέρα; (6) ἐπιорκὲν δέ· αἱ τις ὑπὸ τῶν
20 πολεμίων λαφθεὶς ὑποδέξαιτο ὁμνύων ἢ μὲν ἀφεθεὶς τὴν πόλιν προδώσεν, ἄρα
οὗτος δίκαιά (κα) ποιῆσαι εὐορκήσας; (7) ἐγὼ μὲν [γὰρ] οὐ δοκῶ· ἀλλὰ μάλλον
τὴν πόλιν καὶ τὼς φίλως καὶ τὰ ἱερὰ σώσαι (κα τὰ) πατριῶτα ἐπιορκήσας. ἤδη
ἄρα δίκαιον καὶ τὸ ἐπιορκεῖν. καὶ τὸ ἱεροσυλεῖν· (8) τὰ μὲν ἴδια τῶν πόλεων
ἐῷ· τὰ δὲ κοινὰ τὰς Ἑλλάδος, τὰ ἐκ Δελφῶν καὶ τὰ ἐξ Ὀλυμπίας, μέλλοντος 642
25 τῷ βαρβάρῳ τὴν Ἑλλάδα λαβεῖν καὶ τὰς σωτηρίας ἐν χρήμασιν ἐούσας, οὐ δίκαιον
λαβὲν καὶ χρῆσθαι ἐς τὸν πόλεμον; (9) φονεύειν δὲ πῶς φιλιτάτως δίκαιον· ἐπεὶ
καὶ Ὀρέστας καὶ Ἀλκμαίων· καὶ ὁ θεὸς ἔχρησε δίκαια αὐτῶς ποιῆσαι. (10) ἐπὶ
δὲ τὰς τέχνας τρέψομαι καὶ τὰ τῶν ποιητῶν. ἐν γὰρ τραγωιδιοποιαί καὶ Ζω-
γραφαίαι ὅστις (κα) πλείστα ἔξαπατηῖ ὅμοια τοῖς ἀληθινοῖς ποιέων, οὗτος ἄριστος,
30 (11) θέλω δὲ καὶ ποιημάτων παλαιωτέρων μαρτύριον ἐπαγαγέσθαι. Κλεοβουλίνης
[fr. 2 p. 47 Crus.]·

ἄνδρ' εἶδον κλέπτοντα καὶ ἔξαπατῶντα βιαίως,
καὶ τὸ βίαί ρέζει τοῦτο δικαιοτάτον.

1 δ' αὐ κα * (δ' archaisch): δ' ἂν καὶ EBC: ἂν καὶ ὑβρ. Hss.: ἄρα καὶ Wil.
ἀπάρε; *: ἀπάραρε Hss.: ἀπάρε; Wil. (οἱ) North 2 ποιεῦντι A: ποιοῦντι
ὑβρ. Hss. 3 der Inhalt des c. 3 deckt sich mit Xenoph. Mem. IV 2, 14 (Trieber
Herm. 26, 218) 4 τῷ ἀδίκῳ A: περὶ τῷ ἀδίκῳ ὑβρ. Hss. 5 τωυτὸν A
6 τοῦτο BCV 7 ἐστὶ] ἐστὶ καὶ ἐστὶ E (καλὸν ... φίλως) * 8 (πῶς ...
πολεμίως) * 10 ἢ Schanz: καὶ Hss. ἐστὶ ἐντὶ A καὶ ... καὶ] viell. ἢ ...
ἢ * 11 οὐκοῦν Hss.: ὅκων P (δίκαιον) * 13 αἱ [τις] λυπηθεὶς τις Wil.
13 καὶ] ἢ Wil. 14 δύνατο P 15 ἀνδραποδίζεισθαι δὲ πῶς οὐ δίκαιον [τὼς
πολεμίως], Wil. 16 (καὶ) * 20 ἄρα] αἶα E 21 οὕτως E¹ (κα)
Matthaei ποιησεῖ Wil. [γὰρ] Wil. 22 σώσας Schanz (κα *, τὰ) Blass
27 αὐτῷ Hss. 28 vgl. Gorgias 76 B 23 29 (κα) Blass 32 βιαίως
Matth. d. Varis: βία· ὡς Hss.

(12) ἐν πάλαι ταῦτα· Αἰσχύλου δὲ ταῦτα [fr. 301. 302]:

642

ἀπάτης δικαίας οὐκ ἀποστατεῖ θεός,

{καί·}

ψευδῶν δὲ καιρὸν ἔσθ' ὅπου τιμᾷ θεός.

- 5 (13) λέγεται δὲ καὶ τῷδε ἀντίος λόγος, ὡς ἄλλο τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικόν ἐστιν, διαφέρον ὥσπερ καὶ τῶνυμα· οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα· ἐπεὶ αἱ τις ἐρωτάσαι τὴν λέγοντας, ὡς τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἄδικον καὶ δίκαιον, αἱ ἤδη τι δίκαιον περὶ τὴν γονέας ἔπραξαν, ὁμολογησούντι. καὶ ἄδικον ἄρα. τὸ γὰρ αὐτὸ ἄδικον καὶ δίκαιον ὁμολογέοντι ἤμεν. (14) φέρε ἄλλο δὴ· αἱ τίνα γινώσκεις δίκαιον ἄνδρα, καὶ 10 ἄδικον ἄρα τὸν αὐτόν, καὶ μέγαν τοῖνον καὶ μικρὸν κατὰ τῶντόν. καὶ τοι {ὁ} πολλὰ ἀδικήσας ἀποθανέτω {καὶ πολλὰ καὶ δίκαια διαπραξάμενος. (15) καὶ περὶ μὲν τούτων ἄλλις. εἰμι δὲ ἐφ' ἃ λέγοντες ἀξιόοντι τὸ αὐτὸ καὶ δίκαιον καὶ ἄδικον ἀποδεικνύειν. (16) τὸ γὰρ κλέπτεν τὰ τῶν πολεμίων δίκαιον, καὶ ἄδικόν (κ') ἀπεδείκνυσεν τοῦτο τῶντό, αἱ κ' ἀληθὴς {ἦς} ὁ τήνων λόγος, καὶ τὰλλα καττωυτό. (17) τέχνας 15 δὲ ἐπάγονται, ἐν αἷς οὐκ ἔστι τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον. καὶ τοι ποιηταὶ οὐ [το] 643 ποτ' ἀλάθειαν, ἀλλὰ ποτὶ τὰς ἀδονὰς τῶν ἀνθρώπων τὰ ποιήματα ποιοῦντι.

4. Περὶ ἀλαθέος καὶ ψεύδεος.

- (1) λέγονται δὲ καὶ περὶ τῷ ψεύδεος καὶ τῷ ἀλαθέος διῃσοὶ λόγοι, ὧν ὁ μὲν φησι, ἄλλον μὲν τὸν ψεύσαν ἤμεν λόγον, ἄλλον δὲ τὸν ἀλαθῆ· ὁ δὲ τὸν αὐτὸν 20 αὖ. (2) κάγω τόνδε λέγω· πρῶτον μὲν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι λέγονται· ἔπειτα δέ, ὅταν λόγος ῥηθῇ, αἱ μὲν ὡς {κα} λέγεται ὁ λόγος, οὕτω γεγένηται, ἀλαθὴς ὁ λόγος, αἱ δὲ μὴ γεγένηται, ψευδὴς ὁ αὐτὸς λόγος. (3) αὐτίκα κατηγορεῖ ἱεροσυλίαν τω· αἱ γ' ἐγένετο τῷργον, ἀλαθὴς ὁ λόγος· αἱ δὲ μὴ ἐγένετο, ψεύστας. καὶ τῷ ἀπολογουμένῳ ὡς τὸς λόγος. καὶ τὰ γε δικαστήρια τὸν αὐτὸν 25 λόγον καὶ ψεύσταν καὶ ἀλαθῆ κρίνοντι. (4) ἔπειτα τοὶ ἐξῆς καθήμενοι αἱ

1 ἐν πάλαι Wil. (vgl. 12 C 1,24; Plato Gorg. 456 D E): ἦν πάλαι Hss. ταῦτα] sc. γίνεταί [Αἰσχύλου δὲ ταῦτα] Wil. 2 ἀποστατεῖ] ἀπὸ (E. d. Z.) E 3 {καί} * 4 ὅπου τιμῇ Hss. 7 αἱ ἤδη Wil.: αἱ κα δὴ Hss.: αἱ ποκα δὴ Blass 8 ὁμολογησούντι Matth. d. Var.: ὁμολογοσούντι E: ὁμολογοῦντι übr. Hss. 9 ἄλλο δὴ *: ἄλλον δὲ Hss. γινώσκει Hss.: verb. * 10 κατὰ τῶντόν A: κατὰ ταυτόν EWKF: κατ' αὐτόν H: τὰ κατ' αὐτόν BV καὶ τοι vielleicht καττόδε (vgl. S. 336, 14) ὁ oder καττωυτόν ὁ * 11 ἀποθανέτω] ἀποθανεῖται verm. *: ἀποθανέτω ἀποθανέτω BV, danach καίτοι πολλὰ ἀδικήσας ἀποθανέτω, ἀποθανέτω {πολλὰ καὶ δίκαια διαπραξάμενος Blass {καὶ ... δια} *: {ὁ πολλὰ καὶ δίκαια τὸν} πατέρα {ἐργα}ξάμενος Wil. 13 τὸ γὰρ κλέπτεν ... ἀποδεικνύειν wiederholt P {κ'} ἀπεδείκνυσεν Wil.: ἀποδεικνύειν Hss.: tilgte Blass τοῦτο τῶντό * (vgl. S. 341, 8. 9): τοῦτ' αὐτό Hss. 14 αἱ κ' αἱ γ' Blass {ἦς} Wil. 15 οὕτο E: καὶ τὸ A: οὕτε übr. Hss.: οὐ [το] Schanz: οὐ τι Trieber: οὕτοι Weber 17 c. 4—9 fehlen E ἀληθείας Hss.: verb. * Zum Inhalt vgl. Plato Euthydem. p. 283 ff. 18 τῷ ἀλαθέος *: τὰς ἀληθείας A: τῷ ἀληθείας (so) übr. Hss. 19 ὁ δὲ Wil.: τοὶ δὲ Hss. 20 viell. λέγοντι * 21 ὅκκα Wil., ebenso sonst αἱ ... αἱ A: ἂν ... ἂν übr. Hss. {κα} Blass γεγένηται Blass: γένηται Hss., ebenso Z. 22 κατηγορεῖ (sc. ὁ λόγος) Hss.: κατηγορεῖς Stephanus 23 αἱ γ' *: αἱ κ' Hss.: αἱ μὲν Trieber; viell. αἱ γεγένηται und μὴ γεγένηται *, doch vgl. 4,7 24 ὡς γε ὁ Hss. γε Hss.: viell. δὲ 25 ἔπειτα τοι *: ἐπεὶ τοι καὶ Hss.: ἐπεὶ τοι [καὶ] Wil.

- λέγοιμεν 'μύστας εἰμί', τὸ αὐτὸ μὲν πάντες ἐροῦμεν, ἀλαθὲς δὲ μόνος ἐγώ, ἐπεὶ καὶ 643
εἰμί. (5) δᾶλον ὦν, ὅτι ὁ αὐτὸς λόγος, ὅταν μὲν αὐτῷ παρῇ τὸ ψεῦδος.
ψεύστας ἐστίν, ὅταν δὲ τὸ ἀλαθές, ἀλαθής (ὥσπερ καὶ ἄνθρωπος τὸ αὐτό, καὶ παῖς
καὶ νεανίσκος καὶ ἀνὴρ καὶ γέρων ἐστίν).
- 5 (6) λέγεται δὲ καὶ ὡς ἄλλος εἶη ὁ ψεύστας λόγος, ἄλλος δὲ ὁ ἀλαθής, δια-
φέρων τῷ νουμα (ὥσπερ καὶ τὸ πρᾶγμα)· αἱ γάρ τις ἐρωτάσαι τὼς λέγοντας, ὡς
ὁ αὐτὸς λόγος εἶη ψεύστας καὶ ἀλαθής, ὃν αὐτοὶ λέγοντι, πότερός ἐστιν· αἱ μὲν
ψεύστας, δᾶλον ὅτι δύο εἶη· αἱ δ' ἀλαθής [ἀποκρίναιτο], καὶ ψεύστας ὁ αὐτὸς
οὗτος. καὶ ἀλαθὴ τίς ποκα εἶπεν ἢ ἐξεμαρτύρησε, καὶ ψευδὴ ἄρα τὰ αὐτὰ ταῦτα.
- 10 καὶ αἱ τίνα ἄνδρα ἀλαθῇ οἶδε, καὶ ψεύσταν τὸν αὐτόν. (7) ἐκ δὲ τῷ λόγῳ λέ-
γοντι ταῦτα, ὅτι γενομένην μὲν τῷ πράγματος ἀλαθῇ τὸν λόγον (λέγοντι), ἀγενήτω
δὲ ψεύσταν. οὐκὼν διαφέρει (αὐτῶν τῷ νουμα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα. (8) ἐρωτάσαι 644
δὲ κά τις) αὐθις τὼς δικαστάς, ὅτι κρίνονται (οὐ γὰρ παρέντι τοῖς πράγμασιν)
(9) ὁμολογέοντι δὲ καὶ αὐτοί, ὡς μὲν τὸ ψεῦδος ἀναμέμικται, ψεύσταν ἤμεν, ὡ
15 δὲ τὸ ἀλαθές, ἀλαθῇ. τοῦτο δὲ ὅλον διαφέρει . . .

5. (1) 'ταῦτα τοὶ μαινόμενοι καὶ τοὶ σωφρονοῦντες καὶ τοὶ σοφοὶ καὶ τοὶ
ἀμαθεῖς καὶ λέγοντι καὶ πράσσοντι. (2) καὶ πρᾶτον μὲν ὀνομάζοντι ταυτά, γὰρ
καὶ ἄνθρωπον καὶ ἵππον καὶ πῦρ καὶ τᾶλλα πάντα. καὶ ποιέοντι ταυτά, κάθηντα
καὶ ἔσθοντι καὶ πίνοντι καὶ κατάκεινται, καὶ τᾶλλα καττιωτό. (3) καὶ μὴν καὶ
20 τὸ αὐτὸ πρᾶγμα καὶ μέζον καὶ μῆγιον ἐστὶ καὶ πλέον καὶ ἔλασσον καὶ βαρύτερον
καὶ κουφότερον. οὕτω γὰρ ἐντι ταυτά πάντα. (4) τὸ τάλαντόν ἐστι βαρύτερον
τῆς μνᾶς, καὶ κουφότερον τῶν δύο ταλάντων· τωτὸν ἄρα καὶ κουφότερον καὶ
βαρύτερον. * * * [s. S. 643, 16f.]. (5) καὶ ζῶει ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ οὐ ζῶει,
καὶ ταυτὰ ἐστὶ καὶ οὐκ ἐστὶ· τὰ γὰρ τῇδ' ἐόντα ἐνταὶ Λιβύαι οὐκ ἐστὶν, οὐδέ
25 γὰρ ἐνταὶ Λιβύαι ἐν Κύπρῳ. καὶ τᾶλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. οὐκὼν καὶ ἐντι
τὰ πρᾶγματα καὶ οὐκ ἐντι.' (6) τοὶ τῆνα λέγοντες, τὼς μαινομένως καὶ (τὼς
σωφρονοῦντας καὶ) τὼς σοφῶς καὶ τὼς ἀμαθεῖς τωτὰ διαπράσσεσθαι καὶ λέγειν,
καὶ τᾶλλα (τὰ) ἐπόμενα τῷ λόγῳ, οὐκ ὀρθῶς λέγοντι. (7) αἱ γὰρ τις αὐτῶς

1 λέγοιμι P μύστας (so) Hss. ἀλαθής Hss.: verb. North 3 (ὥσπερ
.. ἐστίν) gehört zu 5, 4 (Wil.) 6 (ὥσπερ ... πρᾶγμα)*: (τὸ πρᾶγμα ὥσπερ
καὶ) τῷ νουμα Wil. 7 ὁ fehlt BCV 8 εἶη] ἐντι Wil. [ἀποκρίναιτο] Schanz:
ἀποκρίναιτο A. 9 καὶ*: καὶ Hss.: καὶ (αἱ) Blass ἀλαθῇ τίς North:
ἀλαθὲς τί Hss.: ἀλαθὲς τίς Schanz 10 ἐν δὲ τῷ λόγῳ North 11 (λέ-
γοντι)* 12 ψεύσταν (τοὶ δικάσται κρίνοντι) Weber: (νομίζοντι) Trieber
(αὐτῶν ... κά τις)*: (καὶ), vorher Fragezeichen H. Gomperz *Soph.* 144
13 κρίνοντι Schanz: κρίνουντο Hss. 15 Lücke North 16 (λέγοντι δὲ τινες
ὡς) ταυτὰ Blass 19 καὶ κατάκεινται nach κάθηνται Wil. 21 [οὕτω ...
πάντα] Wil. ἐντι*: εἶη Hss.: (κ') εἶη Blass 24 καὶ ταυτὰ Mullach:
κατταυτὰ Hss. τῇδε] Europa, Gegens. Afrika und Asien; vgl. Trieber
Herm. 26, 219 ἐστὶν] ἐντι AH 25 καὶ ἐστὶ τὰ πρᾶγματα καὶ οὐκ ἐστὶ Wil.
26 τοὶ τῆνα*: τοὶ τινες Hss.: τοὶ τοῖνον Mullach τὼς ... λέγειν (27) tilgte *
1. Aufl. nach τὼς fügt am Rande τεινομένως καὶ P² (aus der Variante
τε μαινομένως καὶ entstellt (τὼς σωφρονοῦντας καὶ) Schanz 27 τωτὰ A:
ταυτὰ ὕβρ. Hss. 28 (τὰ) Blass ἐπόμενα A: ἐπόμενα ὕβρ. Hss. ἐν γὰρ
τις αὐτὸς BC

ἐρωτάσαι, αἱ διαφέρει μανία σωφροσύνης καὶ σοφία ἀμαθίης, φαντί [ναί]. (8) εὐ 644
 γάρ καὶ ἐξ ὧν πράσσουντι ἐκάτεροι δάλοί ἐντι, ὡς ὁμολογησούντι. οὐκῶν αἱ ταῦτα
 πράσσουντι, καὶ τοὶ σοφοὶ μαίνονται, καὶ τοὶ μαινόμενοι σοφοί, καὶ πάντα συν-
 ταράσσονται. (9) καὶ ἐπακτέος ὁ λόγος, πότερον ὧν ἐν δέοντι τοὶ σωφρο-
 5 νοῦντες λέγοντι ἢ τοὶ μαινόμενοι. ἀλλὰ γάρ φαντι, ὡς ταῦτα μὲν λέγοντι, ὅταν
 τις αὐτῶς ἐρωτῇ. ἀλλὰ τοὶ μὲν σοφοὶ ἐν τῷ δέοντι, τοὶ δὲ μαινόμενοι αἱ οὐ 645
 δεῖ. (10) καὶ τοῦτο λέγοντες δοκοῦντι μικρὸν ποτιθῆναι (τὸ) αἱ δεῖ καὶ μὴ
 δεῖ, ὥστε μηκέτι τὸ αὐτὸ ἦμεν. (11) ἐγὼ δὲ οὐ πράγματος τοσοῦτον ποτι-
 τεθέντος ἀλλοιοῦσθαι δοκῶ τὰ πράγματα, ἀλλ' ἀρμονίας διαλλαγεῖσας· ὥσπερ
 10 'Γλαυκός' καὶ 'γλαυκός' καὶ 'Ξάνθος' καὶ 'Ξανθός' καὶ 'Ξοῦθος' καὶ 'Ξουθός'.
 (12) ταῦτα μὲν τὴν ἀρμονίαν ἀλλάξαντα διήνεικαν, τὰ δὲ μακρῶς καὶ βραχυτέρως
 ῥηθέντα, 'Τύρος' καὶ 'τυρός', 'σάκος' καὶ 'σακός', ἄτερα δὲ γράμματα διαλλά-
 ξαντα· 'κάρτος' καὶ 'κρατός' 'ὄνος' καὶ 'νόος'. (13) ἐπεὶ ὧν οὐκ ἀφαιρεθέντος
 οὐδενὸς τοσοῦτον διαφέρει, τί δὴ, αἱ τίς τι ποτιτίθῃ ἢ ἀφαιρεῖ; καὶ τοῦτο δείξω
 15 οἷόν ἐστιν. (14) αἱ τις ἀπὸ τῶν δέκα ἐν ἀφέλει (ἢ τοῖς δέκα ἐν ποτθείῃ), οὐ
 κ' ἔτι δέκα οὐδὲ ἐν εἴῃ, καὶ τᾶλλα καττωυτό. (15) τὸ δὲ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον
 καὶ ἦμεν καὶ μὴ ἦμεν, ἐρωτῶ· 'τὶ ἢ τὰ πάντα ἔστιν;' οὐκῶν αἱ τις μὴ φαίῃ
 ἦμεν, ψεύδεται, (τὸ τί καὶ) τὰ πάντα εἰπὼν ταῦτά. πάντα ὧν πῇ ἐστι.

6. Περὶ τᾶς σοφίας καὶ τᾶς ἀρετᾶς, αἱ διδασκόν.

20 (1) λέγεται δὲ τις λόγος οὐτ' ἀλαθῆς οὔτε ἱκανός· ὅτι ἄρα σοφία καὶ ἀρετὰ
 οὔτε διδασκὸν εἶη οὔτε μαθητόν. τοὶ δὲ ταῦτα λέγοντες ταῖς ἀποδείξεσι χρῶνται·
 (2) ὡς οὐχ οἷόν τε εἶη, αἱ τι ἄλλω παραδοίῃς, τοῦτο αὐτὸν ἔτι ἔχειν. μία μὲν
 δὴ αὐτά. (3) ἄλλα δέ, ὡς, αἱ διδασκὸν ἦν, διδάσκαλοι καὶ ἀποδεδεγμένοι ἦν,
 ὡς τᾶς μωσικᾶς. (4) τρίτα δέ, ὡς τοὶ ἐν ταῖς Ἑλλάδι γενόμενοι σοφοὶ ἄνδρες

1 ἐρωτάσας Hss.: verb. Fabricius ἀμαθίης so Hss. [ναί] * εὐ] etwa
 οὐ mit Frage? * 2 αἱ North: καὶ Hss. 4 ἐπακτέος ὁ λόγος (vgl. S. 340, 15)
 Wil.: ἐπ' ἄρτεος ὁ λόγος AHWP: ἐπ' ἄργεος ὁ λ. KF: ἐπ' ἄργεος BCV: ἔτι ἄτε-
 ρος λέγος Koen πότερον KF: καὶ πότερον BCV: πρότερον AHW: etwa
 πότεροι? * ὧν Wil.: οἷον Hss.: [οἷον] Koen ἐν τῷ δέοντι Koen
 5 ὅκα τις αὐτῶς ἐρωτῇ nach φαντί Wil. 7 ποτιθέμεν Matthaei: ποτιθέμεν
 Blass (τὸ) * 8 (οὐχ) ὥστε Blass: ὥστε (οὐ) Wil. ἦμεν] ἦ Wil.
 δὲ] μὴ Wil. τοσοῦτω Hss.: verb. Wil., attisch οὐχ ὅσον πράγματος ποτιτε-
 θέντος A: προστεθέντος übr. Hss. 9 ἀρμονίας] Accent 12 Τύρος καὶ τυρός
 σάκος καὶ σάκος accentuierte Wil. σακός] σάκκος Hss. 13 κρατός Wil.:
 κράτος Hss. 14 τι ποτιτίθῃ *: ἢ ποτιτίθῃ τι Hss. Vgl. Arist. soph. el. 22.
 17^a 29; 31. 181^b 29 15 (ἢ ... ποτθείῃ) * 16 καττοῦτο Hss.: verb. Meibom
 17 τὶ ἢ τὰ πάντα Hss. *ist er in bezug auf einen Teil oder auf das Ganze?*.
 Falsch (ἄλλο) τι ἢ Blass 18 (τὸ τί καὶ) *; Polemik gegen Heraklit 12 B 49^a
 εἰμέν τε καὶ οὐκ εἰμεν. Der Mensch verschwindet beständig κατὰ μέρη, aber nicht
 κατὰ πάντα (λόγον). Die Existenz ist also relativ zu verstehen (πῇ) εἰπόν-
 τες P ταῦτά *: ταῦτα Hss. 19 fehlt P 20 ἱκανός Shorey Class. Philol.
 III 198 (vgl. § 13): καινός K: κενός übr. Hss. ὅτι Stephanus: τίς Hss.
 22 αἱ τι BC: ἄν übr. Hss.: ἄ κ' Wil. τοῦτο αὐτὸν BC: τοῦτο αὐτὸ übr. Hss.:
 ταῦτ' αὐτὸν Wil.

- τὰν αὐτῶν τέχνην ἐδίδασκον καὶ τὴν φίλως. (5) τετάρτα δέ, ὅτι ἤδη τινὲς παρὰ 645
σοφιστὰς ἐλθόντες οὐδὲν ὠφέληθεν. (6) πέμπτα δέ, ὅτι πολλοὶ οὐ συγγενό-
μενοι σοφισταῖς ἄξιοι λόγῳ γεγένηνται. (7) ἐγὼ δὲ κάρτα εὐήθη νομίζω τόνδε
τὸν λόγον· γινώσκω γὰρ τὴν διδασκάλως γράμματα διδάσκειν, τὰ καὶ αὐτὸς 646
5 ἐπιστάμενος τυγχάνη, καὶ καθαριστὰς καθαρίζειν. πρὸς δὲ τὰν δευτέραν ἀπόδειξιν.
ὡς ἄρα οὐκ ἐντὶ διδασκαλοῖ ἀποδεδεγμένοι, τί μὲν τοῖ σοφισταῖ διδάσκοντι ἄλλ'
ἢ σοφίαν καὶ ἀρετάν; (8) [ἦ] τί δὲ Ἀναξαγόρειοι καὶ Πυθαγόρειοι ἦεν; τὸ δὲ
τρίτον, ἐδίδαξε Πολύκλειτος τὸν υἱὸν ἀνδριάντας ποιέν. (9) καὶ αἱ μὲν τις μὴ
ἐδίδαξε, οὐ σαμῆιον· αἱ δ' εἰς τις ἐδίδαξε, τεκμάριον ὅτι δυνατόν ἐστι διδάξαι.
10 (10) τέταρτον δέ, αἱ μὴ τοι παρὰ [σοφῶν] σοφιστῶν σοφοὶ γίνονται· καὶ γὰρ
γράμματα πολλοὶ οὐκ ἔμαθον μαθόντες. (11) ἐστὶ δέ τι καὶ φύσις, αἱ δὲ τις
μὴ μαθὼν παρὰ σοφιστῶν ἱκανὸς ἐγένετο, εὐφυΐς γὰρ γενόμενος ραδίως συναρ-
πάξει τὰ πολλὰ, ὀλίγα μαθὼν παρ' ὧν περ καὶ τὴν νύματα μανθάνομεν· καὶ τούτων
τι ἤτοι πλέον, ἤτοι ἔλασσον, ὁ μὲν παρὰ πατρός, ὁ δὲ παρὰ μητρός. (12) αἱ·
15 δέ τω μὴ πιστόν ἐστι τὰ ὀνόματα μανθάνειν ἡμέ, ἀλλ' ἐπισταμένως ἅμα γίνεσθαι.
γινώτω ἐκ τῶνδε· αἱ τις εὐθὺς γενόμενον παιδίον ἐς Πέρσας ἀποπέμψαι καὶ τῇ τε
τράφῃ, κωφὸν Ἑλλάδος φωνᾶς, περσίζοι κα· καὶ αἱ τις τῇ τε θένῃ τῇδε κομίζει.
ἐλλανίζοι κα. οὕτω μανθάνομεν τὰ ὀνόματα, καὶ τὴν διδασκάλως οὐκ ἴσαμες.
(13) οὕτω λέλεκται μοι ὁ λόγος, καὶ ἔχεις ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μέσα· καὶ οὐ λέγω.
20 ὡς διδακτόν ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἀποχρῶντί μοι τῇναι αἱ ἀποδείξεις.

7. (1) λέγοντι δὲ τινες τῶν δαμαγορούντων, ὡς χρὴ τὰς ἀρχὰς ἀπὸ κλάρω
γίνεσθαι, οὐ βέλτιστα ταῦτα νομίζοντες. (2) εἰ γάρ τις αὐτὸν ἐρωτῇ τὸν
ταῦτα λέγοντα, τί δὴ σὺ τοῖς οἰκέταις οὐκ ἀπὸ κλήρω τὰ ἔργα προστάσσεις,
ὅπως ὁ μὲν Ζευγηλάτας, αἱ κ' ὀψοποιὸς λάχη, ὀψοποιῇ, ὁ δὲ ὀψοποιὸς Ζευγη-
25 λατῇ, καὶ τὰλλα κατ' αὐτό; (3) καὶ πῶς οὐ καὶ τὴν χαλκήας καὶ τὴν σκυ-
τῆας συναγαγόντες καὶ τέκοντας καὶ χρυσοχόας διεκλαρώσαμεν καὶ ἡναγκάσαμεν.
ἂν χ' ἕκαστος λάχη τέχνην ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἂν ἐπίσταται; (4) τούτων 647
δὲ καὶ ἐν ἀρῶσι τὰς μωσικὰς διακλαρώσαι τὴν ἀγωνιστὰς καὶ ὅτι χ' ἕκαστος

1 τὰ αὐτῶν τέκνα ἂν ἐδίδασκον καὶ πῶς φίλως Hss.: verb. W. Schulze
περὶ Hss.: verb. Stephanus 4 διδάσκειν τὰ κα καὶ *: διδάσκοντας ἂ καὶ Hss.
καὶ αὐτὸς sc. ὁ διδάσκαλος, man erwartet noch ἀεὶ wegen S. 342, 22 f.
5 τυγχάνει Hss.: Lücke nach τυγχάνη Trieber 7 [ἦ] Wil. 8 Πολύκλειτος
vgl. Plato Prot. 328 c μὴ ἐδίδαξε *: μὴ διδάξη Hss.: μὴ διδάξει Wil.
9 εἰς τις *: ἐστὶ Hss.: ἐν τι Wil. ἐδίδαξε Wil.: διδάξει Hss. 10 τοι *quidam*
richtig North vgl. τωι Z. 15 [σοφῶν] Schanz σοφιστῶν (μαθόντες) Blass
[γὰρ] Wil. 11 τι Schanz: τις Hss. αἱ δὲ *: αἱ δέ Hss. 12 γὰ *:
καὶ Hss.: κα Gomperz: [καὶ] Wil. 14 τι ἤτοι πλέον ἤτοι Hss.: ἤτοι ... ἤτοι
beanstandete Wil.: viell. (ἐν)τὶ τοῖ πλέον, (ἐντὶ) δ' οἱ * 15 ἡμέ] ἡμέ BOV
17 κομίζει Wil.: κομίζοι Hss. 18 οὐκ ἴσαμες Blass: οὐκ ἄμες Hss.
19 οὕτω *: οὐ Hss. μέσαν A: μέσην iibr. Hss.: μέσον Rohde 20 οὐκ
North: ὅτι Hss. 22 [τὸν ... λέγοντα] * 23 οἰκέται A προστάσσης
Hss. 24 ὀψοποιῇ Matthaeus d. Varis: ὀψοποιῶι Hss. 25 κατὰ τοῦτο Hss.
καὶ fehlt BC Zu οὐ καὶ (Text) am Rande ὁ χαλκεὺς οὐ P² 27 ἂν χ
North: ἀνασχ' Hss.

[κα] λάχη, ἀγωνίζεσθαι· αὐλητὰς κιθαρίζει τευχὸν καὶ κιθαριωδὸς αὐλήσει· καὶ 647
 ἐν τῷ πολέμῳ [τῷς] τοξότας καὶ [τῷς] ὀπλίτας ἵππασεῖται, ὁ δὲ ἵππεὺς το-
 ξεύσει, ὥστε πάντες ἂ οὐκ ἐπίστανται οὐδὲ δύνανται, [οὐ δὲ] πραξοῦντι.
 (5) λέγοντι δὲ καὶ ἀγαθὸν ἡμεν καὶ δαμοτικὸν κάρτα· ἐγὼ ἡκιστα νομίζω δαμοτι-
 5 κόν. ἐντὶ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι μισόδαμοι ἄνθρωποι, ὧν αἱ καὶ τύχη ὁ κύαμος, ἀπο-
 λούντι τὸν δάμον. (6) ἀλλὰ χρὴ τὸν δάμον αὐτὸν ὀρῶντα αἰρεῖσθαι πάντας
 τὺς εὖνως αὐταῖ, καὶ τῷς ἐπιταδεῖως στραταγὲν, ἀτέρως δὲ νομοφυλακὲν καὶ
 τᾶλλα.

8. (1) (τῷ αὐτῷ) ἀνδρὸς καὶ τὰς αὐτὰς τέχνας νομίζω κατὰ βραχὺ τε δύ-
 10 νασθαι διαλέγεσθαι, καὶ (τὰν) ἀλάθειαν τῶν πραγμάτων ἐπίστασθαι, καὶ δικάζεν
 ἐπίστασθαι ὀρθῶς, καὶ δαμαγορεῖν οἷόν τ' ἡμεν, καὶ λόγων τέχνας ἐπίστασθαι,
 καὶ περὶ φύσιος τῶν ἀπάντων ὥς τε ἔχει καὶ ὡς ἐγένετο, διδάσκειν. (2) καὶ
 πρῶτον μὲν ὁ περὶ φύσιος τῶν ἀπάντων εἰδώς, πῶς οὐ δυνασθεῖται περὶ πάντων
 ὀρθῶς καὶ (τὰν πόλιν διδάσκειν) πράσσειν; (3) ἔτι δὲ ὁ τὰς τέχνας τῶν λόγων
 15 εἰδὼς ἐπίστασθαι καὶ περὶ πάντων ὀρθῶς λέγειν. (4) δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντα
 ὀρθῶς λέγειν, περὶ ὧν ἐπίσταται, περὶ τούτων λέγειν. πάντ' ὧν [γὰρ] ἐπίστα-
 σέεται. (5) πάντων μὲν γὰρ τῶν λόγων τὰς τέχνας ἐπίσταται, τοῖς δὲ λόγοι
 πάντες περὶ πάντων τῶν ἐόντων ἐντί). (6) δεῖ δὲ ἐπίστασθαι τὸν μέλλοντα
 ὀρθῶς λέγειν, περὶ ὅτων καὶ λέγη, (τὰ πράγματα), καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ ὀρθῶς δι-
 20 δάσκειν τὴν πόλιν πράσσειν, τὰ δὲ κακὰ τῷς κωλύειν. (7) εἰδὼς δὲ ταῦτα εἰδήσει
 καὶ τὰ ἄτερα τούτων· πάντα γὰρ ἐπίστασέεται· ἔστι γὰρ ταῦτα τῶν πάντων τῆνα. 648
 (8) δὲ ποτὶ τῶν τὸν τὰ δέοντα πράξει, αἱ χρή. (8) καὶ μὲν ἐπίσταται αὐλέν, αἱ
 δυνασθεῖται αὐλέν, αἱ καὶ δέμη τοῦτο πράσσειν. (9) τὸν δὲ δικάζεσθαι ἐπιστάμενον
 δεῖ τὸ δίκαιον ἐπίστασθαι ὀρθῶς· περὶ γὰρ τοῦτο ταὶ δίκαι. εἰδὼς δὲ τοῦτο,

1 [κα] Blass: καὶ Vossianus κιθαρίζει Wil.: κιθαρίζετω Hss. κιθαρω-
 δὸν B 2 [τῷς] beidemale Wil. 3 [οὐδὲ] Schanz: οὐδὲν (ἡσσαν) Trieber:
 etwa (αἱ) οὐ δεῖ? * vgl. S. 342, 6; 344, 22 4 καὶ ἀγαθὸν KF: ἀγαθὸν übr. Hss.
 δαμοτικὸν) δογματικὸν A ἐγὼ (δ') Blass, doch vgl. S. 338, 22 8 τᾶλλα
 (κατωτὸς) Schanz 9 (τῷ αὐτῷ) Blass: Lücke von 5—10 Buchst. Hss.
 καὶ Blass: κατὰ Hss. κατὰ βραχὺ vgl. 74 A 7; 79 C 1 10 διαλέγεσθαι
 North: καὶ (Comp.) ἀλέγεσθαι P: καὶ λέγεσθαι übr. Hss. (τὰν) Wil. δικάζεν
 ἐπίστασθαι Wil. (vgl. Z. 23): διδασκασθαι Hss. 12 ἐγένετο BCV: ἐγίνετο
 übr. Hss. 13 περὶ φύσιος τῶν ἀπάντων vgl. Hippias 79 C 1 (π 288, 14)
 14 καὶ (τὰν πόλιν διδάσκειν) nach Z. 20*: (δικάζειν) καὶ Heidel. Vgl. H. Gom-
 perz *Soph.* 148 δὲ) δὴ P 16 πάντ' ὧν [γὰρ]*: πάντων γὰρ Hss.
 18 πάντες Hss.: πάντως* (1. Aufl.): [πάντες] Wil. τῶν fehlt B ἐόν-
 των ἐντί) Orelli: ἐ . . . (Lücke von 4 Zeilen P) Hss. 19 καὶ λέγοι Hss.:
 verb. Blass (τὰ πράγματα)* nach S. 345, 2: Lücke von 4—5 Zeilen Hss.
 τὰ ἀγαθὰ μὲν BCV 20 τῷς Hss. (τῷς = τῶς = ἀμωσγέπυς? vgl. τοῖ
 343, 10): παντῶς Blass: ὀρθῶς Trieber ταῦτα*: γεαυτὰ Hss. 21 γὰρ]
 ἄρα Blass τῆνα A (sc. τὰ πράγματα): κείνα übr. Hss. 22 (ὁ)* πρα-
 σέεται· χρή AHP: παρασσεῖται· χρή übr. Hss.: verb.* (αἱ χρή Wil.) καὶ*:
 καὶ Hss: καὶ αἱ Blass αἱ (= αἰεῖ)*: αἱ Hss.: αἱ Weber 23 ἐπιστάμενον]
 ἐπιμένον BVC¹ 24 τοῦτο Wil.: τούτω A: τούτων übr. Hss. ταὶ δίκαι Blass:
 τὰ δίκαια Hss.

εἰδήσει καὶ τὸ ὑπεναντίον αὐτῷ καὶ τὰ <τούτων> ἄτερα. (10) δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ 648
 τὼς νόμῳς ἐπίστασθαι πάντας· αἱ τοίνυν τὰ πράγματα μὴ ἐπιστασεῖται, οὐδὲ τὼς
 νόμῳς. (11) τὸν γὰρ ἐν μωσικῇ νόμον ὡς τὸς ἐπίσταται, ὅσπερ καὶ μωσικῶν,
 ὅς δὲ μὴ μωσικῶν, οὐδὲ τὸν νόμον. (12) ὅς γα <μᾶν> τὴν ἀλήθειαν τῶν πρα-
 5 γμάτων ἐπίσταται, εὐπετὴς ὁ λόγος, ὅτι πάντα ἐπίσταται. (13) ὥς δὲ <καὶ
 κατὰ> βραχὺ <διαλέγεσθαι> δύναται, αἱ καὶ <κα> δέημι νῦν ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι,
 περὶ πάντων· οὐκῶν δεῖ νῦν πάντ' ἐπίστασθαι.

9. (1) μέγιστον δὲ καὶ κάλλιστον ἐξεύρημα εὖρηται μνάμα καὶ ἐς πάντα χρή-
 σιμον, ἐς τὴν σοφίαν τε καὶ ἐς τὸν βίον. (2) ἔστι δὲ τοῦτο <πρᾶτον>· ἐὰν
 10 προσέχης τὸν νοῦν, <τὰ> διὰ τούτῳ παρελθόντα ἂν γινώμα μᾶλλον αἰσθησεῖται.
 (3) δευτέρον δὲ μελετᾶν, ἃ καὶ ἀκούσης· τῷ γὰρ πολλάκις ταῦτα ἀκοῦσαι καὶ
 εἶπαι ἐς μνάμαν παρεγένετο σύνολον ὃ ἔμαθες. (4) τρίτον ἃ καὶ ἀκούσης ἐπὶ
 τὰ οἶδας καταθέσθαι, οἶον τόδε· δεῖ μεμνᾶσθαι Χρῦσιππον, κατθέμεν ἐπὶ τὸν
 χρυσὸν καὶ τὸν ἵππον, (5) ἄλλο· Πυριλάμπη κατθέμεν ἐπὶ <τὸ> πῦρ καὶ τὸ
 15 λάμπειν. τάδε μὲν περὶ τῶν ὀνυμάτων· (6) τὰ δὲ πράγματα οὕτως· περὶ ἀνδρείας
 ἐπὶ τὸν Ἄρη καὶ τὸν Ἀχιλλῆα, περὶ χαλκείας δὲ ἐπὶ τὸν Ἥφαιστον, περὶ δειλίας
 ἐπὶ τὸν Ἐπειόν...

1 τὰ τερεία AFKWP: τὼς νόμῳς τερεία BCV: verb.
 Trieber: πάντα τὰ ἄτερα Wil. δὲ καὶ αὐτὸν καὶ BCV 3 ὡς τὸς *: τίς
 Hss.: [τίς] Wil. 4 <μᾶν> Wil. 5 εὐπετὴς Meibom: ἀπετὴς Hss. ὥς
 δὲ <καὶ κατὰ> *: ὅς δὲ Hss.: ποδδὲ Wil. 6 <διαλέγεσθαι> δύναται Blass, αἱ
 κα > * δέημι *: δεῖ Hss. ἐρωτώμενος P 8 δὲ] δὴ BCV εὖρηται ... βίον
 Wil. (nur φιλοσοφίαν st. τὴν σοφίαν): εὖρηται ἐς τὸν βίον μνάμα καὶ ἐς πάντα
 χρήσιμον ἐς φιλοσοφίαν τε καὶ σοφίαν Hss. 9 <πρᾶτον> Schanz, größere Lücke
 Wil. ἐὰν Hss.: αἱ κα Blass 10 <τὰ> * τούτων Hss.: verb. Orelli
 παρελθόντα ἂν Wil.: παρελθοῦσα Hss. nach αἰσθησεῖται folgt das nach Z. 12
 versetzte σύνολον ὃ ἔμαθες in den Hss. 11 δευτέραν Hss.: verb. North ἃ κα
 Blass: αἱ κα Hss. τῷ γὰρ Schanz: τὸ γὰρ Hss. ταῦτα Hss. 12 ἃ κα
 Blass: αἱ κα Hss. ἐπὶ τὰ] ἔπειτα Hss. 14 <τὸ> Blass 16 ἐπὶ fehlt
 beidemale A Schluß ἐλλιπὲς οὕτω καὶ τὸ ἀντίγραφον ὡς ὁράτε A: σημεί-
 ωσαι ὅτι τὸ ἐπὶλοιπον οὐχ εὐρέθη übr. Hss.

Druck von Breitkopf & Härtel, Leipzig.

Fragmente der Vorsokratiker
vol. 2 # 4682 -

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
10 ELMSLEY PLACE
TORONTO 5, CANADA,

4682°

